

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİ
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME (s. 1-100)

Ahmet KELEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2020

©2020-Ahmet KELEŞ

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİ
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME (s. 1-100)

TRANSCRIPTION AND ASSESSMENT OF BOSNA AHKAM
REGISTER NUMBER 3 (pp. 1-100)

Hazırlayan

Ahmet KELEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Murat TUĞLUCA

KIRŞEHİR-2020

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Ahmet KELEŞ tarafından hazırlanan “3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİ TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME (s.1-100)” adlı tez çalışması tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Doç. Dr. Murat Tuğluca

Üye.....(İmza)

Doç. Dr. Mehmet Gel

Üye.....(İmza)

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Demir

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2020

(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin Şimşek

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2020

Ahmet KELEŞ

İmza

ÖZET

3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİ TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME (s. 1-100)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Ahmet KELEŞ

Danışman: Doç. Dr. Murat TUĞLUCA

2020 – XIII+408

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı

Jüri

Doç. Dr. Murat Tuğluca

Doç. Dr. Mehmet Gel

Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Demir

Osmanlı Devleti, dinamizminde kendisine intikâl eden devlet geleneği ve yönetim anlayışını birleştirmiştir. Bu anlayışta devletin devamı için adâlet her şeyin temeli kabul edilmiştir. Adâletin sağlanması için reâyâyâya en yakınındaki adli mercilere başvurma hakkı tanındığı gibi Dîvân-ı Hümâyûn'a da başvurma hakkı tanınmıştır. Adâletin sağlanması noktasında kayıt altına alınan şikâyetler, şikâyet defterlerinden önce mühimme defterlerine kaydedilmiştir. Mühimme defterlerinde şikâyetler yanında siyasi, askerî, ekonomik kayıtlar birlikte kayıt altına alınmıştır. Zamanla devletin sınırlarının genişlemesi ile şikâyetler artmış ve bürokrasinin uzmanlaşması ile farklı defter serileri ortaya çıkmıştır. Bu defter serilerinden olan şikâyet defterleri, 1649 yılında tutulmaya başlanmıştır. 18. yüzyılda ise şikâyetler eyâlet temelli oluşturulan ahkâm defterlerine kaydedilmeye başlanmıştır. Ahkâm defterleri oluşturulmasına rağmen şikâyet defterleri de tutulmaya devam etmiştir.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri'nin ilk 100 sayfası transkript edilmiştir. Çalışmada transkript edilen hüküm sayısı 269, yıl aralığı ise 1765-1767'dir. Defterin tamamı Hicri 29 Şaban 1178-29 Cemaziye'l-ahir 1192, Miladi 1765-1778 yıllarını kapsar. Bu defterde, Bosna Eyâleti'nden Dîvân-ı Hümâyûn'a intikal eden şikâyetler incelenmiş, konularına göre tasnif edilerek tahlil edilmiştir. Defter, şikâyetlerin yanında siyasi, ekonomik ve idari konularla ilgili bilgiler de sunmaktadır. Amacımız bu çalışma ile Osmanlı Devleti'nin Bosna özelinde üç yıllık bir kesitine ışık tutmaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahkâm Defterleri, Balkanlar, Bosna, Dîvân-ı Hümâyûn, Osmanlı Devleti.

ABSTRACT

TRANSCRIPTION AND ASSESSMENT OF BOSNA AHKAM REGISTER

NUMBER 3 (pp. 1-100)

M.Sc.Thesis

Preparer: Ahmet KELEŞ

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Murat TUĞLUCA

2020 – XIII+408

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences

History Department

Jury

Assoc. Prof. Dr. Murat TUĞLUCA

Assoc. Prof. Dr. Mehmet Gel

Asist. Prof. Dr. Ahmet Demir

The Ottoman Empire united the state tradition and management approach that came to it in its dynamism. In this understanding, justice has been accepted as the basis of everything for the continuation of the state. In order to achieve justice, the people were given the right to application to the nearest judicial authorities, as well as to the Divan-ı Humayun. Complaints recorded at the point of ensuring justice are recorded in the mühimme books before the complaint books. In this books, in addition to complaints, political, military and economic records are recorded together. Over time, complaints increased with the expansion of the borders of the state, and different series of books emerged with the specialization of bureaucracy. The complaint books, one of these book series, began to be kept in 1649. In the 18 century, complaints started to be recorded in province-based books. Although the creation of the Ahkam books, the complaint books continued to be kept.

In this study, which was prepared as a master thesis, the first 100 pages of Bosnia Ahkam Book number 3 were transcribed. The number of documents transcribed in the study is 269 and the year range is 1765-1767. The whole book covers Hijri 29 Şaban 1178-29 Cemaziye'l-ahir 1192, AD 1765-1778. In this book, complaints received from the Bosnia province to Divan-ı Hümayun were examined, classified and analyzed according to their subjects. In addition to complaints, the ledger provides information on political, economic and administrative issues. Our aim is to shed light on a three-year section of the Ottoman State, specific to Bosnia, with this study.

Keywords: Ahkam Books, The Balkans, Bosnia, Divan-ı Humayun, The Ottoman State.

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın amacı, 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defterinin ilgili sayfa aralığını transkript etmek, elde edilen belgeler ışığında Bosna'nın sosyal, siyasi ve ekonomik durumu hakkında bir değerlendirme yapmaktır.

Defterin hacimli yapısı dolayısıyla tamamının transkriptinin bitmeyeceği düşünülerek defterin ilk yüz sayfası çalışılmıştır. Defterin tamamı 1765-1778 yıllarını kapsamakla birlikte çalışmanın yıl aralığı 1765-1767'dir. Bu aralıkta defter içerisinde 269 hüküm bulunmaktadır. Defter incelenirken uygulanan yöntem defterin transkript edilmesi, belge özetlerinin çıkarılması, hükümlerin konularının belirlenmesi ve hükümlerin muhteva analizini yapmaktır.

Belgeler arazi gasbı, arazi-vergiye müdahale, zulüm, gasp, alacak-verecek, miras, vergi, vakıf ve muhtelif konularla ilgili Bosna tarihinin üç yıllık bir kesitine ışık tutmaktadır.

Çalışma üç bölüm olarak planlanmıştır. Giriş kısmında, Bosna'nın jeopolitik konumu, Osmanlı idaresine kadar olan ve Osmanlı hakimiyetine alındıktan sonraki tarihi, hükümlerden yararlanarak geçmiş ve çalışmanın yıl aralığında Bosna'da valilik yapan idarecileri, toplum yapısı ve askerî teşkilatı incelenmiştir.

İlk bölümde, Ahkâm defterlerinin ortaya çıkışı, Bosna Ahkâm defterleri ve 3 Numaralı Bosna Ahkâm defterinin özellikleri verilmiştir. Ahkâm defterlerinin şikâyet defterlerinin gelişmiş bir formu olarak ortaya çıktığı vurgulanmış, Bosna ahkâm defterleri kullanılarak yapılan çalışmalar bu bölüm içerisinde belirtilmiştir. 3 Numaralı Bosna Ahkâm defterinde yer alan hükümlerin içerdiği şikâyetler kullanılarak Bosna'da şikâyetlerin Dîvân-ı Hümâyûn'a nasıl iletildiği, iletim çeşitlerinden bizzat ve arzuhal sunmanın, şikâyetlerin Dîvân-ı Hümâyûn'da çözümlenmesi açısından önemi vurgulanmıştır. Hükümlerin yıllara göre dağılımı gösterilmiş, toplumsal grupların birbirlerini şikâyet etme oranları verilmiş, bu oranlardan hareket ederek askerîlerin şikâyet mekânizmasını reâyâyâ nazaran daha etkin kullandığı, her toplumsal grubun kendi içerisinde birbirini daha fazla şikâyet ettiği kanaati ortaya konulmuştur. Şikâyetlerin dini dağılımı verilmiş ve dinden kaynaklanan bir ayrımın şikâyet hakkının kullanımını sürecinde etkin olmadığı vurgulanmıştır. Hükümlerin muhtevaları ile birlikte şikâyet süreçleri, merkezin muhatap aldığı yöneticiler, Dîvân'ın sorunları çözme yöntemleri de bu bölüm

içerisinde incelenmiştir. İkinci bölümde belgelerin özetleri verilmiş, üçüncü bölümde belgelerin transkripsiyonu verilmiş ve son olarak genel bir değerlendirme yapılmıştır.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans çalışmamda birçok kişinin yardım ve desteğini gördüm. Şüphesiz bu isimlerin desteği olmasaydı bu çalışma nihayete eremezdi.

İlk olarak danışman hocam Doç. Dr. Murat Tuğluca'nın ismini zikretmem gerekir. Lisans eğitimim sırasında yakın ilgisi ile akademik çalışmalar için bana yol gösterici olmuştu. Bu çalışmada da yoğun programı içerisinde vakit ayırarak her zaman olduğu gibi bilgisini, tecrübesini paylaşmaya devam etti. Bugüne kadar üzerimdeki tüm emekleri için kendisine minnettarım.

Tez konusu belirlemek çoğu zaman öğrenciler için zordur. Bu teze başlamadan önce bir biyografi çalışması yapmaya karar vermiştim. Ancak belirlediğim tez konusu üzerine doktora yapıldığını öğrendim. Yeni bir konu belirlemeye çalışırken MSGÜ Tarih Doktora öğrencisi Uğur Koca, Bosna Ahkâm Defterlerini kullanarak bir çalışma yapacağını, eğer benimde Osmanlıcamı daha fazla geliştirmek istiyorsam bu defterler üzerine henüz bir çalışma yapılmadığını (daha sonra yapıldı) ve bir defteri alıp transkript edebileceğimi söyledi. Bu şekilde bu tezin konusu ortaya çıktı. Kendisine bu çalışmanın konusunu belirlerken yaptığı katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Tez konusunu belirledikten sonra benim için en önemli konu defterin tutulduğu yazı türü olan kırık divani yazısını iyi bir şekilde okumaktı. Çalışma sırasında tanıştığım Fırat Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Dr. Öğretim Üyesi Özcan Tatar bu açığımı kapatmamı sağladı. Kendisi benim için hem bir danışman hem bir ağabey olmuştur. Yaptığı tüm katkılar için kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır.

Teze başladığım süreçte Osmaniye'de çalışıyordum. Derslere ve sınavlara gitmemde sağladığı kolaylık için Şube Müdürüm 3. Sınıf Emniyet Müdürü Recep Korkmaz'a teşekkür ederim. Eğer o müsaade etmeseydi bu çalışma başlamadan biterdi. Yaptığı katkı, çalışmanın süreci açısından mühim bir katkı sağlamıştır. Tekrar teşekkür ederim.

Tez sürecinde birçok kişinin yardımını gördüm. Elif Kaplan, Feyza Başgöze ve Hamza Soysal hatalı okumaların düzeltilmesine katkı sağlamışlardır. Onlara teşekkür etmek benim için mühim bir vazifedir.

Ahi Evran Üniversitesi Tarih bölümünden hocalarım Prof. Dr. Veli Ünsal, Prof. Dr. Yaşar Özüçetin, Doç. Dr. Mehmet Gel ve Doç. Dr. Hasan Karaköse'ye ders döneminde yaptıkları katkılar ve bugüne kadarki emekleri için teşekkür ederim.

Kırıkkale Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyeleri Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Doğan ve Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Demir, hükümlerin içeriğindeki farklı noktaları anlamam noktasında verdikleri cevaplarla katkı sağladılar. Katkıları için teşekkür ederim.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tarih Bölümü’den Prof. Dr. Rahman Ademi, Bosna yer adlarında okunamayan bazı hükümlerin okunmasına yardımcı oldu. Kendisine yaptığı katkı için teşekkür ederim.

Son olarak bugünlere gelmemde pay sahibi olan ailem, hocalarım ve üzerimde emeği olan herkese şükran ve teşekkür borçluyum. Nihayetinde son söz olarak bu çalışmanın tüm eksiklik ve varsa hataları tarafıma aittir. Alana katkı sağlaması dileğiyle...

Kırşehir-2020

Ahmet KELEŞ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
TEŞEKKÜR	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
1. BOSNA'NIN JEOPOLİTİK KONUMU ve ÖNEMİ.....	1
2. OSMANLI İDARESİ ALTINDA BOSNA.....	3
3. İDARECİLER	10
4. TOPLUM YAPISI.....	12
5. TOPRAK SİSTEMİ.....	14
6. ASKERİ TEŞKİLAT.....	15
6.1. Akıncı ve Voynuk Teşkilatı	15
6.2. Martolos ve Eflak Teşkilatı	19
6.3. Yerli kulları ve Kapudanlık Sistemi.....	20
BÖLÜM I	23
1. AHKÂM DEFTERLERİ.....	23
1.1 BOSNA AHKÂM DEFTERLERİ.....	24
1.2. 3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİ.....	26

2. 3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİNDE ŞİKÂYET ve ŞİKÂYET HAKKININ KULLANIMI.....	27
1. ŞİKÂYET İLETİM ŞEKİLLERİ.....	27
2. HÜKÜMLERİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI	30
3. HÜKÜMLERİN İDARİ OLARAK DAĞILIMI	31
4. ŞİKÂYET EDEN ve EDİLENLERİN KİMLİĞİ.....	31
5. ŞİKÂYETLERİN DİNİ GRUPLARA DAĞILIMI.....	35
6. MERKEZİN MUHATAP ALDIĞI YÖNETİCİLER.....	36
7. ŞİKÂYETLERİN ÇÖZÜM YOLLARI.....	38
8. HÜKÜMLERİN MUHTEVALARI	41
8.1. Arazi Gasbı.....	41
8.2. Arazi-Vergiye Müdahale.....	45
8.3. Zulüm	46
8.4. Gasp (Mülk-Para).....	49
8.5. Vergi.....	51
8.6. Miras.....	54
8.7. Alacak-Verecek.....	56
8.8. Vakıf (Gelirine-Arazisine-Malına) Müdahale.....	58
8.9. Muhtelif Konular.....	61
BÖLÜM II	67
BELGELERİN ÖZETLERİ	67
BÖLÜM III	130
TRANSKRİPSİYON.....	130
SONUÇ	314
KAYNAKÇA	317
EKLER	325
DİZİN	379

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1765-1767 Yılları Arası Bosna Valileri	11
Tablo 1. 1. Vilâyet Ahkâm Defterleri.	24
Tablo 1. 2. Bosna Ahkâm Defterleri Bulunduğu Fon).	25
Tablo 1. 3. Bosna Ahkâm Defterleri Kronolojik Sıra.....	25
Tablo 1. 4. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defterinde Yer Alan Vergiler	53
Tablo 1. 5. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defterinde Adı Geçen Vakıflar.....	58

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1. Şikâyet iletim şekli.....	29
Grafik 1.2. Hükümlerin yıllara göre dağılımı.....	30
Grafik 1.3. Hükümlerin idari dağılımı.....	31
Grafik 1.4. Şikâyet eden ve edilenlerin oranı	32
Grafik 1.5. Şikâyetlerin dini gruplara dağılım oranı	36
Grafik 1.6. Merkezin muhatap aldığı yöneticilerin oranı	37
Grafik 1.7. Merkezin hükümleri tek başına gönderdiği yöneticiler	38
Grafik 1.8. Dîvân'ın şikâyetlerle ilgili sorun çözme yöntemleri.....	39
Grafik 1.9. Hükümlerin konularına göre dağılımı.....	41

KISALTMALAR

A.DVNS.AHK.BN.d. : Bâb-1 Asâfi Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Bosna Ahkâm Defterleri Kodu

Bkz: Bakınız

BOA: Başkanlık Osmanlı Arşivi

B: Receb

C: Cemâziye'l-âhir

Ca: Cemâziye'l-evvel

Çev: Çeviren

Ed: Editör

H: Hicri

Haz: Hazırlayan

L: Şevvâl

M: Muharrem

M: Miladi

N: Ramazân

No: Numara

R: Rebî'ü'l-âhir

Ra: Rebî'ü'l-evvel

s: Sayfa

S: Safer

Ş: Şa'bân

Z: Zilhicce

Za: Zi'l-ka'de

GİRİŞ

1. BOSNA’NIN JEOPOLİTİK KONUMU ve ÖNEMİ

Balkanlar, Avrupa kıtasının güneydoğusunda yer alan bir yarımada olup “sık ormanlarla kaplı engebeli arazi” anlamına gelir (Özey, 2017:25). “Balkan” kelimesi ve adlandırmanın bu bölgeye Osmanlılar tarafından verilmiş olduğu genel kabul görmektedir. Sözcük, çamur anlamına gelen balk’a küçültme eki –an eklenmesi ile oluşturulmuştur (Todorova, 2006:64). Kuzeyde Karpatlar, batıda ve güneyde Pindus ve Peleponnes dağlarını birleştiren Dinar dağları ile Adriyatik denizi, doğusunda Karadeniz yer alır (Castellan, 1995:15-17; Özey, 2017:25).

Bölgede Tuna’ya bağlı nehirler Tisa, Drava, Morava, İsker ve Prut’tur. Diğer nehirler Vardar, Meriç ve Struma ise Ege denizine dökülür. Bulduğu stratejik konum itibarıyla Balkan yarımadası, hem fetih hem de farklı bölgeleri birbirine bağlayan geçitler itibarıyla oldukça cezbedicidir (Jelavich, 2018:1-3).

Balkan yarımadasının ilk sakinleri İliyalılar ve Traklardır. Bu halklar kabile örgütlenmesine dayalı birer Demir Çağı toplumdur (Jelavich, 2018:4). Bu kabile toplumunun sahilde yaşayanlarına “korsan”, iç kısımlarda yaşayanlarına “eşkiya” denilmektedir. Son derece savaşçı bir topluluktur (Gölen, 2010:10). Uğraş olarak kendilerine korsanlığı seçen İlirler, Kral Agron’un ölümü ile yerine naib olan eşi Kraliçe Teuta döneminde Adriyatik denizindeki Roma gemilerine saldırı düzenlediler. Bu saldırı karşısında Roma ile İli krallığı arasında İli savaşları olarak adlandırılan mücadele başladı. MÖ 229-219 arası süren savaşın ilk dönemlerinde İlirler mağlup edilmiştir. İlirlerin son kralı Gentius’un MÖ 165’de Roma’ya esir düşmesi ile İli krallığı sona ermiştir (Beksaç, 2017:56).

Balkanların kuzeybatısında Sava, Una, Drina nehirleri ile Adriyatik denizinin kuzeyi arasında kalan Bosna, geniş topraklara sahip olması ve dağlık yapısı dolayısıyla oldukça önemli bir konumda bulunur (Karçiç, 1994:9). Ülke adını eski çağlarda Sava nehrinin bir kolu olan Bosante nehrinden almıştır. Bu nehir kuzeyde Sırbistan ve Hırvatistan ile sınır teşkil etmiştir. Hersek ise ülkenin güney kısmını oluşturmakla birlikte adını Ortaçağda bu bölgede kurulan Hersek dukalığından almıştır (Erdoğan, 1992:1). Dört yüz yıl Roma’ya bağlı kalan Bosna ilk olarak İlyricum eyâletinin bir parçası olmuş daha sonra Adriyatik ile birleştirilmiştir (Erdoğan, 1992:5). Romalıların bu bölgedeki hakimiyeti 6. yüzyılda Avarlar ve Slovenlerin istilalarıyla sona ermiş, günümüz Bosna topraklarına,

Karadağ ve Arnavutluk'a, Sırp ve Hırvat kabileleri göç etmişlerdir (Yardımcı, 2006:10). Avarlar mağlup edildikten sonra Heraclius, göç ederek gelen Sırp ve Hırvatlara buldukları yerlerde yaşama izni vermiştir (Castellan, 1995:33).

Bosna'ya yerleşen Slav halkları nehir ve düzlüklere yerleşmiştir. Slav göçleri ile yerel halk (Vlah) kaynaşarak erimiş nihayetinde Balkanlarda Slavca konuşan halklar ortaya çıkmıştır. Bosna'ya yerleşmiş olan Hırvatlar Katolikliği benimserken, Sırlar Ortodoks mezhebine katılmışlardır (Erdinç, 1992:8). Bosna Slavları ise başka unsurlarla çok az karışmıştır. Ivo Banac'a göre Balkan tarihi içerisinde yalnızca halklar değil, devletlerde göç etmiştir (İmamoviç, 2018:19-20). Bosna, 12. yüzyıl sonuna doğru Macarların hakimiyeti altına girmiştir. Macarlar bunu bölge üzerinde Bizans hakimiyeti ortadan kaldıktan sonra yapmıştır (Taşar ve Metin ve Ünaltay, 1996:194). 1137 yılında Macar kralı II. Bela, Bosna'yı tamamen topraklarına katarak beş yaşındaki oğlu Ladislav'ı Bosna Dukası ilan etmiştir (Erdinç, 1992:9).

1137 yılında Macar hakimiyetinin başlamasından, 1463 yılında Osmanlı idaresine kadar geçen dönem için Bosna tarihi 4 döneme ayrılarak incelenir (Erdinç, 1992:10).

*Ban(Beylerin) Ülkeye hakim oldukları dönem (1137-1251)

*Küçük Banlar Dönemi (1251-1314)

*Kotromanlar Dönemi (1314-1377)

*Bosna Krallığı ve St. Sava Dukalığı (1377-1463)

Bosna Banı unvanı ile karşımıza çıkan ilk isim Ban Borictir. Boric (1154-1164) önemli bir askerî kuvvete ulaşmış, Macarlarla dostluk kurmuştur (İmamoviç, 2018:30). Banların ülkeye hakim oldukları dönemin dört banından en ünlüsü Ban Kulin'dir. Ban Kulin, Macar taraftarı bir yönetici olduğu için onun döneminde Bosna toprakları Sana'ya kadar uzanmıştır. Halk refah içerisinde bir hayat sürmüştür. Onun 1203 yılında ölümü ile yerine Stjepan Kotroman geçmiş ve adına ithafen Bosna'da hüküm süren bu hanedana Kotroman sülalesi adı verilmiştir (Karatay, 2017:158-159). Banların gittikçe zayıflaması ile Bosna parçalanmıştır (Erdinç, 1992:10).

Küçük Banların ülkeyi yönetiminin ardından Kotroman'ın yeğeni Tvrtko, 1376 yılında Sırbistan'ın batısı ve Adriyatik kıyılarını da topraklarına katarak ilk kez Bosna krallığını kurmuştur (Erdinç, 1992:11). Stefan Vukçič ise 1448 yılında Hersek

topraklarında bu krallığa karşı Sava Dukalığını kurmuş ve bu krallıktan ayrılmıştır (Yardımcı, 2006:10-11).

Balkanlar'da Ortaçağlar boyunca Bizans etkisiz kalmış, Sırp devletinin zayıflaması ile Osmanlı'nın bu bölgede fütuhatının önü açılmıştır. Sırlar ile Bosna kralı Tvrtko'nun öncülüğünde toplanan Balkan devletlerini I. Murad Kosova'da mağlup etmiş, Osmanlılar, Sırbistan, Arnavutluk, Bulgaristan ve Bosna-Hersek'e doğru ilerlemeye başlamışlardır. Bu hareket Balkan coğrafyasına kesin yerleşme yolunda atılmış önemli bir adım olmuştur (Emecen, 1992a:7).

Tvrtko'dan sonra başa geçenler zayıf bir idare sergilemiş, Osmanlıların Niğbolu savaşını (1396) kazanmaları bölgede oldukça etkili olmuştur. 1415'de Macarlara karşı Osmanlı'dan destek isteyen Bosnalılara yardım sağlanmış, Osmanlı geçici olarak bölgeye yerleşmiştir (Erdoğan, 1992:12).

Gerek siyasi gerekse de toplumsal zayıflıklar Osmanlı Devleti'ni bölgeye itmiştir. Din olarak aynı inancı paylaşan Balkan devletlerinin kralları müslümanlarla ittifak yapmış, köylüler ise sürekli ezildiklerinden yeni yöneticileri gördüklerinde onlardan yana tavır takınmıştır. Bosna'nın son yöneticisi Papa'ya, köylülerin daha iyi şartlarda yaşamak için Osmanlı'dan yana tavır takındıklarını belirtmiştir (Jelavich, 2018:32).

2. OSMANLI İDARESİ ALTINDA BOSNA

Osmanlı tarafından Bosna'ya ilk akın 1368 yılında yapılmıştır (Eyicil, 1995:30). 1371 yılında Çirmen savaşının ardından Bulgar ve Sırlar vergiye bağlanmış, Timurtaş Paşa komutasındaki Osmanlı birlikleri Bosna'ya ilerlemişlerdir. Kral I. Tvrtko, Osmanlı tarafından kendisine gönderilen elçilere vergi vereceğini belirttikten sonra ittifak arayışına girmiştir (Başagiç, 2015:29).

Lazar Grebliyanoviç ile ittifak yapan Tvrtko, Niş ve Morava'nın Osmanlı hakimiyetine girmesi ile durumun kendileri için kötüye gittiğinin farkına varmıştır (Danişmend, 1971a:75). İki kralın 30 bin kişilik kuvveti 1387 yılında Ploşnik'de Osmanlı sultanı I. Murad ve ordusunu mağlup etmiştir (Zinkeisen, 2011a:189-190; Başagiç, 2015:29; İnbaşı 2017:286). Bu yenilgi, Balkan ittifakını sağlayarak Sırp, Boşnak, Ulah, Arnavut ve kısmen Leh ve Macar askerlerinin birleşmesini sağlamıştır. Bulgar kralı Şişman'ın alınan tedbirler kapsamında ittifaka katılması engellenmiştir (Danişmend, 1971a:78-79). Ploşnik yenilgisi, Türkleri Balkanlardan çıkarmak için ümit vermişse de, I. Kosova savaşında (1389) karşılaştıkları yenilgi ile ümitleri kırılmış ve yapmak istedikleri

düşünce aşamasında kalmıştır (Uzunçarşılı, 1988:193). Kazanılan zaferin ardından Osmanlı fetihleri, Makedonya, Arnavutluk, Sırbistan ve Bosna'ya kadar ilerlemiştir (İnbaşı, 2017:286). Kosova'dan sonra bölgede Macarlardan başka güçlü bir devlet kalmamıştır. Lazar'ın oğlu Stefan Vukçič' de Osmanlı hakimiyetini tanımıştır (Emecen, 1992a:8).

Kosova'da I. Murad'ın şehid edilmesinin ardından Yıldırım Bayezid ordusunu üç kısma ayırmıştır. Bu ordunun Paşa Yiğit Bey komutasındaki bölümü Bosna'ya akınlar düzenlemiş, ülkeyi yağmalamıştır (Zinkeisen, 2011a:204-205). 1392 yılında Üsküp'ün Osmanlı hakimiyetine alınması Bosna'nın durumunu etkilemiş, burası akınlarda önemli bir üs olmuştur (Zinkeisen, 2011a:205; Eyicil, 1995:30; İnalçık, 2005:25-26). Döneme ait bir kaynakta, yapılan çeşitli fetihler ve Paşa Yiğit'in Üsküp'ü alması "*Cülûs eyledi tahta Yıldırım Han, Atasının yerinde oldu sultan, Karatova gümüş madenlerini, Cevahir toptolu mahzenlerini, Paşa Yiğit Beyi Üsküp'e saldı, Vidin etrafını Firuz Bey aldı*" şeklinde vurgulanmıştır (İnbaşı, 2017:287).

Macar kralı Sigismund, Avrupa'dan Osmanlı'yı tamamen atmak için 1396 yılında Fransa, Almanya, Polonya ve diğer ülkelerden topladıkları birliklerle 60.000 kişilik bir haçlı ordusu oluşturmuştur. Niğbolu'da yapılan savaşta haçlı ordusu ağır bir yenilgi almıştır. Niğbolu zaferi, Osmanlı'nın Macarların yönetimi altındaki yerlere yapacağı akınların önünü sonuna kadar açmıştır (İmamoviç, 2018:80-81).

Ankara Savaşı'nın ardından devleti toparlamaya çalışan I. Mehmed, Hecceg Hrvoje'nin Macarlar karşısında yardım talebini olumlu karşılayarak 1414 yılında Bosna'ya girmiştir. 1415 yılı Temmuz ayında Doboy'da Sigismund yenilgiye uğratılmıştır. Bosna'nın Osmanlı ile ittifakı, Bosna'da kalıcılığa ve yönetici kesimin ihtilaflarında belirleyici bir rol oynamasına neden olmuştur (İmamoviç, 2018:85).

Üsküp'ü merkez olarak kullanan Osmanlı Devleti, 1415 yılından itibaren mevcut yönetimin çekişmesinden faydalanarak birçok yeri ele geçirmiş ve Bosna krallarını vergiye bağlamıştır (Şahin, 1992:21). 1439-1444 yılları arası Osmanlı'nın Bosna'ya yerleşmesi devam etmiştir. 1446 yılında Vrhbosna'ya gelen akıncı birlikleri bu bölgeye yerleşerek bir idare merkezi oluşturmuşlardır (Erdinç, 1992:14-15). Bosna'nın fethine giden sürecin habercisi günümüz Saraybosna topraklarının bulunduğu Vrhbosna bölgesinin fethedilmesi olmuştur. Bölgeye ait bir vergi defteri kaydına göre, 1455 yılında Osmanlı Vrhbosna'da hakimiyeti sağlamıştır (Asceric Todd, 2018:52).

1458 yılında Sırbistan Despotu Curac Brankoviç öldüğü için Sırbistan tahtına geçmek isteyen biri Macaristan diğeri Osmanlı yanlısı iki isim ortaya çıkmıştır. Osmanlı yanlısı olan Angeloviç'in bir isyan tertip edilerek tahta çıkması engellenmiştir. Sırbistan tahtına Macar yanlısı Bosna kralının oğlu Stefan Tomaşeviç geçmiş, kendisini sağlama almak için ölen kralın kızı ile de evlenmiştir. Bu durum Fatih tarafından kabul edebilecek bir şey olmamakla birlikte (Fleet, 2016:52-53), 1462 yılına gelindiğinde Tomaşeviç Bosna kralı da olmuştur. Kral olduktan sonra vergisini ödemeyi kabul etmemiş ve vergiyi kendisi için kullanacağını ileterek Fatih'in Bosna'yı fethetme arzusunu üzerine çekmiştir (Yardımcı, 2006:12).

Bosna topraklarının fethinin önemli noktalarından birisi de Venedik'i sıkıştırarak Ege adalarında yapılan fetihler açısından kolaylık sağlamak ve Macarlar'a karşı stratejik bir üstünlük kazanmaktır (Erdoğan, 1992:15). Eflak ve Midilli alındıktan sonra 150 bin kişilik ordusu ile Bosna üzerine yürüyen Fatih, 1463 yılı Mayıs ayında Bosna kralının merkez olarak kullandığı Yayçe kalesini almıştır (Danışmend, 1971a:301; Zinkeisen, 2011b:113). Kluç kalesinde bulunan Kral Tomaşeviç, kaçamayacağını anladığında Vezir Mahmut Paşa ile görüşmüş, canına dokunulmayacağına dair bir söz almıştır. Ancak Fatih bu duruma kızmış ve Mahmut Paşa'yı azarlamıştır. Fatih kralın ortadan kaldırılması mevzuunu ulemadan Şeyh Ali Bestami'ye sormuş o da "*Müminler, aynı yılanın iki kez kendilerini ısırmasına izin vermemelidir,*" diyerek fetva verip kralın canını kendisi almıştır (Başagiç, 2015:43).

Fatih, Bosna kralını öldürttüktan sonra Bosna bir sancak haline getirilmiş, sancakbeyliğine Minnet oğlu Mehmet Bey'i tayin etmiştir (Cezar, 2010:498; Başagiç, 2015:47; Sel Turhan, 2013:59). Babası Minnet Bey, Çelebi Mehmed döneminde sefere katılmadığı gerekçesi ile Filibe'ye sürgün edilmiştir. Mehmed Bey'de babasından dolayı bulunduğu bu bölgeyi inşa edip, yerleşime açmıştır. Fatih döneminde de Bosna sancakbeyi olmuştur (Kiel, 2012:192).

Fatih, Bosna'yı aldıktan sonra Kovac ve Pavli-ili beyliklerini almış, Hersek kralı Kosaroviç Osmanlı'ya boyun eğmiş ve oğlu rehin alınarak İstanbul'a götürülmüştür (Doğru, 2017:303; Zinkeisen, 2011b:111-112). Hersek kralının oğlu ile ilgili Evliya Çelebi ilgi çekici bir bilgi vermektedir. Fatih, Hersek kralının bulunduğu yer olan Blagay kalesini kuşattığında kale içerisinden bir ip vasıtasıyla çıkan kralın oğlu, Fatih'in huzurunda müslüman olmuş ve kalenin fethinde yararlılık göstermiştir (Evliya Çelebi, 1999:7).

1463 yılında Bosna'nın alınması Hristiyan alemini dehşete düşürmüştür. Macar kralı Matyas gelen tehlikeyi göze alarak ihtilaf halinde olduğu Frederik ile anlaşıp kendine bağlı tüm vasalları toplamıştır. Komutanlarından Ladislas, Yayçe önlerine gelerek üç aylık bir kuşatmanın ardından kaleyi teslim almıştır (Zinkeisen, 2011b:114-115). Yayçe dışında birkaç kalenin daha düşüş haberi İstanbul'a ulaştığında Fatih ikinci kez Bosna üzerine sefere çıktı. Yayçe kalesini almak için zorlasada başarılı olamadı. Macar kralı üzerine kuvvet gönderilmiş bu durum karşısında kral kaçmak zorunda kalmıştır. Yayçe, 1528'de II. Bayezid'in kızının oğlu Gazi Hüsrev Bey'in Bosna beyliği zamanında alınmıştır (Doğru, 2017:303).

Fetihten sonra Bosnalı seçkinlerin haklarında bir değişiklik olmamış yalnızca eski unvanlarını kullanmalarına izin verilmemiştir. Bölge halkına inanç hürriyeti tanınmış, mal ve canlarının emniyeti sağlanmıştır (Çevik ve Yıkılmazpehlivan, 2018:453-454). Osmanlı siyasetinin bir örneği olarak 15. yüzyıla kadar yerel aristokratlar ve diğer şahsiyetler statülerini korumak için sipahi olmayı tercih etmişlerdir. 1469'da Bosna'da bulunan bütün timarların %82'si Hristiyan sipahilere aitti. Ancak zamanla timarlar ya ellerinden alınmış ya da din değişiklikleri ile ortadan kalkmışlardır (David, 2016:358).

Osmanlı Devleti, Balkan coğrafyasında Hristiyanların arasındaki rekabetten ustaca yararlanmıştır. Venedik ve Macarların arasındaki ihtilaflar Osmanlı'ya yaramış, bu başarıya önemli bir katkı da istimalet politikasından gelmiştir. Ortodokslar, Katolik Macar ve Venedik yayılmacılığına karşı Osmanlı ile işbirliği yapmış, bu durum Osmanlı'nın Balkanlar'dan atılması için defalarca denenen girişimlerin boşa çıkmasına neden olmuştur (Çizakça, 2016:313).

Bosna fethedildiğinde ilk olarak sancak statüsüne sokulmuştur. Yeni kurulan Bosna sancağında en önemli birimler Yayçe, İzvornik ve Srebreniçe'dir (Akgündüz, 1990:480). Hersek' de 1470 yılında sancak olmuştur. 1550 yılına kadar Bosna'nın merkezi Saray, bu tarihten sonra Travnik olmuştur (Yüksel, 2017:1321). 1520'li yıllarda Tuna ve güneyinde kalan yerler Osmanlı yönetimi altına girmiş, ilk olarak tek bir beylerbeylik oluşturularak Rumeli adıyla birleştirilmiştir. Rumeli Beylerbeyliği bünyesindeki sancak sayısı siyasi duruma göre değişmiştir. (Kılıç, 2016:113-114). 1534 yılında buraya bazı yeni bölgeler eklenmiş ancak ciddi bir yapılanma 1580 yılında Bosna eyâletinin oluşturulmasıyla yaşanmıştır (David, 2015:100). Bosna, Osmanlı idaresine alındıktan sonra 1541'de Budin eyâleti kuruluncaya dek Rumeli Beylerbeyliğine bağlı olarak varlığını sürdürmüştür. (Oruç, 2005:252). 1580 yılında eyâlet olmuş, merkezi Bana-Luka'ya taşınmada daha sonra

tekrar eski haline dönüştürülmüştür (Yüksel, 2017:1321). Bosna, muhtemelen Budin'in askerî bir sınır vazifesi görmesinde olduğu gibi savunma amacıyla beylerbeyliğine dönüştürüldü (Imber, 2016:286). İlk dönemlerde Bosna, Hersek, Klis, Kırka, İzvornik, Pojega, Orahoviçe sancaklarından oluşan eyalet, Çernik sancağının 16. yüzyılda eyâlet sınırlarına dahil edilmesiyle en geniş sınırlarına ulaşmıştır (Gökçe, 2001:75).

Bosna eyâlet sınırları her ne kadar en geniş sınırlara bu yüzyılda ulaşırsa da, 16. yüzyılın sonunda başlayıp, 17. yüzyılın ilk yıllarına kadar devam eden Habsburglarla savaş Bosna'yı oldukça etkilemiş, Bosna'daki yerel asilzadeler güçlerini arttırmış, ayânlar ve sipahiler köylülere ait topraklara el koyarak sınır boylarında bulunan kapudanlıkların kontrolsüz bir hal almalarına neden olmuşlardır (Gölen, 2017:366).

II. Viyana sonrasında da kayıplar ve geri çekilişten Bosna zararla ayrılmıştır. (Gölen, 2010:53-54; Gölen, 2017:366). 1683 sonrası müttefik kuvvetler baskılarını yoğunlaştırmıştır. 17. yüzyıl boyunca Balkanlarda kriz ve isyanlar ortaya çıkmış, Karadağ ve Bosna'da haydutluk artmış, müslüman bölgeler kaçkınlarla dolmuştur. Salgın hastalıklar ve açlık artmış, köylüler bölgelerini terk etmişlerdir (Castellan, 1995:188-189).

1688 yılında Avusturya'ya bağlı çete grupları Bana-Luka'ya girerek insanları katletmiştir. Avusturya orduları komutanı Eugene, 1697'de Saraybosna'yı yağmalayarak şehri yikmiştir (Gölen, 2010:53-54; Gölen, 2017:366).

Aynı yıl Zenta'da Eugene'in komutasındaki birlikler Osmanlı'yı mağlup etmiştir. Bu yenilgi üzerine 1699 yılında Karlofça Antlaşmasını yapmak zorunda kalan Osmanlı Devleti, ilk kez geniş kapsamda toprak kaybına uğramıştır. Bu antlaşma sonunda Avusturya önemli toprak kazanımları sağlamıştır (Jelavich, 2009:72). Avusturya, bölgedeki Una nehrini sınır kabul ederek, birçok kalenin yıkılmasını istemiştir. Yapılan uzun görüşmelerin sonucunda Kostaniçe kalesi Avusturya'ya bırakılmış, diğer kalelerde boşaltılarak Bosna sınırı belirlenmiştir (Gökçe, 2001:78). Antlaşma ile Bosna uç bölgesi olarak kalmış ve kısmi değişikliklerle birlikte sınırları korunmuştur (Gölen, 2010:55; Gölen 2017:366).

Karlofça sonrası hem Osmanlı hem Avusturya açısından yeni bir savaşa karşı tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Bosna'da yerlerini terk eden ahali geri döndürülmeye çalışılmış, devlet düzeninin yeniden tesisine çalışılmıştır. Eyâlet içerisinde bulunan kaleler kontrol edilerek, asker sayısı tespit edilmiştir (Kul, 2018:114,116).

Rusya, 1711 yılında yapılan Prut antlaşmasının şartlarına göre hareket etmeyen Tatarların faaliyetlerinden Osmanlı'yı sorumlu tutmuştur. Bu nedenle 1736 yılında Osmanlı'ya savaş ilan etmiştir (Aksan, 2011:129). Rusya'nın savaş ilan ettiği bu dönemde Bosna'daki salgın hastalıklar nedeniyle bölgenin çok kötü durumda olduğunu düşünen Avusturya, antlaşmayı bozarak Rusya ile anlaşma yapmıştır. 1736-1739 Osmanlı-Rus, Avusturya savaşında, ilk olarak Bosna'da Bana-Luka kalesi kuşatılmıştır¹ (Bosnavi, 1979:22-24). Niş üzerine yapılan saldırının ardından, Bosna'nın bir bölümünün ele geçirilmesine Sırp yardımcı olmuşlardır. Osmanlı bu saldırılara karşı koyarak Belgrad'ı geri almış ve 1739'da barış antlaşması yapılmıştır. Avusturya, Tuna ve Sava bölümünde kazandıkları yerleri geri vererek çekilmiştir (Castellan, 1995:203). 18. yüzyıl boyunca Bosna, seferlerde önemli roller üstlenmeye devam etmiştir. Zamanla ulusal hareketlilikler etkisini hissettirmeye başlamıştır (Babuna, 2000:20-21).

Osmanlı Devleti tarafından Bosna'da asayişin sağlanması noktasında Kapetanlık adı verilen bölgeler oluşturulmuştur. Boşnak kapetanların, sınırları korumak, asayişi sağlayıp asker toplamak gibi vazifeleri vardı (Sancaktar, 2015:29; Tok, 2017:1494). Ancak bunlara 18. yüzyıl içerisinde vergi toplama hakkında verilince giderek güçlendiler ve çiftlikler satın aldılar. Zamanla bu topluluk ayâna dönüştü (Sancaktar, 2015:29).

1862 yılında yaşanan çeşitli aksaklıkların yerinde çözümlenmesi için Bosna'ya müfettişler gönderilmiştir. Bosna'ya gönderilen ilk müfettiş Ziya Bey'dir, ancak bu görevde pek başarılı olamamıştır (Gölen, 2010:115; Gölen, 2017:373; Yılmazçelik ve Ekinci, 2018:242). Bosna'da mültezimlerin çiftçileri baskı altında tutmasından vergiler düzenli bir şekilde toplanamamakta, yapılan propanga faaliyetlerine inanan bir kısım halk isyan etmek için fırsat kollamaktaydı. Bu yüzden katı tedbirlere ihtiyaç vardı (Yılmazçelik ve Ekinci, 2018:242-243).

1875 yılına gelindiğinde Rusya, Bosna, Karadağ, Sırbistan ve Bulgaristan'daki Slavları ayaklandırmak için faaliyetlerini artırmaya başlamıştır. 1875 Hersek isyanı olarak adlandırılan bu isyan dağlık alanda meydana geldiği için uzun süre Osmanlı Devleti'ni uğraştırmıştır. Hersek'e bağlı Nevesine kazasında yaşayan bazı kimselerin ağnam resmi ve Osmanlı askerî birliklerinin yaptığı zulümleri bahane ederek halkı genel bir isyana teşvik etmeleri neticesinde ortaya çıkmıştır (Danişmend, 1971b:247). Osmanlı Devleti, ilk başta

¹ 1736-1739 Osmanlı-Rus, Avusturya savaşı, Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyılda yapmış olduğu başarılı seferlerden biridir. Bu seferle ilgili detaylı bilgi için bkz. Ömer Bosnavi, Bosna Tarihi (Tarih-i Bosna Der Zaman-ı Hekimoğlu Ali Paşa), Haz. Kamil Su, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979.

ayaklanmayı güç kullanmadan yatıştırmayı denemiştir. Bu yoldan sonuç alamayınca Avusturya'ya, Dalmaçya bölgesinden isyancılara yardım yapılmamasını, dönemin büyük devletlerine de başvurarak Sırp ve Karadağ prensliklerinin asilere yardım ettiğini ve durdurulmaları için kendilerine baskı yapılmasını istemiştir (Baltalı, 1987:205).

İsyanın sona ermesi için meclis-i icraat oluşturularak en çok şikâyete konu olan arazi dağıtımı, mezhep serbestisi, meclis ve mahkeme üyelerinin seçilmesinde genişlik, Hristiyanlardan askerlik karşılığı alınan vergide indirimde gidilmesi gibi konularda bir adalet fermanı yayınlanmıştır. Ancak Hersek isyanı ile başlayan bu süreç Osmanlı-Rus savaşı ve neticesinde Berlin Kongresi'ne taşınmıştır (Gölen, 2010:124-125; Gölen, 2017:375). Berlin Kongresi'nin 25. maddesinde Osmanlı sultanının hükümdarlık hakkı korunmuş ancak Bosna, Avusturya-Macaristan yönetimine bırakılmıştır (Şahin ve Şahin, 2014:135). Bu durum bölgede yüzlerce yıldır devam eden Türk hâkimiyetinin sonu anlamına geliyordu. Bosnalılar bu oldubittiği kabul etmediler ve bölgede direnişe başladılar. Avusturya, bu direniş karşısında 1879 yılında Novi Pazar Antlaşmasını yaparak Müslümanlara Osmanlı'daki dini görevlilerle görüşme imkânı tanıdılar. Bosnalıların çekindiği noktalar, bütünlüklerinin bozulması ve din değiştirmeye yönelik faaliyetlerdi (Adanır, 2015:310-311). Avusturya, 1881'den itibaren bölgedeki Osmanlı etkisini kırmaya yönelik politika izlemiş ve 1908 yılında II. Meşrutiyetin etkisiyle Bulgarların bağımsızlığını kazanmasından çekinerek, 5 Ekim 1908'de Bosna-Hersek'i resmen topraklarına kattığını ilan etmiştir (Yararcan, 1992:35-36).

3. İDARECİLER

Bosna Eyâleti vezir rütbeli paşalar tarafından yönetilmiştir. Aşağıdaki tablo 1765-1767 yılları arasında Bosna’da valilik yapan kişileri göstermektedir. 3 Numaralı Bosna ahkâm defterinde yer alan bu valiler dışında tabloya dahil etmediğimiz ve belgelerde karşımıza çıkan, geçmişte Bosna valiliği yapmış olan kişilerde bulunmaktadır. Bu valilerin geçmişte Bosna valiliği yapması “esbak²” ve “sâbıkâ³” kelimeleri ile ifade edilmişken, vali oldukları dönemde yaptıkları timar ve ze’amet tevcihleri, “vaktinde⁴” ve “esnâsında⁵” kelimeleri ile ifade edilmiştir. Hükümlerin başlıklarında Bosna valilerinin isimleri hemen hemen hiç zikredilmemektedir. Yalnızca bir hükümde vali adı zikredildiği görülmüştür.⁶ Daha önce 1742-1744 yılları arasında Bosna valiliği yapmış Yeğen Mehmed Paşa’nın 1765 tarihinde Bosna’da ikamet ettiği iki belgede karşımıza çıkmaktadır.⁷

² 1750 yılı eylül, ekim ayında yapılan bir tevcihatta Bosna valisi Abdi Paşa’nın önceden bu görevi yaptığı anlaşılmaktadır. “...mîr-i mîrân tezkiresiyle mutasarrıf olan Zülfikar’ın kasr-ı yedinden atmış üç senesi şevvâlinin onuncu gününde Bosna vâlisi esbak Vezîr Abdi Paşa tarafından kendüye tevcih olunub...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:11, Hüküm No:3, Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 178, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1765 tarihli hüküm.

³ Bir davanın görülmesi için dayanağın ortadan kaldırılması ve neticelenmesi ile ilgili bir hükümde önceki Bosna valisi Ali Paşa’dan bahsedilmektedir. “...dîvân-ı Bosna’da istimâ’ olunmamak üzere kat’iyyü’l-medlûl emr-i âliden sâdir ve kaydı mahalline sebt olunması için sâbıkâ Bosna vâlisi Vezîrim Ali Paşa ‘arz imegle...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:26, Hüküm No:1, Fî evâhir-i Ra (Rebî’u’l-evvel) Sene 1179, Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm; aynı hüküm 59. sayfa 2. hükümde de bulunmaktadır. Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 180, Miladi Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm.

⁴ Bir gedik tîmâr tevcihinin vali Mehmed Paşa döneminde yapıldığı vaktinde ifadesi ile belirtilmiştir. “...yüz yetmiş beş senesi muharreminin yirmi sekizinci gününde vezîr-i a’zâm ve vekîl-i mutlak kavîyyü’l-himem Mehmed Paşa edâma’l-lâh-u te’âlâ iclâlehûya ve za’îf-i bi’t-te’yîd-i ikbâlehû ve iktidârehûnun Bosna vâliliği vaktinde kendüye ilhâken ibkâ ve tevcih olub...” , BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:75, Hüküm No:2, Fî evâ’il-i B (Receb) Sene 1180, Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

⁵ Ze’âmet tevcihinin Muhsin-zâde Mehmed Paşa döneminde yapıldığı “esnâsında” ifadesi ile belirtilmiştir. “...ber-mûceb-i şürût-ı ocaklık yüz yetmiş altı senesi şa’bânının yirmi dördüncü gününde düstûr-ı mükerrer müşîr-i mufahham nizâmu’l-âlem nâzım-ı menâzîmü’l-ümem vezîr-i a’zâm sûtûde-şiyem ve vekîl-i mutlak kavîyyü’l-himemim Muhsin-zâde Mehmed Paşa edâma’l-lâh-u te’âlâ iclâlehû zâ’îf-u bi’t-te’yîd-i iktidârehû ve ikbâluhûnun Bosna vâliliği esnâsında tarafından buna tevcih...” , BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:26, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Ra (Rebî’u’l-evvel) Sene 1179, Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

⁶ “Bosna valisi Köprülüzade Vezirim el-Hacc Ahmed Paşa’ya ve [] kadısına hüküm ki”, BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:63, Sayfa No:2, Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1180, Miladi Temmuz Ortaları 1766 tarihli hüküm

⁷ “...vilâyet-i Bosna’dan Ebubekir Paşa ve sadr-ı esbak Ali Paşa ve Abdullah Paşa ve Yeğen Mehmed Paşa ve Süleyman Paşa huzûrlarında ahâlî-i dîvân ve ricâl-i Bosna mevcûd oldukları hâlde...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:26, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Ra (Rebî’u’l-evvel) Sene 1179, Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm ; aynı hüküm 59. sayfa 2. hükümde de bulunmaktadır. Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 180, Miladi Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm.

Tablo 1. 1765-1767 Yılları Arası Bosna Valileri (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

Hüküm No	Vali	Hüküm Tarihi-Hicri	Hüküm Tarihi-Miladi
33/3	Vezir Mehmed Paşa (Vidin ve Niğbolu Sancakları Mutasarrıfı)	evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 179	Miladi Kasım Başları 1765
41/4	İsmail Paşa (Avlonya ve Delvine Sancakları Mutasarrıfı)	evâ'il-i Şevvâl Sene 179	Miladi Mart Başları 1766
51/4	Köprülü-zâde Vezir el-Hâcc Ahmed Paşa (Ağrıboz ve Karlılı Sancakları Mutasarrıfı)	evâil-i Zi'l-ka'de Sene 179	Miladi Nisan Başları 1766
53/2	Köprülü-zâde Vezir el-Hâcc Ahmed Paşa	evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 179	Miladi Nisan Ortaları 1766
53/3	Köprülü-zâde Vezir el-Hâcc Ahmed Paşa	evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 179	Miladi Nisan Ortaları 1766
63/2	Köprülü-zâde Vezir el-Hâcc Ahmed Paşa	evâsıt-ı Safer Sene 1180	Miladi Temmuz Ortaları 1766
78/1	Köprülü-zâde Vezir el-Hâcc Ahmed Paşa	evâhir-i Receb Sene 180	Miladi Aralık Sonları Ocak Başları 1766-1767
83/3	Mehmed Paşa (Özi Valisi)	evâ'il-i Şa'bân Sene 180	Miladi Ocak Başları 1767

Bosna valisi Vezir Mehmed Paşa, Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf iken, 1765 yılı mart ayında Bosna valiliği kendisine tevcih edilmiştir (İnbaşı, 2015:811). Vezir Mehmed Paşa'ya, Gazi Hüsrev Bey vakfının kendisinin nezaretinde olduğu ve arazisine müdahale ederek hak iddia eden Cafer'in men edilmesine dair⁸ bir hükümde rastlıyoruz. Mehmed Paşa'dan sonra Avlonya ve Delvine sancakları mutasarrıfı İsmail Paşa, 1766 yılı mart ayında Bosna valiliğine getirilmiştir. Ancak bu görevde yirmi dört gün kalabilmiştir.

⁸ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 33, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm.

Nisan ayında azledilmiştir (İnbaşı, 2015:811). İsmail Paşa'ya 1766 yılı mart ayı başlarında Bosna valiliği tevcih edildiği ve Bosna'ya varıncaya dek kimsenin mütesellimlik işlerine karıştırılmamasına⁹ dair hükümde rastlıyoruz. İsmail Paşa'dan sonra 1766 yılı nisan ayında, Köprülü-zâde Vezir el-Hacc Ahmed Paşa Bosna valiliğine getirilmiştir. Ahmed Paşa, 1766-1767 yılları arasında on bir ay süre ile Bosna valililiği yapmıştır (İnbaşı, 2015:811). Köprülü-zâde Vezir Ahmed Paşa'ya, 1766 nisan ayı başlarında Bosna Eyâleti'nin tevcih edildiği ve Bosna'ya varıncaya dek kimsenin mütesellimlik işlerine karıştırılmamasına¹⁰, görev süresi boyunca Bosna'dan¹¹ ve Hersek'ten¹² toplanacak hazariyye akçesinin miktarı ve toplanma şartları ile ilgili konuda, alacak-verecek ihtilafında¹³ ve hazariyye bedelini vermekten kaçınan Tırnova nahiyesinden¹⁴ bedelin alınmasına dair hükümlerde rastlamaktayız. Köprülü-zâde Vezir el-Hâcc Ahmed Paşa'dan sonra eski Özi Valisi Silahdar Mehmed Paşa Bosna valiliğine getirilmiştir. Mehmed Paşa bu görevde üç yıl on ay kalmıştır (İnbaşı, 2015:811). Mehmed Paşa ile ilgili hükmün içeriğinde de Bosna'ya varıncaya dek kimsenin mütesellimlik işlerine karıştırılmamasına¹⁵ vurgu yapılmıştır.

4. TOPLUM YAPISI

Osmanlı Devleti, yönetim anlayışlarının bir gereği olarak yaptıkları seferlerde yapıcı olmuşlardır. Bunu yaparken gittiği yerlere yeni bir anlayış götürmüşlerdir. Bu duruma en müsait zemini ise Bosna'da bulmuşlardır (İmamoviç, 2018:120). Bulgar kökenli bir mezhep olan Bogomilizm, 10. yüzyılda Bogomil adlı bir rahip tarafından kurulmuştur (Nurkiç, 2007:22).

Bosna'da bu mezhep 12. yüzyılda Katolik ve Ortodokslar arasında yaşanan geçimsizlikler ile yayılma fırsatı bulmuştur. Bogomil mezhebi olarak adlandırılan bu mezhebe mensup insanlar Hristiyanlıktaki teslisi ve Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu

⁹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 41, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i L (Şevvâl) Sene 179, Miladi Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 51, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 179, Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm.

¹¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 53, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Za (Zi'l-ka'de) Sene 179, Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 53, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Za (Zi'l-ka'de) Sene 179, Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 63, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1180, Miladi Temmuz Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 78, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Receb Sene 180, Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm.

¹⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 83, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Ş (Şa'bân) Sene 180, Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm.

yönündeki inancı reddetmişlerdir (Karçiç, 1994:10). Genel Hristiyan öğretilerle ters düştüğü için sapkın yani heretik bir akım olarak görülmüştür. Bosna Kilisesi ve Bogomil mezhebinin birbirinin aynısı olduğunu kabul eden çalışmalar bulunmakla birlikte ikisinin farklı öğretilere sahip olduğuna yönelik çalışmalar da bulunmaktadır. Fine'a göre, Bosna Kilisesi, Roma Katolik Kilisesi'nden kendini ayrı tutmuş ancak onun öğretilerini sürdürmeye devam etmiştir. Bu durum Bosna Kilisesi'nin düalist bir yapıda olmadığını göstermektedir (Albayrak, 2005:242). Bosna Kilisesi, Bogomillerden farklı olarak mutlak bir Tanrı inancına sahip olmuş, Bogomiller ise düalist bir yapıyı tercih etmişlerdir (Sel Turhan, 2013:43). Solovjev'in Bogomilizm çalışmaları ile ilgili bir makale kaleme alan Tayyib Okiç ise Solovjev'e dayandırdığı yazısında, Bogomillerin Katolik olmadığını zira bu dine mensup olanların Sırbistan ve Fransa'da işkence ve çeşitli hacı seferleri ile yok edildiğini belirtir ve Bogomillîğin Katoliklik karşıtı bir din olduğu üzerinde durur (Okiç, 1973:211). Bogomilizmle mücadelede Vatikan ise Bosna'ya Fransisken rahipler göndermiş ayrıca Katolik kilise inşasına hız vererek bu mezhebi yok etmeye çalışmıştır (Gölen, 2001:221).

Bogomilizm, 14. yüzyılda etkisini kaybetmiş, Bulgaristan'ın 1393 ve Bosna'nın 1463 yılında fethi ile bu inançta olanların çoğunluğu İslamiyete geçmiştir (Nurkiç, 2007:22,24). Fatih'in Bosna'yı fethi ile insanların hızlı bir şekilde İslam'ı benimsedikleri yönündeki bilgiler doğru değildir. Macarlara karşı savaşabilmek için İslam'a geçenler olabildiği gibi özgür insanlar olarak durumlarını korumak isteyenlerden de İslam'ı kabul edenler olmuştur (Moacanin, 2002:400). 1463 yılında Osmanlı'nın bölgeyi fethi ile yavaş bir artışla İslam'a geçişler yaşanmıştır. Bosna soylularına fetihle birlikte tasarruflarında olan toprakları geri verilmiş, onlar da zamanla İslamiyet'i kabul ederek mülkiyet haklarını korumuşlardır (Toprak, 2005:98-99).

Bosna'nın çeşitli bölgeleri üzerindeki İslamlaşma sürecini inceleyen Aliçiç'e göre Bosna'da, İslamı kabul eden unsurlar Katolikler ve Bogomillerdir. Bogomillerin ne kadarının İslam'ı kabul ettiği bilinmemektedir. Ayrıca diğer unsurlar arasında da İslam'ı kabul edenler vardır. Bogomillerin İslam'ı kabulünde inançlar arasındaki benzerlikler etkili olmuş olmalıdır (Koyuncu, 2015:232). İslamlaşmaya tamamen olmasa da vakıflar ve tekkeler katkı sağlamış, siyasi, milli ve dini dönüşümlerini kapsamışlardır (Brummet, 2016:103). Bosna'nın fethedilmesi sürecinde Osmanlı ordusunda bulunan derviş ve gaziler de bölgenin İslamlaşmasına önemli katkılar sağlamışlardır. Saraybosna'da bulunan Yediler tekkesi, Gaziler yolu ve Magribija camii gibi yapılar bu kişilerin katkılarını göstermektedir

(Asceric Todd, 2018:54-77). İslamlaşma ile birlikte Bosna'da toplum yapısında bir değişiklik olmamış toplum, feodal beyler ve köylüler, köy halkı ve Vlahlardan oluşan çiftçiler ve kendi içerisinde martolos, derbendçi ve akıncı gibi çeşitli gruplara ayrılmıştır (Sel Turhan, 2013:41-42).

Osmanlı tipi şehirler fetihten en az yirmi yıl sonra Novi Pazar, Saraybosna ve Foça'nın gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. 1528 yılı tahrir defterlerinde Sava nehri yakınlarında esirlerin toplandığı köle pazarlarından bahsedilmiştir. Bu kölelerde zamanla İslamı kabul ederek serbest bırakılmışlardır. Halk şehirlerde iskan edilmeye çalışılmış, reâyâyâ vergi muafiyeti tanınarak destek olunmuştur. Şehirlerin gelişmesi ile zanaat ve ticarete gelişmiştir (Hançığ, 1977:62-67). İslamlaşma ve şehirleşme ile birlikte 1624 yılında Bosna'da nüfus Papalık temsilcisi Masarechi'nin verilerine göre 900.000 Müslüman, 300.000 Katolik ve 150.000 Ortodoks'tan meydana gelmiştir (Bosna-Hersek İle İlgili Arşiv Belgeleri, 1992:4). 19. yüzyıla gelindiğinde ise Ortodoks nüfus 500-600.000, Katolik nüfus 150-200.000 aralığındaydı. Her iki Hristiyan mezhep toplandığında bu yüzyılda Müslüman nüfusu geçmiştir (Gölen, 2001:221).

5. TOPRAK SİSTEMİ

Bosna'da krallık döneminde, kralın önemli bir iş karşılığında halka mülk statüsünde verdiği topraklar baştina olarak adlandırılmaktaydı. Kişiyeye ait olan bu topraklar Osmanlı fethi ile birlikte timar statüsüne alınarak yine sahipleri üzerinde bırakılmıştır (Emecen, 1992b:135-136). Bu topraklar, sahibi tarafından devredilebilir veya satılabilirdi. Vergi'den ve her türlü angarya işten muaf tutulan bu arazi sahipleri asalet sahibi kişiler kabul edilirdi. Baştina, Osmanlı toprak sistemine yabancı bir unsur değildi. Zira Anadolu'da aile mülkü olarak kendisine intikâl eden topraklara sahip olan timar sahipleri vardı (İnalcık, 1953:236-237). Reâyâyâ ait olan bu baştinalar miri arazi statüsüne alınarak timar sistemine dahil edilmiştir.

16. yüzyılda timar ve zeâmet sahibi olanlara topraklarını varislerine bırakma hakkı tanındı. Ocaklık sistemi olarak adlandırılan bu sistemde, mülkler belli ailelerin elinde kalmış ve daimi olarak feodal haklara olan inancın güçlenmesini sağlamıştır. Aile mülkleri olan bu topraklar çiftliğe dönüştürülmüş bu durum sipahinin gücünü artırmıştır (Suçeska, 2016:345-346; Adanır, 2011:196).

Yüzyıl içerisinde çiftlik sayısında önemli bir artış olmuş bu durum miri sistemin aleyhine gelişmiştir. Çiftlik sahipleri giderek timarlı sipahilerden iktisadi anlamda daha

güçlü bir konuma gelmeye başlamıştır (Nakiboğlu ve Yasa ve Berkman, 2007:58). 17. yüzyıla gelindiğinde timar sistemi devlet içerisinde çöküşe geçmiş, Bosna'da timar sisteminin yerini çiftlik sistemi almıştır (Bora, 1999:24). 17. yüzyılda, artan mali sıkıntının etkisiyle timar gelirlerinin yüzde ellisine el konulmuştur. Sipahiler seferlere kendileri yerine başkalarını göndermeye başlamış, devletin topraklar üzerinde otoritesi zayıflamıştır. Bu suretle sipahiler toprakların hakimi haline gelmişlerdir (Cin, 1985:64).

1683 sonrası yaşanan mali sıkıntı ve aşırı para ihtiyacı dolayısıyla miri toprakların yaşam boyu tasarrufu anlamına gelen malikane uygulamasına geçilmiştir. Reâyâ üzerinde vergi yükünün artması anlamına gelen bu uygulama devlet topraklarının yeni bir sömürü biçimiydi. Bu uygulama 18. ve 19. yüzyılda reâyâyı olumsuz etkilemiş ve köylünün yerlerini terk etmesine sebebiyet vermiştir (Suçeska, 1985:278-279). Malikane sistemi ile mukataalar tasarruf edenlerin mülkü haline gelmiştir (Ak, 2010:111).

Bosna'da timar sisteminin bozulması ve köylünün yerlerini terk etmesinin bir nedeni de tekâlif-i şâkka vergisidir. Bu vergi ilk olarak Bosna sınır bölgelerinde ortaya çıkmış, askeriler reâyânın evlerinde konaklayıp ücretini vermeden reâyâdan zorla para sızdırmışlardır. Bu vergi isyanlara neden olmuş, reâyâdan çok sayıda şikâyet İstanbul'a gönderilmiştir. Kaldırılması için uğraşılsada başarılı olunamamıştır (Suçeska, 1982:758-759).

18. yüzyılda, 1711-1739 yılları arası yapılan savaşlarda çok sayıda Boşnak'ın ölümü nedeniyle ocaklık timarlarının kapsamı genişletilmiştir. Toprakların aile mülkü olarak intikali sağlanmış, bu durum geniş çaplı büyük toprakların oluşumuna sebebiyet vermiştir. Güçlenen bu aileler Bosna'da ayânlığın ortaya çıkma sebeplerinden biri olmuştur (Sel Turhan, 2013:66-67). 18. yüzyılda daha da farklı bir hal alan bu süreç sonunda zaim ve sipahi sınıfının yerini kapetani (kaptan), age (ağa) olarak adlandırılan soylular almıştır (Bora, 1999:23).

6. ASKERİ TEŞKİLAT

6.1. Akıncı ve Voynuk Teşkilatı

Fatih Sultan Mehmed tarafından Bosna fethedildikten sonra Venedik, Hırvatistan, Transilvanya içlerine kadar faaliyetlerde bulunulmuştur (Yardımcı, 2006:147). Bu askerî faaliyetlerin yapılmasında en önemli hafif süvari birlikler akıncılardır.

Akıncılar, keşif, yağma ve tahrip maksadıyla düşman devletlerin topraklarına akın yapanlara verilen isimdir (Pakalın, 1983a:36). Devlet, akıncılar için kışla tayin etmez, maaş vermez ve silah teçhizatı sağlamazdı. Akıncılar, silahlarını kendileri temin eder ve düşmandan aldıkları ganimet ile geçinirlerdi (Özcan, 1989:249; Alkan, 2013:111). Başlarında tavica olarak isimlendirilen rütbeli bir görevli vardı (Fodor, 2012:254). Meydan savaşlarında akıncılar düşman ordusunun sarılması, takibi ve imhası vazifesini görürdü. Sefer dönüşü ordunun arkadan baskın yemesini engeller ve düşmanı Türk topraklarına sokmazdı. Akıncı beyleri, Avrupa dillerinden birçoğunu bilir, Avrupa şehir ve kasabalarını yakından tanırlardı. Böylelikle istihbarat faaliyetlerinde de bulunurlardı (Ünal, 2013:85; Ünal, 2006:209).

1595 yılında uzun savaşlar içerisinde yer alan Eflak seferinde, Bosna sınırında Telli Hasan Paşa'nın faaliyetlerine karşı harekete geçen Macarlarla mücadele edilmiş (Emecen, 2011b:280-281), sefer esnasında Yergöğü mevkiinde Koca Sinan Paşa'nın tedbirsiz davranması yüzünden düşmanın top atışıyla binlerce akıncı Tuna nehrinde boğulmuştur. Bu olayın ardından akıncı ocağı bir daha toparlanamamış, ocağın görevini sınırda serhat kulları ve Kırım askerleri eda etmeye başlamıştır. Ocak resmiyette varlığını 1826 yılına kadar sürdürmüştür (Körpe, 2011:145).

Bosna'da bulunan akıncıların sayısı ile ilgili tahrir defterlerine yansıyan kayıtlara göre, 1516 yılında akıncıların sayısı 973'tür. 1530 yılında yapılan tahrirde sancakta 143 akıncı köyünün bulunduğu kayıtlıdır. 1530 yılında yapılan tahrirde akıncıların sayısı %68 oranında artmıştır. Bunun nedeni Macaristan üzerine yapılan seferde Kanuni Sultan Süleyman'ın akıncılardan faydalanmasıdır (Yardımcı, 2006:147).

3 numaralı Bosna ahkâm defteri içerisinde de akıncı köyleri ile ilgili kayıtlara rastlamak mümkündür. Çalıştığımız yıl aralığında 3 hükümde köylerin akıncı köyü olduğu ve timar ve zeâmet tasarruf eden kişilerin arazileri arasında yer aldığı görülmüştür. Hükümlerin içeriğinde ise Kadarnik(?) isimli akıncı köyü timarına dahil olan Receb, Ebubekir'in zeâmetine dahil olan araziye müdahil olmuştur.¹⁶ Bir diğer hükümde yine Ebubekir'in tasarrufunda olan Ustumorta (?) diğer ismi Badelod(?) olan akıncı köyü olarak kayıtlı araziye, Muharrem ve Mehmed müdahil olmuşlardır. Bu kişiler ellerindeki toprak ile yetinmeyip akıncı köyündeki arazide de hak iddia etmişlerdir. Hükümde dikkat çeken

¹⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 23, Hüküm No: 4, Fî evâsıt-ı Rebî'ü'l-evvel Sene 1179, Miladi Ağustos Ortaları 1765 tarihli hüküm.

noktalardan biri toprağa müdahil olan bu kişilerin voynuklara ait baştına arazisini de tasarruf etmeleridir.¹⁷ Bu hükme göre, 15. yüzyılda Hristiyan voynukların tasarrufunda olan baştına arazileri, 18. yüzyılda Müslüman toprak sahiplerinin tasarrufuna geçmiştir. Akıncı köyü ile alakalı son hükümde ise timar tasarruf eden Salih ve İbrahim'in arazisine dahil olan akıncı köyü İsparoslu'ya (?), yine timar tasarruf eden Derviş Mustafa, Osman ve Üveys müdahil olmuşlardır.¹⁸ Bu hükümlerin tamamında Dîvân tarafından gerekli çözüm önerileri yapılarak arazilerin sahiplerine iadesinin yapılmasına karar verilmiştir.

Akıncılardan sonra Bosna'da yer alan bir diğer askerî sınıf voynuklardır. Voynuklar, Osmanlı'nın, Rumeli fetihleriyle bu bölgelerden toplanan kimselerden oluşturduğu sipahi sınıfıdır. Voynuk teşkilatı, I. Murad döneminde Timurtaş Paşa'nın katkılarıyla Balkan coğrafyasında kurulmuştur. Voynukların görevi de tıpkı akıncılar gibi istihbarat ve düşmanın takibini sağlamaktır. Voynuklar, Hristiyan sipahilerden oluştuğu için baştına adı verilen çiftlik tasarruf ediyorlardı. Başlarında çeribaşı, primkür veya lagator olarak adlandırılan sorumluları vardı (Kayapınar, 2013:126).

Voynukların zabitlerinden olan çeribaşılara voynukların evlenme, cürüm ve sattıkları şaraptan alınan vergi gelir olarak bırakılmıştır (Ercan, 1986:61).

Çeribaşılar, voynukların göreve zamanında sevk ve idaresinden sorumluydu. Eğer zamanında belirtilen yerde bulunmazlarsa dirlikleri ellerinden alınıp, cezalandırılmaktadırlar (Ercan, 1986:30).

Voynuklar yaptıkları hizmete karşılık vergiden muaf tutulmuşlardır. Hristiyan olanlardan alınan cizye vergisi sınırın korunması ve düşman ile mücadelede yaptıkları katkı nedeniyle alınmamaktadır (Akgündüz, 1990:146,169). Macaristan'ın, Osmanlı hakimiyetine girdiği ilk yıllarda ispenç vergisi yerine kapu resmi alınmış, voynuklar yine bu vergiden muaf tutulmuşlardır (Akgündüz, 1990:176).

15. yüzyılda voynuklar sayısal olarak Osmanlı askerî teşkilatı içerisinde en fazla olduğu dönemi yaşamıştır (İnalçık, 1953:233). 16. yüzyılda Bosna'da bulunan voynukların sayısı tahrir kayıtlarına yansımıştır. 1530 yılında yapılan tahrirde 96 voynuk köyü, bu köylerde 371 Hristiyan, 381 Müslüman hane vardır. 1542 yılında yapılan tahrirde

¹⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 24, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel Sene 1179, Miladi Ağustos Ortaları 1765 tarihli hüküm.

¹⁸ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 73, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Başları 1766 tarihli hüküm.

101 voynuk köyünde 541 Hristiyan, 267 Müslüman hane bulunmaktadır (Yardımcı, 2006:147-148).

3 Numaralı Bosna ahkâm defteri içerisinde de voynuk ifadesinin geçtiği görülmüştür. Çalıştığımız yıl aralığında 4 hükümde voynuğân ifadesi geçmektedir. Bu hükümlerden ilki akıncı kısmında bahsettiğimiz Muharrem ve Mehmed'in tasarrufunda olan voynuk arazisidir.¹⁹ Voynuk ifadesinin geçtiği ikinci hüküm ise daha önceden yapılan bir atamanın kanuna aykırı yapıldığı için iptal edilmesine yönelik olan hükümdür. Bu hükümde Sulehâ'dan eş-Şeyh Ahmed arzuhalinde babası Abdullah'ın Ferhad Bey camiinde hatip olduğu ve günlüğünü on akçe ile voynuğân-ı Hersek ve ona bağlı mukata'a ile vakıftan aldığı, babasından boşalan bu göreve kendisinin talip olduğu belirtilmiştir. Yapılan kontrollerde babasının hatiplik kaydı bulunmadığı için isteği reddedilmiştir.²⁰ Buradan hareketle Hersek sancağında voynukların olduğu ve ona bağlı mukata'anın varlığı anlaşılmaktadır. Voynuklarla ilgili üçüncü hükümde voynuğân-ı Hersek mukata'ası eminleri, Hüdaverdi veled-i Mustafa, Mehmed, Abdülfettah veledân-ı Mehmed ve Hüseyin veled-i Murtaza adlı sipahilerin timarlarına dahil olan yerlere müdahil olmuşlardır.²¹ Voynuklarla ilgili son hüküm ise Haydar veled-i Salih ve ortaklarının tasarrufunda olan timar arazisinden kadimden beri öşür tarlada demetden alınmıştır. Bu araziye ziraat edenler demet yerine çeç (tahıl kümesi) üzerinden öşür vereceklerini beyan ederek ihtilaf yaratmışlardır. Bu hükümde Haydar'ın tasarrufunda olan yerlerden bahsedilirken voynuğân-ı karye-i Birçe ifadesi ile Birçe köyünün bir voynuk köyü olduğu belirtilmiştir.²²

II. Süleyman döneminde 1691 yılında voynuk teşkilatı ilk kez kaldırılmıştır. Teşkilatın kaldırılma nedeni ekonomik olarak bir düzen getirmektir. Voynukların cizye vermemeleri kaldırılmalarında önemli bir etken olmuştur. Ancak teşkilatın yeri doldurulmadan gelişigüzel bir şekilde kaldırılması çeşitli sakıncılara sebebiyet vermiş, 1693 yılında II. Ahmed döneminde voynuk teşkilatı tekrar kurulmuştur. 18. yüzyılda Voynuk teşkilatı önemini tamamen yitirmiştir. 1878 yılına kadar varlığını sürdüren teşkilat bu tarihten sonra tamamen kaldırılmıştır (Ercan, 1986: 93,95).

¹⁹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 24, Hüküm No: 2, , Fî evâsıt-ı Rebî'ü'l-evvel Sene 1179, Miladi Ağustos Ortaları 1765 tarihli hüküm.

²⁰ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 37, Hüküm No: 2, evâ'il-i Şa'bân Sene 1179, Miladi Ocak Başları 1766 tarihli hüküm.

²¹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 67, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Rebî'ü'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

²² BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 89, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Zilhicce Sene 1180, Miladi Mayıs Ortaları 1767 tarihli hüküm.

6.2. Martolos ve Eflak Teşkilatı

Martolos kelimesi, Yunanca armatolos (silahlı adam) kelimesinden türeyen ve kökeni Osmanlı öncesine dayanan bir topluluğu ifade eden bir kelimedir (Fodor, 2012:263). Martoloslar, Rumeli’de yaygın olarak görev yapan gayrimüslim askerlerdendir. Osmanlı’nın Balkan coğrafyasını fethi neticesinde asker ihtiyacı martoloslar arasından karşılanmıştır. Martolosların ilk kuruluş amacı haber ve casusluk faaliyeti iinzen zamanla 15. yüzyılda kale, derbend, maden muhafızı gibi çeşitli görevleri olan bir askerî zümreye dönüşmüştür (Keser, 1999:267-271).

Martoloslar özellikle Osmanlı-Venedik sınırında bulunan kalelerde ve sınır güvenliğinin sağlanmasında rol oynamışlardır. 1571 yılında Bosna kalelerinde de bulunan martoloslar, ilk kez yerliden Bosna ve Dalmaçya’da, Sırp ve Macarlar içerisinden seçilmiştir. Martoloslar, miri arazi olan baştına toprağı tasarruf etmektedirler (Anhegger, 1942:286-293).

Martolosluk hizmeti babadan oğula veya oğul yoksa akrabaya geçen irsi bir yapılanmadır. Hizmetini yapmayan veya iltimasta bulunanların görevine son verilmektedir (Keser, 1999:274).

1530 yılında yapılan tahririne göre Bosna’da 64 martolos bulunduğu kaydedilmiştir (Yardımcı, 2006:151).

3 Numaralı Bosna ahkâm defteri içerisinde, çalıştığımız yıl aralığında martoloslarla ilgili bir hüküm içerisinde çiftlikleri tasarruf edenlerin martolos olduğu vurgulanmıştır.²³

Eflâklar, Bosna’nın kuzeyinde, Sava ve Neretva nehirleri ile güneyde bulunan Drina nehrinin kenarında yaşayan ve genellikle hayvancılıkla iştiğal eden askerî bir topluluktur (Yardımcı, 2006:154). Eflakların başı konumunda bulunan knezler (yargıç) timar tasarruf etmektedirler. Knezlerin altında primkürler (belediye başkanı) bulunurdu. Eflaklar, köylerde yerleşik olarak bulunurlardı. Sancak beyine bir hizmetkar ve her beş evden bir voynuk verirlerdi (İnalçık, 1953:222-223). Eflâklar, baştına veya timar sahibi olup, sipahi sınıfında yer alırlardı. Hemen hemen her bölgede yer alsalarda özellikle sınır hattında düşman akınlarının önlenmesinde önemli roller üstleniyorlardı (Fodor, 2012:263).

²³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 43, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

1477-78 Hersek Livası kanununda Hersek'te 107 eflâk cemaati bulunduğu kaydedilmiştir. Sefere katılan eşkinici eflâklar voynuk olarak adlandırılmaktadır (İnalçık, 1953:221).

1530 yılında yapılan tahrirde Bosna'da 255 eflâk köyü, 6.917 eflâk hanesi, 1542 yılında yapılan tahrirde 234 eflâk köyü, 3.959 eflâk hanesi bulunmaktadır. 1489 yılında sayılarının 7.513, 1530 yılında 33.500, 1542 yılında 19.975 olduğu düşünülmektedir (Yardımcı, 2006:153-154). Eflakların sayısı olarak 80.000'e ulaştığı olmuştur (Ercan, 1986:8).

3 Numaralı Bosna ahkâm defteri içerisinde de eflâkları ifade eden eflâkân kelimesi bulunmaktadır. Çalıştığımız yıl aralığında 3 hükümde eflâkân ifadesi geçmektedir. Eflâkân ifadesinin geçtiği hükümlerin içeriği şu şekildedir. Derviş Mir Abdullah'ın uhdesinde olan Kobaş mukatasına dahil araziye Hüsrev Bey vakfı mütevellisi el-Hacc Ömer müdahil olup, Saraybosna kadısı ihtilafın çözümü için görevlendirildiğinde rüşvet verip arazileri vakıf üzerindeymiş gibi tahrir ettirerek gaspetmiştir. Bu hükümde Derviş'in malikane üzere tasarrufunda olan Kobaş mukatası kalemine dahil olan araziler için rüsûm-ı eflâkân ifadesi kullanılarak mahsul ve rüsümü aldığı görülmüştür.²⁴ Eflâklarla ilgili diğer hükmün içeriği ise şu şekildedir. Havass-ı hümayun mutasarrıfları tarafından rüsûm-ı flori tahsiline memur olanlar defter-i hakanide yazan ile yetinmeyip Ahmed sipahi ve ortaklarının tasarrufunda olan timar arazisine müdahil olup, öşür ve resmine el koymuşlardır. Bu hükümde timar tasarruf eden Ahmed ve ortaklarının tasarruf ettiği havass-ı hümayun köylerine dahil baştina arazilerinin detaylı olarak defter-i mufassal-ı eflâkânda kayıtlı olduğu ve havass-ı hümayun mutasarrıfları ile arazilerinin farklı olduğu belirtilmiştir.²⁵ Eflâklarla ilgili son hükümde ise eflâkân-ı Oloviç ve bağlı köylerin serbest olan vergisine ehl-i 'örf tarafından yapılan müdahale şikâyet edilmiş, Dîvân tarafından men edilmelerine dair karar verilmiştir.²⁶

6.3. Yerli kulları ve Kapudanlık Sistemi

Yerli kulları, stratejik öneme sahip kalelerde görev yapmak üzere gönüllülük esaslı seçilen ve mahallinden toplanan askerlerdir (Özcan, 2013:484). Osmanlı'nın Bosna'yı ilk

²⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:55, Hüküm No:2, Fî evâsıt-ı Zilhicce Sene 179, Miladi Mayıs Ortaları 1766 tarihli hüküm.

²⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:82, Hüküm No:1, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1180, Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm.

²⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 46, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

fethettiği andan itibaren bölgedeki yeniçeriler yerli kulu adıyla muhafız kıtası olarak seçilmeye başladılar (Suçeska, 1980:436). Yerli kulu askerleri, sayılarının artması ile birlikte topluma nüfuz etmiş ve toplum ile askerî dokunun bir bütünlük sağlamasına sebep olmuşlardır. Yerli kulu askerleri sefer olduğu zaman göreve çağrılmış, bunun dışında normal yaşamlarına devam ederek ticaret ve ziraatle ilgilenmişlerdir (Sel Turhan, 2013:69). Yerli kullarının bu denli sosyal hayatın içerisinde olmaları 18. yüzyılda halkın bilinçlenmesini sağlayarak yeniçeriliğe eğilimi artırmıştır. Zira askerîlerin vergi yükümlülüğü bulunmamaktaydı (Suçeska, 1980:436).

17. yüzyıldan itibaren oldukça sık gerçekleşen vali değişikliklerinde yerli kulları ve kapı kulları birbirleri ile mücadele etmişlerdir. Askere duyulan ihtiyaç dolayısıyla oluşturulan yerli kulları çoğu zaman bekleneni verememişlerdir (Özcan, 2013:484).

Yeniçeri ocağının kaldırılma sürecinde yeniçerilere karşı mücadele ederlerse aldıkları maaşa dokunulmayacağı ve görevlerine devam edecekleri belirtilmiştir. Ancak ocak kaldırıldıktan sonra 1829 yılında yerli kullarının hizaya getirilemeyeceğine karar verilmiş ve dağıtılmışlardır (Sel Turhan, 2013:70-71).

Yerli kullarının başında bulunan kapudanlar veya kıl'â-i hâkânî kapudanları Bosna özelinde önemli bir yere sahiptir. Kurulması veya nasıl oluşturulduğu net değildir. Bu konuda ortaya iki görüş atılmıştır. İlk görüş Habsburglara ait Markgraf kurumunu gören Osmanlı'nın bu kurumdan etkilendiği, ikinci görüş ise bölgede görev yapan askerlerin zamanla sınır boylarındaki kalelerin güvenliğini sağlayarak bu pozisyonda görev almaya başlamaları neticesinde oluşturulduğudur (Güven, 2017:39).

Kapudanlık sistemi ilk olarak Gradiška'da oluşturulmuştur. Krupa'nın fethinin ardından ikinci olarak burada ardından sırasıyla, Gabela (1591), Bihke (1592) ve Klis'te (1596) oluşturulmuştur. 17. yüzyılda sayıları 29'a ulaşmıştır (Sel Turhan, 2013:71; David, 2016:383). Hüseyin Kapudan'ın isyan hareketi sonuçlandırıldıktan sonra 1834-1835 yılları arasında kapudanların idari yetkileri mütesellimlere devredilmiş ve kapudanlık sistemi sona erdirmiştir (Sel Turhan, 2013:72).

3 Numaralı Bosna ahkâm defteri içerisinde de birçok hükümde kapudanlara rastlamak mümkündür. Çalıştığımız yıl aralığında hükümlerde kalelerin kapudanları isimleriyle birlikte ifade edilmiştir. Bu kaleler ve kapudanları şunlardır. Mağlay kalesi

kapudanı Mahmud²⁷, Ostroviçe-i Atik kalesi kapudanı Mehmed²⁸, Doboy kalesi kapudanı Cafer²⁹, Derbend kalesi kapudanı Hüseyin Bey³⁰, Banaluka kapudanı İsa Mehmed Bey³¹, Gradçaniçe kalesi kapudanı Mehmed³², Ostoliçe kapudanı İsmail Bey³³, Tuzla kalesi kapudanı Mir Mehmed³⁴ ve Petrovaç kalesi kapudanı Hüseyin³⁵'dir. Bu hükümlerin içeriğinde kale kapudanları, parasını vermeyen kale ahalisini³⁶, vergisini ödemeyen reâyâyı³⁷, parasını gasp eden reâyâyı³⁸, resm-i kısmet talep eden kadıyı³⁹ ve hatta eşi vefat eden bir kapudan, kendisine intikal eden mirasına el koyan bir başka kapudanı⁴⁰ şikâyet etmiştir. Kale kapudanlarının şikâyet edildikleri konular ise vakıf arazisine müdahil olma⁴¹, reâyâyı tahrik ederek vergisini ödemesini engelleme⁴², zimmîlerden borç alıp ödememe⁴³, mirasa el koyma⁴⁴, halka zulmederek arazilerine el koyma⁴⁵, vergisini almasına rağmen fazladan aynı olarak öşür talep etme⁴⁶ gibi çeşitli konularda şikâyet edilmişlerdir.

²⁷ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 14, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm.

²⁸ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 29, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm.

²⁹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 33, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm.

³⁰ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 36, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Receb Sene 179, Miladi Aralık Ortaları 1765 tarihli hüküm.

³¹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 67, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

³² BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 69, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

³³ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 74, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Cemâye'l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Ortaları 1766 tarihli hüküm.

³⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 87, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 180, Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm.

³⁵ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 100, Hüküm No: 2, Fî evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181, Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm.

³⁶ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 14, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm.

³⁷ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 29, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 43, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

³⁸ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 41, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1179, Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm.

³⁹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 87, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 180, Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm.

⁴⁰ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 83, Hüküm No: 5, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 180, Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm.

⁴¹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 33, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm.

⁴² BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 29, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm.

⁴³ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 36, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Receb Sene 179, Miladi Aralık Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 100, Hüküm No: 2, Fî evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181, Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm.

⁴⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No:67, Hüküm No:2, Fî evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

BÖLÜM I

1. AHKÂM DEFTERLERİ

Osmanlı Devleti, yönetim anlayışlarını Ortaasya Türk gelenekleri ve Yakındoğu'da kurulan devletlerin yönetim anlayışlarından beslenerek oluşturmuştur (Öz, 2017:55-56). Oluşturdukları bu anlayışta, toplumun yönetimi, alınan kararların uygulanması, ortak bir aklın süzgecinden geçmesi amacıyla Dîvân-ı Hümâyûn oluşturulmuştur (Seyitdanlıoğlu, 1999:17).

Fatih Sultan Mehmed dönemine kadar her gün padişahın idaresinde toplanan Dîvân-ı Hümâyûn, bu dönemden itibaren haftada dört gün toplanmış ve Sadrazamın idaresinde toplanmaya başlamıştır (Gültepe, 1999:241). Sadrazam, kubbe vezirleri, Rumeli ve Anadolu kazaskeri, defterdar ve nişancı Dîvân'ın üyeleridir (Mumcu, 2007a:22).

II. Bayezid ve Yavuz dönemlerinde gelişimini sürdüren Dîvân-ı Hümâyûn en gelişmiş haline Kanuni Sultan Süleyman döneminde ulaşmıştır. 17. yüzyılın ikinci yarısında Sadrazamın evinde topladığı Dîvân, 18. yüzyılda Paşa Kapısı ve ilerleyen süreçte Bâb-ı Ali olarak adlandırılarak merkezi bürokrasinin toplanma yeri olmuştur (Mumcu, 2007a:9; Ahışhalı, 1999:24).

Dîvân-ı Hümâyûn toplantılarında siyasi, askerî, mali, idari ve şikâyet konuları görüşülerek karara bağlanırdı (Halaçoğlu, 2002:799). Dîvân-ı Hümâyûn'da görüşülen bu konular 17. yüzyıla kadar mühimme defterlerine kaydedilmiştir (İnalçık, 1988:34). 1649 yılında meydana gelen bürokratikleşme neticesinde şikâyet defterleri oluşturularak şikâyetler ayrı defterlere kaydedilmeye başlanmıştır (Emecen, 2005:124; Emecen, 2011a:131). Bu defterler, merkez ile taşra arasındaki ilişkilere dair mühimme defterlerinin eksik kaldığı noktaları tamamlayabilmektedir. Şikâyet kayıtları çoğunlukla devlet görevlilerinin hukuki rolleri, suçların çeşidi, şikâyetçilerin sosyal ve coğrafi dağılımı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır (Kovacks, 2012:275).

Ahkâm defterleri ise 18. yüzyılda şikâyet defterlerinin gelişmiş bir formu olarak ortaya çıkmıştır. Bu defterlerin ortaya çıkması şikâyetlerin arttığı anlamına gelmektedir (Faroqhi, 2000:13). İnalçık, 17. yüzyıldan itibaren çeşitli defter serilerinin ortaya çıkışını

⁴⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:69, Hüküm No:1, Fî evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

⁴⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:97, Hüküm No:2, Fî evâsıt-ı Safer Sene 181, Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm.

bürokrasi ve kâtiplerin uzmanlaşması ile ilişkilendirir (İnalçık, 1988:34). Şikâyet defterlerinden şeklen daha uzun ve dar olan ahkâm defterleri şikâyetlerin artmasına paralel olarak Reisü'l-küttap Ragıb Efendi'nin bölgelere göre tasnif sistemini getirmesi ile ortaya çıkmıştır (Emecen, 2005:125; Emecen, 2011a:132; Şimşir, 1994:358-361). İçerik olarak eyâlet ahkâmı mahallinde halledilemeyen sorunların artması ve bunların merkeze aksettirilmesi neticesinde bürokratik muamelenin kolaylaştırılması amacıyla oluşturulmuştur. Özel olarak eyâletler için ahkâm defterleri oluşturulmasına rağmen, şikâyet defterleri de tutulmaya devam etmiştir (Emecen, 2005:125; Emecen, 2011a:132).

Ahkâm defterleri, şikâyet defterlerinin devamı olduğu halde bazı farklılıklar arzemektedir. Ahkâm defterleri, şikâyet defterlerinden şekil olarak daha dar ve uzundur. İçerik olarak da şikâyetlere gönderilen cevaplara göre ahkâm veya şikâyet defteri kaydı olduğu anlaşılabilir. İki defter türü arasında benzerlikler de bulunmaktadır. Bu benzerlikler giriş ifadesinden sonra defterin hangi sadrazam ve reisülküttap döneminde oluşturulduğu ile ilgili kayıt ve yazı türüdür. Ahkâm defterleri, Mora ahkâm defteri dışında 1742 tarihinde tutulmaya başlanmış, II. Meşrutiyet dönemine kadar tutulmaya devam etmiştir (Günay, 2013:18-20).

Tablo 1. 1 .Vilâyet Ahkâm Defterleri (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2017:30).

Karaman	Adana	Diyarbakır	Trabzon
Sivas	Rumeli	Anadolu	Özi ve Silistre
Erzurum	Cezayir ve Rakka	Bosna	Maraş
İstanbul	Şam	Halep	Mora

1.1 BOSNA AHKÂM DEFTERLERİ

Bosna Ahkâm Defterleri, 1742-1867 tarihleri arasında ihtiva eden 9 defterden oluşmaktadır. Bu defterlerde Bosna'ya bağlı Bihke, Banaluka, Hersek, İzvornik ve Travnik sancakları ile onlara bağlı kazalarla ilgili hükümler bulunmaktadır.

Tablo 1. 2. *Bosna Ahkâm Defterleri Bulunduğu Fon (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2017:33).*

Fonun Adı	Defter Numarası	Tarihi		Defter Adedi
A.{DVNS.AHK.BN.d	1-9	Hicri 1155-1285	Miladi 1742-1867	9

Tablo 1. 3. *Bosna Ahkâm Defterleri Kronolojik Sıra (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2010:28).*

Defter Numarası	Defterin Adı / Konusu	Tarih		Katalog No 989
		Hicri	Miladi	Sayfa Adedi
1	BOSNA	C.1155- Za.1168	1742-1755	300
2		Za.1168 - N.1178	1755-1765	315
3		Ş.1178 - C.1192	1765-1778	404
4		C. 1192- Za. 1195	1778-1781	192
5		Z.1196 - R.1199	1782-1785	151
6		Ca.1199 - B.1213	1785-1799	377
7		B.1213 - Ca.1224	1799-1809	317
8		M.1229 - Ca.1241	1813-1826	129
9		Ca.1241-1285	1826-1867	173

Bosna ahkâm defterleri kullanılarak bugüne kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda ilk çalışma Esra Akçay tarafından 2018 yılında hazırlanan “I Numaralı Bosna Ahkâm Defterinin Transkripsiyon ve İncelenmesi (S. 1-100)” adlı yüksek lisans tezidir.⁴⁷ Aynı defterin tamamının incelenmesi ise 2019 yılında Yasemin İnbaşı Arı tarafından hazırlanmıştır.⁴⁸ 2019 yılında 8 Numaralı Bosna Ahkâm defteri, Nihal Altunç tarafından, “8 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri’nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi” adıyla yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.⁴⁹ Bosna ahkâm defterleri kullanılarak doktora tezleri de hazırlanmaktadır. Uğur Koca tarafından “İki Savaş Arasında Osmanlı İdaresinde Bosna Eyaleti (1739-1768)” ve Ömer Bayramoğlu tarafından “Bosna Ahkâm Defterlerine Göre 18. yüzyılın İkinci Yarısında Bosna Eyâleti” başlıklı doktora tezlerinin hazırlanma süreci devam etmektedir.

⁴⁷ Esra Akçay, I Numaralı Bosna Ahkâm Defterinin Transkripsiyon ve İncelenmesi (S. 1-100), Trabzon, 2018.

⁴⁸ Yasemin İnbaşı Arı, I Numaralı (H. 1155–1168/ M. 1742–1755) Bosna Ahkâm Defteri Değerlendirme ve Transkripsiyon, Burdur, 2019.

⁴⁹ Nihal Altunç, 8 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri’nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Batman, 2019.

1.2. 3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİ

3 Numaralı Bosna ahkâm defteri, 29 Şaban 1178 tarihi ile 29 Cemaziyel-ahir 1192 tarihleri arasını ihtiva eden bir defterdir. Defter ciltli ve ebrulu, 44x16 ebatındadır. Sayfa usulüne göre numaralandırılmıştır. Toplam 403 sayfadır. Hükümler 4. sayfadan itibaren başlamaktadır. İptal edilen hüküm sayısı 8'dir.⁵⁰ Defterde dîvânî kırma veya hurda olarak adlandırılan yazı çeşidi kullanılmıştır. Kırma yazı, dîvânîden daha ince bir kalemle yazılır ve yazı büyüse de kırma özelliği muhafaza edilir. Hızlı yazma endişesinden dolayı noktalama işaretleri çoğu zaman kullanılmadığından okunması dîvânîye göre daha zordur (Kütükoğlu, 1994:63). Defter içerisinde incelediğimiz dönem ve 1774 yılına kadar olan hükümler III. Mustafa, defterin son 4 yılı ise I. Abdülhamid'in saltanat yıllarına denk gelmektedir. İncelediğimiz sayfa aralığında 23. sayfa 4. hükümde ilk kez karşılaştığımız ve muhtemelen hükmü yazan katibin adı bulunan isimler 187. sayfadan itibaren sürekli hale gelmiş ve hemen hemen her hükmün altında yer almıştır. Defterin çalıştığımız yıl aralığında 24. sayfa 2. hüküm ile 39. sayfa 2. hükümde bazı kelimeler okunamayacak duruma gelmiştir. Defterin 277. sayfası 1. hükmünde ise kalın bir çizgi şeklinde leke bulunmaktadır. Bu leke bazı kelimeler açısından hükmün okunmasını zorlaştırmaktadır.

Çalışmanın ilgili sayfa aralığında 4 hüküm, başka yer ve bölgelerle ilgiliyken sehven 3 Numaralı Bosna ahkâm defterine kaydedilmiştir. Bu hükümler, 6/1ve 6/2 Kastamonu- Devrekani, 46/1 Mora, 57/2 Gümölcine'ye aittir. Bu hükümler başka yerlerle ilgili olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır.

⁵⁰ Yasemin İnbası Arı tarafından hazırlanan I Numaralı Bosna Ahkâm Defteri Değerlendirme ve Transkripsiyon adlı yüksek lisans tezinde, 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defterinde iptal edilen hüküm sayısı 3 olarak belirtilmiştir (İnbası Arı, 2019:2). Ancak defter içerisinde sehven bu deftere kaydedilen hükümlerle birlikte iptal edilen hüküm sayısı 8'dir. Bu hükümler şunlardır: 6s-1h, 6s-2h, 40s-2h, 46s-1h, 57s-2h, 179s-4h, 264s-2h, 287s-2h.

2. 3 NUMARALI BOSNA AHKÂM DEFTERİNDE ŞİKÂYET ve ŞİKÂYET HAKKININ KULLANIMI

Bu başlıkta şikâyet mekânizması ele alınacaktır. Bu kapsamda, çalıştığımız yıl aralığında şikâyet hakkını kullanarak Dîvân-ı Hümâyûn'a başvuran kişilerin şikâyetlerini hangi yollarla ilettikleri, hangi konuların şikâyet edildiği, yıllara göre dağılım, reâyâ ve askerîlerin birbirlerini şikâyet etme oranları, hangi sancak veya idari birimden şikâyetlerin geldiği, sürecin nasıl işlediği, şikâyetlerin çözümü noktasında devlet yönetimi tarafından kimlerin muhatap alındığı ve Dîvân'ın şikâyetleri çözüme yöntemleri incelenecektir.

1. ŞİKÂYET İLETİM ŞEKİLLERİ

Şikâyet, kişi veya kişilerin haksızlığa uğradığı veya uğradığını düşündüğü bir konuda bu durumdan kurtulmak için sorunun ilgili kurumlara iletilmesi şeklinde tanımlanabilir. Osmanlı Devleti'nde adaletin sağlanması yönetimi sağlamlaştırmak olarak da görüldüğünden şikâyet hakkının kullanımı noktasında gerek askerîlere gerekse de reâyâyâ önemli haklar tanınmıştır. Toplumun her kesimi en yakınındaki adli mercilere başvurabileceği gibi Divân-ı Hümâyûn'a da şikâyetlerini iletebilmektedir. Şikâyetler, çeşitli kanallar vasıtasıyla Dîvân'a iletebilmektedir (Tuğluca, 2016:48). Çalışmamızda, bu kanallardan bizzat, arzuhal sunma, mektup gönderme ve mahzar ile şikâyetlerin iletildiği belirlenmiştir. Bu kanallar dışında mühimme ve şikâyet defterlerinde karşımıza çıkan duyum yoluyla veya çeşitli tekkeler aracılığıyla da şikâyetlerin Dîvân'a iletimi mümkündür.

Şikâyetlerin Dîvân'da çözümü açısından bizzat şikâyetlerin iletimi oldukça önemli bir artıydı. Belgelerde bizzat gelerek şikâyetlerini iletenler için “gelüb⁵¹” ifadesi yer alırken yine şikâyetini kendisi ileten ancak arzuhal sunanlar için “südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb⁵²” veya “rikâb-ı kâmyâbıma 'arz-ı hâl sunub⁵³” ifadesi kullanılmaktadır. Şikâyetlerin doğrudan iletimi olan bizzat ve arzuhal sunma defter içerisinde oldukça yüksek oranlara sahiptir. Dîvân-ı Hümâyûn'da şikâyetlerin bizzat kişinin kendisi tarafından iletilmesinin oranı %68'dir. Bosna gibi nispeten uzak bir eyâletten İstanbul'a gelerek

⁵¹ “Kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Hasan nâm kimesne gelüb...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 5, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Safer Sene 179, Miladi Temmuz Sonları – Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm.

⁵² “Bosna kazâsı sâkinlerinden Osman ve Salih nâm karındaşlar südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 4, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şa'bân Sene 1178, Miladi Ocak Ayı Ortaları 1765 tarihli hüküm.

⁵³ “Erbâb-ı tîmârdan Ali ve Abdulfettah veled-i Cafer ve Haydar nâm sipâhîler rikâb-ı kâmyâbıma 'arz-ı hâl sunub...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No 18, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Muharrem Sene 1179, Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

şikâyetini Dîvân'a iletmek çözüm açısından bizzat gelmenin önemini göstermektedir. Şikâyetini iletmek için arzuhal sunmak isteyenler ise İstanbul'a taşradan geldiklerinde davasına en uygun, en etkili dilekçeyi hangi arzuhalcinin yazacağını tetkik etmeye çalışırdı. Arzuhalciler ise şikâyetin konusuna göre dönemin kural ve yasalarında dilekçenin yazılmasına aykırı bir durum olup olmadığına karar verirdi (Özgişi, 2014:56). Bosna'dan gelerek arzuhal yoluyla şikâyetlerini Dîvân'a iletenlerin oranı %20'dir. Bir diğer şikâyet iletim şekli ise mektup göndermedir. Mektup gönderme yoluyla şikâyetleri Dîvân'a gönderenler kadı⁵⁴, naib⁵⁵, kale neferleri⁵⁶, dizdar⁵⁷, vakıf mütevellisi⁵⁸ gibi görevlilerdir. Mektup gönderme yolunu tercih eden görevliler üstesinden gelemedikleri konuları şikâyet etmektedirler.⁵⁹

⁵⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 33, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 40, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1179, Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 60, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Muharrem Sene 1180, Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 69, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 180, Miladi Eylül Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 72, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 81, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 180, Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 83, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Şevvâl Sene 180, Miladi Mart Başları 1767 tarihli hüküm.

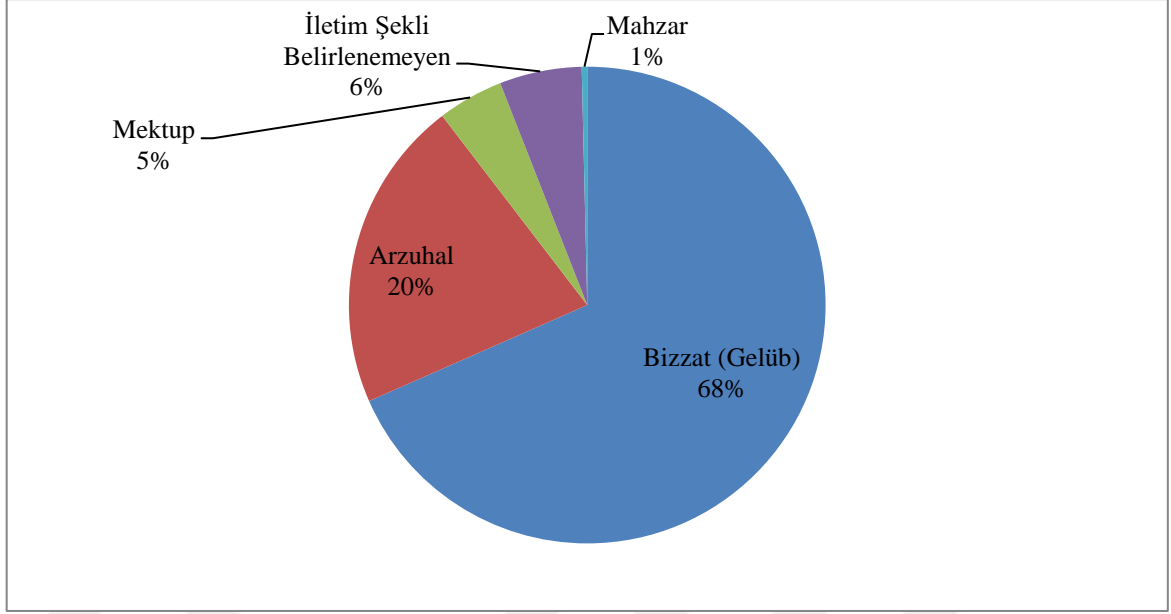
⁵⁵ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Hüküm No: 53, Sayfa No: 1, Fî evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 1179, Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 71, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1766 tarihli hüküm.

⁵⁶ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 52, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene 1179, Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm.

⁵⁷ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 26, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları - Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

⁵⁸ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 32, Hüküm No: 2, Fî Cemâziye'l-evvel Sene 179, Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm.

⁵⁹ Mektup göndermeye örnek olarak kale dizdarı Ömer'in mektubu verilebilir. Ömer, İzvornik sancağı Alaybeyi Ömer'in kendisine sepet timarı olarak aldığı iki gedik timarını Sinan ve İbrahim'e verdiği ancak bu şahısların hizmette bulunmadıklarını belirtmiştir. Bunun üzerine Sinan üzerindeki timar Mehmed'e ve İbrahim üzerinde olan timar Hüseyin'e verildiği halde Alaybeyi Ömer timarları Sinan ve İbrahim'e vermeye devam etmiş ve Ömer bu durumu Dîvân'a iletmıştır. BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 26, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları - Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

Grafik 1.1. Şikâyet iletim şekli (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

Mahzar ise kelime anlamı olarak bir makama sunulan imzalı dilekçe anlamına gelmektedir. Taşrada yaşanan haksızlıkların orada bulunan görevliler aracılığıyla çözümlenemeyeceğini anlayan ahali o yörenin ileri geleni olan a'yân ve eşrâfından bir mahzar hazırlamasını isteyerek şikâyetinin İstanbul'a gönderilmesini talep edebiliyordu (Tuğluca, 2016:52). Çalıştığımız yıl aralığında mahzar gönderimi ile ilgili 1 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümde Bosna eyâletinde bulunan elviye alaybegleri ve kıl'â kapudanları ve yerlü ağavâtı Dîvân'a mahzar göndererek bölgedeki eşkıyalardan yaşanan sıkıntıları dile getirmişlerdir.⁶⁰ İletim şekli belirlenemeyen olarak belirttiğimiz ve grafikte %6'lık bir dilime tekabül eden hükümlerin bazılarında, iletim ve şikâyet bulunmamaktadır. Bazılarında ise şikâyet bulunmamakta, iletim bulunmakta veya şikâyet bulunmamakta, iletim bulunmaktadır. İletimin olduğu ancak şikâyetin olmadığı hükümlere örnek olarak cami yapımı için izin talebinde bulunan Mehmed verilebilir. Mehmed bizzat Dîvân'a başvurmuş ancak bir şikâyet değil istekte bulunmuştur. Mehmed, Doboy kasabasında, Yavuz Sultan Selim zamanında yapılan camiden başka bölgede cami olmadığı ve nüfusun artması ile yeni bir camiye ihtiyaç duyulduğunu belirtmiş ve caminin yapılması iznini Dîvân'dan almıştır.⁶¹ Şikâyet iletiminin hükümde belirtilmediği ancak şikâyetin olduğu hükümlere örnek olarak Klis sancağı kendisine tevcih edilen Taşlıcalı Mehmed Bey'in

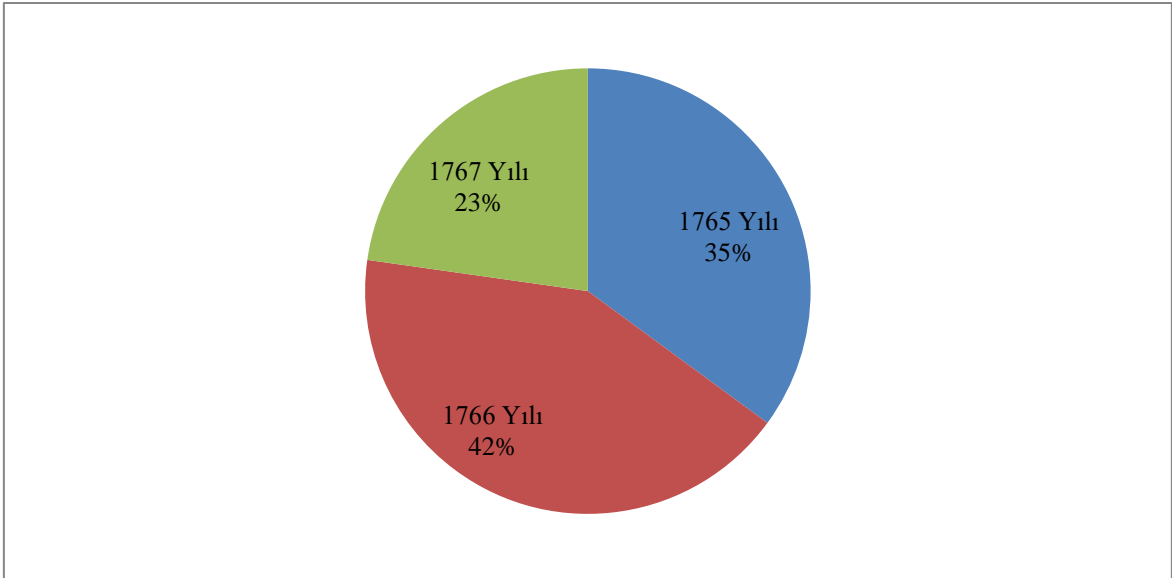
⁶⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 42, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

⁶¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:12, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan Başları 1765 tarihli hüküm.

şikâyeti verilebilir. Taşlıcalı Mehmed Bey'in payına düşen hazariyye akçesine halefi Gazi Mehmed "tamamı benimdir" diyerek el koymuştur. Taşlıcalı Mehmed Bey'e ait bu şikâyetin nasıl iletildiği ile ilgili hükümde bir ibare bulunmamaktadır.⁶² Her ikisinin de olmadığı hükümlere örnek olarak ise Bosna'ya Vali olarak atanan Köprülü-zâde Vezir Ahmed Paşa ile ilgili hüküm verilebilir.⁶³

2. HÜKÜMLERİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Çalışmamızın yıl aralığını oluşturan 1765-1767 yılları arasında Dîvân-ı Hümâyûn'a intikâl eden 269 hükmün yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafikte bulunmaktadır. 1765 yılında Bosna'dan Dîvân'a intikâl eden hükümlerin oranı %35, 1766 yılında %42, 1767 yılı Ağustos ayına kadar olan hükümlerin oranı da %23'lük bir paya sahiptir.

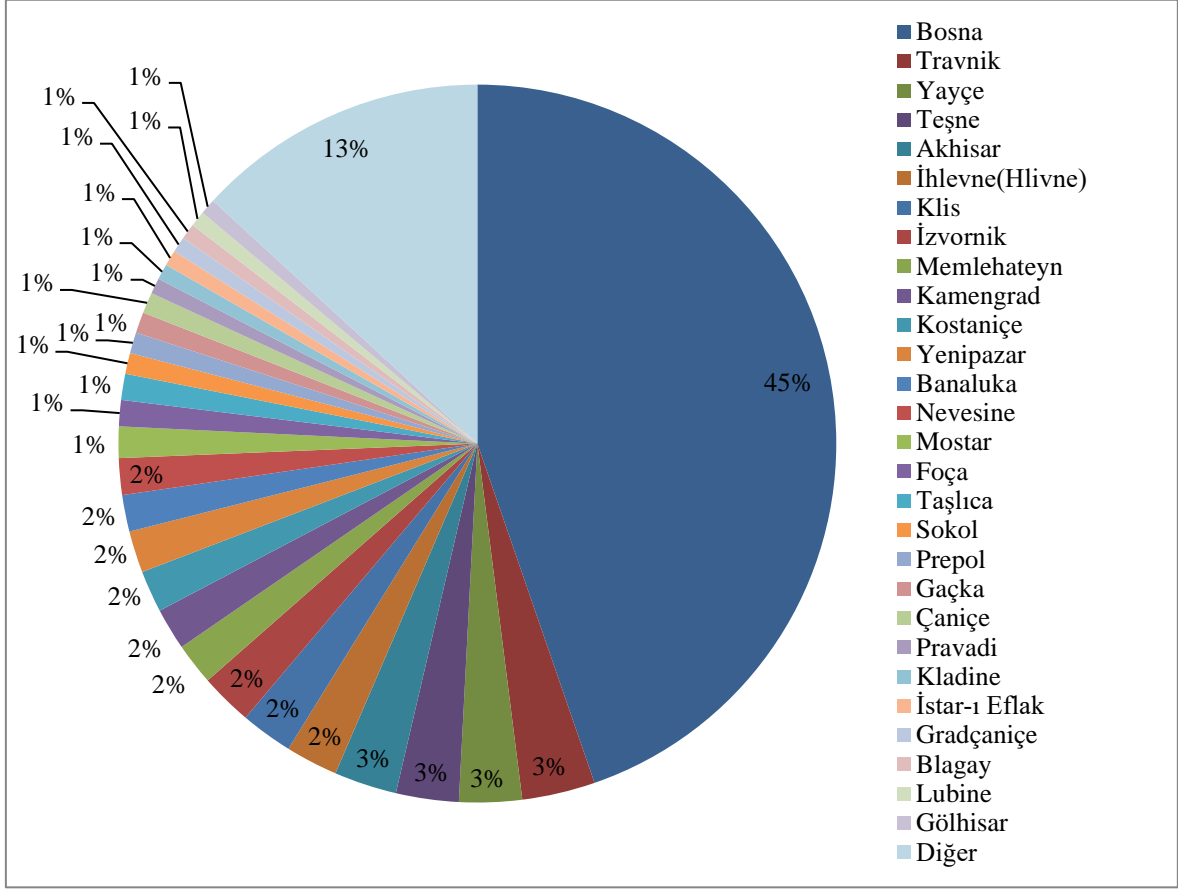
Grafik 1.2. Hükümlerin yıllara göre dağılımı (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

⁶² Hükmün giriş kısmı şu şekildedir ve iletimin nasıl olduğuna dair bir ifade bulunmamaktadır. "Klis sancağı yüz yetmiş yedi senesi şevvâlinin altıncı gününde Taşlıcalı Mehmed dâme ikbâluhü ve ba'dehü yüz yetmiş sekiz senesi zi'l-ka'desinin on üçüncü gününde Gazi Mehmed dâme ikbâluhüya tevcih olmağla..." BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 30, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Rebi'ü'l-âhir Sene 179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm.

⁶³ "Bosna eyâleti 'avâtıf-ı 'aliyye-i hüsrevânemden işbu sene-i mübâreke zi'l-ka'desi gurrelerinden Köprülü-zâde Vezîrim el-Hâcc Ahmed Paşa edemâ'l-lah-ı te'âlâ iclâlehüya tevcih ve ihsânım olub müşârun-ileyh varıncaya dek zabt u rabt-ı memleket ve muhâfaza-i sugûr ve ra'ıyyete kâdir tarafından bir mütesellim nasbı lâzımve mühim olmakdan nâşî kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân [] zîde mecduhü eyâlet-i mezbûre mütesellim nasb u ta'yîn olunmağla..." BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 51, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm.

3. HÜKÜMLERİN İDARİ OLARAK DAĞILIMI

1765-1767 yılları arasında Bosna eyâletinden Dîvân'a şikâyet gönderen yerlerin çoktan aza doğru sıralaması aşağıdaki grafikteki gibidir.

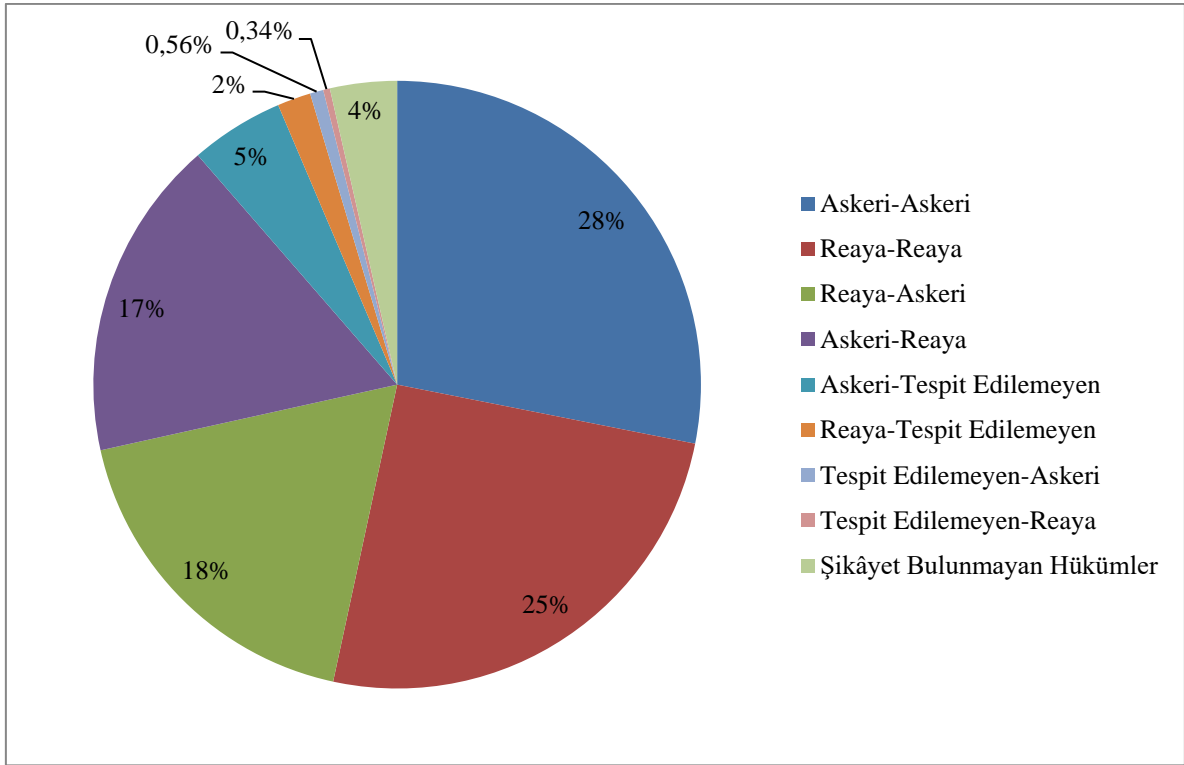
Grafik 1.3. Hükümlerin idari dağılımı (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

En çok şikâyet gönderen yerler sırasıyla Bosna, Travnik ve Yayçe'dir. Diğer kısmında ise daha az şikâyetin gönderildiği en az yekuna sahip olan yerlerin toplam oranı görülmektedir.

4. ŞİKÂYET EDEN ve EDİLENLERİN KİMLİĞİ

Osmanlı toplum yapısı, erkân-ı erba'a çerçevesinde çeşitli gruplara ayrılmıştı. Bu gruplar, kılıç ehli, ilim ehli, tüccar ve çiftçi idi. Kılıç ehli askerleri, ilim ehli bürokratları ve ilmiye sınıfını, çiftçi ve tüccar sınıfı ise reâyâyı oluşturuyordu. İlim ehli de yöneten sınıf içerisinde değerlendirildiğinden toplum temelde yöneten-yönetilene pratikte ise askerî ve reâyâ sınıfına ayrılmıştı. Bu gruplar toplum içerisinde meydana getirdikleri işlemlere göre bir ayrıma tabi tutulmuşlardır (Tuğluca, 2012:115; Polat, 2012:248). Şikâyet hakkının kullanımı ve mekânizmanın işlemesinin amacı taşrada yöneten sınıf ile reâyâ arasında meydana gelen ve şikâyete neden olan fiillerde, adaletin sağlanmasına çalışmaktı.

Aşağıdaki grafik 1765-1767 yılları arasında Bosna’da toplumsal grupların birbirlerini şikâyet etme oranını göstermektedir. Bazı hükümlerde reâyânın-reâyâyı şikâyeti ile reâyânın-askerîyi şikâyeti veya tam tersi askerînin-reâyâyı ve askerînin-askerîyi şikâyeti bir hüküm içerisinde yer alabilmektedir. Böylesi durumlarda bu hükümler her iki tarafta da değerlendirilmiştir. Grafikte “tespit edilemeyen” olarak belirttiğimiz kısma dahil olanlar ise hükümlerde ya ecânib veya ma’lûmu’l-esâmî kimesneler denilerek şikâyet edilenin ismi belirtilmemiş ya da isim belirtisede statüsünün açık şekilde belirtilmediği kişiler bu gruba dahil edilmiştir.

Grafik 1.4. Şikâyet eden ve edilenlerin oranı (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

Belirttiğimiz yıl aralığında Bosna’da en çok şikâyet hakkını kullanan kesim askerîlerdir. Askerîlerin en çok şikâyet ettiği kesim yine askerîler olmuştur. Askerîlerin-askerîleri en çok şikâyet ettiği konular arazi-vergiye müdahale, arazi gasbı ve alacak-verecek ihtilaflarıdır. Askerîlerin-askerîleri en çok şikâyet ettiği arazi-vergiye müdahale konusu ile ilgili bir örnek vermek gerekirse zeâmet sahibi Toz Veli Hüseyin Bey’in, Hüseyin Ağa ve ortaklarının alacağı öşr ve resme müdahalede bulunması verilebilir.⁶⁴ Hüseyin Bey, zeâmet sahibi olmasına rağmen daha fazla gelir elde etmek için hakkının

⁶⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:8 Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 178, Miladi Mart Ortaları 1765 tarihli hüküm.

olmadığı bir arazinin vergisine müdahalede bulunmuştur. Askerîlerin şikâyet hakkını reâyâyâya nispeten daha fazla kullanmasının nedeni Dîvân'ın askerîler için idari bir mahkeme olmasıdır. Askerîlerin kendi aralarındaki ihtilafları en son çözüm yeri Dîvân-ı Hümâyûn'du. Ancak reâyânın direk şikâyetini Dîvân'a iletme hakkı bulunmakla birlikte genellikle ilk olarak taşrada bulunan kadı mahkemesine giderek sorununun çözümüne çalışır eğer orada bir netice elde edemezse Dîvân'a giderdi (Tuğluca, 2016:60).

Şikâyette öne çıkan ikinci konu reâyânın birbirini şikâyetidir. Reâyânın reâyâyı en fazla şikâyet ettiği konular sırasıyla arazi gasbı, miras, gasp (mülk-para), alacak-verecek ve zulümdür. Arazi gasbına örnek vermek gerekirse Grobaviçe köyünden Mehmed'in arazisinin kendisinden önceki sahipleri tarafından gasbedilmesi verilebilir. Arazinin daha önceki sahipleri Mehmed, İbrahim ve Abdullah tasarruflarında olan tarlaları üç yıl işlemeyip boş bıraktıklarından tarlaları kanun üzere tapuya geçmiştir. Kaza sakinlerinden Mehmed sahib-i arz tarafından verilen senet ile bu tarlaları ziraat etmeye başlamıştır. Tarlalarda kimsenin hakkı yokken, adı geçenler, “tarlalar daha önce bizimdi senden alırsız” diyerek araziye müdahalede bulunmuşlardır. Dîvân'da men edilmelerine dair karar verilmiştir.⁶⁵Arazi gasbına karışan kişiler, arazinin eski sahipleri, aile bireyleri, yalan söyleyerek uydurulmuş senet ibraz edenler ve güçlü konumunu kullananlardır.

Şikâyette dikkat çeken üçüncü konu reâyânın-askerîleri şikâyetidir. Reâyânın-askerîleri en fazla şikâyet ettiği konular, zulüm, alacak-verecek, arazi gasbı ve mirastır. Zulüm konusunun içeriğini çoğunlukla reâyânın üzerine düşen vergiyi ödemesine rağmen ehl-i örf tarafından daha fazlasının onlardan zorla alınması ve tekâlîf-i şâkka oluşturur. Reâyânın-askerîleri en fazla şikâyet ettiği konu olan zulüm ile ilgili bir örnek vermek gerekirse, İhlevne kazasına tabi Dolna-Arasude(?) köyü reâyâları üzerlerine düşen avarız ve imdâd-ı hazariyye ve diğer tekâlîfleri ödemişlerdir. Ehl-i örf taifesi, köy halkından emr-i şerif olmadan kanuna aykırı şekilde tekâlîf-i şâkka talep etmişlerdir. Dîvân'da görülen davada zorla tekâlîf talep eden ehl-i örf taifesinden kişilerin men ve def edilmelerine karar verilmiştir.⁶⁶

Şikâyete konu olan dördüncü husus da askerîlerin-reâyâyı şikâyetidir. Askerîlerin-reâyâyı en fazla şikâyet ettiği konular vergi, arazi (gasp-vergiye müdahale), vakıf (arazi-

⁶⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:25, Hüküm No:3, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

⁶⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:11, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 178, Miladi Mart Sonları – Nisan Başları 1765 tarihli hüküm.

gelir ve malına müdahale) ve alacak-verecek ihtilaflarıdır. Bu grupta en fazla şikâyete neden olan vergi ihtilafı, öşür ve salariyye gibi ürün üzerinden alınan vergilerin reâyâdan talep edildiğinde vermemeleri üzerine çıkmaktadır. Konu ile alakalı bir örnek vermek gerekirse, Hüsrev Bey'in kurduğu vakfın mütevellisi Ahmed, vakıf toprağını ziraat edenlerden sekizde bir öşr ve salariyye ile keten tohumu ekenlerden, kadimden otu biçilen çayırlardan öşürlerini talep etmiş ancak alamamıştır. Yapılan şikâyet sonucunda kanuna göre öşürlerin alınmasına karar verilmiştir.⁶⁷

Şikâyette öne çıkan beşinci konu, askerîlerin belgelerde hangi toplumsal gruba dahil olduğu belli olmayan kişileri şikâyetidir. Askerîler burada arazi ile alakalı olarak gasp-vergisine müdahale, miras ve alacak-verecek konularını şikâyet etmişlerdir. Tespit edilemeyen olarak belirttiğimiz gruba dahil olanlardan bazıları ile alakalı olarak bunların, belgelerde ecânib ve ashâb-ı ağrâz yani yabancı ve kötü niyetli kimselerden oldukları şeklinde vurgu vardır. Örnek olarak Abdullah veled-i Ömer'in timarını gasp eden kişiler verilebilir.⁶⁸ Bu şekilde belirtilmeyip kişinin isminin belirtildiği hükümlerde ise hangi gruba dahil olduğu anlaşılamamaktadır. Örnek olarak İsa, Abdullah ve Süleyman'ın tasarruflarında olan timarlara müdahil olan Zeynel Abidin ve beraberindekiler verilebilir.⁶⁹ Zeynel Abidin ve beraberindekilerin askerî mi reâyâ mı olduğu açık değildir.

Şikâyete konu olan altıncı husus, reâyânın-tespit edilemeyen gruba dahil olanları şikâyetidir. Reâyâ bu gruptakileri gasp (para, görev), miras ve zulüm konularında şikâyet etmişlerdir. Reâyânın gasp konusunda askerîlerle birlikte yaptığı şikâyette, kaza mahkemesinde kâtiplik hizmeti görevinde sadakat üzere olan Abdurrahman'dan kaza ahali memnunken kötü niyetli bazı kimseler (ashâb-ı ağrâz) kâtiplik hizmetinin bundan alınması için uğraşmışlardır. Dîvân'da görülen davada eskiden olduğu gibi kâtiplik

⁶⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 32, Sayfa No: 2, Fî evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel Sene 179, Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm.

⁶⁸ "...Osaniç karyesi müstakillen merkûm Abdullah veled-i Ömer'in kayd ve berâtına dâhil olub âharın kat'a 'alâka ve medhâli olmayub bir vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken ecânib ve ashâb-ı ağrâzdan olan kimesneler karye-i mezbûreye hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve zabtına mümâna'at ve gadr sevâsında oldukların bildirüb..." BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:19, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Muharrem Sene 179, Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

⁶⁹ "Erbâb-ı timârdan İsa ve Abdullah ve Süleyman nâm sipâhîler südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde Orahoviçe nâm karye ve gayriden ikişer bin dörder yüz on yedişer akçe başka başka berâvât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları timârlarının baş kalemi olub müşterekleriyle kayd ve berâtlarına dahl kurâ-i Orahoviçe el-mezbûreye ve icmâline dâhil kurâya hilâf-ı defter-i hâkânî âhardan bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken ecânibden Zeynel Abidin nâm kimesne kendi hâlinde durmayub hilâf-ı defter-i hâkânî karye-i mezbûreye fuzûlî müdâhale ve hevâsına tâbi' kimesneler ile ittifâkan ve mahsûl ve rüsûmların cebren ve bilâ-sened ahz idüb gadr u te'addi eyledüğün bildirüb..." BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:57, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Muharrem Sene 1180, Miladi Haziran Başları 1766 tarihli hüküm.

hizmetini Abdurrahman'ın yapmasına ve kimsenin müdahalede bulunmamasına karar verilmiştir.⁷⁰ Son iki şikâyet grubunda ise tespit edilemeyen grubuna dahil olan kişilerin askerî ve reâyâyı şikâyeti yer almaktadır. Askerîyi şikâyet edenler 2 hükümde karşımıza çıkmaktadır. Bu hükümlerin konusu ise alacak-verecek⁷¹ ve zulme⁷² uğradıklarına yönelik şikâyetlerdir. Reâyâyı şikâyet eden ise arazisinin gâsp edildiğine yönelik şikâyette bulunmuştur.⁷³

Araştırma çerçevesinde kullanılan bazı hükümlerde şikâyet bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu hükümler grafiğe şikâyet bulunmayan hükümler olarak dahil edilmiştir. Bu hükümler içeriğinde atama, istek ve devlet yönetiminin aldığı kararlarla ilgili bazı konuları barındırmaktadır.

5. ŞİKÂyetLERİN DİNİ GRUPLARA DAĞILIMI

Osmanlı Devleti'nde, Müslüman, Hristiyan ve Yahudilere ait mahkemeler bulunmaktadır. Bu mahkemeler aynı anda işlev görmekte ve çok katmanlı bir sistem meydana getirmektedir. (Göçek ve Baer, 2000:56). Gayrimüslim nüfus şikâyetlerini kendi mahkemelerinde çözebilmektedir. Bu yüzden Dîvân'da veya diğer şer'î mahkemelerde görülme oranı düşmektedir.

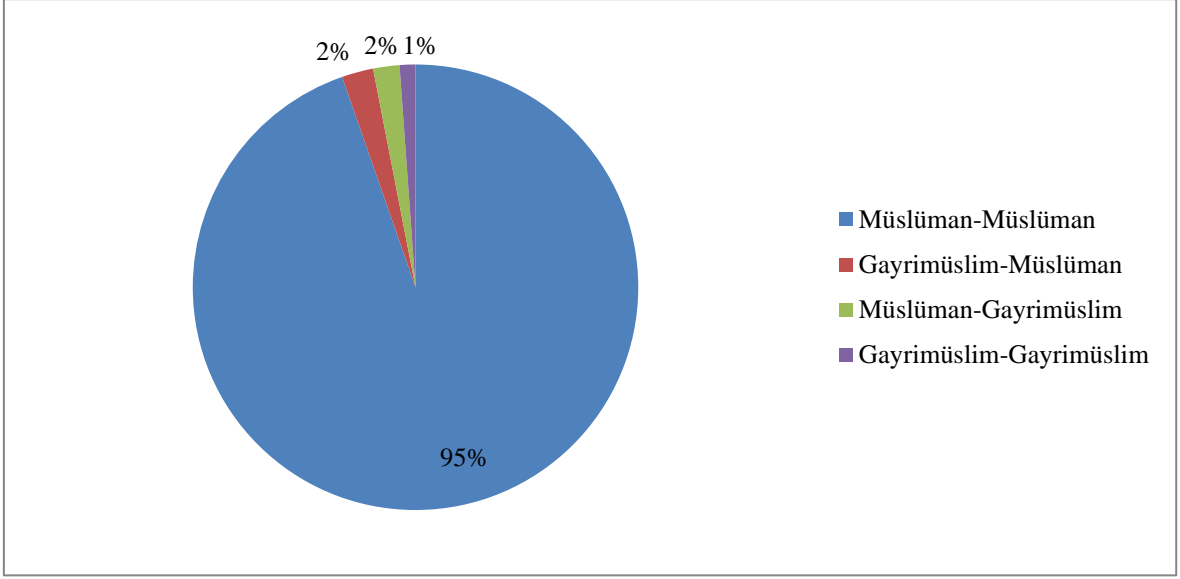
Aşağıdaki grafik 1765-1767 yılları arasında Bosna'dan Dîvân-ı Hümâyûn'a şikâyetlerini ileten kişilerin dini dağılım oranını temsil etmektedir.

⁷⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 81, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 180, Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm.

⁷¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 5, Hüküm No: 2, Fî evahir-i Safer 1179, Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm.

⁷² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 15, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

⁷³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 16, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

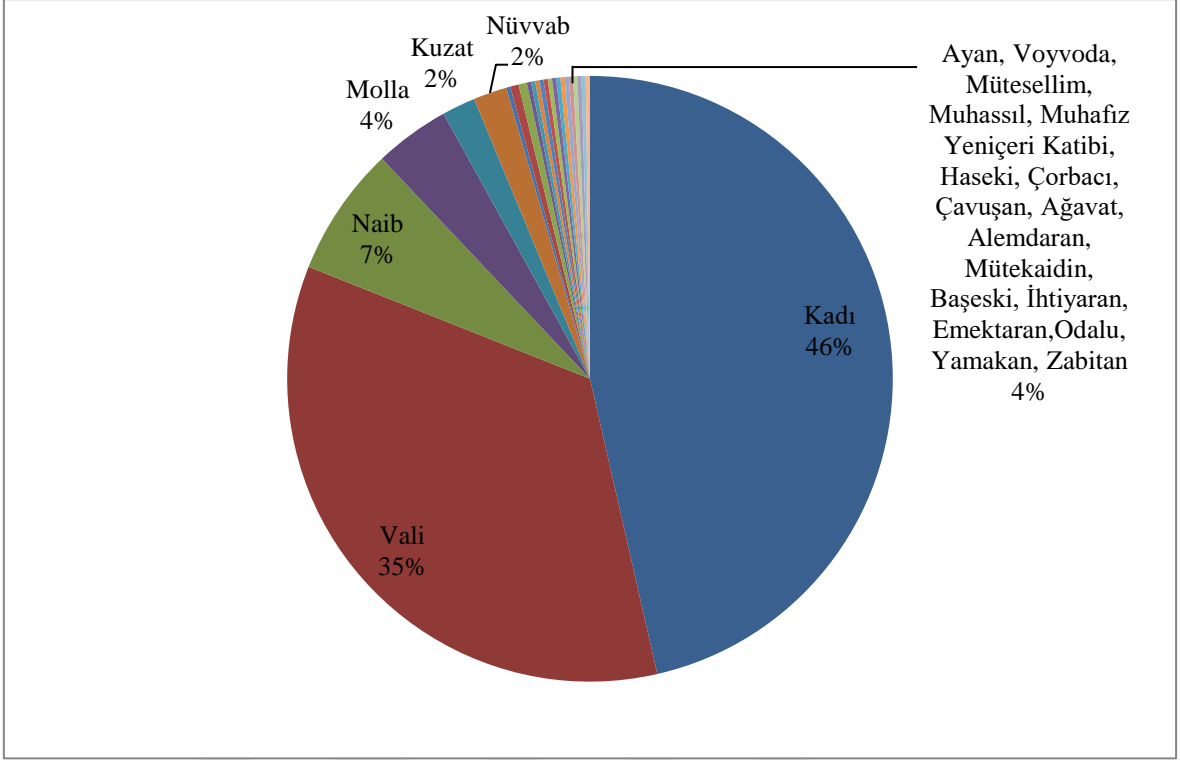

Grafik 1.5. Şikâyetlerin dini gruplara dağılım oranı (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

Grafikte, müslümanlar dışında kalan diğer dini zümreler zimmî olarak ifade edilmiştir. Şikâyet hakkını kullanarak hem şikâyet eden hem de edilene göre oluşturulan bu grafiğe göre dinden kaynaklı bir ayırım şikâyet hakkının kullanımını sürecinde etkin değildir. Zira farklı dine mensup insanların birbirini şikâyet etme oranları %4 gibi oldukça düşük bir orana tekabül etmektedir. Bosna'dan Dîvân'a intikâl eden bu şikâyetler dinle ilgili olmayıp sosyal hayatın getirdiği olağan şikâyetlerdir. Gayrimüslim nüfusun oranının düşük çıkması diğer bazı çalışmalarda da ortaya çıkmıştır. Tuğluca'nın Majer'den aktardığı 1675 tarihli şikâyet defterinde bu oran %6'dır. Yine Tuğluca'nın çeşitli şikâyet defteri kullanarak oluşturduğu kendi çalışmasında bu oran %10'dur (Tuğluca, 2016:63-64).

6. MERKEZİN MUHATAP ALDIĞI YÖNETİCİLER

Merkezin muhatap kabul ettiği yöneticilerin başında kadılar gelmektedir. Aşağıdaki grafik merkezin şikâyetler karşısında yerel yetkililerden en çok hangilerine sorumluluk yüklediğini göstermektedir. Bu grafik hükümlerin birlikte gönderildiği yöneticilerden oluşmaktadır. Örneğin, Bosna valisine ve Bosna kadısına hüküm ki şeklinde yazılan bir hüküm, vali ve kadıya gönderildiği için birlikte gönderilen yöneticiler olarak ifade edilmiştir.

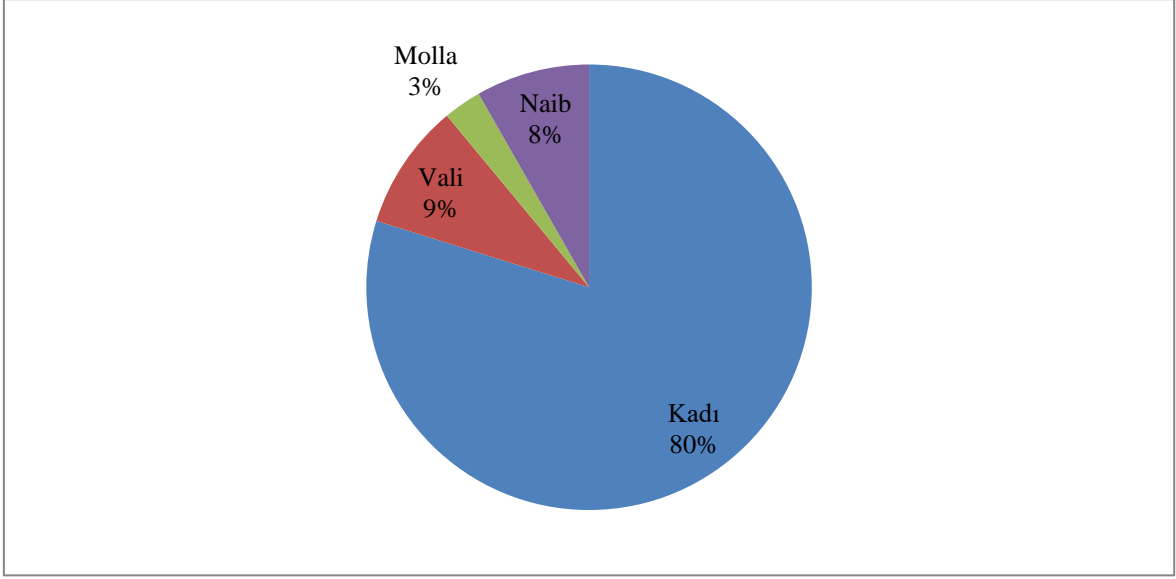

Grafik 1.6. Merkezin muhatap aldığı yöneticilerin oranı (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

Bir kazanın kadısı ile ilgili bir şikâyet yapıldığında ise hüküm bir başka kadıya gönderilmiştir. Bu konuya bir örnek vermek gerekirse, İhlevne kazasının kadısı Ahmed köyleri gezerek ahaliden ücretini vermeden zahire aldığı, vefat edenlerden ise zorla resm-i kısmet talep edip ahalinin perişan olmasına neden olduğundan men ve def edilmesine dair karar İhlevne kazası civarında bulunan Nevesine kadısına gönderilmiştir.⁷⁴

Aşağıdaki grafik ise hükümlerin tek bir yöneticiye gönderildiği hükümlerin oranını temsil etmektedir. (Örn: Saraybosna Kadısına hüküm ki) Burada da kadılar, merkez tarafından birinci muhatap kabul edilmektedir.

⁷⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:48, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

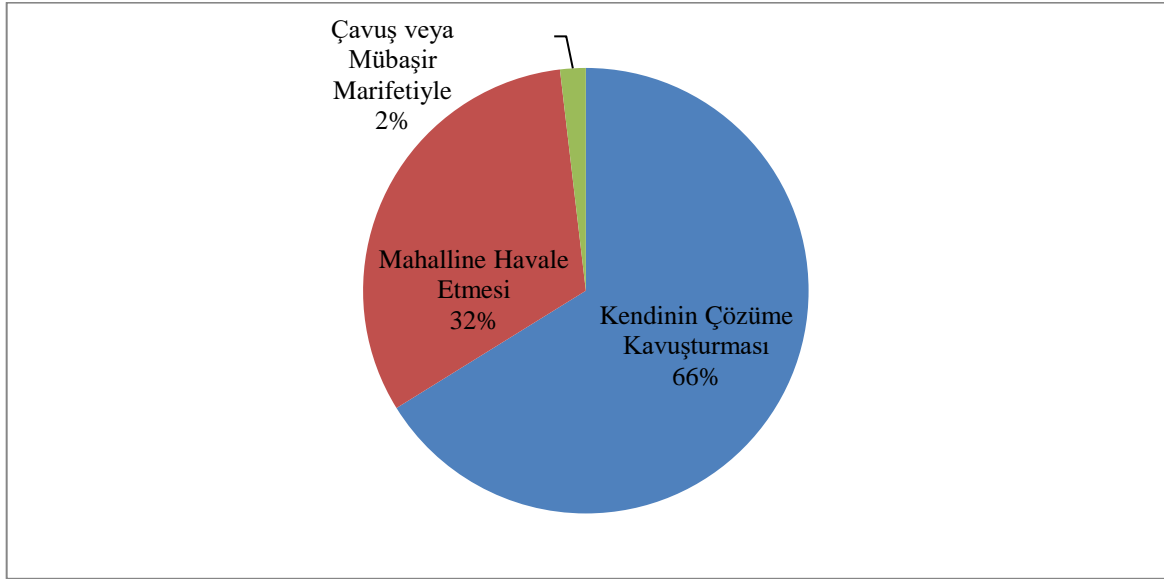
Grafik 1.7. Merkezin hükümleri tek başına gönderdiği yöneticiler (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

Kadıların Dîvân tarafından ilk muhatap kabul edilmesinin nedeni şikâyet mekanizmasının son halkasını teşkil etmesindedir. Zira Dîvân-ı Hümâyûn'dan sorunun çözümü için hakkını alan bir şikâyetçi, bulunduğu yerin kadısına gelerek hükmü kadı sicil defterine kaydettirir, kayıt işleminin ardından hükmün uygulanmasından kadı ve diğer ehl-i örf sorumlu olurdu. Kadılar, ehl-i örfünde desteğiyle hükümde ne yapması isteniyorsa onu uygulayarak şikâyet mekanizmasının son kısmını teşkil etmiş olurdu (Tuğluca, 2016:84-85).

7. ŞİKÂyetLERİN ÇÖZÜM YOLLARI

Aşağıdaki grafik Dîvân'a intikâl eden şikâyetlerin hangi yöntemlerle çözüldüğünü göstermektedir. Bu grafiğe göre, şikâyetlerin çözüme kavuşmasında uygulanan üç yöntem arasında en fazla tercih edilenin Dîvân'ın kendisi tarafından çözüm üretmesi olmuştur. Dîvân'ın verdiği kararlar ile ilgili farklı sonuçlar çıkabilmektedir. Tuğluca'nın şikâyet defterleri kullanarak hazırladığı doktora çalışmasında Dîvân'ın en çok şikâyetleri mahalline havale etmek suretiyle çözüme kavuşturduğu görülmüştür (Tuğluca, 2016:36). Yine Tuğluca tarafından Üsküp'te 1649-1675 yılları arası şikâyet hakkının kullanımı ve şikâyet mekânizmasının işleyişi üzerine hazırladığı makalede bu durum yine mahalline havalenin oran olarak daha fazla olduğunu göstermektedir (Tuğluca, 2012:118). Gümrükçüoğlu tarafından şikâyet defteri kullanarak hazırlanan makalede ise Dîvân'ın

kendisinin çözüme kavuşturması daha fazla bir oranı temsil etmektedir (Gümrükçüoğlu, 2012:198).

Grafik 1.8. Dîvân'ın şikâyetlerle ilgili sorun çözme yöntemleri (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

Dîvân-ı Hümâyûn'un birkaç çözüm yöntemi belirlemesinde etken olan nedenler, konunun içerik ve önemi, tarafların hangi toplumsal grup içerisinde yer aldığı, Dîvân'ın yoğun iş yükü içerisinde bulunup bulunmadığı ve Dîvân'ın kurulduğu yerle alakalıdır (Tuğluca, 2016:36).

Dîvân, sorunları kendisi çözerken yargılamayı gerektirmeyecek örfle ilgili konularda bu yöntemi tercih ediyordu (Tuğluca, 2016:37). Bu şekilde Dîvân'a bir şikâyet geldiğinde ilgili defter serileri inceleniyordu.⁷⁵ Defter serileri incelendiğinde başvuru yapan kişinin haklı veya haksız olduğuna yönelik karar, defter eminleri tarafından arz ediliyordu.⁷⁶ Şikâyetçilerin ellerinde bulunan berat, hüccet, temessük, fetvâ-yı şerife gibi

⁷⁵ "...hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca 'at olundukda..." BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:9, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 1178, Miladi Mart Ortaları 1765 tarihli hüküm.

⁷⁶ Vakıf arazisine müdahale konusu ile ilgili yapılan bir şikâyette ihtilafın çözümü için taraflar yüzleştirildikten sonra müdahalede bulunanların men edilmesine dair hüccet verildiği halde ihtilâf devam ettiği için sorunun çözümü noktasında mübaşir tayin edilmiştir. Mübaşirin ücreti de vakıftan tahsil olduğu için vakıf zarara uğramıştır. Kanuna göre mübaşirin ücretinin müdahalede bulunan taraftan alınmasına karar verilmiştir. Hükümde kuyûd-ı ahkâm defterlerine müracaatta bulunulduğu ve deftere göre mübaşirin ücretinin haksız olan taraftan alınmasına karar verilmiştir. "...icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca 'at olundukda de 'âvî-i müzevîre zuhûr ve hîn-i terâfî 'de müdde 'înin hakkı sâbit olmayub mahazâ' ızrâr ve ta 'cîz için da 'vâya sülûku zâhir olanların veyâhûd mukaddemâ bir def'a şer'ile görülmüşken tekrâr da 'vâya şürû' idenlerin gerek dersa 'âdetimden giden ve gerek vâli ve hâkim taraflarından ta 'yîn olunan mübâşirlerin ücret-i mübâşireyesi mazlûm olan müdde 'i 'aleyhden taleb olunmayub ber-müceb-i fetvâ-yı şerife husûmet-i kâzibe iden müdde 'i-

iddialarında haklı olduklarına yönelik belgeler incelendikten sonra da Dîvân bir karara varabiliyordu.⁷⁷ İncelenen yıl aralığında Dîvân'ın %66 gibi yüksek bir oranla çeşitli defter serilerine başvurmak suretiyle şikâyetlerin çözümü için bir karara vardığı görülmektedir.

Dîvân tarafından yapılan incelemeler sonucunda eğer bir karar verilmezse şikâyetin tekrar bölge kadısı tarafından görülmesi istenilebilmekteydi. Zira mahalli birimlerde yargılama işini yapan kadılar bulunmakta ve işleyişin devamı için bu yöntem tercih edilmekteydi. Bir şikâyetin mahalline sevk edilmesini gerektiren bir nedende kişinin elinde haklılığını kanıtlayacak bir belge olmaması veya defterhanede konu ile alakalı bir belge bulunmamasıdır. Şikâyetler bu şekilde yerelde şer' ve kadim üzere yapılan uygulamalarla çözüme kavuşuyordu (Tuğluca, 2016:39). Bosna'da şikâyetin tekrar yerel kadı tarafından görülmesi için mahalline havale edilmesinin oranı %32'dir.

Çavuş marifetiyle Dîvân'a getirme yöntemi ise fazla uygulanan bir yöntem değildir. Özellikle taşrada sorunun çözümü mümkün olmayan şikâyetlerde Dîvân tarafından mübaşir/çavuş gönderilmektedir. Çavuşlar marifetiyle sorunun şer' ve kanun çerçevesinde çözülmesi beklenirdi. Bosna'da, belirtilen dönemde çavuş marifetiyle şikâyetlerin çözümünün istenmesi ile ilgili 5 hüküm bulunmaktadır. Hükümler alacak-verecek ihtilafı ve vakıf arazisine-gelirine müdahale ile ilgilidir.⁷⁸

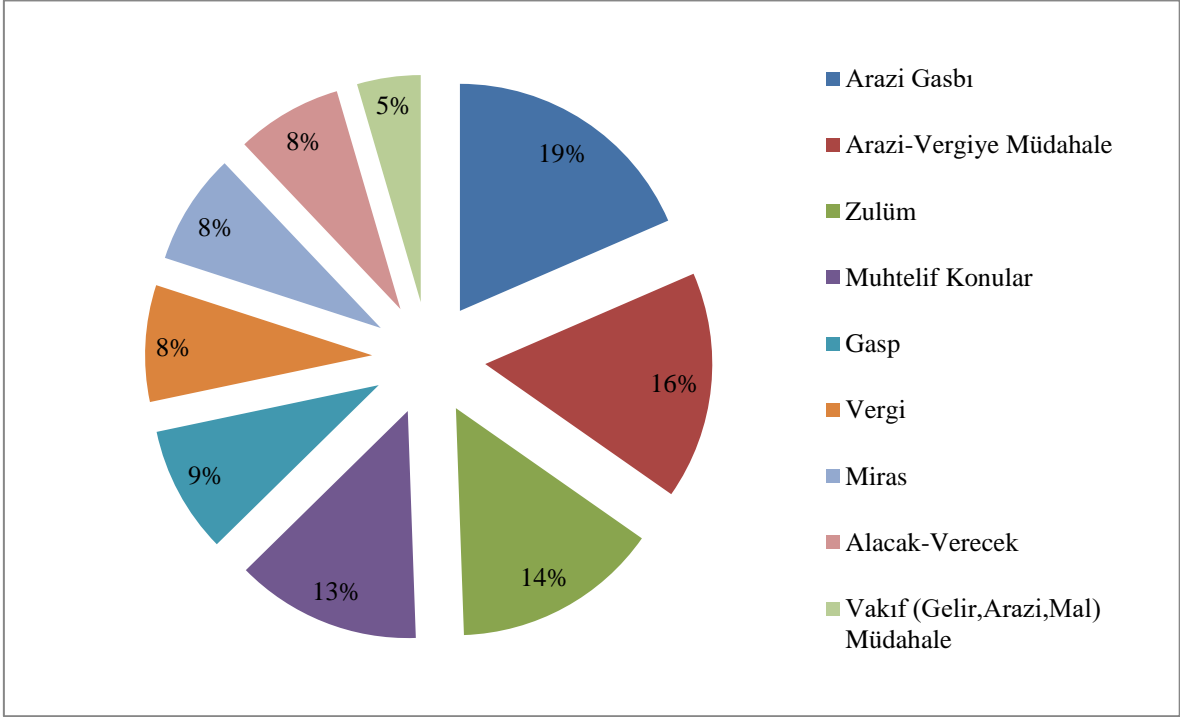
i mütemerriden tahsîl olunmak ve keyfiyet beldân ve kasabât ve nevâhîde olan mehâkim sicillâtına kayd ve dâimen düstûru'l-'amel tutulmak için Anadolu ve Rûmeli'nin üçer kollarına yüz yetmiş sekiz senesi şa'bânında mufassal ve meşrûh evâmîr-i şerîfe virildiği mestûr ve mukayyed bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfîm mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır.' BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 15, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

⁷⁷ Bir timar arazisinin vergisine müdahale ile ilgili görülen davada şikâyetin çözümü noktasında defter-i hakani ve berata göre toprağın tekrar sahibi tarafından alınmasına karar verilmiştir. "...tîmâr-ı mezbûr defter-i hâkânî ve berâtı mücebince merkûma zabt ve hidmet-i mukâbelesinde müstehakk olduğu mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilmek defter-i hâkânî ve kânûna muvâfıkdır deyû tahrîr olunmağla defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır.'" BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 75, Hüküm No:2, Fî evâ'il-i B (Receb) Sene 1180, Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

⁷⁸ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 35, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Cemâziye'l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 54, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 71, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-evvel Sene 1180, Miladi Ekim Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 15, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 33, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm.

8. HÜKÜMLERİN MUHTEVALARI

1765-1767 yılları arası incelenen 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri içerisindeki hükümler konularına göre tasnif edilmiştir. Bu konular aşağıdaki grafikte en çok şikâyet konusu olandan en aza doğru sıralanmıştır. Hükümlerin muhtevaları arasında en çok şikâyet edilen konu, arazilerin (timar-zeâmet-has veya mülk) gasp edilmesi ve arazinin vergisine müdahaledir.

Grafik 1.9. Hükümlerin konularına göre dağılımı (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri s. 1-100).

8.1. Arazi Gasbı

Toprak, tarih boyunca insanların yiyecek, barınma ihtiyacını karşılayan ve elinde tutmak için mücadele ettiği önemli bir unsur olmuştur. Toprağın mülkiyeti konusunda ise her devirde farklı uygulamalar yapılmıştır. Osmanlı Devleti, kendi örgütlenmesini oluşturduğu ilk andan itibaren topraklar mîrî arazi statüsünde görülmüştür (Karadağ ve Şit, 2016:46-47).

Mîrî arazi sisteminde toprak özel bir şekilde işletilmektedir. Bu sistemde, toprağın çıplak mülkiyeti devlete aittir. Araziler ise işletilmesi için reâyâyâ bırakılmaktadır. Bu devretme işlemi tapu resmi ödenmesi suretiyle yapılmaktadır. Mîrî araziye bağlı olan topraklar tarla, çayır, kışlak, yaylak ve muadili olan topraklardır (Cin, 1987:43).

Mülk toprak ise toprağın mülkiyet ve tasarruf hakkının aynı kişi elinde olmasıdır. Mülkiyet hakkı bu toprak üzerinde kişinin kimsenin iznine bağlı olmaksızın arazisini istediği gibi kullanabilmesi anlamına gelmektedir. Köylerde ve kasabalarda bulunan topraklar, temlik edilen topraklar, öşürlü-haraçlı topraklar ve vakıf arazileri mülk toprak statüsündedir (Cin, 1987:20-29).

İlgili yıl aralığında %19'luk oran ile en çok şikâyete konu olan arazi gasbı çeşitli şekillerle yapılmaktadır. Bu konular sipahinin bir başka sipahiye ait toprağa müdahil olması, toplumun çeşitli kesimlerinden insanların gerek sipahi gerekse de halktan olan kimselerin arazilerine el koymaları, aile bireylerinin veya akrabaların aile içinden birinin toprağına el koyması, toprağı satan kişilerin pişman olduklarını söyleyip sattıkları topraklarına zorla el koymaları, bazı kimselerin sahte senet ibraz ederek veya yalan sözlerle topraklara el koymaları ve ahali veya kişilerin kadimden mera olan arazilere el koymaları şeklinde sıralanabilir.

Arazi gaspları içerisinde çeşitli kesimlerin birbirlerinin toprağına müdahalesi daha fazla şikâyet konusu olmaktadır. Örneğin, bir mültezimin maiyetinde olan karyelere bu toprakları işleyenler müdahil olabildiği gibi⁷⁹, a'yânlık iddiasında bulunan bir askerî de fakir halkın topraklarına müdahil olabilmektedir.⁸⁰ Molla, imam gibi çeşitli görevliler⁸¹ ile eşinin gücünden yararlanan bir kadın dahi arazi gasp edebilmiştir.⁸² Bunun dışında askerîlerin birbirlerinin toprağına müdahil olması da sayısal olarak biraz daha az olmakla birlikte yine de önemli bir yekuna sahiptir. Sipahiler, bir başka sipahinin toprağına “*benim arazime dahildir*⁸³, “*senin timarının aslı yoktur*” diyerek⁸⁴ müdahil olmaktadır. Bu kişiler bazen yüzleştirildikten sonra bile hak iddia etmekten vazgeçmemişlerdir.⁸⁵

⁷⁹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 10, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 178, Miladi Mart Sonları – Nisan Başları 1765 tarihli hüküm.

⁸⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 69, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Rebî'ü'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

⁸¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 50, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm.

⁸² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 60, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Muharrem Sene 1180, Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm.

⁸³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 9, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 1178, Miladi Mart Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 44, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

⁸⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 58, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Muharrem Sene 180, Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm.

⁸⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 23, Hüküm No: 4, Fî evâsıt-ı Rebî'ü'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Ortaları 1765 tarihli hüküm.

Aile bireyleri de birbirlerinin toprağına müdahalede bulunmuşlardır. Bu müdahaleler bazen bir aile bireyinin, akrabalarından birine topraklarını devredip vefatının ardından başka bir aile bireyinin topraklarda hak iddia etmesi üzerine olmakta⁸⁶, bazen de arazi tasarruf eden bir aile bireyinin ölümünün ardından tasarruf ettiği toprağı, yine aileden birinin toprağın sahibine tapu resmi ödemek suretiyle işlemek üzere almasının ardından bazı aile bireyleri müdahalede bulunup hak iddia edebilmektedir.⁸⁷Müdahalede bulunan bireyler kardeş, amca, eşinin kız kardeşi ve amca çocuklarıdır.

Uydurulmuş senet ibrazı ve yalan sözlerle yapılan müdahalelerde oldukça sık karşılaşılmaktadır. Uydurulmuş senet ibraz edenler, zabt etmek istedikleri araziye tasarruf eden kişiye giderek, arazinin sahibinden satın aldıklarına yönelik sahte bir belge sunmaktadırlar.⁸⁸ Yalan sözlerle yapılan müdahaleler ise belgelerde “hilâf-ı inhâ” sözcüğü ile belirtilmektedir.⁸⁹ Bu kişiler toprakları ya yanlış bilgi vererek kendi üzerlerine kaydettirip gasp etmekte ya da sözlü olarak toprağı satın aldıklarını beyan edip araziye müdahil olmaktadır.⁹⁰

⁸⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 39, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Şa'bân Sene 179, Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 50, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 99, Hüküm No: 4, Fî evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181, Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm.

⁸⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 41, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1179, Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 76, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

⁸⁸ Abdurrahman'ın tarlasını, Ahmed ve İvan adlı zimmî, Ali Bey adlı sipahiden aldık diyerek sahte senet ile gasp etmişlerdir. Yüzleştirildikten sonra iddialarının asılsız olduğu ortaya çıkmış ancak iddialarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Divan'dan men edilmelerine ve ihtilafın mahallinde şerle görülmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 15, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 178, Miladi Nisan Sonları Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm; BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 100, Hüküm No: 4, Fî evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181, Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm.

⁸⁹ Alaybeyi Ömer, hizmette bulunmayan Sinan ve İbrahim adlı şahısların üzerine iki aded gedik timar kaydettirdiği Dizdar Ömer tarafından merkeze bildirilmiştir. Yapılan kontrollerde tevcihlerin iptal edilmesi ve timarların Mehmed ve Hüseyin'e verilmesine yönelik karara rağmen Alaybeyi Ömer, gücü ve çeşitli yalan sözlerle timarları Sinan ve İbrahim'e vermeye devam etmiş ve bunu Bosna valisine onaylatmıştır. Belgede yalan sözlerle yapılan işlem hilâf-ı inhâ kelimesi ile ifade edilmiştir. “...merkûm Ömer kuvvet-i mâliyesi sebebiyle dürlü dürlü tezvîrâta sülûk ve hilâf-ı inhâ gedik timârı mezbûrları bâ-'arz-ı hâl mezkûrânın ref'lerinden bilâ-murâfa'a-i merkûmân Sinan ve İbrahim'e ibkâ ve Bosna vâlisi tarafından berât itdirilüb gadr olduğundan gayrı nizâm-ı serhadde celb virir ber-mû'tad deyü gedik timârı mezbûrlar mezkûrânın ref'lerinden merkûmân Mehmed ve Hüseyin'e ibkâ olunmak ricâsına arz ve defterhâne-i 'âmirende mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 26, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları - Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

⁹⁰ Bu şekilde yapılan müdahaleler şu hükümlerde bulunmaktadır. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No:16, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm; Sayfa No:26, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları - Eylül Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 56, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Muharrem Sene 1180, Miladi Haziran Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 66, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Safer Sene 1180, Miladi Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 72, Hüküm No: 3, [Tarih Yok].

İslam hukukunda, herkesin faydalandığı mallar kamu mallarından ayrı bir statüde değerlendirilir ve mübah mallar olarak adlandırılırdı (Cin, 1980:22-23). Arazi kanununa göre bir yerin mera olabilmesi için bu amaçla bir köy veya kasabaya tahsis edilmeli, kadimden beri mera olarak kullanılmış olmalı, sadece belirtilen köy ahalisi tarafından kullanılmalıdır. Ayrıca mera arazileri üzerine bir şey inşa edilemez, ağaç, bağ ve bahçe kurulamazdı (Cin, 1980:36-37). Yapılan incelemede, dört hükümdede mera ile ilgili ihtilaflar bulunduğu tespit edilmiştir. Bu hükümlerin içerikleri de çeşitlidir. Köy veya kale ahalisinden bazı kimseler, bazı kişilerin topraklarının kadimden beri mera olduğunu söyleyip müdahil olabildikleri gibi⁹¹, bazı kimseler mera arazisini sahibinden tapu ile aldıklarını beyan edip yalan sözlerle müdahil olabilmişlerdir.⁹² Mera yerini ziraat edip, bina inşa eden bazı zimmîler, koyunlarını otlatamadığı için ahalinin perişan olmalarına sebep olmuşlardır. Mera yerleri ziraat edilmeyen ve üzerine bir şey inşa edilmeyecek kamu yararı gözetilen yerlerden olduğundan yapılan şikâyet sonucu zimmîlerin men ve def edilmesine ve mahallinde şerle görülmesine karar verilmiştir.⁹³

Toprağını sattıktan sonra pişman olduğunu söyleyip sattığı kişiden gasp etmeye çalışan kişiler olmuştur.⁹⁴ Bu konu içeriğinde yer alan iki hükümdede devredenlerin 9 yıl sonra pişman olduklarını söylemeleri de düşündürücü bir ifadedir.⁹⁵

Toprağı boş bırakıp tapuya geçtikten sonra bir başkasına tevcih edildiğinde ortaya çıkıp müdahil olan kişiler de olmuştur. Bu kişiler, belirtilen arazilerin daha önce kendilerinin olduğunu vurgulayıp, yeni sahibinden zorlada olsa alacaklarını beyan etmektedirler. Dîvân'dan bu davranışta bulunan kişilerin men edilmesi kararı verilmiştir.⁹⁶

⁹¹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 45, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 67, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 180, Miladi Ağustos Sonları-Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

⁹² BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 85, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 1180, Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm.

⁹³ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 97, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Safer Sene 181, Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm.

⁹⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 52, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 72, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Şaban Sene 180, Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 76, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

⁹⁵ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 72, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Şaban Sene 180, Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 76, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

⁹⁶ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 25, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

8.2. Arazi-Vergiye Müdahale

Grafikte %16'lık bir oran ile en çok şikâyete konu olan ikinci mesele arazi-vergiye müdahalede arazi gasp edilmesidir. Bununla birlikte “mahsul ve rüsum” ile “öşr ve resme” müdahil olma daha ön planda ve vurguludur.

Bu bölümde yapılan şikâyetlerin neredeyse tamamı askerîlerin-askerîleri şikâyetidir. Bu şikâyetler içerisinde sipahiler, zeâmet tasarruf eden kişilerin toprağına müdahil olup mahsul ve rüsum ile öşr ve resmi gasp edebildikleri gibi⁹⁷, sipahinin timarına da müdahalede bulunmuşlardır.⁹⁸ Bazı hükümlerde, müdahalede bulunanlar arazinin kendilerine ait olduğunu iddia etmişlerdir.⁹⁹

Vergiye müdahale eden kesim sadece sipahiler değildir. Ehl-i örf¹⁰⁰, za'îm¹⁰¹, ferrâş¹⁰² ve mukâta'a eminleri¹⁰³ gibi çeşitli askerî sınıf mensupları da arazilerin vergisine el koymuşlardır.

Reâyânın, askerîlere ait arazilerin vergilerine el koyması az da olsa karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁴ Reâyâ'dan, vergiye müdahalede bulunan kişiler yüzleştirme işleminden sonra bile mahsûl ve rüsûmu gasp etmeye devam etmişlerdir. Dîvân'dan men edilmelerine yönelik karar çıkmıştır.

⁹⁷ Sipahilerin, zeâmet arazisine müdahalesi ve vergisine el koymaları ile ilgili hükümler şunlardır: BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No:14, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Zilhicce Sene 178, Miladi Mayıs Sonları - Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 24, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 65, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Safer Sene 180, Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm.

⁹⁸ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 18, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Muharrem Sene 1179, Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 31, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel Sene 1179, Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 73, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 86, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene 180, Miladi Nisan Başları 1767 tarihli hüküm.

⁹⁹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 11, Hüküm No:1, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 178, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 16, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 1178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

¹⁰⁰ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 17, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zilhicce Sene 1178, Miladi Mayıs Sonları - Haziran Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 46, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 87, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 1180, Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm.

¹⁰¹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 16, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 1178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 32, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel Sene 179, Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 78, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Şa'bân Sene 1180, Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 79, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Şa'bân Sene 1180, Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁰² BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 68, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁰³ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 67, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁰⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 42, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm.

Vergiye müdahale ortaklar arasında da yaşanmıştır. Ortaklar, berâtlarında yazan pay ile yetinmeyip ortağının mahsûlât ve rûsûmâtтан alacağı payına müdahil olmaktadır.¹⁰⁵ Bazı yabancı kimselerinde timar ve zeâmet arazilerinin vergisine müdahale ettiği olmuştur. Bu kişilerin ecânibden olduğu ve tasarruf edenle bir bağı bulunmağı hükümlerde vurgulanmıştır.¹⁰⁶

Bulunduğı hizmeti terk ettikten sonra timarı bir başkasına tevcih edilen şahıslar daha sonra geri gelip timarının mahsûl ve rûsûmuna müdahil olmuşlardır.¹⁰⁷ Bu kişilerin tekrar müdahalede bulunmamasına karar verilmiştir.

Vergi tahsilinde görevli olan kişiler de vergiye müdahalede bulunmuşlardır. Havâss-ı hümâyûn mutasarrıfları tarafından resm-i flori tahsiline memur olan görevliler, sipahilerin karyelerinde havâss-ı hümâyuna tahrir ve tahsis kılınan kadîmî baştinalardan alınan vergide defter-i hakanide yazan ile yetinmeyip, sipahilerin fazladan öşür ve resmine müdahil olmuşlardır.¹⁰⁸ Bu hüküm ve diğer şikâyetlerde sorunların çözümüne çalışılmış, zorla el konulan mahsûl ve rûsûm ile öşr ve resmin geri alınması kararı verilmiştir.

8.3. Zulüm

Toplumun en çok şikâyet ettiği üçüncü şikâyet türü %14'lük bir oran ile zulümdür. Zulüm, arapça z-l-m kökünden türemiştir ve “bir şeyi yerinden başka bir yere koymak” anlamına gelir (Mumcu, 2007b:xvii). Zulüm suçu çeşitli alt başlıklar altında incelenebilmekle birlikte en genel manada 3'e ayrılır: 1- Yöneticilerin çıkar sağlama amacı, 2- Yöneticiler ilk seçeneğı yapamadıkları zaman maddi baskı yoluyla çeşitli adlar altında para toplanması, 3- Manevi zulüm (Mumcu, 2007b:10).

¹⁰⁵ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 11, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Şevval 1178, Miladi Mart Sonları-Nisan Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 13, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 35, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 59, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Muharrem Sene 180, Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 63, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Safer Sene 1180, Miladi Temmuz Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 94, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Safer Sene 1181, Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm.

¹⁰⁶ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 31, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel Sene 1179, Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 65, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Safer Sene 180, Miladi Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 94, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Safer Sene 1181, Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 98, Hüküm No: 2, Fî evâil-i Rebi'ü'l-evvel Sene 1181, Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁰⁷ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 55, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 71, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Cemâziye'l-evvel Sene 1180 / Miladi Ekim Sonları - Kasım Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁰⁸ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 82, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1180, Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm.

İncelenen hükümlerde geçen zulüm konusu ile ilgili şikâyetler, fazladan vergi talebi, tekâlif-i şâkka, kadı ve naibin devr bahanesiyle yiyecek ve akçe talebi ve çeşitli kesimden insanların zorla yiyecek ve para talebinden kaynaklanmaktadır. Hükümlerde daha çok maddi baskı ve manevi zulüm göze çarpmaktadır.

Fazladan vergi talebi, askerîlerin tasarrufunda olan yerleri ziraat eden reâyâdan alacağı ile yetinmeyip fazladan vergi talebinde bulunmasıdır. Hükümlerde bu talepte bulunan askerîler, za‘îm¹⁰⁹, sipâhî¹¹⁰, havâss-ı hümâyûn¹¹¹ ve mukâta‘a mutasarrıfıdır.¹¹² Askerîlerin dışında, kaza sakinlerinden kötü niyetli kimseler¹¹³ ile yabancı ve zorba takımından¹¹⁴ kişilerde fakir halkın zorla akçesini alıp, öşür talebinde bulunmuşlardır.

Zulme neden olan bir diğer konu Bosna sınır bölgelerinde ortaya çıkan tekâlif-i şâkkadır. Bu vergi ile askerîler reâyânın evlerinde konaklayıp ücretini vermeden reâyâdan zorla para sızdırmışlardır (Suçeska, 1982:758-759).

İmdâdiye vergileri de 17. yüzyıl sonlarında, II. Viyana kuşatmasının getirdiği savaş şartları altında ilk olarak kredi biçiminde konulmuş, 18. yüzyılda olağan hale getirilmiştir. Tekâlif-i şâkka ise ağır vergiler olup, genel olarak askerîlerin halktan aldıkları izinsiz vergiler için kullanılmıştır (Emecen, 2011c:336-337). Bu vergi ile ilgili hükümlerde, köy ahalisi üzerine düşen avârız ve imdâd-ı hazariyyeyi ödemesine rağmen, ehl-i örf emr-i şerîf olmadan tekâlif-i şâkka talebiyle halkın bu vergi altında ezilmesine neden olmuştur.¹¹⁵ Ehl-i örf ile birlikte bireysel olarak vilâyet işlerine karışıp, halktan tekâlif talep eden şahıslar¹¹⁶ ile zimmîlerden zorla talepte bulunanlar olmuştur.¹¹⁷

¹⁰⁹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 14, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Zil-kâ‘de Sene 1178, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 45, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹¹⁰ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 18, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Zilhicce Sene 1178, Miladi Mayıs Sonları - Haziran Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 41, Hüküm No: 5, Fî evâsıt-ı Şa‘bân Sene 179, Miladi Ocak Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹¹¹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 7, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 178, Miladi Şubat Ortaları 1765 tarihli hüküm.

¹¹² BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 90, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Zilhicce Sene 1180, Miladi Mayıs Sonları 1767 tarihli hüküm.

¹¹³ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 40, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1179, Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹¹⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 45, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹¹⁵ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 11, Sayfa No: 2, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 178, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1765 tarihli hüküm.

¹¹⁶ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 71, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Cemâziye’l-evvel Sene 1180, Miladi Ekim Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹¹⁷ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 36, Hüküm No: 1, [Ay Yok].

Reâyâ bu vergi altında ezildiği için ödediği tekâlifin azalması açısından bir başka yerin ahalisini veya tekâlif ödemesi gerekmeyen bir kişiyi, sizde bizimle birlikte tekâlif ödeyin diyerek rahatsız etmişlerdir.¹¹⁸ Ayrıca, bu vergi askerîler tarafından zorla alındığı için bazen köy ahalisi de bu vergiler yüzünden askerîleri kendileri ile birlikte tekâlif ödemesi için zorlamışlardır.¹¹⁹ Bu durum reâyânın vergiler karşısında ne kadar ezildiğini göstermekte, Dîvân'da görülen şikâyetlerde tekâlif talep eden şahısların men ve def edilmesine karar verilmektedir.

Tekâliften muaf olan bazı görevliler bulunmaktadır. Bunlar imam ve hatip gibi toplumun önde gelen kişileridir. Onlardan da tekâlif-i şâkka talebinde bulunan görevliler olmuştur. Görev yaptıkları köylerin zabiti¹²⁰ ile reâyâ¹²¹ tarafından rahatsız edilmişlerdir. Reâyânın buradaki talebi daha öncekiler gibi tekâliften bir pay almalarıdır. İmamlar tarafından yapılan şikâyetin neticesinde, imamların muktedâ-i nâs yani toplumun ileri gelenleri oldukları ve tekâliften muaf oldukları vurgulanmış, kanuna aykırı talepte bulunanların taciz ve tecavüzlerinin men ve def edilmesine karar verilmiştir.

Kadılar ve naibler hakkında yapılan şikâyetler, devre çıkma, davalarda haksız olan tarafı tutarak rüşvet ile dava görme, cebren resm-i kısmet alma ve yerliden naib olanların ahaliye zulmetmesi şeklinde sıralanabilir. Osmanlı Devleti'nde, klasik dönemde devlet görevlileri yaptıkları hizmetin karşılığı olarak devletten maaş almaz, bunun yerine çeşitli harçlardan kendi geçimlerini sağlarlardı. Bu görevlilerin başında gelen kadılar, miras paylaşımalarında kassam adlı görevliler ile birlikte resm-i kısmet adıyla harç talep ederlerdi (Tabakoğlu, 2007:583). Kadılar ve naiblerin kanunlarda hangi hallerde devre çıkacakları belirlenmiştir. Bir yörede önemli bir olayın meydana gelmesi, verginin toplanması, hırsızlık ve cinayet olayları gibi konularda ahalinin başvurusu üzerine devre çıkılırdı (Emecen, 1994:250). Hükümlerde, kadı ve naiblerin il üzerine devre çıktığı, fakir halkın evlerinden ücretini ödemedi, yemek, koyun, kuzu, bal, arpa, saman, tavuk, yağ ve diğer zahireleri aldıkları ve ahalden biri vefat ettiğinde resm-i kısmet alınmasını gerektirmeyen

¹¹⁸ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 75, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Cemâye'l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Sonları - Aralık Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 91, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Muharrem Sene 1181, Miladi Haziran Sonları 1767 tarihli hüküm.

¹¹⁹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 60, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Muharrem Sene 1180, Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm.

¹²⁰ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 88, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 1180, Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 88, Hüküm No: 4, Fî evâ'il-i Zilhicce Sene 1180, Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm.

¹²¹ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 91, Hüküm No: 2, evâhir-i Muharrem Sene 1181 / Miladi Haziran Sonları 1767 tarihli hüküm.

bir durumda zorla resm-i kısmet aldıkları ile ilgili şikâyet yer almaktadır.¹²² Resm-i kısmet konusunda şunlar söylenebilir: Kadılar, miras taksiminden belli bir ücret almaktadırlar. Ancak mirastan pay alacak olan kimselerin taksim için kadıyı çağırmak gibi bir zorunlulukları bulunmamaktadır. Kadılar, böyle bir zorunluluk olmamasına rağmen çağrılmadıkları halde resm-i kısmet alabilmek için miras paylaşımını yapıyor ve zorla resm-i kısmet alıyordu (Tuğluca, 2016:207-208). Yapılan şikâyetler bu zorbalıktan kaynaklanıyordu. Naiblerle ilgili hükümlerde yapılan bir vurgu da yerliden naib olamayacakları ile ilgilidir. Yerliden olan naibler, rüşvet alarak dava gördükleri için ahalinin perişan olmalarına sebep olmuşlardır. Bu bağlamda şikâyet edilen naiblerin görevine son verilerek bir daha bu hizmette istihdam edilmemelerine Dîvân tarafından karar verilmiştir.¹²³

8.4. Gasp (Mülk-Para)

Hükümlerde arazi gasplarının yanında grafiğe %9'luk bir oran ile yansıyan gasp başlığı içerisinde, mülk ve para gaspları bulunmaktadır. Mülk gasplarında, kişinin kendi mal veya mülküne yapılan müdahalenin yanında, kendi malı olmamakla birlikte tasarrufunda olan çeşitli yerlere yapılan müdahaleler de bu başlık içerisine dahil edilmiştir. Mülk gaspları, han¹²⁴, mahzen¹²⁵, menzil¹²⁶, bahçe¹²⁷ ve satışı yapılan yerlere¹²⁸ olmuştur.

¹²² Kadılar ve Naiblerin devre çıkıp, ahalden zorla yiyecek ve para ile resm-i kısmet talepleri ile ilgili birçok hüküm bulunmaktadır. Bazıları şunlardır: BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No:12, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 23, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Rebî'ü'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 48, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 76, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm; Sayfa No: 84, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 180, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1767 tarihli hüküm.

¹²³ Naiblerin, yerliden oldukları ve azledilmeleri ile ilgili bazı hükümler şunlardır: BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 29, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 46, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 58, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Muharrem Sene 1180, Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 81, Hüküm No: 4, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1180, Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm.

¹²⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 7, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Şa'bân Sene 1178, Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1765 tarihli hüküm.

¹²⁵ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 29, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 179, Miladi Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

¹²⁶ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 25, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları - Eylül Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 70, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1766 tarihli hüküm.

¹²⁷ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 54, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 83, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Ramazân Sene 1180, Miladi Mart Sonları 1767 tarihli hüküm.

¹²⁸ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 74, Hüküm No: 4, Fî evâsıt-ı Cemâye'l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Ortaları 1766 tarihli hüküm.

Hükümlerde, mülk gasbına karışanlar, kardeş¹²⁹, yolcu¹³⁰, ahali¹³¹, mukâta‘a emini¹³², kişinin oğulları¹³³ ve zimmîler¹³⁴ gibi toplumun çeşitli kesimlerine mensup kimselerdir.

Zimmîler de mal ve mülk gasbına karışmışlardır. Dubrovnikte gerçekleşen bir örnek içeriği itibarıyla ilginç bir şikâyettir. Dubrovnik elçileri, Kostantin adlı zimmînin aklını çelerek Kandiye’ye konsolos vekili yapmışlardır. Kostantin konsolos olduğu dönemde, Hanya konsolosunun kendisinin mal ve mülkünü gasbettiğini söylemiştir. Dava görüldükten sonra içeriği İstanbul’da bulunan Dubrovnik elçilerine sorulmuş, konunun Dubrovnikte çözüldüğünden bahisle Kostantin adlı zimmînin de bazı zararlı işler yaptığı bildirilmiştir. Kostantin, malının gaspedildiğini söylemiş ancak kendi de hile ile altı yüz on sekiz gurusluk mercan alıp firar etmiştir.¹³⁵

Para gaspları da çeşitli şekillerde, çeşitli kişiler tarafından yapılmıştır. Vasisinin parasını gasp eden Zeynep adlı kadının¹³⁶ yanında ehl-i örfe¹³⁷ güvenerek para gasbeden kimseler de olmuştur. Bunların dışında gaspa karışan kimseler ise şunlardır. Kale ahali¹³⁸, mültezim¹³⁹, sipahi¹⁴⁰, imam¹⁴¹, ayânlık iddiasında bulunan kimse¹⁴² ile bir başkasının

¹²⁹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 25, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Rebî‘u’l-evvel Sene 179, Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

¹³⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 41, Hüküm No: 3, Fî evâ‘il-i Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm.

¹³¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 54, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zi’l-ka‘de Sene 179, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm.

¹³² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 70, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Rebî‘u’l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1766 tarihli hüküm.

¹³³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 74, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Cemâye’l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹³⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 60, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Muharrem Sene 180, Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹³⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 60, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Muharrem Sene 180, Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹³⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 5, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Safer Sene 179, Miladi Temmuz Sonları – Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 6, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Safer Sene 179, Miladi Temmuz Sonları – Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm.

¹³⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 21, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Muharrem Sene 1179, Miladi Haziran Sonları – Temmuz Başları Sene 1765 tarihli hüküm ; Sayfa No: 38, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Şa‘bân Sene 179, Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm.

¹³⁸ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 38, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Şa‘bân Sene 179, Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm.

¹³⁹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 51, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁴⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 53, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Zi’l-ka‘de Sene 1179, Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁴¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 35, Hüküm No: 1, Fî evâ‘il-i Cemâziye’l-âhir 1179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁴² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 74, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Cemâye’l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Sonları - Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

beratını kullanarak fazladan akçe alan şahıstır.¹⁴³ Para ve mülk gasbının tek bir hüküm içerisinde birlikte yer aldığı ilgi çekici bir hükümde ise Mustafa adlı şahsın konağını bulunduğu kazadan Kışlağı Mehmet isimli bir kişi basarak üç yüz guruş ile birlikte emlak ve eşyasını da gasp etmiştir. Bununla yetinmeyen Mehmet, Mustafa'yı hapsetmiştir. Davanın fetvaya göre çözümlenmesine çalışılmıştır.¹⁴⁴

Gaspların tamamında görülen ana tema maddi olarak çıkar sağlamaktır. Gasp, hem askerîler hem de reâyâ tarafından yapılmıştır. 18. yüzyıl içerisinde yaşanan çeşitli savaş ve isyanlar, Bosna'da insanlar üzerinde baskı kurmuş, devlet yönetiminin yeni vergiler ihdâs etmesi ve bunun dışında askerîlerin devlet için topladıkları gelirleri artık kendileri için toplamaya başlaması insanları bir şeylere zorla el koymaya teşvik etmiş olmalıdır.

8.5. Vergi

Vergi¹⁴⁵ ihtilafı içerisinde yer alan mahsûl ve rûsûma müdahale arazi-vergiye müdahale başlığı içerisinde değerlendirildi. Burada reâyâdan talep edilen vergilerin ödenmemesi üzerine yaşanan anlaşmazlıklar incelenecektir. Grafiğe %8 oranında yansıyan, vergi ihtilâfları içerisinde öşür talep edildiğinde verilmemesi en fazla yaşanan anlaşmazlıktır.¹⁴⁶ Sipahinin arazisini tasarruf eden reâyâdan öşür, salariyye ve diğer vergiler talep edildiğinde vermemektedirler. Hükümlerde öşrûn Bosna'da 8'de 1 olduğuda

¹⁴³ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 80, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şa'bân Sene 1180, Miladi Ocak Ortaları 1767 tarihli hüküm.

¹⁴⁴ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 29, Hüküm No: 4, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm.

¹⁴⁵ Vergi çeşitleri ve içerikleri ile ilgili bkz. İlber Ortaylı, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, 3. Basım, Ankara, Cedit Neşriyat, 2008, s. 134-141; Tufan Gündüz, *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, Ed. Tufan Gündüz, Ankara, 2012, s. 235-250; Mehmet Emin Yardımcı, 1489, 1530, 1542 Yılları Tahrir Sonuçlarına Göre Bosna'da Zirai Üretim ve Vergiler, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 56, 2006, s. 163-184; Neşet Çağatay, *Osmanlı İmparatorluğunda Reâyâdan Alınan Vergi ve Resimler*, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 5, 1947, s. 483-511; Ünal Taşkın, *Rûsûm-ı Örfiye*, Tarih Okulu Dergisi, S. 14, 2013, s. 55-73.

¹⁴⁶ BOA, *A.DVNS.AHK.BN.d.0003*, Sayfa No: 12, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 19, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Muharrem Sene 179, Miladi Haziran Ortaları Sene 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 21, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 21, Hüküm No: 4, Fî evâsıt-ı Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 29, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 32, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel Sene 179, Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 43, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 50, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 60, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Muharrem Sene 180, Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 61, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Safer Sene 1180, Miladi Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 66, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Safer Sene 1180, Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 89, Hüküm No: 1, evâsıt-ı Zilhicce Sene 1180, Miladi Mayıs Ortaları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 93, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Safer Sene 1181, Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm; Sayfa No: 97, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Safer Sene 181, Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm.

belirtilmiştir.¹⁴⁷ Reâyâ, öşür talep eden görevliye “*bizler kesim verimiz, öşür vermeyiz*¹⁴⁸”, “*defterde yazılı olanı verimiz fazlasını vermeyiz*¹⁴⁹” ve “*öşür yerine maktû verimiz*¹⁵⁰” diyerek karşı çıkmışlardır. Askerîler arasında reâyâyı tahrik ederek vergi vermemelerini söyleyenler olmuştur. Dîvân’a intikâl eden bir şikâyette, ruznâmçe-i hümâyûn, icmâl ve mufassal defterleri kontrol edilmiş, kanuna aykırı muhalefetin men edilmesine karar verilmiştir.¹⁵¹ Öşür dışında talep edilen diğer vergiler, otlak ve yaylak resmi¹⁵², resm-i flori¹⁵³, hazariyye¹⁵⁴, bâc¹⁵⁵ ve tekâliftir¹⁵⁶.

Bu vergiler dışında, resm-i cürm-i cinâyet, resm-i ‘arûsâne, kûl ve câriye müjdeganeleri, bâd-ı hevâ, resm-i ‘arûs, polaçine, gendüm, mahlût, cev, hınta, şa’ir, ganem, bellût ve diğer çeşitli vergiler bulunmaktadır. Bu vergilerin içerikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu vergiler arazi-vergiye müdahale başlığında, mahsûl ve rüsûma yapılan müdahaleler içerisinde yer almaktadır. Bir araziye ait olan bu vergilere müdahalede bulunulması şu şekilde ifade edilmiştir. “...*kurânın vâki’ olan resm-i cürm-i cinâyet ve resm-i ‘arûsâne ve kûl ve câriye müjdeganeleri ve sâ’ir bâd-ı hevâlarına mîr-i mîrân ve mîrlivâ ve mütesellim ve voyvoda ve serdâr ve subaşı ve a’yân ve sâ’ir ehl-i ‘örf tâ’ifesi taraflarından bir vechile dahl ve ta’arruz olunmak icâb itmez iken ehl-i ‘örf tâ’ifesi taraflarından rüsûm-ı serbestiyyesine hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve re’âyâsını ahz ve habs teklîfi ile te’addî ve rencîdeden hâlî olmadukların bildürüb rüsûm-ı serbestiyyesine*

¹⁴⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 21, Hüküm No: 4, Fî evâ’il-i Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 29, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Rebî’u’l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 32, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Cemâziye’l-evvel Sene 179, Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 43, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁴⁸ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 21, Hüküm No: 4, Fî evâ’il-i Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁴⁹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 93, Hüküm No: 2, Fî Fî evâsıt-ı Safer Sene 1181, Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm.

¹⁵⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 43, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁵¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 28, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Rebî’u’l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm.

¹⁵² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 66, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Safer Sene 1180, Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 77, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm.

¹⁵³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 28, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Rebî’u’l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 77, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm.

¹⁵⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 78, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Receb Sene 180, Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm.

¹⁵⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 34, Hüküm No: 2, Fî evâ’il-i Cemâziye’l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 47, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁵⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 30, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Rebî’u’l-âhir Sene 179, Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1765 tarihli hüküm.

ehl-i 'örf tâ'ifesi taraflarından hilâf-ı kânûn dahl ve ta'arruz olunmayub men' u def' olunmak bâbında...kânûn üzere 'amel olunmak için emrim yazılmıştır.¹⁵⁷'

Tablo 1. 4. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defterinde Yer Alan Vergiler (s. 1-100).

Kişiyeye Bağlı Vergiler		
Resm-i çift: Ekip, biçilen toprak için ödenmesi gereken 22 akçelik bir vergidir.	Mücerred: Bekar erkeklerden alınan baş vergisi	Bennak: Evli erkeklerden alınan baş vergisi
İşpenç: Bütün gayrimüslim erkek reâyâdan alınan vergi	Cizye: Şer'î vergilerden olup gayrimüslim erkek reâyâdan alınan vergi	Baştina: 25 akçelik baştina arazilerinden alınan vergi
Öşür: Müslüman reâyânın vermek zorunda olduğu 1/10 vergi	Resm-i Flori: Gayrimüslim reâyâdan alınan bir vergi türü	Polaçine: Otlak resmi

Ürün Üzerinden Alınan Vergiler				
Gendüm-Hınta: Buğdaydan alınan vergi	Hububat: Buğday, Arpa gibi tahıllardan alınan vergi	Gallat-Galle: Zahire/Mahsul vergisi	Giyah: Taze Ot üzerinden alınan vergi	Salariyye: Askeriler için tarım yapan tüm çiftçilerden alınan vergi
Mahlut: Karışık Tahıllardan alınan vergi	Şa'ir-Cev: Arpa üzerinden vergi	Kettan: Keten üzerinden alınan vergi	Bostan: Meyve, Sebze üzerinden alınan vergi	Alef: Yulaf üzerinden alınan vergi

Hayvancılık Üzerinden Alınan Vergiler		
Resm-i Küvvare-Asel: Arıcılık üzerinden alınan vergi	Resm-i Bellut: Domuz üzerinden alınan vergi	Resm-i Ganem-Ağnam: Davar vergisi

Çeşitli Vergiler			
Asiyab: Değirmen vergisi	İhtisab: Çarşı ve pazarları denetleyen muhtesiplerin hizmetleri karşılığı aldığı vergi	İhzariye: Kadı ve diğer mahkeme görevlilerinin hizmetleri karşılığı aldıkları vergi	Kul ve Cariye Müjdeganesi: Kaçan kölelerin yakalanması durumunda alınan vergi
Resm-i Tayyarat: İdarecilerin halktan topladıkları bir kısım hasılat	Resm-i akd-i nikah: Kadıya nikah işlemi için ödenen şer'î bir vergidir.		

¹⁵⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 17, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zilhicce Sene 1178, Miladi Mayıs Sonları - Haziran Başları 1765 tarihli hüküm.

Tablo 1.4. (devam)

Ârizî Vergiler				
Bad-ı Heva: Genel olarak ne zaman alınacağı belli olmayan, bedava anlamına gelen bir vergi türü.	Cürm-i Cinayet: Suçluların işledikleri suça göre ödedikleri para cezası.	Resm-i Arus: Nikâhlanan kız veya dul kadınların babalarından aldığı vergidir.	Mal-ı Gaib-Mefkud: Mirasçısı olmayan terekenin hazineye intikâli. Tereke için bir mirasçı ortaya çıkarsa terekeyi alabilirdi. Tereke sahibi ülke içinde bulunursa gaib, başka bir ülkede ise mefkud adını alırdı.	Resm-i Tapu: Devredilen toprak veya araziden alınan devr vergisi.
Yava Resmi: Arazide sahihsiz, otlayan hayvanların sahibi eğer bulunamazsa, bulana verilir karşılık olarak yava veya kaçgun resmi alınır				

Avâriz		
İmdâd-ı hazariyye	Tekâlif-i Şâkka	Avâriz-ı Divâniyye
Bu vergiler zamanla devamlılık arz eden, devletin içinde bulunduğu mali sıkıntı ortamında hane üzerinden alınmışlardır.		

8.6. Miras

Miras, ölen kişiden yani muristen intikâl eden mal, eşya ve diğer kıymeti haiz olan mal varlıklarıdır. Belgelerde intikâl eden malların aile bireylerine intikâli “ırs-ı şer’ile intikâl idüb¹⁵⁸” şeklinde ifade edilmiştir. Grafiğe yansıyan oranı %8’dir. Miras ile ilgili yaşanan ihtilâflar aile içerisinde paylaşım anlaşmazlığı veya dışarıdan müdahale edilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Aile içerisinde yaşanan miras paylaşımı ile ilgili müdahaleler, kardeş, kardeş çocukları, baba, büyükanne eşi ve diğer varisçiler tarafından yapılmıştır.

Kardeş çocukları ile ilgili yapılan şikâyetle, paylaşım sırasında hakkını almaktan vazgeçtikten sonra yapılan müdahaleye vurgu vardır. Tıpkı arazi ihtilaflarında olduğu gibi

¹⁵⁸ “...sâ’ir emvâl ve eşyâ yirmi kîse mikdârı akçesi ırs-ı şer’ile buna intikâl idüb...” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 31, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Rebî’u’l-âhir Sene 179, Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1765 tarihli hüküm.

satış işlemlerinden nâdim olduk yani pişman olduk diyerek yapılan müdahalelere benzemektedir.¹⁵⁹

İslam miras hukuku, kadınlar açısından üzerinde tartışmaların yaşandığı bir alandır zira İslam şer'î intikâl kapsamında kadına mirastan pay hakkı tanımaktadır (Akyılmaz, 2007:472-473). İslamiyet'ten önce kadının kendisi pay edilirken, İslam kadına kişilik ve mirasçı sıfatını kazandırmıştır (Cin, 1979:4). İslam veraset hukukuna göre erkekler iktisadi gereksinimlere ihtiyaç duyduklarından, iki kadının hissesine eşit kabul edilmiştir (Göçek ve Baer, 2000:59-60). Tanzimat'tan sonra miras noktasında 1858 Arazi kanunnamesi kız çocuklarına erkeklerle eşit miras hakkı sağlamıştır (Işık, 2018:29). Miras ile ilgili yaşanan ihtilaflarda baba ve kardeşin, kadınların alacağı paylara el koyması ve kadınların bu duruma razı olmayarak Dîvân'a şikâyetlerini iletmesi, kadınların şikâyet hakkını kullanımı ve maddî getirilerin kadınlar açısından önemini göstermektedir.¹⁶⁰

Kardeşler arasında yaşanan miras anlaşmazlığında iki kardeş birbiri ile anlaşarak, diğer kardeşin mirastan alacağı paya müdahil olmuşlardır.¹⁶¹ Hükümlerde de görüldüğü gibi kadınlar haklarını arama açısından kendilerine tanınan şikâyet hakkını sonuna kadar kullanmışlardır.

Büyükannenin eşi ile ilgili yapılan şikâyette ise Abdi adlı kişinin tek bir kişinin değil tüm ailenin payına el koyması mirasın kişiler açısından önemini göstermektedir.¹⁶²

¹⁵⁹ Prizrin sancağı mutasarrıfı İsmail, vefat etmiş olan kardeşi Mehmed Paşa'nın oğullarına vasi iken büyüdüklerinde babalarından intikal eden mal ve emlakları kassama teslim etmiştir. Kardeşinin oğulları ise babalarının mirasını almaktan vazgeçmişlerdir. Aradan üç dört ay geçtikten sonra pişman olduk diyerek hüccet ve davaya aykırı davranışlar sergilemişlerdir. Dîvân tarafından men edilmelerine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 8, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Ramazân Sene 178, Miladi Şubat Sonları – Mart Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁶⁰ Babanın yaptığı müdahaleye örnek şu şekildedir: Havva hatun ve kardeşlerinin annesi Aişe vefat etmiştir. Babası Ali, anneleri Aişe'nin vefatı ile kalan tüm emlak ve eşyaları kendisi almıştır. Havva hatunun, Dîvân'a bizzat yaptığı başvuruda babalarının men edilmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 28, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179, Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm.

¹⁶¹ Amine hatunun babası ve annesi vefat ettiğinden mirası bununla kardeşleri Osman, Fatma ve Aişe'ye intikal etmesi gerekirken kardeşi Osman diğer kardeşi Fatma ile anlaşıp miras mallarına zorla el koymuştur. Kardeşi Aişe'de payını alamadan vefat ettiğinden onun payından alacağı hissesini ve kendi payını Osman'dan talep ettiğinde vermektan kaçınmıştır. Amine'nin Dîvân'a başvurusu üzerine Osman'dan payının alınmasına karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 86, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene 180, Miladi Nisan Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁶² Mehmed Said, büyükannesi Meryem'in vefatı sonrası mirası, kardeşi, babası ve eşi Körükçü oğlu Abdi'ye kalmıştır. Babası, payına el koyan Abdi'den birkaç defa hakkını talep etmiş ancak alamadan vefat etmiştir. Babasının vefatı ile Said, babasının hakkını ve kendi hakkını talep ettiğinde Abdi vermemiştir. Dîvân tarafından el koyduğu meblağın kendisinden tahsil edilmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 79, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Şa'bân Sene 1180, Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm.

Dışarıdan miras malına yapılan müdahalelerle ilgili olarak çeşitli örnekler bulunmaktadır. Şikâyet edilen kişiler, bazı durumlarda şikâyet eden kişinin yaşının küçük olmasından ve dava kudretinde bulunamamasından yararlanmışlardır.¹⁶³

Dışarıdan yapılan müdahalelerde rüşvet ile alınan sahte hüccet ile miras mallarına müdahalede bulunulduğu olmuştur.¹⁶⁴ Bunların dışında miras malının vakfa bırakıldığını söyleyerek müdahalede bulunulmuş¹⁶⁵, hatta bir hükümde dedelerinin eski karısının yeni eşi dahi miras talebinde bulunarak müdahil olmuştur.¹⁶⁶

Borçların mirastan daha fazla olması ve alacaklıların bu parayı varisçiden talep etmesi ile ilgili ilgi çekici bir hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm borcun mirastan daha fazla olduğu redd-i mirası anımsatmaktadır.¹⁶⁷

8.7. Alacak-Verecek

İnsanlar açısından maddi getiriler her zaman önemli bir yer tutar. Bu bağlamda alacak-verecek yani borçlar da zamanında ödenmediği zaman, parasını alamayanlar tarafından Dîvân'a şikâyet edilmektedir. Grafiğe %8 oranı ile yansıyan alacak-verecek ihtilafları askerî-askerî, reâyâ-reâyâ veya birbirlerini şikâyet etmek suretiyle gerçekleşmiştir. Alacak-verecek ihtilaflarında zimmîler de hem şikâyet eden hem de edilen taraf içerisinde yer almışlardır.

¹⁶³ Nefise hatun, babası vefat ettiğinde mülk çiftlik ile çeşitli emlak, eşya ve yirmi kese akçe kendisine miras kalmıştır. Nefise hatun yaşı küçük ve uzakta bulunduğundan intikal eden bu malları Üsküplü İbrahim almıştır. Nefise hatun büyüüp malları almak istediği sırada İbrahim vefat etmiştir. Malları oğlu Alaybeyi Mustafa Ağa almış ve talep ettiğinde ise çeşitli bahanelerle erteleyip vermemiştir BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 31, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Rebî'u'l-âhir Sene 179, Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1765 tarihli hüküm; Nefise hatunun sorunu muhtemelen çözülememiş olacakki yaklaşık bir ay sonra Alaybeyi Mustafa'yı yine şikâyet etmiştir. Bu belgede dikkat çekici bir ifade, Alaybeyi Mustafa'nın Nefise hatuna zamanı geçti davan değer bulmaz diyerek çeşitli bahaneler üretmesi ve mallarını vermekten kaçınmasıdır. Sayfa No: 33, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Cemâziye'l-evvel Sene 179, Miladi Ekim Sonları - Kasım Başları 1765 tarihli hüküm; Konu ile alakalı diğer hükümler şunlardır: Sayfa No: 89, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Safer Sene 181, Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁶⁴ Dava kudretinde olmayan Zakire'nin küçük yaşta olmasından yararlanan Yakupoğlu üç kardeş, Karabaşoğlu iki kardeş ve diğerleri birbirleriyle anlaşıp rüşvet ile aldıkları hüccete dayanarak miras kalan emlaka el koymuşlardır. Zakire büyüüp hakkını talep ettiğinde, gaspçılar zamanı geçti diyerek vermekten kaçınmışlardır. Dîvân'a intikâl eden şikâyette mirasına ait emlakın kendisine alınmasına karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 38, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Şa'bân Sene 179, Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁶⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 69, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel Sene 180, Miladi Ağustos Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁶⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 62, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Safer Sene 180, Miladi Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁶⁷ Mağlay sakinlerinden Mahmud'un babası el-Hacc Mahmud vefat etmiştir. Borçları mirasından daha çok olup oğlu Mahmud mirası almadığı halde alacaklılar babasının kalan borçlarını kendisinden talep etmişlerdir. Mahmud'un Dîvân'a intikâl eden şikâyetinde alacaklıların men ve def edilmelerine karar verilmiştir BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 97, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Safer Sene 181, Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm.

Askerîlerin-askerîleri alacak verecek konusunda şikâyetleri sulehâdan olan şeyh, hatip¹⁶⁸, vaiz¹⁶⁹ gibi görevler tarafından yapılmıştır.

Reâyâ-reâyâ arasındaki alacak-verecek ihtilafları içerikleri itibarıyla çeşitlidir. Reâyâ-reâyâ arasındaki şikâyetler arasında yer alan zimmîler, hem kendi dininden olanları hem de Müslümanları alacakları nedeniyle şikâyet etmişlerdir. Bu şikâyet, mübaşir marifetiyle çözülmüştür.¹⁷⁰ Ayrıca, alacak-verecek ihtilafı ile ilgili iki hüküm daha mübaşir marifetiyle çözülmüştür.¹⁷¹ Yine zimmîler arasında yaşanan bir alacak-verecek davasında ise borca karşılık eşyalara el konulmuştur.¹⁷² Zimmîlerin-Müslümanları şikâyeti ile ilgili bir hüküm ise borcun varisçilerden alınması açısından önemli bir örnektir.¹⁷³

¹⁶⁸ Sulehâdan Şeyh Süleyman'ın iki vazifesi bulunmaktadır. Bu vazifelerini para ücere olmak üzere günlükünü 15 akçe üzerinden almaktadır. Vazifeleri karşılığı alacağını mukâta'a mutasarrıfından talep ettiğinde, mutasarrıf vermektan kaçınmıştır. Dîvân'dan adı geçene alacağını ödenmesine dair karar çıkmıştır. Para ücere olmak ile ilgili bir hesap yapmak gerekirse, 1 guruş 40 paradır. Osmanlı Devleti, reâyâdan vergi toplarken 3 akçe üzerinden almakta, maaşları öderken ise 4 akçe üzerinden ödeme yapmaktadır. İki görevi karşılığı 30 akçe alan Süleyman, ayda 900 akçe almaktadır. Süleyman eğer para ücereden olursa $900/3=300$, para dördere olursa $900/4=225$ para alacaktır. Buradan 75 para eksik alacağı anlamına gelmektedir. Hükümde yer alan para ücere vurgusu Süleyman açısından artı bir para demektir ve mukâta'a mutasarrıfı bu ödemeyi yapmaktan kaçınmıştır. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 23, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Râ (Rebî'ü'l-evvel) Sene 179, Miladi Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁶⁹ Girüz kalesinde vaiz olan Mustafa'nın hizmeti karşılığında alacağını, mukâta'a mutasarrıfı İdris'ten talep ettiğinde iki sene zimmetinde kalıp vermektan kaçınmıştır. Mustafa'nın bizzat yaptığı şikâyetin sonucunda alacağın tamamen tahsil edilmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 14, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 1178, Miladi Nisan Sonları Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

¹⁷⁰ İki Yahudi arasındaki alacak-verecek ihtilafında, İstanbul'da tüccar taifesinden Danyal adlı Yahudi'nin Bosna sakinlerinden Yasef veled-i Cedlak adlı Yahudi'de beş bin altı yüz guruş alacağı olduğu ve defalarca istemesine rağmen vermediği ve mahallinde almaya da gücünün yetmeyeceğini bildirmiştir. Mübaşir tayin edilerek adı geçen Yasef'in Asitane'de hazır bulundurulup yüzleştirilmesine ve Yasef eğer meblağı vermeye muhalefet ederse Bosna valisi tarafından tekrar İstanbul'a getirilmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 35, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Cemâziye'l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Ortaları 1765 tarihli hüküm.

¹⁷¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 54, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 71, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Cemâziye'l-evvel Sene 1180, Miladi Ekim Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁷² Dubrovnik kapudanlarından Antoni, Yorgaki'nin babası Mihaloki'den senetle dokuz yüz doksan guruş Venedik altını borç alıp firar etmiştir. Babası Dubrovnik'e gidip senedini ileri gelenlere gösterdiğinde adı geçenin borcuna karşılık bir miktarını teslim kalanı içinde eşyaları rehin almıştır. Babası İstanbul'a geldikten sonra vefat edip mirası buna intikal etmiştir. Yorgaki'nin, Dîvân'a yaptığı şikâyetin sonucunda, rehin aldığı eşyaların karşılığı olan meblağın bir vekil aracılığıyla tahsil edilebiliyorsa tahsil edilmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 63, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Safer Sene 1180, Miladi Temmuz Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁷³ Daha önce vefat eden İlya isimli Yahudi'nin, eski Bosna Defterdarı İsmail Efendi'den 7850 guruş alacağı olup, bu borç tahsil edilmeden her ikisinde vefat etmiştir. İlya'nın varisleri olan Musa ve Yasef, babalarından kendilerine intikal eden meblağı, İsmail Efendi'nin varisleri Hasan ve Mehmed'den talep ettiklerinde vermektan kaçınıp meblağa el koymuşlardır. Dîvân'da haklarının el koyanlardan alınmasına karar verilmiştir. Miras taksimi yapılırken, kişinin borcu varsa alındıktan sonra kalanı varisler arasında taksim edilirdi. Bu bağlamda, İsmail Efendi'nin vefatı ile varislerinden borcu alınmıştır. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 7, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Şa'bân Sene 1178, Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1765 tarihli hüküm.

Askerîlerin-reâyâyı şikâyetinde, reâyâdan bazı kimseler işlerinin görülmesi için aldıkları borcu ödememişlerdir. Bunu yaparken verdikleri sözü tutmamışlardır.¹⁷⁴ Askerî ve reâyânın, buldukları kaza ahalisini alacakları nedeniyle birlikte şikâyet ettikleri de olmuştur.¹⁷⁵

8.8. Vakıf (Gelirine-Arazisine-Malina) Müdahale

Sözlükte durmak, alıkoymak gibi anlamlara gelen vakıflar, bir kişi tarafından mülkün, hayri ve ilmi bir gaye gözetilerek bağışlanması suretiyle oluşturulan İslami müesseselerin en önemlilerinden biridir (Pakalın, 1983b:577; Günay, 2012:475; Bayartan, 2008:157). Vakıflar başlangıçta bireysel ihtiyaçların giderilmesi için oluşturulmuşken, zamanla genele yayılmıştır. Bu yüzden sağlık, barınma, ulaşım ve eğitim gibi toplumun ihtiyaç duyduğu alanlarda öncü olmuştur (Güngör, 2010:184; Kara ve Çelik, 2011:162; Arslan, 1997:137; Yüksel, 2002:461).

Osmanlı fethi sonrası Balkanlarda vakıflar aracılığıyla toplumsal, kültürel, sosyal ve siyasi faaliyetler yürütülmüş ve şehirleşmeye katkılar sağlanmıştır. Bosna ve Balkanların diğer bölgelerinde Osmanlı fethi öncesi şehirleşme adına bir birim bulunmamaktadır (Bosna-Hersek Vakfiyeleri, 2016:9-10). Şehirlerin mamur hale gelmesinde bu derece katkısı olan vakıflara da müdahalede bulunan, gelirine, arazisine ve mallarına el koymak isteyen kişiler olmuştur. Böylesi durumlarda vakıf yöneticileri tarafından Dîvân-ı Hümâyûn'a şikâyetler iletilmiştir.

Tablo 1. 5. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defterinde Adı Geçen Vakıflar (s.1-100).

Bosna'da Bulunan Vakıflar			
Gazi Halil Bey Vakfı	İskele Camii Vakfı	Gazi Hüsrev Bey Vakfı	Melek Ahmed Paşa Vakfı
Yahya Paşa Camii Vakfı	Ferhad Bey Camii Vakfı	Müteveffa el-Hacc Mehmed Paşa Vakfı	Kaynak Camii Vakfı

¹⁷⁴ Reâyâ'dan bazı kimseler, Mağlay kalesi kapudanı Mehmet'den borç para almışlardır. Bu borcu isterlerken işimizi gör, işin parası ne kadar tutarsa biz sana veririz dedikten sonra Mehmet işin parasını kendisi verip istediğinde ise sözlerinden cayıp parayı vermemişlerdir. Meblağın kendilerinden alınmasına dair Dîvân tarafından karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 14, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zilkâ'de Sene 1178, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁷⁵ İskele camii vakfı mütevellisi Ömer Reis ile Sana nehri kayıkçıları, kazadan bazı kişilerle her sene hizmetleri karşılığında alacakları kayık ücretini kaza ahalisinden talep etmişlerdir. Kaza ahali, yapılan hizmetin karşılığını vermemişlerdir. Dîvân'da ücretlerin tamamen tahsil edilmesi kararı verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 21, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Ortaları 1765 tarihli hüküm.

Vakıf Gelirine Müdahale

Vakıfların faaliyette bulunabilmesi için bazı gelirlere sahip olması gerekirdi. Örneğin, vakıf arazileri çeşitli kişiler tarafından bedeli karşılığında tasarruf edilebilmektedir. Böylece araziden gelen gelir vakıf mütevellisi tarafından vakıf yararına kullanılabilir. Bu konuda, Bosna’da bulunan Yahya Paşa ve Gazi Hüsrev Bey vakfı mütevellileri, arazileri tasarruf eden kişileri, mukâta’a ve öşürlerini vermedikleri için şikâyet etmişlerdir.¹⁷⁶

Vakıf için gelir getiren han, hamam gibi yerlerin kira bedeline vergi tahsildarları müdahil olmuş, Dîvân tarafından tahsil ettikleri meblağın geri alınmasına karar verilmiştir.¹⁷⁷ Yine benzer bir hükümde, Kaynak camii vakfı için Santa nehri kayıkçıları tarafından toplanan kira ve tarla geliri müteveli tarafından talep edildiğinde iki seneden beri vermektan kaçındıkları bildirildiğinden meblağın alınmasına ve davânın mahallinde şerle görülmesine karar verilmiştir.¹⁷⁸

Vakıf Arazisine Müdahale

Vakıflara gelir getiren araçlardan olan vakıf arazisine, yakınlarında arazisi bulunanlar müdahil olabildiği gibi bizim timar ve zeâmetimize dahildir diyerek müdahalede bulunanlar da olmuştur. Bu konuda yaşanan bir ihtilaf da mübaşir marifetiyle çözülmüştür.¹⁷⁹

¹⁷⁶ Yahya Paşa vakfının mütevellisi Mehmed’in şikâyetinde, vakıf arazisini tasarruf eden kişilerin zimmetinde 1744-45 senesinden beri toplanan mukâta’aları vakıf için alıp kullanmak istediğinde konu ile alakası olmayan Berber Salih, Alemdar Osman ve Tinooğlu Mehmed, araziye tasarruf eden kişileri tahrik ederek zimmetlerinde toplanan mukâta’aları vermelerine engel olmuşlardır. Dîvân tarafından konunun mahallinde şerle görülmesine, gerekli bedelin tamamen tahsil edilmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 5, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm; Yine aynı mütevellinin şikâyetinde bu kez araziye ziraat edenlerden öşür karşılığı verecekleri maktû bedel talep edilmiş ancak birkaç seneden beri vakf-ı şerife aykırı olarak ödeme yapılmamıştır. Dîvân tarafından konunun mahallinde şerle görülmesine ve öşrün karşılığının alınmasına karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 27, Hüküm No: 1, Fî evâ’il [Ay Yok] Sene 179, Miladi 1765 tarihli hüküm; Gazi Hüsrev Bey vakfı ile ilgili ise Müteveli Ahmed, vakfa ait çiftlik ve köy arazisinden kanun üzere sekizde bir öşr ve keten tohumu ekenlerden, çayırardan, sebzesi satılarak yararlanılan yerlerden öşür talep ettiğinde ahaliden Ömer, Debbağ Mehmed ve Yusuf Hoca başkalarında fesada sürükleyip vermektan kaçındıklarından öşürlerin tahsil edilmesine, defter-i hâkâniye göre iş yapılmasına karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 80, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şa’bân Sene 1180, Miladi Ocak Ortaları 1767 tarihli hüküm.

¹⁷⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 75, Hüküm No: 3, Fî evâ’il-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 76, Hüküm No: 2, Fî evâ’il-i Receb Sene 1180, Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁷⁸ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 81, Hüküm No: 2, Fî evâ’il-i Ramazân Sene 180, Miladi Mart Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁷⁹ Ferhad Bey Camii imamı ve vakfın nazırının şikâyetinde, Bosna’nın defter katipleri Tahir ve Derviş ile ortakları Mustafa ve Salih vakıf tarafından kiraya verilen kasabada bulunan toprak için “bizim timarımız

Vakfa ait arazilerin başka birinin arazisine yakın olduğu durumlarda sınır anlaşmazlığı yaşanarak bölgenin kendilerine ait olduğunu iddia edenler olmuştur. Dobby kalesi kapudanı Cafer, Hüsrev Bey vakfının arazisi kendi tasarrufunda olan Kobaş mukâta‘asına yakın olduğundan kendisinin olduğunu söyleyerek müdahalede bulunmuştur. Dîvân’da görülen davada Cafer’in haksız olduğu ve bu konuda kendisine hüccet verilerek eğer tekrar aynı konuda bir ihtilaf yaşanırsa davanın görülmemesine karar verilmiştir.¹⁸⁰

Bir diğer ihtilafta ise vakıf arazisi, vakıftan izin alınmış gibi gösterilerek satılmaya çalışılmıştır. Bu konuda, Yahya Paşa vakfına ait araziye, Memuteyn mahallesi ahali vakıftan izin alınmış gibi satmaya çalışmış ve mahsule de zarar vermişlerdir. Konunun mahallinde şer‘ile görülmesine ve müteveli olmadıkça vakıf şartına kimsenin müdahalede bulunmamasına karar verilmiştir.¹⁸¹

Vakıf Malına Müdahale

Vakıf malına müdahale ile ilgili iki hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerden birisi iptal edilmiş, üzeri çizik hükümlerden biridir.¹⁸² Her iki hükümde de vakıf mallarının satılıp kendileri adına satış işlemi bulunmaktadır. Vakıf mallarına yapılan müdahalelerde vakıfta görevli kişiler veya aile bireylerinden destek sağlanarak müdahalede bulunulmuştur.¹⁸³

mülhakatındandır” diyerek ihtilaf yaratmışlardır. Dava sırasında murafa‘a yapılmış ve haksız oldukları belirlenmiştir ancak verilen karara riayet edilmemiştir. Bunun üzerine Vali tarafından mübaşir tayin edilerek sorunun çözülmesi istenmiştir. Vakıf görevlileri, mübaşirin ücretini de kendileri ödemiştir. Gittikçe vakfın durumu kötüye gitmiştir. Dîvân tarafından mübaşirin ücretinin ve arazinin haksız olan taraftan alınmasına karar verilerek emr-i şerife göre iş yapılması istenmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 15, Hüküm No: 1, Fî evâ’il-i Zilhicce Sene 178, Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

¹⁸⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 33, Hüküm No: 3, Fî evâ’il-i Cemâziye’l-âhir Sene 179, Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁸¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 5, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁸² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 40, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1179, Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁸³ Bir örnek vermek gerekirse, Gazi Hüsrev Bey vakfı mütevellisi Ahmed tarafından vakıf işlerini yapması için tayin edilen İmaretçi oğlu Başo İbrahim, kardeşleri Mustafa ve Abdullah ile birlikte bin yüz yetmiş dört senesinden itibaren vakıf malını satıp vakıf görevlilerine zulmettiğinden, zimmetlerine geçen vakıf mallarının tamamen tahsil edilmesine ve mahallinde şer‘le görülmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 40, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Ramazân Sene 1179, Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm.

8.9. Muhtelif Konular

Bu başlık altında bir yekuna sahip olmayan ve diğer başlıklara nazaran çeşitli konuları ihtiva eden, grafikte %13'lük bir orana sahip olan konular incelenmiştir.

Reâyânın yerini terk etmesi: Reâyânın köylerini terk etmesinin ardında çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bu nedenlerden bazıları, eşkıyalık hareketleri, devlet görevlileri ile kadı ve naiblerin yaptıkları zulümler, fiyat artışı, kıtlık ve kötü yönetimdir. Bu göç hareketi, gittikleri yerlerde de nüfusun artmasına neden olarak olumsuzluklar yaratmıştır (Aksın ve Maral, 2018:195-196). İncelenen iki hükümde¹⁸⁴ herhangi bir zulüm veya eşkıyalık faaliyetinden dolayı reâyâ köylerini terk etmemiştir. Ze'âmet ve malikane üzere toprak tasarruf eden kişiler Dîvân'a başvurarak köylerini terk eden reâyânın, mahsulün azalmasına ve bölgedeki diğer reâyânın dağılıp perişan olmalarına sebebiyet verdiklerinden şikâyet etmişlerdir. Neden göç ettikleri ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Ürünlerin Yakın Bir Pazara Gönderilmesi: İki hükümde karşımıza çıkan ürünlerin yakın bir pazara nakledilmesi ile ilgili yaşanan ihtilaflarda, kanunda yeniçerilerin ürünleri yakın bir pazara nakletmesine yönelik bir karar yokken toprağın za'îmi tarafından nakletmelerinin istenmesi¹⁸⁵ ve araziye işleyen ziraatçilerin nakletme görevi olmasına rağmen sipahiden ücret talep etmesi üzerine¹⁸⁶ anlaşmazlık çıkmıştır. Şikâyetlerin ilkinde yeniçerilerin haklı olduğu görülmüş ve za'îmin men edilmesine karar verilmiştir. Diğer hükümde ise yakın bir pazara nakletme görevinin yaptırılmasına ve kanuna göre iş yapılmasına karar verilmiştir.

¹⁸⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 13, Hüküm No: 2, Fî evâhir-i Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 87, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 1180, Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm.

¹⁸⁵ "...yeniçerilerinden olub karye-i mezbûre toprağında zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekeleri 'öşrlerin karyelerinde olan anbâra nakl idüüb akreb bâzâra nakl teklîfi ile te'addî olmaları icâb itmez iken karyeleri za'îmi olan İbrahim nâm za'im hilâf-ı kânûn terekeleri akreb bâzâra götürün deyü te'addî ve rencideden hâlî olmadığın bildürüb kânûn üzere 'amel olunub hilâf-ı kânûn akreb bâzâra nakl teklîfi ile za'im olan kulları te'addî ve rencide itdirilmeyüb men' u def' olunmak emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır." BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 66, Hüküm No: 5, Fî evâsıt-ı Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1180, evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel Sene 1180, Miladi Ağustos Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁸⁶ "Erbâb-ı tîmârdan Hasan nâm sipâhî gelüb berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârî karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi' Kabele(?) nâm karyesi toprağında defterlü re'âyâ ve defterlü re'âyâsı yerlerin zirâ'at iden hâriç re'âyânın hâsıl eyledikleri terekeleri 'öşrlerin evvelâ karyelerinde olan anbâra ba'dehû her hafta durur tereke satılır akreb bâzâra nakl itdirmek murâd eyledikde hilâf-ı kânûn ücret talep ve muhâlefet eylediklerin bildürüb kânûn üzere akreb bâzâra nakl itdirilüb hilâf-ı kânûn ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeyle kânûn üzere 'amel oluna deyü emr-i şerîf yazılmışdır." BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 74, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 1180, Miladi Kasım Sonları - Aralık Başları 1766 tarihli hüküm.

Cami yapımı için izin talebi: Şikâyet olmayan hükümlerden biri olan bu hükümde, Teşne kazâsına bağlı Doboy kasabasında merhûm Sultan Selim Han tâbe serâhünün camiinden başka mescid ve cami olmadığından ve kaza sonradan beş yüz haneye ulaştığından bir câmi-i şerîfe ihtiyaç duyulduğu Dîvân'a bildirilmiş, başvuruda bulunan Mehmed'in kendi malından ahşapdan bir câmi-i şerîf inşa etmesine kimseye zararı yoksa izin verilmiş ve cami yapımına kimsenin karışmamasına dair karar verilmiştir.¹⁸⁷

Mehir: Mehir, kadının toplumdaki konumunu yansıtacak en iyi statüyü belirlemede kullanılan bir araçtır (Imber, 2000:95). Mehir, nikah akdi karşılığında kocanın, karısına ödemek zorunda olduğu mal veya paradır. Mehir ile alakalı yapılan bir şikâyet bulunmaktadır.¹⁸⁸

İstanbul'dan Bosna'ya Gönderilen Kişinin Güvenli İntikâli: Şikâyetin olmadığı hükümlerden biri olan bu hükümde, İstanbul'dan Bosna'ya gönderilen bir kişiyi divan çavuşlarından Hasan çavuş götürmektedir. Yolculuk sırasında hangi kazadan geçerlerse kendilerinin korunması, gece vardıkları yerlerde konaklamaları ve yanlarına muhafız vererek getirilen kişinin firarından sakınılıp, emin bir şekilde Bosna'ya ulaştırılmasına çalışılacaktır. Dîvân tarafından görevlilere ferman gönderilmiş ve dikkatli davranmaları istenilmiştir.¹⁸⁹

Cinayet ve Para Gasbı: Bu konuyla alakalı olarak bir hüküm bulunmaktadır. Arkadaşı tarafından katledilen Katre adlı zimmînin babası Boşko tarafından Dîvân'a arzuhal sunulmuştur. Arzuhalde oğlu Katre arkadaşı Şanto oğlu Ömer tarafından kendi evine davet edilmiş ve orada katledilip yüz elli guruş akçesi alınmıştır. Ömer'den hem oğlundan aldığı meblağı hem de diyetini talep ettiğinde ise Ömer, kazadan Koçoğlu Hasan'a güvenerek talep edilen meblağı vermemiştir. Dîvân tarafından davanın olayın gerçekleştiği Malkobeg karyesinde şerle görülmesine karar verilmiştir.¹⁹⁰

¹⁸⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 12, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Zil-kâ'de Sene 1178, Miladi Nisan Başları 1765 tarihli hüküm.

¹⁸⁸ Bu şikâyette mehri alarak bir nevi gasp eden Asiye'nin davası şu şekildedir: Asiye hatun dayısını vekil yaparak Mehmed ile evlenmek için belli bir miktar mehir almıştır. Aralarındaki akid geçerli iken evlendikten sonra pişman olduğunu belirtip akdi feshetmek istemiştir. Mehmed, şeyhülislamdan şikâyeti ile alakalı bir fetva almıştır. Alınan fetvaya göre Divân'dan çıkan kararda Asiye'nin tekrar Mehmed ile evlenmesine karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 48, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

¹⁸⁹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 36, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Receb Sene 179, Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1765-1766 tarihli hüküm.

¹⁹⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 20, Hüküm No: 3, Fî evâhir-i Muharrem Sene 179, Haziran Sonları - Temmuz Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

Arazi: Arazi ile alakalı iki hüküm ise içerikleri itibarıyla diğerlerinden farklıdır. İlk hükümde, bölge kadısı huzurunda murafa'a yapılmasına rağmen sorun çözülememiş ve ihtilâfın çözümü için Saraybosna kadısı görevlendirilmiştir.¹⁹¹ Diğer hükümde ise ahaliden bir kimse vefat ettiği sırada çocuğu bulunmadığı için arazisi tapuya geçmiştir. Tapu resmi ile vermek suretiyle sahibinden almak kanun iken, bu yerin sahibi arazinin yarı bedeli ile araziyi verdiğiinden ihtilaf yaşanmıştır. Dîvân tarafından verilen cevapta tapu resmi ile vermenin kanun olduğu vurgulanmış ve kanuna göre iş yapılması istenmiştir.¹⁹²

Göreve İade: Foça kazasında Yeniçeri serdarı olan Akbegzâde Salih Ağa yapılan şikâyetler sonrasında azledilmiştir. Ardından razılık durumunun arzedilmesi ile hakkındaki suçlar affedilmiştir. Ardından tekrar şikâyet edilmesi ile azli üzerine, Foça ahali bu kişiden razı olduklarına dair arzda bulunmuşlardır. Kararda bu kişi vilayet işlerine karışmamak üzere affedilerek görevine iade edilmiştir.¹⁹³ Bu hükmün dışında vilayet işlerine karışarak ahaliye zulmeden bazı kimselerde bu faaliyetlerinden men edilmişlerdir.¹⁹⁴

Görev Gasbı: Bu konu ile ilgili iki hüküm bulunmaktadır. Her iki hükümde, kâtiplik hizmetini devam ettiren şahısların bu görevlerine yönelik müdahalede bulunulmuştur.¹⁹⁵

¹⁹¹ “Saraybosna kadısına hüküm ki Hersek sancağında vâki’ Foça kazâsına tâbi’ Şümke(?) nâm karye sâkinlerinden Borçe cemâ’atinden Ahmed nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûr sâkinlerinden İsmail Beg demekle ma’rûf kimesne ile yüz yetmiş senesinden berü karye-i mezbûre toprağında vâki’ arâziye müte’allik da’vâları olub kazâ-i mezbûre kâdîsî huzûrunda murâfa’a olduklarında ber-muktezâ-yı kânûn ihkâk-ı hakk ve fasl virmek mümkün olmayub mağdûr olduğun bildürüb sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin husûs-ı mezbûra sen mütevellî ta’yîn ve da’vâların hakk ve ‘adl üzere rü’yet ve muktezâ-yı kânûn-ı münîf ihkâk-ı hakk ve fasl-ı hasm eylemen bâbında istid’â-yı ‘inâyet ve vech-i meşrûh üzere emr-i ‘âlî sudûrunu a’lemü’l-ulemâ’i’l-mütebahhîrin efdalü’l-fuzalâi’l-müteverri’in bi’l-fi’il Şeyhü’l-islâm ve müftî’l-enâm olan Dürri-zâde Mevlânâ Mustafa edâma’l-lâh-ı te’âlâ fezâ’ile işâret itmeleriyle işâretleri mücebince ‘amel olunmak için fermân-ı ‘âlîşân yazılmışdır.” BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 62, Hüküm No: 2, Fî evâ’il-i Safer Sene 180, Miladi Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm.

¹⁹² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 98, Hüküm No: 3, Fî evâil-i Rebî’u’l-evvel Sene 1181, Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁹³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 22, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Safer Sene 1179, Miladi Temmuz Ortaları 1765 tarihli hüküm.

¹⁹⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 68, Hüküm No: 1, Fî evâ’il-i Rebî’u’l-âhir Sene 1180, Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 88, Hüküm No: 1, Fî evâ’il-i Zilhicce Sene 1180, Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁹⁵ Bir örnek vermek gerekirse, İstar-ı Eflak mukâta’asının kâtibi olan Abdullah bin Mustafa vefat ettikten sonra mahlûl olan görev İbrahim bin Mehmed’e tevcih edilmiştir. Kaza sakinlerinden Mehmed bin Ali bir vesile ile aldığı arz ile mahlûl olan görevi askerî ruznamçesine kendi üzerine kaydettirip kâtiplik hizmetine müdahalede bulunmuştur. Dîvân, vazifenin maliye beratıyla üzerinde olan İbrahim’e tevcih ve Mehmed’in berat kaydının iptal edilmesine ve men ve def edilmesine karar vermiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 87, Hüküm No: 4, Fî evâsıt-ı Zi’l-ka’de Sene 1180, Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm.

Haksız Olarak Hapsedilen Görevlilerin Yerlerine Dönmeleri ve Bu İşi Yapanların Cezalandırılması: Yeniçerilerin geçmiş maaşlarını dağıtan görevliler, bazı düşüncesiz (gafil) kimseler tarafından bir sebep ile kaleye hapsedilmişlerdir. Yapılan şikâyetle, zabıt ve katibin İstanbul'a gönderilmesine ve bu hareketi yapanların isimleriyle birlikte bildirilip, serhat bölgelerine sürülmelerine ve emektar yeniçerilerin çocukları olduklarından ceza vermekte yavaş davranıldığı için bu işe süratle başlanmasına ve gerektiği gibi iş yapılmasına dair görevlilere ferman gönderilmiştir. Çalışma içerisinde karşılaşılan ve diğer hükümlere pek benzemeyen bu belgede, sürgün cezasından bahsedilmesi ve bu işi yapanların yeniçeri çocukları olsa dahi süratle cezalandırılmaları, şikâyetlerin çözüme kavuşturulması noktasında oldukça önemlidir.¹⁹⁶

Mala Zarar Verme

Bu başlık içerisindeki hükümlerde değirmenlerin kullanılamaz hale gelmesine neden olan kişilerle, başkasının tarlasına hayvanlarını yayararak zarar veren kişilerle ilgili şikâyetler bulunmaktadır.

Gradino köyünden Yusuf'un tasarrufunda olan değirmenin suyunun yolunu değiştiren Şevale(?) oğlu Mehmed Ağa değirmenin kullanılmaz hale gelmesine neden olmuştur. Kadime vurgu yapılarak Yusuf'un suyu kullanmasına karar verilmiştir.¹⁹⁷

Hayvanları tarlaya sürerek, tarlaya ve ürünlere zarar verenlerle ilgili iki hüküm bulunmaktadır. Bir örnek vermek gerekirse, Ömer ve Ahmed ile Mustafa adlı sipahiler, kaza ahalisinden Ahmet ve Mehmet'in hayvanlarını bunların ekilmiş arazileri arasına salıp, zarar verdiklerini Dîvân'a iletmişlerdir. Adı geçenlerin men ve def edilmesine karar verilmiştir.¹⁹⁸

Satış İşleminin İptali

Satış iptali, toprağını satışa çıkararak kişilerin toprağını köylerinde bulunan kişilere veya ortağına satmayıp başka kişilere satması üzerine yaşanan ihtilafları içermektedir. Hükümlerde şüf'aten kelimesi ile ifade edilen şüfa hakkı, ortak, hissedar ve komşulara tanınan bir haktır. Bu hak, diğer alıcılara nazaran o mülkün alındığı bedel üzerinden ortak

¹⁹⁶ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 92, Hüküm No: 3, Fî evâ'il-i Safer Sene 1181, Miladi Temmuz Başları 1767 tarihli hüküm.

¹⁹⁷ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 18, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Muharrem Sene 1179, Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm; Sayfa No: 20, Hüküm No: 1, evâ'il-i Muharrem Sene 1179, Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm.

¹⁹⁸ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 6, Hüküm No: 4, Fî evâhir-i Rebû'l-evvel Sene 1179, Miladi Ağustos Sonları-Eylül Başları 1765 tarihli hüküm.

ve hissedarlara satın alma hakkı tanımaktadır. Bu hükümlerde de bu duruma aykırı işlemler yapılmış ve Dîvân tarafından iptaline karar verilmiştir.¹⁹⁹

Berâtı Olmayan İmâm ve Hatiplerin Görev Talebi

Bir vesile ile alınan sahte beratlar ve arzlarla deftere kendilerini kaydettirip çeşitli sınıflarda görev yapanlar olmuştur. Örneğin, Sulehadan Ahmed bin el-Hacc Abdullah'ın babası Ferhad Bey Camii şerifinde hatiplik vazifesinde bulunmuştur. Babasından boşalan hatiplik vazifesine talip olmuştur. Anadolu muhasebesi defterleri kontrol edildiğinde babasının günlüğü on akçe ile hatiplik görevinde bulunmadığı ve bu istediğinin aykırı olduğu ve kurallara uygun tevcihatın yapılması istenmiştir.²⁰⁰

Hazariyye

Çalışma içerisinde hazariyye ile ilgili çeşitli hükümler bulunmaktadır. Diğer hükümler, örneğin hazariyyenin gasp edilmesi ilgili başlık içerisinde değerlendirildi. Buradaki 4 hüküm tevcihat ve bir mütesellimin gerekliliği ile ilgilidir. Bu hükümlerde; Bosna eyâleti kendisine tevcih edilen Köprülüzade Vezir Ahmet Paşa için görev süresi boyunca Bosna'dan ve Hersek'ten toplanacak hazariyyenin şartları neyi gerektiriyorsa ona göre iş yapılması gerektiği vurgulanmıştır.²⁰¹ Hazariyye sancak beyleri içinde toplanmaktadır. Bir hükümde, Klis sancağı, 1179 senesi Şevval ayında Petrenli İbrahim Paşa'ya tevcih edilmiş ve toplanacak hazariyye miktarı belirtilmiştir.²⁰²

Bağlı bulunduğu kazanın değişmesi ile hangi kaza ile birlikte hazariyye ödeyecekleri sorunu ortaya çıkan Biyoska nahiyesi reâyâsı Dîvân'a arzuhal sunmuştur. Biyoska nahiyesi eskiden Mostar kazasına dahil iken kazadan ayrılarak başka bir kaza olan Bakiyye-i İmocka kazasına dahil edilmiştir. Hazariyye ödemeleri için İmocka kazasına dahil edildiğinden hangi kaza ile birlikte ödeyecekleri sorunu ortaya çıkmıştır. Hazariyye tertibi defterlerine göre Biyoska ahalisi önceden hazariyyelerini hangi kaza ile eda etmişler

¹⁹⁹ Mısırhoğlu Şeyh Cafer ile amcasının oğlu Salih arasındaki ihtilafta, üçte bir hissesini satışı çıkaran Salih, Cafer almaya talip iken başkalarına satarak şer' ve kanuna aykırı işlemde bulunmuştur. Konunun mahallinde şerle görülmesine ve kanun üzere iş yapılmasına karar verilmiştir. BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 61, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Muharrem Sene 1180, Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm.

²⁰⁰ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 37, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Şa'bân Sene 1179, Miladi Ocak Başları 1766 tarihli hüküm.

²⁰¹ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 53, Hüküm No: 2, Fî evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm; Sayfa No: 53, Hüküm No: 3, Fî evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 179, Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm.

²⁰² BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 44, Hüküm No: 2, Fî evâ'il-i Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm.

ise yine o kazayla birlikte hazariyyelerini ödemelerine devam etmeleri ferman olunmuştur.²⁰³

Atama

Bosna valiliğine atanan vezirlerle ilgili hükümler muhtelif konular başlığı içerisinde dahil edilmiştir. Ancak idareciler başlığı altında değerlendirildiği için tekrara düşmemek adına açıklamaya gerek duyulmamıştır.

Eşkıyalık

16. yüzyılın sonunda devlet denetiminin zor olduğu sınır boylarında eşkıyalık faaliyetleri artmıştır. Eşkıyalığın en çok görüldüğü yerlerden biri Macar sınır boylarıydı (İlgürel, 1995:467). 18. yüzyılda Bosna sınırında faaliyette bulunan eşkıyalarla ilgili çalışma içerisinde iki hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerde, Trebin hududunda bulunan kalelere altı-yedi saatlik bir uzaklıkta bulunan Karacadağ eşkıyalarının taciz ve tecavüzlerinden ahali ve yolcuları korumak için merkez tarafından Trebin'in muhafazasına İbrahim Paşa-zâde Süleyman Bey tayin edilmiş ve gereğinin yapılması istenmiştir.²⁰⁴ Podgoriçe kazasının, Pir nahiyesi eşkıyası Podgoriçeli Osman Paşa ve beraberindekiler ise fakir halkın evlerini yakıp, mallarını alıp katletmişlerdir. Bunların yüzünden Rumeli ile Bosna eyâleti arasındaki Ostroga geçidi dahi geçilemez hale gelmiş, sınır kalelerinin düzenin bozulmasına neden olmuşlardır. Dîvân tarafından konunun Bosna valisi tarafından araştırılmasına ve eğer arz ve mahzarlarda belirtildiği gibi ise eşkıyaların hadlerinin bildirilmesine ve durum neyi gösterirse gereği gibi tahkik edilmesine karar vermiştir.²⁰⁵

²⁰³ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 81, Hüküm No: 1, Fî evâhir-i Şa'bân Sene 1180, Miladi Ocak Sonları 1767 tarihli hüküm.

²⁰⁴ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 42, Hüküm No: 1, Fî evâsıt-ı Şevvâl Sene 1179, Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm.

²⁰⁵ BOA, A.DVNS.AHK.BN.d.0003, Sayfa No: 73, Hüküm No: 1, Fî evâ'il-i Cemâye'l-âhir Sene 1180, Miladi Kasım Başları 1766 tarihli hüküm.

BÖLÜM II

BELGELERİN ÖZETLERİ

4s/1h [**Arazi Gasbı**]

Saraybosna mollasına hüküm ki

Osman ve Salih'in Bosna'da arazi tasarruf eden anneleri Emine hatun vefat ettikten sonra bu topraklar kendilerine ve diğer kardeşleri Muharrem'e aitken babalarının ilk eşinden olan kardeşleri Hasan'ın vasisi Hasan hisse talebinde bulunduğundan men edilmesine dair evâsıt-ı Şa'bân Sene 1178 / Miladi Ocak Ayı Ortaları 1765 tarihli hüküm

5s/1h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine ve Travnik kadısına hüküm ki

Kaza sakinlerinden Hasan, Zeynep adlı küçük çocuğun vasisi iken vefat eden babasından kalan miktarı belli nakit akçeyi Zeynep büyüdüğünde kendisine teslim ettikten sonra, bazı kişilerin tahrikiyle Zeynep, Hasan'ın parasını zorla aldığından, meblağın kendisine alınmasına dair evâhir-i Safer Sene [1]179 / Miladi Temmuz Sonları – Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

5s/2h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Bosna kadısına hüküm ki

Saraybosna'daki Gazi Halil Bey vakfında bir süreliğine müderrislik ve hanikah şeyhliği yapıp vefat eden Sabit Efendi isimli kişinin borçlarını ödemeye vasi olan Mustafa isimli kişi arzda bulunarak; Sabit Efendi'nin bu hizmetleri karşılığında alması gereken ücretinin, vakfın mütevellisinde kaldığı, bu meblağın borçları ödemek için kendisine verilmesini talep ettiğine dair evahir-i Safer 1179 / Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

5s/3h [**Vakıf Arazisine Müdahale**]

Bosna valisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Yahya Paşa vakfının mütevellisi Mehmed'in yaptığı şikayette vakfedilmiş olan mülklerin, Memuteyn mahallesi ahalisinden bazı kişilerin tasarruflarında olduğu, bu kişiler mukatalı vakıf arsalarını vakıftan izinli gibi satmaya çalışıp vakıf mahsulüne zarar verdiklerinden konunun mahallinde şerle görülmesine dair evâhir-i Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

5s/4h [Vakıf Gelirine Müdahale]

Bosna valisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Yahya Paşa vakfının mütevellisi Mehmed'in şikayetinde, vakfiyede kayıtlı mülkleri tasarruf edenlerin zimmetinde toplanan mukata gelirlerini ahaliden Berber Salih ve diğerleri mütevelliyeye vermelerine engel olduklarından konunun mahallinde şerh görülmesine dair evâhir-i Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

6s/1h [Tecavüz-Sehven]

Devrekani kadısına ve Kastamonu sancağı mütesellimine hüküm ki

Laçın köyünden İbrahim kendi halinde iken Çorbacı köyünden Hacı Süleyman oğlu Ahmed'in kötü sözler söyleyip ırzına geçtiğini ve öldürmek için üzerine geldiğini ve bu konuda mağdur olduğunu bildirdiğinden men ve def edilmesine dair evâhir-i Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

Sehven mahalline nakl olundu

6s/2h [Mala zarar verme-Sehven]

Devrekani kadısına ve Kastamonu sancağı mütesellimine hüküm ki

Laçın köyünden İbrahim'in, köyünün yakınında mutasarrıf olduğu değirmeni için eskiden beri kullandığı suda kimsenin hakkı yokken, Hacı Süleyman oğlu Ahmed o suyu ben çayırım için kullanacağım diyerek İbrahim'in değirmenini kullanamamasına sebep olduğundan su kadimden beri mahallinde ve nasıl kullanılagelmiş ise o şekilde kullanılmasına dair evâhir-i Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Sonları-Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

6s/3h [Gasp-Para 5s/1h ile aynı hüküm]

Bosna valisine ve Travnik kadısına hüküm ki

Kaza sakinlerinden Hasan, Zeynep adlı küçük çocuğun vasisi iken vefat eden babasından kalan miktarı belli nakit akçeyi Zeynep büyüdüğünde kendisine teslim ettikten sonra, bazı kişilerin tahrikiyle Zeynep, Hasan'ın parasını zorla aldığından, meblağın kendisine alınmasına dair evâhir-i Safer Sene [1]179 / Miladi Temmuz Sonları – Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

6s/4h [**Mala Zarar Verme**]

Travnik kadısına hüküm ki

Travnik kazasından Belopole ve Kocadere adlı köy ahalisinden Ömer ve Ahmed ile Mustafa adlı sipahilerin şikayetinde kaza ahalisinden Ahmet ve Mehmet Veli hayvanlarını bunların ekilmiş arazileri arasına salıp, zarar verdiğiinden adı geçenlerin men ve def edilmesine dair evâhir-i Rebû'1-evvel Sene 1179 / Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

7s/1h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Bosna kadısına hüküm ki

Daha önce vefat eden İlya isimli Yahudi'nin, eski Bosna defterdarı İsmail Efendi'den 7850 guruş alacağı olup, bu borç tahsil edilmeden İsmail Efendi'de vefat etmiştir. İlya'nın varisleri olan Musa ve Yasef, babalarından kendilerine intikal eden meblağı, İsmail Efendi'nin varisleri Hasan ve Mehmed'den talep ettiklerinde vermekten kaçınıp meblağa el koyduklarından haklarının el koyanlardan alınmasına dair evâhir-i Şa'bân Sene 1178 / Miladi Ocak Sonları – Şubat Başları 1765 tarihli hüküm

7s/2h [**Gasp-Mülk**]

Bosna valisine mevlana Saraybosna kadısına hüküm ki

Mehmed'in Saraybosna'da mutasarrıf olduğu mülk hânında kimsenin hakkı yokken, Kuzar oğlu Hasan'ın hânın yarısına el koyması üzerine hânın tekrar sahibi Mehmed'e verilmesine dair evâhir-i Şa'bân Sene 1178 / Miladi Ocak Sonları – Şubat Başları 1765 tarihli hüküm

7s/3h [**Zulüm**]

Bosna valisine ve Banaluka kadısına hüküm ki

Mustafa, Kobaş nahiyesinin Sumusa'a Nasık(?) köyünde havass-ı hümayun toprağına mutasarrıf olup, havass-ı hümayun mutasarrıfı her baştinadan resm-i flori fazladan talep ettiğiinden bu konuda defter-i mufassaldaki kayıtlara göre amel olunmasına dair evâsıt-ı N (Ramazân) Sene [1]178 / Miladi Şubat Ortaları 1765 tarihli hüküm

7s/4h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Gradçaniçe kadısına hüküm ki

Sorin kalesinin ulufeli mustahfizlarının alacaklarını, kazadan Havaleci Ahmed Ağa ve diğerleri bir miktarını bunlara verip kalanını vermediği, talep ettiklerinde ise vermekten kaçındıklarından meselenin mahallinde çözümüne dair evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 1180 / Miladi Ocak Ortaları 1767 tarihli hüküm

8s/1h [**Miras**]

Bosna valisine ve Yenibazar kadısına hüküm ki

Prizrin sancağı mutasarrıfı İsmail vefat etmiş olan kardeşi Mehmed Paşa'nın oğullarına vasi iken büyüdüklerinde babalarından intikal eden mal ve emlakları kassama teslim etmiştir. Kardeşinin oğulları ise babalarının mirasını almaktan vazgeçmişlerdir. Aradan üç dört ay geçtikten sonra pişman olduk diyerek hüccet ve davaya aykırı davranışlar sergilediklerinden men edilmesine dair evâhir-i Ramazân Sene [1]178 / Miladi Şubat Sonları – Mart Başları 1765 tarihli hüküm

8s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Böğürdelen kadısına hüküm ki

Hüseyin Ağa ve ortaklarının arazilerinin kadimden beri öşr ve resm-i mukatası kendileri tarafından alınırken, zeamet köylerinden Ulusunca(?) köyü zaimi Toz Veli Hüseyin Bey ve beraberindekiler müdahalede bulunmuşlardır. Bundan öncede zaimin vekili olan kişi ihtilafı yere müdahalede bulunduğundan yüzleştirildiklerinde muhalefetlerinin men edilmesi buyrulmuşken zaim yine müdahalesinde ısrar ettiğiinden bölgenin öşr ve resminin kadim üzere alınmasına dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]178 / Miladi Mart Ortaları 1765 tarihli hüküm

8s/3h [**Arazi Gasbı**]

Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna kadısına hüküm ki

Mevlana Seyyid Yahya'nın halen dirlik sahibi olduğu İstolaç ma'a Gabele kazasında kimsenin alakası yokken Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna Kadısı, Gabele köyü benim mutasarrıf olduğum Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna kazasına ilhak olmuştur diyerek zabt ettiğiinden kimsenin başkasının kazasına taarruz etmemesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene 1178 / Miladi Mart Ortaları 1765 tarihli hüküm

8s/4h [**Arazi Gasbı 8s/3h ile aynı hüküm**]

Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna kadısına hüküm ki

Mevlana Seyyid Yahya'nın halen dirlik sahibi olduğu İstolaç ma'a Gabele kazasında kimsenin alakası yokken Bakıyye-i İmocka ma'a Dugna Kadısı, Gabele köyü benim mutasarrıf olduğum Bakıyye-i İmocka ma'a Dugna kazasına ilhak olmuştur diyerek zabt ettiğinden kimsenin başkasının kazasına taarruz etmemesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene 1178 / Miladi Mart Ortaları 1765 tarihli hüküm

9s/1h [**Arazi Gasbı**]

Mustafa Bosna valisine ve Foça kadısına hüküm ki

Tımar erbabından Salih ve Süleyman ve Mehmed ve Elvan bin Ziyak (?) nam sipahilerin tımar arazisine İbrahim veled-i Ali benim tımarımdandır diyerek müdahale ettiğinden İbrahim veled-i Ali veya herhangi birinin fuzuli olarak müdahale etmemesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene 1178 / Miladi Mart Ortaları 1765 tarihli hüküm

9s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Prepol kadısına hüküm ki

Mehmed, Mehmed veled-i Hamza ve Hamza veled-i İbrahim'in tımar arazisine, Haydar adlı sipahi müdahalede bulunup aşar ve rüsuma el koymuştur. Daha önce men edilmesi için Vali tarafından buyuruldu dahi verilmişken, müdahalesinde ısrarcı olup, Vali tarafından ikinci kez buyuruldu verildiğinden kanuna göre iş yapılmasına dair evâhir-i Şevvâl Sene 1178 / Miladi Mart Sonları – Nisan Başları 1765 tarihli hüküm

10s/2h [**Arazi Gasbı**]

İstar-ı Eflak kadısına hüküm ki

İstar-ı Eflak mültezimi Hüseyin'in maiyetindeki karyelerden birinin mutasarrıfı 1177 senesinde vefat etmiştir. Oğlu da kalmadığından ve bu yer üç yıl boş kalıp kanuna göre tapuya intikâl etmesi gerekirken bazıları fuzuli olarak tasarruf etmiştir. Hüseyin bu yerden tapu resmî alıp tasarruf etmelerine izin vermek istediğinde sana öşür ve resim verdik tapu düşer bu yerler bizim olur diyerek ihtilafa düştüklerinden başka el-Hacc Abdi adlı kişi de mukata'aya zarar vermeye teşebbüs ettiğinden bu konuda tapu düşer diyenlerden resim alındıktan sonra sahib-i arz dilediğine verme konusunda yetkili olduğundan kanuna göre amel olunmasına dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]178 / Miladi Mart Sonları – Nisan Başları 1765 tarihli hüküm

10s/3h [**Vergi**]

Yayçe kadısına hüküm ki

Timar erbabından Mehmed ve Ali'nin ortak olarak tasarruflarında olan timar köylerinin otlak yerlerine dışarıdan koyunlarını getirip otunu ve suyunu kullanıp öşr ve resmini vermeyenlerden talep edildiğinde içlerinden bazıları Paşa İmamı denilen Ali'ye güvenip vermedikleri ve timar mahsulüne de zarar verdiklerinden otlak resimlerinin alınmasına dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]178 / Miladi Mart Sonları – Nisan Başları 1765 tarihli hüküm

11s/1h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Yayçe kadısına hüküm ki

Ali'nin tasarrufunda olan timar köylerine müdahale edilmemesi gerekirken, Hasan adlı sipahi ol yerler benim timarıma dahildir öşr ve resmi ben alırım diyerek kanuna aykırı davranışlar sergilediğinden Hasan ile yüzleştirildiğinde Hasan'ın haksız olduğu ve men edilmesi gerektiği konusunda hüccet dahi verilmişken Hasan müdahalesinde ısrarcı olduğundan Hasan'ın men edilmesine dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]178 / Miladi Mart Sonları – Nisan Başları 1765 tarihli hüküm

11s/2h [**Zulüm**]

İhlevne kadısına hüküm ki

İhlevne kazasına tabi Dolna-Arasude(?) köyü reâyâları üzerlerine düşen avarız ve imdad-ı hazariyye ve diğer tekalifleri vermelerine rağmen ehl-i örf taifesi tarafından emr-i şerif olmadan kanuna aykırı şekilde tekalif-i şakka talep edildiğinden men ve def edilmelerine dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]178 / Miladi Mart Sonları – Nisan Başları 1765 tarihli hüküm

11s/3h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine Trebin kadısına ve Sokol ve Ragusa ve Dosnih ve Gaçka nahiyeleri na'iblerine hüküm ki

Mehmed bin İsmail'in ortakları ile aralarındaki timar mahsul ve rüsumunun toplanması ihtilafının çözülmesine dair evâhir-i Şevval 1178 / Miladi Mart Sonları-Nisan Başları 1765 tarihli hüküm

12s/1h [**Cami yapımı için izin talebi**]

Bosna valisi vezire Teşne kadısına hüküm ki

Yavuz Sultan Selim zamanında yapılan camiden başka bölgede camii olmadığı için yeni bir camii yapılması bu yere kimsenin karışmaması ve camii için Mehmed'e izin verilmesine dair evâ'il-i Zil-kâ'de Sene 1178 / Miladi Nisan Başları 1765 tarihli hüküm

12s/2h [**Vergi**]

Bosna valisi vezire ve Bosna kadısına hüküm ki

Salih'in tımarında kayıtlı mezra'a toprağını ziraat edenlerden öşür ve sâlâriyye vergileri talep edildiğinde vermedikleri için aralarındaki ihtilafın çözümlenmesine dair evâ'il-i Zil-kâ'de Sene 1178 / Miladi Nisan başları 1765 tarihli hüküm

12s/3h [**Zulüm**]

Memlehateyn civarında vakı mevzana ve [] kadısına hüküm ki

Kaza ahalsinin çeşitli mal ve parasını alıp zulmeden kadının men edilmesine dair evâsıt-ı Zil-kâ'de Sene 1178 / Miladi Nisan ortaları 1765 tarihli hüküm

13s/1h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

İzvornik kadısına hüküm ki

İbrahim veled-i Mehmed ve Ömer veled-i İbrahim ile ortaklarının tımarlarından alacağı mahsul ve rüsum konusunda Ömer alacağı pay ile yetinmeyip ihtilafa neden olduğundan aralarındaki ihtilafın çözümlenmesine dair evâsıt-ı Zil-kâ'de Sene 1178 / Miladi Nisan Ortaları 1765 tarihli hüküm

13s/2h [**Reâyânın Köylerini Terk Etmesi Üzerine Geri Döndürülmelerine Dair**]

Memlehateyn ve İzvornik ve [] kadılarına hüküm ki

Ebubekir adlı zeamet sahibinin köylerinde kayıtlı reâyâdan İshak bin Yahya ve kardeşi Mustafa ve Halil ve diğer Mustafa bin İbrahim'in buldukları yerleri terkettiklerinden kadim köylerine geri döndürülüp yeniden iskan edilmesine dair evâhir-i Zil-kâ'de Sene 1178 / Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm

14s/1h [**Zulüm**]

Bosna valisi vezire ve Banaluka kadısına hüküm ki

İvlaşko(?) köyünden İbrahim ve diğer ahali defterde kayıtlı üzerlerine düşen vergileri verirken köyleri zaimleri Hacı Mehmed ve Osman alacakları ile yetinmeyip, halka

zulmettiklerinden men edilmelerine dair evâhir-i Zil-kâ'de Sene 1178 / Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm

14s/2h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine Brusna kazası na'ibine hüküm ki

Mağlay kalesi kapudanı Mehmet'e kalede yaşayan Mehmet, Hüseyin, Abdüllatif ve Süleyman ve isimleri malum olan diğerleri işimizi gör, işin parası ne kadar tutarsa biz sana veririz dedikten sonra Mehmet işin parasını kendisi verip adı geçenlerden istediğinde ise sözlerinden cayıp vermediklerinden meblağın kendilerinden tahsiline dair evâhir-i Zil-kâ'de Sene 1178 / Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1765 tarihli hüküm

14s/3h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine Klis sancağında vakı' mevlana ve [] kadısına hüküm ki

Sınır boylarındaki kalelerden Girüz kalesinde vaiz olan Mustafa'nın hizmeti karşılığında alacağını mukata mutasarrıfı İdris'ten talep ettiğinde iki sene zimmetinde kalıp vermekten imtina ettiğinden hizmeti karşılığında alacağının tamamen tahsil edilmesine dair evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 1178 / Miladi Nisan Sonları Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm

14s/4h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Memlehateyn kadısına hüküm ki

Ebubekir'in tasarruf ettiği zeamet karyesine çevre karyenin sipahisi benim timarım karyelerindedir diyerek öşür ve resmine müdahale ettiğinden, ihtilafları için murafa'a ve bilgi sahibi kişilere başvurulduğunda bu konuda verilen hüccete sipahi itibar göstermeyip tekrar müdahalede bulunduğundan kanun üzere sipahinin men edilmesine dair evâhir-i Zilhicce Sene [1]178 / Miladi Mayıs Sonları - Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm

15s/1h [**Vakıf Arazisine Müdahale**]

Bosna valisine Travnik kadısına hüküm ki

Sünne kasabasında Ferhad Beg camii imamı Mustafa ve vakfin nazırı Abdullah'ın şikayetinde, vakfiyyeye kayıtlı vakıf arsasına Travnik'de yaşayan Bosna'nın defteri kâtiplerinden Tahir ve Derviş ve ortakları müdahalede bulduklarından ihtilaflarının çözümü için yüzleştirildiklerinde katiplerin men edilmesine dair hüccet verildiği halde katipler müdahalelerinde ısrarcı olup sorunun çözümü için mübaşir tayin edildiğinden mübaşirin ücretide vakıftan tahsil olunduğu için vakıf zarara uğradığından kanuna göre

mübaşirin ücretinin katiplerden alınmasına dair evâ'il-i Zilhicce Sene [1]178 / Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm

15s/2h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine Brusna kadısına hüküm ki

Kethüda Yusuf'un kimseye borcu yokken, Mağlay kalesi dizdarı Abdülkadir akçe talebiyle buna zulmettiğinden men edilmesine dair evâ'il-i Zilhicce Sene [1]178 / Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm

15s/3h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine Memlehatayn kadısına hüküm ki

Derit (?) Mehmed kendi rızası ile Abdurrahman'a mutasarrıf olduğu tarlaları devrettikten sonra Tatarıç köyünden Ahmed ile İvan ve diğer zimmîler senin tasarrufunda olan yerleri Ali Beg adlı sipahiden aldık diyerek uydurulmuş senet ile zabt ettiklerinden yüzleştirildiklerinde iddialarının asılsız olduğu bu konuda hüccet dahi verilmişken, iddialarında ısrarcı olduklarından men edilmelerine dair evâhir-i Zi'l-ka'de Sene [1]178 / Miladi Nisan Sonları Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm

16s/1h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine Memlehatayn kadısına hüküm ki

Mehmed Kethüdâ oğlu el-Hâcc Ali, has köylerinden çiftlik arazisine mutasarrıf olan Dizdar Murad'dan bir kıt'a tarla aldıktan sonra kaza sakinlerinden el-Hâcc Ali Ağa senin tasarruf ettiğin tarlaları Ümmühan ve Saniye adlı hatunlardan satın aldım diyerek zabt edip yüzleştirildiklerinde ise iddi'asının yalan ve davasının hükümsüz olduğu ve bu konuda hüccet dahi verilmişken itibar etmeyip tekrar zabt ettiğinden men edilmesine dair evâ'il-i Zilhicce Sene [1]178 / Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm

16s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Memlehatayn kadısına hüküm ki

Zeamet sahibi Ebubekir'in tasarruf ettiği yere Süne (?) köyünün zaimi o arazi benim tasarrufumda olan Süne(?) karyesi arazisine dahildir 'öşr ve resmini ben alırım diyerek müdahalede bulunduğundan yüzleştirildiklerinde zaimin haksız olduğu ve arazisinin sınırlarını gösteren hüccet verildiği halde müdahalesinde ısrarcı olduğundan men ve def

edilmesine dair evâ'il-i Zilhicce Sene 1178 / Miladi Mayıs Başları Sene 1765 tarihli hüküm

17s/1h [Vakıf Arazisine Müdahale]

Bosna valisine ve Banaluka kadısına hüküm ki

Ferhad Beg camii vakfı için kadimden Ferhad Beg tarafından vakf edilen mera yerine zeamet sahiplerinden Bosna'nın defter katiplerinden Derviş ve Tahir adlı zaimler bizim zeametimize dahil yerlerdendir diyerek müdahalede bulduklarından zaimlerin iddialarında haksız olduğu ve men edilmelerine dair evâsıt-ı Zilhicce Sene 1178 / Miladi Mayıs Ortaları Sene 1765 tarihli hüküm

17s/2h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Eyalet-i Bosna'da vakı Teşne kadısına hüküm ki

Selim ve Mustafa ve Süleyman veledan-ı Haydar'ın ortak olarak tasarruf ettikleri zeamet köylerinin rüsumuna ehl-i örf taifesinden müdahalede bulunulduğundan, men edilmelerine dair evâhir-i Zilhicce Sene 1178 / Miladi Mayıs Sonları - Haziran Başları 1765 tarihli hüküm

18s/1h [Zulüm]

Mevlana Yayçe kadısına hüküm ki

Virde-Laşva (?) köyü reâyâları öşr ve diğer vergilerini köylerinin sipahisine vermekte herhangi bir kusurları yokken sipahi alacağı meblağ ile yetinmeyip reâyâyâya zulmettiğinden sipahinin men edilmesine dair evâhir-i Zilhicce Sene 1178 / Miladi Mayıs Sonları - Haziran Başları 1765 tarihli hüküm

18s/2h [Mala Zarar Verme]

Bosna valisine ve Foça kadısına hüküm ki

Gradino köyünden Yusuf'un tasarrufunda olan değirmenin suyu kimsenin hakkı yokken Şevale (?) oğlu el-Hâcc Mehmed Ağa, suyun yolunu değiştirip kendi değirmeninde kullanmaya ve Yusuf'un değirmenin kullanılamaz hale gelmesine neden olduğundan suyun kadimden beri nasıl kullanılagelmiş ise o şekilde kullanılmasına dair evâ'il-i Muharrem Sene 1179 / Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm

18s/3h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve Domna kadısına hüküm ki

Ali, Abdülfettah ve Haydar adlı sipahilerin timarlarından alması gereken otlak resmine, Ali veled-i İsmail veled-i Ali Paşa, Süleyman veled-i Mustafa ve Mustafa veled-i Osman adlı sipahiler müdahil olduklarından mahsul ve rüsumun tekrar kendileri tarafından alınmasına dair evâ'il-i Muharrem Sene 1179 / Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm

19s/2h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine ve Tırnova na'ibine hüküm ki

Abdullah veled-i Ömer'in timarını bazı şahıslar zabt ettiklerinden, timar karyesinin tekrar Abdullah veled-i Ömer'in tasarrufuna alınmasına dair evâ'il-i Muharrem Sene [1]179 / Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm

19s/3h [Vergi]

Travnik kadısına hüküm ki

Mustafa adlı sipahinin tasarrufunda olan Byona(?) köyünü ziraat eden Kırçova cemaati ahalisi ürün üzerinden verecekleri sekizde bir öşr ile şer'an alınan onda bir öşrü vermediklerinden men edilmelerine dair evâsıt-ı Muharrem Sene [1]179 / Miladi Haziran Ortaları Sene 1765 tarihli hüküm

20s/1h [Mala Zarar Verme 18s/2h ile aynı hüküm]

Bosna valisine Foça kadısına hüküm ki

Gradino köyünden Yusuf'un tasarrufunda olan değirmenin suyu kimsenin hakkı yokken Şevale (?) oğlu el-Hâcc Mehmed Ağa, suyun yolunu değiştirip kendi değirmeninde kullanmaya ve Yusuf'un değirmenin kullanılamaz hale gelmesine neden olduğundan su kadimden beri nasıl kullanılagelmiş ise o şekilde kullanılmasına dair evâ'il-i Muharrem Sene 1179 / Miladi Haziran Başları Sene 1765 tarihli hüküm

20s/2h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine Brasine kadısına hüküm ki

Mustafa ve Ali veled-i Mehmed adlı sipahiler ve ortakları timarlarının mahsulat ve rüsumatlarını almak istediklerinde köy ahalisi sizin köyde hisse ve alakanız yoktur diyerek

timar mahsul ve rüsumuna el koyduklarından men edilmelerine dair evâsıt-ı Muharrem
Sene 1179 / Miladi Haziran Ortaları Sene 1765 tarihli hüküm

20s/3h [**Cinayet**]

Bosna valisine ve Mostar kadısına hüküm ki

Boşko adlı zimmî arzuhal sunup oğlu Katre'nin arkadaşı Şanto oğlu Ömer oğlunu evine davet edip, katledip yüz elli guruş akçesini aldığından hem oğlundan aldığı meblağı hem de diyetini talep ettiğinde kazadan Koçoğlu Hasan'a güvenip vermediğinden davanın mahallinde şerle görülmesine dair evâhir-i Muharrem Sene [1]179 / Haziran Sonları - Temmuz Başları Sene 1765 tarihli hüküm

21s/1h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine Neromçe (?) kadısına hüküm ki

Hacı Ali oğlu Monla Ahmed'in kimseye vereceği yokken Hacı Mahmud ehl-i örf taifesine güvenip bunun altmış bir guruşunu gasp ettiğinden, aldığı meblağın kendisinden tamamen tahsiline dair evâhir-i Muharrem Sene 1179 / Miladi Haziran Sonları – Temmuz Başları Sene 1765 tarihli hüküm

21s/2h [**Vergi**]

Mevlânâ Nevesine kadısına hüküm ki

Kale dizdarı Abdullah'ın gedik timarı ve ona bağlı toprakları ziraat edenlerin, ziraatlerinin gereği olan 'öşr ve diğer vergileri vermemesi üzerine kanunun emrettiği şekilde sorunun çözümüne dair evâ'il-i Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Başları 1765 tarihli hüküm

21s/3h [**Alacak-Verecek**]

Mevlânâ Kostaniçe kadısına hüküm ki

İskele camii vakfı mütevellisi Ömer Reis ile Sana nehri kayıkçıları, kazadan bazı kişilerle her sene hizmetleri karşılığında alacakları kayık ücretini kaza ahalisinden talep ettiklerinde vermediklerinden ücretlerinin tamamen tahsil edilmesine dair evâsıt-ı Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Ortaları 1765 tarihli hüküm

21s/4h [**Vergi**]

Bosna valisine Hersek kadısına hüküm ki

Abdülfeftah adlı sipahinin tasarrufunda olan timar karyelerini ziraat eden bazı kişilerin ziraatlerinin gereği olan sekizde bir ‘öşr ve ürün vergisi talep edildiğinde bizler kesim veririz ‘öşr vermeyiz diyerek ihtilafa düştüklerinden kanun üzere ‘öşr ve diğer vergilerin alınmasına dair evâsıt-ı Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Ortaları 1765 tarihli hüküm

22s/1h [**Göreve İade**]

Foça ma‘a Aloğ kadısına Saraybosna’da yeniçeri zabiti [] zide mecduhuya hüküm ki

Birkaç defa Foça kazasında Yeniçeri serdarı olan Akbegzâde Salih Ağa ile ilgili olarak yapılan şikayetler sonrasında azledilmesi, ardından razılık durumunun arzedilmesi ile hakkındaki suçların affedilmesi, ardından tekrar şikayet edilmesi ile azli üzerine, Foça ahalisinin bu kişiden razı olduklarına dair arzda bulunmaları üzerine bu kişinin vilayet umuruna karışmamak üzere affedildiğine dair evâsıt-ı Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Ortaları 1765 tarihli hüküm

22s/2h [**Miras**]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

Salih Efendi, tasarrufunda olan mülk menzilin yarısını şahitler huzurunda kızı Aîşe hatuna devrettikten sonra vefat ettiğinden varisleri babanın sana hibesini tutmayız mirasa katıp taksim ederiz diyerek ihtilafa düştüklerinden varislerinin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Safer Sene 1179 / Miladi Temmuz Ortaları 1765 tarihli hüküm

23s/1h [**Zulüm**]

Eyalet-i Bosna’da Yayçe civarında vakı mevzana Banaluka kadısına hüküm ki

Yayçe kazası ahalisi, kazaları naibleri Kışlağı Mehmed Efendi’nin oğullarıyla devre çıkıp ahaliden bedelini ödemediği yiyecek ve zorla resm-i kısmet aldığından, zulm ve tecavüzünün men edilmesine dair evâ’il-i Rebî‘ü’l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

23s/2h [**Zulüm**]

Bosna valisine ve Yayçe kadısına hüküm ki

Karabık kalesi ahalisinden Ömer ve diğerleri üzerlerine düşen vergileri sipahilerine vermede herhangi bir kusurları yokken, sipahileri bununla yetinmeyip bedelini ödemediği zorla yiyecek ve içeceklerini aldığından sipahinin men edilmesine dair evâ’il-i Rebî‘ü’l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

23s/3h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine Saray kadısına hüküm ki

Suleha'dan Şeyh Süleyman'ın görevli olduğu iki hizmeti karşılığında mukata mutasarrıfından alacağını talep ettiğinde, mutasarrıf vermekten kaçındığından, adı geçene alacağının ödenmesine dair evâ'il-i Râ (Rebî'ü'l-evvel) Sene [1]179 / Miladi Ağustos Başları 1765 tarihli hüküm

23s/4h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisi vezire Bosna mollasına hüküm ki

Ebubekir veled-i Ali'nin zeametine timar tasarruf eden Recep ve ortakları müdahil olup Bosna Valisi huzurunda yüzleştirildiklerinde Recep ve ortaklarının haksız olduğu ve men edilmesi buyrulmuşken, Recep ve ortakları hak talebinde bulunmaya devam ettiklerinden kimsenin zeamet toprağına müdahale etmemesine dair evâsıt-ı Rebî'ü'l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ağustos Ortaları 1765 tarihli hüküm

24s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Ebubekir veled-i Ali'nin zeamet toprağına ortak olarak timar tasarruf eden Muharrem ve Mehmed veledan-ı Yusuf müdahil olup mahsul ve rüsuma el koyduklarından, adı geçen sipahilerin zeamet toprağından men edilmesine dair evâsıt-ı Rebî'ü'l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ağustos Ortaları 1765 tarihli hüküm

25s/2h [**Gasp-Mülk**]

Bosna valisine ve Saray mollasına hüküm ki

Aişe hatun, Salih ve iki kız kardeşi ortak olarak konaklama yeri (menzil) işletmektedirler. Salih ve kız kardeşleri, Aişe hatunu kovup hissesine el koyduklarından adı geçen hissesinin kendisine alınmasına dair evâhir-i Rebî'ü'l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

25s/3h [**Arazi Gasbı**]

Saraybosna monlasına hüküm ki

Mehmed, İbrahim ve Abdullah tasarruflarında olan tarlaları üç yıl işlemeyip boş bıraktıklarından tarlaları kanun üzere tapuya geçtikten sonra, kaza sakinlerinden Mehmed

sahib-i arz tarafından verilen senet ile bu tarlaları ziraat etmeye başlayıp tarlalarda kimsenin hakkı yokken, adı geçenler tarlalar daha önce bizimdi senden alırsanız diyerek müdahalede bulduklarından men edilmelerine dair evâhir-i Rebî‘u’l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

26s/1h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve Kladine kadısına hüküm ki

Bosna mutasarrıflarından Ali veled-i Osman’ın kardeşi Salih’in vefat etmesi üzerine ortak olarak tasarruf ettikleri zeametın kalan kısmına Ali veled-i Cafer müdahalede bulunduğundan, divan-ı Bosna’da yapılan murafalarında Ali veled-i Cafer’in iddiasının asılsız olduğu belirtilmesine rağmen Ali veled-i Cafer zeameti zorla ele geçirip mahsul ve rüsumda da el koyduğundan men ve def edilmesine dair evâhir-i Rebî‘u’l-evvel Sene 1179 Miladi Ağustos Sonları – Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

26s/2h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine hüküm ki

İzvornik sancağı Alaybeyi Ömer’in kendisine sepet timarı olarak aldığı iki gedik timarını Sinan ve İbrahim’e verdiği ancak bu şahısların hizmette bulunmadıkları kale dizdarı Ömer’in arzında belirtilmiştir. Bunun üzerine Sinan üzerindeki timar Mehmed’e ve İbrahim üzerinde olan timar Hüseyin’e verildiği halde Alaybeyi Ömer timarları Sinan ve İbrahim’e vermeye devam ettiği ve Bosna Valisi tarafından beratları onaylandığı bildirildiğinden, Bosna Valisi’nin bu kararından vazgeçip konunun şerle görülmesine dair evâhir-i Rebî‘u’l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ağustos Sonları - Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

27s/1h [Vakıf Gelirine Müdahale]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

Yahya Paşa vakfının mütevellisi Mehmet, vakfa ait mukatayı ziraat edenlerden öşür karşılığı alacağını talep ettiğinde, birkaç senedir vermeyip vakfi zarara uğrattıklarından, vakıf için öşür karşılığı meblağın kendisi tarafından alınmasına dair evâ’il [Ay Yok] Sene [1]179 / Miladi Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

27s/2h [Gasp-Para]

Bosna valisine ve Saraybosna monlasına hüküm ki

Mehmed, Abdullah ve Ahmed'in babaları Mustafa Bey'e, Şeyhzâde Abdülkerim Efendi, malının üçte birini hayır işlerinde kullanması için vasiyet etmiştir. Mustafa Bey bu meblağı hayır işlerinde kullanıp vefat ettikten sonra Şeyhzade'nin varisçilerinden Mustafa ve Süleyman babanızda, babamızın verdiği para kaldı diyerek anlaşmazlığa düşmüşlerdir. Yapılan murafa'alarında gerek babalarında gerekse çocuklarında para kalmadığı belirlenmiştir. Asılsız iddiada bulunan kimselerin men ve def edilmesine dair evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

27s/3h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine ve Saraybosna monlasına ve Travnik kadısına hüküm ki

Mehmed, Ahmed, Abdullah ve Hamiyet hatunun babaları ile Hamiyet hatunun eşi Mustafa Bey vefat edip mirasları varisçileri arasında tahrir olunduktan sonra akrabalarından Kürkçü oğlu Kâdî Ali Efendi taksim için alacağı meblağı aldıktan sonra kalan ücret kendisinden talep edildiğinde a'yânlık iddi'asıyla vermediğinden terekeden intikal eden paranın kendisinden tahsil edilmesine dair evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

28s/1h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Travnik ve Yenibazar ve Çaniçe kadılarına hüküm ki

Mehmed, Süleyman ve Mustafa'ya miras kalan malları kabzedemeyen Şeyhzade Abdülkerim Efendi'nin vefatı ile İsmail Şah üzerinde altı yüz guruş, Murad Bey'de yedi yüz guruş, İbrahim Efendi, Ahmed Efendi, Mustafa ve Mehmed Efendi, Ali Efendi ve Hilne oğlu Rimi Petre ve isimleri malum diğer zimmilerde bin guruş alacak hakları olup, haklarını talep ettiklerinde vermektен kaçındıklarından, meblağın adı geçenlerden tahsil edilmesine dair evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

28s/2h [**Miras**]

Bosna valisine Yayçe kadısına hüküm ki

Havva hatunun annesi Aişe'nin tasarrufunda olan çiftliklerden hasıl olan mahsul ile diğer emlakları babası alıp aralarında hesap görülmeden annesi Aişe vefat edince, çiftlik mahsulleri ve diğer emlak ve eşyalara babası el koymuştur. Talep ettiklerinde ise vermemiştir. Meblağın ve diğer alacaklarının tahsil edilmesine dair evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm

28s/3h [Vergi]

Bosna valisine İhlevne kadısına hüküm ki

Ahmed veled-i Durmuş timar tasarruf etmektedir. Kanuna göre kadimden beri baştina tasarruf edenlerin resm-i florileri timar tasarruf edenler tarafından alınmaktadır. Birkaç senedir Kolen oğlu Mehmed kapudan reâyâyı tahrik edip vergiyi eksik vermelerini söylediği ve timar mahsulüne de zarar verdiğiinden kanun ve deftere göre resm-i florilerin alınmasına dair evâsıt-ı Rebî‘u’l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm

29s/1h [Vergi]

Mevlana Nevesine kadısına hüküm ki

Kale kapudanı Mehmet mukata köylerini ziraat edenlerden sekizde bir öşr ve salariyye ile diğer vergileri talep ettiğinde çeşitli bahanelerle vermekten kaçındıklarından kanuna göre vergilerin alınmasına dair evâsıt-ı Rebî‘u’l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm

Kanun üzere tekrar emr-i şerifim yazılmışdır Evâsıt-ı Cemâziye’l-‘âhir Sene [1]180 Miladi Kasım Ortaları Sene 1766 tarihli hüküm

29s/2h [Zulüm]

Yayçe kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken Kışlağı Mehmet Efendi’nin yerliden olduğu ve rüşvet aldığı ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçenin niyabetlikten azledilmesi ve bir daha bu hizmette istihdam olunmamasına dair evâsıt-ı Rebî‘u’l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm

29s/3h [Gasp-Mülk]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

Mehmed, Ahmed ve Abdullah’ın babaları Mustafa’nın amcası Mustafa, Gazi Hüsrev Bey vakfına ait iki vakıf mahzenine mutasarrıf olup, vefat ettikten sonra babaları Mustafa vakfa mutasarrıf olmuştur. Vakıf mütevellisi vefat edip yerine geçen Ahmed Efendi’nin kendisine yardımcı tayin ettiği Mehmed Ağa ben mahzeni kiraya vereceğim diyerek ihtilaf yaratmıştır. Yüzleştirildiklerinde Mehmed Ağa’nın haksız olduğu anlaşılmış ve bu konuda taraflara hüccet verildikten sonra Mustafa vefat etmiştir. Mahzenler babalarından çocuklarına intikâl etmiş olup yeni mütevellî yardımcısı İbrahim mahzenleri kiraya

vereceğini söyleyerek zorla kendisine alıp tekrar anlaşmazlık yaratmıştır. Bu konuda müteveli yardımcılarının men edilmesine dair evâ'il-i Rebû'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Eylül Başları 1765 tarihli hüküm

29s/4h [Gasp-Para]

Bosna valisine ve Çaniçe kadısına hüküm ki

Kaza sakinlerinden Mustafa kendi halinde iken Kışlağı Mehmed konak yerini basıp üç yüz gurusunu, emlak ve eşyasını gasp edip kendisini de hapsedmiştir. Bu konuda davalarının Ş.islâmdan alınan fetvâya göre çözülmesine dair evâsıt-ı Rebû'l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm

30s/1h [Gasp-Para 49s/2h ile aynı]

Bu emr-i şerîfin te'kîdini havî tekrâr emr yazılmıştır evâhir-i Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

Klis sancağında vakı kuzat ve nüvvaba hüküm ki

Klis sancağı [1]177 senesinde Taşlıcalı Mehmed Bey'e [1]178 senesinde Gazi Mehmed Bey'e tevcih edilmiştir. Sancak mutasarrıfı için toplanan hazariyye akçesinden Taşlıcalı Mehmed'in hissesine düşene halefi Gazi Mehmed tamamı benimdir diyerek el koyduğundan men ve def edilmesine ve hakkının alınmasına dair evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Eylül Ortaları 1765 tarihli hüküm

30s/2h [Vergi]

Bosna valisine ve Çelebi Bazarı kadısına hüküm ki

Sipahi Hasan'ın İstrane köyünde tekâlif alınması gereken emlak ve yerleri bulunmaktadır. Köy ahalisinden Osman, Salih, Hayrettin ve diğerleri üzerine düşen tekâlifi talep ettiklerinde çeşitli bahanelerle vermediği ve ahalinin zarara uğramasına da sebep olduğundan hissesine isabet eden tekâlifi ödemesine dair evâhir-i Rebî'u'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1765 tarihli hüküm

30s/3h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve İzvornik kadısına hüküm ki

Timar ehli İbrahim ve ortaklarının tasarrufunda olan topraklara zeamet tasarruf eden Ahmed müdahil olup zorla mahsul ve rüsümünü alıp zarar verdiğiinden timar topraklarının İbrahim ve ortaklarına alınmasına, mahsul ve rüsümlerin kanun ve deftere göre

toplanmasına dair evâhir-i Rebî‘u’l-âhir Sene 1179 / Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları
1765 tarihli hüküm

31s/1h [**Miras**]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

Nefise hatunun babası vefat ettiğinde mülk çiftlik ile çeşitli emlak, eşya ve yirmi kese akçe kendisine miras kalmıştır. Nefise hatun yaşı küçük olduğundan malları zorla Üsküplü İbrahim almıştır. Nefise hatun büyüüp mallarını almak istediği sırada İbrahim vefat etmiştir. Malları oğlu Alaybeyi Mustafa Ağa almış ve talep ettiğinde ise çeşitli bahanelerle vermemiştir. İbrahim’in ve Mustafa’nın zorla aldığı malların geri alınmasına dair evâhir-i Rebî‘u’l-âhir Sene [1]179 / Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1765 tarihli hüküm

31s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Klis kadısına hüküm ki

Zeamet sahibi Ahmed ve ortakları tasarruf ettikleri toprakların mahsulat ve rüsumatını kanun ve deftere göre almak istemiştir. Ancak bazı yabancı şahıslar topraklara müdahil olup, zeamet mahsülüne de zarar verdiklerinden, mahsulat ve rüsumatın kanun ve deftere göre alınmasına dair evâsıt-ı Cemâziye’l-evvel Sene 1179 / Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm

31s/3h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Prepol kadısına hüküm ki

Hisarcık kalesi muhafızları Ali, Veli ve Musa gedik timarı tasarruf etmektedir. Gedik timarın öşür ve resmini almak istediklerinde, timar erbabından Haydar ve mültemizi bu arazilere müdahil olup, öşür ve resmini zorla aldığından sipahi ve mültezimin men ve def edilmesi ve zorla aldıkları öşür ve resimlerin geri alınmasına dair evâsıt-ı Cemâziye’l-evvel Sene 1179 / Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm

32s/1h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve İzvornik kadısına hüküm ki

İbrahim ve ortakları timar tasarruf etmektedir. Zeamet sahibi Mustafa veled-i İbrahim, İbrahim ve ortaklarının timarına müdahil olup mahsul ve rüsumunu alıp zarar verdiğiinden, mahsul ve rüsumun İbrahim ve ortaklarına alınmasına ve zaimin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Cemâziye’l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm

Der-kenarı mucebince Bosna valisine hitaben emr-i şerif yazılmıştır Fî evâsıt-ı Şa‘bân
Sene [1]180 / Miladi Ocak Ortaları 1767 tarihli hüküm

32s/2h [**Vergi**]

Bosna valisine ve Yayçe kadısına hüküm ki

Hüsrev Bey'in yaptırdığı vakfın mütevellisi Ahmed, vakıf toprağını ziraat edenlerden sekizde bir öşr ve salariyye ile keten tohumu ekenlerden, kadimden otubiçilen çayırardan öşürleri talep ettiğinde vermekten kaçındıklarından kanuna göre öşürlerin alınmasına dair evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ekim Ortaları 1765 tarihli hüküm

33s/1h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Travnik kadısına hüküm ki

Köstendil sancağı mutasarrıfı İsmail'in Asitane'de sarraflık yapan babasına Bosna defterdarı Mehmet Efendi adamı Kahraman ile bir mektup göndermiştir. Mektupta kendisi için bin yedi yüz guruş akçe talep etmiştir. Kendisine para teslim edildikten sonra İsmail, ölen babasının alacağını talep ettiğinde çeşitli yalanlarla vermediği ve altı yedi senedir faizini kendisi ödediği için mağdur olduğundan, Mehmed'in sarrafdan aldığı meblağın tamamen tahsil edilip vekiline alınmasına dair evâhir-i Cemâziye'l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ekim Sonları - Kasım Başları 1765 tarihli hüküm

33s/2h [**Miras 31s/1h ile aynı**]

Bosna valisine ve Duhna (?) kadısına hüküm ki

Nefise hatunun babası Altun oğlu İbrahim vefat ettikten sonra tasarrufunda olan on kese kıymetli çiftlik emlakı ve aynı miktarda hayvanat ve eşyasını Üsküplü İbrahim zorla almıştır. Büyüyüp dava etmek üzere iken Üsküplü İbrahim'de vefat etmiştir. Oğlu Alaybeyi Mustafa Bey tarafından alınan malları almak istediğinde zamanı geçti diyerek çeşitli bahanelerle vermediğinden el koyulan malların tamamen kendisine alınmasına dair evâhir-i Cemâziye'l-evvel Sene [1]179 / Miladi Ekim Sonları - Kasım Başları 1765 tarihli hüküm

33s/3h [**Vakıf Arazisine Müdahale**]

Teşne kadısına hüküm ki

Gazi Hüsrev Bey vakfının arazileri Doboy kale kapudanı Cafer'in tasarrufunda olan Kobaş mukatası köylerine yakın olduğundan Cafer vakıf arazisine müdahil olup bu arazilerin

kendisinin olduğunu söyleyerek toprakları gasp etmiştir. Vakıf arazisi mutasarrıfı Ömer ile yüzleştirildiğinde Cafer'in haksız olduğu ve bu konuda men ve def edilmesi ve bir daha aynı konuda bir ihtilaf ortaya çıkarsa tekrar davanın görülmemesine dair evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm

34s/2h [**Vergi**]

Bosna valisi vezire Boraç nahiyesi na'ibine hüküm ki

Salih veled-i İbrahim'in beratında timarı dahilinde olan yerlerden defter dışı gelen yörüklerden geçiş vergisi olarak beş yüz akçe alınacağı kayıtlıdır. Salih veled-i İbrahim geçmek isteyenlerden bâcını almak istediğinde yabancı bazı kişiler bâcını almasına engel olduklarından, bâcının kendisine aldırılmasına ve kendisine engel olanların men ve def edilmesine dair evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm

35s/1h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

Saray kazasının Ahmet Çelebi Mahallesi'nde bulunan ve bu mahallenin camisine vakfedilen bahçenin mütevellisi Salih isimli kişinin; bu bahçe ile ilgili vakfiyyeye göre, bahçenin gelirinden bu camide görev yapan imam, müezzin ve hatibe ödeme yapıldıktan sonra geri kalan gelirin müteveli olarak kendisine verilmesi gerekirken, bu caminin hatibi Seyyid Mehmed'in buna itiraz ederek, bana verilmesi vakfiyyede şart edilmiştir dediği, buna karşı alınan fetvaya göre durumun çözülüp Seyyid Mehmed'in men edilmesini talep ettiği, meselenin mahallinde gerektiği şekilde çözülmesinin kararlaştırıldığına dair evâ'il-i Cemâziye'l-âhir 1179 / Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm.

35s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Boraç nahiyesi na'ibine hüküm ki

Salih veled-i İbrahim ortaklarıyla timar tasarruf etmektedir. Beratında yazılı olan hakkına göre mahsul ve rüsumu almak istediğinde ortakları ve İbrahim veledan-ı Salih hakları olandan fazlasını talep edip artan miktara tecavüz ve mahsul ve rüsumda da zarar verdiklerinden herkesin beratında yazılı hissesine göre haklarını almalarına ve men edilmelerine dair evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm

35s/3h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Bosna mollasına hüküm ki

İstanbul'da tüccar taifesinden Danyal adlı Yahudi'nin Bosna sakinlerinden Yasef veled-i Cedlak adlı yahudide beş bin altı yüz guruş alacağı olduğu ve defalarca istemesine rağmen vermediği ve mahallinde almaya da gücünün yetmeyeceğini bildirmiştir. Mübaşir tarafından adı geçen Yasef'in Asitane'de hazır bulundurulup yüzleştirilmesine ve Yasef eğer meblağı vermeye muhalefet ederse Bosna valisi tarafından İstanbul'a getirilmesine dair evâsıt-ı Cemâziye'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Kasım Ortaları 1765 tarihli hüküm

36s/1h [**Zulüm**]

Akhisar kadısına hüküm ki

Halil bin İbrahim, Osman bin Hasan, Hüseyin bin Ahmed ve diğer Hüseyin ile Por veled-i Melin, Minar veled-i Verabilo ve Simo veled-i Voda adlı zimmîlerin tekalif alınması gereken emlak yerleri olmayıp, kaza ahalisi ve ehl-i örf taifesi emr-i şerif olmadan tekalif-i şakka talep ettiğinden, men ve def edilmelerine dair evâ'il-i Cemâziye'l-âhir (muhtemelen)(Ay yok) Sene [1]179 / Miladi Kasım Başları 1765 tarihli hüküm

36s/2h [**Miras**]

Bosna valisine ve Kladine kadısına hüküm ki

İstanbul'da Kuyumcu Bahşayış mahallesinde yaşayan Züleyha hatunun babası, annesi ve kardeşleri vefat etmiştir. Kendisi İstanbul'da bulunduğu için mirasını alması için Hulusi Mustafa Efendi'yi vekil tayin etmiştir. Hasan ve Hüseyin adlı kişiler ise mirasa el koymuşlardır. Miras mallarına el koyanlardan malların alınıp çekişme ve ihtilafa meydan verilmemesine dair evâhir-i Cemâziye'l-âhir Sene [1]179 / Miladi Kasım Sonları - Aralık Başları 1765 tarihli hüküm

36s/3h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve İzvornik kadısına hüküm ki

Kemal ve Barude adlı Yahudilerin Derbent kalesi kapudanı Hasan Bey ve on üç yerli ağavat ve zabitan zimmetinde üç bin dokuz yüz yirmi yedi buçuk guruş alacakları bulunmaktadır. Alacaklarının vadesinin gelip geçtiği ve meblağı yedinci yeniçeri bölüğünden bazı askerlerin vakfedilmiş paradan borç olarak aldığı, talep ettiklerinde ise

vermedikleri, durumlarının kötü olduğunu bildirdiklerinden meblağın kendileri için alınmasına dair evâsıt-ı Receb Sene [1]179 / Miladi Aralık Ortaları 1765 tarihli hüküm

36s/4h [Bilgi Aktarımı - Şikayet Yok]

Asitane-i sa'adetinden Bosna'ya varınca yol üzerinde vaki kuzat ve nüvvab ve voyvoda ve mütesellimler ve sa'ir zabitan ve a'yan vilayetine hüküm ki

İstanbul'dan Bosna'ya gönderilen bir kişiyi divan çavuşlarından Hasan çavuş götürmektedir. Yolculuk sırasında hangi kazadan geçerlerse kendilerini koruyup, gece konaklatıp, yanlarına muhafız vererek getirilen kişinin firarından sakınıp emin bir şekilde Bosna'ya ulaştırılmalarına dair evâhir-i Receb Sene [1]179 / Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1765-1766 tarihli hüküm

36s/5h [Arazi Gasbı]

Kamengrad kadısına hüküm ki

Süleyman ve Ali'nin sahibinden tapu senedi ile ziraat yapmak üzere aldıkları toprağına köylerinden Ahmed ve Mehmed müdahil olduklarından adı geçenlerin men ve def edilmelerine dair evâsıt-ı Receb Sene [1]179 / Miladi Aralık Ortaları 1765 tarihli hüküm

37s/1h [Miras]

Bosna valisine ve Kamengrad kadısına hüküm ki

Bihke kalesi sakinlerinden Ali'nin babası Bayram vefat etmiştir. Mirası bununla kardeşi Osman'a intikal etmişken kardeşi Osman 1175 senesinde vefat etmiştir. Mirasını oğulları almıştır. Ali'nin babasının mirasından alacağı payı ise vefat eden kardeşinde bulunmaktadır. Ali alacağını kardeşinin oğullarından talep ettiğinde ise vermeyiz diyerek kanuna aykırı davrandıklarından alacak hakkı vefat eden kardeşinin malından ve oğullarından alınmasına dair evâhir-i Receb Sene [1]179 / Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1765-1766 tarihli hüküm

37s/2h [Haksız Görev Talebi]

Teşne kadısına hüküm ki

Sulehadan Ahmed bin el-Hacc Abdullah, Ferhad Bey camii şerifinde babasından boşalan hatiplik vazifesine talip olmuştur. Anadolu muhasebesi defterleri kontrol edildiğinde babasının günlüğü on akçe ile hatiplik görevinde bulunmadığı ve bu atamanın kanuna

aykırı olduğu ve kurallara uygun atamanın yapılmasına dair evâ'il-i Şa'bân Sene 1179 / Miladi Ocak Başları 1766 tarihli hüküm

37s/3h [**Arazi Gasbı**]

Bakiyye-i Kostaniçe kadısı Mehmed zide feza'ilehuya hüküm ki

Zakire hatunun tasarrufunda olan tarla ve çayırına Kozarca kalesi sakinlerinden Başo(?) ve kardeşleri müdahil olmuştur. Görülen davada Başo(?) ve kardeşlerinin haksız olduğu anlaşılmış olup, tekrar toprak ve çayırın Zakire hatuna alınmasına dair evâsıt-ı Şa'bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Ortaları 1766 tarihli hüküm

37s/4h [**Arazi Gasbı**]

Kamengrad kadısına hüküm ki

Gladoş-ı Kebir kasabası ahalisinin ziraat edip vergisini ödediği topraklarına Çetine kalesi ahalisi müdahil olduğundan görülen davada kale ahalisinin men edilmesi kararına rağmen üzerinden on sene geçtikten sonra tekrar topraklara tecavüz edenler olduğundan tekrar men edilmelerine dair evâsıt-ı Şa'bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Ortaları 1766 tarihli hüküm

38s/1h [**Satış İşleminin Feshedilmesine Dair**]

Akhisar kadısına hüküm ki

Bosna Valisi Mehmed Paşa'nın eşi Hace Zeynep tasarrufunda olan yerleri satışa çıkardığında o köyde bulunanlar almaya talip iken bunlara vermeyip kanuna aykırı olarak dışarıdan Zaim Mustafa ve Mir Alim adlı kişilere sattığından satış işleminin feshedilmesine dair evâhir-i Şa'bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm

38s/2h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine Kamengrad kadısına hüküm ki

Klados kalesi mustahfızlarından Süleyman ve diğerlerinin ödeyecekleri bir borç bulunmazken, kale ahalisinden Osman ve Ali ehl-i örf taifesine güvenerek üç bin guruslarını gasbettiğinden meblağın kendilerine geri alınmasına dair evâhir-i Şa'bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm

38s/3h [**Arazi Gasbı**]

Kamengrad kadısına hüküm ki

Gladoş-ı Kebir kalesi mustahfizları Ramazân, Mehmed ve diğerlerinin tasarruflarında olan arazilerine kale ahalisinden bazılarının müdahil olması üzerine adı geçenlerin men edilmelerine dair evâhir-i Şa‘bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm

38s/4h [**Miras**]

Bosna valisine ve Bakiyye-i Kostaniçe kadısına hüküm ki

Zakire hatunun annesi Feride vefat etmiştir. Annesinin mirası kendisine intikal ettiğinde küçük yaşta bulunduğundan, Yakupoğlu üç kardeş, Karabaşoğlu iki kardeş ve diğerleri birbirleriyle anlaşıp rüşvet ile aldıkları hüccete dayanarak miras kalan emlaka el koymuşlardır. Bu büyüyüp hakkını talep ettiğinde zamanı geçti diyerek vermekten kaçındıklarından mirasına ait emlakın kendisine alınmasına ve dair evâhir-i Şa‘bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm

39s/1h [**Arazi Gasbı**]

Kamengrad kadısına hüküm ki

Murat amcası Veli'nin tasarrufunda olan arazileri devralmıştır. Amcası vefat edince diğer amcası Ali arazilerde hak iddia edip zorla el koyduğundan aralarındaki ihtilafın kanun üzere çözülmesine dair evâhir-i Şa‘bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Sonları - Şubat Başları 1766 tarihli hüküm

39s/2h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisi vezire ve Nevesine kadısına hüküm ki

Belgrad kalesi muhafızı Mustafa'nın tasarrufunda olan gedik timarına, has mültezimleri, has topraklarına ait olan arazilerdendir diyerek müdahil olduğundan mültezimlerin kanuna aykırı bu davranışından men edilmesine dair evâ'il-i Ramazân Sene [1]179 / Miladi Şubat Başları 1766 tarihli hüküm

40s/2h [**Vakıf Malına Müdahale Üzeri Çizik-İptal**]

Bosna valisine ve Bosna kadısına hüküm ki

Gazi Hüsrev Bey vakfının mütevellisi Ahmed'in vakfın işlerini yapması için tayin ettiği İmaretçi oğlu Baço ile kardeşleri Mustafa ve Abdullah vakıf mallarına el koyarak, vakıf görevlilerinin işlerini yapmasına da engel olduklarından vakıf mallarının kendilerinden alınmasına dair evâsıt-ı Ramazân Sene 1179 / Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm

40s/3h [**Zulüm**]

Kostaniçe kadısına hüküm ki

Kaza'dan Kolaş İbrahim kötü niyetli kişilerden olup, fukaranın zorla akçelerini aldığından zulm ve tecavüzlerinin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Ramazân Sene 1179 / Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm

41s/1h [**Arazi Gasbı**]

İhlevne kadısına hüküm ki

Glamoç nahiyesi sakinlerinden Gülhane hatunun babası vefat ettikten sonra oğlu kalmadığından tasarrufunda olan arazileri kendisi tapu resmî vererek işlemek üzere almıştır. Amcası vefat ettikten sonra kızı Fatma arazilerin yarısı senden önce abimdeydi yarısını ben alacağım ve bunun dışında babam katledildiğinden babamın diyeti karşılığı alacağım para senin babanda kaldı diyerek Bosna divanına şikayette bulunduğundan yüzleştirdiklerinde iddiasını kanıtlayamadığı ve müdahalesinde ısrarcı olduğundan men edilmesine dair evâsıt-ı Ramazân Sene 1179 / Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm

41s/2h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine ve Akhisar kadısına hüküm ki

Mehmed bin Mehmed, Glamoç nahiyesinde yaşayan Kapudan Eyüb, Dizdar Salih, Topçuoğulları ve diğerleri üzerine varıp hile ve zarar kasdıyla, evlenmesine mani olduklarını da bahane ederek altı yüz yirmi guruslarını gassetmiştir. Meblağın kendisinden tamamen tahsil edilmesine dair evâsıt-ı Ramazân Sene 1179 / Miladi Şubat Ortaları 1766 tarihli hüküm

41s/3h [**Gasp**]

Bosna valisi vezire ve Belgradcık kadısına hüküm ki

Glamaç kalesi muhafızı, kaleden giden bazı yolcuların emr-i şerif olmadan zahire ve ücretini ödemediği ve diğer malzemeleri aldıklarını bildirdiğinden, men ve def edilmelerine dair evâ'il-i Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm

41s/4h [**Atama-Bosna Eyaletine İsmail Paşa'nın atanması**]

Bosna mollasına ve eyalet-i Bosna'da vaki sa'ir kuzat ve nüvvaba hüküm ki

1179 senesi şevvalinde Bosna eyaleti, Avlonya ve Delvine sancakları mutasarrıfı İsmail Paşa'ya tevcih edildiğinden Bosna'ya varıncaya dek mütesellimlik işlerine kimsenin karıştırılmamasına dair evâ'il-i Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm 41s/5h [**Zulüm**]

Bosna valisine ve Akhisar kadısına hüküm ki

Çeşitli köylerden ahali kanun üzere otlak vergilerini sipahilerine ödemede kusurları yokken sipahi Salih veled-i Ali fazladan vergi talep ettiğinden sipahi ve ortaklarının men ve def edilmelerine dair evâsıt-ı Şa'bân Sene [1]179 / Miladi Ocak Ortaları 1766 tarihli hüküm

42s/1h [**Eşkîyalık**]

Residden zayı olmağla zayıinden emr yazılmıştır.

Bosna valisine hüküm ki

Trebin hududundaki kaleler ve bazı kazalar, kefereden Karacadağ eşkıyalarına yakın bir mahalde bulunmaktadır. Hem kalelere hem de o civardaki kazalara saldırarak ahaliye musallat olduklarından Müslüman halkın, kale ahalisinin ve yolcuların can ve malının eşkıyadan korunması için Trebin'in muhafazasına İbrahim Paşazade Süleyman'ın tayin edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

42s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine Kamengrad ve Yayçe kadılarına Brak(?) ve Bovi(?) ve Kotor ve Sana nahiyeleri naiblerine hüküm ki

İbrahim veled-i Ömer adlı sipahinin ortaklarıyla tasarrufunda olan yerlerine Ranko oğlu İbrahim müdahil olup mahsul ve rüsumunu zorla alıp zarar verdiğinden men ve def edilmesine dair evâ'il-i Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm

43s/2h [**Vergi**]

Bosna valisine ve Blagay nahiyesi naibine hüküm ki

Kitre kalesi neferlerine ocaklık olarak tayin edilen has arazisine dahil olan çiftlikleri ziraat edenlerden sekizde bir öşr ve salariyye talep edildiğinde öşr yerine maktû' vereceklerini söyleyerek ihtilaf yarattıklarından kanun ve deftere göre iş yapılmasına dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

44s/1h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine ve Çaniçe kadısına hüküm ki

Osman ve Abbas arasındaki ihtilafta Osman'ın tımarına dahil olan yerden Abbas iki hisse alacağını beyan ederek kanun ve deftere aykırı davrandığından Abbas'ın men edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

44s/2h [**Hazariyye Akçesinin Toplanması**]

Klis sancağında vaki kuzat ve nüvvaba ve a'yan-ı vilayete hüküm ki

Klis sancağı Petrenli İbrahim Paşa'ya tevcih edildiğinden sancak kazalarında mutasarrıf için toplanan imdad-ı hazariyyenin atandığı günden azledildiği güne kadar kanun ve deftere göre toplanmasına dair evâ'il-i Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Başları 1766 tarihli hüküm

45s/1h [**Arazi Gasbı**]

Teşne kadısına hüküm ki

Tımar ehlerinden İsa veled-i Hasan'a ait topraklar ziraat edilirken 3 yıl boş bırakıldığından kanuna göre tapuya intikal ettiğinden İsa toprakları bir başkasına vermek istediğinde köy ahalisi o toprakların kadimden mera olduğunu söyleyerek kanuna aykırı olarak müdahalede bulduklarından ahalinin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

45s/2h [**Zulüm**]

Klis kadısına hüküm ki

Mehmed'in tasarrufunda olan çiftlik arazisinden öşr karşılığında alınacak meblağ belli olup, köyün zaimine ödemek istediğinde zaim maktû' yerine öşr talep ettiğinden zaimin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

45s/3h [**Zulüm**]

Bosna valisine ve Bosna sancağında vaki İzmiyan nahiyesi naibine hüküm ki

Havass-ı hümayundan Klis mukatasına tabi baştinalardan resm-i flori alındığı defterde yazılıdır. Baştinaları tasarruf edenler resimlerini has mutasarrıflarına ödedikten sonra, yabancı ve zorba takımından bazı kişiler resm-i florinizi ödedikten sonra bize de öşr

vereceksiniz diyerek ihtilaf yarattıklarından men ve def edilmelerine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

46s/1h [**Arazi Gasbı – Sehven**]

Sehven olmağla mahalline nakl olundu

Mora muhassılı olan vezirim Mehmed Emin Paşa'ya Anabolu kadısına hüküm ki

Hüseyin bin Ali'nin öşr ve resmi kendisi tarafından alınan zeametine, Hasan veled-i el-Hacc İsmail, Mustafa veled-i Mehmed ve diğer Mehmed, zeamete dahil olan yerlere müdahil olduklarından adı geçenlerin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

46s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Oloviç kadısına hüküm ki

Derviş İbrahim, Mahmud ve Mehmet'in malikane köylerine dahil olan yerlerden serbest olarak alınan vergisine ve mahsulüne ehl-i örf taifesinden müdahalede bulunduğundan hariçten müdahil olanların men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

46s/3h [**Zulüm**]

İhlevne kadısına hüküm ki

İhlevne kazasında naib olan Ahmed Efendi iki hasmın davasında haksız olan taraftan rüşvet alarak reâyânın durumunun kötüleşmesine neden olduğundan adı geçenin azl edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

47s/1h [**Yaşanan İhtilafın Tekrardan Başlaması ve Çözümüne Dair**]

Bosna valisine ve Nevesine kadısına hüküm ki

Kaza sakinlerinden Murad ile tüccar taifesinden Cevlak oğlu Yasef adlı yahudi arasında görülen davada Yahudi'nin haksız olduğu ve tacizlerine devam ettiğinden yahudinin müdahalesinden men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

47s/2h [**Vergi**]

Bosna valisine ve Klis kadısına hüküm ki

İbrahim veled-i Mustafa, Mustafa ve Mahmud veledan-ı Osman'ın tasarruflarında olan zeamet ve timarlarına dahil iskelelerden geçen celebkeşanların koyun ve sığırlarından geçiş ücreti olarak birer rub alınırken malını pahalı satmak isteyen bazı celebler bac vermemek için iskelelerden geçmeyip kaçamak yollardan geçtiği için zeamet ve timar hasılatının düşmesine neden olduklarından celeblerin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

48s/2h [Haksız Olarak Evlilik Akdini Bozan Asiye'nin Tekrar Evlendirilmesine Dair]

Bosna valisine ve İhlevne kadısına hüküm ki

Asiye hatun dayısını vekil yaparak Mehmed ile evlenmek için belli bir miktar mehr almıştır. Aralarındaki akd geçerli iken evlendikten sonra pişman olduğunu belirtip akdi fesih etmek istediğinden şeyhülislamdan alınan fetvaya göre Asiye'nin tekrar Mehmed ile evlenmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

48s/3h [Zulüm]

İhlevne kazası civarında vaki mevlana Nevesine kadısına hüküm ki

İhlevne kazasının kadısı Ahmed, köyleri gezerek ahaliden ücretini vermeden zahire aldığı, vefat edenlerden zorla resm-i kısmet talep edip ahalinin perişan olmasına neden olduğundan men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Ortaları 1766 tarihli hüküm

49s/1h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve Klis kadısına hüküm ki

İbrahim veled-i Mustafa, Mustafa ve Mahmud veledan-ı Osman'ın tasarruflarında olan zeamet ve timarlarına dahil iskelelerden geçen celebkeşanların koyun ve sığırlarından geçiş ücreti olarak birer rub alınırken ecanibden Gracova patikası bölükbaşısı bacın alınmasına engel olarak zeamet ve timar hasılatının düşmesine neden olduğundan men ve def edilmesine dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

49s/2h [Gasp-Para 30s/1h ile aynı]

Klis sancağında vakı kuzat ve nüvvaba hüküm ki

Klis sancağı [1]177 senesinde Taşlıcalı Mehmed Bey'e [1]178 senesinde Gazi Mehmed Bey'e tevcih edilmiştir. Sancak mutasarrıfı için toplanan hazariyye akçesinden Taşlıcalı

Mehmed'in hissesine düşene halefi Gazi Mehmed tamamı benimdir diyerek el koyduğundan men ve def edilmesine ve hakkının alınmasına dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

50s/1h [Vergi]

Bosna valisine ve İhlevne kadısına hüküm ki

Hasan'ın üzerinde olan çiftlik arazisinden defter-i hakanide öşr alınacağı kayıtlıdır. Hasan mahsulü çiftliğin mutasarrıfı Mustafa Bey'den alması için Derviş Bey'i vekil tayin etmiştir. Vekil mahsulü talep ettiğinde Mustafa Bey yalan sözlerle vermekten kaçındığından hakkın yerine getirilmesi dair evâhir-i Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

50s/2h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine Ostoliçe kadısına hüküm ki

Kozanlık köyünden Ömer'in kardeşi Osman, Mustafa Ağa'dan bir çiftlik almıştır. Osman vefat edince çiftlik buna intikal etmişken köylerinden Molla Rıdvan müdahil olarak fuzuli el koyduğundan çiftlik emlakının kendisine alınmasına dair evâhir-i Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

50s/3h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine ve Akhisar kadısına hüküm ki

Mehmet b. el-Hacc Yusuf bazı mülklerini şahitler huzurunda oğlu Mehmet Beşe'ye devretmiştir. Babasının vefatının ardından on dört sene kendi tasarrufunda bulunan yerlere kardeşleri Hacı Hasan ve Molla Salih babamızın sana devrini kabul etmeyiz diyerek müdahalede bulduklarından men edilmelerine dair karar çıkmışken müdahalelerinde ısrarcı olduklarından men ve def edilmelerine dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

51s/1h [Gasp-Para]

Bosna valisine ve İhlevne kadısına hüküm ki

Timar köylerinin reâyâları üzerlerine düşen vergiyi kanun ve deftere uygun şekilde görevlilere eda ederken köylerin mültezimi Derviş Bey iki kez altışar yüz guruşlarını gassettiğinden meblağın geri alınmasına dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

51s/2h [**Arazi Gasbı**]

Akhisar kadısına hüküm ki

Gorna-Olofça köyünde kadimden ziraat edilen toprakların mutasarrıfı vefat edince toprakları tapuya geçmiştir. Veli tapu resmini ödeyerek bu toprakları aldıktan sonra köyünden Suma adlı zimmî müdahalede bulunduğundan konunun şerle görülmesine dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

51s/3h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Belgrad muhafızı ve Belgrad mollasına ve Osad kadısına hüküm ki

Hasan'ın tüccar taifesinden Molla Hasan'dan alacağını kaza dışında olması sebebiyle alamaması üzerine bulunduğu yerde şerle görülüb meblağın kendisine alınmasına dair evâhir-i Şevvâl Sene 1179 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

51s/4h [**Atama-Bosna Eyaletine Köprülü-zade Vezir Ahmet Paşa'nın Atanması**]

Saraybosna kadısına ve eyalet-i Bosna'da vaki sair kuzat ve nüvvaba hüküm ki

1179 senesi zilkadesinde Bosna eyaleti, Köprülü-zade vezir el-Hacc Ahmed Paşa'ya tevcih edildiğinden Bosna'ya varıncaya dek kimsenin mütesellimlik işlerine karıştırılmamasına dair evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

52s/1h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Sokol nahiyesi naibine hüküm ki

Zuamadan Ahmed'in çiftliğine Sokol kalesi sükkanından Murat ve Hüseyin müdahalede bulunduğundan birkaç defa yüzleştirilmelerine rağmen müdahalelerine devam ettiklerinden füzuli aldıkları mahsul ve rüsumun geri alınmasına dair evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene 1179 / Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

52s/2h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine ve Mostar kadısına hüküm ki

Hacı Hüseyin, Kato oğlu Molla Mustafa'dan rızası ile mülk çiftlik ve çayırını bedeli ile almıştır. Tasarrufuna alıp vergisini öderken Mustafa pişman olduğunu beyan edip müdahalede bulunduğundan adı geçen yerlerin kendisine alınmasına dair evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

52s/3h [**Arazi Gasbı**]

Kamengrad kadısına hüküm ki

Selim, Latif ve Hasan'ın Kamengrad kasabası toprağındaki yerlerine Süleyman, Ali ve Abdullah müdahalede bulunduğundan tecavüzlerinden men ve def edilmelerine dair evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene 1179 / Miladi Nisan Başları 1766 tarihli hüküm

53s/1h [**Gasp-Para**]

Akhisar naibine hüküm ki

Blagay ahali köylerindeki topraklardan sahibinden izin aldıkları yerleri çayıra çevirerek vergisini ödeyip kiraya verdiklerinde timar mutasarrıfı Salih veled-i Ali adlı sipahi vergi dışında kirayıda alıp ahalinin durumunun kötüleşmesine neden olduğundan men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 1179 / Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm

53s/2h [**Bosna- Hazariyye Akçesinin Toplanması**]

Bosna mollasına ve Bosna eyaletinde vaki sair kuzat ve nüvvaba hüküm ki

Bosna eyaleti kendisine tevcih edilen Köprülüzade Vezir Ahmet Paşa'nın görev süresi boyunca (Bosna) alacağı hazariyye akçesinin miktarını ve hazariyye şartlarına göre iş yapılmasına dair evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm

53s/3h [**Hersek- Hazariyye Akçesinin Toplanması**]

Hersek sancağında vaki kuzat ve nüvvaba hüküm ki

Bosna eyaleti kendisine tevcih edilen Köprülüzade Vezir Ahmet Paşa ve sancak (Hersek) mutasarrıfları için toplanacak olan meblağın miktarını ve hazariyye şartlarına göre iş yapılmasına dair evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Ortaları 1766 tarihli hüküm

54s/1h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine hüküm ki

Fatma, Halil, Züleyha ve Zeynep'in babalarından ve Fatma'nın evliliğinden intikal eden üç bin guruş alacakları Mehmed Şehri'de bulunmaktadır. Talep edildiğinde çeşitli bahanelerle erteleyip Bosna'ya firar ettiğinden çavuş marifetiyle İstanbul'a getirilmesi ve hasımları ile yüzleştirilmesine dair evâhir-i Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm

54s/2h [Gasp-Mülk]

İzvornik kazası naibine hüküm ki

Kezban hatun tasarrufunda olan bahçenin bir kısmını Sakaleli oğlu Süleyman'a satmıştır. Satışın ardından meblağı alamadığından bahçeyi geri talep ettiğinde çeşitli bahanelerle vermekten kaçındığından hakkının geri alınmasına dair evâhir-i Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm

54s/3h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine hüküm ki

Derviş Salih'in amcası Mehmed veled-i Osman vefat ettikten sonra timar topraklarını yabancı bir şahıs olan Balyos Mehmed almıştır. Derviş Salih amcasının toprağının ocaklık olarak kendisine verilmesini talep ettiğinden toprakların kendisine alınmasına bilgi sahiplerinden konunun soruşturulmasına dair evâhir-i Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm

54s/4h [Mala Zarar Verme]

Saraybosna mollasına hüküm ki

Mustafa'ya ait bahçe, tarla ve çalılık yerleri kadimden beri geçiş güzergahı olmayıp Kaymakçı oğulları Ali ve Ömer araba ve hayvanları ile geçip zarar verdiklerinden davalarında tecavüzlerinden men edilmişken zarar vermeye devam ettiklerinden adı geçenlerin men ve def edilmelerine dair evâ'il-i Zilhicce Sene 1179 / Miladi Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm

55s/1h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve İsko nahiyesi naibine hüküm ki

Akhisar kalesinden gedik timar tasarruf eden Mustafa bin Abdullah kaleyi ve yaptığı hizmeti terk ettiğinden tasarrufunda olan timar Yusuf bin Mustafa'ya tevcih edilmiştir. Mustafa bin Abdullah daha sonra mahsul ve rüsuma müdahalede bulunduğundan timarın Yusuf'a geri alınmasına dair evâhir-i Zi'l-ka'de Sene [1]179 / Miladi Nisan Sonları - Mayıs Başları 1766 tarihli hüküm

55s/2h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine ve Dirşid kadısına hüküm ki

Derviş Mir Abdullah'ın uhdesinde olan Kobaş mukatasına dahil araziye Hüsrev Bey vakfi mütevellisi el-Hacc Ömer müdahil olup, Saraybosna kadısı bu konuda görevlendirildiğinde rüşvet verip arazileri vakıf üzerindeymiş gibi tahrir ettirerek gassetmiştir. İhtilafı yerler için icmal ve mufassal defterleri kontrol edildiğinde her iki tarafın arazilerinin başka olduğu anlaşıldığından mahallinde emr-i şerifi göre tahrir olunmasına dair evâsıt-ı Zilhicce Sene [1]179 / Miladi Mayıs Ortaları 1766 tarihli hüküm

56s/2h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine ve Klis sancağında nehr-i Virbas kaynağından yemin ü yesarıyla nehr-i Sava'ya varınca vaki olan kadılar zide fezailehuma hüküm ki

İsmail'e ait olan zeameti, İbrahim isimli kişi yanlış bilgi vererek, İsmail öldü diyerek kendi üzerine kayd ettirmiştir. İsmail zeameti için adamını gönderdiğinde İbrahim'in üvey babası zeametini İbrahim'e ait olduğunu söyleyerek müdahil olduğundan ruznamçe defterine göre zeametini hala İsmail'in olduğu ve İbrahim'in defterden kaydının silinmesine dair evâ'il-i Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Başları 1766 tarihli hüküm

57s/1h [Vakıf Malına Müdahale]

Bosna valisine ve Travnik kadısına hüküm ki

el-Hacc Mehmed Paşa'nın vakfına mütevellî olan Mir İsmail'in yardımcısı Mektubi Hasan Efendi vakıftan bazı kişilerle vakfa ait malları satıp kendisi için kullandığından Hasan efendinin azledilmesine ve Feyzullah Ağazade Ömer Bey'in tayin edilmesine, vakıf mallarının Hasan'dan tahsiline dair evâ'il-i Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Başları 1766 tarihli hüküm

57s/2h [Vakıf Gelirine Müdahale - Sehven]

Sehven kayd olunmağla mahalline nakl olunmuştur.

Gümülcine naibine hüküm ki

Sultan Bayezid Han'ın vakıf köylerinden Ahmed zide kadruhunun tasarrufunda olan yerleri ziraat edenlerden sekizde bir öşr ve salariyye ile diğer vergileri talep ettiğinde bazıları seyit ve askerî olduğunu iddia ederek öşrlerini vermeyip vakfı zarara uğrattıklarından, askerî ve reâyâ kim olursa olsun bu toprakların vergisinin alınmasına dair evâ'il-i Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Başları 1766 tarihli hüküm

57s/3h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

İsa, Abdullah ve Süleyman'ın tasarruflarında olan timarlara, Zeynel Abidin ve beraberindekiler müdahalede bulunup mahsul ve rüsumlarını zorla aldıklarından Zeynel Abidin ve diğerlerinin müdahalesinden men edilmelerine ve mahsul ve rüsumun geri alınmasına dair evâ'il-i Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Başları 1766 tarihli hüküm

58s/1h [Zulüm]

Teşne kadısına hüküm ki

Kaza ahalisi, yerliden naib olmak yasak iken Mustafa adlı naibin yerli halktan olduğunu ve rüşvet alarak ahaliye zulmettiğini bildirdiğinden naibin azledilmesine ve bir daha bu hizmette görev yaptırılmamasına dair evâsıt-ı Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm

58s/2h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine Prepol kadısına hüküm ki

Hersek sancağı alaybeyi bayrağı altında sefere gitmek şartı ile Haydar veled-i Mustafa'ya tevcih edilen timarı Osman, Yusuf, Mehmed ve diğer Mehmed ve Hamza adlı sipahiler aslı olmadığını beyan ederek zorla elinden aldıklarından sipahilerin müdahalesinden men ve def edilmelerine dair evâsıt-ı Muharrem Sene [1]180 / Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm

59s/2h [Arazi-Vergiye Müdahale 26s/1h ile aynı]

Ali veled-i Osman'ın zeametine Ali veled-i Cafer müdahil olup Bosna divanında birçok kez yüzleştirildiklerinde şahitlerinde beyanıyla bu yerlerin Ali'nin babası Osman'a ait olduğu buna rağmen bir vesile ile zeameti kendi üzerine kaydettirip mahsul ve rüsuma el koyduğundan kaydının defterhaneden silinmesine, zeametın tekrar Ali'ye alınmasına ve zorla aldığı ne varsa geri alınmasına dair evâsıt-ı Muharrem Sene [1]180 / Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm

60s/1h [Vergi]

Mostar kadısına hüküm ki

Poçitel kalesi muhafızı İbrahim'in tasarrufunda olan timarını ziraat eden ahaliiden üzerlerine düşen vergiler talep edildiğinde çeşitli bahanelerle vermektен kaçındıklarından

geçmiş olan vergilerinde tahsil edilmesine dair evâsıt-ı Muharrem Sene [1]180 / Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm

60s/2h [**Gasp-Mülk**]

Bosna valisi vezire ve Lubin kadısına hüküm ki

Kostantin adlı zimmînin Dubrovnik elçileri aklını çelerek Kandiye'ye konsolos vekili yaptıkları dönemde, Hanya konsolosunun mal ve mülkünü gasbettiğini söylediğinden görülen davada Dubrovnik'in İstanbul vekiline sorulduğunda konunun Dubrovnikte çözüldüğünden bahisle Kostantin'in bazı zararlı işlerde yaptığı ve mahallinde konunun şerle görülmesine dair evâsıt-ı Muharrem Sene [1]180 / Miladi Haziran Ortaları 1766 tarihli hüküm

60s/3h [**Zulüm**]

Bosna valisine Taşlıca kadısına hüküm ki

Serdar köyü sakinlerinden Cafer Bey, Musa, Salih ve Ali askerîden olmakla tasarruflarında olan avarız hanesine bağlı tekalif alınan reâyâ emlakı bulunmazken, köy ahalisi ödedikleri tekalif için sizde bizimle birlikte tekalif ödeyin şeklinde kanuna aykırı davrandıklarından men ve def edilmelerine dair evâhir-i Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm

60s/4h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine Taşlıca kadısına hüküm ki

Mısırlızade Cafer'in ve ortağının tasarrufunda olan arazide ortağı vefat ettikten sonra tapu sahiplerinden kimsesi olmadığından arazi kendisine geçmiştir. Taşlıca sakinlerinden Cafer Bey'in eşi bu yeri zorla alıp bu dava ettiğinde ise eşinin gücü nedeniyle bunu men ettiğinden mağduriyetinin giderilmesine dair evâhir-i Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm

61s/1h [**Satış İşleminin Feshedilmesine Dair**]

Bosna valisine ve Taşlıca kadısına hüküm ki

Mısırlıoğlu Şeyh Cafer, köyündeki emlak ve arazilerin iki hissesini kendisi bir hissesini ise amcasının oğlu Salih tasarruf etmektedir. Ortağı olan Salih üzerinde olan yerlerin üçte birini başkasına satmak istediğinde kendisi ortak oldukları için almaya talip iken toprak sahibi ile anlaşıp buna vermeyip kanuna aykırı olarak başkasına devrettiğinden hisselerin

kendisine alınmasına dair evâhir-i Muharrem Sene 1180 / Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm

61s/2h [**Vergi**]

Prepol kadısına hüküm ki

Haydar veled-i Mustafa adlı sipahiye defter haricinde eşkinici kılıç timar olmak üzere bahçe ve topraklar tevcih edilmiştir. Haydar'a ait olan Mileseva kalesi yakınlarında Asubi Sark denilen manastır rahiplerinin çiftlik arazileri mevcut olup isyan edip düşman bölgesine firar ettiklerinden tasarruflarında olan yerler beş bin akçe ve sahibine öşür vermek şartıyla Şahin Mehmet'e tevcih edilmiştir. Şahin Mehmet İvaniyye köyünden öşür almak istediğinde vermeyip muhalefet ettiklerinden öşürlerin alınmasına dair evâ'il-i Safer Sene 1180 / Miladi Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm

62s/1h [**Miras**]

Bosna valisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Himarı oğlu Seyyid Mehmed ile babası Derviş Ali arasında büyük babasının mirası konusunda aralarındaki ihtilaf çözüldükten sonra büyük babalarının vefatı sonrası eski eşinin zevcesi olan Hoca oğlu Derviş Ali miras talebinde bulunduğundan men ve def edilmesine dair evâ'il-i Safer Sene [1]180 / Miladi Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm

62s/2h [**Arazi ihtilafının çözümüne dair**]

Saraybosna kadısına hüküm ki

Borçe cemaatinden Ahmed ile İsmail arasında arazi ile alakalı davaları olup kaza kadısı huzurunda yüzleştirildiklerinde sorunları çözülemediğinden Saraybosna kadısının mütevellî tayin edilip kanun üzere sorunlarının çözümüne dair evâ'il-i Safer Sene [1]180 / Miladi Temmuz Başları 1766 tarihli hüküm

62s/3h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine Brod kadısına hüküm ki

Doboy kalesine muhafız olan İbrahim, Mehmed, Hasan, Hüseyin ve diğer Hüseyin'in beratları ile üzerlerinde olan gedik timarına Ömer adlı yabancı bir kişi müdahil olduğundan kanun ve deftere göre timarlara kimsenin dahil olmamasına dair evâhir-i Safer Sene [1]180 / Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm

63s/1h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve İzvornik kadısına hüküm ki

Timar erbabından İbrahim ve ortaklarının tasarrufunda olan yerlerden İbrahim mahsul ve rüsumdan hissesine düşeni almak istediğinde Hüseyin, Ahmed veled-i Osman, Ahmed veled-i Cafer ve diğer Ahmed bunun hissesine düşen mahsul ve rüsumda müdahale ettiklerinden herkesin hissesine düşeni almasına ve men edilmelerine dair evâsıt-ı Safer Sene 1180 / Miladi Temmuz Ortaları 1766 tarihli hüküm

63s/2h [Alacak-Verecek]

Bosna valisi Köprülüzade Vezirim el-Hacc Ahmed Paşa'ya ve [] kadısına hüküm ki

Dubrovnik kapudanlarından Antoni, Yorgaki'nin babası Mihaloki'den senetle dokuz yüz doksan guruş Venedik altını borç alıp firar etmiştir. Babası Dubrovnik'e gidip senedini ileri gelenlere gösterdiğinde adı geçenin borcuna karşılık bir miktarını teslim kalanı içinde eşyalarını rehin almıştır. Babası İstanbul'a geldikten sonra vefat edip mirası buna intikal ettiğinden rehin aldığı eşyaların karşılığı olan meblağın bir vekil aracılığıyla tahsil edilebiliyorsa tahsil edilmesine dair evâsıt-ı Safer Sene 1180 / Miladi Temmuz Ortaları 1766 tarihli hüküm

64s/2h [Alacak-Verecek]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

Kaza sakinlerinden Sinan'ın Bosnalı Boşnak Hacı Ali'de iki yüz guruş alacak hakkı olup talep ettiğinde vermediğinden meblağın alınmasına ve şerle görülmesine dair evâsıt-ı Safer Sene 1180 / Miladi Temmuz Ortaları 1766 tarihli hüküm

64s/3h [Miras]

Bosna valisine ve Saraybosna mollasına hüküm ki

Molla Bekir, vefat ettiğinde üzerinde bulunan nakit para ve diğer mirası Ahmed sipahiye kalmasına rağmen Molla Bekir'in arkadaşlarından Dizdar Mustafa, Taşlıcalı Ahmed ve Molla Yahya tarafından alınıp mirasçılara verilmek üzere götürüldüğünden adı geçenlerin aldığı miras malı ve nakit paranın kendilerinden tahsil edilmesine dair evâhir-i Safer Sene 1180 / Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm

64s/4h [Zulüm]

Teşne kadısına hüküm ki

Kaza ahalisi, İbrahim oğlu Ahmed ve Mehmed'in kötü işler yapan kişilerden olduğu ehl-i örfe güvenerek fakir halktan zorla paralarını alıp zulmettiklerinden adı geçenlerin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel Sene [1]180 / Miladi Ağustos Ortaları 1766 tarihli hüküm

65s/1h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve Hersek sancağında vaki Gaçka nahiyesi naibine hüküm ki

Cafer veled-i Ebubekir'in tasarrufunda olan zeametine Murad adlı sipahi müdahil olup mahsul ve rüsuma el koyduğundan müdahalesinden men ve def edilmesine ve fuzuli aldığı mahsul ve rüsumun geri alınmasına dair evâhir-i Safer Sene [1]180 / Miladi Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm

65s/2h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine ve Hersek sancağında vaki Zagorna(?) ve Sokol ve Zavireş nahiyeleri naiblerine hüküm ki

Mehmed adlı sipahinin timarına dahil olan yerlere yabancı bazı kimseler zorla el koyup mahsul ve rüsumu almasına engel olduklarından bu kimselerin müdahalesinden men ve def edilmesine ve mahsul ve rüsumun kendisine alınmasına dair evâhir-i Safer Sene [1]180 / Miladi Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm

66s/2h [Arazi Gasbı]

Bosna valisine hüküm ki

Kahraman adlı sipahinin akrabası Salih vefat ettiğinden dolayı tasarrufunda olan timar kendisine tevcih edilmiştir. Mehmed veled-i Ömer yanlış bilgi vererek timarı alıp kendi üzerine berat ettirdiğinden yüzleştirilmeleri için mahallinde şerle görülmesine dair evâhir-i Safer Sene 1180 / Miladi Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm

66s/3h [Vergi]

Bosna valisine ve Mostar kadısına hüküm ki

Ahmed adlı sipahi tasarrufunda olan yerleri ziraat edenlerden öşür ve salariyye ile yaylak vergisini talep ettiğinde, öşür ve diğer vergileri vermediklerinden, kanuna göre öşür ve yaylak vergilerinin alınmasına dair evâhir-i Safer Sene 1180 / Miladi Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm

66s/4h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine ve Lubin kadısına hüküm ki

İbrahim, Dobrif(?) Mustafa ve oğlu Osman'dan alacağını birçok defa talep etmesine rağmen çeşitli bahanelerle vermediklerinden hakkının alınmasına dair evâhir-i Safer Sene 1180 / Miladi Miladi Temmuz Sonları - Ağustos Başları 1766 tarihli hüküm

66s/5h [**Haksız Talep Üzerine Yaşanan İhtilafın Çözümüne Dair**]

Çaniçe kadısına hüküm ki

Saray yeniçerilerinin ziraatleri ile ortaya çıkan ürünlerin öşürlerini köylerindeki yakın bir anbara götürmelerine dair bir karar yokken, köyleri zaimleri ürünleri yakın bir anbara götürülmesini talep ettiğinden aralarındaki ihtilafın çözümüne dair evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel Sene 1180 / Miladi Ağustos Ortaları 1766 tarihli hüküm

67s/1h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine Pravadi kadısına hüküm ki

Banaluka kalesi sakinlerinden Ebubekir el-Hacc Hüseyin'in tasarrufunda olan tarlasına kale ahalileri mera yerleri olduğunu söyleyerek müdahil olup el koyduklarından ihtilafın kanun ve deftere göre çözümüne dair evâhir-i Rebî'u'l-evvel Sene [1]180 / Miladi Ağustos Sonları-Eylül Başları 1766 tarihli hüküm

67s/2h [**Miras**]

Banaluka kadısına hüküm ki

Hüseyin bin Ali'nin babasından kalan yerler buna intikal ettiğinde bunun yaşı küçük olduğundan annesi İsa Mehmet Bey'e devredip vefat etmiştir. İsa Bey'de vefat ettiğinde bu yerleri oğlu İbrahim almıştır. Bu büyüyüp arazisini almak istediğinde İbrahim'de vefat ettiğinden oğulları buna arazisini vermemiştir. Aralarındaki ihtilafın mahallinde şerle görülmesine dair evâ'il-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm

67s/3h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Taşlıca kadısına hüküm ki

Hüdaverdi veled-i Mustafa, Mehmed, Abdülfettah veledân-ı Mehmed ve Hüseyin veled-i Murtaza adlı sipahilerin timarlarına dahil olan yerlere nehr-i voynuğan-ı Hersek mukatası

eminleri fuzuli el koyup mahsul ve rüsümü aldıklarından mahsul ve rüsümün geri alınmasına dair evâ'il-i Rebî'ü'l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm
68s/1h [**Zorba Takımından Bazı Kimselerin Vilayet İşlerine Karışması ve Çözümüne Dair**]

Bosna valisine hüküm ki

Bostaniyan-ı hassa askerlerinin Bosna'da iaşelerine dahil olan İstar-ı Eflak mukatasına tayin edilen zabitanın işlerine yeni varoş kazası sakinlerinden Hacı Feyzullah, Hacı Abdi, Hacı İbrahim ve diğerleri müdahil olup fakir halka da sürekli musallat olduklarından müdahalelerinin men ve müdahalelerine devam ederlerse kuvvetli tedbir alınmasına dair evâ'il-i Rebî'ü'l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm

68s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Hlivne kadısına hüküm ki

Hlivne kalesi muhafızlarından Salih'in gedik timarına kalede sakin camii hassa ferrâşlığı görevinde olan Ahmed müdahil olup öşrünü almak istediğinden müdahalesinden men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Rebî'ü'l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Ortaları 1766 tarihli hüküm

68s/3h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisine Travnik kadısına hüküm ki

El-Hacc Mehmed'e ait mukatayı tasarruf eden İzvornikli Ali Bey'in çeşitli vergilerden topladığı iki bin otuz yedi gurusunu talep ettiğinde vermediğinden meblağın kendisine alınmasına dair evâsıt-ı Rebî'ü'l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Ortaları 1766 tarihli hüküm

69s/1h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine hüküm ki

Gradçaniçe kalesi ahalisi ve hakimleri kale de kapudan olan Mehmed'in ayanlık iddiasıyla vilayet işlerine karıştığı fakir halka zulmederek arazilerini gasp ettiğini bildirdiğinden tarafların yüzleştirilmelerine dair evâ'il-i Rebî'ü'l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Başları 1766 tarihli hüküm

69s/2h [**Miras**]

Bosna valisine ve Saray monlasına hüküm ki

Mehmed, Süleyman ve Mustafa'ya kalan miras mallarına Koniçeli Hacı Mehmed miras mallarının vakfa bırakıldığını söyleyerek müdahil olduğundan men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel Sene [1]180 / Miladi Ağustos Ortaları 1766 tarihli hüküm

69s/3h [**İhtilaf / Haksız Talep**]

Bosna valisine Saray kadısına hüküm ki

Katledilerek vefat eden Halil Paşa oğlu Mehmed Ağa'nın mirasçıları ile vefat eden Şeyhzade el-Hacc Abdülkerim Efendi'nin mirasçıları yüzleştirilmişlerdir. Abdülkerim efendi, Mehmed Ağa'dan satın aldığı mülkün bedelini ödemedi vefat etmiştir. Mehmed Ağa, Abdülkerim Efendi'nin borç verdiği insanlara kefil olduğundan o da bu meblağı ödemedi katledilmiştir. Abdülkerim Efendi'nin borcu karşı tarafın vekillerine ödendikten sonra mülkün bedelini tekrar talep ettiklerinden men edilmelerine dair evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene [1]180 / Miladi Eylül Ortaları 1766 tarihli hüküm

70s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine Böğürdelen kadısına hüküm ki

Zeamet sahibi İsmail ve ortaklarının tasarrufunda olan yerlere timar sahibi Ömer veled-i Osman adlı sipahi müdahil olarak mahsul ve rüsuma el koyduğundan adı geçenin men edilmesine ve tekrar kendi tasarruflarına alınmasına dair evâsıt-ı Rebî'u'l-âhir Sene [1]180 / Miladi Eylül Ortaları 1766 tarihli hüküm

70s/3h [**Gasp-Mülk**]

Bosna valisine ve Birçe kadısına hüküm ki

Birçe hassı ahalisinin mukata emininin konaklaması için kendi imkanlarıyla inşa ettiği yere mukata emini İzvornikli Ali Bey kendinin olduğunu söyleyerek el koyduğundan menzilin kendisinden alınmasına ve ihtilafın sona erdirilmesine dair evâhir-i Rebî'u'l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1766 tarihli hüküm

71s/1h [**İmamet Kaydı Olmayan Görevlinin Vazifeden Men Edilmesi**]

Yayçe kazası naibine hüküm ki

Yayçe kalesi dahilinde Sinan Bey camii şerifine askerî beratıyla imam olan Ömer kadimden beri yaptığı vazifeye itibar etmeyip günlüğünü on iki akçeden talep etmiştir. Kayıtlar kontrol edildiğinde ise imamet kaydı olmadığı belirlendiğinden vazife talebinden men edilmesine dair evâhir-i Rebî‘u’l-âhir Sene 1180 / Miladi Eylül Sonları - Ekim Başları 1766 tarihli hüküm

71s/2h [**Alacak-Verecek**]

Bosna valisi vezire hüküm ki

İlbasan sancağı kendisine tevcih edilen Gazi Mehmed Paşa'ya, Süleyman Penah Efendi'nin kendi malından verdiği bin beş yüz guruşun mübaşir marifetiyle Bosna divanında alınıp tahsil edilmesine dair evâ'il-i Cemâziye'l-evvel Sene 1180 / Miladi Ekim Başları 1766 tarihli hüküm

71s/3h [**Zulüm**]

Hlivne kadısına hüküm ki

Hlivne kazası ahalisinden Osman kötü işler yapan kimselerden olup ehl-i örf taifesinin ahaliden zorla para almasına neden olup kendisi de vilayet işlerine karışarak emr-i şerif olmadan tekalif alınmasını talep edip ahaliye zulmettiğinden men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel Sene 1180 / Miladi Ekim Ortaları 1766 tarihli hüküm

71s/4h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Akhisar kalesi muhafızı Mustafa bin Abdullah'ın kale ve sancak hizmeti karşılığı olarak aldığı gedik timarı, hizmeti bıraktıktan sonra Akhisar kalesi muhafızlarından Yusuf bin Mustafa'ya tevcih edilmiştir. Yusuf, mahsul ve rüsumu almak istediğinde Mustafa müdahil olduğundan Mustafa veya bir başkasının müdahalede bulunmamasına dair evâhir-i Cemâziye'l-evvel Sene 1180 / Miladi Ekim Sonları - Kasım Başları 1766 tarihli hüküm

72s/2h [**Miras**]

Bosna valisine ve Yenibazar kadısına hüküm ki

Saraybosna'da Çoban Hasan mahallesindeki konak yerini önceden Mehmed Paşa ibn-i Ferhad Bey satın alıp aradan yirmi sekiz sene geçtikten sonra vefat etmiştir. Mirası varislerine intikal ettiğinde ahaliden Vilahbike oğlu el-Hacc İbrahim'in eski eşi Zeliha, konak yerinin Mehmed Paşa'dan önce kendisinin olduğunu beyan ederek ruk'â sunduğundan adı geçen inddiasının asılsız olduğu bu konuda yalanlarına itibar

edilmemesine dair evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Başları 1766 tarihli hüküm

72s/3h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine ve İzvornik kadına hüküm ki

Pir Mehmed Paşa'nın vefatı ile tasarrufunda olan yerleri ahaliden Hasan alıp vergisini de sahib-i arza verirken kardeşinin oğlu Salih yanlış bilgi vererek bu yerlerin yarısına fuzuli olarak el koyduğundan kanun üzere bu yerlerin kendisine alınmasına dair [Tarih Yok]

72s/4h [**Arazi Gasbı**]

Yenibazar kadısına hüküm ki

Ebubekir adlı kimse, Ahmed, İbrahim ve Mustafa'dan kendi rızaları ile arazilerini almıştır. Adı geçenler, 9 yıl sonra devrettikleri için pişman olduklarını söyleyip müdahalede bulduklarından adı geçenlerin men ve def edilmelerine dair evâ'il-i Şaban Sene [1]180 / Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm

73s/1h [**Eşkîyalık**]

Bosna valisine hüküm ki

Podgoriçe kazası dahilinde eşkıya Podgoriçeli Osman Paşa ve beraberindeki kimselerle alâkalı olarak, fakir halkın evlerini yakıp, mallarını alıp katlettikleri ve geçitlerin dahi geçilemediği bildirildiğinden eşkıyaların hadlerinin bildirilmesine ve durum neyi gösterirse gereği gibi tahkik edilmesine dair evâ'il-i Cemâye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Başları 1766 tarihli hüküm

73s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine Bobofça ve Teşne kazaları naiblerine hüküm ki

Salih ve İbrahim veledan-ı Mehmed adlı sipahilerin tasarrufunda olan arazilere Derviş Mustafa, Osman ve Üveys veledan-ı İbrahim adlı sipahiler müdahil olup timar mahsulüne de el koyduklarından sipahilerin men ve def edilmesine dair evâ'il-i Cemâziye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Başları 1766 tarihli hüküm

74s/1h [**Gasp-Mülk**]

Bosna kadısına hüküm ki

Ostoliçe kapudanı İsmail kendi rızası ile tarla ve dalyanlarını Bosna sakinlerinden Hasan'a satmıştır. İsmail vefat ettiğinde oğulları Hüseyin, Salih ve İbrahim bu yerlerin babalarının olduğunu söyleyerek müdahil olmuşlardır, kaza kadısı da bunların tarafını tuttuğundan Saraybosna kadısı tarafından yüzleştirilip hakkın yerine getirilmesine dair evâsıt-ı Cemâye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Ortaları 1766 tarihli hüküm

74s/2h [**Zulüm 29s/2h ile aynı**]

Yayçe kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken Kışlağı Mehmet Efendi'nin yerliden olduğu ve rüşvet aldığı ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçenin niyabetlikten azledilmesi ve bir daha bu hizmette istihdam olunmamasına dair emr-i şerifim yazılmışken adı geçen ehl-i örfe dayanarak kendisi ve oğulları naiblik yapmaya devam ettiğinden emr-i şerifimin gerektiği şekilde iş yapılmasına dair evâsıt-ı Cemâye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Ortaları 1766 tarihli hüküm

74s/3h [**Haksız Olarak Ücret Talep Edilmesi Üzerine Sorunun Çözümüne Dair**]

Mostar kadısına hüküm ki

Hasan sipahi, tasarrufunda olan yerleri defter dışında ziraat eden reâyânın ürünlerini ilk olarak köylerindeki anbara sonra ürünlerin satıldığı yakın bir pazara nakl ettirmek istediğinde kanuna aykırı olarak ücret talep ettiklerinden kanuna göre yakın bir pazara nakl ettirilmesine dair evâhir-i Cemâye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Sonları - Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

74s/4h [**Gasp-Para**]

Bosna valisine ve Yayçe kadısına hüküm ki

Yayçe kazası ahalisi üzerlerine düşen tekalifi ödemesine rağmen ayanlık iddiasında olan Mehmed Bey defter dışında kendisi için yüz guruş tevzi defterine zam yapıp zorla tahsil ettiğinden fakir halkın hakkının geri alınmasına dair evâhir-i Cemâye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Sonları - Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

75s/1h [**Zulüm**]

Gradçaniçe kadısına hüküm ki

Gradçaniçe kalesi ahalisi üzerinde tekalif alınmasını gerektiren emlak ve yerleri olmayıp, Plofça köyü reâyâsı kale ahalisine ödememiz gereken tekalifi sizde bizimle birlikte ödeyin

diyerek tekalif talebinde bulduklarından taleplerinden men ve def edilmelerine dair evâhir-i Cemâye'l-âhir Sene 1180 / Miladi Kasım Sonları - Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

75s/2h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine Klis kadısına hüküm ki

Klis sancağında dört yüz otuz gedik timar ile Sultan Mehmed Han camii ferrâşlığı tasarrufunda olan Sadık Halife vefat ettikten sonra gedik timar ve ferrâşlık Kebir oğlu Mehmed'e daha sonra Mehmed veled-i Sadık'a onun da el çekmesiyle Hasan Halife'ye tevcih edilmiştir. Mehmed'in kardeşleri hisse talebinde bulduklarında bir hissesi Hasan Halife'nin dört hisse ise Sadık Halife'nin çocuklarında bulunmaktadır. Ancak Hasan Halife Asitane'ye gelerek kendisine daha önceden verilen berata göre kendisine tevcih edilmesini talep etmiştir. Reisülküttap tarafından kendisine verilmesine dair ilam verildiğinde mahsul ve rüsuma el koyan Mehmed'in kardeşlerinin men ve def edilmesine ve Hasan Halife'ye alınmasına dair evâ'il-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

75s/3h [Vakıf Gelirine Müdahale]

Bosna valisine ve Saray kadısına hüküm ki

Gazi Hüsrev Bey vakfı mütevellisi Ahmed, Saray sakinlerinden İbrahim'in vergi tahsildarı olduğunu ve birkaç senedir vakıf için toplanması gereken kira bedelini kendisi için topladığını bildirdiğinden vakıf malının kendisinden alınmasına dair evâ'il-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

76s/1h [Arazi Gasbı]

Banaluka kazası naibine hüküm ki

Kaza sakinlerinden Ali Ağa'nın sahib-i arzdan aldığı arazisine kardeşi Hüseyin kethüda müdahil olduğundan men edilmesine dair buyuruldu dahi verilmişken Hüseyin müdahalesinde ısrarcı olduğundan men ve def edilmesine dair evâ'il-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

76s/2h [Vakıf Gelirine Müdahale]

Bosna valisine hüküm ki Saray kadısına hüküm ki

Gazi Hüsrev Bey vakfı mütevellisi Ahmed, birkaç senedir vergi tahsildarı ve mültezimler tarafından vakıf için toplanacak kira bedelinin kendisine verilmediğini bildirdiğinden

mültezimlerin vakıf için zimmetlerinde toplanan meblağın tahsil edilmesine dair evâ'il-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

76s/3h [**Zulüm**]

Kladine kazası civarında vaki mevlana Teşne kadısına hüküm ki

Kladine kazası ahalisi, kazaları naibleri Hasan'ın devre çıkıp bedelini ödemediği yiyecek aldığı ve ahaliden biri vefat ettiğinde varisi yoksa kısmet alınmazken zorla resm-i kısmet aldığından, zulm ve tecavüzünün men edilmesine dair evâhir-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm

76s/4h [**Arazi Gasbı**]

Yenibazar kadısına hüküm ki

Ahmed Beşe ve kardeşleri İbrahim ve Mustafa kendi rızaları ile tasarruflarında olan yerleri kazadan Ebubekir'e devretmişlerdir. 9 sene sonra Ahmed Beşe ve kardeşleri pişman olduklarını beyan ederek fuzuli müdahalede bulduklarından men ve def edilmelerine dair evâ'il-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Başları 1766 tarihli hüküm

77s/1h [**Vergi**]

Hersek sancağında vaki Perlik nahiyesi naibine hüküm ki

Zeamet sahiplerinden Adem veled-i Salih ve ortaklarının tasarrufunda olan Irvasiç köyü toprağında yer alan yaylağın otunu ve suyunu kullanıp, koyunlarını yayan ahaliden gücüne göre yaylak resmîni talep ettiklerinde vermekten kaçınanlar olduğundan yaylak resimlerinin alınmasına ve ihtilafın çözülmesine dair evâhir-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm

77s/2h [**Vergi**]

Bosna valisine Akhisar kadısına hüküm ki

Ahmed veled-i Ali, Zülfikar veledan-ı Ahmed ve Davud adlı sipahilerin ortak olarak tasarruflarında olan Şeyhi Hatib çiftliğine mutasarrıf olanlardan kanun ve deftere göre resm-i florileri talep edildiğinde eksik verip timar mahsulüne de zarar verdiklerinden kanun ve deftere göre resm-i florileri tamamen alınmasına dair evâhir-i Receb Sene 1180 / Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm

78s/1h [**Vergi**]

Travnik kadısı ve Tırnova nahiyesi naibine hüküm ki

Bosna valileri için toplanan hazariyye akçesinin karşılığı olarak alınacak zahire talep edildiğinde Travnik kazası ahalisinin kusuru yokken, Tırnova nahiyesi ahalisi ise hazariyye bedeli olan dört yüz elli guruşu vermekten kaçındıklarından hazariyye şartlarına göre iş yapılmasına dair evâhir-i Receb Sene [1]180 / Miladi Aralık Sonları - Ocak Başları 1766-67 tarihli hüküm

78s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Gaçka nahiyesi naibine hüküm ki

Zuamâdan Adem veled-i Salih'in üzerinde olan Osoye karyesine Cafer veled-i Ebubekir Paşa müdahalede bulunduğundan men ve def edilmesine mahsul ve rüsumun Adem veled-i Salih'e geri alınmasına dair evâ'il-i Şa'bân Sene 1180 / Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm

79s/1h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Sokol kazası ve Gaçka nahiyesi naibine hüküm ki

Zuamâdan Adem veled-i Salih'in üzerinde olan Damovine Dirşid karyesine Cafer veled-i Ebubekir Paşa müdahalede bulunduğundan men ve def edilmesine mahsul ve rüsumun Adem veled-i Salih'e geri alınmasına dair evâ'il-i Şa'bân Sene 1180 / Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm

79s/2h [**Miras**]

Bosna valisine ve Travnik kadısına hüküm ki

Mehmed Said'in büyükannesi Meryem bint-i el-Hacc Mehmed'in vefatı ile mirası kardeşi, babası ve eşi Körükçü oğlu Abdi'ye kalmıştır. Babası, payına el koyan Abdi'den birkaç defa hakkını talep etmiş ancak alamadan vefat etmiştir. Babasının vefatı ile Said, babasının hakkını ve kendi hakkını talep ettiğinde Abdi vermemiştir. El koyduğu meblağın kendisinden tahsil edilmesine dair evâ'il-i Şa'bân Sene 1180 / Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm

80s/1h [**Gasp-Para**]

Taşlıca kadısına hüküm ki

Kapucuoğullarından İsmail veled-i Hüseyin kendi rızasıyla tasarrufunda olan ihtisab ve ihzariyyesinden vazgeçtikten sonra Mustafa veled-i Musa'ya tevcih edilmişken kazadan Cafer bunun beratı ile fazladan akçe aldığından Cafer'in fuzuli aldığı akçenin geri alınmasına dair evâsıt-ı Şa'bân Sene 1180 / Miladi Ocak Ortaları 1767 tarihli hüküm

80s/2h [**Vakıf Gelirine Müdahale**]

Bosna valisine Yayçe kadısına hüküm ki

Hüsrev Bey tarafından kurulan vakfa müteveli olan Ahmed, vakfa ait çiftlik ve köy arazisinden kanun üzere sekizde bir öşr ve keten tohumu ekenlerden, çayırlardan, sebze satılarak yararlanan yerlerden vakıf tarafından öşrü talep edildiğinde ahaliden fesad üzere olanlar vermektan kaçındıklarından öşrlerin tahsil edilmesine dair evâsıt-ı Şa'bân Sene 1180 / Miladi Ocak Ortaları 1767 tarihli hüküm

81s/1h [**Hazariyye akçesinin hangi kaza ile toplanacağına dair**]

Bosna valisine ve Mostar ve Bakiyye-i İmocka kadılarına hüküm ki

Biyoska nahiyesi eskiden Mostar kazasına dahil iken kazadan ayrılarak başka bir kaza olan Bakiyye-i İmocka kazasına dahil edilmiştir. Biyoska ahalisi hazariyye ödemeleri için İmocka kazasına dahil edildiğinden hangi kaza ile birlikte ödeyecekleri sorunu ortaya çıkmıştır. Hazariyye tertibi defterlerine göre Biyoska ahalisi önceden hazariyyelerini hangi kaza ile eda etmişler ise yine o kazayla birlikte hazariyyelerini ödemelerine dair evâhir-i Şa'bân Sene 1180 / Miladi Ocak Sonları 1767 tarihli hüküm

81s/2h [**Vakıf Gelirine Müdahale**]

Kostaniçe kadısına hüküm ki

Nova kalesi yakınlarında Nehr-i Santa kayıkcılarından Mustafa, Mehmed, Hasan, Ahmed, Mahmud ve Hüseyin zimmetinde Kaynak cami-i şerifi vakfı için toplanan kira ve tarla geliri talep edildiğinde vermektan kaçındıklarından meblağın adı geçenlerden alınmasına dair evâ'il-i Ramazân Sene [1]180 / Miladi Mart Başları 1767 tarihli hüküm

81s/3h [**Gasp-Görev**]

Çerçiçe kadısına hüküm ki

Kaza mahkemesinde katiplik hizmeti görevinde sadakat üzere olan Abdurrahman'dan kaza ahalisi memnunken kötü niyetli bazı kimseler katiplik hizmetinin bundan alınması için uğraştıklarından eskiden olduğu gibi katiplik hizmetini Abdurrahman'ın yapmasına ve

kimsenin müdahalede bulunmamasına dair evâsıt-ı Ramazân Sene [1]180 / Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm

81s/4h [**Zulüm**]

Göhlhisar kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken Rebi oğlu İbrahim'in yerliden olduğu ve rüşvet aldığı ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçenin niyabetlikten azledilmesi ve bir daha bu hizmette istihdam olunmamasına dair evâsıt-ı Ramazân Sene 1180 / Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm

82s/1h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Hersek sancağında vaki Kukan ve Bertyod(?) nahiyeleri naiblerine hüküm ki

Havass-ı hümayun mutasarrıfları tarafından rüsum-ı flori tahsiline memur olanlar defter-i hakanide yazan ile yetinmeyip Ahmed sipahi ve ortaklarının tasarrufunda olan timar arazisine müdahil olarak öşür ve resmini aldıklarından fuzuli aldıkları mahsul ve rüsumun geri alınmasına dair evâsıt-ı Ramazân Sene 1180 / Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm

82s/2h [**Arazi Gasbı**]

Banaluka kadısına hüküm ki

Hüseyin kerhüda ibn-i Derviş'in otuz seneden beri tasarrufunda olan baştına arazisine Teşne nahiyesi imamı Abdullah bin Receb bu yerin daha önce kendisine ait olduğunu söyleyerek müdahalede bulunduğundan adı geçenin men ve def edilmesine dair evâhir-i Ramazân Sene 1180 / Miladi Mart Sonları 1767 tarihli hüküm

83s/1h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine ve Travnik kadısına hüküm ki

Mehmet Ağa kendi rızası ile bir çiftlik emlakını oğlu Mustafa Bey'e hibe etmiştir. Çiftlik arazisinde kimsenin hakkı yokken kazadan Biruni-zade Abdullah Ağa zorla el koyduğundan çiftlik emlakının geri alınmasına dair evâhir-i Ramazân Sene 1180 / Miladi Mart Sonları 1767 tarihli hüküm

83s/2h [**Gasp-Mülk**]

Bosna valisine ve Kostaniçe kadısına hüküm ki

Arife ve Naile adlı hatunlar ile kardeşleri İbrahim'e babaları İbrahim vefat edince çiftlik ve bahçesi miras kalmıştır. İbrahim payına düşeni zorba takımından Beşir ve Osman'a satmıştır. Beşir ve Osman satın aldıkları hisse ile yetinmeyip Arife ve Naile'nin hissesine de el koyduklarından el koydukları çiftlik ve bahçenin kendilerine geri alınmasına dair evâhir-i Ramazân Sene 1180 / Miladi Mart Sonları 1767 tarihli hüküm

83s/3h [**Atama-Bosna Eyaletinin Özi Valisi Mehmed Paşa'ya tevcih edilmesi**]

Saraybosna mollasına ve Bosna sancağında vaki sa'ir kazaların kuzat ve nüvvabına hüküm ki

Bosna eyaleti 180 senesinde Özi valisi vezir Mehmed Paşa'ya tevcih edilmiştir. Bulunduğu mahalden gelmesi uzun sürecek olup bir mütesellim lazım olduğundan Mehmed Paşa gelinceye dek bir mütesellim tayin edilmesine dair evâ'il-i Şa'bân Sene [1]180 / Miladi Ocak Başları 1767 tarihli hüküm

83s/4h [**Zulüm**]

Hlivne kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken Hlivne sakinlerinden Mehmed ve oğlu Mustafa her gelen kadılara naib veya beratları olmadan katip olup verdikleri arz ve hüccet için kanunda yazandan fazla akçe aldıkları ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçenlerin niyabetlikten azledilmesine dair evâ'il-i Şevvâl Sene [1]180 / Miladi Mart Başları 1767 tarihli hüküm

83s/5h [**Miras**]

Bosna valisine ve Kostaniçe kadısına hüküm ki

İbrahim kapudanın eşi Fatma vefat etmiştir. Mirası İbrahim kapudan ve oğlu İbrahim'e intikal etmiştir. Oğlu İbrahim'de vefat edince onun mirastan payıda İbrahim kapudana intikal etmiştir. Kazadan İbrahim adlı kimse zorla miras bırakılan mülke el koymuştur. Bu dava ettiği sırada mallara el koyan İbrahim'de vefat etmiştir. Oğlu Mehmed bu yerler babama aittir diyerek miras malına zorla el koymaya devam ettiğinden miras malının geri alınmasına dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]180 / Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm

84s/1h [**Arazi Gasbı**]

Göhlisar kazası naibine hüküm ki

Kluç nahiyesine tabi Bey köyü ahalisi, Bravişka köyü dahilindeki çayırları sahibi arzdan aldıkları senet ile alıp her sene otunu biçip öşür ve resmini öderlerken nahiyeden Yaylak köyü ahalisi fuzuli el koyduklarından çayırların geri alınmasına ve müdahaleden men edilmelerine dair evâsıt-ı Şevvâl Sene [1]180 / Miladi Mart Ortaları 1767 tarihli hüküm

84s/2h [**Zulüm**]

İstar-ı Eflak kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken kazadan Ahmed'in yerliden olduğu ve rüşvet aldığı ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçenin niyabetlikten azledilmesi ve bir daha bu hizmette istihdam olunmamasına dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]180 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1767 tarihli hüküm

84s/3h [**Zulüm**]

İstar-ı Eflak kazası civarında vaki Yenibazar kadısına hüküm ki

Kazaları kadısı Hasan kaza dahilindeki mahkemede oturmayıp, ahalden biri vefat ettiğinde zorla resm-i kısmet aldığı ve diğer verdiği arz ve hüccetlerden fazla akçe aldığından kadı ve naiblerin zulm ve tecavüzlerinin men ve def edilmesine dair evâhir-i Şevvâl Sene [1]180 / Miladi Mart Sonları - Nisan Başları 1767 tarihli hüküm

84s/4h [**Arazi Gasbı**]

İzvornik kadısına hüküm ki

İzvornik sakinlerinden el-Hacc Ahmed tasarrufunda olan yerlerin öşür ve resmini sahibine eda ederken, Çöl oğlu Osman benimdir diyerek zorla el koyduğundan arazinin geri alınmasına dair evâhir-i Zi'l-ka'de Sene 1180 / Miladi Nisan Sonları 1767 tarihli hüküm

85s/1h [**Arazi Gasbı**]

Eyâlet-i Bosna'da vaki Yenibazar kadısına hüküm ki

Rogabulan(?) köyü ahalisinin kadimden beri koyun ve davarlarını otlattığı mera yerine köy sakinlerinden Abbas ve Sinan müdahalede bulduklarından adı geçenlerin men ve def edilmesine dair evâ'il-i Zilhicce Sene 1180 / Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm

85s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Maçova-i Bâlâ ve Telçak nahiyeleri naiblerine hüküm ki

Beşar veled-i Derviş adlı sipahi ve ortaklarının tasarrufunda olan timar arazisine, havass-ı hümayun dahilinde malikane tasarruf eden kimseler havass-ı hümayuna dahil olduğunu söyleyerek müdahalede bulunup mahsul ve rüsuma el koyduklarından has mutasarrıflarının men ve def edilmesine ve mahsul ve rüsümün geri alınmasına dair evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene [1]180 / Miladi Nisan Başları 1767 tarihli hüküm

86s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Zagorye nahiyesi naibine hüküm ki

Ali adlı sipahi ve ortaklarının tasarrufunda olan timar arazisine, Yahya ve Cafer veledân-ı İbrahim ve ortakları müdahalede bulunup mahsul ve rüsuma el koyduklarından kanun ve deftere göre men ve def edilmesine, el koydukları mahsul ve rüsümün geri alınmasına dair evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene [1]180 / Miladi Nisan Başları 1767 tarihli hüküm

86s/3h [**Miras**]

Bosna valisine Çaniçe kadısına hüküm ki

Amine hatunun babası ve annesi vefat ettiğinden mirası bununla kardeşleri Osman ve Fatma ve Aişe'ye intikal etmesi gerekirken kardeşi Osman diğer kardeşi Fatma ile anlaşır miras mallarına zorla el koymuştur. Kardeşi Aişe'de payını almadan vefat ettiğinden onun payından alacağı hissesini ve kendi payını Osman'dan talep ettiğinde vermektan kaçındığından payının alınmasına dair evâ'il-i Zi'l-ka'de Sene [1]180 / Miladi Nisan Başları 1767 tarihli hüküm

87s/1h [**Zulüm**]

Tuzla kadısına hüküm ki

Tuzla kalesi kapudanı Mir Ahmed ve Mir İslam'ın babaları Derviş vefat etmiştir. Kadı tarafından resm-i kısmet alınmasını gerektiren bir durum yokken, kadı kısmet talep ettiğinden men olunmasına dair evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene [1]180 / Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm

87s/2h [**Reâyânın Köylerini Terk Etmesi Üzerine Geri Döndürölmelerine Dair**]

İmocka ve Hlivne ve Akhisar kadılarına hüküm ki

Ali ve Hüseyin'in ortak olarak tasarruflarında olan nefis-i İmocka ve ona bağı köylerde defterde kayıtlı reâyâ yerlerini terk edip bölgede kalan reâyânın durumunun kötüleşmesine ve havass-ı hümayun malının zarar görmesine neden olduklarından reâyânın defterde

kayıtlı olduğu yerlerine nakl ve iskan ettirilmesine dair evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 1180 / Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm

87s/3h [Arazi-Vergiye Müdahale]

İmocka ve Nevesine kadılarına hüküm ki

Ali ve Hüseyin'in ortak olarak tasarruflarında olan bakiyye-i İmocka ve bağı köyler serbest üzere olup rüsum-ı serbestiyyesine ayan ve kötü niyetli kimseler ile ehl-i örften bazıları el koyduklarından, men ve def edilmelerine dair evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 1180 / Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm

87s/4h [Gasp-Görev]

İstar-ı Eflak kadısına hüküm ki

İstar-ı Eflak mukatasının katibi olan Abdullah bin Mustafa vefat ettikten sonra mahlûl olan görev İbrahim bin Mehmed'e tevcih edilmişken kaza sakinlerinden Mehmed bin Ali bir vesile ile aldığı arz ile askerî ruznamçesine kendi üzerine kayd ettirip katiplik hizmetine müdahalede bulunduğundan vazifenin maliye beratıyla üzerinde olan İbrahim'e tevcih ve Mehmed'in üzerine kaydettirdiği berat kaydının iptal edilmesine ve men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Zi'l-ka'de Sene 1180 / Miladi Nisan Ortaları 1767 tarihli hüküm

88s/1h [Görev Alanı Dışında İşlere Karışan İmam'ın Men Edilmesine Dair]

Bosna valisine ve Travnik kadısına hüküm ki

Sepeli mahallesinden Ahmed, mahallede imam olan Molla Ali'nin vazifesi olmayan konularda insanların işlerine karıştığını fesat çıkarıp ahaliye günden güne eziyet ettiği ve defalarca tenbih edilmesine rağmen tacizlerine devam ettiğinden men ve def edilmesine ve vazifesi olmayan işlere karışmamasına dair evâ'il-i Zilhicce Sene 1180 / Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm

88s/2h [Alacak-Verecek]

Bosna valisine ve Saraybosna kadısına hüküm ki

Perin kalesinde halife-i sani olan Seyyid Ahmed'in Prozor kalesinde yaşayan Tabak oğlu Salih'te altmış üç guruş alacağı bulunmaktadır. 4 senedir meblağı alamadığı ve talep edildiğinde ise vermekten kaçındığından meblağın vekili olan Halil'e alınmasına dair evâ'il-i Zilhicce Sene 1180 / Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm

88s/3h [Zulüm]

Teşne kadısına hüküm ki

Ahmed bin İbrahim, Mağlay nahiyesinde Sultan Mehmed Han'ın vakıf köylerinde imam ve hatip olup hizmetini eda ederken köyün zabiti emr-i şerif olmadan tekalif-i şakka talebinde bulunduğundan imam ve hatipler toplumun önde gelen kişilerinden oldukları için tekaliften muaf olduklarından zabitin men ve def edilmesine dair evâ'il-i Zilhicce Sene 1180 / Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm

88s/4h [Zulüm]

Travnik kadısına hüküm ki

İlaveşiçe(?) köyünde Molla Hasan bin Mahmud imam ve hatip olup hizmetini eda ederken köyün zabiti emr-i şerif olmadan tekalif-i şakka talebinde bulunduğundan imam ve hatipler toplumun önde gelen kişilerinden oldukları için tekaliften muaf olduklarından zabitin men ve def edilmesine dair evâ'il-i Zilhicce Sene 1180 / Miladi Mayıs Başları 1767 tarihli hüküm

89s/1h [Vergi]

Bosna sancağında vaki Lasık nahiyesi naibine hüküm ki

Haydar veled-i Salih ve ortaklarının tasarrufunda olan timar arazisinden kadimden beri öşr tarlada demetten alınmıştır. Timar arazisini ziraat edenlerden tarlada demet üzerinden alıp harman yerine getirip dökmeleri talep edildiğinde, ziraat edenler öşrü demet üzerinden değil çeç üzerinden vereceklerini beyan ederek kadime aykırı davranışta bulduklarından öşrlerin tarlada demet üzerinden alınmasına dair evâsıt-ı Zilhicce Sene 1180 / Miladi Mayıs Ortaları 1767 tarihli hüküm

89s/2h [Zulüm]

Teşne kadısına hüküm ki

Akça(?) Mağlay nahiyesi ahalisi, nahiye sakinlerinden İbrahim ve oğulları Mehmed ve İsmail ve Gühre oğlu Ahmed ve Celahık oğlu Abdullah'ın kötü işler yapan kişilerden olduğunu ehl-i örfe güvenerek fakir halktan zorla paralarını alıp zulmettikleri ve emr-i şerif olmadan tekalif işlerine karıştıklarından adı geçenlerin men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Zilhicce Sene [1]180 / Miladi Mayıs Ortaları 1767 tarihli hüküm

89s/3h [**Miras**]

Bosna valisine Teşne kadısına hüküm ki

Mağlay nahiyesi sakinlerinden el-Hacc Abdullah'ın babası Mustafa kethüda vefat ettiğinden mirası buna kaldığında Abdullah'ın yaşı küçük olduğundan kaza sakinlerinden Bekir ve kardeşi Mehmed fuzuli el koyup, talep edildiğinde ise vermekten kaçındıklarından men edilmelerine dair evâhir-i Safer Sene [1]181 / Miladi Haziran Sonları - Temmuz Başları 1767 tarihli hüküm

90s/1h [**Zulüm**]

Srebreniçe kadısına hüküm ki

Srebreniçe mukatası mutasarrıflarından Ali, nefs-i bazar-ı ma'den-i Srebreniçe toprağını ziraat edenlerden sekizde bir öşr ile salariyye dışında kahve baha namıyla yüz yirmi guruş zam ve vilayet masrafı adıyla yeni pay taksim ettiğinden zulm ve tecavüzünden men ve def edilmesine dair evâhir-i Zilhicce Sene 1180 / Miladi Mayıs Sonları 1767 tarihli hüküm

90s/2h [**Miras**]

Bakiyye-i Kostaniçe kadısına hüküm ki

Tırnavci köyü sakinlerinden Mustafa, Salih ve Ali veledân-ı Beşir'in babaları Beşir'in tasarrufunda olan yerler babalarının vefatı ile kendilerine intikal etmiştir. Köylerinden Mahmud, Ömer ve kardeşleri Hüseyin ve Ahmed 1175 senesinde bu yerlere fuzuli el koyduklarından bu yerlerin geri alınmasına dair evâ'il-i Muharrem Sene [1]181 / Miladi Haziran Başları 1767 tarihli hüküm

91s/1h [**Arazi Gasbı**]

İzvornik kadısına hüküm ki

Tronuşa manastırı rahipleri tasarrufunda olan tapulu arazilerini beş seneden beri ziraat edip vergisini sahibine öderlerken, kötü niyetli kimselerden Ali ve Süleyman tacizde bulunarak ellerindeki arazilere zorla el koyduklarından men ve def edilmelerine dair evâ'il-i Muharrem Sene 1181 / Miladi Haziran Başları 1767 tarihli hüküm

91s/2h [**Zulüm**]

Morofça (?) kadısına hüküm ki

Kobabaçe köyünde imam ve hatip olan İbrahim efendi hizmetini eda edip, üzerinde avarız alınmasını gerektiren emlak yeri bulunmazken kazadan Osman, İbrahim, Fazlı ve diğerleri tekalif-i şakkadan sende bizimle hisse ver diyerek kanuna aykırı talepte bulduklarından adı geçenlerin taciz ve tecavüzlerinin men ve def edilmesine dair evâhir-i Muharrem Sene 1181 / Miladi Haziran Sonları 1767 tarihli hüküm

91s/3h [**Zulüm**]

Travnik kadısına hüküm ki

Mustafa'nın Boşka köyünde tekalif alınmasını gerektiren emlak ve yerleri bulunmazken köy ahali sen de bizimle birlikte hisse ver diyerek kanuna aykırı talepte buldukları ve bu konuda men edilmelerine dair buyruldu dahi verilmişken ahali tacizlerine devam ettiğinden men ve def edilmelerine dair evâhir-i Muharrem Sene 1181 / Miladi Haziran Sonları 1767 tarihli hüküm

91s/4h [**Miras**]

Bosna valisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Hacı Mehmed'in kızı Kerime babasından kendine miras kalan malları ve parayı tahsil için Ahmed isimli kişiyi vekil tayin etmiştir. Ahmet bu malları ve parayı alıp Kerime'ye teslim etmesine rağmen, Kerime benim babamın mirasından alacağım kaldı diyerek Ahmed'i rahatsız etmiştir. Görülen davasında iddiasının asılsız olduğu anlaşılmasına rağmen, Kerime iddiasında ısrarcı olduğundan men ve def edilmesine dair evâ'il-i Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Başları 1767 tarihli hüküm

92s/1h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine ve Memlehateyn kadısına hüküm ki

Molla Hasan, Mehmed ve Mustafa'nın mülk arsasını tasarruf eden köylerinden Mehmed, Mustafa ve Ahmed arsaya meyve ağacı dikmişlerdir. Ağaçları sökmek istediklerinde kendi mülkümüz olur diyerek muhalefet eylediklerinden konunun mahallinde şerle görülüp hakkın yerine getirilmesine dair evâhir-i Muharrem Sene 1181 / Miladi Haziran Sonları 1767 tarihli hüküm

92s/2h [**Zulüm**]

Klis sancağında vaki Mevlana Akhisar kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken Hacı Mustafa oğlu Mustafa'nın yerliden olduğu ve rüşvet aldığı ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçenin niyabetlikten azledilmesi ve bir daha bu hizmette istihdam olunmamasına dair evâ'il-i Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Başları 1767 tarihli hüküm

92s/3h [Haksız Olarak Hapsedilen Görevlilerin Yerlerine Dönmelerine ve Bu İş Yapanların Cezalandırılmasına Dair]

Hâlâ Bosna kal'a muhafazasında yeniçeri zabiti olan [] zide mecduhuya muhafaza-i mezburede yeniçeri katibi ve haseki ve çorbacı teka'üdlüleri ve çavuşan-ı keşidegan ve ağavât ve 'alemdaran ve müteka'idin ve başeskiler ihtiyaran ve emektaran ve bi'l-cümle odalu ve yamakan neferatı zide kadruhuma hüküm ki

Yeniçeri ocağının Bosna kalesi muhafazasında olan zümresi kendi bölgelerinde aileleri ve kazançları ile meşgul iken, 178 senesinde geçmiş olan maaşlarının dağıtımı ile görevlendirilen turnacıbaşı İbrahim ve katibi dağıtımı gerçekleştirdikten sonra bazı gafil kimseler bir sebep ile zabıt ve katibi kaleye hapsedtiklerinden, zabıt ve katibin İstanbul'a gönderilmesine ve bu hareketi yapanların isimleriyle birlikte bildirilip, serhat bölgelerine sürülmelerine ve emektar yeniçerilerin çocukları olduklarından ceza vermekte yavaş davranıldığı için bu işe süratle başlanmasına ve gerektiği gibi iş yapılmasına dair evâ'il-i Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Başları 1767 tarihli hüküm

93s/2h [Vergi]

Bosna valisine ve Blagay kazası naibine hüküm ki

Blagay kalesi muhafızlarından Hasan kalede müezzin olup timarı dahilinde olan yerleri ziraat edenlerden öşür ve resimlerini talep ettiğinde biz defterde yazılı olanı veririz fazlasını vermeyiz diyerek kanuna aykırı davrandıklarından divan-ı hümayunum kalemine göre öşür ve resmin timar tasarruf edene ödenmesine dair evâsıt-ı Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm

94s/1h [Arazi-Vergiye Müdahale]

Bosna valisine Kobaş nahiyesi na'ibine hüküm ki

Mustafa sipahi ve Banaluka kalesi muhafızlarından ortağı Mustafa birlikte timar tasarruf etmektedir. Mahsul ve rüsumdan paylarına düşeni almak istediklerinde ortağı Mustafa alacağı pay ile yetinmeyip toplanacak mahsul ve rüsumu el koyduğundan Mustafa

sipahinin hakkının alınmasına dair evâsıt-ı Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm

94s/2h [**Miras**]

Bosna valisine ve Yenibazar kadısına hüküm ki

Yenibazar sakinlerinden Hanım hatuna babasından intikal eden bahçe ve konaklama yerini amcasının oğlu Ali zorla el koyduğundan bahçe ve konaklama yerinin kendisine geri alınıp ihtilafın şerle görülmesine dair evâsıt-ı Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm

94s/3h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine ve Saraybosna kadısına hüküm ki

Bosna eyaletinde çavuşluk vazifesi ile timar tasarruf eden İbrahim'in kendisine tevcih edildiği tarihten itibaren mahsul ve rüsumu almak istediğinde tanımadığı kimselerden olan Mehmed mahsul ve rüsumu almasına engel olduğundan atandığı tarihten itibaren mahsul ve rüsumun kendisine alınmasına ve muhalefetin men edilmesine dair evâhir-i Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm

95s/1h [**Zulüm**]

Lubine kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken Kurd oğlu Molla Ali'nin yerliden olduğu ve rüşvet aldığı ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçenin niyabetlikten azledilmesi ve bir daha bu hizmette istihdam olunmamasına dair evâsıt-ı Safer Sene [1]181 / Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm

95s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine Srebreniç ve Sevin(?) ve Kuşlat ve Podmir nahiyeleri na'iblerine hüküm ki Ali ve Abdullah'ın ortak olarak tasarruflarında olan mukataya, zeamet tasarruf eden İbrahim veled-i Mustafa adlı zaim müdahil olup mahsul ve rüsumu el koyarak mukata malının zarar görmesine neden olduğundan mahsul ve rüsumun alınmasına ve zaimin havass-ı hümayun topraklarına müdahalede bulunmamasına dair evâhir-i Safer Sene 1181 / Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm

96s/2h [**Arazi Gasbı**]

Bosna valisine ve Gradçaniçe kadısına hüküm ki

Hacı Hasan ve Ömer'in tasarruflarında olan yerlere kazadan Çoban (?) Mehmed ve kardeşi Hasan ve Hüseyin ve Osman el koyduklarından arazilerin kendilerine geri alınmasına dair evâhir-i Safer Sene [1]181 / Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm

97s/1h [**Miras**]

Naşsete (?) kadısına hüküm ki

Mağlay sakinlerinden Mahmud'un babası el-Hacc Mahmud vefat etmiştir. Borçları mirasından daha çok olup oğlu Mahmud mirası almadığı halde alacaklılar babasının kalan borçlarını kendisinden talep ettiklerinden alacaklıların men ve def edilmelerine dair evâhir-i Safer Sene [1]181 / Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm

97s/2h [**Vergi**]

Bosna valisine ve Memlehateyn kadısına hüküm ki

el-Hacc Ahmed havass-ı hümayuna ait bir çiftlik tasarruf etmektedir. Öşr ve salariyyesini eda etmesine rağmen mukata emini Ahmed kapudan verdiği ile yetinmeyip aynı öşr de talep ettiği için mukata emininin bu davranışından men ve def edilmesine dair evâsıt-ı Safer Sene [1]181 / Miladi Temmuz Ortaları 1767 tarihli hüküm

97s/3h [**Arazi Gasbı**]

Klis sancağında vaki' Akhisar kadısına hüküm ki

Vırladi (?) karyesi ahalisinin köyleri toprağında koyun ve davarlarını otlatıldığı mera yerlerine, Savko oğulları İlbe ve İstanko ve kardeşleri oğlu Marko veled-i Dragık ve Körü veled-i İlbe adlı zimmîler bazen yerlerini ziraat edip bazı yerlerine de bina inşa ettiklerinden hayvanlar otlatılamadığı için ahalinin zorluk çekmesine neden olduklarından adı geçenlerin men ve def edilmelerine dair buyruldu ve hüccet dahi verildiği halde müdahalelerinde ısrarcı olduklarından men ve def edilmelerine ve şerle görülmesine dair evâhir-i Safer Sene [1]181 / Miladi Temmuz Sonları 1767 tarihli hüküm

98s/2h [**Arazi-Vergiye Müdahale**]

Bosna valisine Yayçe kadısına ve Dubrovnik ve Mağlay nahiyeleri na'iblerine hüküm ki

Mehmed veled-i müteferrika Mustafa'nın ze'ametine dahil olan köy, çiftlik ve mezra yerlerine kötü kimselerden bazıları fuzuli olarak müdahalede bulduklarından mahsulat ve rüsumatın alınmasına ve müdahalede bulunan kimselerin men ve def edilmesine dair evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm

98s/3h [**Araziyi Bedelinden Fazla Satmak İsteyen Sahibin Men Edilmesine Dair**]

Klis sancağında Akhisar kadısına hüküm ki

Dolna-Oyurca (?) köyü ahalisinin şikâyetinde, ahaliden bir kimse vefat ettiği sırada çocuğu bulunmadığı için arazisi tapuya geçmiştir. Tapu resmi vermek suretiyle sahibinden almak kanun iken, bu yerin sahibi resm-i tapu ile vermek yerine arazinin yarı bedeli ile verdiği için men edilmesine ve emr-i şerife göre iş yapılmasına dair evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm

99s/2h [**Zulüm**]

Eyalet-i Bosna'da Akhisar kazası civarında vaki' mevlana Pravadi kadısına hüküm ki

Akhisar kazası ahalisi, kazaları kadılarının devre çıkma bahanesiyle bedelini ödemediği için yiyecek aldığı ve ahaliden biri vefat ettiğinde varisi yoksa kısmet alınmazken zorla resm-i kısmet aldığından, zulm ve tecavüzünün men edilmesine dair evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm

99s/3h [**Zulüm**]

Eyalet-i Bosna'da Akhisar kazası civarında vaki' Pravadi kadısına hüküm ki

Akhisar kazası ahalisi üzerlerine düşen tekalifi ödemesine rağmen kaza kadısı kendisi için emr-i şerife aykırı olarak akçe aldığından tecavüzünün men ve def edilmesine dair evâil-i Rebî'u'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm

99s/4h [**Arazi Gasbı**]

Eyalet-i Bosna'da vaki' Blagay kadısına hüküm ki

Mehmed ile kardeşi Ahmed ortak olarak arazi tasarruf etmektedir. Ahmed uzak bir yere gidip kendisinden on senedir haber alınmadığından tapu hakkı Mehmed'e geçmiştir. Mehmed, kardeşinin hakkını sahibinden almıştır. Mehmed hakkını eşi Kamile hatuna bedeli karşılığında devretmiştir. Mehmed vefat edince kız kardeşi Zeynep ve eşi Arslan araziye müdahil olduklarından yapılan murafaalarında iddialarının asılsız olduğu bu

konuda adı geçenlerin men ve def edilmesine dair evâil-i Rebî'ü'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm

100s/2h [**Alacak-Verecek**]

İsne (?) -Göhlhisar kadısına hüküm ki

Sarraf taifesinden Mardiros ve Agob ve Agonis adlı zimmîlerin Petrovaç kalesinde kapudan olan Hüseyin ve kardeşi Mehmed'de dokuz yüz altmış guruş alacakları bulunmaktadır. Hüseyin payını ödemediği vefat ettiği Mehmed'den borcu talep edildiğinde vermektan kaçındığından Mehmed'den ve ölen Hüseyin'in mirasından alacak hakkının adı geçenlere alınmasına dair evâil-i Rebî'ü'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm

100s/3h [**Zulüm**]

Eyalet-i Bosna'da vaki' mevlana Akhisar kadısına hüküm ki

Yerliden naib olmak yasak iken Sarı oğlu Mustafa ile oğlu Fehmi Mustafa'nın yerliden olduğu ve rüşvet aldığı ayrıca haksız olan tarafı tutarak ahaliyi zor durumda bıraktığı bildirildiğinden adı geçeninin niyabetlikten azledilmesine dair evâsıt-ı Rebî'ü'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Ortaları 1767 tarihli hüküm

100s/4h [**Arazi Gasbı**]

İsmail kendi rızası ile Hayrizade Mehmed Said efendiden tasarrufunda olan arazileri almıştır. Ali efendinin eşi hile ve uydurulmuş senet ibraz ederek arazinin yarısının kendisine eşinden intikal ettiğini belirterek araziye zorla el koyduğundan müdahalesinden men ve def edilmesine ve arazinin geri alınmasına dair evâil-i Rebî'ü'l-evvel Sene 1181 / Miladi Ağustos Başları 1767 tarihli hüküm

BÖLÜM III

TRANSKRİPSİYON

GİRİŞ

4. sayfa

Bi-ismuhû Subhânehû ve Te‘âlâ

Hâzihi Kuyûd-ı Ahkâmu’ş-Şikâyât-ı Eyâlet-i Bosna Fî Zamân-ı Sadr-ı Sudûrû’l-Vüzerâ Hazret-i Mustafa Paşa Yessiru’l-lah-ı Mâ-yeşâ’ ve Fî-İbbân-ı Hazret-i Re’îsü’l-Küttâb el-Hâcc Mehmed Emin Efendi nâle mâ-yetemennâh El-Vâki‘ Fî Evâhir-i Şa‘bânü’l-Mu‘azzam Sene Semân ve Seb‘în ve Mie’ ve Elf

4. sayfa 1. hüküm

Saraybosna mollasına hüküm ki

Bosna kazâsı sâkinlerinden Osman ve Salih nâm karındaşlar südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb Bosna kasabası toprağında arâzî tasarruf idenlerden vâlideleri Emine nâm hâtûn müteveffîye oldukda tasarrufunda olan ma‘lûmetu’l-hudûd yerleri kânûn üzere tapuya müstehakk ve hakk-ı tapu bunlar ile diğerkarındaşları Muharrem’in olmağla hîn-i tapuda bî-garaz Müslümânları takdîr eyledikleri resm-i tapu ile alub yedlerine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince ber-vech-i iştirâk zabt ve zirâ‘at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ ederler iken karındaşları mezbûr Mehmed dahî fevt olub oğlu ve kızı kalmayub ol yerlerden hissesini kânûn üzere tapuya müstehakk ve hakk-ı tapu bunların olmağla bunlar dahî karındaşları mezbûrun hissesini dahî bî-garaz Müslümânları takdîr eyledikleri resm-i tapu ile sâhib-i arzdan alub yedlerine virilen tapu temessükü mücebince zabt ve ve zirâ‘at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ ve bu makûle müteveffânın er karındaşı var iken babasının hakk-ı tapuda ‘alâkası olmayub bir dürlü dahl olunmak îcâb itmez iken bunların babalarının zevce-i âharından mütevellit Hasan nâm sagîrin vasîsi olan kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Hasan nâm kimesne zuhûr ve ben vasîsi olduğum sagîr-i merkûmun babasından mukaddem fevt olan karındaşınız merkûm Muharrem’in ol yerlerden hissesinin hakk-ı tapusu babasının olmağla babanız merkûm dahî fevt olub ol yerlerden hissesi sagîr-i mezbûrâ intikâl itmeğle bi’l-vesâye yedinizden alub zabt iderim deyû hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve te‘addîden hâlî olmadığun bildirüb ol yerleri yedlerinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince kendülere zabt ve zirâ‘at itdirilmeyüb mezbûru hilâf-ı kânûn müdâhale ve ta‘arruz itdirilmeyüb zâhir olan müdâhale ve te‘addîsi men‘ ü def ‘ olmak

bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ş (Şa‘bân) Sene 1178

5. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Travnik kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Hasan nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûrede sâkine bundan akdem vasîsi olduğum Zeyneb nâm sagîrenin müteveffâ babasından muntakil ma‘lûmu’l-mikdâr nukûd akçesini istirbâh itmeyüb ba‘dehû mezbûre bâliğa olmağla meblağ-ı mezkûru mezbûreye tamâmen teslîm eyledikten sonra ba‘zı kimeslerin tahrîkiyle mezbûru zuhûr ve meblağ-ı mezbûru istirbâh eylemek bin yetmiş guruş ribh hâsıl olurdu deyû bin yüz yetmiş yedi senesinde bunun üzerine bir nesne sâbit olmadan hevâsına tâbi‘ mütegalibeye istinâden bi-gayr-ı hakkın ve fuzûlî ol-mikdâr guruşun alub gadr-ı küllî eyledükde ve bu bâbda da‘vâsına muvâfık şeyhü’l-islâmıdan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildirüb fetvâ-yı şerîfe mücebince şer‘ile görölüb bî-vech-i şer‘î ve fuzûlî aldığı meblağ-ı mezkûr kendüye alıvirülüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer‘ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 179

5. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Bosna kâdîsına hüküm ki

Mustafa nâm kimesne gelüb Saraybosna’da vâki‘ müteveffâ Gazi Halil Bey Cami‘-i şerîfi vakfından almak üzere yevmî elli akçe müderrislik Mustafa halîfe ‘an-Âli mahlûlden ve yevmî yirmi akçe ile şeyh-i hânîkâhlık dahî Hacı Mustafa Efendi me‘zun-ı bi’l-iftâ mahlûlünden bâ-işâret-i şeyhü’l-islâmî bin yetmiş yedi senesi recebinin yirmi sekizinci gününde Sabit efendi dimekle ‘arîf kimesneye tevcîh ve berât ve edâ-yı hizmet ider iken fevt ve zikr olunan cihetler bin yetmiş sekiz senesi zilhiccesinin yirmi üçüncü gününde Ahmed ibni Mustafa’ya tevcîh ve berât müteveffâ-yı mezbûrun tevcîhî târîhinden vefâtı târîhine gelince berâtı mücebince hizmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesi Saraybosna’da vâki‘ vakf-ı mezbûr mütevellîsi zimmetinde kalub ve bu mütevvafâ-yı mezbûrun düyûn-ı kesîresi edasıçün vasî-i muhtârı olmağla bi’l-vesâye taleb eyledükde hilâf-ı şer‘-i şerîf virmekde ta‘allül ve muhâlefet ve gadr murâd eylediğün bildürüb müteveffâ-yı mezbûrun tevcîhî târîhinden vefâtı târîhine gelince berâtı mücebince hizmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesi tamâmen tahsîl ve bi’l-vesâye kendüye alıvirülüb ta‘allül ve muhâlefet ittirmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve hazîne-i

‘âmiremde mahfûz küçük evkâf muhâsbesi defterlerine nazar olundukda zikr olunan müderrislik ve şeyh-i hânîkâhlık cihetleri mutasarrıfları merkûmânın mahlûllerinden yetmiş yedi recebinin yirmi sekizinci gününde mezbûr Sabit’e ve yetmiş sekiz senesi zilhiccesinin yirmi üçüncü gününde fevtinden mezbûr Ahmed ibni Mustafa’ya tevcih ve berât virildiği mestûr ve mukayyed olunmağın der-kenârı mücebince mahallinde şer‘ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 179

5. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisi Bosna mollasına hüküm ki

Saraybosna’da vâki‘ müteveffâ Yahya Paşa vakfının bi’l-fi’il mütevellîsi olan Mehmed zîde kadruhû gelüb müteveffâ-yı müşârü’n-ileyhin vakfiyye-i ma‘mûlün-bihâsında mukayyed musakkafâtından kazâ-i mezbûr mahallâtından memûteyn (?) mahallesinde vâki‘ cümle kasaba ahâlîsinden ma‘lûme olan kimesnelerin tasarruflarında olan ma‘lûmetü’l-hudûd mukâta‘alu vakıf ‘arsalarını bey’ ü şıra itmek murâd eylediklerinde beynlerinde birbirlerine bilâ-izn-i mütevellî ve bilâ-temessük mülk misillü’ bey’ ü şıra zabt ve mahsûl-ı vakfa gadr olduğun bildürüb şer‘ile görüleb izn-i mütevellî olmadıkça hilâf-ı şer‘ ve şart-ı vâkıfa mugâyir birbirlerine müdâhale ittirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeyle mahallinde şer‘ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1179

5. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine Saraybosna kâdîsına hüküm ki

Saraybosna’da vâki‘ müteveffâ Yahya Paşa vakfının mütevellîsi olan Mehmed zîde kadruhû gelüb müteveffâ-yı müşârü’n-ileyhin vakfiyye-i ma‘mûlün-bihâsında mukayyed musakkafâtından kazâ-i mezbûr mahallâtından memûteyn (?) mahallesinde vâki‘ ma‘lûmetü’l-hudûd vakf-ı ‘arsaya mutasarrıf olan mahalle-i mezbûre ahâlîsinden ma‘lûme olan kimesneler zimmetlerinde bin yüz yetmiş senesinden berü müctemi‘ olan ma‘lûmu’l mikdâr akçe mukâta‘aların bi’t-tevliye taleb ve alub vakfın umûruna sarf itmek murâd eyledikde kaziyyede ‘alâkası ve medhali olmayan yine mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Berber Salih ve Alemdar Osman ve Tinooğlu (?) Mehmed dimekle ma‘rûf kimesneler kendü hâllerinde olmayub merkûmları hilâf-ı şer‘-i şerîf tahrîk ve zimmetlerinde müctemi‘ olan mukâta‘aların virmelerine mûmâna‘at ve vakf-ı şerîf mahsûlünün kesrine bâ‘is oldukların bildürüb şer‘ile görüleb merkûmların zimmetlerinde müctemi‘ olan mukâta‘aları her ne ise tamâmen tahsîl ve bi’t-tevliye kendüye alıvirülüb bî-vech-i şer‘î

ta'allül ve muhâlefet itdirilmeyüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1179

6. Sayfa 1. hüküm

[Devrekâni kâdîsına ve Kastamonu sancağı mütesellimine hüküm ki]²⁰⁶

Kazâ-i mezbûre tâbi' Laçın nâm karyeden İbrahim nâm kimesne südde-i sa'âdetime gelüb bu kendi hâlinde iken yine kazâ-i mezbûre tâbi' Çorbacı karyesinden Hacı Süleyman oğlu Ahmed kendi hâlinde olmayub bin yüz yetmiş yedi senesinde zikri müstekreh cevablar ile şütüm-ı galîza ile şetm ve hetk-i ırz eyledikten mâ'adâ katl kasdıyla üzerine hücum ve ol-vechile mağdûr ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb mücebince şer'ile görölüb ber-müceb-i fetvâ-yı şerîfe icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk ve te'addîsi men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1179

Sehven mahalline nakl olundu.

6. sayfa 2. hüküm

[Devrekâni kâdîsına ve Kastamonu sancağı mütesellimine hüküm ki]²⁰⁷

Kazâ-i mezbûre tâbi' Laçın nâm karyeden İbrahim nâm kimesne südde-i sa'âdetime gelüb karye-i merkûm kurbunda bunun mutasarrif olduğü değirmenine yine kazâ-i mezbûre tâbi' Çorbacı karyesi derûnundan kadîmü'l-eyyâmdan cereyân iden mahsûs ve müstakil kadîmî suyundan âharın bir dürlü 'alâka ve müdâhili olmayub buana değin ta'arruz ve kadîme mugâyir mümâna'at ve te'addî olduğü yoğiken mezbûr Çorbacı karyesinden Hacı Süleyman oğlu Ahmed kendi hâlinde olmayub cebâbireden olmağla zuhûr ve şirrete sülûk ve ol su benim çayırına cârî suyumdur senin 'alâka ve medhâlin yoktur alub zabt ve çayırına icrâ iderüm deyû hilâf-ı kânûn ve kadîme mugâyir fuzûlî müdâhale ve mecrâ-yı kadîmînden icrâm idüb bunun değirmeninin ibtâline bâ'is olub gadr eyledükden ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb mücebince şer'ile görölüb ol suyu kadîmden mahallinde ve ne-vechle cârî olagelmış ise yine kadîmî üzere değirmenine icrâ itdirölüb kadîme mugâyir te'addî ve

²⁰⁶ Üzeri çizik (iptal).

²⁰⁷ Üzeri çizik (iptal).

rencide itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1179

6. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Hasan nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûrda sâkine bundan akdem vasîsi olduğu Zeyneb nâm sagîrenin müteveffâ babasından muntakil ma'lûmu'l-mikdâr nukûd akçesini istirbâh itmeyüb ba'dehû mezbûre bâliğa olmağla meblağ-ı mezkûru mezbûreye tamâmen teslîm itirdikten sonra ba'zı kimesnelerin tahrîkiyle mezbûre zuhûr ve meblağ-ı mezbûru istirbâh eylesen bin yetmiş guruş ribh hâsıl olurdu deyû bin yüz yetmiş yedi senesinde bunun üzerine şer'an bir nesne sâbit olmadan hevâsına tâbi' mütegalibeye istinâden bi-gayr-ı hakkın ve fuzûlî ol-mikdâr guruşun alub gadr-ı küllî eyledükten ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virüldüğün bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'ile görüleb bî-vech-i şer'î ve fuzûlî aldığı meblağ-ı mezkûr kendüye alıvirüleb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 179

6. sayfa 4. hüküm

Travnik kâdîsına hüküm ki

Travnik kazâsına tâbi' Belopole ve Kocadere nâm karyeler ahâlîsinden Ömer ve Ahmed ile Mustafa nâm sipâhî gelüb yine karye-i mezbûre ahâlîsinden Ahmed ve Mehmed Veli nâm kimesneler tasarruflarında olan hayvânâtların muhkem zabt itmeyüb bunların zer' olunmuş gök tereke ve sâ'ir mezrû'atları arasına salıvirüb yedirüb ve çiğnedüb küllî zarar u ziyândan hâlî olmadıkların bildürüb mezbûrların ol-vechile zâhir olan zararları men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1179

7. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Bosna kâdîsına hüküm ki

Musa ve Yasef nâm Yahûdiler 'arz-ı hâl ider bundan akdem İstanbul'da mürd olan babaları İlya nâm Yahûdinin sâbıkâ Bosna defterdârı İsmail efendi dimekle ma'rûf kimesne zimmetinde ocak mâlî olmak üzere bin yüz yetmiş senesinden berü bâ-temessük yedi bin sekiz yüz elli guruş alacak hakkı olub almadan mesfûr fevt olub ırs-ı şer'ile

bunlara intikâl idüb emvâl ve eşyâsına vâzi‘u‘l-yed olan kazâ-i mezbûr sükkânından mûrisleri Hasan ve Mehmed nâm kimesnelerden talep eylediklerinde bî-vech-i şer‘î virmekde ta‘allül ve gadr ve ibtâl-ı hakk sevdâsında oldukların bildirüb şer‘ile görülüb babaları mürd-i mesfûrdan muntakil ol-mikdâr gurus hakları müteveffâ-yı mesfûrun terakesine vâzi‘u‘l-yed olan mezbûrlardan ve mâl-ı müteveffâdan alıvirilüb icrâ-yı şer‘ ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer‘ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa‘bân) Sene 1178

7. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine mevlânâ Saraybosna kâdîsına hüküm ki

Mehmed nâm kimesne südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb bunun Saraybosna’da vâki‘ mutasarrıf olduğu mülk hânında kimesnenin şer‘an ‘alâkası yoğiken yine kazâ-i mezbûrede sakin Kuzar oğlu Hasan nâm mütegalibe zuhûr ve hân-ı mezbûrun nısfını ben zabt iderüm deyû te‘addî ve bi‘l-âhare zabt ve gadr idüb gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb şer‘ile görülüb merkûmun hilâf-ı şer‘-i şerîf zabt eylediği hânın nısfını kendüye alıvirilüb icrâ-yı şer‘ ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın sen ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ ileyhsiz husûs-ı mezbûr mahallinde şer‘ile görülüb ihkâk-ı hakk ve keyfiyet-i sûret-i sicillâtıyla der-‘aliyyeme ‘arz ve i‘lâm olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa‘bân) Sene 1178

7. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Banaluka kâdîsına hüküm ki

Mustafa nâm kimesne gelüb Bosna sancağında Banaluka kazâsı muzâfâtından Kobaş nâhiyesine tâbi‘ karye-i Sumusa‘a Nasık (?) toprağında zemîn-i Abdullah der tasarruf Hüseyin bin Abdullah ma‘a- haymâna doksan deyû defter-i hâkânîde mukayyed zam‘ına havâss-ı hümâyûnumdan temessük ile mutasarrıf olmağla zıkr olunan zemînde baştına yerleri dahî olmağla ber-mûcebî defter-i hâkânî üzerine edâsı lâzım gelen resm-i floriyiciyânı havâss-ı hümâyûn mutasarrıfına edâ ider iken kanâ‘at itmeyüb kânûn ve defterden ziyâde beher baştinaya doksan altışar para resm-i flori talebiyle te‘addîden hâlî olmayub mağdûr olduğun bildirüb mezbûrların hilâf-ı defter-i hâkânî ol-vechile ziyâde talebiyle zâhir olan te‘addîsi men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz defter-i mufassala mürâca‘at oldukda Bosna sancağında Kobaş nâhiyesine tâbi‘ otuz ‘aded hâne ve yirmi dokuz ‘aded baştına ile zemîn-i der tasarruf Abdullah ma‘a-haymâna doksan deyû mukayyed zemîn ile karye-i Sumusa‘a

Nasık (?) tahrîr ve havâss-ı hümâyûn mülhakâtından olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 178

7. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine ve Gradçaniçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûrda vâki‘ Sorin kal‘asının ‘ulûfelü mustahfızları gelüb kazâ-i mezbûrede Havaleci Ahmed Ağa ve Sokullu Osman Ağa ve Gradçaniçeli diğer Ahmed Ağa demekle ma‘rûf kimesnelerin yüz yetmiş altı senesinden berü ‘ulûfelerini mahallinde ahz ve berâtları mücebince hizmetleri mûkabelesinde müstehakk oldukları ‘ulûfelerini bunlara tamâmen virmeyüb birer mikdâr edâ ve bâkîsi zimmetlerinde kalub beynlerinde ahz ve î‘tâ cârî olmağla hesâb görüb zimmetlerin müteveccih olan hakların talep eylediklerinde birbirleriyle müttefikân ve hesâb görmekten ibâ ve ekl ü bel‘ ve gadr irâdesinde oldukların bildirüb ma‘rifet-i şer‘ile merkûmların hesâbları görölüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer‘ile görölmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 1180

8. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Yenibazar kâdîsına hüküm ki

Hâlâ Prizrin Sancağı mutasarrıfı olub Yenibazar’da sâkin İsmail dâme ikbâluhû gelüb bundan akdem vasî-i muhtârı olduğu Yenibazar sâkinlerinden müteveffâ karındaşı Mehmed Paşa’nın oğulları Kurd Mehmed Beg ve Derviş Beg ve Lütfullah Beg demekle ma‘rûf kimesneler ‘akl u bâliğ olduklarında babaları müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil emvâl ve eşyâ-yı mevrûse emlâkları ber-mücebi defter-i kassam taraflarına edâ ve teslîm eyledikde anlar dahî müslümîn mahzarlarında hakk-ı irşiyelerini ahz u kabz idüb zimmetlerini ibrâ ve iskat eylediklerini müş‘ir kibel-i şer‘den mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhin yedine hüccet-i şer‘iyye virilüb ve bu makûle bir def‘a şer‘an görölüb kat‘-ı nizâ‘ ve fasl-ı husûmet ve ibrâ-yı zimmet birle cânib-i şer‘den hüccet-i şer‘iyye virilen hukûk da‘vâsının tekrâr istimâ‘ı memnû‘ iken üç dört mâh mürûrûndan sonra mezkûrân Mir Derviş ve Mir Lütfullah zuhûr ve şirrete sülûk ve biz ibrâmızdan nâdim olduk deyû mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye da‘vâya tasaddî ve dâimâ tekrîr ve ısrârdan hâlî olmayub gadr-ı küllî sevdâsında oldukların ve bu bâbda da‘vâsına muvâfik fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüb yedinde olan hüccet-i şer‘iyye ve fetvâ-yı münîfe mücebince ‘amel olunub mezkûrların hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i fetvâ-yı münîfe ve ibrâ ve hüccet-i şer‘iyyesine muhâlif zâhir olan

müdâhale ve mu‘ârazaları men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden hilâf-ı şer‘-i şerîf ve bilâ-emr-i münîf yedinde olan hüccet-i şer‘iyye ve fetvâ-yı münîfeye mugâyir vâki‘ olan te‘addîleri men‘ olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâhir-i N (Ramazân) Sene 178

8. sayfa 2. hüküm

Böğürdelen kâdîsına hüküm ki

Hüseyin Ağa ve Genco İbrahim Odabaşı ve Hasan ‘Âlemdar ve Mahmud Bölükbaşı ve Ömer ‘Âlemdar ve Hüseyin ‘Âlemdar nâm kimesneler gelüb iştirâken ber-vech-i mâlikâne ‘uhdelerinde olan Böğürdelen kazâsına tâbi‘ Maçova-i Bâlâ karyesinin mümtâz ve mu‘ayyen hudûdu dâhilinde kadîmü’l-eyyâmdan berü ‘öşr ve resmi mukâta‘a -i mezbûre tarafından alınagelen yerlere dahl îcâb itmez iken civârında vâki‘ ze‘âmet karyelerinden Ulusunca (?) nâm karye za‘îmi Toz Veli Hüseyin Beg dimekle ma‘rûf kimesne zirâ‘atcileriyle müttefiken hilâf-ı kânûn ve kadîme mugâyir fuzûlî müdâhale ve bundan akdem za‘îmi mezbûrun vekîli mahall-i nizâ‘ üzerinde lede’l- murâfa‘a-i mu‘ârazadan men‘î hâvi karye-i Maçova-i Bâlâ el-mezbûrenin hudûd ve sınırı tasrîh ve beyânıyla taraf-ı şer‘den iki kıt‘a mufassal ve meşrûh hüccet-i şer‘iyye îtâ ve tekrâr murâfa‘adan üzerlerine imzâ ve mücebelerince ‘amel oluna deyû buyuruldu tahrîr olunmuş iken hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye ve kadîm yine müdâhalesinde ısrâr ve gadr murâd eylediğün bildirüb zikr olunan yerlerin a‘şâr ve rüsûmu kadîmîsi üzere mukâta‘a-i mezbûre tarafından ahz u kabz itdirilüb za‘îm-i mezbûrun hilâf-ı kânûn ve hüccet-i şer‘iyyelere mugâyir ol-vechile müdâhalesi men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 178

8. sayfa 3. hüküm

Bakiyye-i İmocka ma‘a Dugna kâdîsına hüküm ki

Müderresinden kıdvetü’l-ulemâi’l-muhakkîkin Mevlânâ Seyyid Yahya zîde ‘ilmuhû südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb hâlâ ber-vech-i ma‘îşet mutasarrif olduğu İstolaç ma‘a Gabele kazâsına dahl olunmak îcâb itmez iken sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin Gabele kazâsı benim mutasarrif olduğum Bakiyye-i İmocka ma‘a Dugna kazâsına ilhâk olunmuşdur deyû nizâ‘ ve tarafından na‘iblerinin zabtına muhâlefet eylediğün bildürüb ol-bâbda hükm-i hümayûnum ricâ ve vilâyet-i Rûmeli’nde İstolaç ma‘a Gabele kazâsı rûznâmçe-i ‘askerîden mahrec der-kenâr nâtik olduğu üzere müstakillen başka kazâ ve

Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna kazâsı kezâlik başka kazâ olub her birinin müstakil kâdîları olmağla her biri 'aharın kazâsına ta'arruz itmek üzere tuğralı emr-i 'âlîşânım sudûrunu bi'l-fi'il Rûmeli kâzaskeri olan a'lemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn Mevlânâ Osman edâma'l-lâh-ı te'âlâ fezâ'ilehû i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1178

8. sayfa 4. hüküm

Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna kâdîsına hüküm ki

Müderresinden kıdvetü'l-ulemâi'l muhakkikin Mevlânâ Seyyid Yahya zîde 'ilmuhû südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb hâlâ ber-vech-i ma'îşet mutasarrıf olduğu İstolaç ma'a Gabele kazâsına dahl olunmak icâb itmez iken sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin Gabele kazâsı benim mutasarrıf olduğum Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna kazâsına ilhâk olunmuşdur deyû nizâ' ve tarafından nâ'iblerinin zabtına muhâlefet eyledüğün bildürüb ol-bâbda hükm-i hümayûnum ricâ ve vilâyet-i Rûmeli'nde İstolaç ma'a Gabele kazâsı rûznâmçe-i 'askerîden mahrec der-kenâr nâtik olduğu üzere müstakillen başka kazâ ve Bakiyye-i İmocka ma'a Dugna kazâsı kezâlik başka kazâ olub her birinin müstakil kâdîları olmağla her biri 'aharın kazâsına ta'arruz itmek üzere tuğralı emr-i 'âlîşânım sudûrunu bi'l-fi'il Rûmeli kâzaskeri olan a'lemü'l-'ulemâi'l-mütebahhirîn Mevlânâ Osman edâma'l-lâh-ı te'âlâ fezâ'ilehû i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1178

9. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Foça kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Salih ve Süleyman ve Mehmed ve Elvan bin Ziyak (?) Mustafa nâm sipâhîler gelüb Hersek sancağında ve kazâ-i mezbûr muzâfâtından Sokol nâhiyesinde Dolna-Brusna nâm karye ve gayrıden dört bin kırk ber-vech-i tekâmîl altı bin akçe ber-vech-i iştirâk berât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları tîmârları baş kalemi olub müstakillen kayd ve berâtlarına dâhil nâhiye-i mezbûre tâbi' on dört baştına ve bir hisse çayır ve bir bağ ve bir çiftlik ve bir nefer re'âyâ ile karye-i Dolna-Brusna hâsıl-ı ispenç ve gendüm ve mahlût ve âsiyâb-ı bâb-ı iki yekûn ma'a-gayrîhû üç bin yüz otuz yedi akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defteri icmâlde ma'a gayrîhû birikdirilüb dört bin kırk ber-vech-i tekâmîl altı bin akçe bir icmâl ve tamâmen merkûmun Salih ve Süleyman ve Mehmed ve Elvan bin Ziyak (?) Mustafa tîmârları olub ve yine Sokol nâhiyesine tâbi' on üç baştına ve iki nefer re'âyâ ve bir çiftlik ile karye-i Dolna-Troşna ve

hâsıl-ı ispenç ve gendüm ve mahlût ve yekûn ma'a-gayrihû bin iki yüz altmış sekiz akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' beş baştina ve bir zemîn ve bir hisse tarla ve bir bağ ile karye-i Troşna-i diğêr hâsıl-ı ispenç ve kûndüm ve mahlût ve âsiyâb-ı bâb-ı bir yekûn ma'a-gayrihû beş yüz doksan beş akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' iki baştina ile karye-i Dolna-Troşna ve hâsıl-ı ispenç ve 'öşr-i hubûbat ve rûsûm-ı zerdevât yekûn ma'a-gayrihû yüz otuz sekiz akçe yazular ile defteri mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defteri icmâlde yine Sokol nâhiyesinde Sulusam nâm karye ve ma'a-gayrihâ birikdirilüb altı bin dokuz yüz yetmiş altı akçe bir icmâl havâss-ı mîrlivâdan ifrâz ve eşkinci kılıç tîmâr olub Ali'ye tevcîh olunmak için bâ-hattı tevkî'i yüz altmış dört senesinde tashîh ve sebt ve tamâmen.... ann-havâss-ı mîrlivâ deyû İbrahim veled-i Ali tîmârı olduğu defter-i hâkânîde mukayyed olmağla marû'l-beyân on dört baştina ve bir hisse çayır ve bir bağ ve bir çiftlik ve bir nefer re'âyâ ile üç bin yüz otuz yedi akçe yazusu olan Dolna-Brusna karyesine hilâf-ı defter-i hâkânî âhardan bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken mezbûr İbrahim veled Ali tîmârı mülhakâtı olub on üç baştina ve iki nefer re'âyâ ve bir çiftlik ile bin iki yüz akçe yazusu olunan Dolna-Troşna ve beş baştina ve bir zemîn ve bir hisse tarla ve bir bağ ile beş yüz doksan beş akçe yazusu olan Troşna-i diğêr ve iki baştina ile yüz otuz sekiz akçe yazusu olan Dolna-Troşna kurâ-i sâlifü'l-beyânı ber-mûceb-i defter-i hâkânî zabta kanâ'at itmeyüb bunların ber-vech-i iştirâk mutasarrıf oldukları tîmârları baş kalemi olan karye-i Dolna-Brusna el-mezbûre için tîmârım mülhakâtındandır deyû hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve nizâ'dan hâlî olmaduğın bildürüb on dört baştina ve bir hisse çayır ve bir bağ ve bir çiftlik ve bir nefer re'âyâ ile üç bin yüz otuz yedi akçe yazusu olan karye-i Dolna-Brusna el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî kendülere zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mezbûr İbrahim veled-i Ali'yi (çizik) ve âhardan bir ferdi hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince kânûn üzere 'amel olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1178

9. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Prepol kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Mehmed ve Mehmed veled-i Hamza ve Hamza veled-i İbrahim nâm sipâhîler südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Hersek sancağında Prepol kazâsı muzâfâtından Salur (?) nâhiyesinde Kartine (?) nâm karye ve gayrıdan on sekiz bin yedi

yüz yirmi akçe tîmâra mezbûr Mehmed ve yine karye-i mezbûre ve gayrıdan yedişer bin sekizer yüz altmış akçe tîmâr dahî mezkûr Mehmed veled-i Hamza ve Hamza veled-i İbrahim başka başka berevât-ı şerîfimle mutasarrıflar olub tîmârlarının baş kalemi olan sâlifü'l-beyân karye-i Kartine ve tîmârları mülhakâtından nâhiye-i mezbûre tâbi' Kartine-i diğere ve Körte ve Neçiçe (?) karyelerine ve mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhilinde kadîmden a'şâr ve rusûmatı tîmârları tarafından alınagelen yerlere âhardan bir-vechile dahl olunmak icâb itmez iken nâhiye-i mezbûrede bâc-ı bâzâr-ı kasaba-i Prepol ve gayrıdan altı bin akçe tîmâra mutasarrıf Haydar nâm sipâhî tîmârı mülhakâtından nâhiye-i mezbûre tâbi' Pirayığ karyesinin mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde kadîmden 'öşr ve resm-i tîmârı tarafından alınagelen yerleriyle zabta kanâ'at itmeyüb bunların müstakillen kayd ve berâtlarına dâhil mârû'z-zikr Kartine karyesine hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve yetmiş beş senesinden berü tagallüben zabt mahsûl ve rusûmu ahz u kabz itmeğe geçen sene valî-i sâbık tarafına 'arz-ı hâl ve vârid olan buyuruldu mücebince mahall-i nizâ'ın üzerinde le'del-murâfa'a mezbûr Haydar mu'ârazadan men'-i hâvi taraf-ı şer'den i'lâm ve i'lâmı ve defter-i hâkânî mücebince kadîmîsi üzere bunların taraflarından zabt ve mezbûrun ve fuzûlî zabt eyledüğü mahsûl istirdâd olunmak üzere valî-i sâbık tarafından tekrâr buyuruldu tahrîr olunmuşken hilâf-ı defter-i hâkânî ve kânûn-ı kadîme ve i'lâm ve buyurulduya mugâyir ve yine müdâhalesinde isrâr ve tîmârları mahsûlüne gadr eyledüğün bildürüb zikr olunan Kartine ve Kartine-i diğere ve Körte ve Neçiçe(?) karyeleri mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhilinde kadîmden 'öşr ve resmi tîmârları tarafından alınagelen yerler ile ber-müceb-i defter-i hâkânî kendülere zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rusûmâtı kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb mezbûr Haydar'ı hilâf-ı defter-i hâkânî ve kânûn ve kadîme mugâyir bir-vechile dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Klis nâhiyesine tâbi' yedi nefer re'âyâ ve on baştina ile karye-i Marye (?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhû iki bin üç yüz altmış altı akçe ve yine dört nefer re'âyâ ve bir baştina ile karye-i Kartine-i diğere ve hâsıl ma'a- ispenç ve 'öşr-i hubûbat (10. sayfa) ve rüsûm-ı sâ'ire üç yüz elli akçe ve yine nâhiyesine tâbi' iki nefer re'âyâ ve yirmi iki baştina ile karye-i Körte (?) ve Neçiçe (?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhû iki bin altı yüz akçe yazılar ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a-gayrîhû birikdirilüb yirmi altı bin yüz kırk altı akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun on üç bin yetmiş altı akçesi defter-i hâkânîde mestûr olmak üzere mezkûr Mehmed ve altı bin beş yüz otuz altı akçesi Hamza veled-i İbrahim ve ol-mikdârı Mehmed

veled-i Hamza kaydlarında ve yine Klis nâhiyesine tâbi' bâc-1 bâzâr-1 kasaba-i Prepol ve mahalle-i varoş der-kurb-i kasaba-i mezbûre ve bağçehâ' tâbi' varoş-1 mezbûre ve karye-i Pırayıĝ (?) ma'a-Elvaniyye ma'a-Karakaya Rabarsıç ma'a-Terak (?) hâriç ez-defter olmaĝla bu ber-vech-i tahmîn altı bin akçe eşkinci kılıç tîmâr üzere merkûm Haydar veled-i Mustafa'ya tevcîh olunmak için bin yüz kırk bir senesi rebî'u'l-âhirinin yirminci gününde defter-i icmâle tevkî'i kalemiyle tashîh ve sebt-i defter olunub yetmiş yedi rûznâmçesinde berâtıyla Haydar üzerinde olmaĝla bu takdirce ber-mûceb-i defter-i hâkânî karye-i Kartine-i diĝer ve Körte (?) ve Penco (?) el-mezbûrunda merkûm Haydar'ın 'alâkası olmayub mezbûrun berâtları yazularına göre hisselerin zabt itmeleri iktizâ eyledüĝün defter emînî olan Abdullah dâme mecduhû 'arz ve defter-i hâkânî mûcebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdıre Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 1178

10. sayfa 2. hüküm

İstar-1 Eflak kâdîsına hüküm ki

İstar-1 Eflak mukâta'ası mültezimi Hüseyin haseki zîde kadruhû gelüb mukâta'a-i merkûm kurâsından kazâ-i mezbûre tâbi' Yeni Varoş ve tevâbi'i karyeleri topraklarında arâzîye mutasarrıf olanlardan biri yüz yetmiş yedi senesinin bunun zamânında fevt olub oĝlu kalmayub ve ba'zıların dahî tasarruflarında olan arâzîlerin üç sene 'ale't-tevâlî bilâ-mânî' boz ve hâlî kalub kânûn üzere tapuya müstehakk oldukda ba'zıları tapuya raĝbet itmeyüb fuzûlî tasarruf eyleyüb anın gibilerden kânûn üzere resm-i tapu taleb ve tasarruflarına izin vermek murâd eyledükde bizler ol yerleri zirâ'at idüb sana 'öşr ve resm virdük sâhib-i arz 'öşr ve resm almak tasarrufuna izin virmektir tapu sâkıt olub ol yerler bizim olur deyû nizâ' eyledüklerinden başka karye-i varoşu'l-mezbûre topraĝında el-Hâcc Abdi nâm kimesne bunun zamânında âhardan bir mikdâr yerleri tefevvüz ve tapu temessüküne ve bunun iznine 'adem-i î'tibar ve ol yerleri bilâ-temessük zabta mübâderet eylediĝine binâ'en mâl-1 mukâta'aya kesr ve buna gadrı mûcib hâlâta tasaddî eyledüĝün bildürüb ol-bâbda kânûn üzere hükm-i hümâyûnum ricâ ve dîvân-1 hümâyûnumdan kânûnı su'âl olundukda bu makûle sâhib-i arzdan zamânında müstehakk-1 tapu olan yerleri fuzûlî tasarruf eyleyenler eĝer resm-i tapu ile virilmesi ferman olanlardan deĝil ise sâhib-i arz muhtâr olub diledüĝüne ol yerleri resm-i tapu ile virir eĝer tapu ile virilmesi ferman olanlardan ise bî-garaz Müslümânları takdir eyledikleri resm-i tapu ile tekîlf eyleye olurlar ise anlara virile olmayub bizim tasarrufumuzdadır zirâ'at idüb 'öşr ve resm virdik resm-i tapu sâkıt olub bizim olur deyû ta'allül ve nizâ' iderler ise ol yerleri sâhib-i arz diledüĝüne virir sâhib-i arzın karyesi topraĝında birbirlerinden tarla alanlar husûsunda dahî sâhib-i arz

muhtâr olmağla diler ise kânûn üzere resmin alındıktan sonra tasarruflarına izn virir diler ise bey'lerin fesh idüb ol yerleri eski sâhibine tasarruf itdirmek kânûndur deyû tahrîr olunmağla kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 178

10. sayfa 3. hüküm

Yayçe kâdîsına hüküm ki

Erbâb-1 tîmârdan Mehmed ve Ali nâm sipâhîler gelüb bunların ber-vech-i iştirâk berâvât-1 şerîfimle mutasarrıf oldukları tîmârları karyelerinde kazâ-i mezbûre tâbi' Deterte (?) nâm karyeleri toprağında vâki' otlak yerlerine zamânında hâricden koyunlarıyla gelüb durub otundan ve suyundan intifâ' idüb 'öşr ve resm-i şer'iiyesin (?) virmeyüb merkûmân kânûn üzere otlak resmlerin taleb eyledikde hevâlarına tâbi' Paşa İmâmı dimekle ma'rûf Ali nâm kimesneye istinâden ba'zıları virmekde ta'allül itmeleriyle tîmârları mahsûlüne gadr olduğun bildürüb kânûn üzere otlak resmleri alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğle kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 178

11. sayfa 1. hüküm

Yayçe kâdîsına hüküm ki

Erbâb-1 tîmârdan Ali nâm sipâhî gelüb bunun berât-1 şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi' Tarna (?) karyesinin mümtâz ve mu'ayyen sınırı dâhilinde kadîmden berü 'öşr ve resm-i tîmâr tarafından alınagelen ma'lûmetü'l-hudûd yerlerinde âharın 'alâkası olmayub dahl olunmak îcâb itmez iken erbâb-1 tîmârdan Hasan nâm sipâhî zuhûr ve ol yerler benim tîmârım karyelerinden civârında vâki' Tama (?) karyesi toprağındandır 'öşr ve resmi ben ahz u kabz iderim deyû hilâf-1 kânûn müdâhale ve murâfa'a-i şer' nizâ' olduklarında ol yerlerin 'öşr ve resmi kadîmden berü bunun tîmârı tarafından alınagelen yerlerden olduğu civar kurâ ahâlisinden vukûf-1 tammi olan bî-garaz kimesnelerin ihtiyâr ve şehâdetleriyle şer'an zâhir ve sipâhî-i mezkûr Hasan bî-vech-i mu'ârazadan men' birle taraf-1 şer'den bunun yedine hüccet-i şer'iiyye virilmiş iken hilâf-1 kânûn ve kadîm ve mugâyir-i hüccet-i şer'iiyye yine ol-vechile nizâ'-i mezkûre ile te'addî eyledüğün ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iiyyesi mücebince 'amel olunub mezbûrun hilâf-1 kânûn ve kadîm ve mugâyir-i hüccet-i şer'iiyye ol-vechile olan te'addîsi men' u def' ol yerlerin 'öşr ve resmi kadîmîsi üzere tîmârı tarafından kendüye ahz u kabz itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğün ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 178

11. sayfa 2. hüküm

İhlevne kâdîsına hüküm ki

İhlevne kazâsına tâbi‘ Dolna-Arasude (?) nâm karye re‘âyâları gelüb bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen ‘avârızı ve imdâd-ı hazariyye ve sâ‘ir evâmir-i şerîfimle vâki‘ tekâlîfleri emr ve defter mücebince cem‘ine me‘mûre edâ idüb ehl-i ‘örf tâ‘ifesi taraflarından bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka mutâlebesiyle te‘addî olunmaları îcâb itmez iken ehl-i ‘örf tâ‘ifesi taraflarından hilâf-ı kânûn ve bilâ-emr-i hümâyûn tekâlîf-i şâkka mutâlebesiyle te‘addî olundukların bildürüb men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 178

11. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Nevesine kâdîsına ve Sokol ve Ragusa (?) ve Dosnih ve Gaçka nâhiyeleri nâ‘iblerine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Mehmed nâm sipâhî gelüb Hersek sancağında Mekasık (?) nâhiyesinde Marine (?) nâm karye ve gayrıden otuz bir bin dört yüz otuz dokuz akçe ze‘âmetin tasarrufuna babası İsmail fevtinden ve Sokol nâhiyesinde Merusih (?) nâm karye gayrıden üç bin akçe tîmâra dahî Fazlı fevtinden ber-vech ilhâk mîr-i mîrân tezkiresiyle mutasarrıf olan Zülfikar’ın kasr-ı yedinden atmış üç senesi şevvâlinin onuncu gününde Bosna vâlisi esbak Vezîr Abdî Paşa tarafından kendüye tevcîh olunub virilen tezkire mücebince on sekiz bin yedi yüz yirmi akçelik üzere berâtıyla üzerinde iken cülûs-ı hümâyûnum vukû‘unda dahî yetmiş üç senesinde tecdîden berât ve hâlâ üzerinde olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve merkûm Mehmed’in tîmârı mülhakâtından defter-i icmâlde iki bin iki yüz otuz üç akçe yazar sâlifü’z-zikr karye-i Merusih (?) ve yine Sokol nâhiyesine tâbi‘ dokuz yüz kırk akçe yazar karye-i Veladiak (?) ve Ragusa nâhiyesine tâbi‘ yüz yirmi akçe yazar çiftlik-i Mustafa ve Dosnih nâhiyesine tâbi‘ dokuz yüz akçe yazar karye-i Dolna-Luşıçe ve Luksil (?) nâhiyesine tâbi‘ dört yüz akçe yazar çiftlik-i Hüseyin der-karye-i Rabuliyye (?) ve yüz akçe yazar zemin-i Yalvac der kurb-ı kal’a-i Luk ve Gaçka nâhiyesine tâbi‘ dört yüz akçe yazar karye-i Verye (?) ma‘a Şerif (?) birikdirilüb beş bin iki yüz doksan üç akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun bin yüz kırk altı akçesiyle üç bin akçe hissesi merkûm Mehmed ve beş yüz yetmiş üç akçesi dahî karye-i karîne el-mezbûre ve gayrıden yedi bin sekiz yüz altmış akçe tîmâra mutasarrıf Hamza veled-i İbrahim ve beş yüz yetmiş üç akçesi dahî karîne el-mezbûre ve gayrıden yedi bin sekiz yüz

altmış akçe tîmâra mutasarrıf Mehmed veled-i Hamza kaydlarında olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve merkûm Mehmed kurâ ve çiftlik ve zemîni ve sâlifü'l-beyânî bermûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtından berâtı yazusuna göre hissesine isâbet ideni kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itmek murâd eyledikde müşterekleri mezkûrlar berâtları yazularına göre hisselerine isâbet ideni ahz u kabza kanâ'at itmeyüb hilâf-ı defter-i hâkânî berâtları yazularına mugâyir ziyâdeye tecâvüz ile bunun berâtı yazusuna göre hissesine isâbet iden mahsûl ve rûsûma fuzûlî müdâhale ve ta'arruzdan hâlî olmadıkların bildürüb kurâ ve çiftlik ve zemîn sâlifü'l-beyân ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleri mezkûrlar ile kendüye zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtdan herkesin yedlerinde olan berâtları yazularına göre hisselerine isâbet iden kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb müşterekleri mezkûrları hilâf-ı defter-i hâkânî berâtları yazularına mugâyir ziyâdeye tecâvüz ile bunun berâtı yazusuna göre hissesine isâbet iden mahsûlât ve rûsûmâta dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûn ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 178

12. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisi vezîre Teşne kâdîsına hüküm ki

Ashâb-ı hayrdan Mehmed zîde kadruhû gelüb Teşne kazâsına tâbi' Doboy kasabasında merhûm Sultan Selim Han tâbe serâhünün câmi'inden gayrı mescid ve câmi' olmadığına binâ'en kazâ-i mezbûre varoşunda sonradan dört beş yüz mikdârı hâne cem' ahâlîsi kesîr olmakdan nâşî etraf kurâda sâkin ehl-i islâm gelüb edâ-i salât-ı cum'a ve 'ıydeyn zihâmı ve rûz-ı kadirde edâ-i salât ile 'usret-i kesîre ve ikâmet-i hamsede dahî küllî su'ûbet ve sıklete giriftar oldukların ve bir câmi-i şerîfe dahî eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç oldukların inhâ ve Doboy kal'asının alt tarafına su kenarının süflâsında kendü mâlından ahşapdan bir câmi-i şerîf binâ itmek üzere emr-i şerîfim istid'â ve kimesnenin mülkü olmayub bir ferde zarar-ı şer'îsi yoğise câmi-i şerîf binâsına mümâna'at olunmamak üzere dîvân-ı hümayûnum tarafından emr-i şerîf yazıla geldiği tahrîr olunmağla kimesnenin mülk ve vakfına zarar-ı şer'îsi yoğise mezbûr Mehmed'in kendü mülkü ise câmi-i şerîf binâsına mümâna'at olunmamak bâbında fermân-ı 'âlîşân yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 1178

12. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisi vezîre ve Foça kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Salih nâm sipâhî gelüb Hersek sancağında Serlik (?) nâhiyesinde Gorye-Lurke (?) nâm karye ve gayriden iki bin beş yüz doksan akçe tîmâra mîr-i mîrândan berâtıyla mutasarrıf olub tîmârı mülhakâtından Foça kazâsı muzâfâtından Sokol nâhiyesine tâbi' mezra'a-i Görlüye (?) der-yed-i Gazanfer ve bâkî şerîken deyû defter-i hâkânîde mukayyed mezra'a toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleri ile hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyelerin taleb eyledikde mezra'a-i mezbûre toprağında defter-i hâkânîde maktû' tahrîr olunmuş değil iken mezra'a-i mezbûre zirâ'atçıleri bizler terekemizden 'öşr virmeziz maktû' virürüz deyû beş altı seneden berü 'öşrlerin virmeyüb maktû' nâmıyla cüz'î nesne teklîf ve bu vechile ze'âmeti mahsûlünün kesr ve noksân terettübüne bâ'is ve bâdî oldukların bildürüb mezra'a-i mezbûre toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeleri tahsîl ve bî-kusûr alıvirilüb hilâf-ı kânûn ve defter-i maktû' teklîfi ile bir ferdi ta'allül ve nizâ' itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz defter-i icmâle mürâca'at oldundukda Sokol nâhiyesine tâbi' beş yüz akçe yazar mezra'a-i Gorye-Lubne (?) der-yed-i Gazanfer ve bâkî şerîken ve Serlik (?) nâhiyesinde Gorye-Lurke (?) nâm karye ve ma'a-gayrihâ birikdirilüb iki bin beş yüz doksan akçe bir icmâl mestûr ve mukayyed ve dîvân-ı hümâyûnumdan kânûnı su'âl olundukda tîmâr mülhakâtından defter-i hâkânî de mestûr mezra'a toprağına defter-i hâkânîde maktû' yazılmış arâzî olmamağla mezra'a-i mezbûre toprağında zirâ'at idenlerin hâsıl eyledikleri terekelerinden sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeleri tîmâr-ı mezbûr mutasarrıfına alıvirilmek muktezâ-yı defter-i hâkânî ve kânûndur deyû der-kenâr olunmağla kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 178

12. sayfa 3. hüküm

Memlehatayn civârında vâki' mevlânâ ve [] kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahâlîsi gelüb kâdîlar ve nâ'ibler devre çıkmak memnû' 'iken bunların hâlâ kâdîları olan memlehatayn kâdîsı olan [] nâm kâdî kadîmden kâdîlar ve nâ'ibler oturageldikleri mahkemede oturmayub il üzerine devre çıkub karye be karye gezüb fukarânın ehl ü 'ıyâlleriye sâkin oldukları evleri üzerlerine konub müft ü meccânen yem ve yemek ve koyun ve kuzu ve arpa ve saman ve tavuk ve odun ve bal ve yağ ve sâ'ir zahîrelerin aldığından gayrı ve sâ'ir bahâne ile zulmen akçelerin alub ve içlerinden biri fevt

oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibe olmayub cümle verese hâzır ve kibâr olub kısmet taleb itmezler iken cebren kısmet idüb ve resm-i kısmet ziyâde olunmak içün müteveffânın metrûkatın ziyâde bahâyâ tutub ve resm-i 'avn-ı nikâh ve hücec-i şer'iyeye ve 'itknâme ve ihzâr ve mürâsele sâ'ir mevâddan kânûnundan ziyâde akçelerin alub bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub perâkende ve perîşân oldukların bildürüb zulm ve te'addîsi üzerlerinden men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi'l-ka'de) Sene 1178

13. sayfa 1. hüküm

İzvornik kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İbrahim veled-i Mehmed nâm sipâhî gelüb İzvornik sancağında ve kazâsı muzâfâtından Srebrenik nâhiyesinde İslanine nâm karye ve gayrıden on yedi bin beş yüz elli akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârının baş kalemi olan sâlifü'l-beyân İslanine karyesinin yirmi bir bin yedi yüz ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' Luhim karyesinin iki bin dokuz yüz ve çiftlik-i Haydar İlyas ve Ayas der-nâtık Yusuf ve Hızır Beg Kanber çiftliğinin doksan çiftlik-i Nalband Bostkal (?) sekiz yüz on ve İspireçe nâhiyesinde zemîn-i Reho Negvamdi (?) der- karye-i Dosniç (?) deyû mukayyed zemînin beş yüz ve mahsûl resm-i bellût-ı ze'âmet deyû üç yüz akçe yazuları Megavişta(?) nâhiyesine tâbi' Trebin (?) karyesinin altı bin altı yüz akçe yazusundan üç bin üç yüz akçe ifrâzıyla birikdirilüb yirmi dokuz bin iki yüz elli akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun on beş bin yedi yüz yetmiş bir akçesi merkûm İbrahim veled-i Mehmed'in ve on bir bin iki yüz yetmiş sekiz akçesi dahî İzvornik ve Bosna sancaklarında Prebnik (?) ve gayrı nâhiyelerde Elvan nâm karye ve gayrıden on dokuz bin dört yüz ber-vech-i tekmîl yirmi bin akçe ze'âmete mutasarrıf eyâlet-i Bosna'nın defterî çavuşlarından Ömer veled-i İbrahim'in ze'âmeti mülhakâtı ve yine Megavişta (?) nâhiyesine tâbi' Tehlik (?) 'Alaviç(?) nâm-ı diğeri U'viç (?) karyesinin altı bin üç yüz elli ve yine Megavişte (?) nâhiyesine tâbi' Doynovik (?) karyesinin dört bin beş yüz ve Nasliç nâhiyesine tâbi' Çiftlik-i Ömer Çeribaşı der-nâtık Osman ve sâ'ir şerîk deyû mukayyed çiftliğin iki yüz ve yine nâhiye-i Megavişta (?) tâbi' -i Çiftlik-i Muhiddin el-cündi der-karye-i Nasliç deyû mukayyed çiftliğin beş yüz ve mahsûl ve resm-i bellût-ı tîmâr deyû yüz akçe yazılırsa yine nâhiye-i mezbûrede Braya nâm karyenin altı bin altı yüz akçe yazusundan üç bin üç yüz akçe ifrâzıyla birikdirilüb on dört bin dokuz yüz elli akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun bin yedi yüz yetmiş dokuz akçesi merkûm İbrahim veled-i Mehmed'in ve bin iki yüz yetmiş iki akçesi dahî merkûm Ömer

veled-i İbrahim'in ze'âmet ve tîmârları mülhakâtı ve icmâl-i mezbûrların bâkîleri müşterekleri kaydlarından olmağla zikr olunan karyeler ve çiftlikler ve zemîni ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle zabta vâki' olan mahsûlât ve rûsûmât ile resm-i bellûtdan berâtı yazusına göre hissesine düşeni kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz murâd eyledikde za'îm-i mezbûr Ömer veled-i İbrahim berâtı yazusına göre hissesine isâbet ideni ahz u kabz kanâ'at itmeyüb hilâf-ı defter-i hâkânî berâtı yazusundan ziyâdeye tecâvüz ile bunun berâtı yazusına göre hissesine düşen mahsûl ve rûsûm dahî müdâhale ve tîmârı mahsûlüne gadr-ı küllî murâd eylediğün bildirüb ve mâru'z-zikr kurâ ve çiftlikler ve zemîn-i ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle kendüye ve herkesin berâtı yazusına göre hissesine düşen mahsûl ve rûsûm kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb müştereki mezbûr Ömer veled-i İbrahim'in hilâf-ı defter-i hâkânî berâtı yazusundan ziyâdeye tecâvüz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe- i hümâyûn ve defter-i icmâl tetebbu' mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğun mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi'l-ka'de) Sene 1178

13. sayfa 2. hüküm

Memlehateyn ve İzvornik ve [] kâdîlarına hüküm ki

Zu'amâdan Ebubekir zîde kadruhû gelüb berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze'âmeti karyelerinden Memlehateyn kazâsına tâbi' Gradniçe nâm karyesinin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından İshak bin Yahya ve karındaşı Mustafa ve Halil ve diğer Mustafa bin İbrahim nâm kimesneler kadîmî karyelerinden kalkub varub taht-ı kazânızda vâki' ba'zı kasabât ve kurâ ve 'askerî çiftliklerinde sâkin mütemekkin olmalarıyla ol-makûle defterlü re'âyâların buldukları mahallerden kaldırub kadîmî karyelerine nakl ve iskân murâd eyledikde hilâf-ı kânûn ta'alül ve ze'âmeti mahsûlün kesr ve noksân terettübüne bâ'is ve bâdî oldukların bildürüb defterlü re'âyâları buldukları mahallerden kaldırılıb kadîmî karyelerine nakl ve iskân itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 1178

14. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisi vezîre ve Banaluka kâdîsına hüküm ki

Banaluka kazâsına tâbi' İvlaşko (?) nâm karye ahâlîsinden İbrahim nâm kimesne ile karye-i mezbûrenin sâ'ir ahâlîsi gelüb bunlar karye-i mezbûre toprağında zirâ'atleriyle

hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeleriyle sâ'ir hukûk ve rusûmların dahî kânûn ve defter mücebince Banaluka'da sâkin karyeleri za'îmleri Hacı Mehmed ve Osman nâm kimesnelere edâda kusûrları yoğiken za'îm-i mezbûrlar kanâ'at itmediklerinden nâşî yüz yetmiş yedi senesinde merkûm İbrahim'in karye-i mezbûrede vâki' mutasarrıf olduğu çiftliği emlâkını zabt irâdesiyle derûnundan mezbûru ihrâc ve mevcûd bulunan zehâyir ve hubûbât ve hayvânâtdan ahz ve zabt eylediklerinden başka karye-i mezbûreye a'şâr ve sâ'ir hukûk ve rüsûmu cem'i zamânında varmayub vakitli vakitsiz ziyâde atlu adem ile varub fukarânın 'ıyâlleriyle sâkin oldukları menzilleri üzerine konub tûl-i müddet meks ve müft ü meccânen yem ve yemek ve sâ'ir me'kulâtların ahz ve a'şâr ve sâ'ir hukûk ve rüsûmların dahî ziyâde talep ve bilâ-ücret hizmetlerinde istihdâm ve bunun emsâli zulm ve te'addîlerinin nihâyeti olmayub perâkendeliklerine bâ'is oldukların bildürüb mahallinde şer' ve kânûn üzere görülüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk ve vech-i meşrûh üzere olan gadr ve zulm ve te'addîleri men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer' ve kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 1178

14. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Brusna kazâsı nâ'ibine hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Mağlay kal'ası Kapudanı Mahmud zîde kadruhû gelüb kala-i mezbûre sükkânından Mehmed ve Hüseyin ve Abdüllatif ve Süleyman ve dahî ma'lûmu'l-ism kimesneler umûruzu gör ne mikdâr akçe harç idersen edâ iderüz deyû yetmiş yedi senesinde buna emr ve dahî mezbûrların emrlerine binâ'en şarttı'r-rücû' kendü mâlından tekmîl iki yüz kırk beş guruş umûrlarına harç idüb ba'del itmâmü'l mesâlih meblağ-ı mezkûr talep eyledükde virmekde ta'allül ve gadr-ı küllî sevdâsında oldukların ve yedinde hüccet-i şer'iyyesinde olduğun bildürüb hüccet-i şer'iyyesi mücebince şer'ile görülüb mezbûrların emrlerine binâ'en şarttı'r-rücû' kendü mâlından ol-mikdâr guruş tamâmen tahsîl ve bî-kusûr aldırılıub icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 1178

14. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Klis sancağında vâki' mevlânâ ve [] kâdîsına hüküm ki

'Ulemâdan Mustafa zîde 'ilmühû gelüb ser-sugûr-ı islâmiyye ve serhaddât-ı mansûremden kazâ-i mezbûre tâbi' Girüz kal'ası muhâfazasında mürûriye mukâta'ası mâlından almak üzere vazîfe-i mu'ayyene ile vâ'iz ve nâsîh olub edâ-yı hizmet idüb berâtı

mûcebince hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesini mukâta‘a-i mezbûre mutasarrıfı kal‘a-i mezbûrede sâkin İdris nâm kimesneden taleb eyledikde î‘dâd-ı vâhiye irâdıyla virmekde ta‘allül ve iki seneden berü zimmetinde kalub tagallübü hasebiyle mukâvemet-i müte‘assır ve vech-i ma‘âşî fakat ve vazîfe-i mersûmeye münhasır ve mahall-i merhamet olduğun bildürüb berâtı mûcebince hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesini güzeştesiyle tamâmen aldırılıb mugâyir-i berât ta‘allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer‘ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi‘l-ka‘de) Sene 1178

14. sayfa 4. hüküm

Memlehatayn kâdîsına hüküm ki

Zu‘amâdan Ebubekir zîde kadruhû gelüb bunun berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze‘âmeti karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi‘ Morakova nâm karyesinin mümtâz ve mu‘ayyen hudûdu dâhilinde kadîmü‘l-eyyâmdan berü ‘öşr ve resmi tarafından alınagelen ma‘lûmetü‘l-hudûd yerlerinin a‘şâr ve rüsûmuna âhardan bir vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken civârında vâki‘ Sune (?) nâm karyenin sipâhîsi zuhûr idüb ol yerler için benim tîmârım karyesi olan mezkûr karyemin yerlerindedir ‘öşr ve resmin ben alurum deyû fuzûlî ve mugâyir-i kadîm müdâhale ve mahall-i nizâ‘ üzerinde murâfa‘a-i şer‘-i şerîf olduklarında dahî ehl-i vukûfun ihbârlarıyla hudûd ve sınıırını mubeyyen kibel-i şer‘den bunun yedine hüccet-i şer‘iyye virilmişken sipâhî-i mezkûr def‘ ve mündefî‘ olmayub hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i hüccet yine ol-vechile müdâhale ve nizâ‘dan hâlî olmaduğın bildürüb hüccet-i şer‘iyyesi mûcebince kadîmîsi üzere ‘amel olunub sipâhî-i mezkûrûn hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i kadîm ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te‘addîsi men‘ u def‘ ve vech-i meşrûh üzere olan yerlerin ‘öşr ve resmi kadîmîsi üzere ze‘âmeti tarafından ahz u kabz itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ‘il-i Z (Zilhicce) Sene 178

15. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine Travnik kâdîsına hüküm ki

Banaluka kazâsına tâbi‘ Sünne kasabasında müteveffâ Ferhad Beg câmi‘inin imâmı Mustafa ve vakfının nâzırı Abdullah nâm kimesneler gelüb vakf-ı mezbûrun vakfiyye-i ma‘mûlün-bihâsında mukayyed ve beher sene tarâf-ı vakfdan îcâre olunagelen ‘akârâtından kasaba-i mezbûre toprağında vâki‘ ma‘lûmetü‘l-hudûd ‘arsa için Travnik‘de sâkin Bosna‘nın defterî kâtiplerinden Tahir ve Derviş ve müştrekleri Mustafa ve Salih

nâm kimesneler bizim tîmârımız mülhakâtındandır deyû da'vâya tasaddî ve lede't-terâfû' mezbûrların 'arsa-i merkûmede bir dürlü 'alâkaları olmayub câmi'-i mezbûr vakfının vakfiyesinde mukayyed 'arsasından olduğu lede's-şer' zâhir ve mezbûrlar mu'ârazaları men' birle kıbel-i şer'den hüccet-i şer'iyye virilmişken mezbûrlar temerrüden ve ta'annüten vâli tarafından mübâşir ta'yîn ve ba'del-murâfa'a vech-i muharrer üzere olduğu bâhir oldukda mezbûrlar mütegalibeden olduklarına binâ'en mübâşirin ücreti olmak üzere bunlardan iki bin guruş iş bu sene-i mübârekede ahz u mübâşire virüb ol-vechile bunlar medyûn ve perişânü'l-hâl oldukların bildürüb şer'ile görölüb mezbûrların mütemerriden ta'yîn eyledikleri mübâşirin ücreti için hilâf-ı şer'-i şerif aldıkları akçeleri tahsîl ve alıvirilüb icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda de'âvî-i müzevvire zuhûr ve hîn-i terâfû'de müdde'înin hakkı sâbit olmayub mahazâ' izrâr ve ta'cîz için da'vâya sülûku zâhir olanların veyâhûd mukaddemâ bir def'a şer'ile görölmüşken tekrâr da'vâya şürû' idenlerin gerek dersa'âdetimden giden ve gerek vâli ve hâkim taraflarından ta'yîn olunan mübâşirlerin ücret-i mübâşireyesi mazlûm olan müdde'-i 'aleyhden talep olunmayub bermûceb-i fetvâ-yı şerîfe husûmet-i kâzibe iden müdde'î-i mütemerridden tahsîl olunmak ve keyfiyet beldân ve kasabât ve nevâhîde olan mehâkim sicillâtına kayd ve dâimen düstûru'l-'amel tutulmak için Anadolu ve Rûmeli'nin üçer kollarına yüz yetmiş sekiz senesi şa'bânında mufassal ve meşrûh evâmir-i şerîfe virildiği mestûr ve mukayyed bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 178

15. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Brusna kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr sükkânından Kethüdâ Yusuf dimekle ma'rûf kimesne gelüb bunun kimesneye borç vireceği olmayub ve üzerine dahî şer'an bir nesne sâbit olmayub kazâ-i mezbûre tâbi' Mağlay kal'ası dizdârı olan Abdülkadir nâm kimesne hilâf-ı şer'-i şerîf ve bî-gayr-ı hakkın akçe talebiyle bunu dâimâ te'addî ve rencîdeden hâlî olmadığın bildirüb şer'ile görölüb mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakkın akçe talep zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden (çizik) mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 1178

15. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Memlehatayn kâdîsına hüküm ki

Abdurrahman nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûre tâbi' Görgün (?) karyesi toprağında Eserhe Cisri (?) dimekle ma'rûf mahalde vâki' esrasına (?) dimekle ma'rûf ma'lûmetü'l-hudûd tarlalara mutasarrıf olan Derit (?) Mehmed dimekle mevsûf kimesne hüsn-i rızâsı ve sâhib-i arz ma'rifetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz ve yedine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince yirmi seneden mütecâviz zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb âhardan bir dürlü dahl olunmak îcâb itmeyüb ve bu makûle on sene mürûr iden toprak da'vâsının istimâ'ı memnû' iken ve yine kazâ-i mezbûre tâbi' Tatariç karyesi sâkinlerinden Ahmed nâm kimesne ile İvan ve isimleri ma'lûm zimmîler zuhûr ve senin tasarrufunda olan yerleri biz karye-i mezbûre sipâhîsi olan Ali Beg dimekle ma'rûf sipâhîden tapu ile aldık deyû peydâ eyledikleri müzevver senet ibrâzıyla zabt ideriz deyû iddi'â ve murâfa'a-i şer' olduklarında mezkûr ile mesfûrların iddi'aları hilâf-ı kânûn ve temessükleri dahî müzevver olduğu şer'an zâhir ve ol yerler buna hükm ve zabt ve ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' birle cânib-i şer'den bunun yedine hüccet-i şer'iyeye virilmişken memnû' ve mütenebbih olmayub mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye zabtına mümâna'at eylediklerinden gayrı bin yüz yetmiş yedi senesinde ma'lûmu'l-keyl terekesin ahz ve gadr-ı küllî eylediklerin bildirüb şer'ile görülüb mezbûrların fuzûlî ve hilâf-ı şer'-i şerîf ahz eyledikleri ol-mikdâr keyl mahsûlü alıvrilüb hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i temessük ve hüccet-i şer'iyeye ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' ve ol yerleri yedinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince kemâkân kendüye zabt ve zirâ'at itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 178

16. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine Memlehatayn kâdîsına hüküm ki

Mehmed Kethüdâ oğlu el-Hâcc Ali nâm kimesne gelüb hâs karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi' Gorna-İsmoluk (?) nâm karye toprağında Dolna nâm mahalde vâki' Saluğa (?) dimekle ma'rûf çiftlik arâzîlerine mutasarrıf olan dizdâr Murad dimekle ma'rûf kimesne sâlifü'z-zikr arâzîlerinden ma'lûmetü'l-hudûd bir kıt'a tarlasını hüsn-i rızâsı ve sâhib-i arz ma'rifetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz ve yedine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldüğü tarlalarında âharın 'alâkası olmayub bir dürlü dahl olunmak îcâb itmez iken yine kazâ-i mezbûre sâkinlerinden el-Hâcc Ali Ağa dimekle ma'rûf kimesne zuhûr ve senin tasarrufunda olan tarla-yı mezkûru Ümmühan ve Saniye nâm hâtûnlardan satun aldım deyû bin yüz yetmiş beş senesinde fuzûlî zabt ve murâfa'a-i şer' olduklarında mezkûrûn da'vâsı

lağv ve kizb-i sarîh olduğu şer'an zâhir ve ol yerler buna hükm ve zabtı için taraf-ı şer'den bunun yedine hüccet-i şer'iyeye virilmişken mezkûr mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye yine ol-vechile te'addî ve fuzûlî tekrâr zabt eylediğinden gayrı sene-i mezkûreden berü ma'lûmu'l keyl tereke mahsûlünü dahî fuzûlî ahz ve gadr-ı küllî eyledüğün ve bu bâbda fetvâ-yı şer'iyyesi olduğun bildürüb şer'ile görölüb mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı [hakkın]²⁰⁸ ahz eyledüğü ol-mikdâr keyl tereke mahsûlü ile fuzûlî zabt eyledüğün mahkume olan tarlası alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 178

16. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Memlehatayn kâdîsına hüküm ki

Zu'amâdan Ebubekir zîde kadruhû gelüb İzvornik sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Nasliç nâhiyesinde Moratika(?) nâm karye ve gayriden yirmi üç bin yüz altmış altı akçe berât-ı şerîfimle mutasarraf olduğü ze'âmetinin baş kalemi olub müstakillen kayd ve berâtına dâhil karye-i Moratika (?) el-mezbûrenin mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinden Metruz ve Dolna ve Ustruz (?) ve Köprü ve Kiraz Ağacı nâm mevzi'ler beynlerinde vâki' ma'lûmetü'l-hudûd yerlerin a'sâr ve rüsûmuna hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl îcâb itmez iken yine nâhiye-i mezbûreye tâbi' Süne (?) nâm karyenin za'îmi olan [] nâm kimesne zuhûr ve ol arâzî için benim mezkûr Süne (?) karyesinin arâzîsindendir ve 'öşr ve resmin ben alırım deyü mugâyir-i kadîm nizâ' ve mahall-i nizâ' üzerinde murâfa'a-i şer'î şerîf olduklarında ol yerlerin 'öşr ve resmi kadîmîsi üzere bunun ze'âmeti tarafından ahz u kabz olınageldiği bâbında ve sâlifü'z-zikr nâhiye hudûd ve sınırı hüccet-i şer'iyeye virilmişken mezbûr mâni' ve mündefi' olmayub yine ol-vechile nizâ'dan hâlî olmadığın bildirüb ve defter-i hâkânî mücebince kadîmîsi üzere taharrî ve tezkiye olunub za'îmi mezbûrun hilâf-ı kânûn mukaddemâ murâfa'adan verilen hüccet-i şer'iyeye mugâyir zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' vech-i meşrûh üzere olan yerlerin a'sâr ve rüsûmu kadîmîsi üzere kendüye ahz u kabz itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Nasliç nâhiyesine tâbi' otuz nefer re'âyâ ve kırk baştına ile karye-i Moratika(?) ve hâsıl resm-i çift ve bennâk ve ispenç ve gendüm ve cev-yekun ma'a gayrihû on beş bin akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayrihâ birikdirilüb yirmi üç bin yüz altmış altı akçe ze'âmet bir

²⁰⁸ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh Ebubekir veled-i Mehmed'in ze'âmeti olub ve yine Naslıç nâhiyesine tâbi' altmış dört nefer re'âyâ ve yirmi dokuz baştına ile karye-i Süne (?) ve hâsıl-ı ispenç ve bennâk ve çift ve gendüm ve cev yekûn ma'a-gayrîhû on dört bin dokuz yüz akçe olduğu defter-i mufassala muharrir kalemiyle ze'âmet karyelerinden olmak üzere tahrîr olunduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel oluna deyû yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 1178

17. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine Banaluka kâdîsına hüküm ki

Ferhad Beg câmi'-i şerîfi vakfının mütevellîsi olan [] zîde kadruhû gelüb Bosna sancağında Banaluka kazâsı muzâfâtından Kobaş nâhiyesinde nefsi-i kasaba-i Leşte toprağında Ferhad Beg câmi'-i vakfı olan zemîn-i mukâta'at-ı kadîmden mer'â-i kasaba-i mezbûre Ferhad Beg vakf idüb mer'â için ta'yîn eylemiştir Sak (?) Çavuş çiftliği toprağındadır ve beher sene hudûdun fasl eylemiştir ve bir tarafı İbrahim çiftliği ve bir tarafı kasaba ile mahdûd olan yerdir ma'a-zemîn-i Komarofça ve Dubrovide feth-i hâkânîden berü sulak ve otlak yerleri olmağın ve defter-i cedîde mer'â olmak üzere kayd olundu deyû mukayyed mer'âdan mâ'adâ zemîn-i ber-mûceb-i defter-i hâkânî taraf-ı vakıfdan hîn-i tahrîrden zabt olunagelüb dahl olunmak îcâb itmez iken yine Kobaş nâhiyesinde Osik nâm karye ve gayriden on birer bin sekizer yüz ellişer akçe ber-vech-i tekâmîl yirmişer bin akçe ze'âmetlere mutasarrıf eyâlet-i Bosna'nın defterî kâtiblerinden Derviş ve Tahir nâm za'îmler zuhûr ve ze'âmetleri mülhakâtından yine Kobaş nâhiyesinde Dolna ve Gorin-Leşte çiftliklerini zabta kanâ'at itmeyüb vakf-ı mezbûrun sâlifü'z-zikr mer'â ve zemînleri için ze'âmetimiz mülhakâtındandır deyû fuzûlî müdâhale birle taraf-ı vakıfdan zabtına mûmâna'at ve vakf-ı şerîfe gadr sevdâsında oldukların bildürüb defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunub hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kobaş nâhiyesine tâbi' nefsi-i kasaba-i Leşte kazâ-i mezbûrede feth-i hâkânîde yevm-i ahidde hafta pazarı ikamet olunub tebdîl ve tağyîr olmamak için emr-i şerîf virilmeğın defter-i cedîde kayd olundu ve tahtında yüz kırk iki nefer ile mahall-i câmi'-i Ferhad Beg ve tahtında evkâf câmi'-i mezbûr zemîn-i mukâta'at yüz hisse fî on iki şer akçe ve on iki bâb dekâkîn ve mevâcib-i imâm ve hatîb fî yevm dokuz akçe ve mevâcib-i mü'ezzin fî yevmî beş akçe ve mevâcib-i tevliyet fî yevm üç akçe ve yine on iki nefer re'âyâ ile mahalle-i Gebrân kasaba-i mezbûr Gebrân tâ'ifesinin vech-i ma'âşları

ticâretde olub zirâ'at idicek toprakları olmayub üzerlerine rüsûm kayd olunmayub resm-i 'arûsânelerin sipâhîye virürler ve dahî voyvodaların nafakası üzerlerine ta'yîn olmayub yem ve yemeklerin meccânen olmamak için ellerine hükm-i şerîfîm virilmegin defter-i cedîde kayd olundu kadîmden mer'â-i kasaba-i mezbûr Ferhad Beg vakf idüb mer'â için ta'yîn eylemişdir Sak (?) Çavuş çiftliği toprağındandır nehr-i Leste hudûdun fasl eylemişdir ve bir tarafı İbrahim çiftliği ve bir tarafı kasaba ile mahlût olan yerdir ma'a-zemîn-i Komarofça ve Dubrovide feth-i hâkânîden berü sulak ve otlak yerleri olmağın defter-i cedîde mer'â olmak üzere kayd olundu ve kasaba-i mezbûr memerr-i nâs olub Korkska (?) ve Drenovaç (?) ve Kobaş iskelelerinde 'ubûr iden ebnâ-i sebîlin ve 'asâkir-i İslâmın konağı olub ebnâ-i sebîl için merhûm Ferhad Beg binâ eylediği karbansarayda zâd ü zevâda ve kasaba-i mezbûrede Müslümânları ve Kefere tâ'ifesi yetiştirüb ve lâzım oldukça ta'mîr ve termîm idüb hizmetleri mukâbelesinde tekâlf-i şâkkadan mu'âf olmak için selâtin-i mâziyeden ellerinde müte'addid evâmîr-i şerîfe olmağın mu'âfiyetleri defter-i cedîde kayd olundu deyû defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve yine nâhiye-i mezbûreye tâbî' iki 'aded çiftlik ve üç zemîn ve bir mezra'a ve iki nefer re'âyâ ile çiftlik-i Dolna ve Gorin-Leşte (?) hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve gendüm ve mahlût yekûn ve ma'a-gayrîhû üç bin akçe yazı ile oldahî defter-i mufassalda tahrîr ve defter-i icmâlde bin beş yüz akçesi ifrâz ve Lasık nâhiyesinde Musik (?) nâm karye ve gayrîhû ile birikdirilüb yirmi bir bin beş yüz elli akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun on bin yedi yüz yetmiş beş akçesi eyâlet-i Bosna'nın defterî kâtiblerinden Derviş ve ol-mikdârı dahî kezâlik eyâlet-i merkûm defterî kâtiblerinden Tahir ve bâkîsi müştereke kaydında olmağla bu takdîrce ber-mûceb-i defter-i hâkânî za'imân-ı mezbûrânın nefsi kasaba-i Lestiçe toprağında vâki' Ferhad Beg câmi'-i vakfî olan mer'â ve zemînlerde 'alâkaları olmamak iktizâ eyledüğün defter emînî olan Abdullah dâme mecduhû 'arz itmeğın 'arzi mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Z (Zilhicce) Sene 1178

17. sayfa 2. hüküm

Eyâlet-i Bosna'da vâki' Teşne kâdisına hüküm ki

Zu'amâdan Selim ve Mustafa ve Süleyman veladân-ı Haydar zîde kadruhûm gelüb Bosna sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Dolor (?) nâhiyesinde Okrugle Trebrin(?) nâm karye ve gayrıden yirmi dört bin iki yüz akçe ber-vech-i iştirâk berât-ı şerîfîmle mutasarrif oldukları ze'âmetlerinin baş kalemi olub defter-i icmâlde beş bin akçe yazar karye-i Okrugle Trebrin(?) el-mezbûre ma'a-gayrîhâ birikdirilüb yirmi bir bin altı yüz akçe ze'âmet bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyhüm Selim ve Mustafa ve Süleyman veledân-ı

Haydar kaydlarında olduğu ve defter-i hâkânîde mukayyed ve karye-i Okrugle Trebrin(?) el-mezbûre ve icmâline dâhil kurânın vâki‘ olan resm-i cürm-i cinâyet ve resm-i ‘arûsâne ve kûl ve câriye müjdeganeleri ve sâ’ir bâd-ı hevâlarına mîr-i mîrân ve mîrlivâ ve mütesellim ve voyvoda ve serdâr ve subaşı ve a’yân ve sâ’ir ehl-i ‘örf tâ’ifesi taraflarından bir vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken ehl-i ‘örf tâ’ifesi taraflarından rûsûm-ı serbestiyyesine hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve re‘âyâsını ahz ve habs teklîfî ile te‘addî ve rencîdeden hâlî olmadukların bildürüb rûsûm-ı serbestiyyesine ehl-i ‘örf tâ’ifesi taraflarından hilâf-ı kânûn dahl ve ta‘arruz olunmayub men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâle mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed dîvân-ı hümâyûnumdan kânûnı su‘âl olundukda karye-i Okrugle Trebrin el-mezbûre ve icmâline dâhil serbest olmağla rûsûm-ı serbestiyyesine ehl-i ‘örf tâ’ifesi taraflarından müdâhale olunması hilâf-ı kânûndur deyû der-kâr olunmağla [kânun]²⁰⁹ üzere ‘amel olunmak [için]²¹⁰ emrim yazılmışdır Fî evâhir-i Z (Zilhicce) Sene 1178

18. sayfa 1. hüküm

Mevlânâ Yayçe kâdisına hüküm ki

Tîmâr karyeleriden Yayçe kazâsına tâbi‘ Virde-Laşva nâm karye re‘âyâsı gelüb bunlar karye-i mezbûre toprağında zirâ‘atleriyle hâsil eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir ‘öşr ile sâlâriyye ve sâ’ir hukûk ve rûsûmların kânûn ve defter mücebince karyelerinin sipâhîsine edâda bir dürlü kusûrları yoğ iken sipâhî-i mezbûr ziyâde tama‘kâr olmağla kanâ‘at itmeyüb hilâf-ı kânûn ve defter ziyâde talebiyle te‘addî ve ahvâlleri diğergün olduğun bildürüb kânûn ve defter mücebince ‘amel olunub sipâhî-i merkûmun hilâf-ı kânûn ve defter ol-vechile ziyâde talebiyle zâhir olan te‘addîsi men‘ olunmak bâbında emri şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâhir-i Z (Zilhicce) Sene 1178

18. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Foça kâdisına hüküm ki

Yusuf nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûre tâbi‘ Gradino nâm karyede vâki‘ mutasarrıf olduğu değirmenine kadîmden berü cereyân iden mahsûs ve müstakil suyuna

²⁰⁹ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

²¹⁰ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

âharın ‘alâkası olmayub dahl olunmak îcâb itmez iken kazâ-i mezbûrdan şirret ve tezvîrât ile meşhûr Şevval oğlu el-Hâcc Mehmed Ağa dimekle ma‘rûf kimesne âsiyâb-ı mezkûrun bendini hedm ve mecrâ-yı kadîmden ihrâc ve fuzûlî kendü değirmenine icrâ ve bunun değirmenini ibtâl ve ta‘tîl ile gadr u te‘addî eyledüğün ve bu bâbda da‘vâsına muvâfık şeyhü’l-islâmıdan iki kıt‘a fetâvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb şer‘ile görölüb mâ-i mezbûr kadîmîsi üzere bunun değirmenine icrâ itdirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer‘ile görölmeğ için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâ’il-i M (Muharrem) Sene 1179

18. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Domna kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Ali ve Abdulfettah veled-i Cafer ve Haydar nâm sipâhîler rikâb-ı kâmyâbıma ‘arz-ı hâl sunub Hersek sancağının Domna nâhiyesine tâbi‘ haymânehâ-i ‘atîk der-karye-i Kolsura (?) ve Maldır (?) ve Lete (?) ve gayrıden üç bin akçe tîmâra mezbûr Ali ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ haymânehâ-i ‘atîk der-karye-i Kolsura (?) ve Maldır (?) ve Lete (?) ve gayrıden altı bin sekiz yüz akçe tîmâra dahî mezkûr Abdulfettah veled-i Cafer ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ haymânehâ-i ‘atîk der-karye-i Kolsura (?) ve Maldır (?) ve Lete (?) ve gayrıden üç bin akçe tîmâra dahî merkûm Haydar başka başka berâvât-ı şerîfimle mutasarrıflar olub âhardan bir dürlü dahl ve ta‘arruz olunmak iktizâ itmez iken yine livâ-i mezbûrda Hlivne nâhiyesinde Hlivne ve Nevesine ve Domna kazâlarından rüsûm-ı otlak ve gayrıden on bin akçe tîmâra mutasarrıf Ali veled-i İsmail veled-i Ali Paşa ve yine rüsûm-ı otlak el-mezbûre ve gayrıden dokuz bin akçe tîmârlara mutasarrıf Süleyman veled-i Mustafa ve Mustafa veled-i Osman veled-i İsmail Paşa nâm sipâhîler zuhûr ve kayd ve berâtlarına dâhil rüsûm-ı otlak ber-mûceb-i defter-i hâkânî ahz u kabza kanâ‘at itmeyüb bunların tîmârlarının baş kalemleri olan kurâ-i sâlifü’l-beyâna hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tîmârlarına ‘â’id mahsûlât ve rüsûmâtı tagallüben ahz ve gadr-ı küllî eylediklerin bildürüb ol-bâbda defter-i hâkânî mücebince ‘amel olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Domna nâhiyesine tâbi‘ altı nefer re‘âyâ ve on üç baştına ve bir âsiyâb ve yaylak ahâlîsi ve Kosudol ve Rasonyaç ve Câ-yı ‘Armus Pınarı ma‘a- Daloçsiç (?) der-nâhiye-i Domna der-yed-i Cafer Beg bin Murad Beg ve hâsıl tahtında baştına ma‘a- hâne dokuz fî yüz altmış üçer akçe maktû‘ât ve bâd-ı hevâ resm-i ‘arûs ve resm-i tapu-yı zemîn yekûn ma‘a-gayrıhû üç bin akçe yazar karye-i Kolsura (?) ve Lete (?) ve Maldır (?) defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde bir

icmâl ve tamâmen defter-i hâkânîde mestûr olduğu üzere merkûm Ali kaydında ve yine otuz ‘aded baştına ve haymânegân-ı çiftlik-i Cafer Beg der-karye-i Kolsura (?) ve Maldır (?) ve Malete (?) ve hâsılı tahtında baştına on dokuz fî yüz altmış üçer akçe ve haymânegân-ı çiftlik ve bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve resm-i tapu yekûn ma‘a-gayrihû beş bin iki yüz akçe yazar karye-i Kolsura (?) ve karye-i Birlese (?) defter-i mufassalda oldahî muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yekûn ma‘a- gayrihû altı bin beş yüz akçe bir icmâl oldahî tamâmen Abdülfettah veled-i Cafer kaydında ve yine on beş ‘aded baştına ve bir ‘aded zemîn ve iki çayır ile karye-i Kolsura (?) ve karye-i Lete (?) ve Maldır (?) ve hâsılı tahtında on iki baştına fî yüz altmış üçer akçe ve bâd-ı hevâ ve ‘arûs ve resm-i tapu yekûn ma‘a-gayrihû iki bin yedi yüz akçe yazı ile oldahî defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yekûn ma‘a- gayrihû üç bin akçe oldahî bir icmâl ve tamâmen Haydar kaydındadır ve bundan akdem Bosna Beglerbegisi Ahmet Paşa mektûb gönderüb Hlivne ve Nevesine ve Domna kazâlarında rûsûm-ı otlak der-kurb-i Palanka-i Karaorman kazâsı (?) on beş bin akçe mâl ile mukaddemâ palanka-i mezbûr neferâtının ocaklıkları iken istilâ-yı düşman sebebiyle hâlî ve mu‘attal kalûb ve bu ana değin cânib-i mîrîye bir akçe îrâdı olmayub ve hâsıl olan cüzû‘î îrâdı dahî Bosna vâlileri taraflarından tahsîl olunub mâl-ı mîrîye gadr olmağla ba‘del-yevm otlak-ı mezkûrun mâl-ı mîrîsi olan on beş bin akçe fî beher sene taraf-ı mîrîye edâ eylemek şartıyla gayr-ı ez-mîrî rûsûm-ı mezbûrun fâ‘izi ve dâru’l-harb tarafına mürûr iden gâv ve devvâbın beher re’sinden kâtibiyye ve kapu harcı nâmıyla ez-diyâr alınan on iki sağ akçe ve beher cümleden alınagelen ellişer sağ akçe ve İşlete (?) iskelesinde mürûriyye nâmıyla alınan dörder sağ akçe kimesnenin ze‘âmet ve tîmârına dahil olmayub (19. SAYFA) hâriç ez-defter olmağla mevâdd-ı mezkûrlar birikdirilüb yirmi bin akçe bir ze‘âmet olub Klis sancağı Alaybegisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla Bosna’nın kadîmî Ocak-zâdelerinden Ali Paşa-zâde Hasan’a tevcîhîyiçün ‘inâyet ricâsına ‘arz ve ber-vechi muharrer sebt-i defter olunmak üzere baş defterdâr dahî i‘lâm itmeğın i‘lâmı mücebince bin yüz kırk iki senesi cemâziye’l-evvelinde merkûm Hasan’a tevcîhîyiçün tevkî‘i kalemiyle defteri icmâlde sebt-i defter olunub on bin akçesi Osman veled-i İsmail veled-i Ali Paşa ve beş bin akçesi Süleyman veled-i Mustafa ve beş bini (?) dahî Mustafa veled-i Osman veled-i İsmail Paşa kaydlarında olub bu takdîrce ber-müceb-i defter-i hâkânî sâlifü’z-zikr karye-i Kolsura (?) ve Lete (?) ve Maldır (?) ve hâsılıyla mahsûb-ı yaylak ahâlîsi ve Kosudal ve Rasonyaç ve Câ-y-ı ‘Armus Pınarı ma‘a-Daloçsiç (?) der-nâhiye-i Domna el-mezbûrede ve yine karye-i Kolsura (?) ve karye-i Birlese (?) ve diğerkarye-i Kolsura (?) ve karye-i Lete (?) ve Maldır (?) el-mezbûrânda mezkûrûn Osman veled-i İsmail veled-i Ali Paşa ve Süleyman

veled-i Mustafa ve Mustafa veled-i Osman veled-i İsmail Paşa'nın 'alâkaları iktizâ eylediğün defter emînî Abdullah dâme mecduhû 'arz ve sâlîfî'l-beyân karye-i Kolsura (?) ve Lete (?) ve Maldır (?) ve hâsılıyla mahsûb-ı yaylak-ı mezkûr ve çayır ve baştina yerleri ve âsiyâb ber-mûceb-i defter-i hâkânî merkûm Ali'ye ve karye-i Kolsura (?) ve karye-i Birlese (?) ve hâsılıyla mahsûb-ı çiftlik-i haymânegân-ı baştina yerleri dahî kezâlik Abdülfettah veled-i Cafer ve karye-i Kolsura (?) ve karye-i Lete (?) ve Maldır (?) el-mezbûre dahî hâsılıyla mahsûb-ı çayır ve baştina yerleriyle ber-vech-i meşrûh merkûm Haydar'a zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmlardan muktezâ-yı defter-i hâkânî üzere her birinin tîmârlarının tarafına 'â'id mahsûl ve rûsûm kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ve emîn-i mûmâ-ileyhin 'arzına mugâyir kurâ-i mezkûreye ve merkûmun Ali ve Abdülfettah ve Haydarın ber-mûceb-i defter-i hâkânî tîmârları tarafına 'â'id olan mahsûl ve rûsûma âharın dahl ve ta'arruzu men' için defter-i hâkânî ve emîn-i mûmâ-ileyhin 'arzi mûcebince emr-i şerîfim sudûrunu re'îsü'l-küttâbım olan Ömer dâme mecduhû i'lâm itmeğın i'lâmı mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i M (Muharrem) Sene 1179

19. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Tırnova nâ'ibine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Abdullah veled-i Ömer nâm sipâhî gelüb Hersek sancağında Foça-i Dolna nâhiyesinde Dramsik (?) nâm karye ve gayrıden altı bin dört yüz kırk beş akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı mülhakâtından Tırnova nâhiyesine tâbi' bin sekiz yüz elli dört akçe yazusu olan Osaniç karyesi müstakillen merkûm Abdullah veled-i Ömer'in kayd ve berâtına dâhil olub âharın kat'a 'alâka ve medhâli olmayub bir vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken ecânib ve ashâb-ı ağrâzdan olan kimesneler karye-i mezbûreye hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve zabtına mûmâna'at ve gadr sevdâsında oldukların bildirüb karye-i Osaniç el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb ecânib ve ashâb-ı ağrâzdan olan kimesneleri karye-i Osaniç el-mezbûreye hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda Tırnova nâhiyesine tâbi' bin sekiz yüz elli akçe yazar Osaniç karyesi Foça-i Dolna nâhiyesinde Dramsik (?) nâm karye ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb altı bin dört yüz kırk beş akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen merkûm

Abdullah veled-i Ömer'in tîmârı olduğu mestûr ve mukayyed olmağın defter-i hâkânî mûcebince emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâ'il-i M (Muharrem) Sene 179

19. sayfa 3. hüküm

Travnik kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Mustafa nâm sipâhî gelüb kazâ-i mezbûr muzâfâtından İzeniçe nâhiyesine tâbi' berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı karyelerinden Byona (?) nâm karye toprağında zirâ'at ve harâset iden İzeniçe kasabası [kasabasından] ²¹¹Kırçova cemâ'ati ahâlîsi zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyye ve sâ'ir mahsûllerinden dahî şer'ile müteveccih olan 'öşrlerin hîn-i ta'sîr edâ itmedin mahsûllerin kaldırub âher mahalle nakl ve ba'dehû 'öşr nâmına cüzû' nesne teklîf ve tîmârı mahsûlünün kesr ve noksânına bâ'is oldukların bildürüb ol-vechile olan te'addîleri men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 179

20. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine Foça kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûrdan Yusuf nâm kimesne gelüb bunun kazâ-i mezbûre tâbi' Udobine nâm mahalde mülk arsası üzerine müceddeden binâ eylediği bir bâb âsiyâbının kimesneye zarar-ı şer'îsi yogiken Foça kazâsı sâkinlerinden mütegalibe ve cebâbireden Şevval oğlu el-Hâcc Mehmed nâm kimesne tagallübünden nâşî âsiyâb-ı mezkûrûn bendini bin yüz yetmiş sekiz senesinde hedm ve deverânına mûmâna'at ve gadr sevdâsında olduğu bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb fetvâ-yı şerîfe mûcebince şer'ile görülüb icrâ-yı şer ve ihkâk-ı hakk ve âsiyâb-ı mezkûrûn deverânına zâhir olan mûmâna'at ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer'ile görülmek için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 179

20. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Brasine kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Mustafa ve Ali veled-i Mehmed nâm sipâhîler gelüb Hersek sancağında Sokol nâhiyesine tâbi' Dodokoviçe nâm karye ve gayrıden on iki şer bin üçer

²¹¹ Kâtip tarafından iki defa yazılmıştır.

yüz yetmiş dörder akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları tîmârları mülhakâtından Foçasır (?) nâhiyesine tâbi' karye-i Kortekoşka (?) ve tahtında otuz dokuz nefer re'âyâ ve otuz sekiz akçe baştına ve bir yaylak ve hâsıl-ı ispenç ve gendüm ve cev ve bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve resm-i tapu sâ'rden (?) ve ma'a-gayrîhû yedi bin yedi yüz kırk dokuz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve ve defter-i icmâlde Zagorna(?) nâhiyesine Riç nâm karye ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb on dokuz bin beş yüz akçe yekûnundan yedi bin iki yüz akçesi ifrâz ve ma'a-gayrîhâ yedi bin üç yüz yirmi akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun bin üç yüz yirmi akçesi karye-i Dodokoviç el-mezbûre ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb ve yirmi dört bin yedi yüz kırk dokuz akçe ze'âmetin topundan on iki bin üç yüz yetmiş dört akçesi merkûm Mustafa ve ol-mikdâr dahî Firar Ali veled-i Ahmed'in ve bâkisi müşterekleri kaydlarında olduğu ve defter-i hâkânîde mukayyed olmağla sâlifü'z-zikr Kortekoşka (?) karyesi müşterekleri ile zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rüsûmâtların berâtları yazularına göre hisselerine isâbet iden kânûn ve defter mücebince ahz u kabz murâd eylediklerinden karye-i mezbûr re'âyâları sizin karye-i mezbûrede hisse ve 'alâkanız yokdur deyû hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn ta'allül ve muhâlefet ve tîmârları mahsûlune gadr murâd eylediklerin bildirüb karye-i Kortekoşka (?) el-mezbûre ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rüsûmâtların berâtları yazularına göre hisselerine isâbet iden kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb karye-i mezbûre re'âyâları hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn ol-vechile ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter- icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed olmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 1179

20. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Mostar kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Malkobeg nâm karye sükkânından Boşko zımmî südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüb bunun oğlu tüccârdan Katre nâm zımmî kendü hâlinde iken yine karye-i mezbûrde sâkin refiki olan Şanto oğlu Ömer dimekle ma'rûf kimesne kendü hâlinde olmayub oğlu mesfûrı hânesine da'vet ve yüz yetmiş yedi senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı [hakkın]²¹² diyet icâb ider alet ile darb ve helâk ve üzerinde mevcûd yüz elli guruş akçesin ahz ve oğlu mesfûrun lâşesini bunun kapusuna birağub küllî gadr itmegle

²¹² Kâtip tarafından eksik yazılmıştır.

bu dahî meblağ-ı mezkûr ile oğlu mesfûrun şer'an îcâb iden diyetin taleb eyledikde mezkûr hevâsına tâbi' yine kazâ-i mezbûrde sâkin mütegalibeden Koçoğlu Hasan dimekle ma'rûf kimesneye istinâden virmekde ta'allül ve gadr-ı küllî sevdâsında olduğun bildürüb şer'ile görülüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek emrim olmuşdur Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 179

21. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine Neromçe (?) kâdîsına hüküm ki

Neromçe (?) kasabasından Hacı Ali oğlu Monla Ahmed dimekle ma'rûf kimesne gelüb bunun kimesneye vireceği olmayub ve üzerine dahî şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken kazâ-i mezbûrdan Hacı Mahmud nâm kimesnenin buna 'arzı olmağla mücerred icrâ-yı 'arz için hevâsına tâbi' ehl-i 'örfe istinâden bin yüz yetmiş sekiz senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bî-gayr-ı hakkın altmış bir gurusu gasb u garet ve ziyâde gadr eyledüğün ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'ile görülüb mezbûrun bi-gayr-ı hakkın gasb eyledüğü ol-mikdâr gurusu tahsîl ve tamâmen alıvırilüb icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 1179

21. sayfa 2. hüküm

Mevlânâ Nevesine kâdîsına hüküm ki

Ostroviçe-i 'atîk kal'asında vâki' kale dizdârı olan Abdullah zîde hıfzuhû gelüb berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu beş bin altı yüz on dört akçe gedik tîmârı karyelerinden kazâ-i mezbûr muzâfâtından Sirya (?) nâhiyesine tâbi' Sevka (?) ve tevâbi' karyeleri topraklarını zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden müteveccih olan 'öşrlerin ve kurâ-i merkûmenin defterde mukayyed ra'yyet ve ra'yyet oğullarının üzerlerine edâsı lâzım gelen hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mücebince talep ve almak murâd eyledikde içlerinden ba'zıları hilâf-ı kânûn ve defter hukûk ve rüsûmların virmekde ta'allül ve muhâlefet ve tîmârı mahsûlune gadr olduğun bildürüb hilâf-ı kânûn ve deftere ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i S (Safer) Sene 1179

21. sayfa 3. hüküm

Mevlânâ Kostaniçe kâdisına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Novi kal'ası kurbunda İskele câmi'î vakfının berât-ı şerîfimle mütevellîsi olan Ömer Reis nâm kimesne ile nehr-i Sana kayıkçılarından Ali ve Hasan ve Salih ve Ömer ve Mustafa ve diğer Salih ve İbrahim ve Mehmed ve Fazlı ve Abdurrahman ve Şaban nâm kimesneler gelüb kazâ-i mezbur ahâlîlerinden ma'lûmu'l-esâmî kimesneler beher sene rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca yüz yirmi guruş ücret-i kayık virmek üzere kavlı ve bunlar dahî edâ-yı hizmet idüb ba'dehû yüz yetmiş sekiz senesinde hizmetleri mukâbelesinde merkûmların zimmetlerinde müctemi' olan ücretlerinden ma'rifet-i şer'ile tevzî-i defter mücebince yüz yirmi guruş hakların taleb eylediklerinde bî-vech-i şer'î edâda ta'allül ve gadr murâd eylediklerin bildürüb şer'ile görölüb ber-vech-i muharrer zimmetlerinde olan ücret-i hakları tahsîl ve bî-kusûr kendülere alıvirilüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görölmek için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1179

21. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine Hersek kâdisına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Abdülfettah nâm sipâhî gelüb hâlâ berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı karyelerinden Hersek sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Domna nâhiyesine tâbi' Konikote (?) ve Biyomanil(?) ve Cafer Beg çiftliği ve yaylakları nâm karyelerinin hâsılları tahtında defter-i hâkânîde mukayyed sarâhaten 'öşr yazılmağla kurâ-i merkûmun toprakları zirâ'at ve harâset iden ma'lûmu'l-esâmî kimesnelerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyelerin taleb eyledikde bizler kesim viririz 'öşr virmeziz deyû hilâf-ı kânûn ta'allül ve tîmârı mahsûlune gadr eylediklerin bildürüb kânûn üzere sekizde bir 'öşrleriyle sâlâriyyeleri alıvirilüb ol-vechile hilâf-ı kânûn ta'allül itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1179

22. sayfa 1. hüküm

Foça ma'a Aloğ kâdisına Saraybosna'da yeniçeri zâbiti [] zîde mecduhûya hüküm ki

Eyâlet-i Bosna'da Hersek sancağında Foça kazâsı ahâlîleri gelüb Foça ahâlîsinden Akbeg-zâde Salih Ağa dimekle ma'rûf kimesne birkaç seneden berü kazâ-i mezbûre serdâr nasb ve ta'yîn olunub evzâ' ve etvârından cümlesi râzı ve şükrân üzere iken ashâb-ı ağrâzdan ba'zıları kizb-i dürûğ ile hilâf-ı inhâ aldıkları 'arz ile bâ-emr-i 'âlî serdârlıktan 'azl ve gûnâ gûn cevri ve eziyet ile gadr sevdâsında oldukları mukaddemâ Foça ma'a Aloğ kâdîsı der-'aliyyeme 'arz ve Saraybosna yeniçeri zâbitleri tarafından serdâr nasb olunagelmek mu'tâd-ı kadîm olan Foça kazâsının sâbık serdârı olub yetmiş üç senesi evâsıt-ı zilhiccesinde sâdır olan emr-i şerîfimde beyân olunduğu vech ile su'î hâlî der-sa'âdetime ba'de'l-arz umûr-ı vilâyete müdâhale itdirilmemek serdârlıktan 'azl olunmak üzere hakkında emr-i şerîfim sâdır olan mezbûr Salih'in hüsn-i hâlî inhâ olunmakdan nâşî sâdır olan fermân-ı 'âlîye imtisâlen merkûmun keyfiyeti âsitâne-i 'aliyyemde mevcûd kazâ-i mezbûr ahâlîsinden bi-garaz müslimînden istinbâ olundukda bu misillü ef'âl-i kabîha sâhibi olmayub hakkında inhâ olunan mevâdd-ı şeni' garaza mebnî ifk-ü iftirâyı mütehakkık olduğu cümlesi inbâ ve ihbâr itmeleriyle mukaddemâ hakkında virilen emrin mahallinde kaydı terkîn ve i'lâm-ı hâl zımnında Foça ma'a Aloğ kâdîsına ve Saraybosna'da yeniçeri zâbitine hitâben emr-i şerîfim sudûrunu dergâh-ı mu'allâm yeniçeri ağası i'lâm ve i'lâmı mücebince virilen emrin kaydı terkîn ve kendü hâlînde olmak şartıyla i'lâm-ı hâl için bin yüz yetmiş dört senesi evâsıt-ı şa'bânında emr-i şerîfim sâdır olmuşiken mezbûr Salih emr-i şerîfime 'adem-i itâ'at birle yine kendü hâlînde olmayub bilâ-emr-i şerîf umûr-ı vilâyete karışdığından ihtilâl-i vilâyete bâ'is ve bâdî olduğun bildürüb ol-vechile olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' olunmak için mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince müceddeden hükm-i hümâyûnum ricâ ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere târîh-i mezbûrde emr-i şerîfim virildiği mestûr ve mukayyed ve bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince 'amel olunmak bâbında fermân-ı 'âlîşân yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1179

22. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsına hüküm ki

Saray Mahallâtında Oruç Pehlivan Mahallesinden Aişe nâm hâtûn gelüb babası Salih Efendi dimekle ma'rûf kimesne zimmetinde mahalle-i merkûmede vâki' mutasarrıf olduğu mülk menziline nısfını ifrâz ve ta'yîn ve şühûd mahzarında buna hîbe ve teslîm ve bu dahî ittihâb ve teslîm ettikten sonra babası mezkûr fevt olub menzil-i mezkûrdan mülk-i nısf hissesine bir dürlü dahl îcâb itmez iken müteveffâ-yı mezbûrun vereselerinden

ma'lûmu'l-esâmî kimesneler birbirleriyle yek-dil ve baban müteveffâ-yı merkûmun sana hîbesin tutmazız hisse-i merkûmeyi mîrâs-ı sâ'ireye idhâl ve taksîm ideriz deyû hilâf-ı şer'î şerîf te'addîden hâlî olmadıkların ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmıdan fetvâyı şerîfe virildüğün bildürüb mücebince 'amel olunub hilâf-ı şer'î şerîf ve mugâyir-i fetvâyı münîfe ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1179

23. sayfa 1. hüküm

Eyâlet-i Bosna'da Yayçe kazâsı civârında vâki' Mevlânâ Banaluka kâdîsına hüküm ki

Yayçe kazâsı ahâlîleri gelüb kâdîlar ve nâ'ibler devre çıkmak memnû' iken hâlâ kazâları nâ'ibi olan Kışlağı Mehmed Efendi dimekle ma'rûf kimesne kadîmden kâdîlar ve nâ'ibler oturageldikleri mahkemede oturmayub oğullarıyla ma'an devre çıkub karye be karye gezüb müft ü meccanen yem ve yiyecek ve devriye nâmiyla akçe taleb ve içlerinden biri fevt oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibesi olmayub beyne'l-verese kısmet taleb itmezler iken cebren kısmet idüb ve bunun emsâli hilâf-ı kânûn zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmadığın bildürüb kânûn üzere 'amel olunub hilâf-ı kânûn ol-vechile zâhir olan zulm ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 179

23. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Yayçe kâdîsına hüküm ki

Yayçe nâhiyesine tâbi' Gerebek(?) kal'ası varoşu ahâlîlerinden Ömer nâm kimesne ile sâ'irleri gelüb Bosna sancağında Yayçe nâhiyesinde varoş-ı kal'a-i Gerebek nâm-ı diğir Virçedon karye-i mezbûre ahâlîsi Sekü Avridye dimekle ma'rûf muhâtara derbendî hıfz idüb yirmi beşer akçe resm-i florilerin edâ eylediklerinden sonra tekâlîfden emîn olalar deyû defter-i cedîdde derbend kaydı olundu ve tahtında beş nefer re'âyâ otuz beş 'aded baştına ve hâne ve nısf bâd-ı hevâ ve resm-i haymâna ve âsiyâb ve taraf-ı der-hudûd karye-i mezbûr ve resm-i otlak ki hâriçden gelenlerden kânûn üzere otlak alunur resmi dört bin beş yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a-gayrihâ birikdirilüb beş bin yedi yüz akçe bir icmâl ve tamâmen Ömer'in tîmârı olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve bunlar varoş-ı mezbûr toprağında tasarruflarında

olan baştına yerlerinde resm-i florilerin ve defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından olunur varoş-ı mezbûr toprağında üzerlerine cürm sâbit olanları dahî nisf-i resm-i cerîmelerin ve defter-i hâkânîde hâsıl yazılan sâ'ir rüsûmatın kânûn ve defter mûcebince sipâhîleri mezkûre edâda kusûrları yoğiken sipâhîleri mezkûr kanâ'at itmeyüb kânûn ve defterden ziyâde tâlebiyle te'addî eyledikten mâ'adâ müft ü meccânen yem ve yemek ve arpa ve saman ve otlak ve sâ'ir me'kûlât ve meşrûbatı gelib cebren ahz ve gadr eyledüğün bildürüb defter-i hâkânî mûcebince kânûn üzere 'amel olunub mezkûrun hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn ol-vechile zâhir olan te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 179

23. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Saray kâdisına hüküm ki

Sulehâdan Şeyh Süleyman zîde salâhuhû gelüb Bosna'da vâki' icmâl mukâta'ası mâlından almak ve para üçere olmak üzere yevm-i on beş akçe du'âgûy vazîfesine ve yine on beş akçe vazîfeleriyle medîne-i Saray mahallâtından Duracık (?) mahallesinde vâki' müteveffâ el-Hâcc Mehmed Paşa'nın binâ eyledüğü mu'allimhânesinde berât-ı şerîfimle mu'allim-i sıbyân olub edâ-yı hidmet idüb dahl îcâb itmez iken berâtı mûcebince müstehakk olduğu vazîfesi kazâ-i mezbûrede sâkin mukâta'a-i mezbûr mutasarrıfından talep ve almak murâd eyledikte hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i berât virmekde ta'allül ve gadr sevdâsında olduğun bildürüb berâtı mûcebince hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesinden alıvirilüb ta'allül itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûn ricâ ve hazîne-i 'âmiremde mahfûz Anadolu muhâsebesi defterlerine nazar olundukda ber-vech-i meşrûh zikr olunan on beş akçe du'âgûy vazîfesi ve on beş akçe ile mu'allim-i sıbyân ciheti para üçere berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın berâtı mûcebince mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 179

23. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisi vezîre Bosna mollasına hüküm ki

Zu'amâdan Ebubekir veled-i Ali zîde kadruhû gelüb Bosna sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Visoka nâhiyesinde Kralon(?) nâm karye ve gayrıden yirmi bin yedi

yüz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze‘âmeti mülhakâtından yine Visoka nâhiyesine mezra‘a-i Luka ve İstepancovine (?) der tasarruf İbrahim deyû iki yüz akçe yazu ile defter-i hâkânîde mukayyed mezra‘a müstakillen mûmâ-ileyh Ebubekir veled-i Ali’nin kayd ve berâtına dâhil olub âharın kat‘â ‘alâka ve medhâli olmayub bir vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken Dubrovnik nâhiyesinden Kadarnik (?) nâm karye ve gayrıden üç bin sekiz yüz akçe tîmâra mutasarrıf Receb tîmârının baş kalemi olan sâlifü’z-zikr Kadarnik (?) karyesi ve mülhakâtından yine Dubrovnik nâhiyesine tâbi‘ üç baştina ile beş yüz akçe yazar akıncıyân karye-i Kadarnik (?) müşterekleriyle zabta kanâ‘at itmeyüb mezkûr Receb müşterekleriyle yek-dil ve yek-cihet ve mezra‘a-i Luka ve İstepancovine el-mezbûre tîmârları mülhakâtından olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve bundan akdem bin yüz altmış târîhinde Bosna vâlisi huzûrunda murâfa‘a-i şer‘-i şerîf olduklarında mezra‘a-i Luka ve İstepancovine el-mezbûre ber-mûceb-i (24. Sayfa) defter-i hâkânî müstakillen za‘îm-i mûmâ-ileyh Ebubekir veled-i Ali’nin ze‘âmeti tarafından zabt ve vâki‘ olan mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb sipâhî-i mezkûr Receb ve müşterekleriyle mu‘ârazadan men‘ u def‘ ve kat‘-ı nizâ‘ birle cânib-i şer‘den hüccet ve i‘lâm-ı şer‘iyye î‘tâ ve buyuruldu dahî olmuşiken mücâb olmayub hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye ve i‘lâm ve buyuruldu yine ol-vechile fuzûlî müdâhale ve ta‘arruzdan hâlî olmadıkların bildürüb defter-i hâkânî ve hüccet ve i‘lâm-ı şer‘iyye ve buyuruldu ve fetvâ-yı şerîfe mûceblerince ‘amel olunub mezra‘a-i Luka ve İstepancovine el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki‘ olan mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb sipâhî-i mezkûr Receb ve müştereklerini ve âhardan bir ferdi mezra‘a-i Luka ve İstepancovine el-mezbûreye hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye ve i‘lâm ve buyuruldu ve fetvâ-yı mezbûr dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb ber-minvâl-i meşrûh zâhir olan müdâhale ve te‘addîleri men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Visoka nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Luka ve İstepancovine (?) der-tasarruf İbrahim ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘öşr-i giyâh ve gayrîhû iki yüz akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yine Visoka nâhiyesinde Kralon nâm karye ve ma‘a-gayrîhâ birikdirilüb yirmi bin yedi yüz akçe ze‘âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen mûmâ-ileyh Ebubekir veled-i Ali’nin ze‘âmeti ve Dubrovnik nâhiyesine tâbi‘ altmış sekiz nefer re‘âyâ ve on üç baştina ve dört zemîn ve iki çiftlik ile karye-i Kadarnik ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve nim bağ dönüm ve gendüm yekûn ma‘a-gayrîhû sekiz bin akçe ve yine Dubrovnik nâhiyesine tâbi‘ üç baştina ile

akıncıyân karye-i Kadarnik ve hâsılı tahtında resm-i çift ve gendüm yekûn ma'a-gayrîhû beş yüz akçe yazı ile anlar dahî defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Kadarnik ma'a-çiftlik-i Kara Umur deyû yedi bin dokuz yüz sekiz akçe yazı ile tahrîr ve iki [bin]²¹³sekiz yüz akçesi ifrâz ve akıncıyân karye-i mezbûrenin beş yüz yirmi akçesinden ifrâz olunan iki yüz akçesi ma'a-gayrîhâ birikdirilüb üç bin sekiz yüz akçe bir icmâl ve tamâmen Receb kaydında ve yine defter-i icmâlde karye-i Kadarnik ma'a-çiftlik-i Kara Umur ve akıncıyân karye-i mezbûre deyû sekiz bin beş yüz akçe ile tahrîr ve iki bin dört yüz bir akçesi ifrâz ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb üç bin akçe bir icmâl olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Suzî Fî evâsıt-ı Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 179

24. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Zu'amâdan Ebubekir veled-i Ali zîde kadruhû gelüb Bosna sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Visoka nâhiyesinde Kralon (?) nâm karye ve gayrıden yirmi bin yedi yüz akçe berât-ı şerîf ile mutasarrıf olduğu ze'âmeti mülhakâtından yine Visoka nâhiyesine tâbi' on yedi nefer re'âyâ ve on üç baştına ve bir zemîn ve bir mezra'a ile iki bin dört yüz akçe yazar karye-i Ustumorta (?) nâm-ı diğêr Badelod (?) ve iki baştına ile hâsıl-ı 'ani'l-galle ve resm-i çift iki yüz akçe yazar akıncıyân karye-i mezbûre deyû defter-i hâkânîde mukayyed ve müstakillen kayd ve berâtına dâhil [silik] berü müstakillen ze'âmeti tarafından zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rüsûmâtı kânûn üzere ve defter mücebince ahz u kabz olunagelen âharın kat'â 'alâka ve medhâli olmayub bir vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken Saray nâhiyesinde Alulahik (?) nâm karye ve gayrıden on bir bin yüz akçe tîmâra ber-vech-i iştirâk mutasarrıf Muharrem ve Mehmed veledân-ı Yusuf tîmârlarının baş kalemi olub yedi baştına ve bir çiftlik ve dokuz nefer re'âyâ ile iki bin dört yüz seksen altı akçe yazar sâlifü'z-zikr karye-i Alulahik (?) nâm-ı diğêr Sarduye (?) ve iki nefer re'âyâ ve baştına Ustumorta (?) der-yed-i ehl-i karye ve dört 'aded baştına hevâ-yı sâ'ire ile dokuz yüz on dört akçe yazar ve voynuğân-ı karye-i mezbûre deyû mukayyed karye-i voynuğa mahsûs baştinaları zabta kanâ'at itmeyüb karye-i Ustumorta (?) ve akıncıyân karye-i mezbûre ol mezkûreler için tîmârları mülhakâtından olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve hevâlarına tâbi' ba'zı mütegalibeye istinâden tagallüben zabt ve mahsûl ve rüsûmâtı ahz u kabz idüb gadr eylediklerin bildürüb karye-i

²¹³ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

Ustumorta (?) ve akıncıyân karye-i mezbûre ol mezkûreler ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmu (25. Sayfa) kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb sipâhî-i mezkûrları ve müştereklerini hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Visoka nâhiyesine tâbi' on yedi nefer re'âyâ ve on üç baştina ve bir mezra'a ve bir zemîn ile karye-i Ustumorta (?) nâm-ı diğêr Baderlod(?) ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve mücerred ve gendüm yekûn ma'a-gayrîhû iki bin dört yüz akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' iki baştina akıncıyân karye-i mezbûre ve hâsıl-ı 'ani'l-galle ve resm-i çift iki yüz akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde yine nâhiye-i mezbûrede Kralon (?) nâm karye ve ma'a- gayrîhâ birikdirilüb yirmi bin yedi yüz akçe ze'âmet bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh Ebubekir veled-i Ali'nin ze'âmeti kayd ve berâtına dâhil ve Saray nâhiyesine tâbi' yedi baştina ve bir çiftlik ve dokuz nefer re'âyâ ile karye-i Alulahik (?) nâm-ı diğêr Sarduye(?) ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve hınta yekûn ma'a-gayrîhû iki bin dört yüz seksen altı akçe ve yine Saray nâhiyesine tâbi' iki nefer re'âyâ ve baştina Ustumorta der-yed-i ehl-i karye ve dört 'aded baştina hevâ-yı sâ'ire ile voynuğân karye-i mezbûre ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve mücerred ve gendüm ve yekûn ma'a- gayrîhû dokuz yüz on dört akçe yazularıyla anlar dahî defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a-gayrîhâ birikdirilüb on bin iki yüz akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun yedi bin sekiz yüz altmış dört akçesi merkûmân Muharrem ve Mehmed veledân-ı Yusuf bâkîsi müştereki kaydlarında mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 179

25. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray mollasına hüküm ki

Medîne-i Saray'da Aişe nâm hâtûn gelüb medîne-i mezbûrede Pehlivan Oruç mahallesinde vâki' ma'lûmetü'l-hudûd kâbil-i taksîm bir bâb mülk menziline yüz kırk dört sehminden elli dokuz sehmine bâ-hüccet-i şer'iyye mezbûre Aişe ve bâkî sihâmına mahalle-i mezbûreden Salih nâm kimesne ile iki nefer kız karındaşları 'ale'l-iştirâk mutasarrıf olmalarıyla merkûmânlar bin yüz yetmiş senesinden berü bunun hissesini fuzûlî zabt ve bunu tard idüb gadr-ı küllî ve hayf eylediklerin bildürüb şer'ile görölüb hüccet-i şer'iyye mûcebince mutasarrıf olduğı hissesi ma'rifet şer'ile taksîm ve ifrâz ve hissesi

kendüye zabt ve tasarruf itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 179

25. sayfa 3. hüküm

Saraybosna monlasına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Mehmed nâm kimesne gelüb yine kazâ-i mezbûre tâbi' Grobaviçe nâm karyede vâki' birkaç kıt'a ma'lûmetü'l-hudûd tarlalara mutasarrıf olan Mehmed ve İbrahim ve Abdullah nâm kimesneler ol yerleri zirâ'at itmeyüb üç seneden mütecâviz boz ve hâlî koyub kânûn üzere tapuya müstehakk oldukda kayd ol yerleri bozdan ve sâhib-i arzdan resm-i tapu ile alub yedine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince bir seneden berü zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb hilâf-ı kânûn dahl olunmak îcâb itmez iken mezbûrlar zuhûr ol yerleri mukaddemâ bizim idi senin yedinden alub zabt ideriz deyû hilâf-ı kânûn te'addîden hâlî olmaduğun bildürüb ol yerler yedinde üzerine sâhib-i arz temessükü mücebince kendüye zabt itdirilüb mezbûrların hilâf-ı kânûn ol-vechile te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 179

26. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Kladine kâdîsına hüküm ki

Eyâlet-i Bosna'nın müteferrikalarından Ali veled-i Osman zîde kadruhû 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Kladine nâhiyesinde Behlül nâm karye ve gayrıden kırk dört bin yüz altmış üç akçe ze'âmetin nısfı berâtıyla üzerinde ve nısf-ı âherî ile eyâlet-i Bosna'nın müteferrikalığına berâtıyla mutasarrıf karındaşı Salih veled-i Osman'ın bilâ-veled fevtinden ber-müceb-i şürût-ı ocaklık yüz yetmiş altı senesi şa'bânının yirmi dördüncü gününde düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmu'l-âlem nâzım-ı menâzîmü'l-ümem vezîr-i a'zâm sûtûde-şiyem ve vekîl-i mutlak kaviyyü'l-himemim Muhsin-zâde Mehmed Paşa edâma'l-lâh-ı te'âlâ iclâlehû zâ'if'u bi't-te'yîd-i iktidârehû ve ikbâluhûnun Bosna vâliliği esnâsında tarafından buna tevcîh ve virilen tezkire mücebince ancak ze'âmeti âsitâne-i'aliyyemden ber-vech-i ilhâk tevcîh ve tahvîl olunub eyâlet-i mezbûrenin müteferrikalığı dahî ze'âmetine ilhâken tevcîh ve hidmet-i mezbûrede istihdâm olunmasıyçün yedine târîh-i mezkûrda müşâru'n-ileyh tarafından mühürlü tezkire virilmeğle mücebince sene-i merkûme zi'l-kadesinin on altıncı gününde kendüye tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde ve dahl îcâb itmez iken diğeri Ali veled-i Cafer dîvân-ı Bosna'ya 'arz-ı hâl ve ze'âmet-i mezbûru iddi'â eylediğinde tarafeyne ihzâr ve yedlerinde

olan senedâtlarına kemâl-i dikkat ve şürût ve küyüd-ı tetebbu' olundukda vilâyet-i Bosna'dan Ebubekir Paşa ve sadr-ı esbak Ali Paşa ve Abdullah Paşa ve Yeğen Mehmed Paşa ve Süleyman Paşa huzûrlarında ahâlî-i dîvân ve ricâl-i Bosna mevcûd oldukları hâlde husemâsı muvâcehesinde bi'd-defa'ât murâfa'a ve elviye alaybegleri ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr şehâdetleriyle merkûm Ali'nin babası Osman'ın hakk-ı sarîhî olub hâsımlarının iddi'âları hilâf ve mugâyir-i şürût oldukları her def'a murâfa'alarında zâhir ve nümâyân ve vüzerâ-yı a'zâm 'arzlarıyla babası Osman'a ibkâ ve berât olunub kat'-ı nizâ' olunmuşken mu'âraza-i merkûm Ali veled-i Cafer'in iddi'âsı mahz-ı lağv u şirret ve mücerred tekdîr içün olduğundan fîmâ-ba'd ol-makûle iddi'â-yı nâ-bercâ ile müdâhale olunmayub da'vâları âsitâne-i 'âliyyede ve dîvân-ı Bosna'da istimâ' olunmamak üzere kat'ıyyü'l-medlûl emr-i 'âliden sâdır ve kaydı mahalline sebt olunması için sâbıkâ Bosna vâlisi Vezîrim Ali Paşa 'arz itmeğle vezîr-i müşâru'n-ileyhin 'arzu mücebince kaydı mahalline işbu sene-i mübâreke rebî'u'l-evvelinin onuncu gününde bâ-emr-i 'âlî şerh verilmişken bu âsitânedede bulunmak takrîbiyle merkûm Ali veled-i Cafer hilâf-ı defter-i hâkânî ze'âmet-i mezbûru fuzûlî zabt ve mahsûlâtını ahz ve gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb ze'âmet-i mezbûr ber-müceb-i defter-i hâkânî kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb mezkûru ve âheri hilâf-ı defter-i hâkânî dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb zâhir olan müdâhâlesi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûna mürâca'at olundukda ze'âmet-i mezbûr ile eyâlet-i Bosna'nın müteferrikalığı vech-i meşrûh üzere târîh-i mezkûrde mûmâ-ileyh Ali veled-i Osman'a tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu ber minvâl-i muharrer kaydına şerh virildiği mestûr ve mukayyed ve dîvân-ı hümâyûnum kaleminden kânûnı su'âl olundukda ze'âmet-i mezbûr defter-i hâkânî ve berâtı mücebince mûmâ-ileyh Ali veled-i Osman'a zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtı kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilmek defter-i hâkânî ve kânûna muvâfık olduğu der-kenâr olmağla defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için emr yazılmışdır Fî evâhir-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1179

26. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine hüküm ki

Kıdvetü'l-sikât ve'l-müstâhfızîn İzvornik kal'ası dizdârı Ömer zîde hıfzuhû sütte-i sa'âdetime mektûb gönderüb İzvornik sancağında Din-i Mübin nâhiyesinde Dolna-Vihke nâm karye ve gayrıden İzvornik kal'ası mustahfızânına mahsûs bin dört yüz ve yine karye-i merkûme ve gayrıden dokuz yüz akçe iki 'aded gedik tîmârları İzvornik sancağı

Alaybegisi Ömer kendüye sepet tîmârî olmak üzere bir takrîb ile zikr olunan bin dört yüz akçe gedik tîmârî Sinan ve dokuz yüz akçe gedik tîmârî İbrahim üzerlerine berât itdirilüb lâkin mezbûrânın isimleri mevcûd ve cisimleri nâmevcûd ve târik-i hidmet olduklarından dizdâr-ı merkûm Ömer'in arzıyla Sinan üzerinde olan gedik tîmâr yüz yetmiş sekiz senesi rebî'ü'l-ahirinin yirmi dördüncü gününde Mehmed'e ve İbrahim üzerinde olan gedik tîmârî dahî târîh-i mezkûrde Hüseyin'e tevcîh ve başka başka berâvât-ı şerîfimle üzerlerinde olub hidmet-i lâzımelerinde mevcûdlar iken mîrâlây merkûm Ömer kuvvet-i mâliyesi sebebiyle dürlü dürlü tezvîrâta sülûk ve hilâf-ı inhâ gedik tîmârî mezbûrları bâ-'arz-ı hâl mezkûrânın ref'lerinden bilâ-murâfa'a-i merkûmân Sinan ve İbrahim'e ibkâ ve Bosna vâlisi tarafından berât itdirilüb gadr olunduğundan gayrı nizâm-ı serhadde celb virir ber-mû'tad deyû gedik tîmârî mezbûrlar mezkûrânın ref'lerinden merkûmân Mehmed ve Hüseyin'e ibkâ olunmak ricâsına arz ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda gedik tîmâr-ı mezbûrlar vech-i meşrûh üzere târîh-i merkûmde mezbûrân Mehmed ve Hüseyin'e tevcîh ve hâlâ başka başka berâvât-ı şerîfimle üzerlerinde olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın eyâlet-i Bosna'nın bi'l külliye tevcîhâtı vâlilerine tefvîz olunub ve gedik tîmar-ı mezbûrlar dahî mezkûrân Mehmed ve Hüseyin'in ref'lerinden merkûmân Sinan ve İbrahim'e Bosna vâlisi tarafından ibkâları ne-vechle idüğü ma'lûm olmamağla sen ki Bosna vâlisi vezîr-i müşâru'n-ileyhsin ma'rifetin ve ma'rifet-i şer'ile kal'a-i mezbûrenin zâbitân ve neferâtından hakîkât-ı hâl bi'l-muvâcehe su'âl ve dizdâr-ı mezbûrun 'arzında tahrîr olunan vâki' ise gedik tîmâr-ı mezbûrlar mezkûrânın ref'lerinden merkûmân Mehmed ve Hüseyin'e ibkâsıyçün 'arz olunmak üzere sana hitâben emr-i şerîfim sudûru lâzımgeldiğine binâ'en sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin vech-i meşrûh üzere zâbitân ve sancaklusu ve ashâb-ı vukûfdan su'âl ve sıhhat ve hakîkâtı üzere arz ve i'lâm olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ra (Rebî'ü'l-evvel) Sene 179

27. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsına hüküm ki

Mehmed zîde kadruhû südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde nefsi Saray'da neferât ile mahalle-i câmi-i müteveffâ Yahya Paşa evkâf câmi-i mezbûr dekâkin bâb iki bağ sene bin akçe ve mukâta'a-i zemîn ... fî sene bin iki yüz yetmiş akçe ma'a mevâdd-ı sâ'ire ve müntehâ alunacak olunan mevâcib-i imâm ve hatîb fî yevm altı ve cihet-i tevcîh fî yevm iki akçe cihât ve mahallât ve neferât-ı sâ'ire hâsıl resm-i çift ve bennâk ve mücerred ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhû doksan dört bin üç yüz altmış dört akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr olunduğu

defter-i hâkânîde mukayyed olmağla bu def'a mezbûrun mütevellîsi olub sâlifü'z-zikr mukâta'a-i zemîn ... deyû mukayyed zemîn zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden 'öşre mu'âdil maktû'ların taleb eyledikte birkaç seneden berü hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn virmekde ta'allül ve muhâlefet vakf-ı şerîfe gadr sevdâsında oldukların bildürüb zemîn-i mezbûrede zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden 'öşre mu'âdil maktû'ların vakf için kendüye alıvirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan defter-i mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince mahallinde şer' ve kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il [Ay Yok] Sene 179

27. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Saraybosna monlasına hüküm ki

Saraybosna sâkinlerinden Mehmed ve Abdullah ve Ahmed nâm kimesneler gelüb bundan akdem kuzâtdan kıdvetü'l-kudât Şeyh-zâde el-Hâcc Abdülkerim Efendi dimekle ma'rûf kimesne hâl-i hayâtında mâlının sülüsünü vücûh-ı birre sarf oluna deyû vasiyet ve tenfîzîne bunların babaları Mustafa Beg dimekle 'arîf kimesneyi vasî-i muhtâr nasb u ta'yîn idüb musırren 'âlî ve zabta kuvvet olduktan sonra babaları mezkûr dahî sülüs-ı merkûmu ma'rifet-i şer'ile ifrâz ve ahz u kabz ve vücûh-ı birreye harc (ve) sarf ve tenfîz-i vesâyâ idüb zimmetinde bir akçe kalmayub ba'dehû babaları merkûme dahî fevt olub şer'an dahl olunmak îcâb itmez iken müteveffâ-yı mezbûr Şeyh-zâde'nin veresesinden Mustafa ve Süleyman nâm kimesneler zuhûr ve vücûh-ı birrenin sülüs-ı merkûmeden babanız müteveffâ-yı mezbûrun zimmetinde nesne kalmışdı deyû iddi'â ve murâfa'a-i şer' olunduklarında huzûr-ı şer'iycede cümle ma'rifet ve ma'rifet-i şer'ile babaları müteveffâ-yı mezbûrun muhâsebesi görülüb sülüs-ı merkûmeden gerek babaları ve gerek bunların zimmetlerinde bir akçe bâkî kalmadığı şer'an zâhir bî-vech-i mu'ârazadan men' birle cânib-i şer'den yedine hüccet-i şer'iyeye virilüb dahl olunmak îcâb itmez iken şimdi ecânibden ve mütegalibeden Mehmed nâm kimesne zuhûr ve mücerred celb-i mâl sevdâsıyla şerik-i zimmetlerinde müteveffâ-yı mezbûrun sülüs-ı mâlından nesne kalmışdı sizden alırız deyû üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye dâimâ te'addî ve ta'cizden hâlî olmaduğun ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyeleri mücebince şer'ile görülüb mezkûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i

fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyeye ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i R (Rebî'u'l-âhir) Sene 1179

27. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Saraybosna monlasına ve Travnik kâdîsına hüküm ki

Mehmed ve Ahmed ve Abdullah nâm kimesneler ile Hamiyet nâm hâtûn gelüb mezkûrların babaları ve mezbûrenin zevcî Mustafa Beg dimekle meşhûr kimesne bundan mukaddem fevt olub terekesi beyne'l-verese ma'rifet-i şer'ile tahrîr olundukda akrabâlarından olub Kürkçü oğlu Kâdî Ali efendi dimekle ma'rûf kimesne bin yüz yetmiş senesinde babaları müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden beş yüz guruşluk eşyâ ve nukûddan dahî tagallüben yalnız iki bin iki yüz guruşlarıyla bir sim raht ve bir 'aded sancak-ı şerîf kelâm-ı kadîmî ve bir kakum kürk ve sâ'ir ma'lûmu'l-mikdâr dört yüz guruşluk eşyâ min haysü'l- mecmû' yalnız üç bin yüz guruşlarını ahz u kabz ve götürüb bunlara virmeyüb ba'dehû meblağ-ı merkûmdan iki yüz elli guruşunu kısmet için edâ ve teslîm itmeğe bâkî zimmetinde bırakılan iki bin sekiz yüz elli guruş hâlâ zimmetinde olmağla taleb eylediklerinde mezkûr a'yânlık iddi'âsıyla virmeyüb ol-vechile bunlara gadr-ı 'azîm ve zamm-ı sarîh eyledüğün ve mezkûr hâlâ taht-ı hükûmet ve kazânızda mürûr u 'ubûr üzere olduğun bildürüb şer'ile görüleb babaları müteveffâ-yı mezbûrden muntakil mezkûrun terekeden ve nukûddan tagallüben ahz u kabz idüb zimmetinde bâkî kalan iki bin sekiz yüz elli guruş hakk-ı irsîyyeleri tamâmen tahsîl ve bî-kusûr kendülere alıvirilüb ol-vechile ta'allül itdirilmeyüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i R (Rebî'u'l-âhir) Sene 1179

28. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Travnik ve Yenibazar ve Çaniçe kâdîlarına hüküm ki

Mehmed ve Süleyman ve Mustafa nâm kimesneler gelüb bunların mevrûsları kabzından kıdvetü'l-kudât Şeyh-zâde el-Hâcc Abdülkerim Efendi dimekle ma'rûf kimesne fevt oldukda tereke ve sâ'ir emvâl ve eşyâsıyla ve Yenibazar kazâsı sükkânından İsmail Şâh dimekle ma'rûf kimesne zimmetinde bin yüz yetmiş senesinde ber-mûceb-i temessük altı yüz guruş ve Çaniçe kazâsı sâkinlerinden Murad Beg dimekle 'arîf kimesne zimmetinde ber-mûceb-i temessük yedi yüz guruş ve Travnik kazâsı sâkinlerinden İbrahim Efendi ve Kâdî-zâde Ahmed Efendi ve Gradçaniçeli el-Hâcc Mustafa ve Klisli Mehmed Efendi ve Himarı-zâde Ali Efendi dimekle 'arîf kimesneler ile Hilne oğlu Rimi Petre ve

dahî ma'lûmu'l-esâmî zımmîler zimmetlerinde ber-mûceb-i temessükde bin gurus alacak hakları şer'ile bunlara intikâl itmeyle bunlar dahî bi'l-vârese taleb eyledikde bî-vech-i şer'î edâda ta'allül ve ol-vechile gadr murâd eylediklerin bildürüb şer'ile görölüb mûrisleri müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil mezkûr ve mesfûrların zimmetlerinde olan memhûr temessükü mûcebince ol-mikdâr gurus hakk-ı irsîyelerini tamâmen tahsîl ve bî-kusûr kendülere ta'allül itdirilmeyüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i R (Rebî'u'l-âhir) Sene 179

28. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Yayçe kâdisına hüküm ki

Yayçe kazâsı sükkânından Havva binti el-Hâcc Ali nâm hâtûn gelüb bunun vâlidesi Aişe nâm hâtûn mutasarrıf olduğu çiftliklerinden hâsıl olan ma'lûm iken mahsûlâtın bin yüz yetmiş senesinden berü mezbûrenin zevcî bunun babası kazâ-i mezbûrede sâkin el-Hâcc Ali nâm kimesne ahz u kabz eyleyüb lâkin vâlidesi mezbûre babası merkûme ile hesâb görmeden vâlidesi mezbûre müteveffîye olub sâlifü'z-zikr mahsûlât ile sâ'ir emvâl ve eşyâ ve emlâk ırs-ı şer'ile bununla karındaşlarına ve babası merkûme intikâl itmeyle cümlesin babası mezbûr zabt eyleyüb bu dahî vâlidesi müteveffîye-i mezbûreden muntakil mezbûrun zimmetinde olan çiftlik-i mezkûr mahsûlâtından ve sâ'ir emvâl ve eşyâ ve emlâkdan hisse-i şâyi'ası taleb itmeğin hilâf-ı şer'-i şerîf virmekde ta'allül eyledüğün ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi virüldüğün bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mûcebince şer'ile görölüb vâlidesi müteveffîye-i mezbûreden muntakil babası merkûmun zimmetinde olan çiftlik-i mezkûr mahsûlâtından ve sâ'ir emvâl ve eşyâ ve emlâkdan hisse şâyi'ası tamâmen kendüye alıvirilüb icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî'u'l-âhir) Sene 1179

28. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine İhlevne kâdisına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Ahmed veled-i Durmuş nâm sipâhî südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüb Klis sancağında Rama nâhiyesinde karyeler ve ber-vech-i ma'a-çiftlik-i İbrahim ve gayrîden beş bin dört yüz yirmi akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı mülhakâtından İhlevne kazâsı muzâfâtından Obiçe nâhiyesine tâbi' karye-i Dirvariska (?) ve tahtında dokuz baştına hâne sekiz fî iki yüz ve hâne bir fî yüz seksen yekûn bin yedi yüz altmış akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde

Dirvariska (?) resm-i flori ve bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve tapu-yı zemîn deyû yazu-yı mezkûresiyle tahrîr ve karyeler ve ber-vech-i ma‘a-çiftlik-i İbrahim ve bâkî olan ve ma‘a-gayrihâ beş bin yüz yetmiş akçe bir icmâl ve tamâmen merkûm Ahmed veled-i Durmuş kaydında olmağla karye-i mezbûre toprağında kadîmden baştina yerlerine mutasarrıf olanların resm-i florileri kânûn ve defter mûcebince tîmârı tarafından alınagelüb noksân teklîf olunmak iktizâ itmez iken birkaç seneden berü Kolen oğlu Mehmed kapudan re‘âyâyı tahrîk ile hilâf-ı defter-i hâkânî noksân teklîfiyle mûmâna‘at ve tîmârı mahsûlune gadr murâd eylediklerin kânûn ve defter mûcebince resm-i florileri alıvirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn noksân teklîfiyle ta‘allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince ‘amel olunmak bâbında fermân-ı ‘âlî yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî‘u’l-âhir) Sene 1179

29. sayfa 1. hüküm

Mevlânâ Nevesine kâdîsına hüküm ki

Ostroviçe-i ‘atik kal‘ası kapudanı Mehmed zîde kadruhû gelüb havâss-ı hümâyûnumda mûmâ-ileyhin ber-vech-i mâlikâne berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu Blay mukâta‘ası karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi‘ Blay ve tevâbi‘ karyeleri topraklarında zirâ‘at ve harâset idenlerin zirâ‘atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir ‘öşr ile sâlâriyyelerin ve kurâ-i merkûmenin defterde mukayyed ra‘iyyet ve ra‘iyyet oğullarının dahî rüsûma ra‘iyyet ve sâ‘ir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mûcebince taleb eyledikde içlerinden ba‘zıları hilâf-ı kânûn ve defter virmekte ta‘allül ve muhâlefet ve mukâta‘a-i mezbûre mahsûlünün kesrine bâ‘is oldukların bildürüb zirâ‘atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir ‘öşr ile sâlâriyyelerine kurâ-i merkûmenin defterde mukayyed ra‘iyyet ve ra‘iyyet oğullarının dahî rüsûma ra‘iyyet ve sâ‘ir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mûcebince alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî‘u’l-âhir) Sene 1179

Kânûn üzere tekrâr emr-i şerîfim yazılmışdır. Fî Evâsıt-ı C (Cemâziye’l-‘âhir) Sene 180

29. sayfa 2. hüküm

Yayçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre ahâlîsi südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb yerlûden nâ'ib olmak mahlû' (?) iken kazâ-i mezbûrede sâkin Kışlağı Mehmed Efendi dimekle 'arîf kimesne yerlûden olmağla kazâ-i mezbûrede nâ'ib olub icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyeye itmeyüb iki hasım bir da'vâ ile mahkemeye vardıklarında nâhak olan kimesneden ahz-ı rüşvet ile ol-tarafa himâye ve ibtâl-ı hakka bâ'is ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğér-gûn olduğun bildürüb mezbûr niyâbetden ref' ve fimâ-ba'd niyâbet hizmetinde istihdâm olunmamak bâbında hükmi hümayûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî'ü'l-âhir) Sene 179

29. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre sükkânından Mehmed ve Ahmed ve Abdullah nâm kimesneler gelüb bunların babaları Mustafa nâm kimesnenin 'ammîsi Mustafa nâm kimesne müteveffâ Gazi Hüsrev Beg vakfı muzâfâtından kazâ-i mezbûrde hân-ı 'atîk dâhilinde vâki' icâre-i mu'accele ve mü'eccele ile iki bâb vakf-ı mahzene mutasarrıf ve icâre-i kadîmesin taraf-ı vakfa edâ ider iken bilâ-veled fevt oldukda babaları mezbûr mahzen-i merkûmları icâre-i mu'accele ve mü'eccele ile vakf-ı mezbûrun mütevellîsi Mehmed Efendi dimekle ma'rûf kimesneden istîcar ve taraf-ı vakfdan yedine virilen temessük mücebince on sene mikdârı zabt ve beher sene icâre-i kadîmesin taraf-ı vakfa edâ ider iken mütevellî-i merkûm Mehmed fevt olmağla yerine mütevellî olan Ahmed Efendi dimekle 'arîf kimesnenin tarafından kâ'im-makâm-ı mütevellî olan Mehmed Ağa dimekle meşhûr kimesne zuhûr ve ben mahzen-i mezkûru akara icâr iderim deyû te'addî ve babaları mezbûr ile murâfa'a-i şer' oldukları vech-i meşrûh üzere olduğu bî-garaz Müslümânların huzûr-ı şer'de ihbâr ve şehâdetleriyle şer'an sâbit ve zâhir ve mezbûr bî-vech-i mu'ârazadan men' birle cânib-i şer'den yedine hüccet-i şer'iyeye virilüb ba'dehû babaları mezbûr fevt olmağla mahzen-i merkûmlar iştigal-i 'adî ile bunlara intikâl itmeğle bunlar dahî beher sene icâresini taraf-ı vakfa edâ idüb bir-vechile dahl olunmak îcâb itmez iken hâlâ vakf-ı merkûmun kâ'im-makâm-ı mütevellîsi olan İmaretçi oğlu İbrahim dimekle ma'rûf kimesne zuhûr ve icâre-i merkûmu almağa kanâ'at itmeyüb mücerred celb-i mâl sevdâsıyla ben mahzen-i mezkûru akara icâr iderim deyû kuvvet-i mâliyesi sebebiyle mahzen-i merkûmları bin yüz yetmiş sekiz senesinde tagallüben zabt idüb ziyâde gadr eyledüğün ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyeleri mücebince şer'ile görölüb mezkûrûn babalarından muntakil zabt eylediği mahzen-i merkûmlar kendülere alıvirilüb merkûmun hilâf-ı şer' ve mugâyir-i fetvâ-yı

münîfe ve hüccet-i şer'iyeye zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i R (Rebî'u'l-âhir) Sene 179

29. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine ve Çaniçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Mustafa nâm kimesne südde-i sa'âdetime gelüb bu kendü hâlinde 'ırzıyla mukayyed ve hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' ve te'addîsi olmayub ve üzerine dahî şer'an bir nesne sâbit olunmuş değil iken yine kazâ-i mezkûr sâkinlerinden Kışlağı Mehmed dimekle ma'rûf kimesne kendü hâlinde olmaduğundan bin yüz yetmiş bir senesinde menzilin basub üç yüz guruştan mütecâviz emvâl ve eşyâsını fuzûlî gasb ve bunu habs ve ziyâde gadr u te'addî eyledüğün ve bu bâbda da'vâsına muvâfik fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'ile görüleb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer'ile görülmek için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî'u'l-âhir) Sene 1179

30. sayfa 1. hüküm

Bu emr-i şerîfin te'kîdini hâvî tekrâr emr yazılmışdır Fî Evâhir-i L (Şevvâl) Sene 179

Klis sancağında vâki' kuzât ve nüvvâba hüküm ki

Klis sancağı yüz yetmiş yedi senesi şevvâlinin altıncı gününde Taşlıcalı Mehmed dâme ikbâluhû ve ba'dehû yüz yetmiş sekiz senesi zi'l-ka'desinin on üçüncü gününde Gazi Mehmed dâme ikbâluhûya tevcîh olmağla livâ-i mezbûrede vâki' kazâlardan livâ mutasarrıfıçün 'âdet-i beled üzere tertîb ve ta'yîn kılınan hazariyyeden yetmiş sekiz senesine mahsûben mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh Taşlıcalı Mehmed Paşa'nın tevcîhî târîhinden kîste'l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet iden hazariyye akçesi ba'zı kazâlardan tamâmen ve ba'zılarından bir mikdâr tahsîl ve ba'zılarından henüz tahsîl olunmamış iken halefî mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh cümlesi bana râcî'dir deyû mugâyir-i şurût-ı hazariyye mutâlebe-i sadvetde olmağla tevcîhî târîhinden kîste'l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet iden hazariyye akçesi şurût-ı hazariyye mücebince lâzım gelenlerden tahsîl ve tarafından kabzına me'mur edâ ve teslîm itdirilüb halefî mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh tarafından mugâyir-i şurût-ı hazariyye dahl ve ta'arruz itdirilmemek emr-i şerîfim sudûrunu mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh Taşlıcalı Mehmed Paşa arz-ı hâl birle istid'â ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz tevcîhât ve hazariyye tertîbî defterlerine mürâca'at olundukda livâ-i

mezbûr vech-i meşrûh üzere tevârîh-i mezbûrede mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhâya tevcîh olunduğu ve eyâlet-i Bosna'ya tâbi' Klis sancağı kazâlarından livâ mutasarrıfıyçün 'âdet-i beled üzere rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca iki bin yedi yüz seksen guruş ve rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra gelince kezâlik ol-mikdâr guruş imdâd-ı hazariyye tertîb kılınub ve 'azl vukû'unda halef ve selef herkes tevcîhî târîhine göre kıste'l-yevm hesâbınca hissesine isâbet ideni ahz u kabz eylemek şürût-ı hazariyyeden olmağla halef ve selefin mahallinde ma'rifet-i şer' ve cümle ma'rifetleriyle hesâbları görölüb mükerrer hazariyye mutâlebesinden hazer olunarak hazariyye-i mezbûreden tevcîhî târîhinden 'azl gününe gelinceye dek kıste'l-yevm hesâbı üzere mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh Taşlıcalı Mehmed Paşa'ya isâbet iden hissesi alıvirilmek iktizâ eyledüğün der-kenâr olmağla şürût-ı hazariyye mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî'u'l-âhir) Sene 179

30. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Çelebi bazarı kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' İstrane nâm karye ahâlîlerinden Osman ve Salih ve Hayreddin ve sâ'irleri gelüb yine karye-i mezbûreden Hasan nâm sipâhînin bunların karyeleri toprağında bi'l-fi'il zabt ve tasarrufunda tekâlîf alınmak îcâb ider emlak ve yerleri olmağla üzerlerine edâsı lâzım gelen imdâd-ı hazariyye ve sâ'ir emr-i şerîfimle vâki' tekâlîfden tahammülüne göre hissesine isâbet ideni taleb eylediklerinde virmekte ta'allül itmeğle bundan akdem murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında vech-i muharrer üzere olduğu zâhir ve nümâyân ve edâsına tenbîh birle taraf-ı şer'den hüccet-i şer'iyye virilmişken mugâyir-i kânûn ve hüccet-i şer'iyye virmekte ta'allül ve gadr-ı küllî sevdâsında olduğun bildürüb tahammülüne ve hissesine isâbet iden tekâlîfleri bunlar ile ma'an edâ itdirilmek bâbında emr-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i R (Rebî'u'l-âhir) Sene 179

30. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve İzvornik kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İbrahim nâm sipâhî gelüb İzvornik sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Rakobe (?) nâhiyesinde Dolna ve Miharnik (?) nâm karye ve gayrıdan altı bin beş yüz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârın baş kalemi olan karye-i Dolna ve Miharnik (?) el-mezbûre müşterekiyle kayd ve berâtına dâhil olub âharın kat'â 'alâka ve medhâli olmayub bir-vechile dahl olunmak îcâb itmez iken İshar (?) nâhiyesinde Gorna-

Ralonine (?) nâm karye ve gayrıden otuz yedi bin sekiz yüz akçe ze‘âmete mutasarrıf Ahmed ze‘âmeti mülhakâtından yine Rakobe (?) nâhiyesinde Kusa (?) karyesini ze‘âmeti tarafından zabta kanâ‘at itmeyüb karye-i Dolna ve Miharnik (?) el-mezbûre için zikr olunan Kusa (?) karyesi mülhakâtından olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve mahsûl ve rüsûmu ahz u kabz idüb gadr eyledüğün bildürüb karye-i Dolna ve Miharnik (?) el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle kendüye zabt vâki‘ olan mahsûlû ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz itdirilüb ze‘âmeti mezkûr Ahmed’in karye-i Dolna ve Miharnik (?) el-mezbûreye hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Rakobe(?) nâhiyesine tâbi‘ yedi nefer re‘âyâ ve bir baştina ile karye-i Dolna ve Miharnik (?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve cev yekûn ma‘a-gayrihû altı bin altı yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve iki bin sekiz yüz akçesi ‘an-mahlûl-i icmâl deyû merkûm İbrahim bâkîsi müştereki kaydlarında ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ dokuz nefer re‘âyâ ve iki baştina ile karye-i Kusa (?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve cev yekûn ma‘a-gayrihû üç bin akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle ol dahî tahrîr ve defter-i icmâl İshar (?) nâhiyesinde Gorna-Ralonine (?) nâm karye ve ma‘a gayrihâ birikdirilüb otuz yedi bin seksen akçe ze‘âmet bir icmâl ve tamâmen merkûm Ahmed’in ze‘âmeti olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince ‘amel olunmak [içün]²¹⁴ emrim yazılmışdır Fî evâhir-i R (Rebî‘u’l-âhir) Sene 1179

31. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsına hüküm ki

Bosna sâkinelerinden Nefise nâm hâtûn gelüb bunun babası Altun oğlu Hacı İbrahim nâm kimesne fevt oldukda kazâ-i mezbûre Dubne karyesinde Şevtice suyu kenarında vâki‘ mutasarrıf olduğu mülk çiftliği ile civârında ve sâ‘ir emvâl ve eşyâ yirmi kîse mikdârı akçesi ırs-ı şer‘ile buna intikâl idüb lâkin bu ol vakitte sagîre ve diyâr-ı âharda bulunmağla zikr olunan çiftlik ve hayvânât ve ol-mikdâr kîse akçe ve sâ‘ir eşyâyı Saray sâkinlerinden Üsküplü İbrahim dimekle ma‘rûf kimesne fuzûlî zabt bu irişüb bâliğa olub varub taleb ve almak üzere iken mezbûr İbrahim dahî fevt olub terekesi Saray sâkinlerinden oğlu Alaybegi Mustafa Ağa dimekle ma‘rûf kimesne zabt itmeğle bu babası

²¹⁴ Katip tarafından eksik yazılmışdır.

müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil mezbûr İbrahim'in zabt eylediği çiftlik ve hayvânât ve ol-mikdâr akçe ve sâ'ir eşyâ-yı terekesin kabz iden oğlu mezbûrdan mâl-ı müteveffâdan taleb ve almak istedikde dürlü 'illet ve bahâne ile virmekte ta'allül ve gadr sevdâsında olduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'ile görölüb babası müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil müteveffâ-yı mezbûrun tagallüben zabt eylediği çiftlik ve hayvânât ve ol-mikdâr akçe ve sâ'ir eşyâ-yı terekesin kabz iden oğlu mezbûrdan mâl-ı müteveffâdan kendüye alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i R (Rebî'u'l-âhir) Sene 179

31. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Klis kâdîsına hüküm ki

Zu'amâdan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed zîde kadruhû gelüb Klis sancağında ve kazâsı muzâfâtından Kluç nâhiyesinden Saniç-Silsine (?) nâm karye ve gayrıden yirmi bin akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze'âmetin baş kalemi olan sâlifü'l-beyân Saniç-Silsine karyesi defter-i icmâlde ma'a-gayrihâ otuz üç bin akçe yazı ile tahrîr ve ze'âmet deyû müstakil bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun yirmi bin akçesi mûmâ-ileyhin ze'âmeti ve bâkîsi müşterekiyle kaydında olmağla karye-i mezbûre ve icmâline dahl-i kurâda ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterekle serbest üzere zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtın kânûn ve defter mücebince ahz u kabz murâd eyledikde âhardan dahl icâb itmez iken ecânbden ba'zı kimesneler hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve ze'âmeti mahsûlüne gadr murâd eylediklerin bildürüb karye-i Saniç-Silsine el-mezbûre ve icmâline dâhil kurâ ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtı kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb defter-i hâkânî âhardan bir ferdi dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ca (Cemâziye'l-evvel) Sene 1179

31. sayfa 3. hüküm

Prepol kâdîsına hüküm ki

Hersek sancağında Prepol kazâsında vâki' Mişva nâm-ı diğêr Hisarcık kal'ası mustahfizlarından Ali Veli Musa nâm mustahfizlar südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb başka başka berâvât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları gedik tîmârları karyelerinden kazâ-i

mezbûre tâbi' [] nâm karyenin mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde kadîmden 'öşr ve resmin gedik tîmârları tarafından alınagelen ma'lûmetü'l-hudûd yerlerine âhardan dahl olunmak îcâb itmez iken erbâb-ı tîmârdan el-Hâcc Haydar nâm sipâhî ve tarafından mültezimi zuhûr ve ol yerler için benim tîmârım karyelerinden İlvane karyesi arâzîsindedir deyû üç seneden berü hilâf-ı kânûn ve kadîme mugâyir ve fuzûlî müdâhale ve a'sâr ve rüsûmâtı tagallüben ahz ve gadr-ı küllî eylediklerin bildürüb sipâhî-i mezkûrun ve tarafından mülteziminin hilâf-ı kânûn ve kadîm zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' ve fuzûlî aldıkları mahsûl ve rüsûm girü alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ca (Cemâziye'l-evvel) Sene 1179

32. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve İzvornik kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İbrahim nâm sipâhî gelüb İzvornik sancağında Radovin nâhiyesinde Dolna ve Miharnik (?) nâm karye ve gayriden altı bin beş yüz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı mülhakâtından kazâ-i mezbûr muzâfâtından Sapna nâhiyesine tâbi' Vineralka(?) karyesi müşterekiyle merkûm İbrahim'indir ve berâtına dâhil olub âharın kat'â 'alâka ve medhâli olmayub bir-vechle dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken Podmir nâhiyesinde çiftlik-i Pir Mehmed el-kâtib ve gayriden yirmi bin akçe mutasarrıf Mustafa veled-i İbrahim Paşa ze'âmeti mülhakâtından İzve nâhiyesine tâbi' çiftlik-i İskender der-yed-i Ahmed Hoca ve gazi(?) kul ve çiftlik-i Mehmed veled-i Ahmed Hoca girü vech ve çiftlik-i Veli halîfe babasından intikâl iden yerlerdir deyû defter-i hâkânîde mukayyed üç 'aded çiftlikleri zabta kanâ'at itmeyüb karye-i Vineralka(?) el-mezbûre için ze'âmeti mülhakâtından olan sâlifü'z-zikr çiftlikler olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve mahsûl ve rüsûmun ahz u kabz idüb gadr eyledüğün bildürüb karye-i Vineralka (?) el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb za'îm-i mezkûr Mustafa veled-i İbrahim Paşa'yı ve âhardan bir ferdi dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Sapna nâhiyesine tâbi' üç nefer re'âyâ ve dokuz adet baştina ile Vineralka ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve gendüm ve zemîn.....der-karye-i Doloçsiç (?) tâbi' Mahakbala(?) 'öşr ve rüsûm-ı sâ'ire edâ ider hâsıl beş yüz yekûn ma'a gayrihû iki bin akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve beş yüz

akçesi ‘an-mahlûl mufassal olmak üzere merkûm İbrahim bâkîsi müştereki kaydlarında ve İzvornik nâhiyesine tâbi‘ karye-i İslatine ve taht-ı çiftlik-i İskender der-yed-i Ahmed Hoca gazi (?) kul hâliya der-yed-i Hasan bin Mustafa zirâ‘at idüb ‘öşr ve rüsûm mukâbelesinde cizye cem‘ine gelen kullara edâ ider hâsıl ber-vech-i nakd fî sene yüz çiftlik-i Mehmed veled-i Ahmed Hoca İrovaç Süle Silsile İmoluye ve mâl-ı vehmî yerlerdir hâlâ der-tasarruf der-yed-i Ahmed bin Mustafa ma‘a-bağ dönüm ve koru-yı Osasak (?) zirâ‘at idüb ‘öşr ve rüsûm-ı sâ‘ire mukâbelesine her yıl cizye cem‘ine gelen kullara edâ ider hâsıl fî sene ber-vech-i nakd yüz elli ve çiftlik-i Veli halîfe babasından intikâl iden yerlerdir ma‘a-zemîn-i Blavise ve Radvlad ve Mihalo (?) ma‘a begâyet ve..... müteferrika der-tasarruf Mustafa bin Veli halîfe zirâ‘at idüb ‘öşr ve rüsûm-ı sâ‘ire mukâbelesinde her yıl cizye cem‘ine gelen kullara edâ ider hâsıl fî sene ber-vech-i nakd elli akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle bâ‘de‘t-tahrîr Podmir nâhiyesinde çiftlik-i Pir Mehmed el-kâtib ve gayrîden yirmi bin akçe ze‘âmet dâhilinde olan çiftlikler tahrîr olunduğu üzere maktû‘ virürüz deyû ashâbı ta‘allül eylemeyüb ‘aynî ‘öşrleri almak üzere yüz kırk senesinde bâ-hattı tevki-i tashîh ve defter-i icmâlde zikr olunan üç adet çiftlikler Podmir nâhiyesinde çiftlik-i Pir Mehmed el-kâtib ve ma‘a-gayrihû birikdirilüb yirmi bin akçe ze‘âmet bir icmâl ve tamâmen eyâlet-i Bosna‘da defter kâtiblerinden merkûm Mustafa veled-i İbrahim Paşa‘nın ze‘âmeti olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ca (Cemâziye‘l-evvel) Sene 179

Der-kenârı mücebince Bosna vâlisine hitâben emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâsıt-ı Şa‘bân Sene 180

32. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Yayçe kâdisına hüküm ki

Kıdvetü‘l-emâsil ve‘l-akrân müteveffâ Hüsrev Beg‘in nefsi Saray‘da binâ eylediği ‘imâret ve medresesi ve hangâh ve türbesi evkâfın[ın] ber-vech-i meşrût berât-ı şerîfimle mütevellîsi olan Ahmed zîde kadruhû südde-i sa‘âdetime mektûb gönderüb müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin evkâfından Bosna sancağında Yayçe nâhiyesine tâbi‘ çiftlik-i Ololuka (?) arâzisinde ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ Debuhalı (?) karyesi toprağında zirâ‘at ve harâset idenlerin zirâ‘atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir ‘öşr ile sâlâriyyelerin kettân zer‘ idenlerin dahî hâsıl olan kettânlarından ve kadîmî otu biçilür çayırın hâsıl olan otlaklarından ve müstakil sebzesi satılır bostânların dahî hâsıl olub bey‘ ve intifâ‘ eyledikleri mahsûllerinden şer‘ile müteveccih olan ‘öşrlerin

taleb eyledikde ashâbı hilâf-ı kânûn dürlü 'illet ve bahâne ile edâdan imtinâ' ve vakf-ı şerîfe gadr itmeleriyle Ololuka (?) çiftliği ile ma'rûf yerlerde ve karye-i mezbûre toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeleri ve kettân zer' idenlerin dahî hâsıl olan kettânlarından ve kadîmî otu biçilür çayırın dahî hâsıl olan otlaklarından ve müstakil sebzesi satulur bostânların dahî hâsıl olub bey' ve intifâ' eyledikleri mahsûllerinden şer'ile müteveccih olan 'öşrleri alıvirilüb ashâbını hilâf-ı kânûn ta'allül ve nizâ' itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek ricâsına vâki' hâlî bi'l-iltimâs 'arz ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz defter-i evkâfa mürâca'at olundukda Yayçe nâhiyesine tâbi' vakf-ı 'imâreti müteveffâ Hüsrev Beg Ololuka çiftliğiyle ma'rûf yerlerdir 'imâret-i mezbûreye vakf olan kurâ ve mahallâtda vâki' olan yava ve kaçgun ve beytü'l-mâl ve mâl-ı gâ'ib ve mâl-ı mefkûd ve resm-i cürm-i cinâyet ve gallât ve sâ'ir bâd-ı hevâ ve tayyârâtı ile bi'l-cümleti'l-vücûh serbest memnû'u'l-kalem ve maktû'u'l-kadem Hüdâvendigâr-ı mûmâ-ileyh temlik idüb mülknâme sarf olunub mûmâ-ileyhin nefsi Saray'da binâ eyledüğü 'imâret ve medrese ve hangâh ve kendü türbesine vakf idüb bi'l-fi'il vakf üzere tasarruf olunduğun vech-i meşrûh üzere defter-i vakfa kayd olundu sınırı hudûdnâmede mestûr deyû defter-i 'atıkde mukayyed olunmağın ber-karâr-ı sâbık defter-i cedîde kayd olundu deyû yazıldığı mahalde karye-i Debuhalı (?) tahtında yirmi altı nefer re'âyâ ve hâsıl gayr-ez resm-i flori ve sim ve gendüm ve mahlût ve 'alef ve 'öşr-i bostân ve giyâh ve 'öşr-i kettân ve küvvâre yekûn ma'a-gayrihû bin yedi yüz altmış dokuz akçe yazı ve kurâ-i sâ'ire ile defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr olunduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ca (Cemâziye'l-evvel) Sene 179

33. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Travnik kâdîsına hüküm ki

Mîr-i mîrân-ı kirâmdan emîrû'l-ümerâi'l-kirâm hâlâ Köstendil sancağı mutasarrıfı İsmail dâme ikbâluhû gelüb eyâlet-i Bosna'nın tîmâr defterdârı olan Travnik kazâsında sâkin Mehmed efendi dimekle ma'rûf kimesne umûriyçün bin yüz yetmiş senesinde âdemîsi Kahraman nâm kimesneyi âsitâneye gönderdükde mûmâ-ileyh gelüb âsitânede olan sarrâfına mektûb tahrîr ile adamım merkûma akçe virsün bâdehû sana edâ iderüm deyû ricâ ve emrine binâ'en mûmâ-ileyhin tahrîr ve kefâletiyle sarrâfı merkûm Mehmed'in âdemîsi mezkûra bin yedi yüz gurus teslim ve oldahî kabz ve merkûm Mehmed'in umûruna sarf itmeğle meblağ-ı mezbûru mezkûr Mehmed'den talep eyledikde mezbûr

Mehmed virmemek için envâ-i tezvârâta şürû‘ ve müteveffâ pederimin senin zimmetinde alacağı var imiş deyû hilâf-ı şer‘-i şerîf virmekte ta‘allül ve muhâlefet ve altı yedi seneden berü murâbahasına meblağ-ı mezbûru bu edâ idüb ol-vechile mağdûr olduğun bildürüb mezbûr Mehmed’in bi-şarttı’r-rücû emrine binâ’en tahrîr ve kefâletiyle sarrâfından alıvirdiği meblağ-ı mezbûr tamâmen tahsîl ve vekîline alıvirilüb bî-vech-i şer‘î ta‘allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer‘ile görülmek [içün]²¹⁵ emrim yazılmışdır Fî evâhir-i Ca (Cemâziye’l-evvel) Sene 1179

33. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Duhna (?) kâdîsına hüküm ki

Nefise nâm hâtûn gelüb bunun babası Altun oğlu İbrahim Efendi dimekle ma‘rûf kimesne fevt oldukda kazâ-i mezbûre tâbî‘ Dubne karyesinde Şevtice suyu kenarında vâki‘ mutasarrıf olduğu on kîse kıymetlü çiftlik emlâkıyla on kîselik hayvânât ve eşyâsı ırs-ı şer‘ile buna intikâl idüb lâkin bu ol vakitte sagîre ve diyâr-ı âharda bulunmağla sâlifü’z-zikr emlâkın ve ol-mikdâr kîselik hayvânât ve eşyâsın Üsküplü İbrahim dimekle ma‘rûf kimesne fuzûlî ve tagallüben zabt itmeğle bu irişüb bâliğa ve da‘vâya kadire ve diyâr-ı âhardan varub da‘vâ itmek üzere iken mezbûr fevt olub oğlu kazâ-i mezbûr sâkinlerinden sâbık Alaybegi Mustafa Beg dimekle ma‘rûf kimesne yedine geçmeğle bu babasından muntakil emlâk ve eşyâ ve hayvânât-ı mezkûru mezbûr Mustafa’dan ve mâl-ı müteveffâdan taleb ve almak istedikde mücerred virmemek için zamân mürûr itmeğle da‘vân mesmû‘ olmaz deyû dürlü ‘illet ve bahâne ile bî-vech-i şer‘î virmekte ta‘allül üzere olduğun ve bu bâbda da‘vâsına muvâfık şeyhü’l-islâmıdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer‘ile görölüb babası müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil çiftlik emlâkiyle hayvânât ve eşyâ vâzi‘u’l-yed olan oğlu mezbûrdan mâl-ı müteveffâdan tamâmen kendüye alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin mahallinde şer‘ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Ca (Cemâziye’l-evvel) Sene 179

33. sayfa 3. hüküm

Teşne kâdîsına hüküm ki

Akzâ-kuzâtü’l-Müslimîn Saraybosna Kâdîsı Mevlânâ İbrahim el-ferisi zîdet fezâ’ilehû mektûb gönderüb husûs-ı ‘âtiyü’l-beyânın fasl u hasmı bâbında bâ-işâret-i şeyhü’l-islâmî sâdır olan fermân-ı ‘âlî mücebince mevlânâ-yı mûmâ-ileyh mütevellî ta’yîn

²¹⁵ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

olunub vakf-ı âtiyü'l-beyân dahî hâlâ Bosna vâlisi Vezîrim Mehmed Paşa'nın nezâretinde olduğuna binâ'en tarafından mübâşir ta'yîn olunan Mühürdar Mehmed ve savb-ı şer' den nâ'ib nasb olunan mahkeme küttâbından Kâdî Ömer zîde ilmuhû varub Teşne kazâsında vâki' mahall-i münâzi'-i fihâda Müslimîn mahzarlarında 'akd-i meclîs-i şer'-i nebevî olundukda arâzî-i vakfiyye mutasarrıflarından el-Hâcc Mustafa ve el-Hâcc Ömer medîne-i Saraybosna'da hayrât-ı dâhile mütevellîsi Gazi Hüsrev Beg 'imâreti vakfi mütevellîsi kâ'im-makâmı İbrahim ve mürtezikadan ma'lûmu'l-esâmî kimesneler ile Kobaş mukâta'ası ümenâsından Ali nâm kimesne mevcûd ve hazır oldukları hâlâ Doboy kal'ası kapudanı Cafer nâm kimesnenin mahzarında vakf-ı mezbûr kurâsından bâ-izn-i mütevellî ebâ 'an-ceddin tasarruf ve zirâ'atlerinde olan Teşne nâhiyesinde Umaşka (?) karyesinin arâzî-i hudûdu işbu mu'âyene olunan Cortiye Gılavice (?) nâm mevzi'den Grab (?) Geçidi'ne andan Goto (?) Korusu'nda olan ağac-ı hâslara (?) andan Bukoviçe deresine andan Brokus (?) bayırına andan Uğrake Koca (?)kaynağına andan Uylakman (?) dinilmekle ma'rûf taşâ varınca sağ tarafı ez-kadîm vakfın arâzîsi ve bâ-izn-i mütevellî bilâ-mâni' bi'l-muvâcehe kendi tasarruflarında olub ve sâlifü'l-beyân Uylakman'dan (?) Sarıd (?) ile Mekayir'e (?) andan Sivşe(?) ve Ali Bukode (?) hudûdlarına andan işbu nehr-i Usurca'ya (?) varıncaya değin sağ tarafı ez-kadîm vakfın arâzîsi işbu hudûd ve sınır ve 'alâmat ve fâsılat ile mahdûd ve mümtâz olub dahl olunmak îcâb itmez iken Kobaş mukâta'ası karyelerinden Cafer Ağa'nın tasarrufunda olub zirâ'at eylediği Lasiç (?) nâhiyesinde Novasılı (?) nâm-ı diğer Karakör ve Bukoviçe karyeleri hudûdları işbu hudûd ve sınır ve a'lâmat ve fâsılatı karîb olduğundan merkûm Cafer bundan bir sene mukaddem müdâhaleye tasaddî ve Uylakman'dan (?) mezkûre Umaşka (?) karyesi derûnunda vâki' nehr-i Rodaşeniç kaynağına varınca gasb murâd eylediğini da'vâ ve men' u def'ini taleb idüb su'âl olundukda bundan bir sene mukaddem zikr olunan Uylakman'dan (?) Rodaşeniç kaynağına varınca kendüye hükm olunduğunu müş'ir merkûm Cafer bir kıt'a hüccet ve bir i'lâm ibrâz ve kırâ'at olundukda yalnız Ömer ile Cafer'in murâfa'alarına hükm ve hüccet olduğuna musarrâh olmağın bu misillü hudûd ve sınır da'vâlarına tarafeynden sâhib-i arz olan vakf mütevellîsi ve mukâta'a emînî ol hinde murâfa'a-i mezkûrede hâzır ve mevcûd olmadıklarından şer'an ve kânûnen hükm-i mezkûr nâfiz olmayub (34. Sayfa) ve hüccet-i mezkûre mu'tebere olduğu lede'l-şer' sâbit ve zâhir olduğdan sonra merkûm Cafer hudûd ve sınır mevâzi'-i mezkûreden olduğu bi'l-küllîye inkâr idicek müdde'iyân-ı merkûmandan da'vâlarına mutâbık beyyine taleb olundukda lede't-ta'dîl ve't-tezkiye 'adâletleri zâhire ve şehâdetleri hayyiz-i kabûlde vâki'a olub kizb üzerine ittifâkları meşhûr olunan bî-garaz-ı Müslimînden el-Hâcc Mehmed ve El-Hâcc Hüseyin ve Hüseyin Beg ve

Hasan Hoca ve İbrahim Hoca ve sâ'ir kurb ve civâr ahâlîsinden cemm'-i gafir ve cem'-i kesîr-i istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka vakf-ı mezbûr karyelerinden mezkûr Umaşka (?) ma'a Ustalu karyesinin arâzî hudûdu müdde'iyân-ı mezbûrânın takrîr eyledikleri hudûd-ı mezkûr ile mahdûd ve mümtâz olduğu ma'lûmunuzdur ve mezkûr Cortiye Glavice'den nehr-i Usurca'ya (?) varıncaya değin geşt ü güzâr ve irâ'et olunan 'alâmât-ı mezkûre vakf-ı mezkûr arâzîsiyle Kobaş mukâta'ası arâzîlerinin hudûd ve sınırlarının 'alâmat ve fâsılâtıdır işbu hudûdun sağ tarafı ez-kadîm vakf-ı mezkûrûn arâzîsidir ve kadîmî hudûd ve sınırlar budur bilîrüz ve sâlifü'l-beyân Cortiye Gılavıçe'den (?) Uylakman'a (?) varınca hudûd ve sınırlarda vâkî 'alâmat ve fâsılât-ı mezkûrenin sağ tarafında olan arâzî-i vakfiyye-i merkûme mezkûrân el-Hâcc Mustafa ve el-Hâcc Ömer'in ebâ 'an-ceddin kırk seneden berü mezbûr Cafer'in muvâcehesinde bilâ-mâni' velâ-nizâ' zabt ve zirâ'at ve tasarruflarında mahsûs ve müstakil çiftlikleri arâzîsi olduğu ma'lûmunuzdur deyû vech-i şer'î üzere hudûd ve sınırlar-ı mezkûreyi devr ve geşt ü güzâr ve 'alâmat ve fâsılât-ı mezkûreyi ta'rîf ve irâ'et ve edâ-yı şehâdet-i şer'îyye itmeleriyle mücebiyle arâzî-i mahdûde-i mezkûre kemâ-fi'l-kadîm vakf-ı mezkûre hükm ve mezbûrân el-Hâcc Mustafa ve el-Hâcc Ömer yedlerinde zabt ve zirâ'at ve tasarrufu ibkâ ve merkûm Cafer'in mu'ârâza ve müdâhalesi şer'an ve kânûnen men' u def' birle taraf-ı vakfa ve mezbûrân el-Hâcc Mustafa ve el-Hâcc Ömer'e hüccet-i şer'îyye î'tâ olunmağın mücebiyle 'amel olunub fîmâ-bad' merkûm Cafer'in husûs-ı mezkûre müte'allike da'vâsı zuhûr ider ise istimâ' olunmamak bâbında emr-i şerîfim virilmek ricâsına 'arz ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz defter-i icmâl ve mufassal ve defter-i evkâfa mürâca'at olundukda Bosna sancağında Teşne nâhiyesinde vakf-ı 'imâreti merkûm Hüsrev Beg der-nefs-i Saray deyû yazıldığı mahalde yetmiş beş nefer Müslümân re'âyâ ve on nefer Gebrân re'âyâ ve on Gebrân hâne ile karye-i İylane (?) 'an-vakf-ı mezbûr ve hâsılı tahtında resm ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhâ beş bin yedi yüz doksan beş akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' beş nefer Müslümân ve kırk sekiz nefer Gebrân re'âyâ ve kırk sekiz Gebrân hâne ile karye-i Umaşka 'an-vakf-ı mezbûr ve hâsıl gayr-ı ez-resm-i flori ve resm ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhâ dört bin beş yüz otuz dört akçe ve on iki nefer Müslümân ve yirmi beş nefer Gebrân re'âyâ ve yirmi beş Gebrân hâne ile mahalle-i Bağlavenik (?) 'an-karye-i Umaşka (?) el-mezbûre 'an-vakf-ı mezbûr ve hâsıl gayr-ı ez-resm-i flori resm ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhâ iki bin dokuz yüz seksen üç akçe ve yine kırk üç nefer Müslümân ve on sekiz nefer Gebrân re'âyâ ve on sekiz Gebrân hâne ile mahalle-i Sam (?) der-karye-i Umaşka (?) 'an-vakf-ı mezbûr ve hâsıl gayr-ı ez-resm-i flori resm ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhâ dört bin yedi yüz doksan beş akçe ve yine yedi nefer Gebrân re'âyâ ve yedi Gebrân hâne ile

mahalle-i Vrsak (?) ‘an karye-i Umaşka el-mezbûre ve hâsıl gayr-ı ez-resm-i flori ve gendüm ve mahlût yekûn ma‘a-gayrihâ dokuz yüz yetmiş akçe yazu ile vakf-ı kurâ ve mahallât-ı sâ’ire ve zikr olunan kurâ ve mahallât memnû‘ü’l-kalem ve maktû‘ü’l-kadem ‘imâret-i mezbûreye vakf olunub sınırunda olan keferenin doksanar akçe resm-i florileri mîrîyçün zabt olunur deyû defter olundukda muharrir kalemiyle tahrîr ve Lasiç nâhiyesine tâbi‘ bir çiftlik ile karye-i Novasil nâm-ı diğerk Karakör ber-vech-i maktû‘ fî sene iki bin sekiz yüz akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ on yedi baştina ve yedi zemîn ve yirmi bir hâne ile karye-i Bukoviçe ve Bersil (?) sahrâsı deyû anlar dahî defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde Teşne nâhiyesinde der-evkâf-ı merkûm Hüsrev Beg karye-i İslatine hâne on ve karye-i Umaşka (?) hâne kırk sekiz mahalle-i Bağlavenik (?) ‘an-karye-i Umaşka (?) hâne yirmi beş mahalle-i Seniçe ‘an-karye-i Umaşka (?) hâne on sekiz ve mahalle-i Vrsak (?) ‘an-karye-i Umaşka (?) hâne yedi yekûn hâne dört yüz doksan dört fî doksanar akçe resm kırk dört bin dört yüz altmış akçe ve Lasiç nâhiyesinde karye-i Novasil maktû‘ bin dört yüz akçe ve karye-i Bukoviçe ve Bersil (?) sahrâsı hâne otuz sekiz fî iki yüz seksen ve bir çiftlik fî üç yüz ve bir çiftlik fî altı yüz cem‘an resm iki yüz yirmi altı bin altı yüz doksan akçe yazu ile tahrîr ve ma‘a-gayrihâ birikdirilüb havâss-ı hümâyûn mülhakâtından olduğı mestûr ve mukayyed bulunmağın mazmûn-ı i‘lâm virilen fermân-ı bâlâsına kayd ve i‘lâm-ı hâli müş‘ir emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâ’il-i C (Cemâziye’l-âhir) Sene 179

34. Sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisi vezîre Boraç nâhiyesi nâ’ibine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Salih veled-i İbrahim nâm sipâhî gelüb Bosna sancağında Boraç nâhiyesinde Osirnik (?) nâm karye ve gayrıden dokuz bin beş yüz elli akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğı tîmârı mülhakâtından Boraç nâhiyesine tâbi‘ bâc-ı der-karye-i Borirsiç (?) karye-i mezbûreden mürûr idüb hâriç ez-defter gelenden yörüklerden hâsıl beş yüz akçe yazu ile ber-mûceb-i kayd merkûm Salih veled-i İbrahim’in müstakil kayd ve berâtına dâhil olmağla merkûm Salih veled-i İbrahim karye-i mezbûreden yük ile mürûr idenlerden kânûn üzere îcâb iden bâcların taleb ve ahz u kabz itmek murâd eyledikte ve âhardan bir-vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken ecânib ve ashâb-ı ağrâzdan olan kimesneler bâc-ı mürûrda senin hisse ve ‘alâkan yokdur hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve ahz u kabzına mümâna‘at ve gadr sevdâsında oldukların bildürüb karye-i Borirsiç el-mezbûreden yük ile mürûr idenlerden kânûn üzere îcâb iden bâcların alıvırilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn ecânib ve ashâb-ı ağrâzdan olan kimesneleri bâc-

ı mezkûreye bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûnuma mürâca'at olundukda Boraç nâhiyesine tâbi' bâc-ı der-karye-i Borirsiç (?) karye-i mezbûreden mürûr idüb hâriç ez-defter geldikten(?) yörüklerden hâsıl beş yüz akçe yazı ile ber-mûceb-i kayd olunduğu üzere merkûm Salih veled-i İbrahim'in kaydında olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 179

35. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsina hüküm ki

Salih nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında kazâ-i Saray mahallâtından Ahmed Çelebi mahallesinde vâki' ma'lûmetü'l-hudûd bir kıt'a bağçenin mülkiyet üzere mutasarrıfı bağçe-i mezkûru isticvâb-ı şer'î ve teslîm-i ile'l-mütevellî birle vakf ve hâsıl olan gallesinden mahall-i mezbûrede vâki' câmi'-i şerîfin imâm ve mü'ezzin ve hatîbin vazîfeleri edâ olundukdan sonra fazla kalanını câmi'-i mezbûr vakfı mütevellîleri ahz u kabz itmek üzere şart ve ta'yîn eylediği vakfiyye-i ma'mûlün-bihâsında mukayyed ve bu câmi'-i mezbûr vakfının ber-vech-i meşrût berât-ı şerîfimle mütevellîsi olub bağçe-i mezbûrun mahsûlünden şart-ı vâkîf mûcebince câmi'-i mezbûrun imâm ve mü'ezzin ve hatîbin vazîfelerini edâ ve fazla kalanını cânib-i vakfdan ahz u kabz itmek murâd eyledikde câmi'-i mezbûrun yevmî iki akçe vazîfe ile hatîbi olan Seyyid Mehmed dimekle ma'rûf kimesne bağçe-i mezbûr mahsûlünden şart-ı vâkîf ve berâtı mûcebince hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesini ahz u kabza kanâ'at itmeyüb bağçe-i mezbûre benim meşrûtamdır gallesini ahz u kabz iderüm deyû hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i şart-ı vâkîfa fuzûlî müdâhale ve te'addîden hâlî olmaduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve şart-ı vâkîf mûcebince 'amel olunub hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i şart-ı vâkîf ve fetvâ-yı münîfe ol-vechile olan te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 179

35. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Boraç nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Salih veled-i İbrahim nâm sipâhî südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Boraç nâhiyesinde Osirnik (?) nâm karye ve gayrıden dokuz bin beş yüz elli akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı mülhakâtından müşterekiyle

kayd ve berâtına dâhil nâhiye-i mezbûre tâbi' Bursiç nâm-ı diğer Brosak nâm karye ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmundan yedinde olan berâtı yazusuna göre hissesine isâbet ideni kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz murâd eyledikde karye-i Bursiç nâm-ı diğer Brosak el-mezbûre ve gayrıden üç bin yüz elli akçe tûmâra ber-vech-i iştirâk mutasarrıf resm ve İbrahim veledân-ı Salih nâm sipâhîler berâtları yazularına göre hisselerine isâbet ideni ahz u kabza kanâ'at itmeyüb ziyâdeye tecâvüz ile bunun berâtı yazusuna göre hissesine düşen mahsûl ve rûsûma gadr eylediklerin bildürüb karye-i Bursiç nâm-ı diğer Brosak el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmundan ber-mûceb-i taksîm herkese berâtı yazusuna göre hissesine isâbet iden kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb müştereklerini berâtları yazularından ziyâdeye tecâvüz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Boraç nâhiyesine tâbi' on iki nefer re'âyâ ve çiftlik-i Cafer ve çiftlik-i Ferhad ile karye-i Bursiç nâm-ı diğer Brosak ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve gendüm yekûn ma'a-gayrîhû iki bin altı yüz elli akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrer ve defter-i icmâlde yazı-yı mezkûresiyle tahrîr ve yine nâhiyesinde Osirnik (?) nâm karye ve gayrîhû ile birikdirilüb sekiz bin yedi yüz elli akçe bir icmâl ve tamâmen defter-i hâkânîde mestûr olduğu üzere merkûm Salih veled-i İbrahim kaydında ve yine yazı-yı mezkûresiyle tahrîr ve üç yüz akçesi ifrâz ve yekûn ma'a-gayrîhû üç bin altı yüz elli akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun dahî üç yüz akçesi merkûm Salih veled-i İbrahim ve üç bin yüz akçesi resm ve İbrahim veledân-ı Salih kaydlarında olub bâkî iki yüz akçesinin berâtlı kaydı bulunmayub bu takdîrce ber-mûceb-i tevzî'-i icmâl ve ber muktezâ-yı taksîm karye-i mezbûreden iki bin altı yüz yetmiş beş akçe merkûm Salih veled-i İbrahim ve iki yüz elli dokuz akçe resm ve İbrahim veledân-ı Salih ve on altı akçe hesâbı hisselerine isâbet ve iktizâ eyledüğüñ iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim bi'l-fi'il defter emînî olan Abdullah dâme mecduhû 'arz itmeğın 'arzı mûcebince 'amel olunmak için yazılmıştır Fî evâ'il-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 1179

35. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Bosna mollasına hüküm ki

İstanbul sâkinlerinden tüccâr tâ'ifesinden Danyal nâm Yahûdi gelüb bunun Bosna sükkânından Yasef veled-i Cedlak nâm Yahûdi zimmetinde senedât-ı şer'iyeye mûcebince beş bin altı yüz guruş alacağı olmağla bi'd-defa'at taleb eyledikde edâda ta'allül ve bir-vecihle ve mahallinde mukâvemete iktidârı olmayub ahvâlin diğer-gün olduğun bildürüb

mübâşir ma‘rifetiyle mesfûr Yasef lede‘l-murâfa‘a âsitâneye ihzâr olunmak bâbında hükm-i hümâyûn ricâ itmeğin sen ki Bosna vâlisi vezîr-i müşâru‘n-ileyhsin mesfûr Yasef zimmetinde olan meblağ-ı merkûmu edâda ta‘allül ve muhâlefet ider ise der-‘aliyyeme ihzâr olunmak bâbında fermân-ı ‘âlî yazılmışdır Fî evâsıt-ı C (Cemâziye‘l-âhir) Sene 179

36. sayfa 1. hüküm

Akhisar kâdîsına hüküm ki

Halil bin İbrahim ve Osman bin Hasan ve Hüseyin bin Ahmed ve diğer Hüseyin nâm kimesneler ile Por veled-i Melin ve Minar veled-i Verabilo ve Simo veled-i Voda isimleri malû(m) zimmîler gelüb bunların Akhisar kasabası toprağında bi‘l-fi‘il zabt ve tasarruflarında tekâlîf îcâb ider hâneye bağlı zimmî re‘âyâ emlâk ve yerleri olmayub tekâlîf talebiyle te‘addî ve rencîde olunmak iktizâ itmez iken kasaba-i mezbûre ahâlîsi hilâf-ı kânûn tekâlîf ve ehl-i ‘örf tâ‘ifesi taraflarından dahî bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka mutâlebesiyle te‘addî ve rencîde eylediklerin ve [yedlerinde(?)]²¹⁶ hüccet-i şer‘iyyeleri olduğun bildürüb hüccet-i şer‘iyyeleri mücebince ‘amel olunub men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ‘il [Ay yok (Muhtemelen) Cemâziye‘l-âhir] Sene 179

36. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Kladine kâdîsına hüküm ki

İstanbul‘dan Kuyumcu Bahşayış Mahallesi sâkinelerinden Züleyha nâm hâtûn gelüb bunun babası kazâ sâkinlerinden el-Hâcc Mehmed nâm kimesne yüz yetmiş senesinde fevt oldukda terekesi bununla karındaşları Mehmed ve Ahmed ve Fatma nâm sagîrlere ve vâlideleri Aişe nâm hâtûna intikâl ve kable‘t-taksîm mezbûre Aişe dahî müteveffîye olmağla tereke-i mezbûreden hissesi bi-hasebi‘ş-şer‘ sagîr-i mezbûrâ intikâl mezbûre sagîr-i mezbûrlar dahî müte‘âkiben fevt olub bi‘l-cümle terekesi ve sâ‘ir emlâk ırsen buna intikâl idüb hakk-ı irsîyesine dahl olunmak îcâb itmez iken âsitânede bulunduğundan tereke ve emlâk ve yine kazâ-i mezbûrda sâkin Hasan ve Hüseyin nâm kimesnelerin yedlerine girmegle ahz u kabz ve buna îsal için tarafından bâ-hüccet-i şer‘iyye ile Hulusi (?) Mustafa efendi dimekle ma‘rûf kimesneyi vekîl itdirdüğün bildürüb şer‘ile görülüb babası ve karındaşları müteveffâ-yı mezbûrlardan muntakil tereke ve sâ‘ir emlâk vâzi‘u‘l-yed olanlardan alıvirilüb zabt itdirilüb ta‘allül ve nizâ‘ itdirilmemek

²¹⁶ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 179

36. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve İzvornik kâdîsına hüküm ki

Kemal ve Barude nâm Yahûdiler südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bunların kazâ-i mezbûrda Derbend kal'ası kapudanı Hasan Beg dimekle ma'rûf kimesne ile oğulları ve kal'a-i mezbûrenin on üç nefer yerlü ağavât ve zâbitân ve neferâtı zimmetlerinde bin yüz yetmiş senesünden berü birbirlerinin kefâletleriyle [ile]²¹⁷ kat' itmek mücebince üç bin dörder yüz yirmi yedi buçuk guruş alacakları olduğu va'deleri hulûl ideli vâfir müddet olub meblağ-ı merkûmu edâ itmeyüb ve zikr olunan akçe 'an-asl dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden yedinci bölükden nukûd-ı mevkuvesinde istirdâd olunmuş olunmağla mütevellîsi ve sâ'ir ahbârları taleb ve mesfûrları tazyîk ve te'addî ve ol-vechile ahvâlleri diğergûn olduğun bildürüb şer'ile görüleb zimmetlerinde olan ol-mikdâr guruş hakları tahsîl ve taraflarından ve yedlerine alıvirilüb ta'allül ve nizâ' itdirilmeyüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı B (Receb) Sene 179

36. sayfa 4. hüküm

Âsitâne-i sa'âdetimden Bosna'ya varınca yol üzerinde vâki' kuzât ve nüvvâb ve voyvoda ve mütesellimler ve sâ'ir zâbitân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki

Âsitâne-i 'aliyyemden Bosna'ya irsâlî fermânım olan bir nefer kimesne dîvân-ı hümâyûnum çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil vel-akrân el-Hâcc Hasan Çavuş zîde kadruhû ile irsâl olunmağla çavûş-ı mûmâ-ileyh merkûm ile her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olurlarsa emîn ve mahfûz mahallere kondurub ve gecelerde bekletdirüb ve gider olduklarında yanlarına muhâfiz cebîr-i ta'yîn ve mürsil-i mezkûrun gaybında ve firârından hazer iderek emînen ve sâlimen birbirinize irsâl ve mahall-i me'mûre nezd-i îsâline her biriniz dikkat ve ihtimâm eyleyüb hilâfından be-gâyet hazer ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı 'âlîşânım yazılmışdır Fî evâhir-i B (Receb) Sene 179

36. sayfa 5. hüküm

Kamengrad kâdîsına hüküm ki

²¹⁷ Katip tarafından iki defa yazılmıştır.

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Bihke nâhiyesine tâbi‘ Koluavte(?) karyesi ahâlîsinden Süleyman ve Ali nâm kimesneler gelüb bunlar karye-i mezbûre toprağında vâki‘ zabt ve zirâ‘at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldikleri tapulu ve temessüklü ma‘lûmetü’l-hudûd yerlerinde âharın bir dürlü ‘alâkası yoğiken yine karye-i mezbûre ahâlîlerinden Ahmed ve Mehmed nâm kimesneler bin yüz yetmiş yedi senesinde ol yerlerin nısfını fuzûlî ve hilâf-ı kânûn zabt ve murâfa‘a-i şer‘ olduklarında mezkûr fuzûlî zabt eyledikleri şer‘an zâhir ve hükm birle cânib-i şer‘den hüccet-i şer‘iyye virilmişken merkûmlar mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye ve hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i temessük yine ol-vechile zâbitlerine mümâna‘at ve te‘addîden hâlî olmadıkların bildirüb mezkûrların hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye mümâna‘at ve te‘addîleri men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı B (Receb) Sene 1179

37. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Kamengrad kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi‘ Bihke kal‘ası sâkinlerinden Ali gelüb bunun babası Bayram Ağa dimekle ‘arîf kimesne fevt oldukda terekesi ırs-ı şer‘ile bununla karındaşı Osman nâm kimesneye intikâl kable’l-ahz bin yüz yetmiş beş senesinde mezbûr Osman fevt oldukda terekesi ırs-ı şer‘ile kal‘a-i mezbûre sâkinlerinden oğulları Murad ve Receb ve Mehmed nâm kimesnelere intikâl itmeğle bu dahî babası müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil tereke karındaşı mezbûrun zimmetinde olan hissesini oğulları mezbûrlardan ve mâl-ı müteveffâdan taleb eyledikde biz babamız yedinde bulduk deyû hilâf-ı şer‘-i şerîf ta‘allül ve gadr sevdâsında oldukların bildürüb şer‘ile görölüb babası müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil karındaşı mezbûrun zimmetinde olan ırsiyye hakkı terekesini kabz iden oğulları mezbûreden ve mâl-ı müteveffâdan kendüye alıvirilmek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın mahallinde şer‘ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i B (Receb) Sene 179

37. sayfa 2. hüküm

Teşne kâdîsına hüküm ki

Sulehâdan eş-Şeyh Ahmed bin el-Hâcc Abdullah zîde salâhuhû südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb bu Teşne kazâsı muzâfâtından Yayçe (Jajçe) kasabasında vâki‘ Ferhad Beg câmi‘i şerîfinde Bosna hazînesine tâbi‘ voynuğân-ı Hersek ve tevâbi‘ mukâta‘ası mâlından almak üzere yevmî on akçe ve vakf-ı mezbûrdan vazîfe-i mu‘ayyene ile hitâbet cihetine babası el-Hâcc Abdullah mahlûlundan bâ-berât-ı ‘askerî mutasarrıf olub lâkin vakfin

mahalle kaydı küçük evkâf ve mukâta'a kaydı Anadolu muhâsebelerinde olmağla mukâta'a kaydı ve vakf kaydı mahallerine nakl ve mâliyeden yedine berât-ı 'âlîşânım ihsân olunmak bâbında istid'â-yı 'inâyet ve voynuğân-ı Hersek mukâta'ası mâlından almak üzere yevmî on akçe vazîfe ile hitâbet kaydı bulunmadığı Anadolu muhâsebesinden ve Ferhad Beg câmi'-i şerîfi vakfının mahalle kaydı küçük evkâf muhâsebesinde mestûr olub bâlâda mezkûr hitâbet kaydı bulunmadığı küçük evkâf muhâsebesinden başka başka cevâb tahrîr olunmağla mukâta'âtdan vazîfe ile 'askerîden berât virilmesi mukâbil olan tevcîhâta mugâyir olmağla sıhhat ve hakîkati mahallinden 'arz ve i'lâma tevakkuf eyledükde iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim bi'l-fi'il re'isü'l-küttâbım olan Ömer dâme mecduhû i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince sıhhat ve hakîkati tevcîhîyle der-mahallinden 'arz ve i'lâm olunmak için emr-i şerîfim yazılmışdır Fi evâ'il-i Ş (Şa'bân) Sene 1179

37. sayfa 3. hüküm

Bakiyye-i Kostaniçe kâdîsı Mehmed zîde fezâ'ilehûya hüküm ki

Zakire nâm hâtûnun kazâ-i mezbûre tâbi' Bayra (?) nâm karye toprağında mutasarrıfe ve beher sene zabt ve zirâ'at ve otun biçüb 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldiği tapulu ve temessüklü ma'lûmetü'l-hudûd tarla ve kadîmî çayırına âhardan bir dürlü dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken kazâ-i mezbûre tâbi' Kozarca kal'ası sâkinlerinden Baço? ve karındaşları Mustafa ve Mehmed veled-i Ahmed ebnâ-i Yakub nâm kimesneler zümre-i mütegalibeden olub ba'zı mu'âvini ile senedât-ı mugâlata îrad ve fuzûlî zabt eylediklerinde mukaddemâ mezbûre ile bi'n-nefs ve ba'dehû babası Mehmed ile bi'l-vekâle terâfû'-ı şer' olduklarında münâzi'-i fihâ olan arâzi-i hudûd-ı kadîme ile eşcâr-ı müsmire ve âsiyâb-ı zahîreleri mezbûre Zakire'nin hakk-ı sarîhi olduğu şer'an zâhir olduğun yedinde olan fetvâ-yı şerîfe ve sâhib-i arz temessükü ve senedât-ı şer'âit-i mevâciblerince kemâkân hükm ve merkûmânın kasr-ı yedlerine tenbîh olundukda mezbûrlar kuvvet-i mâliyeleri sebebiyle mütenebbih olmadıkları zâhir olmağın icrâ-yı hakk olunmağla muhtaç olduğunı sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileysin vâli-i Bosna tarafına i'lâm itmeğle i'lâmın mücebince yedinde olan senedât üzere zabt olunmak emrim olmuşdur Fî Evâsıt-ı Ş (Şa'bân) Sene 179

37. sayfa 4. hüküm

Kamengrad kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Ostrovişçe nâhiyesine tâbi' Gladoş-ı kebîr kasabası ahâlîsi gelüb bunlar kasaba-i mezbûr toprağında vâki' ma'lûmetü'l-hudûd yerlerin

yedlerinde olan tapu temessükü mücebince beher sene zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb hilâf-ı kânûn âhardan bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken yine nâhiye-i mezkûrede Çetine kal'ası ahâlîsi zuhûr idüb ol yerler için bizim dahî 'alâkamız vardır deyû fuzûlî müdâhale ve otuz üç senesinde mezbûrlar ile terâfû'-ı şer'-i şerîf olduklarında vech-i meşrûh üzere olan yerler eben 'an-ceddin tapu ve temessükle zabt ve zirâ'at idegeldikleri yerleri olduğu zâhir ve nümâyân oldukda hudûd ve sınırı mübeyyen ve mezbûrların mugâyir-i kânûn mu'ârazaları men'ini hâvi kibel-i şer'-den bunların yedlerine hüccet-i şer'iyeye ve i'lâm-ı şer'iyeye virilüb ve vâli tarafından dahî müte'addid buyuruldu î'tâ olunub ve bu makûle on sene mürûr iden toprak da'vâsının istimâ'ı memnû' iken yine ahâlî-i merkûmeden ba'zıları zuhûr ve müceddeden ızrâr ve rahne sevdâsıyla ol yerlerde sinîn-i merkûmeden mukaddem 'alâkamız var imiş deyû her gelen hükkâm ve vâli taraflarına teşekkî ve hilâf-ı kânûn ve senedât-ı şer'iyelerine mugâyir ta'cîz ve tekdîrden hâlî olmadıkların bildürüb hüccet-i şer'iyeye ve senedât-ı şer'iyeleri mücebince 'amel olunub mezbûrların fîmâ-ba'd hilâf-ı kânûn ol-vechile zâhir olan tasallut ve te'addîleri men' u def' ve vech-i meşrûh üzere olan yerleri yedlerinde olan tapu temessükü mücebince kemâ-fi's-sâbık kendülere zabt ve zirâ'at itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ş (Şa'bân) Sene 1179

38. sayfa 1. hüküm

Akhisar kâdîsına hüküm ki

Eyâlet-i Bosna'da Klis sancağında vâki' Akhisar kazâsı muzâfâtından Kopriz nâhiyesine tâbî' ze'âmet karyelerinden Vkoşka (?) karyesi ahâlîsinden ma'lûmu'l-esâmî kimesneler rikâb-ı kâmyâbıma 'arz-ı hâl sunub sâbıkâ Bosna vâlisi müteveffâ el-Hâcc Mehmed Paşa'nın zevcesi Hâce Zeyneb nâm hâtûn karye-i mezbûre toprağında mutasarrıfe olduğu ma'lûmetü'l-hudûd yerlerini bundan akdem hüsn-i rızâsı ve sâhib-i arz ma'rifetiyle bey' murâd eyledikde bunlar karye-i mezbûrenin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından olub yere zarûretleri olmağla il virdüğü bahâ ile almağa tâlibler iken bunlara virmeyüb hilâf-ı kânûn hâriçden za'im Mustafa ve Mir Alim dimekle ma'rûf kimesnelere bey' idüb gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb ol yerler kânûn üzere il virdiği bahâ ile kendülere alvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve dîvân-ı hümâyûnum kaleminden kânûnı su'âl olundukda bâlâda mezkûretü'l-ism Mehmed Paşa zevcesi mezbûre bunların karyeleri toprağında mutasarrıfe olduğu yerlerini hüsn-i rızâsı ve sâhib-i arz ma'rifetiyle bey' ider oldukda karye-i mezbûrenin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından olub

yere zarûreti olanlar il virdiği bahâyı virüb almağa tâlibler iken hâriçden olan kimesnelere bey' itmiş ise ve bey' ideli tamâm bir sene geçmiş değil ise bey'î fesh olunub il virdiği bahâ ile sâhib-i arz ma'rifetiyle karye-i mezbûre ahâlîsinden yere zarûreti olanlara alıvirilmek kânûndur tamâm bir sene geçmiş ise ahâlî-i karyeden olanların iddi'aları hilâf-ı kânûn olduğu der-kenâr olmağla husûs-ı mezbûr muktezâ-yı kânûn üzere mahallinde rü'yet ve fasl-ı hasm olunmak için kânûn üzere emr-i şerîfim sudûrunu bi'l-fi'il re'îsül-küttâbım olan Ömer dâme mecduhû i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa'bân) Sene 179

38. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Kamengrad kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Klados kal'ası mûstâhfızlarından Süleyman ve İsmail ve dahî sâ'ir isimleri ma'lûm kimesneler gelüb bunlar kendü hâllerinde olub bir kimesneye dahî deyn ve kefâletleri olmayub ve üzerlerine dahî şer'an bir nesne sâbit olunmuş değil iken kal'a-i mezbûre ahâlîsinden Osman ve Ali ve sâ'ir isimleri ma'lûm kimesneler hevâlarına tâbi' ehl-i 'örf tâ'ifesine istinâden bin yüz yetmiş yedi senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakkın bunların üç bin gurusların gasben ahz ve ziyâde gadr u te'addî eyledikleri ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfeleri mücebince şer'ile görülüb mezbûrların bi-gayr-ı hakkın ahz ve gasb eyledikleri ol-mikdâr gurusları girü kendülere alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa'bân) Sene 179

38. sayfa 3. hüküm

Kamengrad kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Gladoş-ı Kebîr kal'ası mûstâhfızlarından Ramazan ve Mehmed ve dahî isimleri ma'lûm kimesneler südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Kamengrad kasabası toprağında ebâ 'an-ceddin bunların otuz seneden mütecâviz zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldikleri tapulu ve temessüklü ma'lûmetü'l-hudûd yerlerinde âharın bir dürlü 'alâkası olmayub ve bu makûle on sene mürûr iden toprak da'vâsının istimâ'ı memnû' iken kal'a-i mezbûre ahâlîlerinden ba'zı kimesneler zuhûr ve ol yerler sinîn-i merkûmeden mukaddem bizim tasarrufumuzda idi bizler zabt iderüz deyu bundan akdem iddi'â ve murâfa'a-i şer' olduklarında mezkûrların iddi'âsı hilâf-ı kânûn olduğu şer'an zâhir ve ol yerleri kânûn üzere bunlara zabt ve merkûmların ol-

vechile nizâ‘ ve te‘addîleri men‘ birle cânib-i şer‘den tenbîh olunmuş iken mezbûrlar memnû‘ ve mütenebbih olmayub hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i fetvâ-yı münîfe ol-vechile nizâ‘ ve te‘addîden hâlî olmadıkları ve bu bâbda da‘vâlarına muvâfık şeyhü’l-islâmndan fetvâ-yı şerîfeleri oldukların bildürüb fetvâ-yı şerîfeleri mûcebince ‘amel olunub ol yerleri kânûn üzere bunlara zabt itdirilüb mezbûrların hilâf-ı kânûn ve mugâyir ve ol fetvâ-yı münîfe zâhir olan müdâhale ve te‘addîlerin men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak emrim yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa‘bân) Sene 179

38. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine ve Bakıyye-i Kostaniçe kâdîsına hüküm ki

Fi’l-asl kazâ-i mezbûre tâbi‘ Kozariçe kasabasında olub hâlâ İsladnik sâkinelerinden Zakire nâm hâtûn gelüb mezbûre anası Feride nâm hâtûn bundan akdem müteveffıye olub kazâ-i mezbûr muzâfâtından Novi nâhiyesine tâbi‘ Payak (?) nâm karyede mutasarrıfe olduğu mülk çiftlik menzili ve meyve eşcârını müştemil mülk ‘arsa ve sâ‘ir emlâkı ırs-ı şer‘ile mezbûreye intikâl eyleyüb âharın ‘alâkası olmayub müdâhale olunmak îcâb itmez iken mezbûre [fevt]²¹⁸ oldukda [bu]²¹⁹ sagıre bulunmağla kasaba-i mezbûrede Glasiniçe kal‘ası sâkinlerinden Yakuboğulları üç karındaş ve Karabaşoğulları iki karındaşlar ile Kuru Ömer ve Firar Ali dimekle ma‘rûf kimesneler birbirleriyle yek-dil ve bezl-i irtişâ ile peydâ eyledikleri müzevvet hüccet ile emlâk-ı mezkûru fuzûlî zabt idüb gadr itmeleriyle mezbûre dahî irişüb bâliğ olub anası müteveffıye-i mezbûreden muntakil sâlifü’z-zikr emlâkı merkûmlardan taleb eyledikde zamân mürûr eyledi deyû ta‘allül ve ibtâl-ı hakk oldukların ve bu bâbda da‘vâsına muvâfık şeyhü’l-islâmndan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb fetvâ-yı şerîfe mûcebince şer‘ile görölüb emlâk-ı mezkûr zu’l-yed olan tarafından vekîline alıvirilüb bî-vech-i şer‘î ve mugâyir-i ta‘allül itdirilmeyüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istid‘â eyledikde mahallinde şer‘ile görölmek içün yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa‘bân) Sene 179

39. sayfa 1. hüküm

Kamengrad kâdîsına hüküm ki

²¹⁸ Katip tarafınan eksik yazılmıştır.

²¹⁹ Katip tarafınan eksik yazılmıştır.

Murad nâm kimesne gelüb ‘arâzî tasarruf idenlerden bunun ‘ammîsi Veli nâm kimesne kazâ-i mezbûre tâbi‘ Emr (?) nâm karye toprağında mutasarrıf olduğu ma‘lûmetü’l-hudûd yerlerinin hakk-ı tasarrufda buna ferâğ ve tefvîz ve bu dâhi tefevvüz ve yedine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince üç seneden mütecâviz zabt ve zirâ‘at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb dahlî îcâb itmez iken ‘ammîsi mezbûr fevt olmağla diğeri ‘ammîsi Ali nâm kimesne zuhûr ve ol yerleri ben alacak idim sen almışsın bir gün alub zabt iderüm deyû fuzûlî müdâhale ve gadr u te‘addîden hâlî olmaduğın ve bu bâbda da‘vâsına muvâfık şeyhü’l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğın bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince ‘amel olunub mezbûrun hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i temessük ol-vechile zâhir olan müdâhale ve ol te‘addîsi men‘ u def‘ ve ol yerler yedinde olan sened-i şer‘iyyesi mücebince kemâkân kendüye zabt ve zirâ‘at itdirilmek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa‘bân) Sene 179

39. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisi vezîre ve Nevesine kâdisına hüküm ki

Belgrad kal‘ası mustahfızânından Mustafa nâm mustahfız gelüb Klis sancağında Dalamuç nâhiyesinde çiftlik-i Ali bin İnehan ve gayrıden bin dört yüz akçe ve gedik tûmâr ile Belgrad kal‘ası mustahfızlığına berât-ı şerîfimle mutasarrıf olub gedik tûmârı mülhakâtından kazâ-i mezbûr muzâfâtından Blagay nâhiyesine tâbi‘ çiftlik-i Mustafa Ağa ve Cafer Kethüdâ ve bâkî ‘azebân kal‘a-i Vira-Boraç ‘an-hisse-i fermân kal‘a-i Vira-Boraç mezra‘a-i Luhn Brusna Meşidde (?) ve mezra‘a-i Salpo (?) ve Sas (?) mezra‘a-i Doboşka Zic kal‘asına vârinca ve mezra‘a-i Mergarsil (?) âsiyâbhâ-i der-nehr-i Valoboraç dermahall-i Orasiç ma‘a otlak ve yaylak hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘öşr-i giyâh ve gayrihû yüz akçe ve yine Blagay nâhiyesine tâbi‘ çiftlik za‘îmi Ali Ağa ve Hasan bin Ali ve Mustafa ‘an-mezra‘a-i Dobby ve hisse-i mezra‘a-i Virajnik ve mezra‘a-i Doboşka (?) der-kurb-i kal‘a-i Rasiç (?) ve hisse-i mezra‘a-i Evhik Dermabeyn (?) kal‘a-i Zic ve kal‘a-i Bihke ve mezra‘a-i Orasye ve mezra‘a-i Rasiç ve mezra‘a-i Brakular Bruse(?) ve hisse-i Ali Ağa deyû mîrâlây-ı Klis Biryalı Bradik (?) ve hisse-i Gebrân der-yed-i Mehmed velediş hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘öşr-i giyâh ve gayrihû deyû yüz akçe yazular ile defter-i hâkânîde mukayyed ve müstakillen kayd ve berâtına dâhil olub âharın kat‘a ‘alâka ve medhâli olmayub bir-vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken Blay-ı Blagay nâhiyesine tâbi‘ haymânehâ-i varoş kal‘a-i Blagay ma‘a-çiftlikleri der-kurb-i kal‘a-i mezbûr ve tahtında çiftlik-i mustahfızân ve.....kal‘a-i Vira-Boraç (?) ‘an-mezra‘a-i Vuhik Orusi Olof ve mezra‘a-i Salpo (?) ve Sas nâm-ı diğeri Yaruhik (?) ‘an-mezra‘a-i Doboşka(?) Zic

kal'asına varınca ve mezra'a-i Mergar ve âsiyâbhâ ve nehr-i Vira-Boraç der-mahall-i Rosa (?) ma'a-otlak ve yaylak ve çayır ve tahtında zemîn-i Bekir Ağa ve İbrahim kethüdâ olan 'an-hisse-i çiftlik-i mustahfizân kal'a-i Vira-Boraç 'an-hisse-i mezra'a-i Vuhik Orusi Olof ve mezra'a-i Salpo ve Sas nâm-ı diğêr Yaruhik (?) ve mezra'a-i Doboşka ve âsiyâbhâ-i der-nehr-i Vira-Boraç der-mahall-i Ros ma'a-otlak ve yaylak ve çayır defter-i mufassalda mestûr ve ol-vechile haymânehâ-i varoş kal'a-i Blay-ı Blagay ma'a-çiftlik-i Murad ve çiftlik-i Mehmed Ağa ve çiftlik-i Osman ve çiftlik-i Hacı Mehmed ve çiftlik-i Mehmed Bosna ve çiftlik-i Osman ve çiftlik-i Mehmed ve çiftlik-i Dursun ve çiftlik-i Ramazan ve çiftlik-i Cafer serevah(?) ma'a-haymânehâ-i Blay-ı Blagay ve zemînhâ-i mahalle-i Vira-Boraç deyû dört bin dört yüz elli akçe yazu ile mukayyed ve mîrlivâ-i Klis hâssı mülhakâtı olmağla hâss-ı mezbûr taraflarından mültezim olanlar mîrlivâyâ tahrîr ve tahsîs kılınan çiftlikleri mîrlivâ tarafından zabta kanâ'at itmeyüb mustahfiz-ı merkûm Mustafa'nın gedik tîmârı mülhakâtından sâlifü'z-zikr karye çiftlikleri alub(?) mîrlivâ hâssları olan sâlifü'z-zikr çiftlikler mülhakâtındandır deyû hilâf-ı defter-i hâkânî ve kadîme mugâyir fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve gadr irâdesinde oldukların bildürüb gedik tîmâr tahrîr ve tahsîs kılınan sâlifü'z-zikr çiftlikler ber-mûceb-i defter-i hâkânî ve kadîmîsi üzere müstakillen kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mîrlivâ hâssı taraflarına mültezim olanlar mustahfiz-ı mezkûrun gedik tîmârına tahrîr ve tahsîs kılınan çiftlik-i sâbıku'l-beyâna hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kadîm bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Blagay nâhiyesine tâbi' çiftlik-i Mustafa ve Cafer Kethüdâ ve bâkî 'azebân-ı kal'a-i Vira-Boraç 'an-hisse-i fermân Vira-Boraç mezra'a-i Luhin [silik] Brusna Meşidde (?) ve mezra'a-i Salpo ve Sas ve mezra'a-i Doboşka Zic kal'asına varınca ve mezra'a-i [silik] Mergasil ve âsiyâbhâ-i der-nehr-i Vira-Boraç der-mahall-i Orasiç ma'a-otlak ve yaylak hâsıl-ı 'ani'l-galle ve 'öşr-i giyâh ve gayrihû yüz akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' çiftlik za'îmi Ali Ağa ve Hasan bin Ali ve Mustafa 'an-mezra'a-i Doboy ve hisse-i mezra'a-i Virajnik ve mezra'a-i Doboşka der-kurb-i kal'a-i Rasiç ve hisse-i mezra'a-i Evhik Dermabeyn (?) kal'a-i Zic ve kal'a-i Bihke ve kal'a-i Bihke ve mezra'a-i Orasye ve mezra'a-i Rasiç ve mezra'a-i Brakular Bruse(?) (40. Sayfa) ve hisse-i Ali Ağa deyû mîrâlây-ı Klis Biryalı Bradik ve hisse-i Gebrân der-yed-i Mehmed veledêş hâsıl-ı 'ani'l-galle 'öşr-i giyâh ve gayrihû yüz akçe yazular ile defter-i mufasalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde Dalamuç nâhiyesinde çiftlik-i Ali bin İnehan ve gayrihû ile birikdirilüb bin dört yüz akçe Belgrad kal'ası mustahfizânına

mahsûs bir gedik tûmâr berâtıyla Mustafa üzerinde ve Blay-ı Blagay nâhiyesine tâbi‘ haymânehâ-i varoş kal‘a-i Blagay ma‘a çiftlikhâ der-kurb-i kal‘a-i mezbûr ve tahtında çiftlik-i mustahfızân..... ve kal‘a-i Vira-Boraç ‘an-mezra‘a-i Vuhik Orusi Olof ve mezra‘a-i Salpo ve Sas ve nâm-ı diğêr Yaruhik (?) ‘an-mezra‘a-i Doboşka Zic kal‘asına varınca ve mezra‘a-i Mergar(?) ve âsiyâbhâ-i der-nehr-i Vira-Boraç der-mahall-i Rosa ma‘a-otlak ve yaylak ve çayır ve zemîn-i Bekir Ağa ve İbrahim Kethüdâ olan.... bâkî ‘an-hisse-i çiftlik-i mustahfızân kal‘a-i Vira-Boraç ‘an-hisse-i mezra‘a-i Vuhik Orusi Olof ve mezra‘a-i Salpo ve Sas nâm-ı diğêr Yaruhik(?) ‘an-mezra‘a-i Doboşka(?) ve âsiyâbhâ-i der-nehr-i Vira-Boraç der-mahall-i Rosa ma‘a-otlak ve yaylak ve çayır ve hâsılı tahtında gendüm ve mahlût ve rüsûm-ı haymânehâ-i varoş kal‘a-i Blay-ı Blagay yekûn ma‘a-gayrîhû dört bin dört yüz elli akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle olduğu tahrîr ve defter-i icmâlde haymânehâ-i varoş kal‘a-i Blay-ı Blagay ma‘a-çiftlik-i Murad ve çiftlik-i Mehmed Ağa ve çiftlik-i Osman ve çiftlik-i Hacı Mehmed ve çiftlik-i Mehmed Bosna ve çiftlik-i Osman ve çiftlik-i Mehmed ve çiftlik-i Dursun ve çiftlik-i Ramazan ve çiftlik-i Cafer serevah (?) ma‘a haynânehâ-i Blay-ı Blagay ve zemînâ-i mahalle-i Viralofça (?) deyû yazı-yı mezkûresiyle tahrîr ve mîrlivâ-i Klis hâssı mülhakâtı olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânun üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ’il-i N (Ramazân) Sene 1179

Vech-i meşrûh üzere işbu emr-i şerîfin kaydı terkînî ve emr-i tahrîriyiçün sâdır olan emr-i âlî mücebince iktizâsına göre küçük evkâfdan virilen tezkire ile mâliye tarafına emr-i şerîf takrîr olunub terkînî için muhâsebe-i mezbûreden vârid olan ilm u haber ka‘imesi mantûkunca terkîn olunmuştur Fî evâsıt-ı C (Cemâziye’l-‘âhir) Sene 180

40. sayfa 2. hüküm

[Bosna vâlisine ve Bosna kâdîsına hüküm ki]²²⁰

Sen ki mevlânâ-yı mûma ileyh İbrahim zîdet fezâ’ilehûsun mektûb gönderüb Saraybosna’da vâki‘ müteveffâ Gazi Hüsrev Beg evkâfının mürtezikaları ve nâzır ve sâ’ir ‘ulemâ ve sulehâ meclîs-i şer‘e varub vakf-ı mezbûrun mütevellîsi olan Ahmed Rûmeli kuzâtından olmağla ekser evkâf-ı İslambol dergâh-ı hâslarından olmakdan nâşî yedine evkâf-ı mezkûrun umûrunu rü’yet ve temşiyet için nasb ve ta’yîn eylediği İmaretçi oğlu

²²⁰ Üzeri çizik (iptal).

Baço İbrahim demekle ma'rûf kimesne öteden berü hıyânet ile mevsûf olub karındaşları Mustafa ve Abdullah ile yek-dil ve yek-cihet ve bin yüz yetmiş dört senesinden berü mâl-ı vakfî ekl ü bel' ve mürtezika-i vakfın vazifelerin edâda cevır ve ezâ ve çiftliklerini dahî kendü hevâdarlarına der'uhte ve ilzâm ve nümâyiş telef eyledüğünden gayrı taraf-ı vakfa intikâl iden dekâkin ve mehâzini taraf-ı vakfdan zabt itdirmeyüb âhar bey' ve semenini kendü için ahz u kabz ve sene-i mezbûreden berü katı vâfir mâl-ı vakfî itlâf itmeyle şer'ile muhâsabeleri görölüb zimmetinde zuhûr iden mâl-ı vakf bi't-tamâm tahsîl ve ihkâk-ı hakk olunmak hükm-i hümâyûnum virilmek ricâsına bi'l-iltimâs 'arz eylediğın ecilden mahallinde şer'ile görölme için yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 1179

40. sayfa 3. hüküm

Kostaniçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre ahâlîsi gelüb yine kazâ-i mezbûr sükkânından Kolaş İbrahim nâm kimesne kendü hâlinde olmayub şerîr ve gammâz olub dâimâ kâdî ve nâ'ib ve sâ'ir ehl-i 'örf tâ'ifesi yanlarına varub fukarâ-yı hilâf-ı vâki' mevâdd isnâdıyla ehl-i 'örf gamz ve tecrîm ve bi-gayr-ı hakkın akçelerin alub ve aldırmağa bâ'is ve 'alâka ve medhâli olmadığın il-mesâlihine bilâ-emr-i şerîf tekâlîfleri umûruna karuşub bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğır-gûn ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve bâdî oldukların bildürüb fîmâ-ba'd mezbûrun ol-vechile olan zulm ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 1179

41. sayfa 1. hüküm

İhlevne kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Glamoç nâhiyesi sâkinelerinden Gülhane bint-i Mehmed nâm hâtûn gelüb babası mezkûr bin yüz yetmiş sekiz senesinde fevt olub oğlu kalmayub nâhiye-i mezbûre tâbi' Malik nâm karye toprağında vâki' mutasarrıf olduğı ma'lûmetü'l-hudûd yerleri kânûn üzere tapuya müstehakk ve hakk-ı tapu mezbûrenin olmağla bî-garaz Müslümânların takdîr eyledikleri resm-i tapu ile sâhib-i arzdan alub zabt ve zirâ'at eylemek istedikde müteveffâ 'ammîsi Ali nâm kimesnenin kızı Fatma nâm hâtûn zuhûr ve ol yerlerin nisfina mukaddemâ benim li-ebeveyn karındaşım Osman mutasarrıf iken bilâ-veled fevt olub benden gayrı tapu ashâbı olmadığından ben sâhib-i arzdan tapu ile almışken baban mezkûr yirmi altı seneden berü zabt eylediğinden gayrı babam mezbûr Ali maktûlen fevt olmağla kâtillerinden diyet nâmıyla bizim için baban mezkûr otuz sene

mukaddem yüz on beş Venedik altunu alub zimmetinde kaldı deyû iddi'â ve dîvân-ı Bosna'ya iştikâ ve tarafından vekîl-i şer'îsi Topçı Ali nâm kimesne Travnik'de mezbûre ile murâfa'a-i şer' olduklarında mezbûre müdde'âsını isbâtdan izhâr-ı 'aciz eyledikten mâ'adâ bu makûle on sene mürûr iden toprak ve bilâ- gadr-ı şer'î on beş sene mürûr iden hukûk da'vâsının istimâ'ı memnû' olmağla hilâf-ı şer' ve kânûna müdâhalesi men' birle kıbel-i şer'den i'lâm ve hüccet-i şer'iyye ve vâli tarafından buyuruldu dahî virilmişken rahne ve ızrâr kasdıyla ol-vechile müdâhaleden hâlî olmadığını bildürüb hüccet-i şer'iyyesi mücebince 'amel olunub hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyyesi zâhir olan müdâhalesi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 179

41. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Akhisar kâdisına hüküm ki

İhlevne kazâsı muzâfâtından Glamoç nâhiyesi sâkinlerinden kapudan Eyüb ve dizdâr Salihve Topçuoğulları ve molla Salih dimekle ma'rûf kimesneler gelüb bunlar kendi hâllerinde olub hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîleri ve üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmayub müdâhale olunmaları îcâb itmez iken Akhisar kasabası sâkinlerinden Mehmed bin Mehmed nâm kimesne bunlara garzen rahne ve ızrâr kasdıyla hileye sâlik ve menkûhem Hasan sipâhînin kızını siz tahrîk ve idlâl eyleyüb tezevvüce mâni' oldınız deyû bin yüz yetmiş sekiz senesinde hevâsına tâbî' mütegalibeye istinâden bi-gayr-ı hakkın fuzûlî altı yüz yirmi guruşlarını ahz ve gadr-ı küllî eyledüğün ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmıdan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb şer'ile görüleb meblağ-ı mezbûr tahsîl ve kendülerine alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 179

41. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisi vezîre ve Belgradcık kâdisına hüküm ki

Belgradcık nâm-ı diğêr Glamaç kal'asının mustahfızânı südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüb bunlar kal'a-i mezbûre derûnunda sâkin ve 'uhdelerine lâzım gelen hizmetleri edâ idüb bilâ-emr-i şerîf ücret-i bârgîr ve zahîre ve sâ'ir ve bida' ve mezâlim ile te'addî olunmaları îcâb itmez iken kal'a-i mezbûreden mürûr iden ba'zı ebnâ-i sebîl hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ-emr-i münîf bunlardan zahîre taleb ve bilâ-ücret-i bargirlerin ahz ve sâ'ir bida' ve mezâlim ile te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildürüb men' u def' olunmak

bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden hilâf-ı şer‘-i şerîf ve ve bilâ-emr-i münîf vâki‘ olan te‘addîleri men‘ u def‘ olunmak için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâ‘il-i L (Şevvâl) Sene 1179

41. sayfa 4. hüküm

Bosna mollasına ve eyâlet-i Bosna‘da vâki‘ sâ‘ir kuzât ve nüvvâba hüküm ki

Eyâlet-i Bosna işbu bin yüz yetmiş dokuz senesi şevvâlinin altıncı gününde ‘avâtıf-ı seniyye-i mülükânemden sâbıkâ Avlonya ve Delvine sancakları mutasarrıfı İsmail Paşa edâma‘l-lâh-u te‘âlâ iclâlehûya tevcîh ve ihsânım olub vezîr-i müşâru‘n-ileyh mansıbına varıncaya dek bir mütesellim nasb-ı lâbüd ve lâzım olduğuna binâ‘en zabt vilâyetine kadar [] zîde mecduhû eyâlet-i mezbûre mütesellim nasb u ta‘yîn olunub mütesellimlik-i mezbûru mûmâ-ileyh zabt ve ‘â‘idat ve vâridâtını ahz u kabz itdirilmek için emr-i şerîfim sudûrunu rikâb-ı hümâyûnumda kapucular kethüdâsı olub vezîr-i müşâru‘n-ileyhin dahî kapu kethüdâsı olan el-Hâcc Halil dâme mecduhû arz-ı hâliyle istid‘â eylediğine binâ‘en vech-i meşrûh üzere ‘amel olunmak fermanım olmağın imdi mütesellimlik-i mezbûru târîh-i merkûmdan mûmâ-ileyhe zabt ve ‘â‘idat ve vâridâtını ahz u kabz itdirüb mütesellimlik umûruna bir ferdi mûmâna‘at ve müdâhale itdirilmemek bâbında emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâ‘il-i L (Şevvâl) Sene 179

41. sayfa 5. hüküm

[Bosna vâlisine ve Akhisar kâdîsına hüküm ki]²²¹

Klis sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Gorna nâhiyesine tâbi‘ karye-i Blagay ve hisse-i müretteble ahâlîsi gelüb karye-i mezbûre toprağında vâki‘ kadîmî baştinalardan defter-i hâkânîde resm-i flori kayd olunmağla bunlar tasarruflarında olan kadîmî baştinaların kânûn ve defter mücebince resm-i florilerin ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ Blagay der-hudûd der-karye-i Blagay ve Marlok(?) karye-i Dakoş(?) ve Terkine Bremala(?) ve Vikaska ve Slagya(?) deyû defter-i hâkânîde mukayyed kadîmî yaylaklardan ‘öşr ve resmi tahsîl bir nesne virmemeleriyle ol yaylakların kadîmî otlak yerlerine zimmetinde koyunlarıyla varub durub oturub bunların otundan ve suyundan intifâ‘ idüb kânûn üzere îcâb iden otlak resmlerin sipâhîleri olan Uskupy nâhiyesinde İmaresil (?) nâm karye ve gayrıden on bin akçe tîmâra mutasarrıf Salih veled-i Ali nâm sipâhî ile sâ‘ir

²²¹ Bu hüküm yatay pozisyonda yazılmış olup devamı 40. sayfadadır.

müştereklerine tamâmen edâ idüb kusûrları yoğiken sipâhîleri mezkûr kanâ'at itmeyüb hilâf-ı kânûn ve defter ziyâde talebiyle te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildürüb tasarruflarında olan kadîmî baştinaların kânûn ve defter mücebince resm-i otlakların zikr olunan yaylaklardan vâki' kadîmî otlak yerleriyçün kânûn üzere otlak resmlerin sipâhî-i mezkûr Salih veled-i Ali ve sâ'ir müştereklerine tamâmen edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı kânûn ve defter ziyâde talebiyle (40.sayfa) zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûn ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Gorna nâhiyesine tâbi' yirmi dokuz baştina ile karye-i Blagay ve hisse-i mihr-i selâsenin(?) on iki baştinası iki yüz akçe ve yedi baştinası yüzer akçe on üç baştinası kırkar akçe ve mahsûl-ı haymâna ve bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve polaçine ve tapu-yı zemîn yekûn üç bin altı yüz akçe ve yine nâhiyesine tâbi' yaylak der-hudûd ve der-karye-i Blagay ve Marlok(?) karye-i Dakoş(?) ve Terkinde Bremala(?) ve Vikaska ve Slagya(?) zikr olunan karyelerden ve hâriçden gelenlerden kânûn üzere resm-i otlak alunur gayr-ı ez çiftlikhâ götürür (?) deyû oldahî bin sekiz yüz doksan dokuz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde Uskupy nâhiyesine tâbi' İmaresil (?) nâm karye ve gayrihû ile birikdirilüb otuz üç bin dört yüz on yedi akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun on bin akçesi defter-i hâkânîde mestûr olduğu üzere Salih veled-i Ali ve bâkîsi müştereki kaydlarında olduğu bu takdîrce ber-müceb-i defter-i hâkânî karye-i merkûmede baştina mutasarrıfları ber-vech-i tahrîr resm-i florileriyle ve yaylak-ı merkûm dahî hâriçden gelenler kânûn üzere iktizâ iden resm-i otlakların müşterekiyle merkûm Salih'e edâ eylediklerinden sonra ziyâde talebiyle rencîde olmaları iktizâ eyledükde bi'l-fi'il defter emînî Abdullah dâme mecduhû 'arz itmeğîn 'arzı mücebince 'amel olunmak bâbında yazılmışdır²²² Fî evâsıt-ı Ş (Şa'bân) Sene 179

42. sayfa 1. hüküm

Resîdden zâyi' olmağla zâyi'inden emr yazılmışdır.

Bosna vâlisine hüküm ki

Eyâlet-i Bosna'da vâki' elviye alaybegleri ve kıl'â kapudanları ve yerlü ağavâtı südde-i sa'âdetime mahzar gönderüb serhâd-ı islâmiyyede vâki' Trebin kal'ası ve Trebin hudûdunda vâki' Nova ve Resne ve Prasin ve Kotor kal'alarına mukâbil ve mâbeyni ancak altışar yedişer sa'at karîb mahalde olub ve Karacadağ 'usatı hudûduna dahî muttasıl ve

²²² Katip tarafından eksik yazılmıştır.

müntehî olduğundan Karacadağ ‘usatı keferesi kal‘a-i merkûme ve sâ‘ir olhavâlinde bulunan Lubine ve bakiyye-i Nova ve Çariniçe ve Nevesine kazâlarının ahâlîleriyle müstevlî ve dâimâ îsal-i hasârat ve mazarrat ile te‘addî ve tecâvüzleri sebebiyle ‘usât-ı mesfûrenin tasallutlarında ibâdu‘l-lahın emn ü rahatlarıyçün ez-kadîm Trebin kal‘ası muhâfazasında mîr-i mîrândan biri ikâmet eylemekden nâşî Lubine kazâsında kal‘a-i mezbûrede ve civârında vâki‘ bakiyye-i Nova ve Çariniçe ve Nevesine kazâları ahâlîlerini ve ebnâ-i sebîli can ve mâllarıyla Karacadağ eşkiyâsının ve eşkiyâ-yı sâ‘irenin keyd ve mazarratlarında hıfz u hırâset idüb emîn olmalarıyçün Trebin kal‘asında sâkin sâbıkâ Trebin muhâfızı mîr-i mîrân-ı emîrû‘l-ümerâ-il-kirâm İbrahim Paşa-zâde Süleyman dâme ikbâluhû kal‘a-i mezbûre muhâfazasına ta‘yîn olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek ricâsına mahzar etmeleriyle sen ki vezîr-i müşâru‘n-ileyhsin mahzardan mezkûr mevâdd-ı nefsü‘l-emr olduğu hâlde paşa-yı mûmâ-ileyhin husûs-ı merkûme üzere ideceği ahâlînin muhtârları olduğu vâki‘ ise gereği gibi istintâk ve keyfiyet-i hâli alâ vechi‘-s-sihha ‘arz ve i‘lâm eylemek bâbında Fî Evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

42. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Kamengrad ve Yayçe kâdîlarına Brak (?) ve Bovi (?) ve Kotor ve Sana nâhiyeleri nâ‘iblerine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İbrahim veled-i Ömer nâm sipâhî gelüb Bosna sancağında Kamengrad nâhiyesine mezra‘a-i İstoncanik Sevkos(?) ve gayrı yerler(?) üç bin akçe tîmâra berât-ı şerîfimle mutasarrıf olub tîmârının baş kalemi olan mezra‘a-i mezbûre tâbi‘ mülhakâtından Brak (?) nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Irniç ve Silkebole (?) ve yaylak-ı Bosna ve Lulaye (?) ve Tahmend (?) Teşne ve Bovi (?) nâhiyesine tâbi‘ bâc-ı bâzâr-ı panâyır-ı Klis ‘an-Bolle (?) ve Yayçe nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Nersik (?) ve Kamengrad nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Kostaniçe ve mezra‘a-i Cevkeri(?) ve Erhar (?) mezra‘a-i Bradsîç (?) ve Rader (?) çiftlik-i Memi ve Eyge (?) der-Ovbe(?) ve Namya(?) dîmekle ma‘rûf ve yaylak-ı Ostroluka (?) Dirşik(?) ve Dobroluka(?) yaylak ve Sana nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Tırbogorye(?) ve yaylak-ı Tırbaviçe ve Lukoniç (?) ve mezra‘a-i Ovaska(?)ve Beyga Ilave(?) ve yine Kamengrad nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Raviska (?) ve Oloska Buve(?) müstakillen ve Kotor nâhiyesine tâbi‘ Kolok (?) Ahmed nâm mezra‘a dahî müşterekiyle bunun kayd ve berâtına dâhil olub âhardan hilâf-ı defter-i hâkânî bir-vechile dâhl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken Çanin (?) kal‘ası neferâtından Ranko oğlu İbrahim nâm kimesne zikr olunan çiftlik ve mezra‘aların zirâ‘atçileriyle yek-dil olub vâki‘ olan mahsûlât ve rüsûmâtı fuzûlî ahz u kabz itmeğe bundan akdem mezbûr İbrahim ile

murâfa‘a-i şer‘ olduklarında dahî mezkûrun yedinde senedi olmayub müdâhalesi defter-i hâkânîye mugâyir olduğu lede’z-zâhir mu‘ârazası men‘ birle kibel-i şer‘den i‘lâm-ı şer‘î virilüb ve mücebince buyuruldu dahî î‘tâ olunmuşken yine mütenebbih olmayub tagallüben zabt ve tîmârî mahsûlüne gadr olunduğun bildürüb zikr olunan Kolok (?) Ahmed mezra‘ası müşterekiyle ve sâlifü’z-zikr çiftlik ve bâc-ı bâzâr ve yaylaklar ve mezârî‘ müstakillen bermüceb-i defter-i hâkânî kendüye zabt ve mezkûr Kolok (?) Ahmed mezra‘asının vâki‘ olan mahsûlât ve rüsûmâtı müşterekiyle ve mârû’l-beyân çiftlik ve bâc-ı bâzâr ve yaylaklar ve mezra‘aların dahî bi’l-cümle vâki‘ olan mahsûlât ve rüsûmâtı kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb merkûm Ranko oğlu İbrahim ve âhardan bir ferdi hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta‘arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Kamengrad nâhiyesine tâbi‘ bir baştina ile mezra‘a-i İstoncanik Sevkos (?) Brüyemnik (?) hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve gayrihû beş yüz akçe ve Brak (?) nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Irsiç (?) ve Silkebole (?) hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘öşr-i kettân ve resm-i otlak ve gayrihû üç yüz akçe ve yine nâhiyesine tâbi‘ yaylak-ı Bosna Lulaye (?) ve Tahmend (?) Teşne (?) hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘öşr-i kettân ve resm-i otlak ve yaylak ve ‘an iki yüz akçe ve Bovi (?) nâhiyesine tâbi‘ bâc-ı bâzâr-ı panâyır-ı (?) Klis ‘an-Bolle(?) hâriç ez-defter yüz akçe ve Yayçe(?) nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Brsik (?) hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘an yüz akçe ve yine Kamengrad nâhiyesine mezra‘a-i Kostaniçe der-tasarruf ile hâriç ez-defter hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘an- yüz akçe ve mezra‘a-i Cevkeri (?) ve Erhar (?) der-Beryavel hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘an-iki yüz akçe ve mezra‘a-i Bradsıç(?) der-Aver hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle beş yüz akçe ve çiftlik-i Memi ve Eyge (?) der-Ezdoye ve Yace(?) demekle ma‘rûfdur hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘an-dört yüz akçe ve yaylak-ı Ostroluka (?) Derşik (?) ve Dobroluka yaylak der-tasarruf-ı ahâlî-i karye-i mezbûrân hâriç ez-defter ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve ‘an- yüz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde Kotor nâhiyesine tâbi‘ altı yüz akçe yazar Kolok (?) Ahmed nâm mezra‘anın yüz akçesi ifrâz ve Sana nâhiyesine tâbi mezra‘a-i Tırbogorye (?) der-tasarruf-ı Belis (?) hâriç ez-defter yüz akçe ve yüz akçe [akçe]²²³ yazar yaylak-ı Tırbaviçe (?) ve Lukoniç(?) hâriç ez-defter yine Kamengrad nâhiyesine tâbi‘ yüz akçe yazar (43. sayfa) mezra‘a-i Raviska (?) ve Oloska Buve(?) hâriç ez-defter ve Sana nâhiyesine tâbi‘ mezra‘a-i Ovaska (?) Beyga Ilave (?) nâm mezra‘alar ile birikdirilüb üç

²²³ Katip tarafından iki defa yazılmıştır.

bin akçe bir icmâl ve tamâmen defter-i hâkânîde mestûr olduğu merkûm İbrahim veled-i Ömer kaydında olub sâlifü'z-zikr mezra'a-i Kolok Ahmed ve.....Gorye yaylak-ı Tırbaviçe ve Bukosiç(?) Raviska(?) Oloska Buve(?) ve mezra'a-i Ovaska(?) Beyga Ilavenin (?)defter-i mufassalda tahrîri mahalli olmayub bu takdîrce ber-mûceb-i defter-i hâkânî zikr olunan mezra'a ve yaylaklar çiftlik-i a'şâr ve rûsûmâtı bâc yazar sâ'ir mezkûrun resm-i merkûm İbrahim veled-i Ömer tarafından zabtı iktizâ itdirüb defter emînî olan Abdullah dâme mecduhû 'arz itmeğın 'arzı mûcebine 'amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâ'il-i L (Şevvâl) Sene 1179

43. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Blagay nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Mehmed kapudan zîde kadruhû gelüb Klis sancağında Blay-ı Blagay nâhiyesinde mîrlivâ-i Klis hâssı iken Kitre kal'ası neferâtına ocaklık olmak üzere havâss-ı hümâyûna tashîh-i hâlî mûmâ-ileyh Mehmed kapudan ile Mehmed ve İsmail Muhyiddin zîde kadruhûmun ber-vech-i mâlikâne berât-ı şerîfimle 'uhdelerinde olmağla Blagay nâhiyesinde dört bin dört yüz elli akçe yazı ile hâss-ı mezbûr icmâlîne dâhil olan çiftlikler arâzîsi zirâ'at idenlerin hâsıl eyledikleri terekelerinden sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeleri talep eylediklerinde mezbûrlar biz 'öşr virmeziz maktû' viririz deyû hilâf-ı defter ta'allül ve muhâlefet eylediklerin bildürüb kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeleri alıvirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî maktû' teklîfi ile ta'allül ve nizâ itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Blagay nâhiyesine tâbi' haymânehâ-i varoş-ı kal'a-i Blagay ma'a- çiftlikhâ der-kurb-i kal'a-i mezbûr ve tahtında çiftlik-i Hacı Memi bin Hüseyin bin Erva (?)ve bâkî şerîken mustahfızân-ı kal'a-i Blay-ı Blagay ma'a hisse-i ormarik (?) ve bera' (?) ve hisse-i Dobro-Osoye ve hisse-i Berdik 'an ve hisse-i sahrâ-yı kal'a-i mezbûre ma'a otlak ve yaylak ve çiftlik-i Murat Ağa Mersire-Silsine(?) ve altı esmân(?) hîn-i tahrîrde tasarrufunda bulunmağın 'uhdesine kayd olundu ve çiftlik-i Mehmed bin Yusuf ve Osman bin Hüseyin ve Mustafa bin Mehmed ve bâkî şerîken mustahfızân-ı kal'a-i Blagay 'an-hisse-i sahrâ-yı kal'a-i mezbûre ma'a-hisse-i ormarik (?) ve bera' (?) ve hisse-i Dobro-Osoye ve 'an hisse-i Belik ve 'an-hisse-i Berdik ma'a otlak ve yaylak ve çayır ve hisse-i zemîn-i Hüdâverdi ve Husan 'an-tahvîl Ali ve Cafer der-sahrâ-yı Blay-ı Blagay'ın mustahfızân yerleridir ma'a otlak ve yaylak ve çayır ve hisse-i zemîn-i Hüdâverdi ve Husan 'an-tahvîl Ali ve Cafer der-sahrâ-yı Blagay'ın mustahfızân yerleridir ma'a otlak ve yaylak ve çayır gayr-ı ez-zemînhâ-i Avri (?) ve çiftlik-i Ramazan bin Emirşâh 'an-hisse-i Dobro-Osoye ve 'an-hisse-i Belik

ve ‘an-hisse-i Berdik ma‘a otlak ve yaylak ve çayır ve hisse-i zemîn-i Hüdâverdi ve Husan ‘an-tahvîl Ali ve Cafer der-sahrâ-yı Blay-ı Blagay’ın mustahfızân yerleridir ma‘a otlak ve yaylak ve çayır gayr-ı ez-zemînâ-i Avri (?) ve çiftlik-i Mehmed Ağa....kal‘a-i Blay-ı Blagay ve bâkî Braviran (?) ‘an-hisse-i sahrâ-yı kal‘a-i mezbûr sahrâ-yı Blay-ı Blagay ve hisse-i ormarnik (?) ve bera‘ (?) ve ‘an-hisse-i Dobro-Osoye ve ‘an-hisse-i Belik ve ‘an-hisse-i Berdik çayır der-nezd-i Savro (?) hisse-i Hoye(?) Braviran (?) Ramazan hâliyâ der-tasarruf Veli ve çiftlik-i Mehmed Ağa’yı Martalos (?) kal‘a-i Blay-ı Blagay ve bâkî Braviran (?) ‘an-hisse-i sahrâ-yı kal‘a-i mezbûr ve hisse-i mezra‘a-i Belik ki Klis (?) yerleridir ve hisse-i zemînâ-i varoş ve hisse-i Berdik ve hisse-i Küçük Evra (?) ve hisse-i İspataka (?) Marsan hisselerindedir hâliyâ der-tasarruf-ı Ali Martalos(?) kal‘a-i mezbûr çiftlik-i Cafer Serodeyen (?) İmraye (?) ‘an-hisse-i ormarik (?) ve bera‘ (?) ve hisse-i Dobro-Osoye ve ‘an-hisse-i Belik ve ‘an-hisse-i Berdik(?) ve Ömer Ağa’da iştirâ eylediği yerlerde hâliyâ der-tasarruf-ı Ali ve Ömer ma‘a Braviran(?) ‘an-evlâd-ı Cafer Ode Blagay ve çiftlik-i Cafer Sermarilosan(?) kal‘a-i Vira-Boraç ve mezra‘a-i Olvah-Silsine (?) ve mezra‘a-i Sukuta (?) ve Derelik (?) Ali ve Yayçe ve asiyâbhâ Drablışka der-kurb ve dalyan der-nehr-i mezbûr der-nezd-i kal‘a-i otlak ve yaylak hâliyâ der-tasarruf-ı Cafer Kethüdâ-i ‘Azebân-ı kal‘a-i mezbûre ve çiftlik-i Ömer Beg mîrâlây-ı Vira-Boraç kal‘ası kurbunda tasarrufunda olan yerlerdir hâliyâ der-tasarruf-ı Hızır Ağa fârisân-ı kal‘a-i Vira-Boraç ve çiftlik-i mustahfızân ve fârisân-ı kal‘a-i Vira-Boraç mezra‘a-i Vehlik ba‘desi Bobof ve mezra‘a-i Sihova-Silsine nâm-ı diğer Mradcik ‘an-mezra‘a-i Derbuse (?) resm-i kal‘asına varınca ve mezra‘a-i Mergar (?) ve asiyâbhâ der-nehr-i Vira-Boraç (?) der-mahall-i Rospa (?) ma‘a otlak ve yaylak ve çayır ve zemîn-i Bekir Ağa ve İbrahim Kethüdâ evlâd-ı (?) gurûhu ‘an-hisse-i çiftlik-i mustahfızân-ı kal‘a-i Vira-Boraç ve ‘an-hisse-i mezra‘a-i Vehlik Osi Bobof ve mezra‘a-i Sihova-Silsine nâm-ı diğer Mradcik ve mezra‘a-i Doboska ve asiyâbhâ der-nezd-i Vira-Boraç der-mahall-i Rospa (?) ma‘a otlak ve yaylak yekûn ma‘a-gayrîhû dört bin dört yüz elli akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâl mîrlivâ-i Klis hâssı mülhakâtından iken Blay-ı Blagay ve tevâbi‘ hâsları Kitre kal‘ası neferâtına ocaklık ta‘yîn olmağla bin altmış iki senesinde tevkî‘i kalemiyle havâss-ı hümâyûnuma tashîh olunub bu takdîrce ber-mûceb-i defter-i hâkânî sâlifü’z-zikr çiftlikân ve zemînlerde maktû‘ tahrîr olunmayub ‘öşr tahrîr olunmağla zirâ‘at ve harâset idenler kânûn üzere a‘şâr-ı şer‘iyye ve rüsûmât-ı ‘örfiyyelerin havâss-ı hümâyûnum tarafına edâ eylemeleri iktizâ eyledüğün bi’l-fî‘il defter emînî olan Abdullah dâme mecduhû ‘arz itmeğün ‘arızî mûcebince ‘amel olunmak için yazılmıştır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

44. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Çaniçe kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Osman nâm sipâhî gelüb Hersek sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Duştiçe nâhiyesinde Dolna-Osoye nâm karye ve gayrıden iki bin altı yüz seksen beş akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmarının baş kalemi olub müstakillen kayd ve berâtına dâhil karye-i Dolna-Osoye el-mezbûreye âhardan dahl îcâb itmez iken Duştiçe nâhiyesinde Visoadil(?) nâm karye ve gayrıden iki bin yüz bir akçe tîmâra mîr-i mîrân berâtıyla mutasarrıf Abbas tîmârı mülhakâtından Sevd (?) nâhiyesine tâbi‘ dört baştina ile yedi yüz yetmiş beş akçe yazar Dolna-Osoye karyesini zabta kanâ‘at itmeyüb merkûm Osman’ın tîmarının baş kalemi olub üç baştina ile yedi yüz altmış dört akçe yazar karye-i Dolna-Osoye el-mezbûre için tîmarım mülhakâtındandır ol-takdirde ben dahî müşterek iki hisse alurum deyû hilâf-ı defter-i hâkânî ve fuzûlî müdâhale ve ta‘arruzdan hâlî olmadıkların bildirüb Duştiçe nâhiyesine tâbi‘ yedi yüz altmış dört akçe yazar karye-i Dolna-Osoye el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki‘ olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mezkûr Abbas’ın ve âharın karye-i mezbûreye hilâf-ı defter-i hâkânî ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te‘addîsi men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Duştiçe nâhiyesine tâbi‘ üç baştina ile karye-i Dolna-Osoye ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût yekûn ma‘a-gayrîhû yedi yüz altmış dört akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma‘a-gayrîhâ birikdirilüb iki bin iki yüz seksen beş akçe bir icmâl ve tamâmen merkûm Osman’ın tîmârı ve Brollod (?) nâhiyesine tâbi‘ dört baştina ile karye-i Dolna-Osoye ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût yekûn ma‘a-gayrîhû yedi yüz yetmiş beş akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yine Duştiçe nâhiyesinde Viyograd(?) nâm karye ve ma‘a-gayrîhâ birikdirilüb iki bin yüz bir akçe bir icmâl olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

44. sayfa 2. hüküm

Klis sancağında vâki‘ kuzât ve nüvvâba ve a‘yân-ı vilâyete hüküm ki

Klis sancağı ‘avâtıf-ı aliyye-i hüsvânemden sâbıkâ İzvornik sancağı mutasarrıfı emîrû’l-ümerâ-il-kirâm Petrenli İbrahim Paşa dâmet me‘âliyhûya işbu yetmiş dokuz

senesi şevvâlinin altıncı gününde bâ-hattı-hümâyûn tevcîh ve ihsânım olmağla livâ-i mezbûr kazâlarında mutasarrıfıyçün ‘âdet-i beled üzere tertîb ve tesvîye kılınan hazariyyeden sene-i mezbûre mahsûben mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhin tevcîhî târîhinde kıste’l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet iden hazariyye akçesi şurût-ı hazariyye mûcebince lâzım gelenlerden tahsîl ve tarafından kabzına me’mûr edâ ve teslîm itdirilmek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhin kapu kethüdâsı olub hacedgân-ı dîvân-ı hümâyûnumdan sâbıkâ İslambol yazuhâne nâzırı olan kıdvetü’l-emâcid ve’l-a’yân el-Hâcc Mustafa zîde mecduhû arz-ı hâliyle istid’â ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz tevcîhât ve hazariyye tertîbî defterlerine mürâca‘at olundukda livâ-i mezbûr vech-i meşrûh üzere târîh-i mezbûrde mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhe tevcîh olunduğu ve Klis sancağında vâki‘ kazâlardan livâ-i mezbûr mutasarrıfıyçün ‘âdet-i beled üzere rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca iki bin yedi yüz seksen guruş rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca kezâlik ol- mikdâr guruş imdâd-ı hazariyye tertîb ve tesvîye kılınub ‘azl vukû’unda halef ve selef herkes tevcîhî târîhinden kıste’l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet ideni ahz u kabz itmek şurût-ı hazariyyeden olduğu tahrîr olunmağla şurût-ı hazariyye mûcebince ‘amel olunmak bâbında fermân-ı ‘âlîşânım sâdır olmuştur Fî evâ’il-i L (Şevvâl) 1179

45. sayfa 1. hüküm

Teşne kâdisına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İsa veled-i Hasan gelüb Bosna sancağında Teşne nâhiyesinde Dolna-Kettan (?) nâm karye ve gayrıden dört bin üç yüz elli akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûre tâbî‘ defter-i mufassalda karye-i Vovfik(?) ma‘a-tarla-i Kral-İrholi (?) mukâbele-i gereçhâne ve icmâlde karye-i Vovfik (?) ma‘a hisse-i Kral-İrholi (?) der-mukâbele-i gereçhâne deyû defter-i hâkânîde mukayyed ve müşterekiyle kayd ve berâtına dâhil olmağla karye-i mezbûre toprağında vâki‘ kadîmden zirâ‘at olagelen ma‘lûmetü’l-hudûd yerler müddet-i vâfireden berü zabt olunur iken zirâ‘at olunmayub üç sene ‘ale’t-tevâlî bilâ-mâni‘ boz ve hâlî kalub kânûn üzere bunun zamânında müstehakk-ı tapu olmağla bu dahî ol-makûle zamânında müstehakk-ı tapu olan yerleri kânûn üzere resm-i tapu ile tâlibine virüb zirâ‘at itdirmek istedikde karye-i mezbûre ahâlîsi birbirleriyle yek-dil ve yek-cihet ve ol yerler bizim hayvanâtımıza mahsûs mer‘âmızdır deyû hilâf-ı kânûn ve kadîme mugâyir fuzûlî müdâhale ve tâlibine resm-i tapu ile virilmesi mümâna‘at ve ol-vechile tîmârı mahsûlüne gadr sevdâsında oldukların bildürüb ol-makûle zamânında müstehakk-ı tapu olan yerler kânûn üzere tâlibine resm-i tapu ile virilüb zirâ‘at itdirilüb hilâf-ı kânûn ve kadîme mugâyir ahâlî-

i karyeyi ol yerlere mer'âlık vechiyle dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Teşne nâhiyesine tâbi' on yedi nefer re'âyâ ve yedi zemîn ve dört baştina ile karye-i Vovfik (?) ma'a-tarla-i Kral-İrholi (?) mukâbele-i gereçhâne ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve mücerred ve gendüm ve nısf-ı bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve polaçine tapu-yı zemîn yekûn ma'a-gayrîhû dört bin iki yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Vovfik (?) ma'a hisse-i Kral-İrholi (?) der-mukâbele-i gereçhâne deyû yazı-yı mezkûresiyle tahrîr ve üç bin dört yüz akçesi ifrâz ve yine Teşne nâhiyesinde Dolna-Kettan (?) nâm karye ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb beş bin dört yüz akçe yekûnundan iki bin iki yüz elli akçesi ifrâz ve bir icmâl ve tamâmen merkûm İsa veled-i Hasan ve yekûn-ı mezbûrun bâkîsi müşterekleri kaydlarında olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 179

45. sayfa 2. hüküm

Klis kâdîsına hüküm ki

Kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed zîde kadruhû südde-i sa'âdetime gelüb kazâ-i mezbûr muzâfâtından Kobriz (?) nâhiyesine tâbi' Masenik (?) nâm karye toprağında tasarrufunda olan ma'lûmetü'l-hudûd çiftliği arâzîsinden defter-i hâkânîde maktû' yazılmağla zirâ'atiyle hâsıl eyledüğü terekesinden 'öşre mu'âdil maktû'ını karye-i mezbûre za'îmi olan Ahmed nâm za'îme edâ idüb kusûru yoğiken za'îm-i mezkûr tama'-i hâmından nâşî ben maktû' almam 'öşr alırım deyû ve kâh ziyâde talebiyle hilâf-ı kânûn ve defter te'addîden hâlî olmaduğun bildürüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledüğü ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

45. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Bosna sancağında vâki' İzmiyan nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Havâss-ı hümâyûnumdan Kobaş mukâta'ası aklâmından Bosna sancağında İzmiyan nâhiyesine tâbi' Sumlive(?) ve Orvaç-Silsine (?) nâm karyelerin ahâlî ve re'âyâlarıyla Umaşka-Silsine(?) mezra'asının zirâ'atçıleri 'arz-ı hâl idüb karyeteyn-i mezbûreteyn ile mezra'a-i merkûme topraklarında vâki' kadîmî baştinalardan defter-i hâkânîde resm-i flori yazılmağla bunlar dahî zikr olunan karyeler ve mezra'a topraklarında tasarruflarında olan

defter-i hâkânîde resm-i flori yazılmış kadîmî baştinaların kânûn ve defter mücebince resm-i florilerin ber-vech-i mâlikâne hâss-ı hümâyûnum mutasarrıflarına edâ idüb ve âharın çiftlikleri arâzîsi zirâ'at itmeyüb âhardan bir dürlü te'addî ve rencîde olunmaları iktizâ itmez iken ecânib ve a'yân ve mütegalibeden ba'zı kimesneler zuhûr ve bizim bu karyelerde çiftliklerimiz vardır hâs mutasarrıflarına resm-i florinizi virdükden sonra bizlere dahî başka 'öşr virün deyû bi-gayr-ı hakkın 'öşr mutâlebesiyle te'addî ve rencîde ve ol-vechile zulm ve te'addîlerinden perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve gadr-ı küllî eylediklerin bildürüb ecânibden olan mezkûrların ol-vechile 'öşr mutâlebesiyle zâhir olan zulm ve te'addîleri üzerlerinden men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda İzmiyan nâhiyesine tâbi' karye-i Sumlive (?) ve tahtında altmış 'aded baştina hâne fî iki yüz seksen akçe ve bir zemîn fî sene üç yüz akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' karye-i Orvaç-Silsine (?) ve tahtında on beş 'aded baştina hâne fî iki yüz seksen akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' mezra'a-i Umaşka-Silsine(?) ve tahtında yedi 'aded baştina hâne fî iki yüz seksen akçe deyû defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Sokolova ve karye-i Orvaç ve mezra'a-i Umaşka deyû tahrîr ve yine nâhiyesine tâbi' karye-i Yaniç ve ma'a gayrihâ birikdirilüb havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 179

46. sayfa 1. hüküm

Sehven olmağla mahalline nakl olundu

[Mora muhassılı olan vezîrim Mehmed Emin Paşa'ya Anabolu kâdîsına hüküm ki]²²⁴

Anadolu kal'asının süvâriyân-ı yesâr ağası Hüseyin bin Ali zîde kadruhû südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüb Mora sancağında Anadolu nâhiyesinde Bodi-Kebir (?) nâm karye ve gayriden yirmi bin akçe ze'âmet ile Anadolu kal'asının süvâriyân-ı yesâr ağalığına berât-ı şerîfimle mutasarrıf olub ze'âmetin baş kalemi ve müstakillen kayd ve berâtına dâhil olan karye-i Bodi-Kebir el-mezbûrenin hâsılı mahsûb çiftlik ve zemîne ve mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde kadîmden berü 'öşr ve resmi ze'âmeti tarafından alınagelen yerlerine âhardan hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kadîm bir-vechile dahl ve ta'aruz olunmak îcâb itmez iken yine Anadolu nâhiyesinde çiftlik-i.... ve gayriden on bin

²²⁴ Katip tarafından üzeri çizilmemekle birlikte sehven kayıtlı, iptal edilmiş hüküm.

akçe gedik tîmâr ile kal'a-i mezbûrenin yerlü cebeci başılığına mutasarrıf Hasan veled-i el-Hâcc İsmail ile yine karye-i çiftlik-i.....el-mezbûre ve gayrıden yedi bin beş yüz akçe gedik tîmâr ile yine kal'a-i mezbûrenin yerlü topçu başılığına mutasarrıf olan Mustafa veled-i Mehmed'in babası topçubaşı sâbık mezkûr Mehmed gedik tîmârları mülhakâtından nâhiye-i mezbûreye tâbi' çiftlik-i Samakoyalı der-vâdî-i Koçolovdi deyû mukayyed çiftliği ve hâsılıyla mahsûb çiftlikler ve zemîn-i kadîmden 'öşr ve resmi gedik tîmâr tarafından ahz u kabz olunagelen yerleriyle kadîmîsi üzere zabta kanâ'at itmeyüb karye-i mezbûrenin mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde kadîmü'l-eyyâmından berü 'öşr ve resmi ze'âmet tarafından alınagelen arâzîsi için mârû'z-zikr çiftlik arâzîsindedir deyû mugâyir-i kadîm birkaç seneden berü zirâ'atçileri zimmetlerinde olan 'öşr mahsûlü tagallüben ahz itmeleriyle bundan akdem murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında dahî mezbûrların fuzûlî aldıkları mahsûlün reddi için kendülerine tenbîh dahî olunmuşken yine mütenebbih olmayub nizâ'dan hâlî olmadukların bildürüb defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunub mugâyir-i kadîm nizâ' itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Anabolu nâhiyesine tâbi' yirmi beş nefer re'âyâ ve bir kenîsâ ve bir çiftlik ve bir zemîn ile karye-i Bodi-Kebir ve hâsılı tahtında seb'-i 'gallât ve ispenç ve hinta ve şâ'ir ve resm-i bostân yekûn ma'a-gayrihû sekiz bin akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a-gayrihâ birikdirilüb yirmi bin akçe Anabolu kal'asının süvâriyân-ı cânib-i yesâr ağalığına mahsûs bir ze'âmet ve berâtıyla mûmâ-ileyh [Hasan] ²²⁵bin Ali zîde kadruhûnun üzerinde olub ve yine Anabolu nâhiyesine tâbi' on dört çiftlik ve bir kenîsâ ve bir zemîn ile çiftlik-i Samakoyalı der-vâdî-i Koçolovdi hudûdu ve hâsılı tahtında hinta ve şâ'ir yekûn ma'a-gayrihâ altı bin dört yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle olduğu tahrîr ve defter-i icmâlde yine nâhiye-i karye-i çiftlik-i.... ve gayrihû ile birikdirilüb on altı bin beş akçe yekûnundan dokuz bin akçesi ifrâz ve ma'a-gayrihâ birikdirilüb on bin akçe Anabolu kal'asının yerlü cebeci başılığına mahsûs bir gedik tîmâr ve berâtıyla Hasan veled-i İsmail üzerinde ve yekûn-ı mezbûrun yedi bin beş yüz akçesi dahî ifrâz ve olduğu Anabolu kal'asının yerlü topçu başılığına mahsûs bir gedik tîmâr ve berâtıyla Mustafa veled-i Mehmed üzerinde olub gedik tîmârlarıyla kal'a-i mezkûrenin yerlü topçu başısı olan Mehmed Hüseyin yedinde olan berâtın virüb gedik tîmârı mezkûrdan hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden bin yüz yetmiş yedi senesi zi'l-ka'desinin yirmi beşinci gününde oğlu mezkûr Mustafa'ya tevcîh

²²⁵ Hüseyin bin Ali olarak hükmün başlangıcında verilen isim katip tarafından Hasan olarak yazılmıştır.

olunub yetmiş sekiz senesi muharremi selhinde berât eylemesiyle mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere ‘amel olunmak için emr yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

46. sayfa 2. hüküm

Oloviç kâdîsına hüküm ki

Derviş İbrahim ve Mahmud ve Mehmed zîde kadruhûm gelüb havâss-ı hümâyûnumdan ber-vech-i mâlikâne iştirâken berât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları mâlikâneleri karyelerine kazâ-i mezbûre tâbî‘ Eflâkân-ı Oloviç ve tevâbî‘ karyeleri mefrûzu’l-kalem ve maktû‘u’l-kadem min-küllî’l-vücûh serbest olub rüsûm-ı serbestiyyesine hâriçden müdâhale olunmak îcâb itmez iken mîr-i mîrân ve mîrlivâ ve mütesellim ve sâ’ir ehl-i ‘örf tâ’ifesi taraflarından hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve ol-vechile mukâta‘a-i mezbûr mahsûlünün küllî kesr ve noxsân terettübüne bâ’is ve bâdî oldukların bildürüb men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın imdi havâss-ı hümâyûn karyeleri mefrûzu’l-kalem ve maktû‘u’l-kadem serbest olmak kânûn-ı mukarrer olmağla hâriçden kat‘en dahl olunmak câ’iz değildir bu bâbda kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

46. sayfa 3. hüküm

İhlevne kâdîsına hüküm ki

İhlevne kazâsı ahâlîsi gelüb yerlüden nâ’ib olmak memnû‘ iken kazâ-i mezbûrda sâkin Ahmed Efendi dimekle marûf kimesne yerlüden olmağla her gelen kâdîlarına fart-ı mekîn hâlâ kazâ-i mezbûrede nâ’ib olub iki hâsım da‘vâ ile mahkemeye vardıklarında nâhak olan kimesneden ahz-ı rüşvet ile ol tarafa himâye ve ibtâl-ı hakka bâ’is ve bunun emsâli zulm ve te‘addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğergün olduğun bildürüb mezbûr niyâbetden ‘azl ve fîmâ-ba’d niyâbet hidmetinde istihdâm olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 179

47. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Nevesine kâdîsına hüküm ki

Nevesine kazâsı sâkinlerinden Murad nâm kimesne arz-ı hâl idüb tüccar tâ’ifesinden Cevlak oğlu Yasef nâm Yahûdi mukaddemâ bundan hukûk-ı iddi‘â ve sâbıkâ Bosna vâlisi huzûrunda lede’l-murâfa‘a Yahûdi-i mesfûrun da‘vâsı mahz-ı nüzûr olduğun

şer'an zâhir ve nümâyân olmağla bî-vech-i şer'î mu'ârazadan men' birle cânib-i şer'den bunun yedine hüccet-i şer'iyye virilmişken Yahûdi-i mesfûr kâni' olmayub mugâyir-i hüccet-i şer'iyye her bâr ta'cîz ve ızrârdan hâlî olmaduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb yedinde olan fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyye müceblerince 'amel olunub Yahûdi-i mesfûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i fetvâ-yı münîfe ve hüccet-i şer'iyye zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görülmek için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

47. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Klis kâdîsına hüküm ki

Zu'amâdan İbrahim veled-i Mustafa zîde kadruhû ile erbâb-ı tîmârdan Mustafa ve Mahmud veledân-ı Osman nâm sipâhîler südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüb Klis sancağında vakıflı muzâfâtından Petrona-polye(?) nâhiyesinde ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş ve gayrıden on dört bin yüz otuz üç ber-vech-i tekmîl yirmi bin akçe ze'âmete mûmâ-ileyh İbrahim veled-i Mustafa ve yine ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş el-mezbûre ve gayrıden on bin akçe tîmâra dahî merkûmân Mustafa ve Mahmud veledân-ı Osman ber-vech-i iştirâk başka başka berâvât-ı şerîfimle mutasarrıflar olub ze'âmet ve tîmârlarının baş kalemi olan ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş el-mezbûrenin hâsılı tahtında ber-müceb-i tashîh-i icmâl Zadre ve Şinik ve Travgad iskelelerine 'iber-i uhrâdan(?) 'ubûr iden celebkeşândan beher re's gâvdan birer rub' alunur hâriç ez-defter ve bu defter-i hâkânîde mukayyed olmağla hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kadîm bir dürlü ta'allül ve nizâ' olunmak iktizâ itmez iken ba'zı muhtekirler Gracova tarafında iştirâ ve cem' eyledikleri gâvlardan mahall-i mezkûrede ber-müceb-i defter-i hâkânî kadîmîsi üzere bâc virmemek sevdâsıyla doğru tarîkden iskelehâ-i mezbûreye uğratmayub hafî ve kaçamak yollardan imrâr ve ol-vechile ze'âmet ve tîmârları hâsılâtının kesr ve noksânına bâ'is ve bâdî oldukların bildürüb defter-i hâkânî mücebince 'amel olunub celebkeşânlara mugâyir-i kadîm ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda Klis sancağı Alaybegisi Yusuf mektûb gönderüb livâ-i mezbûrda ve nâhiyesinde ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş ve gayrıden iki bin akçe tîmâra mutasarrıf olan Mehmed ve Hasan nâm kimesneler nizâ' üzereleriken mabeynlerine müslihûn girüb tîmâr-ı mezbûr yirmi bin akçelik kılıç ze'âmet olmağa tahammülü olmağla yirmi bin akçe kılıç ze'âmet olub onar bin akçelik üzere mezbûrâna

virilmek üzere bin elli altı senesinde tevkî'i kalemiyle sebt-i defter olundukda ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş ve nâhiye-i Dragor Delür(?) Pir Hüseyin hevâ ve Tremkertir (?) ve gayrihû ve Brad sükkânı yude(?) mukâta'a-i kal'a-i mezbûr Endergîf(?) ve yasağ ve ihtisâb-ı ihzâriyye ve Girahit(?) serseki müruat (?)der-Vireye (?) kün (?)celeblerden ve bâc-ı bâzârı ve sâhib-i tîmâra virile hâriç ez-defter ber-vech-i tahmîn yirmi bin akçe yazusu onar bin akçe iki hisse olmak üzere defter-i icmâl sebt-i defter olundukdan sonra Klis sancağında Serviye (?) nâhiyesinde ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş ve gayrıden yirmi bin akçe mutasarrıf olduğu ze'âmeti bî-hâsıl olup mesârif-ı seferiyyesine vefâ itmeyüb münhall kalmış olmağla Zadre ve Şinik ve Travgad iskelelerine Gracovadan 'ubûr iden celebkeşândan beher re's gâvdan bâc 'ubûr alına gelüb lâkin kimesnenin kayd ve berâtına dâhil olmayub hâriç ez-defter olmağla zikr olunan iskelelerden bâc-ı 'ubûr ze'âmete ilhâk olunmak için Klis sancağı ahâlîsinin zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ve Bosna Beglerbegisi dahî 'arz itmeğle bâc-ı 'ubûr iskelelerden alınageldiği üzere 'ubûr iden celebkeşândan beher re's gâvdan birer rub' alınagelmiştir deyû 'arz ve mahzar olunmağla oldahî bin yüz yirmi dört senesinde bilâ-yazu defter-i icmâlde sâlifü'z-zikr (48.sayfa) ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş ve gayrihû tahtına tevkî'ı kalemiyle sebt-i defter olunub on bin akçesi defter-i hâkânîde mestûr olmak üzere merkûm İbrahim veled-i Mustafa ve ol-mikdârı dahî mezkûrân Mustafa ve Mahmud veledân-ı Osman kaydlarında olup bu takdîrce ber-mûceb-i tashîh-i icmâl defter-i hâkânîde mestûr olmak üzere ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-yı kal'a-i Dirniş ve tahtında mezkûr mahallere giren celebler ve bâc-ı bâzar-ı rüsûmât-ı kadîmden tîmâr-ı mezkûr mutasarrıfları ne-vechile ahz u kabz idegelmişler ise kadîmîsi üzere Zadre ve Şinik ve Travgad iskelelerine Gracova'dan 'ubûr iden celebkeşândan beher re's gâvdan birer rub' bâcı dahî zikr olunan mahallerde kadîmîsi üzere tîmâr-ı mezbûr mutasarrıfları tarafından ahz u kabz olunmak iktizâ eyledüğü iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim defter emînî olan Abdullah dâme mecduhû 'arz itmeğle defter-i hâkânîde mestûr olduğu üzere Zadre ve Şinik ve Travgad iskelelerine Gracova'dan 'ubûr iden celebkeşândan beher re's gâvdan ber-mûceb-i tashîh icmâl-i merkûmûnun kayd ve berâtlarına dâhil birer rub' bâc defter-i hâkânî ve emîn-i mûmâ-ileyhin 'arzı mûcebince mahall-i mezbûrede kadîmîsi üzere mezkûrun taraflarından ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ve emîn-i mûmâ-ileyhin 'arzına mugâyir bir ferdi ta'allül ve nizâ' itdirilmemek için emr-i şerîfim sudûrû bâbında bi'l-fi'il re'isü'l-küttâbım olan Ömer dâme mecduhû i'lâm itmeğın i'lâmı mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

48. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve İhlevne kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i Akhisar'dan Mehmed nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bu kazâ-i mezbûr muzâfâtından Glamoç nâhiyesine tâbi' Balcık (?) nâm karyeden müteveffâ Hasan sipâhînin kızı Asiye nâm bîkr-i bâliğa nefsinin şu kadar akçe mehr ile buna tezvîc için tarafından dayısı Ahmed nâm kimesneyi vekîl idüb oldahî mezbûreyi şühûd mahzarlarında ol-mikdâr akçe mehr ile buna tezvîc itmeyle akd-i mezbûr şer'an sahîh ve dahl îcâb itmez iken mezbûre ber-vech-i muharrer üzere tezvîc olduktan sonra ben nâdim olub akd-i mezbûru fesh iderim deyû hilâf-ı şer'-i şerîf nizâ'-i şürû' ve gadr murâd eyledüğün ve bu babda şeyhü'l-islâm'dan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb şer' ile görülüb ber-mûceb-i fetvâ-yı şerîfe menkûhesi mezbûre kendüye alıvirilüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğün mahallinde şer' ile görülmek için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

48. sayfa 3. hüküm

İhlevne kazâsı civârında vâki' mevlânâ Nevesine kâdîsına hüküm ki

İhlevne kazâsı ahâlîsi gelüb kâdîlar ve nâ'ibler devre çıkmak memnû' iken bunların kâdîları olan Ahmed nâm kâdî kadîmden kâdîlar oturageldiği mahkemede oturmayub devre çıkub karye be karye gezüb fukarânın ehl ü 'ıyâllerile sâkin oldukları evleri üzerine konub müft ü meccânen yem ve yemek ve koyun ve kuzu ve sâ'ir zahîre alub ve içlerinden biri fevt oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibesi olmayub cümle verese hâzır ve kibâr olub kısmet taleb itmezler iken cebren kısmet idüb ve resm-i kısmet ziyâde olmak için müteveffânın metrûkatın ziyâde tutub vücûh-ı hayrâta vasiyet olunan akçenin sülüs ve humsu bizimdir deyû alub ve resm-i 'avn-ı nikâh ve hücec-i şer'iyeye ve 'ıtknâme ve sâ'ir 'arzlar için sicillâta sebt olunan kasabalardan resm-i sicil ve iktizâ ve mürâseleden kânûndan ziyâde akçe alub bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğergün olduğun bildürüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve dîvân-ı hümâyûnum kaleminden su'âl oldundukda kâdîlar ve nâ'ibler kadîmî mahkemede oturub devre çıkmayub karye be karye gezmeyüb dâ'vet olunub vardıkda bir münâsib mahalle konub icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyeye idüb fukarânın müft ü meccânen zahîrelerin ve resm-i kısmet ve hüccet ve sâ'ir mevâddan kânûn üzere ta'yîn olunandan ziyâde akçelerin almayub bir-vechile zulm ve te'addî itmemeleri için kânûn üzere mufassalan emr-i şerîf

yazıla gelmişdir deyû derkâr olmağla kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1179

49. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Klis kâdîsına hüküm ki

Zu‘amâdan kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân İbrahim veled-i Mustafa zîde kadruhû ile erbâb-ı tîmârdan Mustafa ve Mahmud veledân-ı Osman nâm sipâhîler gelüb Klis sancağında Petrona-polye (?) nâhiyesinde ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-i kal‘a-i Dirniş ve gayrıden on dört bin yüz otuz üç ber-vech-i tekâmîl yirmi bin akçe ze‘âmete mûmâ-ileyh İbrahim veled-i Mustafa ve yine ihtisâb-ı ihzâriyye el-mezbûre ve gayrıden on bin akçe tîmâra dahî ber-vech-i iştirâk mezkûrân Mustafa ve Mahmud veledân-ı Osman başka başka berâvât-ı şerîfimle mutasarrıf olmalarıyla ze‘âmet ve tîmârları mülhakâtından Zadre ve Şinik ve Travgad iskelelerine Gracova’dan ‘ubûr iden celebkeşândan beher re’s gâvdan birer rub‘ alunur hâriç ez-defter deyû ber-mûceb-i tashîh-i icmâl bunların kayd ve berâtlarına dâhil olub âhardan dahl ve ta‘arruz olunmak iktizâ itmez iken ecânibden Gracova patikası bölükbaşısı ve sâ’ir ba‘zıları hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve bâc-ı ‘ubûr-ı mezbûrun ze‘âmet ve tîmârları tarafından ahz u kabzına mûmâna‘at ve te‘addiden hâlî olmadukların bildürüb ber-mûceb-i tashîh-i icmâl zikr olunan Zadre ve Şinik ve Travgad iskelelerine Gracova’dan ‘ubûr iden celebkeşândan beher re’s gâvdan birer rub‘ bâc ‘ubûrları ze‘âmet ve tîmârları tarafından ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî âheri dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb zâhir olan müdâhale ve te‘addileri men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâle mürâca‘at olundukda Klis sancağında ve nâhiyesinde ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-i kal‘a-i Dirniş ve gayrıden iki bin akçe tîmâra mutasarrıf olan Mehmed ve Hasan nâm kimesneler nizâ‘ üzereler iken mâbeynlerine muslihûn girüb tîmâr-ı mezbûr yirmi bin akçelik kılıç ze‘âmet olmağa tahammülü olmağla yirmi bin akçe ze‘âmet olub onar bin akçelik üzere mezbûrâna virilmek üzere bin elli altı senesinde tevkî‘i kalemiyle defter-i icmâle sebt-i defter olundukdan sonra livâ-i mezbûrda Boron nâhiyesinde ihtisâb-ı ihzâriyye ve bâd-ı hevâ-i kal‘a-i Dirniş ve gayrıden yirmi bin akçe ze‘âmete mutasarrıf Mustafa’nın ze‘âmeti bi-hâsıl olub mesârıf-ı seferiyyesine vefâ itmeyüb mahall-i merhamet olmağla Zadre ve Şinik ve Travgad iskelelerine Gracova’dan ‘ubûr iden celebkeşândan beher re’s gâvdan bâc-ı ‘ubûr alınagelüb lâkin kimesnenin kayd ve berâtına dâhil olmayub hâriç ez-defter olmağla zikr olunan iskelelerden bâc-ı ‘ubûr ze‘âmetine ilhâk olunmak için Klis sancağının zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârı ve Bosna

Beglerbegisi dahî ‘arz itmeğle bâc-ı ‘ubûr iskelelerden alınageldiği üzere ‘ubûr iden celebkeşândan beher re’s gâvdan birer rub’ alınagelmiştir deyû ‘arz ve mahzar olmağla oldahî bin yüz yirmi dört senesinde bilâ-yazu ile defter-i icmâlde sâlifü’z-zikr ihtisâb-ı ihzârîyye ve bâd-ı hevâ-i kal‘â-i Dirniş ve gayrihû tahtına tevkî’i kalemiyle sebt-i defter olunub ve hâlâ zikr olunan yirmi bin akçenin on bin akçesi merkûm İbrahim veled-i Mustafa’nın ze‘âmeti mülhakâtı ve ol-mikdârı dahî mezkûrân Mustafa ve Mahmud veledân-ı Osman’ın iştirâken tîmârları olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i emr-i münîf zabtına mûmâna‘at olunmamak üzere emr-i şerîfim tahrîri bâbında iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim bi’l-fi‘il defter emînî olan el-hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû ‘arz itmeğın ‘arzı mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 1179

49. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Klis kâdîsına hüküm ki

Klis sancağı yüz yetmiş yedi senesi sevvâlinin altıncı gününde emîrû’l-ümerâ-il-kirâm Taşlıcalı Mehmed dâme ikbâluhûya ve ba‘dehû yüz yetmiş sekiz senesi zi’l-ka‘desinin on üçüncü gününde emîrû’l-ümerâ-il-kirâm Gazi Mehmed dâme ikbâluhûya tevcîh olduğu livâ-i mezbûrda vâki‘ kazâlardan livâ mutasarrıfıyçün ‘âdet-i belde üzere rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca iki bin yüz seksen gurus rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra gelince kezâlik ol-mikdâr gurus imdâd-ı hazariyye tertîb kılınub ve azli vuku‘unda halef ve selef herkes tevcîhî târîhine göre kıste’l-yevm hesabı üzere hissesine isâbet ideni ahz u kabz eylemek şürût-ı hazariyyeden olduğu dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz tevcîhât ve hazariyye defterlerinden bâ‘de’l-ihrâc halef ve selefin mahallinde ma‘rifet-i şer‘ ve cümle ma‘rifetleriyle hesâbları görölüb mükerrer hazariyye mutâlebesinden hazer olunarak hazariyye-i mezbûreden tevcîhî târîhinden ‘azli gününe gelinceye dek kıste’l-yevm hesabı üzere mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh Taşlıcalı Mehmed Paşa’ya isâbet iden hazariyyesinin tahsîliyçün bundan akdem emr-i ‘âlî sâdır olmuşiken halefi mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh yüz yetmiş sekiz senesi hazariyyesinin cümlesi bana râcî‘dir deyû mutâlebeleriyle ta‘cîz ve nizâ‘dan hâlî olmayub gadr-ı küllî irâdesinde olmağla mahallinde ma‘rifet-i şer‘ ile hesâbları rû‘yet olunub sene-i mezbûre mahsûben livâ-i mezbûr mutasarrıfıyçün ‘âdet-i belde üzere tertîb ve ta‘yîn olunan ol-mikdâr hazariyyeden mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh Gazi Mehmed Paşa’ya tevcîhî târîhinden kıste’l-yevm hesabı üzere hissesine isâbet ideni ahz u kabz eyledikten sonra mugâyir-i şürût-ı hazariyye sene-i mezbûre hazariyyesinin cümlesi bana râcî‘dir deyû selefi mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhin tevcîhî târîhinden kıste’l-yevm hesabı

üzere hissesine isâbet iden hazariyyeyi mutâlebeleriyle bir dürlü ta'cîz ve nizâ' itdirilmemek için emr-i şerîfim sudûrunu mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh Taşlıcalı Mehmed Paşa 'arz-ı hâliyle istid'â eylediği ecilden sin ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsiz şurût-ı hazariyye mûcebince 'amel olunub mugâyir-i şurût ve bilâ-mûcib mutâlebeden men' olunmak bâbında fermân-ı 'âlî yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 179

50. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve İhlevne kâdîsına hüküm ki

Hasan nâm kimesne gelüb Bosna sancağında İhlevne nâhiyesine tâbi' çiftlik-i Foça ve gayriden dört bin ber-vech-i tekâmîl altı bin akçe tîmâr-ı mezbûr yüz elli yedi rûznâmçesinde berâtıyla Hasan üzerinde iken yetmiş sekiz senesinde kasr-ı yedinden yüz yetmiş dokuz senesinde Veli'ye tevcîh ve hâlâ berâtıyla üzerinde olmağla mezkûr Hasan tîmâr-ı mezbûrun mutasarrıf ve hizmet-i hümâyûnunda mevcûd olub ve çiftlik-i mezbûrun hâsılı tahtında defter-i hâkânîde 'öşr yazılmağla mutasarrıfı İbrahim Paşa-zâde Mustafa Beg'den mahsûlun almak üzere tarafından Derviş Beg dimekle ma'rûf kimesneyi tevkîl ve ol dahî vekâleten ahz ve bana teslîm iderleriken işbu sene-i mübârekede merkûm Mustafa tezvîrâta sülûk ve vekîl-i mezbûre tîmâr-ı mezbûr senin sepet tîmârındır deyû altmış dört senesinde yetmiş sekiz senesine gelince vekîl-i mezbûre vireceği olub ol dahî bundan taleb eylediğün bildürüb sinîn-i mezkûrenin 'öşr-i mahsûlü zirâ'at idenlerden alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn mürâca'at oldukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed ve tîmâr-ı mezbûrun mutasarrıfı sâbık Hasan merkûm Hasan mıdır ve inhâsı nefsu'l-emre muvâfık mıdır değil midir hasm-ı muvâcehesinde subût muhtâc olduğuna binâ'en husûs-ı mezbûr husemâ mahzarlarında ahad tarafına gadr ve himâye olmayarak nehc-i şer'-i müstakim üzere rü'yet ve'l-ba'de's-subût fasl-ı hasm ve ihkâk-ı hakk olmağa tevakkuf ider umûrdan olmağla vech-i meşrûh üzere husûs-ı mezbûr husemâ mahzarlarında ahad tarafına gadr ve himâye olunmayarak mahallinde şer'ile görülüb ihkâk-ı hakk olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 1179

50. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Ostroliçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Kozanlık nâm karyeden Ömer nâm kimesne sütte-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bundan akdem Mustafa Ağa dimekle ma'rûf kimesne karye-i

mezbûrede vâki' çiftlik emlakı bunun karındaşı Osman nâm kimesneye hibe-i sahîha-i şer'iyye ile hibe ve teslîm ve yedine temessük virilüb karındaşı dahî bir müddet zabt ve tasarruf eyledükden sonra fevt olub bunlara intikâl ba'dehû merkûm Mustafa dahî fevt olmağla mezbûr Mustafa'nın oğlu Ahmed nâm kimesne dahî zikr olunan çiftlik emlakı bunların mülkü olduğunu ikrâr ve yedlerine temessük virüb dahl îcâb itmez iken şimdi karye-i mezbûrede Molla Rıdvan dimekle ma'rûf kimesne kâh ben satun alırım ve kâh mezbûr Osman bana ikrâhen virdi deyû üzerine şer'an bir nesne sâbit olmadan bin yüz yetmiş beş senesinde fuzûlî zabt idüb ziyâde gadr eyledüğün bildürüb şer'ile görülüb mezbûrun fuzûlî zabt eylediği çiftlik emlakı alıvrilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 1179

50. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Akhisar kâdisına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Vesele-İstraze nâm karye sâkinlerinden Mehmed Beşe dimekle ma'rûf kimesne gelüb babası mütevellî Mehmed bin el-Hâcc Yusuf nâm kimesne yine kazâ-i mezbûre tâbi' karye-i mezbûre nezdinde küçük köy nâm mahalde nehr-i Vesele üzerinde dâ'ir mutasarrıf olduğu altı göz mülk âsiyâb ile sakf tahtında bir mülk kettân dibeği ve hâl-i hayât ve kemâl-i 'akl ve sıhhatinde yirmi sene mukaddem şuhûd mahzarında buna hibe ve teslîm ve bu dahî tesellüm ve karye-i mezbûre toprağında mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudûd yerlerini [yerlerini]²²⁶ rızâsı ve sâhib-i arz ma'rifetiyle ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz idüb babası hayatında altı sene ve fevt olduktan sonra ve on dört seneden berü zirâ'at ve harâset ve emlak-ı mezkûru tasarruf idüb müdâhale olunmak îcâb itmeyüb ve bu makûle on sene mürûr iden toprak ve bilâ-gadr-ı şer'î on beş sene mürûr iden emlak da'vâsının istimâ'ı memnû' iken Bukovine karyesinden karındaşları Hacı Hasan ve Molla Salih dimekle ma'rûf kimesneler zuhûr ve sinîn-i mezbûreden babamız müteveffâ-yı mezkûrun sana yerleri ferâğını ve emlak-ı mezkûru hîbesini tutmayuz hisse isteriz deyû müdâhale ve tarafından vekîl-i şer'îsi merkûmlarıyla murâfa'a olunduklarında müdâhaleleri şer'ile men' olunmuş iken ızrâr ve rahne irâdesiyle yine ol-vechile rencide ve ta'cîzden hâlî olmadıkların bildürüb men' u def' olunmak bâbında hükmi hümayûnum ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 179

²²⁶ Katip tarafından iki defa yazılmıştır.

51. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve İhlevne kâdisına hüküm ki

Tîmâr karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi' Miliç ve Rahova ve Bogotaş nâm karye re'âyâları gelüb bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen a'şâr ve rüsûm-ı ra'iiyyet ve sâ'ir hukûk ve rüsûmlarını kânûn ve defter mücebince karyelerinin zâbitlerine edâ idüb ve üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken kazâ-i mezbûrda sâkin kurâ-i mezbûrenin sâbık mültezimi olan Derviş Beg dimekle ma'rûf kimesnenin yüz yetmiş yedi senesinde iki def'a hilâf-ı şer'-i şerîf zulmen bi-gayr-ı hakkın altışar yüz gurusların ahz ve gadr eyledüğün bildürüb şer'ile görülüb hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakkın ahz eyledüğü meblağ-ı mezkûr alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 179

51. sayfa 2. hüküm

Akhisar kâdisına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Gorna-Olofça nâm karyeden Veli nâm kimesne gelüb karye-i mezbûre toprağında vâki' kadîmden tapu ile virilüb zirâ'at olunagelen ma'lûmetü'l-hudûd yerlerin mutasarrıf sâbıkı fevt olub oğlu ve sâ'ir tapu ile virilmesi ferman olunanlardan kimesnesi kalmayub kânûn üzere tapuya müstehakk oldukda bu sâhib-i arzdan resm-i tapu ile alub on seneden mütecâviz tapu temessükü mücebince zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmi sâhib-i arza edâ idüb müdâhale olunmak îcâb itmez iken karye-i mezbûreden Suma nâm zımmî sâ'irleriyle yek-dil ve ol yerler karye-i mezbûre mer'âsındandır deyû fuzûlî ve kadîme mugâyir bin yüz yetmiş sekiz senesinde alub zabt idüb gadr eylediklerin bildürüb şer'ile görülüb yerlerü kendüye alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 179

51. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Belgrad muhâfızına ve Belgrad mollasına ve Osad kâdisına hüküm ki

Hasan nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bunun tüccâr tâ'ifesinden Molla Hasan nâm kimesne zimmetinde yüz yetmiş sekiz senesinden berü yüz seksen beş gurus alacağı olub taleb murâd eyledikde mezbûr tüccârdan olduğundan kâh eyâlet-i Bosna'da vâki' Osad kazâsında ve kâh Belgrad kazâsı muzâfâtından Srebreniçe

nâhiyesinde bulunmak hâsebiyle hakkını ahz idemeyüb mağdûr olduğun bildürüb bulunduğü mahalde şer'ile görölüb ol-mikdâr guruş hakkı alıvirilüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görölmeğ için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 1179

51. sayfa 4. hüküm

Saraybosna kâdîsına ve eyâlet-i Bosna'da vâki' sâ'ir kuzât ve nüvvâba hüküm ki

Bosna eyâleti 'avâtıf-ı 'aliyye-i hüsvânemden işbu sene-i mübâreke zi'l-ka'desi guresinden Köprülü-zâde Vezîrim el-Hâcc Ahmed Paşa edemâ'l-lah-ı te'âlâ iclâlehüya tevcîh ve ihsânım olub müşârun-ileyh varıncaya dek zabt u rabt-ı memleket ve muhâfaza-i sugûr ve ra'iyete kâdir tarafından bir mütesellim nasbı lâzımve mühim olmakdan nâşî kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân [] zîde mecduhû eyâlet-i mezbûre mütesellim nasb u ta'yîn olunmağla mütesellimlik-i mezbûr târîh-i mezbûrden mûmâ-ileyhe zabt u rabt ve 'â'idât ve vâridâtı olageldiğ vech üzere ahz u kabz itdirilmek için emr-i şerîfim sudûrunu dergâh-ı mu'allâm kapucu başlarından vezîr-i müşârun-ileyhin kapu kethüdâsı olan Mir Affan dâme mecduhû 'arz-ı hâliyle istid'â itmeğın vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak fermânım olmağın imdi mütesellimlik-i mezbûr târîh-i mezbûrden mûmâ-ileyh zabt u rabt ve 'â'idât ve vâridâtı her ne ise olgeldiğ vech üzere ahz u kabz itdirilüb mütesellimliği 'umûruna bir ferdi müdâhale ve mûmâna'at itdirilmemek bâbında fermân-ı 'âlî yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 179

52. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Sokol nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Zu'amâdan Ahmed zîde kadruhû gelüb İzvornik sancağında İptiçar nâhiyesinde Gorna-Zlavetine (?) nam karye ve gayrıden otuz yedi bin sekiz yüz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğ ze'âmeti mülhakâtından Sokol nâhiyesine tâbi' çiftlik-i Kaban Mehmed der-yed-i Behram ve Receb ve Mustafa ve hâlâ der-tasarruf Mustafa veled-i Durali der-kurb-i varoş-ı Sokol tasarruf idüb sâhib-i arza edâ ider hâsıl elli akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde çiftlik-i Behram ve Receb ve Mustafa nezd-i voroş-ı Sokol deyû beş yüz akçe yazı ile tahrîr ve karye-i Gorna-Zlavetine el-mezbûre ve ma'a-gayrıhâ birikdirilüb ol-mikdârı yedi bin sekiz yüz akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh Ahmed'in ze'âmeti olduğ defter-i hâkânîde mukayyed olmağla çiftlik-i mezkûr ber-mûceb-i defter-i hâkânî ze'âmeti tarafından müstakillen zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu ahz u kabz olunagelmeğle hilâf-ı defter-i hâkânî âhardan

bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken ecânibden Sokol kal'ası sükkânından Murad ve Hüseyin nâm kimesneler zuhûr ve çiftlik-i mezkûrde senin alakan yokdur deyû müdâhale ve fuzûlî ve bilâ-sened mahsûl ve rüsûmûn birkaç seneden berü tagallüben ahz ve bundan akdem murâfa'alarında dahî fuzûlî aldıkları mahsûl ve rüsûmûn edâsına tenbîh dahî olunmuş iken edâda ta'allül ve muhâlefet eylediklerin bildürüb sâlifü'z-zikr çiftlik ber-mûceb-i defter-i hâkânî kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu kânûn mûcebince ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb berâtı mûcebince tahvîli târîhine düşüb mezbûrânın fuzûlî aldıkları mahsûl ve rüsûm alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 1179

52. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Mostar kâdîsına hüküm ki

Mostar kazâsından Hacı Hüseyin nâm kimesne gelüb yine kazâ-i mezbûre sükkânından Kato oğlu Molla Mustafa dimekle ma'rûf kimesne kazâ-i mezbûr muzâfâtından Blat nâhiyesine tâbi' Ozarik ve Belgradcık nâm karyelerde vâki' mutasarrıf olduğu mülk çiftlik menzilinî mârifet-i şer' ile ve ma'lûmetü'l-hudûd yerlerini ve kadîmî otunbiçilür çayırını altı yüz guruş bedel mukâbelesinde rızâsı ve sâhib-i arz ma'rifetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî bir seneden mütecâviz yerleri zabt ve zirâ'at ve çayırın otunbiçüb ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb ve mülk çiftlik menzillerini tasarruf eyleyüb müdâhale olunmak icâb itmez iken merkûm Mustafa şirrete sâlik ve bey' ve ferâğıma nâdim oldum deyû müdâhale ve murâfa'a-i şer' olduklarında buna hükm birle hüccet-i şer'iyeye virilmişiken mütegellibeye istinâden bin yüz yetmiş sekiz senesinde çiftlikleri ve yerleri ve çayırı ve senedlerini yedinden cebren alub zabt eyleyüb küllî gadr eyledüğün ve mukâvemete kudreti olmayub mağdûr olduğun bildürüb şer' ile görülüb çiftlik menzilleri ve yerleri ve çayırı ve senedleri kendüye alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer' ile görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 179

52. sayfa 3. hüküm

Kamengrad kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Çetine (?) kal'ası neferâtından Selim ve Latif ve es-Seyyid Hasan ve ma'lûmu'l-esâmî kimesneler südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb bunlar Kamengrad kasabası toprağında vâki' yedlerinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince mutasarrıf oldukları ma'lûmetü'l-hudûd yerlerin kırk iki seneden mütecâviz beher sene zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb hilâf-ı kânûn âhardan bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmeyüb ve bu makûle on sene mürûr iden toprak da'vâsının istimâ'ı memnû' iken Kladuş kal'ası neferât ve ahâlîsinden Süleyman ve Ali ve Abdullah ve sâ'irleri zuhûr idüb ol yerler sinîn-i merkûmdan mukaddem bizim idi yedinizden aluruz deyû hilâf-ı kânûn ve yedlerinde olan senedâtlarına mugâyir müdâhale ve te'addiden hâlî olmadıkların bildürüb mezbûrların hilâf-ı kânûn ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te'addileri men' u def' ve vech-i meşrûh üzere olan yerleri kemâkân yedlerinde olan tapu temessükü kendülere zabt itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 117(9)

53. sayfa 1. hüküm

Akhisar nâ'ibine hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyh Mustafa Fehmi zîde ilmuhûsun mektûb gönderüb tîmâr karyelerinden Akhisar kasabası muzâfâtından Kopriz nâhiyesine tâbi' Blagay nâm karye ahâlîsi meclîs-i şer'e varub karye-i mezbûre toprağında Himar nâm mevzi'de vâki' ma'lûmetü'l-hudûd yerleri izn-i sâhib-i arz ile tahrîrden sonra çayır idüb beher sene otun biçüb 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldikleri temessükle çayırlarını âhere îcâr eylediklerinde dahl olunmak îcâb itmez iken karye-i mezbûre sipâhîsi olan Uskovine nâhiyesinde İsparoşa (?) nâm karye ve gayrıden on bin akçe tîmâra mutasarrıf Salih veled-i Ali nâm sipâhî hâsıl olan otağından berâtı yazusuna göre hissesine düşen 'öşr ve resmin ahz u kabzına kanâ'at itmeyüb ol çayırların îcâresini dahî ben alurum deyû hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale birle te'addiye ictisâr ve ahvâlleri diğergün olmağla sipâhî-i mezbûrun hilâf-ı kânûn ol-vechile olan te'addîsi men' u def' olunmak bâbında vâki' hâlî hükm-i hümâyûn virilmek ricâsına bi'l-iltimâs 'arz ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kopriz nâhiyesine yirmi dokuz 'aded baştına ile karye-i Blagay....ve her birine ve mahsûl-ı haymâna ve bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve polaçine ve tapu-yı zemîn yekûn ma'a-gayrîhû üç bin altı yüz akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde Uskovine nâhiyesinde İsparoşa (?) nâm karye ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb otuz üç bin dört yüz on yedi akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun yirmi bin akçesinden icmâl bozulmamak

üzere on bin akçesi merkûm Salih veled-i Ali'nin tîmârî ve bâkîsi müştarekleri kaydlarında olduğu mestûr ve mukayyed ve dîvân-ı hümâyûnum kaleminden kânûnı su'âl olundukda münâzi'-i fihâ olan yerler sâlifü'z-zikr karye toprağında kadîmî otlak yerlerinden olmayub karye-i mezbûre ahâlîsi tahrîrden sonra izn-i sâhib-i arz ile çayır idüb ve beher sene otun biçüb 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldikleri temessükle çayırları ise ol-makûle çayırlarını âhere îcâr ve hâsıl olan olmadığından 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ eylediklerinden sonra ol çayırların îcâresine sâhib-i arzın müdâhale[si] mugâyir-i kânûndur deyû tahrîr olunmağla defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi'l-ka'de) Sene 179

53. sayfa 2. hüküm

Bosna mollasına ve Bosna eyâletinde vâki' sâ'ir kuzât ve nüvvâba hüküm ki

Bosna eyâleti Hersek sancağı ilhâkıyla 'avâtıf-ı 'aliyye-i hüsrevânemden sâbıkâ Ağrıboz ve Karlılı sancakları mutasarrıfı Köprülü-zâde Vezîrim el-Hâcc Ahmed Paşa edâma'l-lâh-u te'âlâ iclâlehûya işbu sene-i mübâreke zi'l-ka'desinin ikinci gününde bâhattı-hümâyûn tevcîh ve ihsânım olmağla eyâlet-i Bosna'da vâki' kazâlardan Bosna vâlilerîyçün 'âdet-i beled üzere rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca on dokuz bin üç yüz yetmiş buçuk guruş ve rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca dahî kezâlik ol-mikdâr guruş hazariyye tertîb ve ta'yîn kılınmağla hazariyye-i mezbûreden sene-i mezbûreye mahsûben müşâru'n-ileyhin tevcîhî târîhinden kîste'l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet iden hazariyye akçesi şurût-ı hazariyye mücebince tahsîli lâzım gelenlerden tamâmen tahsîl ve tarafından kabzına me'mûre edâ ve teslîm itdirilmek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu vezîr-i müşâru'n-ileyhin kapu kethüdâsı olub dergâh-ı mu'allâm kapucu başlarından iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mir Affan dâme mecduhû 'arz-ı hâliyle istid'â ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz tevcîhât-ı hazariyye tertîbî defterlerine mürâca'at olundukda eyâlet-i merkûme livâ-i mezbûr ile târîh-i mezkûrde müşâru'n-ileyhe tevcîh olunduğu ve eyâlet-i Bosna'da vâki' kazâlardan Bosna vâlilerîyçün 'âdet-i beled üzere rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca on dokuz bin üç yüz yetmiş buçuk guruş ve rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca kezâlik ol-mikdâr hazariyye tertîb ve tesvîye kılınmağla 'azl vukû'unda halef ve selef herkes tevcîhi târîhinden kîste'l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet ideni ahz u kabz eylemek şurût-ı hazariyyeden olduğu der-kenâr olmağla şurûtu mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi'l-ka'de) Sene 179

53. sayfa 3. hüküm

Hersek sancağında vâki‘ kuzât ve nüvvâba hüküm ki

Hersek sancağı Bosna eyâletine ilhâken ‘avâtıf-ı seniyye-i mülükânemden sâbıkâ Ağrıboz ve Karlılı sancakları mutasarrıfı Köprülü-zâde Vezîrim el-Hâcc Ahmed Paşa edâma‘l-lâh-u te‘âlâ iclâlehûya işbu sene-i mübâreke zi‘l-ka‘desinin ikinci gününde bâ-hattı-hümâyûn tevcîh ve ihsânım olmağla Hersek sancağında vâki‘ kazâlardan Bosna vâlilerîyçün ‘âdet-i beled üzere rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca dört bin on altı guruş ve livâ mutasarrıfıyçün dahî sekiz bin yüz yirmi dört guruş rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca dahî kezâlik ol-mikdâr hazariyye tertîb ve tesvîye kılınmağla hazariyye-i mezbûreden sene-i mezbûreye mahsûben müşâru’n-ileyhin tevcîhî târîhinde kîste‘l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet iden hazariyye akçesi şurût-ı hazariyye mücebince tahsîli lâzım gelenlerden tamâmen tahsîl ve tarafından kabzına me‘mûre edâ ve teslîm itdirilmek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu vezîr-i müşâru’n-ileyhin kapu kethüdâsı olan dergâh-ı mu‘allâm kapucu başlarından Mir Affan dâme mecduhû ‘arz-ı hâliyle istid‘â ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz tevcîhât ve hazariyye tertîbî defterlerine mürâca‘at olundukda livâ-i mezbûr târîh-i mezbûrde vech-i meşrûh üzere müşâru’n-ileyhe tevcîh olunduğu ve Hersek sancağında vâki‘ kazâlardan Bosna vâlilerîyçün ‘âdet-i beled üzere rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca dört bin on altı guruş ve livâ mutasarrıfıyçün dahî sekiz bin yüz yirmi dört guruş ve rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca dahî kezâlik ol-mikdâr guruş hazariyye tertîb ve tesvîye kılınmağla ‘azl vukû‘unda halef ve selef herkes tevcîhî târîhinden kîste‘l-yevm hesâbı üzere hissesine isâbet ideni ahz u kabz eylemek şurût-ı hazariyyeden olduğu derkenâr olmağla şurûtu mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi‘l-ka‘de) Sene 179

54. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine hüküm ki

Fatma nâm hâtûn ile Halil ve Züleyha ve Zeyneb nâm yetimler rikâb-ı hümâyûnuma ‘arz-ı hâl sunub mezbûre Fatma’nın zevcînden ve mezbûrların babalarından muntakil Mehmed Şehrî dimekle ma‘rûf kimesne zimmetinde bâ-temessük üç bin guruş alacak hakları olub bundan akdem mezbûr âsitânede iken meblağ-ı mezbûr kendüden talep olundukda mücerred ibtâl-ı hakk sevдâsıyla bugün yarın deydü ‘avk ve te‘hîr iderek âsitâne-i sa‘âdetimden firâr ve varub eyâlet-i Bosna‘da Uskupyeli Mehmed Paşa’nın kethüdâlık hizmetinde olub meblağ-ı merkûm mektûb ile talep olundukda dahî kezâlik ta‘allül ve gadr murâd eyledüğün bildürüb çavuş mübâşeretiyile merkûm Mehmed âsitâne-i ‘aliyyeme ihzâr

olunmak bâbında sen ki Bosna vâlisi vezîr-i müşâru'n-ileyhsin sana hitâben emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden ta'yîn olunan çavuş mübâşeretiyle mezkûr Mehmed husemâlarıyla li-eclil murâfa'a âsitâne-i 'aliyyeme ihzâr olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 179

54. sayfa 2. hüküm

İzvornik kazâsı nâ'ibine hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Sarlıçe (?) nâm karye sâkinelerinden Kezban nâm hâtûn südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb mezbûre karye-i mezbûre toprağında Kılıç Ali zevcesi korusu dimekle ma'rûf mahalde biri dahî mülk-ı mutasarrıfe ve mâlike olduğu ma'lûmetü'l-hudûdunun beş yüz guruş bağçesini dört yüz gurusuna karye-i mezbûre sâkinlerinden Sakaleli oğlu Süleyman nâm kimesnenin yüz yetmiş dokuz senesinde bey' ve teslîm idüb meblağ-ı mezbûrdan mezbûre günâne bir akçe ve bir habbe virmeyüb zimmetinde kalub lâkin bey'-i mezbûre takrîr ve gabn-ı fâhiş vâki' olub mezbûre takrîr ve gabn-ı fâhiş vech-i şer' üzere isbât ve bağçe-i mezkûru taleb ve almak murâd eyledikde dürlü 'illet ve bahâne ile hilâf-ı şer'-i şerîf virmekde ta'allül ve muhâlefet üzere olduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb fetvâ-yı şerîfe mücebince şer'ile görülüb ber-müceb-i fetvâ-yı şerîfe icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 1179

54. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine hüküm ki

Bosna eyâletinde vâki' Banaluka kal'ası sükkânından Derviş Salih nâm kimesne gelüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde Bahore nâm karye ve gayrıdan on iki bin yedi yüz kırk dokuz akçe tîmâr mutasarrıfı Mehmed veled-i Osman'ın bilâ-veled ve karındaş fevtinden 'arz-ı hâliyle mücebince yetmiş yedi şevvâlinde el-Hâcc Mehmed bi'l-Bosna'ya tevcih ve berât olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve mezbûr Derviş Salih 'ammîm mezkûr Mehmed veled-i Osman fevt olub tîmâr-ı mezbûr ber-müceb-i şurût-ı ocaklık bana virilmek lâzım olmağla ecânibden merkûm Balyos el-Hâcc Mehmed alub kendüye gadr eylediği cümlelerin ma'lûmu olduğun bildürüb tîmâr-ı mezbûr 'ammîsi Mehmed'in fevtinden el-Hâcc Mehmed Balyos'un ref'inden kendüye tevcih olunmak bâbında istid'â ve on 'aded mühürleri mutâbık kıl'a-i Avanik mahzarlarını dahî ibrâz itmeğün sen ki vezîr-i

müşâru'n-ileyhsin mahallinde ashâb-ı vukûfdan su'âl ve 'ahbârlarını 'ala vechi's-sihha i'lâm eylemek için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 179

54. sayfa 4. hüküm

Saraybosna mollasına hüküm ki

Mustafa nâm kimesne gelüb Saraybosna kazâsına tâbi' Vecşara(?) nâm karye toprağında vâki' birbirine muttasıl mutasarrıf olduğu bağçe ve tarla ve çalu yerleri derûnda kadîmî mürûr ve 'ubûr olunacak tarîk-i 'am olmayub te'addî olunmak îcâb itmez iken yine karye-i mezbûreden Kaymakçı oğulları Ali ve Ömer nâm kimesneler zikr olunan bağçe ve tarla yerleri derûnundan tarîk-i ihdâs idüb araba ve hayvânâtlarıyla mürûr ve 'ubûrlarıyla itlâf ve küllî zarar itmeleriyle bundan akdem murâfa'a-i şer' olduklarında te'addîleri men' birle taraf-ı şer'den hüccet 'î'tâ olunmuşken mütenebbih olmayub yine ol-vechile te'addîden hâlî olmadıkların ve bu bâbda da'vâsına muvâfik şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyyesi mûcebince şer'ile görölüb hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i kadîm zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görölme için yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 1179

55. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve İsko nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Akhisar kal'ası mustahfızânından Yusuf veled-i Mustafa nâm mustahfız gelüb İsko nâhiyesinde çiftlik-i Alişâh kethüdâ ve gayrıden dört yüz otuz akçe gedik tîmar mutasarrıfı Mustafa bin Abdullah yeniçeri zümresinden olub terk-i kal'a ve ve târik-i hidmet olduğundan dizdârı Hasan 'arzıyla mezkûr Yusuf bin Mustafa'ya yüz yetmiş yedi senesi cemâziye'l-âhirinin yirminci gününde tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olmağla gedik tîmâr-ı mezbûru berâtı mûcebince zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmu ahz u kabz ve edâ eyledikde mezkûr Mustafa zabtına ve mahsûl ve rûsûmunun ahz u kabzına mümâna'at eyledüğün bildürüb gedik tîmâr-ı mezbûr berâtı mûcebince kendüye zabt ve hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mezbûru ve âheri bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında [hük-m-i]²²⁷ hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda gedik tîmâr-ı mezbûr ber-vech-i meşrûh târîh-i mezkûrde merkûm

²²⁷ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

Yusuf veled-i Mustafa'ya tevcih ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 179

55. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Dirşid kâdisına hüküm ki

Derviş Mir Abdullah zîde kadruhû gelüb havâss-ı hümâyûnumdan ber-vech-i mâlikâne bâ-berât-ı 'âlîşân 'uhdesinde olan rüsûm-ı eflâkân Kobaş mukâta'ası aklâmından Bosna sancağında Dirşid kazâsı muzâfâtından Dolor (?) nâhiyesine tâbi' Bukoviçe karyesiyle Nevesine mezra'asının mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhillerinde kadîmden mahsûl ve rüsûmu havâss-ı hümâyûnumdan tarafından alınagelen yerlerine dahl ve ta'arruz olunmak iktizâ itmez iken Bosna vâlileri nezâretinde olan müteveffâ Hüsrev Beg vakfı mütevellîsi el-Hâcc Ömer nâm kimesne zuhûr ve vakf-ı mezbûr karyelerinden Teşne nâhiyesine tâbi' Umaşka karyesinin mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde kadîmden 'öşr ve resmi cânib-i vakfdan alınagelen yerlerin a'sâr ve rüsûmâtı kadîmîsi üzere taraf-ı vakfdan ahz u kabza kanâ'at itmeyüb tarafeynin nâhiyeleri başka başka iken zikr olunan Bukoviçe karyesiyle Nevesine mezra'asının mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhillerinde olan ma'lûmetü'l-hudûd arâzîye mezkûr Umaşka karyesi arâzîsinden olmak üzere fuzûlî müdâhale ve bundan akdem Saraybosna kâdisını bâ-emr-i 'âlî mütevellî ta'yîn ve bezl-i irtişâ ile itmâ' ve bu âsitânede olub ve mahallinde murâfa'aya tarafından Ali nâmında kimesneyi vekîl itmiş değil iken bunun gıyâbında mahall-i nizâ üzerine varılıb arâzî tasarruflarından el-Hâcc Mustafa ve el-Hâcc Ömer ve vakf-ı mezbûrun mütevellî kâ'im-makâmı İbrahim ve mürtezika-i vakf ile Kobaş mukâta'ası ümenâsından Ali ve arâzî mutasarrıflarından Doboy kal'ası kapudanı Cafer nâm kimesneleri husemâ olmak üzere muvâcehelerinde sâlifü'z-zikr Bukoviçe karyesiyle Nevesine mezra'asının mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhillerinde olan arâzîyi Hüsrev Beg vakfından mârû'z-zikr Umaşka karyesinin arâzî olmak üzere tahrîr ve taraf-ı vakfa hükm birle hüccet ve i'lâm ahz ve mücebince i'lâm-ı hâlî müş'ir emr-i ısrâr ve hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir zikr olunan Bukoviçe karyesiyle Nevesine mezra'asının mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhillerinde olan arâzîyi taraf-ı vakfdan fuzûlî zabt ve gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb ol-bâbda istid'âyı 'inâyet ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Dolor (?) nâhiyesine tâbi' karye-i Bukoviçe ve tahtında yetmiş baştinanın altmış iki baştinası ikişer yüz seksener akçe ve sekiz baştinası yüz kırkar akçe ve yine nâhiyesine tâbi' mezra'a-i Nevesine ve zemîn ve mezra'a-i Nevesine 'an çiftlik-i Mahmud voyvoda

der-tasarruf Ali Beg ibn-i Mahmud voyvoda Ostoye (?) ve Marfok (?) mâlına ve sâ'ir kâfirlerden hâlî kalub şenletmek şartıyla mezkûrun 'uhdesine kayd olunub ma'a rüsûm-ı haymâna ber-vech-i maktû' bin dokuz yüz akçe ve Akça nâhiyesine tâbi' bir çiftlik ile karye-i Nevesine nâm-ı diğêr Karakör ber-vech-i maktû' iki bin sekiz yüz akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' on sekiz baştına ve yedi zemîn ile karye-i Bukoviçe ve Bersil (?) sahrâsı ve tahtında on altı hânesi iki yüz seksener ve bir hânesi iki yüz ve bir hânesi yüz ve iki hânesi seksener akçe deyû defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde Dolor (?) nâhiyesinde olan Bukoviçe karyesiyle Nevesine mezra'ası yazuyı mezkûreleriyle ve Akça nâhiyesine tâbi' Nevesine karyesi bin dört yüz akçe ve Bukoviçe nâm karyenin otuz sekiz hânesi ikişer yüz seksener ve üç hânesi seksener ve bir çiftlik üçyüz ve biri dahî altı yüz akçe yazular ile tahrîr ve birikdirilüb havâss-ı hümâyûnum mülhâkâtından olmak üzere tahrîr ve yine vakf-ı 'imâret-i Hüsrev Beg dernefs-i Saray deyû yazıldığı mahalde Teşne nâhiyesine tâbi' neferât ve hâsılları tahtında gayr-ı ez-resm-i flori gendüm ve mahlût ile dört bin beş yüz otuz dört akçe yazar karye-i Umaşka ve iki bin dokuz yüz seksen akçe yazar mahalle-i Bağladik (?) 'an karye-i Umaşka ve dört bin yedi yüz doksan beş akçe yazar mahalle-i Sihmid (?) karye-i Umaşka ve dokuz yüz yetmiş akçe yazar mahalle-i Virstak 'an karye-i Umaşka ma'a-kurâ-i sâ'ire 'imâret-i mezbûre vakf olunub sînûrında sâkin olan keferenin cizye-i şer'iiyeleri bedeli doksanar akçe resm-i florileri mîrîyçün zabt olunur deyû defter-i mufassalda tahrîr olunub bundan akdem mütevellî-i vakf ve Umaşka hudûdu dâhilinde arâzî mutasarrıfları ve Kobaş mukâta'ası emînî ve Nevesine ve Bukoviçe karyelerinde kezâlik arâzîye (56.sayfa) mutasarrıf Doboy kal'ası kapudanı bâ-fermân-ı 'âlî mahall-i nizâ'ın üzerinde murâfa'a ve münâzi-i fihâ olan arâzî vakfının hudûdu dâhilinde olduğu şer'an sâbit ve hudûdu beyânıyla virilen hüccet-i şer'iiye ve kal'a kapudanı Cafer'in mu'ârazası men'îyçün virilen emr-i şerîfim defterhâne-i 'âmireme 'ilm ü haber olmak üzere yetmiş dokuz senesi cemâziye'l-âhiresi târîhiyle hudûdların kâ'ime hıfz olmağla bu sûretde münâzi-i fihâ olan arâzî vakfının Umaşka karyesiyle mukâta'a-i merkûmenin Nevesine ve Bukoviçe karyeleri yanında olmak üzere da'vâ ve taraf-ı vakfa hükm ve hüccet virilüb bu def'a mukâta'a-i mezbûre mutasarrıfı mûmâ-ileyhe 'arâzî-i merkûme Dolor (?) nâhiyesinde olan Bukoviçe karyesiyle Nevesine mezra'ası olmak üzere iddi'â idüb fi'l-hakîka tarafeynin nâhiyeleri başka başka olduğun bi'l-fi'il defter emînî olan el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû 'arz ve dîvân-ı hümâyûnum kaleminden kânûnı su'âl olundukda mukâta'a-i mezbûre mutasarrıfı mûmâ-ileyh diğêr 'arz-ı hâlînde hîn-i terâfû'de kendüsü mevcûd olmadığını ve hasmıyla terâfû' Ali nâmında kimesneyi vekîl itmediğini tahrîr ve da'vâsına muvâfık bir

kıt'a fetvâ-yı şerîfe dahî ibrâz eylediğine binâ'en virilen hüccet hasmı muvâcehelerinde bâ'de't-terâfû' virilmiş olduğu sûretde mezbûr mahallinde hasmı muvâcehelerinde şer'an sâbit olmak iktizâ eylediği der-kenâr olmağla husûs-ı mezbûr arâzî nizâ'ına dâ'ir olub dîvân-ı hümâyûnum tarafından muktezâ-yı kânûna tatbîk ile virilen hüccet fi'l-hakîka mahallinde hasmı muvâcehelerinde bâ'de't-terâfû' virilmiş değil ise husûs-ı mezbûr mahallinde hasmı muvâcehelerinde şer'ile sübûta havâle ile dîvân-ı hümâyûnumdan iktizâsına göre emr-i şerîfim tahrîri yanında bi'l-fi'il baş defterdârım olan es-Seyyid Mehmed Avni dâme 'uluvvuhû dahî i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Z (Zilhicce) Sene 179

56. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Klis sancağında nehr-i Vrbas kaynağında yemîn ü yesârıyla nehr-i Sava'ya varınca vâki' olan kâdîlar zîde fezâ'ilehûma hüküm ki

el-Hâcc Mehmed Paşa-zâde İsmail zîde kadruhû gelüb Klis sancağında ve nâhiyesinde rüsûm-ı nehr-i Vrbas kaynağında yemîn ü yesârıyla nehr-i Sava'ya varınca nehr-i mezbûr üzerinde vâki' ecsâr ve sâ'ir ma'âbirden dârü'l-harb tarafına mürûr iden ahmâl-i mütenevvi'anın beher hamlinden dörder pâre ve gâv ve alaşanın beher re'sinden beş pâre ve hanâzirin beher re'sinden onar pâre rüsûm-ı mürûriye hâriç ez-defter ber-vech-i tahmîn yirmi bin akçe ze'âmet hâlâ berât-ı şerîfimle mûmâ-ileyhin üzerinde olub âhardan dahl olunmak îcâb itmez iken sâbıkâ Bosna çavuşlar kethüdâsı Boso el-Hâcc İbrahim nâm kimesne hilâf-ı inhâ fevtinden olmak üzere ze'âmet-i mezbûru bunun küçük karındaşı İbrahim ismine mîr-i mîrândan tevcîh ve tezkire ve Bosna defterhânesine kayd itdirilüb bu dahî ze'âmet-i mezbûrun zabtıçün tarafından âdem irsâl eyledikde merkûm İbrahim'in üvey babası Mektubi Hasan Efendi dimekle ma'rûf kimesne zuhûr ze'âmet-i mezbûr Bosna defterhânesinde hâlâ İbrahim üzerindedir âharın 'alâkâsı yoktur deyû ze'âmet-i mezbûru bunun âdemîsine zabt itdirmeyüb gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb ol-bâbda istid'â-yı merhamet ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda ze'âmet-i mezbûr hâlâ berât-ı şerîfimle mûmâ-ileyh İsmail'in üzerinde olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimsiz ze'âmet-i mezbûre mutasarrıfı olan mûmâ İsmail Beg'in tarafından virilen zabtnâme mücebince ze'âmetî subaşısı Ömer Beg'e zabt itdirilüb âharın müdâhalesi men' u def' ve Bosna defterhânesinden hilâf-ı inhâ ile olan İbrahim'in kaydı ref' ve terkîn olunmak fermânım olmağın imdi sen ki vezîr-i müşaru'n-ileyhsin ber minvâl-i muharrer ze'âmet-i mezbûru hilâf-ı inhâ tezkire itdirüb İbrahim'in Bosna defterhânesinde olan

kaydını ref^ç ve terkîn ve ze‘âmet-i mezbûru hâlâ berât-ı şerîfimle mutasarrıfı mîr-i mûmâ-ileyh Mir İsmail’in tarafından virilen zabtnâme mücebince subaşısı Ömer Beg’e zabt ve müceb-i defter-i hâkânî ve ‘â’id olan rüsûmâtını ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî âharın müdâhale ve te‘addîsi men‘ u def^ç olunmak ve hilâfından be-gâyet-i ittikâ ve mücânebet olunmak [olunmak]²²⁸ bâbında fermân-ı ‘âlîşân yazılmışdır Fî evâ’il-i M (Muharrem) Sene 1180

57. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Travnik kâdîsına hüküm ki

Kıdvetü’l-emâsil vel-akrân Mir İsmail zîde kadruhû südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb vâlileri müteveffâ el-Hâcc Mehmed Paşa’nın Saraybosna’da ve Travnik’de vâki‘ evkâfının hâlâ ber-vech-i meşrût mütevellisi olmağla tarafından kâ’im-makâm olan Travnik kasabası sükkânından Mektubi Hasan Efendi dimekle ma‘rûf kimesne mürtezika-i vakfdan ba‘zı kimesneler ile yek-dil ve mâl-ı vakfı ekl u bel‘ ve kendü umûruna sarf ve itlâf ve vakfın izmihlâline bâdî olduğuna binâ’en merkûm kâ’im-makâmlıktan azl ve hakkâniyet ile ma‘rûf Feyzullah Ağa-zâde Ömer Beg dimekle mevsûf kimesne bâ-berât-ı ‘âlî kâ’im-makâm nasb u ta‘yîn olduğun bildürüb kâ’im-makâm-ı sâbık merkûm Hasan’ın ma‘rifet-i şer‘ ile hesâbı rü‘yet ve zimmetinde zuhûr iden mâl-ı vakf tamâmen tahsîl ve hâlâ kâ’im-makâm-ı mûmâ-ileyhe teslîm itdirilmek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istid‘â eylediği ecilden siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimâsız kâ’im-makâm-ı sâbıkın ma‘rifet-i şer‘ ve hâlâ vakf-ı mezbûrun kâ’im-makâm alacağı olan Ömer Beg ma‘rifet ve nezâretiyle hesâbı rü‘yet ve zimmetinde hasebi’ş-şer‘ sâbit olan mâl-ı vakf tahsîl ve halefî mîr merkûma teslîm itdirilmek için yazılmışdır Fî evâ’il-i M (Muharrem) Sene 1180

57. sayfa 2. hüküm

Sehven kayd olunmağla mahalline nakl olunmuşdur

[Gümülcine nâ’ibine hüküm ki]²²⁹

Ahmed zîde kadruhû gelüb nezâret-i şeyhü’l-islâmîde olan evkâfdan bunun hâlâ ‘uhde ve iltizâmında olan selâtin-i (?) vakfdan Sultân Bayezid-i Veli Hân tâbe serâhün evkâfı karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi‘ vakflar ve havâss mukâta‘ası karyeleri

²²⁸ Katip tarafından iki defa yazılmıştır.

²²⁹ Üzeri çizik (iptal).

topraklarında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyelerin ve rüsûm-ı ra'ıyyet ve sâ'ir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mücebince taleb ve almak murâd eyledikde içlerinden ba'zıları sâdât ve askerîlik iddi'âsıyla hilâf-ı kânûn 'öşrlerin virme-yüb vakf-ı şerîf mâlının kesrîne bâ'is ve bâdî oldukların bildürüb kurâ-i mezbûre topraklarında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşrleriyle sâlâriyyelerin ve rüsûm-ı ra'ıyyet ve sâ'ir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mücebince alıvirilüb hilâf-ı kânûn ta'allül itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve dîvân-ı hümâyûnum kaleminden kânûnı su'âl olundukda bu makûle selâtîn-i 'izâm evkâfı karyeleri topraklarında zirâ'at idenler sâdât ve sâ'ir 'askerî ve re'âyâ her kim olursa olsun hâsıl eyledikleri terekelerinden sekizde bir 'öşrleriyle sâlâriyyeleri ve karyelerinin defterde mukayyed ra'ıyyet ve ra'ıyyeti oğullarından olanların sâ'ir hukûk ve rüsûmları kânûn ve defter mücebince vakf için alıvirilmek hilâfet-i kânûndur deyû derkenâr olunmağla kânûn üzere dîvân-ı hümâyûnumdan emr-i şerîfim tahrîri bâbında bi'l-fi'il baş defterdârım olan es-Seyyid Mehmed Avni dâme mecduhû i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i M (Muharrem) Sene 1180

57. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İsa ve Abdullah ve Süleyman nâm sipâhîler südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde Orahoviçe nâm karye ve gayrıden ikişer bin dörder yüz on yedişer akçe başka başka berâvât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları tîmârlarının baş kalemi olub müşterekleriyle kayd ve berâtlarına dahl kurâ-i Orahoviçe el-mezbûreye ve icmâline dâhil kurâyaya hilâf-ı defter-i hâkânî âhardan bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken ecânibden Zeynel Abidin nâm kimesne kendi hâlinde durmayub hilâf-ı defter-i hâkânî karye-i mezbûreye fuzûlî müdâhale ve hevâsına tâbi' kimesneler ile ittifâkan ve mahsûl ve rüsûmların cebren ve bilâ-sened ahz idüb gadr u te'addî eyledüğün bildürüb karye-i Orahoviçe el-mezbûre ve icmâline dâhil karyeler bermüceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle kendülere zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter-i hâkânî mücebince ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî mezkûr Zeynel Abidin ve âheri bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmirende mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda Saray nâhiyesine tâbi' defter-i icmâlde bin dokuz yüz akçe yazar karye-i Orahoviçe bin dört yüz akçesi ifrâz ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb otuz iki bin beş yüz dokuz

akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezkûrun iki şer bin dörder yüz on yedişer akçeleri merkûmûn İsa ve Abdullah ve Süleyman'ın tîmârları ve bâkîleri müşterekleri kaydlarında olduğu mestûr ve mukayyed olunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak [içün]²³⁰ emr yazılmışdır Fî evâ'il-i M (Muharrem) Sene 1180

58. sayfa 1. hüküm

Teşne kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahâlîsi südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüb yerlûden nâ'ib olmak memnû' iken kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Mustafa nâm nâ'ib yerlûden olmağla hergelen kâdîlara nâ'ib olub virdiği arz ve hüccet ve mevâdd-ı sâ'ireden kânûndan ziyâde akçelerin aldığından gayrı iki hâsım bir da'vâ ile mahkemeye vardıklarında nâhak olan taraftan ahz-ı rüşvet ve ol tarafa himâye ile ibtâl-i hakka bâ'is ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmaduğun bildürüb yerlûden olan mezkûr niyâbetden azl ve niyâbet hizmetinde istihdâm olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak içün emr-i şerîf yazılmıştır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 1180

58. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Prepol kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Haydar nâm sipâhî gelüb Hersek sancağında Prepol kazâsı muzâfâtından Mileseva nâhiyesine tâbi' bâc-ı bâzâr-ı kasaba-i Prepol ve mahalle-i varoş der-kurb-i kasaba-i mezbûre ve bağcehâ tâbi' varoş-ı mezbûre ve karye-i Bratika ma'a İvaniyye ma'a Karakaya ma'a Rabarska(?) ma'a Bran nâm karyeler kimesnenin kayd ve berâtına dâhil olmayub hâriç-ez-defter olduğundan ber-vech-i tahmîn altı bin akçe eşkinci kılıç tîmâr olmak üzere yüz kırk bir târîhinde bâ-hatt-ı tevki'i defter-i icmâle sebt ve hâlâ berât-ı şerîfimle bunun üzerinde olub âhardan bir dürlü dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken Mileseva nâhiyesinde Duhak(?) nâm karye ve gayrıden on bin akçe tîmâra mutasarrıf Osman veled-i Mahmud ve yine karye-i Duhak(?) el-mezbûre ve gayrıden sekiz bin akçe tîmâra mutasarrıf Yusuf ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' Kartine (?) nâm karye ve gayrıden yedişer bin sekizer yüz altmış akçe tîmârlara mutasarrıf Mehmed veled-i Hamza ve Hamza veled-i İbrahim ve yine karye-i Kartine el-mezbûre ve gayrıden on sekiz bin yedi yüz yirmi akçe tîmâra mutasarrıf Mehmed nâm sipâhîler zuhûr ve tîmârları mülhakâtından müşterekleriyle kayd ve berâtlarına dâhil Brod nâhiyesine tâbi' Dolna-

²³⁰ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

Brusna ve Rasna (?) ve Rasna-i (?) diğ er nâm karyeler ile mezkûrûn Mehmed veled-i Hamza ve Hamza veled-i İbrahim ve Mehmed tîmârlarının baş kalemi olan karye-i Kartine el-mezbûre ve tîmârları mülhakâtından yine Mileseva nâhiyesine tâbi‘ Kartine-i diğ er karyelerini ber-mûceb-i defter-i hâkânî zabta kanâ‘at itmeyüb tama‘-ı hâmlarından nâşî senin tîmârın hâriç ez-defterden tevcîh olunmuşdur aslı yokdur deyû ber-mûceb-i tashîh bunun [bunun]²³¹ kayd ve berâtına dâhil sâlifü‘z-zikr Bratika ve İvaniyye ve Karakaya ve Rabarska (?) ve Bran karyelerine hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve bunun zabtına mümâna‘at ve mezkûr İvaniyye karyesinin hudûdu dâhilinde olan yerleri tagallûben zabt ve gadr-ı küllî eylediklerin bildürüb zikr olunan Bratika ve İvaniyye ve Karakaya ve Rabarska ve Bran karyeleri ber-mûceb-i defter-i hâkânî ve tashîh kendüye zabt ve vâki‘ olan mahsûlât ve rüsûmâtı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb sipâhî-i mezkûrûn ve âheri hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i tashîh bir dürlü dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb zâhir olan müdâhale ve te‘addîleri men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Hersek sancağında Mileseva nâhiyesinde vâki‘ Prepol kasabasının bâc-ı bâzârı ve kurbunda mahalle-i varoş ve varoş-ı mezbûre tâbi‘ bağçeler ve karye-i Bratika ma‘a İvaniyye ma‘a Karakaya ma‘a Rabarska ma‘a Bran nâm karyeler kimesnenin kayd ve berâtına dâhil olmayub hâriç ez-defter olmağla Hersek sancağı Alaybegisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla altı bin akçe eşkinci kılıç tîmâr olmak üzere Haydar veled-i Mustafa’ya tevcîh olunmak için bin yüz kırk bir senesinde bâ-kalem tevkî‘i defter-i icmâlde sebt ve yetmiş yedi rûznâmçesinden berât ile diğ er Haydar üzerinde olup ve Brod nâhiyesinde tâbi‘ yirmi dört baştina ve dört çiftlik ve üç zemîn ile karye-i Dolna-Brusna ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût yekûn ma‘a-gayrihû dört bin ve yine iki zemîn ile karye-i Rasna-i diğ er ve tahtında mukâta‘a ma‘a rüsûm-ı sâ‘ire iki yüz elli ve yine dört baştina ve bir zemîn ve bir çiftlik ile karye-i Rasna(?) ve hâsılı tahtında mukâta‘a ma‘a ispenç ve rüsûm-ı sâ‘ire yedi yüz elli akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve icmâlde yedi yüz elli akçe yazar Rasna nâm karyenin yüz yirmi beş akçesi ve Dolna-Brusna ve Rasna-i diğ er karyeleri yine Mileseva nâhiyesinde Duhak(?) nâm karye ve ma‘a-gayrihâ birikdirilüb yirmi altı bin dokuz yüz kırk iki akçe ze‘âmet deyû bir icmâl ve on bin akçesi Osman veled-i Mahmud ve sekiz bin akçesi Yusuf ve yedi yüz elli akçesi Mehmed veled-i Hamza ve bin beş yüz akçesi Mehmed ve yedi yüz elli akçesi Hamza veled-i İbrahim ve bâkîsi müşterekleri kaydlarında

²³¹ Katip tarafından iki defa yazılmıştır.

ve yine Mileseva nâhiyesine tâbi‘ on yedi baştina ve yedi re‘âyâ ile karye-i Kartine ve tahtında ispenç ve gendüm yekûn iki bin üç yüz altmış altı (59. sayfa) ve yine nâhiyesine tâbi‘ bir baştina ve dört re‘âyâ ile karye-i Kartine-i diğere ve hâsıl ma‘a ispenç ve ‘öşr-i hubûbât ve rüsûm-ı sâ‘ire üç yüz elli akçe yazular ile defter-i mufassalda başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde ma‘a-gayrihû yirmi altı bin yüz kırk altı akçe ze‘âmet deyû bir icmâl ve altı bin beş yüz otuz altı akçesi mezbûr Mehmed veled-i Hamza ve on üç bin yetmiş üç akçesi mezkûr Mehmed ve altı bin beş yüz otuz altı akçesi merkûm Hamza veled-i İbrahim kaydlarında olup bu takdîrce ber-mûceb-i tashîh merkûm Haydar kaydında olan kurâ-i sâlifü‘l-beyânda mezkûrûn Osman ve Yusuf ve Mehmed ve diğere Mehmed ve Hamza’nın alâkaları olmamak iktizâ eyledükde bi‘l-fi‘il defter emînî olan el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû ‘arz itmeğın ‘arzı mûcebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 180

59. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Kladine kâdisına hüküm ki

Eyâlet-i Bosna’nın müteferrikalarından Ali veled-i Osman zîde kadruhû gelüb Bosna sancağında Kladine nâhiyesinde Behlül nâm karye ve gayrıden kırk dört bin yüz altmış üç akçe ze‘âmete eyâlet-i Bosna’nın müteferrikalığı ilhâkıyla hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olup âhardan dahl ve ta‘arruz olunmak icâb itmez iken diğere Ali veled-i Cafer dîvân-ı Bosna’ya ‘arz-ı hâl ve ze‘âmet-i mezbûru iddi‘â eyledikde tarafeyn ihzâr ve yedlerinde olan senedâtlarına kemâl-i dikkat ve şurût ve kuyûd-ı tetebbu‘ olundukda vilâyet-i Bosna’dan Ebubekir Paşa ve sadr-ı esbak Ali Paşa ve Abdullah Paşa ve Yeğen Mehmed Paşa ve Süleyman Paşa huzûrlarında ahâlî-i dîvân ve ricâl-i Bosna mevcûd oldukları hâlde husemâsı muvâcehesinde bi‘d-defa‘ât murâfa‘a ve elviye alaybegleri ve zu‘amâ ve erbâb-ı tîmâr şehadetleriyle merkûm Ali’nin babası Osman’nın hakk-ı sarîhî olup husemâlarının iddi‘aları hilâf ve mugâyir-i şürût olduğu her def‘a murâfa‘alarında zâhir ve nümâyân ve vüzerâ-yı i‘zâm ‘arzlariyla babası Osman’a ibkâ ve berât olunub kat‘-ı nizâ‘ olunmuşken mu‘âraza-i merkûm Ali veled-i Cafer’in iddi‘âsı lağv-ı mahz u şirret ve mücerred tekdîr için olduğundan fimâ-ba‘d ol-makûle iddi‘â-yı nâ-bercâ ile müdâhale olunmayub da‘vâları âsitâne-i ‘âliyyede ve dîvân-ı Bosna’da istimâ‘ olunmamak üzere kat‘iyyü‘l-medlûl emr-i ‘âlîşân sâdır ve kaydı mahalline sebt olunmasıyçün sâbıkâ Bosna vâlisi Vezîrim Ali Paşa edâma‘l-lâh-ı te‘âlâ iclâlehû ‘arz itmeğle vezîr-i müşâru’n-ileyhin ‘arzı mûcebince yüz yetmiş dokuz senesi rebî‘u‘l-evvelinin onuncu gününde bâ-emr-i ‘âlî kaydı mahalline sebt ve işâret olduğdu defter-i hâkânîde mukayyed olup mezkûr ve diğere

Ali veled-i Cafer'in iddi'âsı mahz-ı ta'cîz olduğu zâhir iken bir sene mukaddem sâbıkâ Bosna vâlisi Vezîrim Mehmed Paşa tarafından bir takrîb ile ze'âmet-i mezbûru üzerine tevcih ve tezkire itdirmekden nâşî ze'âmet-i merkûm karyelerinin vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtını fuzûlî ahz ve gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb mezbûr Ali veled-i Cafer'in Bosna defterhânesinden tezkire kaydı ref' ve terkîn ve aldığı mahsûlât ve rûsûmât kendüye istirdâd olunmasıyçün emr-i şerîfim sudûrunu istid'â ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda ze'âmet-i mezbûr eyâlet-i Bosna'nın müteferrikalığı ilhâkıyla hâlâ berât-ı şerîfimle mûmâ-ileyh Ali veled-i Osman'ın üzerinde olduğu ber-vech-i muharrer mezkûr Ali veled-i Cafer'in iddi'âsı lağv-ı mahz olduğundan da'vâları gerek âsitâne-i 'aliyyemde ve gerek dîvân-ı Bosna'da istimâ' olmamasıyçün bâ-emr-i 'âlî târîh-i mezkûrde kaydı mahalline sebt ve işâret olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağla ze'âmet-i mezbûr defter-i hâkânî ve yesinde olan berâtı mücebince mûmâ-ileyh Ali veled-i Osman'a zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtını kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât mezkûru dahl ve ta'aruz itdirilmeyüb ve dahl olunub mûmâ-ileyhin berâtı mücebince tahvîli târîhine düşen mahsûl ve rûsûmdan mezkûr Ali veled-i Cafer'in fuzûlî aldığı her ne ise ba'de's-sübût hükm olunub alıvirilmesi muvâfık defter-i hâkânî ve kânûn olduğun bi'l-fi'il re'isü'l-küttâbım olan Ömer dâme mecduhû i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince mezkûr Ali veled-i Cafer'in fuzûlî aldığı her ne ise ba'de's-sübût muktezâ-yı defter-i hâkânî ve kânûn alıvirilüb ve mezkûrun hilâf itdirdiği tezkirenin kaydı ref' ve terkîn olunmak bâbında fermân-ı 'âlîşân yazılmışdır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 180

60. sayfa 1. hüküm

Mostar kâdisına hüküm ki

Poçitel kal'ası mustahfizlarından İbrahim nâm mustahfiz gelüb berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu gedik tîmârı karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi' Gorna-Dobriçpole(?) nâm karye ahâlîlerinin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden şer'ile müteveccih olan 'öşrleriyle defterde mukayyed ra'ıyyet ve ra'ıyyeti oğullarının dahî sâ'ir hukûk ve rûsûmların kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itmek murâd eyledikde virmekde ta'allül ve tîmârı mahsûlünün külli kesr ve noksânına bâ'is oldukların bildürüb güzeştesiyle alıvirilüb hilâf-ı kânûn ve defter ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûn ricâ itmeğın kânûn üzere 'amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 180

60. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisi vezîre ve Lubin kâdîsına hüküm ki

Kostantin nâm zimmî gelüb mesfûrû Dubrovnik ilçileri ibrâm ve ilhâh ile bundan akdem Girit ceziresinde vâki‘ Kandiye’de konsolos vekîli nasb ve ka‘ide-i vekâlet üzere cevâb ve ahz ve î‘tâ mu‘âmelâtını rü‘yete kıyâm ider iken ol-hînde Hanya konsolosu hilâf-ı şer‘-i şerîf ve bi-gayr-ı hakkın yüz yetmiş senesinde mesfûrun menzilini basub emvâl ve eşyâ-yı ma‘lûmesini gasb ve da‘vâ murâd eyledikde konsolos-ı mesfûr ve sâ‘ir Dubrovnikli yedinde olan senedâta mugâyir sen Frengistan’da ibrâ-yı zimmet eyledin deyû ibtâl-i hakk ve gadr irâdesinde oldukların inhâ ve şer‘ile ihkâk-ı hakk olunmasını istirhâm ve Dubrovnikli tarafından âsitâne-i sa‘âdetimde mukim vekîlinin takrîr kağdında mesfûr Kostandi iddi‘â-yı mezbûre zımnında mukaddemâ Dubrovnik’e varub mütevassıtlar ma‘rifetiyle müdde‘âsına mâdde be mâdde dikkat ve konsolos-ı mesfûr ile beynlerinde olan hesâbları rü‘yet ve vekâleti târîhinden rü‘yet-i hesâb eyledikleri târîhe gelince konsolos-ı mesfûrun hidmeti ve masarıfıçün istidâne eylediği akçeler ve murâbahaları mesfûrun hesâbına idhâl ve mahsûb olduktan sonra i‘tirâfiyla ba‘de-küllî’l-hesâb konsolos-ı mesfûra zuhûr iden iki yüz on guruş deynini edâ ve teslîm için kendi mühriyle memhûr ve bir kıt‘a sened î‘tâ ve bundan mâ‘adâ Babalo nâm bir nefer Dubrovnikliден dahî hile ile bâ-temessük altı yüz on sekiz guruşluk mercan alub firâr ve ol-vakitde gelüb konsolos-ı mesfûrda ber-mûceb-i defter dört bin dört yüz doksan altı guruşum vardır deyû ‘arz-ı hâl itmişken şimdi tağyîr-i müdde‘â birle on bin guruş iddi‘âsına tasaddî ider deyû tafsîl-i mâcera eylediğine binâ’en siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimâsız mahallinde terâfû‘-ı şer‘ ve ihkâk-ı hakka ihtimâm eylemeniz fermânım olmağın imdi mâdde-i mezbûrenin vech-i şer‘î üzere rü‘yet olunarak fasl u hasmı matlûb idüğü ma‘lûmunuz oldukda dahî mesfûrun husemâsını tercümânları vesâtetiyle taleb ve huzûr-ı şer‘e getürüb ahad tarafına himâye ve gadrden ittikâ-i tâm birle terâfû‘-ı şer‘ ve tarafeynin yedlerinde olan senedât-ı mu‘teberelerine nazar ve ba‘de’s-sübûti’ş-şer‘î da‘vâların fasl u hasm ve min ba‘ad tarafeynden şikâyeti müceb olmayacak vechile kat‘-ı nizâ‘ eylemege sa‘y ve dikkat ve hilâfından tevakkî ve mücânebet eylemeniz bâbında fermân-ı ‘âlîşân yazılmışdır Fî evâsıt-ı M (Muharrem) Sene 1180

60. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Taşlıca kâdîsına hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyh Hâlis el-Hâcc Ali zîde fezâ'ilehûsun mektûb gönderüb kazâ-i mezbûre tâbi' Serdar karyesi sükkânından zümre-i 'askerîyeden Cafer Beg ve el-Hâcc Musa ve Salih ve Ali nâm kimesnelerin karye-i mezbûre toprağında bi'l-fi'il zabt ve tasarruflarında hâne-i 'avârıza bağılu tekâlîf îcâb ider kadîmî re'âyâ emlâk ve yerleri olmayub tekâlîf talebiyle rencîde olunmaları iktizâ itmez iken karye-i mezbûre ahâlîsi vâki' olan tekâlîfi sizde bizimle mu'ayyen edâ idin deyû hilâf-ı kânûn mezbûrları te'addîden hâlî olmamalarıyla hilâf-ı kânûn te'addîleri men' u def' olunmak bâbında vâki' [hükm-i]²³² hükm-i hümâyûnum virilmek ricâsına bi'l-iltimâs 'arz eylediği ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 1180

60. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine Taşlıca kâdîsına hüküm ki

Mısırlı-zâde Cafer nâm kimesne gelüb bu Taşlıca kazâsına tâbi' Serdar nâm karye toprağında vâki' müşâ' ve müşterek mutasarrıf ve beher sene zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldikleri ma'lûmetü'l-hudûd arâzide müştereki fevt olub oğlu ve kızı ve baba bir er karındaşı ve sâ'ir müşterekinden mukaddem tapu ashâbından kimesnesi kalmayub ol yerlerden hissesi kânûn üzere müstehakk-ı tapu oldukda hakk-ı tapu müşterek olduğu i'tibârıyla bunun olub ol yerlerden müştereki hissesin bî-garaz Müslümânlar takdîr eyledikleri resm-i tapu ile almağa tâlib iken Taşlıcada sâkine Cafer Beg zevcesi dimekle ma'rûf hâtûn ol yerleri fuzûlî ve hilâf-ı kânûn sâhib-i arzdan alub zabt ve bu dahî da'vâya şürû' eyledikde zevcî mezbûr Cafer kuvvet-i mâliyesi sebebi ile bunu men' ve vücûh ile mağdûr olduğun bildürüb ol yerlerden müşterekinden hissesi bî-garaz Müslümânların takdîr eyledikleri resm-i tapu ile kendüye alıvirilüb mezbûreyi hilâf-ı kânûn ta'allül ve terdîd itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 1180

61. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Taşlıca kâdîsına hüküm ki

Taşlıca kazâsına tâbi' Serdar nâm karye sâkinlerinden Mısırlıoğlu Şeyh Cafer dimekle ma'rûf kimesne gelüb karye-i mezbûre toprağında vâki' ma'lûmetü'l-hudûd emlâk ve arâzînin iki hissesine bu ve bir hissesine kazâ-i mezbûrden 'ammi-zâdesi Salih nâm kimesne mutasarrıf ve zabtlarında ve yerleri zirâ'at ve harâset ve 'öşr ve resmin sâhib-i

²³² Kâtip tarafından iki kez yazılmıştır.

arza edâ ideler iken müştereke mezbûr sâlifü'z-zikr emlâk ve yerlerden sülüs hissesin âhere bey' ve ferağ ider oldukda emlâkdan hissesini şüf'aten ve arâziden hissesini dahî müşterek olduğu i'tibârıyla il virdiği bahâ ile almağa tâlib iken merkûm Salih sâhib-i arz ile yek-dil ve 'arz-ı dünyeviyesin icrâ kasdıyla buna virmeyüb hilâf-ı şer'-i şerîf ve kânûn kazâ-i mezbûr sâkinlerinden âhar kimesneye virüb gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb şer'ile görölüb müştereke mezbûrun hissesi alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer' ve kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 1180

61. sayfa 2. hüküm

Prepol kâdisına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Haydar nâm sipâhî gelüb Hersek sancağında Prepol kazası muzâfâtından Mileseva nâhiyesinde vâki' Prepol kasabasının bâc-ı bâzârı ve kurbunda vâki' mahalle-i varoş der-kurb-i kasaba-i mezbûr ve bağcehâ tâbi' varoş ve karye-i Bratika ma'a İvaniyye ma'a Karakaya ma'a Rabarska Bran (?) nâm karyeler hâriç-ez defter olmağla altı bin akçe eşkinci kılıç tîmâr olub Haydar veled-i Mustafa'ya tevcîh ve kırk bir senesinde bâ-kalem tevkî' defter-i icmâle sebt ve yetmiş yedi rûznâmçesinde berât-ı şerîfimle diğer Haydar üzerinde ve Mileseva kal'ası kurbunda Asubi Sak dimekle ma'rûf manâstır râhiblerinin İvaniyye nâm mevzi'de tarlalar İvaniyye-Pole dimekle meşhûr çiftlik arâzisi olub lâkin râhiblerin isyânları zâhir ve harbî kefereye firâr itmeleriyle tasarruflarında olan ma'lûmetü'l-hudûd bağ ve bağce ve korusu bi'l-cümle senevî Bosna hazînesine beş bin akçe maktû' virmek şartı ve sâhib-i arza 'öşr virmek üzere Şahin Mehmed'e tevcîh ve yüz üç senesinde bâ-kalem tevkî' mahalline şerh virildiği defter-i hâkânîde mukayyed ve bu hâlâ [hâlâ]²³³ berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı mülhakâtından sâlifü'z-zikr İvaniyye karyesi toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin hâsıl eyledikleri terekelerinden ber-mûceb-i tashîh 'öşrlerin kânûn ve defter mûcebince talep eyledikde hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn virmekde ta'allül ve muhâlefet ve gadr sevdâsında oldukların bildürüb karye-i İvaniyye el-mezbûre toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekeleri 'öşrleri alıvirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn bir ferdini ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Mileseva nâhiyesinde vâki' Prepol kasabasının bâc-ı bâzârı ve kurbunda vâki' mahalle-i varoş der-kurb-i kasaba-i bağcehâ tâbi' varoş ve

²³³ Kâtip tarafından iki kez yazılmıştır.

karye-i Bratika ma'a İvaniyye ma'a Karakaya ma'a Rabarska Bran (?) nâm karyeler hâriç-ez defter olmağla altı bin akçe eşkinci tîmâr olub Haydar veled-i Mustafa'ya tevcîh ve kırk bir senesinde bâ-kalem tevkî' defter-i icmâle sebt ve yetmiş yedi rûznâmçesinde berât ile diğêr Haydar üzerinde ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' cîsr der-kurbi manâstır Asubi Sak zîkr olunan cîsr manâstır râhibleri kendü akçeleriyle binâ idüb ve ta'mîr ve termîme müte'ahhid oldukları ecilden 'avârizdan emîn olalar deyû yedlerinde emr-i şerîf olmağla defter-i cedîde kayd olunmuş ve tahtında manâstır der-kurb-i kal'a-i Milesevaki Asubi Sark dimekle ma'rûftur ve manâstırda mütemekkin olub hizmet iden keşişler manâstıra müte'allik sene Dobra nâm karye bağ yerine ve tarlalarına Sane (?) nâm mevzi'de bağ ve tarlaları ve Sobal (?) nâm yerde iki kıt'a bağ ve Kostaniçe nâm karyede Lubine-Preda nâm tarla ve Sahvil (?) nâm tarla ve Alade nâm tarla ve İsvan nâm mevzi'de tarlaları ve Hırseliç nâm tarla der-kurb-i..... ve yaylak yerden der-mevzi' sînûre nâm yerlerde bağ ve tarla ve bağçe ve âsiyâb ve hisse-i çayır bir serâçe (?) yedi bin..... tahvîlinden keşişler tasarrufunda olub ber-mûceb-i hükm-i hümâyûn senede ... beş yüz akçe maktû' virirler imiş hâlen tahrîr olundukda emr-i sâbık üzere keşişler üzerine mukarrer olunub defter-i cedîde kayd olunmuş hâsıl-ı bedel-i 'öşr ve resm-i sâ'ire sâl-be-sâl cümleye (?) ber-vech-i maktû' beş yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda tahrîr olunub ... Mileşeva kal'ası Asubi Sark dimekle ma'rûf manâstır râhiblerinin İvaniyye nâm mevzi'de tarlalar İvaniyye-Pole dimekle meşhûr çiftlik arâzîsi olub lâkin râhiblerin 'isyânları zâhir ve harbî kefereye firâr itmeleriyle tasarruflarında olan ma'lûmetü'l-hudûd bağ ve bağçe ve korusu bi'l-cümle senevî Bosna hazînesine beş bin akçe maktû' virmek şartı ve sâhib-i arza 'öşr virmek üzere Şahin Mehmed'e tevcîh ve yüz üç senesinde bâ-kalem tevkî' mahalline şerh virilmegle bu takdîrce manâstır-ı mezbûr râhiblerinin mukaddem tasarruflarında olan arâzîleri ve İvaniyye-Pole dimekle ma'rûf çiftlik arâzîsi sâhib-i arza 'öşrlerin virmek üzere târîh-i mezbûrde tashîh olunmağın karye-i İvaniyye el-mezbûrenin a'şâr ve rüsûmâtı ber-mûceb-i tashîh kadîmîsi üzere merkûm Haydar tarafından zabtı iktizâ (?) eyledükde defter emînî el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû 'arz itmeğın 'arızî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i S (Safer) Sene 1180

62. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Bosna kazâsı sâkinlerinden Himarı oğlu Seyyid Mehmed nâm kimesne gelüb bunun büyük babası Himarı el-Hâcc Mehmed nâm kimesnenin mîrâsıyçün babası Derviş Ali nâm kimesne ile hâletleri beyninde münâza'ât-ı kesîre vâki' ve emvâl-i metrûkeyi müstakîl

mukaddemâ Bosna kâdîsı Şeyh Mustafa'nın gıyâbda virdiği defter-i kassâm 'adem-i i'tibârıyla der-'aliyyemden bâ-emr-i 'âlî-i sâbık Bosna kâdîsı Torun Mehmed zîde't-fezâilehû hâlâ Sadr-ı a'zâm vekîl-i mutlak kavıyyü'l-himemim Bosna'ya vâli olduğu esnâda tarafeyn hazır oldukları hâlde bi't-tarafı emvâl-i metrûkeyi tahrîr ve beyne'l-verese hakkı üzere taksîm olunub hâriç-ez defter nesne kalmayub mîrâs talebiyle rencîde olunmak iktizâ itmez iken büyük babası müteveffâ-yı mezbûrun zevce-i metrûkesinin hâlâ zevcî Brakevineli(?) Hoca oğlu Derviş Ali dimekle 'arîf kimesne zuhûr ve mugâyir-i defter-i kassâm üzerine şer'an bir nesne sâbit olmadan müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden zimmetinde nesne kalmış senden taleb iderim deyû te'addîden hâlî olmadığın bildürüb şer'ile görölüb ol-vechile te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin ma'rifetinle husûs-ı mezbûr mahallinde şer'ile görölüb ihkâk-ı hakk olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i S (Safer) Sene 180

62. sayfa 2. hüküm

Saraybosna kâdîsına hüküm ki

Hersek sancağında vâki' Foça kazâsına tâbi' Şümke(?) nâm karye sâkinlerinden Borçe cemâ'atinden Ahmed nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûr sâkinlerinden İsmail Beg dimekle ma'rûf kimesne ile yüz yetmiş senesinden berü karye-i mezbûre toprağında vâki' arâziye müte'allik da'vâları olub kazâ-i mezbûre kâdîsı huzûrunda murâfa'a olduklarında ber-muktezâ-yı kânûn ihkâk-ı hakk ve fasl virmek mümkün olmayub mağdûr olduğun bildürüb sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin husûs-ı mezbûra sen mütevellî ta'yîn ve da'vâların hakk ve 'adl üzere rü'yet ve muktezâ-yı kânûn-ı münîf ihkâk-ı hakk ve fasl-ı hasm eylemen bâbında istid'â-yı 'inâyet ve vech-i meşrûh üzere emr-i 'âlî sudûrunu a'lemü'l-ulemâ'i'l-mütebahhîrin efdalü'l-fuzalâi'l-müteverri'in bi'l-fî'il Şeyhü'l-islâm ve müftî'l-enâm olan Dürri-zâde Mevlânâ Mustafa edâma'l-lâh-ı te'âlâ fezâ'ile işâret itmeleriyle işâretleri mücebince 'amel olunmak için fermân-ı 'âlîşân yazılmışdır Fî evâ'il-i S (Safer) Sene 180

62. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Brod kâdîsına hüküm ki

Doboy kal'ası mustahfizânından İbrahim ve Mehmed ve Hasan ve Hüseyin ve diğer Hüseyin nâm mustahfizlar südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Brod nâhiyesinde Kralon nâm karyeden bin dört yüz akçe gedik tîmârlarıyla kal'a-i mezbûre mustahfizlığına merkûm İbrahim ve yine karye-i Kralon el-mezbûreden yedi yüz akçe

gedik tîmârlarıyla kal'a-i mezbûre mustahfızlığına mezbûr Mehmed ve yine karye-i Kralon el-mezbûreden ol-mikdâr akçe gedik tîmârlarıyla kal'a-i mezbûre mustahfızlığına merkûm Hasan ve yine karye-i mezbûreden yedi yüz otuz akçe gedik tîmârlarıyla kal'a-i mezbûre mustahfızlığına mezbûr Hüseyin ve yine karye-i Kralon el-mezbûre ve gayrıden bin akçe gedik tîmârlarıyla kal'a-i mezbûre mustahfızlığına mezbûr diğêr Hüseyin başka başka berât-ı şerîfîmle mutasarrıf olub gedik tîmârları olan sâlifü'z-zikr Kralon karyesinde âharın 'alâkası olmayub dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken ecânibden Ömer nâm kimesne zuhûr ve karye-i mezbûr eşkinci tîmârı karyelerindendir sizin 'alâkanız yokdur deyû hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale tarafından ve zabt mûmâna'at ve gadr sevdâsında olduğın bildürüb karye-i Kralon el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî gedik tîmârları tarafından kendülere zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mezkûr Ömer'i hilâf-ı defter-i hâkânî karye-i mezbûreye bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda Doboy nâhiyesinde Kralon karyesinin dört bin iki yüz otuz akçe yazusundan bir def'a bin akçe dört yüz ve iki def'a dahî yedişer yüz ve bir def'a yedi yüz otuz akçesi ifrâz ve başka başka dört 'aded icmâl ve Doboy kal'ası mustahfızânına mahsûs dört 'adedî gedik tîmârı bir def'a dahî yedi yüz akçesi ifrâz ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb bin akçe oldahî kal'a-i mezbûre mustahfızânına mahsûs bir gedik tîmâr ve bin dört yüz akçe berâtıyla İbrahim ve yedi yüz akçe berâtıyla Mehmed ve ol-mikdâr akçe berâtıyla Hasan ve yedi yüz otuz akçe berâtıyla Hüseyin ve bin akçe berâtıyla Hasan üzerinde olduğı mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için emrim yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 180

63. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve İzvornik kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İbrahim nâm sipâhî südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb İzvornik sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Rakovine nâhiyesinde Dolna ve Miharnik (?) nâm karye ve gayrıden altı bin altı yüz akçe berât-ı şerîfîmle mutasarrıf olduğı tîmârının baş kalemi olan sâlifü'z-zikr karye-i Dolna ve Miharnik(?) ve tîmârı mülhakâtından ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' karye-i Dolna ve Hrokovine (?) ve mezra'a-i Kalibe-Mirasoviçe (?) ve yine kazâ-i mezbûre muzâfâtından Dîn-i Mübîn (?) nâhiyesine tâbi' karye-i Banovik ve yine kazâ-i mezbûr muzâfâtından Sapna nâhiyesine tâbi' karye-i Vetibe-Reb müşterekleriyle kayd ve berâtına dâhil olmağla kurâ ve mezra'a-i sâlifü'l-beyânı ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtından berâtı

yazusuna göre hissesine isâbet ideni kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itmek murâd eyledikde karye-i Dolna ve Miharnik el-mezbûrede müşterekleri olan karye-i Dolna ve Miharnik el-mezbûreden bin dört yüz akçe gedik tîmârlar ile Telçak kal'ası mustahfızlığına mutasarrıf olan Hüseyin ve Mustafa ve karye-i Dolna ve Hrokovine (?) ve mezra'a-i Kalibe-Mirasoviçe (?) el-mezbûrelerde müştereki olan Rakovine nâhiyesinde Basako (?) nâm karye ve gayrıden dört bin yüz altmış yedi akçe tîmâra mutasarrıf Ahmed veled-i Osman ve karye-i Banovik el-mezbûrede müştereki olan karye-i Banovik el-mezbûre ve gayrıden on beş bin akçe tîmâra mutasarrıf eyâlet-i Bosna'nın za'îmi mutasarrıflarından Ahmed veled-i Cafer ve karye-i Vetibe-Reb(?) el-mezbûrede müştereki olan karye-i Vetibe-Reb (?) el-mezbûre ve gayrıden altı bin akçe tîmâra mutasarrıf Ahmed berâtları yazularına göre hisselerine isâbet ideni ahz u kabzına kanâ'at itmeyüb her biri hilâf-ı defter-i hâkânî ve berâtları yazularına mugâyir ziyâdeye tecâvüz ile bunun berâtı yazusuna göre hissesine isâbet iden mahsûlât ve rûsûmâta fuzûlî müdâhale ve te'addîden hâlî olmadıkların bildürüb kurâ ve mezra'a-i sâlifü'l-beyân ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtından herkesin yedlerinde olan berâtları yazularına göre hisselerine isâbet iden kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb müştereklerini hilâf-ı defter-i hâkânî mugâyir-i berât ziyâdeye tecâvüz ile bunun berâtı yazusu göre hissesine isâbet iden mahsûlât ve rûsûmâta dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Rakovine nâhiyesine tâbi' neferât ve hâsıl-ı ispenç ve hinta ve gayrîhû mufassalda altı bin altı yüz akçe yazar karye-i Dolna ve Miharnik icmâlde iki def'a bin dörder yüz akçesi ifrâz ve Telçak kal'ası mustahfazâsına mahsûs iki gedik tîmâr ve Hüseyin ve Mustafa üzerlerinde ve yine nâhiyesine tâbi' neferât ve ispenç ve gendüm beş bin akçe yazar karye-i Dolna ve Hrokovine (?) ve yine nâhiyesine tâbi' beş yüz akçe yazar mezra'a-i Kalibe-Mirasoviçe (?) ma'a mezra'a-i Bolota (?) defter-i mufassalda başka başka tahrîr ve icmâlde karye-i merkûme dört bin ve mezra'a-i mezbûre üç yüz akçe yazı ile tahrîr ve yine nâhiyesinde Basako (?) nâm karye ile birikdirilüb altı bin beş yüz akçe bir icmâl ve dört bin yüz altmış yedi akçesi Ahmed veled-i Osman kaydında ve iki bin üç yüz otuz üç akçesinin berâtlı kaydı bulunmamıştır ve Dîn-i Mübîn nâhiyesine tâbi' neferât ve baştina ile resm-i çift ve gendüm ve gayrîhû altı bin akçe yazı ile karye-i Banovik defter-i mufassalda tahrîr ve defter-i icmâlde beş bin akçe yazı ile tahrîr ve ma'a-gayrîhû altı bin akçe bir icmâl ve tamâmen eyâlet-i Bosna'nın za'îm mutasarrıflarından Ahmed veled-i Cafer kaydında ve Sapna nâhiyesine tâbi' kezâlik neferât ve gayrîhû iki bin akçe yazar karye-i Vetibe-Reb

defter-i mufassala tahrîr ve icmâlde bin beş yüz akçe ile tahrîr ve ma'a-gayrîhû on bin dört yüz akçe bir icmâl ve altı bin akçesi Ahmed kaydında olub dört bin dört yüz akçesinin berâtlı kaydı bulunmamıştır sâlifü'z-zikr Dolna ve Miharnik nâm karyenin üç bin sekiz yüz akçe mahlûl icmâli ile Dolna ve Hrokovine (?) karyelerinin bin ve Kalibe-Mirasoviçe (?) nâm mezra'anın iki yüz ve Banovik nâm karyenin bin ve Vetibe-Reb(?) nâm karyenin beş yüz akçe mahlûl-i mufassalları dahî merkûm İbrahim kaydında olmağla herkes berâtları yazularına göre hisselerin zabt eylemeleri iktizâ eyledüğün iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim bi'l-fi'il defter emînî el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû 'arz itmeğın 'arz-ı mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1180

63. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisi Köprülü-zâde vezîr el-Hâcc Ahmed Paşa'ya ve [] kâdîsına hüküm ki

Yorgaki veled-i Mihaloki nâm zımmî südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb mesfûrun babası Kandiyeli Mihaloki Atrani ticâret ile geşt ü güzâr ider makûleden olmakdan nâşî Fenatre Blos nâm mahalde Dubrovnik kapudanlarından Antoni nâm kapudan babası mesfûrun yedinden ma'mûl-bih temessükü mûcebince aldığı dokuz yüz doksan 'aded Venedik altununu deynini edâya ta'ahhüd birle vilâyetime 'azîmet iderim diyerek gidüb âhar mahalle firâr ve müddet-i vâfire kendüyü ihtifâ ve babası mesfûr Dubrovnik'e varub kapudan mesfûrun temessükünde Dubrovnik beglerine ibrâz ve mu'teber tutulub kendüleri dahî temhîr ve temessük-i merkûme i'tibâren kapudan mesfûrun deynine mahsûben dört yüz doksan altununu teslim ve bâkî kalan beş yüz altun mukâbelesinde kapudan-ı mesfûrun zevcesi i'tirâfiyla ol tarafda olan menzilini ve eşyâsını ka'ideleri üzere rehn tarîkiyle (64. sayfa) edâyı müş'ir mahalline kayd ve sen İslambol'a varanda (?) olan vekîllerinde irsâl ideriz deyû cevâb virdiklerine binâ'en bu tarafa gelüb katı vâfir vakt-i ikâmet eyledikden sonra (?) babası mesfûr hâlık olub terekesi buna ve sâ'ir veresesine intikâl eyledükde ve kapudan-ı mesfûrun Dubrovnik begleri mühürleriyle memhûr temessükü ve meblağ bâkî-i merkûm mukâbelesinden rehn olunan menzil ve eşyâsıyçün senedi mevcut olduğun fihâ ol-bâbda emr-i şerîfim sudûrunu istid'â ve keyfiyyet bu cânibde Dubrovnik vekîlinden istihbâr olundukda husûs-ı mezbûr on altı sene mürûr ve bir dürlü ma'lûmu olmadığını takrîr kağdıyla ihbâr itmeğle mâdde-i mezbûre ma'rîfet-i şer'ile rü'yet ve ihkâk-ı hakk olunmak fermân olmağın imdi sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin tercümânları vesâtetiyile husûs-ı mezbûr için Dubrovnik beglerinden bir vekîl taleb ve vekîl-i merkûmu ve müdde'î-i mersûmu meclîs-i şer'a ihzâr ve terâfü'-ı şer' ve müdde'âsı olan meblağ-ı

mezbûr şer‘an te‘mîn olur ise tahsîl ve ihkâk-ı hakk eylemek bâbında fermân-ı ‘âlîşân sâdir olmuştur Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1180

64. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Saray kâdîsına hüküm ki

Sinan nâm [kimesne]²³⁴ südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Bosnalı Boşnak Hacı Ali nâm kimesne zimmetinde bin yüz yetmiş yedi senesinden berü iki yüz guruş alacak hakkı olmağla taleb eyledikde bî-vech-i şer‘î virmekten ta‘allül ve muhâlefet üzere olduğun ve bu tarafda Foçalı Molla Ahmed dimekle meşhûr kimesneyi vekîl eyledüğün bildürüb şer‘ile görülüb mezkûrun zimmetinde olan ol-mikdâr guruş alacak hakkı tahsîl ve vekîl-i merkûma alıvirilüb ta‘allül ve muhâlefet itdirilmeyüb icrâ-yı şer‘ ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim [ricâ]²³⁵ eyledüğü ecilden mahallinde şer‘ile görülmek için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1180

64. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Saraybosna mollasına hüküm ki

Ahmed sipâhî dimekle ma‘rûf kimesne gelüb bunun mûrisi Molla Bekir nâm kimesne yüz yetmiş dokuz senesi muharreminde âsitâne-i sa‘âdetimden vilâyeti olan Stofça‘ya gider oldukda esnâ-yı râhde Koça nâm mahalde bi-emri‘l-lâh-i te‘âlâ fevt oldukda üzerinde mevcûd bin guruş nukûdıyla ber-mûceb-i defter-i müfredât emvâl ve eşyâsını rüfekâsından Bosnalı Dizdâr Mustafa ve Taşlıcalı Ahmed Efendi dimekle ma‘rûf kimesneler ile sâ‘ir rüfekâ muvâcehelerinde yine rüfekâsından Molla Yahya dimekle ma‘rûf kimesne ahz u kabz idüb veresesine teslîm itmeksizin vilâyeti olan Saraybosna kazâsına tâbî‘ Omişe(?) kal‘asında sâkin olduğun bildürüb mûrisi müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil mezbûrun kabz eylediği ol-mikdâr guruş nukûdıyla ber-mûceb-i defter-i müfredât emvâl ve eşyâsı her ne ise bi‘t-tamâm tahsîl ve bi‘l-verâse kendüye alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin mahallinde şer‘ile görülmek emrim olmuştur Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1180

64. sayfa 4. hüküm

Teşne kâdîsına hüküm ki

²³⁴ Kâtip tarafından eksik yazılmıştır.

²³⁵ Kâtip tarafından eksik yazılmıştır.

Kazâ-i mezbûr ahâlîsi gelüb yine kazâ-i mezbûr sâkinlerinden İbrahim ve oğulları Ahmed ve Mehmed nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayub şerîr ve gammâz olub dâimâ kâdî ve nâ'ib ve voyvoda ve subâşî ve sâ'ir ehl-i 'örf tâ'ifesi yanlarına varub fukarâyı hilâf-ı vâki' mevâdd isnâdıyla gamz ve tecrîm ve bi-gayr-ı hakkın akçelerin alub ve aldırmağa bâ'is ve 'alâka ve medhâlleri olmaduğu il-mesâlihine ve bilâ-emr-i şerîf tekâlîfleri umûruna karışub bunun emsâli zulm ve te'addîlerinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğerkûn olub ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve bâdî oldukların ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfeleri mücebince 'amel olunub mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i kânûn ol-vechile olan zulm ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecîlden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 180

65. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Hersek sancağında vâki' Gaçka nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Zu'amâdan Cafer veled-i Ebubekir Paşa zîde kadruhû 'arz-ı hâl idüb Hersek sancağında Çerniçe nâhiyesinde nefsi-i Çerniçe ve gayrıden yirmi bin akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze'âmeti mülhakâtından Gaçka nâhiyesine tâbi' Milveyamin (?) nâm karyeyi mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde kadîmden 'öşr ve resmi ze'âmeti tarafından alınagelen yerleriyle ber-müceb-i defter-i hâkânî zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmunu kânûn ve defter mücebince ahz u kabz murâd eyledikde âhardan dahl ve ta'arruz olunmak iktizâ itmez iken yine livâ-i mezbûrda Nevesine nâhiyesinde Lukovaç nâm karye ve gayrıden dört bin beş yüz kırk yedi akçe tîmâra mutasarrıf Murad nâm sipâhî zuhûr ve tîmârı mülhakâtından yine Gaçka nâhiyesine tâbi' çiftlik-i şîr-merd der-karye-i Milveyamin (?) deyû mukayyed çiftliği tahrîr ve tahsîs kılınub kadîmden 'öşr ve resmi tîmârı tarafından alınagelen yerleriyle defter-i hâkânî mücebince kadîmîsi üzere zabta kanâ'at itmeyüb hilâf-ı defter-i hâkânî ziyâdeye tecâvüz ile sâlifü'z-zikr Milveyamin karyesinin kadîmden 'öşr ve resmi bunun ze'âmeti tarafından alınagelen yerlere dahî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve mahsûl ve rüsûmunu ahz u kabz gadr eyledüğün bildürüb zikr olunan Milveyamin karyesi mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde kadîmden 'öşr ve resmi ze'âmeti tarafından alınagelen yerleriyle ber-müceb-i defter-i hâkânî kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb mezkûr Murad'ı kaydına dâhil çiftlik-i şîr-merd el-mezbûreye tahrîr ve kılınan arâzî-i kadîmesinden mâ'adâ ziyâdeye tecâvüz ile zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' ve fuzûlî aldığı mahsûl ve rüsûm girü alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i

‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Gaçka nâhiyesine tâbi‘ defter-i icmâlde bin beş yüz akçe yazar Milveyamin karyesi yine nâhiyesine tâbi‘ karye-i Bazarik ve Çerniçe nâhiyesine tâbi‘ nefsi-i Çerniçe ve ma‘a-gayrîhâ birikdirilüb yirmi bin akçe ze‘âmet bir icmâl ve ze‘âmet-i mezbûr mîr-livâ-i Hersek hâsından ifrâz ve beher sene mîr-livâ olanlara on iki şer bin sağ akçe virmek ve kurâ ve mezra‘î ma‘mûr ve âbâdan idüb on nefer adem ile sefere eşmek şartıyla yirmi bin akçe eşkinci kılıç ze‘âmet olmak üzere yüz kırk yedi târîhinde tevki‘î kalemiyle tashîh ve ze‘âmet-i mezbûr hâlâ berât-ı şerîfimle mûmâ-ileyh Cafer veled-i Ebubekir Paşa’nın üzerinde olub ve yine Gaçka nâhiyesine tâbi‘ çiftlik-i şîr-merd der-karye-i Milveyamin ve Bavedraik (?) dimekle ma‘rûf yerlerdir tasarruf ahâlî-i karye-i Milveyamin sâhib-i tîmâra ‘öşriyet vireler hâsıl dört yüz akçe yazı ile oldahî defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Lukovaç el-mezbûre ve gayrîhû ile birikdirilüb dört bin beş yüz kırk yedi akçe bir icmâl ve tamâmen merkûm Murad’ın tîmârı olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 180

65. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Hersek sancağında vâki‘ Zagorna(?) ve Sokol ve Zavireş nâhiyeleri nâ’iblerine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Mehmed nâm sipâhî ‘arz-ı hâl idüb Hersek sancağında Zagorna nâhiyesinde Kalil (?) nâm karye ve gayrîden üç bin yüz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrîf olduğu tîmârının baş kalemi olan karye-i Kalil el-mezbûre müşterekiyle ve tîmârı mülhakâtından Sokol nâhiyesine tâbi‘ karye-i Gorna-Ogulcak (?) ve âsiyâbhâ-i der-nâhiye-i Zavireş ve gayrîhû deyû mukayyed olan âsiyâbhâ müstakillen kayd ve berâtına dâhil olub âhardan dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken ecânibden ba‘zı kimesneler hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve vâki‘ olan mahsûlât ve rûsûmlarının ahz u kabzına mûmâna‘at ve te‘addîden hâlî olmadıkların bildürüb ber-mûceb-i defter-i hâkânî zikr olunan Kalil (?) karyesi müşterekiyle ve karye-i Gorna-Ogulcak (?) ve âsiyâbhâ-i der-nâhiye-i Zavireş el-mezbûreler müstakillen kendüye zabt ve vâki‘ olan mahsûl ve rûsûmları kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî âheri dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb zâhir olan müdâhaleleri men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Zagorna(?) nâhiyesine tâbi‘ beş nefer re‘âyâ ve on sekiz baştina ve iki hisse tarla ile karye-i Kalil(?) ve hâsılı tahtında ispenç ve resm-i çift ve hinta ve mahlût ve bâd-ı

hevâ ve resm-i ‘arûs ve resm-i tapu yekûn ma‘a-gayrihâ üç bin beş yüz akçe ve Sokol nâhiyesine tâbi‘ dört nefer re‘âyâ ve yedi baştina ile karye-i Gorna-Oğulcak ve hâsılı tahtında ispenç ve resm-i çift ve gendüm ve mahlût ve bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve resm-i tapu yekûn ma‘a gayrihâ bin altı yüz altmış altı akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde âsiyâbhâ-i der-nâhiye-i (66. sayfa) Zavireş ve gayrihû altı yüz akçe ve karye-i Oğulcak el-mezbûre bin akçe yazular ile tahrîr ve karye-i Kalil el-mezbûrenin bin beş yüz akçesiyle birikdirilüb üç bin yüz akçe bir icmâl ve tamâmen merkûm Mehmed’in tîmârî ve karye-i Kalil el-mezbûrenin bâkî iki bin akçesi dahî bir icmâl ve oldahî tamâmen Süleyman’ın tîmârî olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 180

66. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan İzvornikli Kahraman nâm sipâhî ‘arz-ı hâl idüb İzvornik sancağında Yadara nâhiyesinde Busva (?) nâm karye ve gayriden beş bin akçe tîmâra mutasarrıf Salih âsitâne-i ‘aliyyemde bilâ-veled fevt olmağla fevtinden bâ-‘arz-ı hâl yetmiş altı senesinde akrabâsı mezbûr İzvornikli Kahraman’a tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu defter-i hâkânîde mukayyed olmağla şimdi mezkûr Kahraman tîmâr-ı mezbûr üzerinde olub dahl icâb itmez iken ecânibden Mehmed veled-i Ömer zuhûr ve hilâf-ı inhâ ve bâ-‘arz-ı hâl tîmâr-ı mezbûru Bosna tarafında alub berât itdirüb bana gadr eyledi deyû ref’inden kendüye ibkâsını istircâ itmeğle mahallinde bi’l-murâfa‘a terâfû‘-ı şer‘ olmalarıçün sen ki Bosna vâlisi vezîr-i müşâru’n-ileyhsin sana havâle iktizâ itmeğle vech-i meşrûh üzere ‘amel olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1180

66. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Mostar kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Ahmed nâm sipâhî südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb Hersek sancağında Sokol nâhiyesinde Karamoloye (?) nâm karye ve gayriden on sekiz bin yüz altmış akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârî mülhakâtından Mostar nâhiyesine tâbi‘ karye-i Bastah ve tahtında dört nefer re‘âyâ ve yirmi ‘aded baştina ve yaylak-ı Bukovaç der-karye-i Hırsova ‘an-mahsûl ve otlak ve gayrihû hisse-i timâr iki yüz ve hisse-i mürd iki yüz akçe ve yaylak ve der-karye-i mezbûr ve hâsılı tahtında ispenç ve resm-i çift

ve gendüm yekûn ma'a-gayrihû dört bin yedi yüz akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde üç bin akçe ile tahrîr ve ma'a gayrihû birikdirilüb üç bin beş yüz akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen merkûm Ahmed sipâhînin kaydında olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve merkûm Ahmed karye-i Bastah el-mezbûre toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyelerin ve defter-i hâkânîde mukayyed sâlîfû'z-zikr kadîmî yaylakda dahî zamânında gerek karye-i mezbûreden ve gerek hâriçden koyun ve sâ'ir davarlarıyla çıkub yaydırılıb otundan ve suyundan intifâ' idenlere tahammüllerine göre yaylak resmlerin taleb ve ahz u kabz murâd eyledikde karye-i mezbûre re'âyâları birbirleriyle yek-dil ve bizler a'sâr ve rüsûm virmeziz defter-i hâkânîde kayd olunan yazuyu virürüz deyû ta'allül ve muhâlefet ve tîmâr mahsûlüne gadr eylediklerin bildürüb karye-i mezbûre toprağında zirâ'at idenlerin zirâ'atlarıyla hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyelerin ve kadîmî yaylak yerlerine dahî zamânında koyun ve sâ'ir davarlarıyla çıkub otundan ve suyundan intifâ' idenin tahammüllerine göre yaylak resmleri alıvirilüb hilâf-ı kânûn ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak içün emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1180

66. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine ve Lubin kâdîsına hüküm ki

Srebreniçe kazâsı sâkinlerinden İbrahim nâm kimesne gelüb bunun Lubin kazâsı sükkânından Dobrif (?) Mustafa ve oğlu Osman nâm kimesneler zimmetlerinde birbirleri kefâletleriyle bâ-temessük cihet-i karz-ı şer'iyeden bin yüz yetmiş sekiz senesinde dört yüz yetmiş guruş alacak hakkı olmağla defa'âtle taleb eyledikde dürlü bahâne ile edâda muhâlefet ve ibtâl-i hakk ve gadr-ı küllî sevdâsında oldukların bildürüb şer'ile görölüb mezbûrların temessükleri mücebince zimmetlerinde olan ol-mikdâr guruş hakkı alıvirilüb icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görölme için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1180

66. sayfa 5. hüküm

Çaniçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' İslatine nâm karye sükkânından dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden Yusuf ve Fazlı ve Mehmed ve Ahmed ve Ömer ve Muharrem ve Halil ve Ali nâm yeniçeriler gelüb bunlar sahîh dirlige mutasarrıf bi'l-fi'il sefere eşer dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden olub karye-i mezbûre toprağında zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekeleri 'öşrlerin karyelerinde olan anbâra nakl idüb akreb bâzâra nakl teklîfi ile te'addî olmaları îcâb itmez iken karyeleri za'îmi olan İbrahim nâm za'îm hilâf-ı kânûn terekeleri akreb bâzâra götürün deyû te'addî ve rencîdeden hâlî olmadığın bildürüb kânûn üzere 'amel olunub hilâf-ı kânûn akreb bâzâra nakl teklîfi ile za'îm olan kulları te'addî ve rencîde itdirilmeyüb men' u def' olunmak emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1180

67. sayfa 1. hüküm

Bosna [vâlisine]²³⁶ Pravadi kâdîsına hüküm ki

Banaluka kal'ası sükkânından Ebubekir el-Hâcc Hüseyin nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûre tâbi' Mecuriç (?) nâm karye toprağında vâki' beher sene zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldiği tapulu ve temessüklü ma'lûmetü'l-hudûd tarlasına âharın ta'arruz ve iktizâ itmez iken kal'a-i mezbûre mahallâtından Gazanferiye(?) ve Zulfenariye(?) ve Kol ve Perviz(?) ve el-Hâcc Salih mahalleleri ahâlîleri zuhûr ve ol yerler bizim mer'âmızdır deyû hevâlarına tâbi' nâ'ibine istinâden yüz yetmiş sekiz senesinde hilâf-ı kânûn ve fuzûlî zabt idüb ziyâde gadr u te'addî eylediklerin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince 'amel olunub zıkr olunan tarlası kendüye alıvirilüb ber-karâr-ı sâbık zabt ve zirâ'at itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer' ve kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1180

67. sayfa 2. hüküm

Banaluka kâdîsına hüküm ki

Banaluka sükkânından Hüseyin bin Ali nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb babası merkûm mukaddemâ fevt olub kazâ-i mezbûr muzâfâtından Lefçe nâhiyesine tâbi' Rogbol (?) nâm karye toprağında vâki' mutasarrıf olduğu ma'lûmetü'l-hudûd yerleri be-hasbe'l-kânûn meccânen buna intikâl ve bu ol vakitte sagîr olduğundan vâlidesi Fatma nâm hâtûn mütegalibeden Banaluka kapudanı İsa Mehmed Beg dimekle ma'rûf kimesneye

²³⁶ Kâtip tarafından eksik yazılmıştır.

ferâğ ve fevt oldukda oğlu İbrahim'in yedine geçüb mezbûre bu irişüb bâliğ ve da'vâ sadedinde iken merkûm İbrahim dahî fevt olub oğulları Mehmed ve Hasan nâm kimesneler zabt ve buna zabt itdirmeyüb mağdur olduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb mücebince 'amel olunub babasından muntakil yerleri alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer' ve kânûn üzere görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i R (Rebî'u'l-âhir) Sene 1180

67. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Taşlıca kâdîsına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Hüdaverdi veled-i Mustafa ve Mehmed ve Abdülfettah veledân-ı Mehmed ve Hüseyin veled-i Murtaza nâm sipâhîler gelüb Hersek sancağında Sokol nâhiyesinde Oğulcak (?) nâm karye ve gayrıden yedi bin sekiz yüz kırk dört akçe tîmâra merkûm Hüdaverdi veled-i Mustafa ve karye-i Oğulcak el-mezbûre ve gayrıden ol-mikdâr akçe tîmâra mezbûrân Mehmed ve Abdülfettah veledân-ı Mehmed ve yine karye-i Oğulcak el-mezbûre ve gayrıden beş bin beş yüz elli akçe tîmâra mezbûr Hüseyin veled-i Murtaza başka başka berât-ı şerîfimle mutasarrıf olub tîmârları mülhakâtından Taşlıca kazâsı muzâfâtından Kukan nâhiyesine tâbi' kayd ve berâtlarına dâhil Ertiylekura (?) karyesini ve hâsılıyla mahsûb ve yirmi sekiz 'aded baştinayı ve nehr-i Sehvin'e ve Mavohan (?) müddet ve karadan varınca ve İsférolohaç (?) der-yed-i Mehmed şîr-merd hâliya der-yed-i Cafer ber-vech-i maktû' kırk akçe deyû mukayyed nehri ber-mûceb-i defter-i hâkânî zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmun kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itmek murâd eylediklerinde dahl olunmak îcâb itmez iken voynuğân-ı Hersek mukâta'ası emînleri taraflarından hilâf-ı defter-i hâkânî karye-i Ertiylekura (?) el-mezbûreye ve hâsılıyla mahsûb baştına ve nehre fuzûlî müdâhale ve 'öşr ve resmin tagallüben ahz u kabz idüb gadr eylediklerin bildürüb karye-i Ertiylekura el-mezbûre ve hâsılıyla mahsûb baştına ve nehriyle ber-mûceb-i defter-i hâkânî kendülere zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûm kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb mukâta'a-i mezbûre emînleri mezkûrları hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb ve fuzûlî aldıkları mahsûl ve rüsûm alıvirilmek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kukan nâhiyesine tâbi' on nefer re'âyâ yirmi sekiz 'aded baştına ve nehr-i Sehvin'e Mavohan (?) müddet-i karadan varınca ve İsférolohaç (?) der-yed-i Mehmed şîr-merd hâlâ der-yed-i Cafer ber-vech-i maktû' kırk akçe ile karye-i Ertiylekura hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mukâta'a yekûn üç bin beş yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i

icmâlde Sokol nâhiyesine tâbi‘ Oğulcak (?) nâm karye ile birikdirilüb yirmi bir bin iki yüz kırk akçe ze‘âmet deyû bir icmâl ve yedi bin sekiz yüz kırk beş akçe Hüdaverdi veled-i Mustafa ve ol-mikdârı Mehmed ve Abdülfettah veledân-ı Mehmed beş bin beş yüz elli akçesi Hüseyin veled-i Murtaza kaydlarında ve yanında voynuğân ve bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve cürm-i cinâyet livâ-i Hersek deyû altı bin akçe yazı ile oldahî defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde mîr-livâ hâssı mülhakâtından olmak üzere tahrîr ve yine voynuğân-ı Hersek mukâta‘asının Bosna defterhânesinden ihrâç ve yüz yetmiş sekiz senesinde bâ-fermân-ı ‘âlî defterhânedeki hıfz olunan sûret-i defterde nâhiye-i mezbûre tâbi‘ beş ‘aded başına ile karye-i Gorye-Usturboyle (?) kurâ ve nevâhî-i sâ‘ire ile ol dahî tahrîr olunmağla bu takdîrce karye-i Ertiylekura (?) ve hâsılıyla mahsûb baştinalar ve nehr-i mezbûrda voynuğân-ı Hersek mukâta‘ası emînlerinin ‘alâkaları olmamak iktizâ eyledükde bi’l-fi‘il defter emînî olan el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû ‘arz itmeğın ‘arzi mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ’il-i R (Rebî‘u’l-âhir) Sene 1180

68. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine hüküm ki

Bostâniyân-ı hassa neferâtı gelüb eyâlet-i Bosna’da neferât-ı merkûme ta‘âmiyyelerinde merbût İstâr-ı Eflak mukâta‘ası zabt u rabt için Bostâniyân ocağı tarafından nasb olunan zâbitânın umûruna ve re‘âyâsına taraf-ı âhardan dahl olunduğu yoğiken mukâta‘a-i mezkûre dâhilindeki yeni varoş kazâsı sükkânından Tırnovalı Hüseyin oğlu Miras Yedi Hacı Feyzullah ve Hacı Abdî ve Hacı İbrahim ve karındaşı Hacı Salih ve Benik oğlu ve Hamza oğlu Mustafa nâm kimesneler umûr-ı vilâyete müdâhale ve dâimâ musallâta tasaddî ile re‘âyâ fukarâsını tekdîrden hâlî olmadıkların bildürüb ol-bâbda istid‘â-yı ‘inâyet ve bir vechile harekâtda oldukları bu tarafa inhâ ve bir kıt‘a hüccet-i şer‘iyye dahî musaddak olmağla âharın müdâhalesine dahî sirâyet itmemek üzere tertîb olunmaları için bi’l-fi‘il hassa Bostâncıbaşı olan Halil dâme mecduhû i‘lâm itmeğın sen ki vezîr-i müşâru’n-ileyhsin umûr-ı vilâyete müdâhale kasdıyla mezbûr merkûmlar tarafından hilâf-ı marzî harekât-ı reddiyyeye ictisâr olunur ise muhkem te’dîb olunmak için yazılmışdır Fî evâ’il-i R (Rebî‘u’l-âhir) Sene 180

68. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Hlivne kâdîsına hüküm ki

Hlivne kal‘ası mustahfizânından Salih nâm mustahfiz gelüb Klis sancağında Hlivne nâhiyesinde hisse-i zemîn-i Durası (?) ve gayrıden dokuz yüz altı akçe gedik tîmâr ile

kal'a-i mezbûre mustahfızlığına mîr-i mîrân berâtıyla mutasarrıf olub gedik tîmârı mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûre tâbi' zemîn-i 'an-hisse-i Nasuh der-karye-i Lolohan (?) der-tasarruf Mehmed bin Nasuh deyû hisse otuz akçe yazu ile mukayyed ve müstakillen kaydına dâhil olub hâriçden dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken yine nâhiye-i mezkûrede Lolohan (?) nâm karyeden bin yedi yüz akçe gedik tîmâr ile kal'a-i mezbûrede vâki' câmi'-i hassa ferrâşlığına mîr-i mîrân berâtıyla mutasarrıf Ahmed nâm kimesne gedik tîmârının baş kalemi olan sâlifü'z-zikr Lolohan(?) karyesini müşterekiyle zabta kanâ'at itmeyüb zemîn-i mezkûr Lolohan (?) karyesinde olub senin 'alâkan yokdur ben zabt idüb 'öşrûn ahz u kabz iderim deyû hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve gadr irâdesinde olduğun bildürüb zemîn-i mezkûr defter-i hâkânî mücebince kadîmîsi üzere müstakillen kal'a-i mezbûre mustahfızı tarafından zabt ve 'öşrûn ahz u kabz itdirilüb câmi'-i hassa ferrâşlı olan kimesneyi ve müşterekini zemîn-i mezkûra hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Hlivne nâhiyesine tâbi' zemîn-i 'an-hisse-i Nasuh der-karye-i Lolohan (?) der-tasarruf Mehmed bin Nasuh hâsıl otuz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâl yine nâhiyesinde hisse-i zemîn-i Durası (?) ve gayrihû ile birikdirilüb dokuz yüz altı akçe Hlivne kal'ası mustahfızânına mahsûs bir gedik tîmâr ve Mehmed üzerinde ve yine nâhiyesinde beş 'aded baştına ve bir zemîn ile karye-i Lolohan (?) ve tahtında mahsûl-i haymâna ve Nasuh bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve polaçine ve tapu-yı zemîn ma'a resm-i otlak ve beş hâne fî ikişer yüz ve bir hâne fî yüz akçe ve bir hâne elli akçe yekûn bin yedi yüz akçe ve yine nâhiyesinde beş baştına ile 'an-karye-i Lolohan (?) tahtında mahsûl-ı haymâna ve Nasuh bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve polaçine ve tapu-yı zemîn ve iki hâne ikişer yüz ve iki hâne yüzer ve bir hâne on beş akçe yekûn sekiz yüz akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve icmâlde birikdirilüb karye-i Lolohan (?) deyû iki bin beş yüz akçe yazu ile tahrîr ve bin yedi yüz akçesi ifrâz ve kal'a-i mezbûrede câmi'-i hassa ferrâşlığına mahsûs bir gedik tîmâr ve berâtıyla Salih üzerinde ve sekiz yüz akçesi dahî ifrâz ve câmi'-i merkûm imâmına mahsûs bir gedik tîmâr ve berâtlü kaydı bulunmayub bu takdîrce tarafeynin icmâl ve mufassalları başka başka ve birbirlerinde 'alakâları olmayub ve zemîn-i mezbûre 'öşr ve karye-i merkûme resm-i flori tahrîr olduğun bi'l-fi'il defter emînî el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû 'arz itmeğın 'arzı mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî'ü'l-âhir) Sene 1180

68. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Travnik kâdisına hüküm ki

Mîr-i mîrândan el-Hâcc Mehmed dâme ikbâluhû gelüb Bosna sancağında vâki' ber-vech-i mâlikâne 'uhdesinde olan Birçe mukâta'asının yüz yetmiş sekiz senesine mahsûben Travnik sâkinlerinden İzvornikli Ali Beg dimekle ma'rûf kimesne zimmetinde ber-mûceb-i defter resm-i tapu ve rüsûmât-ı sâ'ireden müctemi' olan iki bin otuz yedi guruş alacağını talep ve almak istedikde mezkûr dürlü 'illet ile virmekte ta'allül ve muhâlefet birle gadr murâd eyledüğün bildürüb şer'ile görölüb mezkûrun zimmetinde müctemi' olan ol-mikdâr guruş tahsîl ve kendüye alıvırılüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî'ü'l-âhir) Sene 1180

69. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine hüküm ki

Eyâlet-i Bosna'da vâki' Gradçaniçe kazâsına tâbi' Gradçaniçe kal'asının ahâlî ve hükkâmı 'arz-ı hâl idüb hâlâ kal'a-i mezbûre kapudanı olan Mehmed nâm kimesne kazâ-i mezbûrda a'yânlık iddi'âsıyla umûr-ı vilâyete karışub ahâlî-i fukarâya günâ gün zulm ve te'addîsinden mâ'adâ ba'zı ebnâ-i mülk mutasarrıf oldukları arâzîlerini gasb ve hükkâmın umûrlarına dahl ve ta'arruz ve şer'-i şerîfe 'adem-i itâ'at birle mütegalibe ve cebâbireden ba'zı kimesnelere istinâden ahkâm-ı şer'iiyenin icrâsına mûmâna'at ve hükmi'ş-şer'î ızrâra tasaddî ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinden fukarâ ve zu'afânın emn ü rahtları meslûb ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is olduğun bildürüb ol-bâbda istid'â-yı merhâmet eyledikleri ecilden sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin bâlâda mezkûr kapudandan olan iştikâlarının ahâlîleri nefsü'l-emr olduğun tasdîk iderler ise ashâb-ı hukûk ile ba'de'l-murâfa'a iktizâsını i'lâm-ı ikmâl bâbında fermân-ı 'âlî yazılmışdır Fî evâ'il-i R (Rebî'ü'l-âhir) Sene 1180

69. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray monlasına hüküm ki

Medîne-i Saray sâkinlerinden Mehmed ve Süleyman ve Mustafa nâm kimesnelere südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Mehmed Beşe dimekle ma'rûf kimesne medîne-i Saray'da vâki' 'arsası mukâta'ası vakf ve binâsı mülk mutasarrıf olduğu bir bâb hân ve dükkân ve sâ'ir emlâkını bunların mûrisleri kuzâtdan Şeyh-zâde Dahî Abdülkerim Efendi

dimekle ma'rûf kimesneye bey' ve teslîm oldahî sekiz sene zabt eyledikten sonra mûrisleri fevt olub ırs-ı şer'ile bunlara intikâl bunlar dahî mirâsa idhâl ve üç seneden mütecâviz zabt idüb dahl olunmak îcâb itmez iken medîne-i mezbûreden lakin(?) mütegalibeden Koniçeli Hacı Mehmed nâm kimesne zuhûr ve müteveffâ-yı mezbûr Dahî Abdülkerim fevtinden yedi sene mukaddem zikr olunan hân ve dükkânın binâların vakf-ı dükkân şart ve ta'yîn eyledi deyû bi-hasb-i-şer'î ve teslîm ile-mütevellî olmayub vakfiyeti şer'an sahîh değil iken hilâf-ı şer'-i şerîf zabt iderim deyû gadr u te'addî eyledüğün ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince 'amel olunub mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ol-vechile te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 180

69. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Saray kâdisına hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyh el-Hâcc Mehmed Emin zîde fezâilehûsun südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb Saraybosna'da Küçük Kâtib Mahallesi sükkânından iken bundan akdem maktûlen vefât iden Halil Paşa oğlu Mehmed Ağa dimekle ma'rûf kimesnenin zevce-i metrûkeleri Ümmühani ve sagîr oğlu Hasan'ın vâlidesi ve ceddese Aişe nâm hâtûnlar taraflarından vekîl-i müseccel şer'îleri Salih Paşa dimekle 'arîf kimesne yine medîne-i mezbûrede Mehmed Beg mahallesi sâkinlerinden iken vefât iden Şeyh-zâde el-Hâcc Abdülkerim Efendi dimekle meşhûr kimesnenin zevi'l-erhâm cihetinden vârisleri Molla Süleyman ve karındaşı Molla Mustafa dimekle şehîr kimesneler ile murâfa'a-i şer' olunduklarında müteveffâ-yı evvel Mehmed'in cümle terekesinden olub medîne-i mezkûrede varoş-ı bâlâda vâki' ma'lûmetü'l-hudûd bir bâb mahzen ve fevkânîsinde iki oda ve yine iki bâb mahzen ve fevkânîsinde dokuz oda ve bir bâb hân ve bir bâb kasab dükkânı terekesi tahrîrinde müteveffâ-yı sâni Abdülkerim dört bin beş yüz iki guruşa iştirâ ve semenlerini verese-i müteveffâ-yı mezbûre edâ itmeden fevt olmağla meblağ-ı mezkûru tereke-i vâfiyyesinden vekîl-i merkûm sâlih-i uhrâ eyledikde merkûmân Molla Süleyman ve Molla Mustafa cevâblarında mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûrun Babçevi (?) el-Hâcc Mustafa ve Mustafa Beg dimekle ma'rûf kimesneler zimmetlerinde cihet-i ma'lûmeden üç bin üç yüz gurusu alacak hakkı olub meblağ-ı mezkûra merkûm Mehmed Ağa kefil-i bi'l-mâl olduğundan hayatlarında murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında mezbûr Mehmed kefâlet-i mezbûreyi ikrâr ve i'tirâf ve meblağ-ı mezkûr kefâletine binâ'en hükm olunub kable'l-edâ katl olunmağla terekesinden mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûre iddi'â ve ba'de'l-ısbât ve'l-

half tereke-i vâfiyyesinden hükm ve defter-i kassâma sebt ve idhâl olunub ‘akârât-ı mezkûre zarûret-i duyûn-ı müsbitesiyyün ma‘rifet-i şer‘ile dellâl (70. sayfa) yedime müddet-i medîde müzâyede ve müteveffâ-yı sâni Abdülkerim meblağ-ı mezkûr dört bin beş yüz iki guruş iştirâ ve meblağ-ı mahkûle(?)’i mezkûru ma‘rifet-i şer‘ile ve ol hinde verese vekîlleri olan Yacu Mustafa Beşe ve Abdi Beg dimekle ma‘rûf kimesneler rızâ ve ma‘rifetleriyle teferrük ve reddi iktizâ iden bin iki yüz iki guruşu vekîlân-ı mezbûrâta edâ ve teslîm ve ‘akârât-ı mezkûreyi ila-vefât mülkiyet üzere zabt idüb ba‘de vefâtı yetmiş sekiz senesinde medîne-i mezbûre kâdîsı Müslîm-zâde Mehmed Said zîde fezâilehû huzûrunda verese-i mezkûre ‘akârât-ı merkûme semenlerini bizden taleb ve da‘vâ itdiklerinde kefâlet-i mezkûre vech-i şer‘î üzere iki def‘a murâfa‘alarında şer‘an sâbit ve hükm-i şer‘î ile olduğı bi‘l-muvâcehe ba‘de’s-sübût verese-i mezkûrenin mutâlebeleri şer‘an men‘ ve murâfa‘a birle yedlerine bir kıt‘a hüccet-i şer‘iyye î‘tâ olunub yedlerinde olan hüccet-i şer‘iyyeyi ibrâz ve mazmûn-ı hüccet-i şer‘iyyeyi şuhûd-ı ‘udûl ile bu def‘a dahî bi‘l-muvâcehe isbât ve beyân itmeleriyle ‘akârât-ı mezkûre mezbûrân Molla Süleyman ve Molla Mustafa’nın yedlerinde ilka ve verese-i mezkûre mutâlebeleri şer‘an men‘ olunmağla mezbûrân Molla Süleyman ve Molla Mustafa yedlerinde olan mazmûnu sâbit iki kıt‘a hüccet-i şer‘iyye mücebince müteveffâ-yı merkûm Mehmed’in verese-i taraflarından bî-vech mutâlebe ve mu‘ârazaları men‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru ricâsına bi‘l-iltimâs ‘arz itdiğın ecilden husûs-ı mezbûr î‘lâm olduğı üzere ise hilâf-ı şer‘-i şerîf bî-vech ve bilâ-sened vâki‘ olan mu‘ârazaları men‘ olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî‘ü’l-âhir) Sene 180

70. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Böğürdelen kâdîsına hüküm ki

Dîvân-ı Bosna müteferrikalarından kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân İsmail zîde kadruhû gelüb İzvornik sancağında Sapna nâhiyesinde Rurye (?) nâm karye ve gayrıden otuz bin yüz elli dokuz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğı ze‘âmeti mülhakâtından Böğürdelen nâhiyesine tâbi‘ müşterekleriyle kayd ve berâtına dâhil karye-i Surujah nâm-ı diğır ‘Avsid-Dirşid (?) kadîm ve karye-i Pomitoce-Dirşid (?) kadîm ve bu mukayyed karyeleri mümtâz ve mu‘ayyen hudûdları dâhilinde kadîmden ‘öşr ve resmi müştekiyele ze‘âmeti tarafından alınagelen yerleriyle ber-müceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle zabt ve vâki‘ olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itmek murâd eyledikde dahl olunmak îcâb itmez iken Birvenik nâhiyesinde Rakovaç nâm karye ve gayrıden on üç bin dokuz yüz akçe tîmâra mutasarrıf Ömer veled-i Osman tîmârı mülhakâtından yine Birvenik

nâhiyesine tâbî' müşterekiyle kaydına dâhil Badan karyesini zabta kanâ'at itmeyüb mûmâ-ileyhin müşterekiyle kaydına dâhil sâlifü'z-zikr karye-i Surujah nâm-ı diğêr Avsid-Dirşid (?) ve Pomitocce-Dirşid (?) karyelerine hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve te'addîden hâlî olmaduğun bildürüb mâru'z-zikr karyeler mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhilinde kadîmden 'öşr ve resmi müşterekiyle ze'âmeti tarafından alınagelen yerleriyle mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûm kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb sipâhî-i mezbûr Ömer'i hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Bögürdelen nâhiyesine tâbî' on sekiz nefer re'âyâ ve bir baştina ile karye-i Surujah nâm-ı diğêr Avsid-Dirşid (?) kadîm ve tahtında ispenç ve gendüm ve cev yekûn üç bin beş yüz akçe ve yine nâhiyesinde on dört nefer re'âyâ ve iki baştina ile karye-i Pomitocce-Dirşid (?) kadîm ve hâsıl-ı ispenç ve gendüm ve cev yekûn iki bin beş yüz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde yine nâhiyesinde Dobrocik nâm karye ile birikdirilüb on beş bin iki yüz dokuz akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve dokuz bin iki yüz dokuz akçesi dîvân-ı Bosna müteferrikalarından İsmail ve bâkîsi müştereki kaydında ve Birvenik nâhiyesine tâbî' bir nefer re'âyâ ve üç baştina ile karye-i Badan ve hâsıl-ı 'ani'l-'öşr ve'l-rûsûm yedi yüz akçe yazı ile oldahî defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yine nâhiyesinde Rakovaç nâm karye ile birikdirilüb yirmi bin dokuz yüz akçe ze'âmet deyû bir icmâl ve on üç bin dokuz yüz akçesi Ömer veled-i Osman ve bâkîsi müştereki kaydında olub bu sûretde tarafeynin icmâl ve mufassal ve nâhiyeleri başka başka olub birbirlerinde 'alâkaları olmamak iktizâ eyledüğün bi'l-fi'il defter emînî olan el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû 'arz itmegin 'arzı ve defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı R (Rebî'ü'l-âhir) Sene 180

70. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Birçe kâdîsına hüküm ki

Havâss-ı hümâyûnumdan Birçe hâssı mukâta'ası re'âyâları gelüb bunlar kasabalarında yüz yetmiş sekiz senesinde kendü mâllarıyla binâ ve inşâ eyledikleri menzilde mukâta'a-i mezbûre emînî olanlar ikâmet idegelüb âharın 'alâkası olmayub dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken mukâta'a-i mezbûre emînî sâbıkâ hâlâ Birçe'de İzvornikli Ali Beg dimekle ma'rûf kimesne zuhûr ve menzil-i mezbûr ben mukâta'a-i mezbûr emînî iken binâ olunub ve derûnunda sâkin olmuş idim benim olur deyû fuzûlî zabt

ve taleb eyledikde keff-i yed itmeyüb re‘âyâ-yı mezbûrlara gadr-ı küllî murâd eyledüğün bildürüb şer‘ile görölüb menzil-i mezbûr alıvirilüb ta‘allül ve nizâ‘ itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer‘ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i R (Rebî‘ü’l-âhir) Sene 1180

71. sayfa 1. hüküm

Yayçe kazâsı nâ’ibine hüküm ki

Sen ki Yayçe kazâsı nâ’ibi mevlânâ Süleyman zîde ‘ilmuhûsun südde-i sa‘âdetime mektûb gönderüb Bosna eyâletinde Yayçe kal‘ası derûnunda Sinan Beg câmi‘-i şerîfinin Melek Ahmed Paşa vakfindan almak üzere vazîfe-i mu‘ayyene ile ‘askerî berâtıyla imâm olan Ömer halîfe berâtı mücebince hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesini almağa kanâ‘at itmeyüb mugâyir-i berât ziyâde talebiyle mütevellî-i vakfı te‘addîden hâlî olmamağla mugâyir-i berât ziyâde talebiyle rencîde itdirilmemek için bi’l-iltimâs ‘arz ve sâdır olan fermân-ı ‘âlîye imtisâlen eyâlet-i Bosna’da Yayçe kal‘asında Sinan Beg binâ ve ahz(?) eylediği câmi‘-i şerîfde Melek Ahmed Paşa vakfindan almak üzere ‘askerî berâtıyla vazîfe-i mu‘ayyene ile Ömer nâm kimesne imâm olub ve imâm merkûm kadîmden alageldiği vazîfeye kanâ‘at itmeyüb yevmî on iki taleb ile mugâyir berât ibrâz itmeğle imâmet-i mezkûrenin vazîfe-i mu‘ayyene olduğu ‘askerî rûznâmçesinde mukayyed olub sâ’ir imâmet kaydı olmadığı tahrîr olunmağla imâm merkûm kadîmden ‘askerî berâtıyla alageldiği vazîfeden ziyâde kadîme ve şart-ı vakıfa mugâyir vazîfe talebinden men‘iyçün sen ki Yayçe nâ’ibi mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin ‘arz itmeğle ‘arzın mücebince emr-i şerîfim sudûrunu hâlâ Rûmeli kâzaskerî mevlânâ İbrahim edâma’l-lâh-ı te‘âlâ fezâ’ilehü i‘lâm itmeğın i‘lâmı mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i R (Rebî‘ü’l-âhir) Sene 1180

71. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisi vezîre hüküm ki

Hâcegân-ı dîvân-ı hümayûnumdan Süleyman Penah zîde mecduhû südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb mûmâ-ileyh bundan akdem kethüdâ-yı sadr-ı a‘zâmı kitâbeti hidmetinde iken hâlâ İzvornik sancağına mutasarrıf olan Gazi Mehmed Paşa’ya İlbasan sancağı tevcîh olundukda câ’izesi olan bin beş yüz guruşu mûmâ-ileyh kendü mâlından mahalline teslim itmeğle meblağ-ı mezbûru ba‘de alıvirüb mûmâ-ileyhe edâya ta‘ahhüdünü nâtik mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyh bir kıt‘a memhûr deyn temessükü î‘tâ ve olundukdan berü bir pâre göndermeyüb gadr irâdesinde olunduğın bildürüb mübâşir

ma'rîfetiyle dîvân-ı Bosna'ya ihzâr ve alacağı olan meblağ-ı mezbûr kendüden tahsîl olunmak bâbında sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin sana hitâben emr-i şerîfim sudûrunu istid'â itmeyle vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak bâbında fermân-ı 'âlîşân sâdır olmuştur Fî evâ'il-i Ca (Cemâziye'l-evvel) Sene 1180

71. sayfa 3. hüküm

Hlivne kâdîsına hüküm ki

Hlivne kazâsı ahâlîsi gelüb yine kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Osman nâm kimesne kendü hâlinde olmayub şerîr ve gammâz olub dâimâ kâdî ve nâ'ib ve voyvoda ve subâşî ve serdâr ve sâ'ir ehl-i 'örf tâ'ifesi yanlarına varub fukarâ-yı hilâf-ı vâki' mevâdd isnâdıyla ehl-i 'örfe gamz ve bi-gayr-ı hakkın akçeleri alınmağa bâ'is ve kendüsü dahî varub ve 'alâka ve medhâli olmadığı il-mesâlihine ve bilâ- emr-i şerîf tekâlîfleri umûruna karışub bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve bâdî olduğun bildürüb mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ol-vechile olan zulm ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmıştır Fî evâsıt-ı Ca (Cemâziye'l-evvel) Sene 1180

71. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisi vezîre İsfetine nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Akhisar kal'ası mustahfızânından Yusuf bin Mustafa nâm mustahfız gelüb Klis sancağında İsfetine nâhiyesinde çiftlik-i Alişar Kethüdâ ve gayrıden dört yüz otuz akçe gedik tîmâr ile Akhisar kal'ası mustahfızlığına mîr-i mîrân berâtıyla mutasarrıf Mustafa bin Abdullah yeniçeri zümresinden olub târik-i kal'a ve hidmet-i livâ..... dizdârı Hasan 'arzıyla bin yüz yetmiş yedi senesi cemâziye'l-âhirinin yirminci gününde kendüye tevcîh ve berât ve hâlâ üzerinde olduğu defter-i hâkânîde mukayyed olmağla merkûm Yusuf veled-i Mustafa gedik tîmâr-ı mezbûru defter-i hâkânî ve yedinde olan berât-ı şerîfim mücebince zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu ahz u kabz murâd eyledikte mezbûr hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât fuzûlî müdâhale ve zabt ve mahsûl ve rüsûmunun ahz u kabzına mümâna'at ve te'addîden hâlî olmamağla mezbûr ile bundan akdem murâfa'a-i şer' olduklarında mezbûr hilâf-ı defter-i hâkânî müdâhale ve mu'ârazadan men' birle taraf-ı şer'den tenbih olunmuşiken mezbûr hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât yine ol-vechile fuzûlî müdâhale ve zabt ve mahsûl ve rüsûmunun ahz u kabzına mümâna'at ve gadr sevdâsında olduğun bildürüb gedik tîmâr-ı mezbûr ile kal'a-i merkûm mustahfızlığı defter-i hâkânî ve yedinde olan berât-ı 'âlîşânım mücebince kendüye zabt ve vâki' olan

mahsûlât ve rûsûmâtının berâtı mücebince hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter (72. sayfa) müstehakk olub mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb ref' olunan mezkûr Mustafa'yı ve âhardan bir ferdi dahl ve ta'aruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda gedik tîmâr-ı mezbûr ile kal'a-i merkûme mustahfizlığı vech-i meşrûh üzere târîh-i merkûmde mezbûr Yusuf bin Mustafa'ya tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Ca (Cemâziye'l-evvel) Sene 1180

72. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Yenibazar kâdisına hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyh Mehmed Emin zîde fezâ'ilehûsun mektûb gönderüb Yenibazar kasabasında sâkin 'ulemâ ve sulehâ ve sâ'ir ahâlî bâ-cemî'hum meclîs-i şer'e varub Saraybosna mahallâtından Çoban Hasan mahallesinde vâki' mülk menzilhânesi mukaddemâ Yenibazarı müteveffâ Mehmed Paşa ibn-i Ferhad Beg üç yüz yirmi guruş bâ-hüccet-i şer'iyye iştirâ' ve bilâ- nizâ' yirmi sekiz sene zabt ve ba'dehû fevt oldukda mülk menzil-i merkûm ırs-ı şer'ile Sulbi oğulları Kurd Mehmed Beg ve Haydar Beg ve Derviş Beg ve Lütfullah Beg ve Sulbiye kızı Azize nâm sagîr ve sagîreler ile zevce-i metrûkesine ba'del-intikâl hîn-i taksîmde menzilhâne-i merkûme mezbûrûn Mehmed Beg ve Derviş Beg ve Lütfullah Beg'in hisselerine isâbet ve el-ân bi'l-verâse mülkiyet üzere zabt ve tasarruf idüb hâlâ Yenibazar kasabasında mukim sâbıkâ Köstendil sancağı mutasarrıfı Ferhad Beg-zâde İsmail dâme ikbâluhûnun bu husûsda 'alâka ve medhâli yogiken Yenibazar ahâlîsinden Vilahbike oğlu el-Hâcc İbrahim nâm müteveffânın zevce-i metrûkesi İstambul'da sâkine Zeliha nâm hâtûn zuhûr ve ol menzilhâne mukaddemâ benim idi paşa-yı mûmâ-ileyh zabt eyledi deyû hakkında nice müfteriyâtı mutazammın mevâdd isnâdıyla der-sa'âdetimde ruka'-i rık'a-i iştikâ ve te'addî murâd itmeğle paşa-yı mûmâ-ileyhin hakkında mezbûrenin vâki' olan iştikâsı hilâf ve nefsâniyyete mebnî olub mülk-i mezbûr hâlâ ve vâris-i merkûmûnun zabt ve tasarruflarında olmağla bu misillü lağv ve tezvîr nizâ'larına 'amel ve hevâ-yı sem'-i i'tibâr olunmamak bâbında halimi der-'âliyyeye i'lâm idivir deyû ilhâh ve ibrâm itmeleriyle fi'l-hakîka kaziyye minvâl-i muharrer üzere olduğuna senin dahî 'ilmin muhît olmağla ol-bâbda vâki' hâlî hükmi-i hümâyûnum virilmek ricâsına bi'l-iltimâs 'arz eylediğin ecilden mahallinde şer'ile görölüb hilâf-ı şer'-i

şerîf ve bilâ-sened te'addîleri men' olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 1180

72. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve İzvornik kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Sana nâhiyesi sâkinlerinden Hasan nâm kimesne gelüb nâhiye-i mezbûre tâbi' Kozluk çiftliği dimekle ma'rûf mülk çiftlik ve ma'lûmetü'l-hudûd arâzî Pir Mehmed Paşa'nın zabt ve tasarrufunda iken fevt oldukda oğlu ve kızı ve baba bir er karındaşı ve sâ'ir tapu ashâbı kalmayub arâzî-i merkûme tapuya müstehakk mülk çiftlik-i mezbûre müteveffâ-yı mezbûrun veresesine ba'de'l-intikâl on üç sene mukaddem bu çiftlik-i mezbûru verese-i merkûmeden ve yerleri dahî sâhib-i arz olan Mustafa za'îmden alub yedi sene mikdârı nâhiye-i mezbûrede karındaşı oğlu Salih'in muvâcehesinde bilâ-nizâ' mutasarrıf ve yerleri dahî zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb bi-hasebi'ş-şer' ve'l-kânûn müdâhale ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken mezkûr Salih zuhûr ve sâbıkâ İzvornik kâdîsının 'azli gününde hilâf-ı inhâ fuzûlî ahz ve Hüseyin ve sen mevlânâ çiftlik-i mezbûr arâzîsinin nısfını bana ferâğ eylemişdin deyû bunun bir dürlü haberi yoğiken mugallîleriyle yek-dil ve bin yüz yetmiş sekiz senesinde hilâf-ı şer'-i kânûn fuzûlî zabt ve gadr eyledükde ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe ve sâhib-i arz temessükü ve senedât-ı sâ'iresi olduğun bildürüb yedinde olan sâhib-i arz temessükü ve fetvâ-yı şerîfe ve senedât-ı sâ'iresi mücebince şer' ile görölüb mezbûrun hilâf-ı şer' ve kânûn fuzûlî zabt eylediği mülk çiftlik ve yerleri kendüye alıvirilüb kemâkân zabt ve yerleri zirâ'at itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer' ve kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır [Tarih Yok]

72. sayfa 4. hüküm

Yenibazar kâdîsına hüküm ki

Yenibazar kasabası sâkinlerinden Ebubekir nâm kimesne gelüb yine kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Ahmed ve karındaşı İbrahim ve Mustafa dimekle ma'rûf kimesneler kazâ-i mezbûre tâbi' Saru ve Tevoidol (?) nâm karyeler topraklarında vâki' tasarruflarında olan ma'lûmetü'l-hudûd yerleri rızâları ve sâhib-i arz mücebince buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz ve yedine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince dokuz seneden berü zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb dahl olunmak îcâb itmez iken mezbûrlar zuhûr şirrete sülûk ve biz ol yerleri sinîn-i merkûmeden mukaddem sana ferâğımızda nâdim olduk birgün alub zabt iderüz deyû fuzûlî müdâhale ve te'addîden hâlî olmadıkların

bildürüb mezbûrların hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i temessük ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te‘addîleri men‘ u def‘ ve ol yerleri yedinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince kemâkân kendüye zabt ve zirâ‘at itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ‘il-i Ş (Şa‘bân) Sene 180

73. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine hüküm ki

Podgoriçe kazâsı muzâfâtından Pir nâhiyesi eşkıyâsı Podgoriçeli Osman Paşa‘ya istinâdı ve eyâlet-i Bosna dâhilinde Sülümavelik ahâlîsinden ba‘zı şekâvet pîşeler ile dahî ittihâd iderek bakiyye-i Nova kazâsında sâkin re‘âyâ fukarâsının hânelerin ihrâk ve mâlların intihâb ve katli-nüfûs ve kat‘ı tarîk misillü şenâ‘at ve şekâvetleri hadden bîrûn ve ebnâ-i sebîl ve fukarâ-yı ahâlî-i ra‘iyyettin emn ü rahtları meslûb ve hattâ eyâlet-i Bosna ile Rûmeli eyâleti beyinde vâki‘ Ostroga boğazı nâm memer eşkıyâ-yı mezbûrenin tasallutları sebebiyle külliyyen mesrûd olub ve bu güne şekâvet ve tuğyânları serhaddât-ı islâmiyye kılâ‘ının dahî ihtilâl nizâmına bâ‘is ve bâdî olduğunu Hersek sancağında vâki‘ Onogoşna (?) ve Trebin ve Klabuk(?) ve Braska ve Kolaşin ve Kluç kal‘alarıyla İskenderiyye sancağında vâki‘ isbozu ve mukâbelesinde olan Ada kal‘a muhâfazalarında makâm-ı ‘ulemâ ve sulehâ ve ağavât ve neferât ile kat‘-ı mahzar ve bir kıt‘a ‘arz-ı hâlleriyle inhâ ve ol-bâbda ‘inâyet-i ricâ itmeleriyle sen ki vezîr-i müşâru’n-ileyhsin husûs-ı mezbûr mahzarlarda inhâ olunduğu gibi midir ve eğer inhâları vâki‘a mutâbık ve muvâfık ise eşkıyâ-yı mezkûrenin te‘dîb ve güşmâlleri ve ne-vechile ve ne sûret ile iktizâ ider Onogoşna (?) ve ol havâlide vâki‘ mahallerin zâbit ve a‘yânından su‘âl ve tahkîk ve künh ve gavrıyla husûs-ı mezbûrun hakîkatini i‘lâm eylemek fermânım olmağın imdi sen ki vezîr-i müşâru’n-ileyhsin ber-vech-i meşrûh mahzarlarda inhâ olunduğu üzere husûs-ı mezbûr vâki‘a mutâbık mıdır değil midir ve vâki‘a mutâbık olduğu sûretde eşkıyâ-yı mezkûrenin te‘dîb ve güşmâlleri ne-vech ve sûret ile iktizâ ider Onogoşna (?) ve ol havâlide vâki‘ mahallerin zâbitân ve a‘yânından gereği gibi su‘âl ve tahkîk idüb maddeyi künh ve gavrıyla ber-vech-i hakîkat der-‘âliyyeme i‘lâma mübâderet eylemek bâbında fermân-ı ‘âlîşân yazılmışdır Fî evâ‘il-i C (Cemâziye‘l-‘âhir) Sene 1180

73. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Bobofça ve Teşne kazâları nâ‘iblerine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Salih ve İbrahim veledân-ı Mehmed nâm sipâhîler südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb Bosna sancağında ve Brana(?) nâhiyesinde Bosonik(?) nâm

karye ve gayrıden dört bin akçe ber-vech-i iştirâk berât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları tîmârları mülhakâtından Bobofça nâhiyesine tâbi‘ iki bin akçe yazar karye-i İsparboslu(?) ve beş yüz akçe yazar akıncıyân karye-i İsparoslu (?) ve nâhiyesinde yaylak-ı Boriç ve Lomad(?) dimekle ma‘rûfdur deyû defter-i hâkânîde mukayyed müşterekleriyle kayd ve berâtlarına dâhil olub âhardan dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken Saray nâhiyesinde Sahik (?) nâm karye ve gayrıden yedi bin beş yüz akçe tîmâra ber-vech-i iştirâk mutasarrıf Derviş Mustafa ve Osman ve Üveys veledân-ı İbrahim nâm sipâhîler tîmârları mülhakâtından yine Bobofça nâhiyesinde üç bin beş yüz akçe yazar Beriç karyesi müşterekleriyle zabta kanâ‘at itmeyüb bunların müşterekleriyle kaydlarına dâhil karye-i İsparboslu(?) ve karye-i akıncıyân İsparoslu(?) el-mezbûrelerin Derlamik (?) ismiyle müsemmâ arâzîsine yaylak-ı mezbûre dahî Sevd(?) ismiyle... sâlifü’z-zikr Beriç karye arâzîsinden olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tîmârları mahsûlüne gadr murâd eylediklerin bildürüb karye-i İsparboslu(?) ve akıncıyân İsparoslu(?) ve yaylak-ı sâlifü’l-beyân ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle kendülere zabt ve vâki‘ olan mahsûlât ve rûsûmâtı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mezbûrûn Derviş Mustafa ve Osman ve Üveys veledân-ı İbrahim’i hilâf-ı defter-i hâkânî ol-vechile dahl ve ta‘arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at oldundukda Bobofça nâhiyesine tâbi‘ otuz nefer re‘âyâ ve on baştina ile karye-i İsparboslu(?) hâsılı tahtında resm-i çift bennâk ve mücerred ve gendüm ve nısf bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve polaçine ve tapu-yı zemîn yekûn ma‘a-gayrîhâ iki bin ve yine dokuz nefer re‘âyâ ve bir baştina ile akıncıyân karye-i İsparoslu(?) hâsılı tahtında kezâlik resm-i çift ve bennâk ve mücerred ve gendüm ve nısf bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve polaçine yekûn ma‘a-gayrîhâ beş yüz ve Teşne nâhiyesine tâbi‘ yaylak-ı Boriç ve Lomad (?) dimekle ma‘rûfdur der-tasarruf Radosavin (?) ve Fosa (?) ve hâlâ der-yed-i Groviç-Vladiş (?) iki yüz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka ve defter-i icmâlde Vratâr nâhiyesine tâbi‘ ve Bosonik (?) nâm karye ve gayrîhû ile birikdirilüb on bin iki yüz akçe yekûnundan altı bin akçe ifrâz ve ze‘âmet deyû bir icmâl ve dört bin akçesi merkûmân Salih ve İbrahim veledân-ı Mehmed ve bâkîsi müşterekleri kaydlarında ve yine Bobofça nâhiyesine tâbi‘ yirmi sekiz nefer re‘âyâ ve on üç baştina ve iki hisse tarla ile karye-i Beriç ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk mücerred ve gendüm ve bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve tapu-yı zemîn yekûn ma‘a-gayrîhâ üç bin beş yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle oldahî tahrîr ve defter-i icmâlde Saray nâhiyesine tâbi‘ Sahik(?) nâm karye ve gayrîhû ile birikdirilüb kırk dokuz bin yüz akçe ze‘âmet deyû bir icmâl ve yedi bin beş yüz

akçesi mezkûrûn Derviş Mustafa ve Osman ve Üveys veledân-ı İbrahim bâkisi müştereki kaydında olub bu takdîrce tarafeynin icmâl ve mufassalları başka başka olmağla birbirlerinde ‘alâkaları olmamağla iktizâ eylediğın iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim bi’l-fi’il defter emîni olan el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû ‘arz itmeğın ‘arzı mûcebince ‘amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâ’il-i C (Cemâziye’l-‘âhir) Sene 1180

74. sayfa 1. hüküm

Bosna kâdîsına hüküm ki

Bosna sâkinlerinden el-Hâcc Hasan nâm kimesne gelüb sâbıkâ Ostoliçe kapudanı İsmail Beg dimekle ma’rûf kimesne Ostoliçe kasabası toprağında mutasarrıf olduğı ma’lûmetü’l-hudûd tarlalarının hakk-ı tasarrufunun rızâsı ve sâhib-i arz ma’rifetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve Zarenib(?) karyesinde İcvace(?) nâm gölde vâki’ mülkiyet üzere mutasarrıf olduğı üç kıt’a dalyanları dahî ma’rifet-i şer’ile bey’-i bât-ı kat’î ile bâ-hüccet-i şer’iyye bey’ idüb bu dahî zıkr olunan tarlaları yedine virilen sâhib-i arz temessükü mûcebince müddet-i vâfireden berü bilâ-nizâ’ her sene zabt ve zirâ’at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ ve dalyan-ı mezkûrları dahî hüccet-i şer’iyye mûcebince mülkiyet üzere tasarruf ider iken mezkûr İsmail fevt oldukda yine Ostoliçe sâkinlerinden oğulları Hüseyin ve İbrahim ve Salih nâm kimesneler zuhûr ve a’yân ve mütegalibeden olmalarıyla zıkr olunan tarla ve dalyanlar mukaddemâ babamız müteveffâ-yı mezbûrun deyû yüz yetmiş senesinde fuzûlî zabt idüb gadr-ı küllî ve kazâ-i mezbûr kâdîsı dahî tarafgirleri olduğundan mukâvemeti mümkün olmaduğın ve bu bâbda da’vâsına muvâfık şeyhü’l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğın bildürüb sen ki Saraybosna kâdîsı mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin huzûrunda me’mûre sen mütevellî ta’yîn ve mezbûrlar ile huzûrunda terâfû’-ı şer’ ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve vech-i meşrûh üzere emr-i şerîfim sudûrunu a’lemü’l-ulemâ’i’l-mütehahhîrin efdalü’l-fuzalâi’l-müteverri’in bi’l-fi’il şeyhü’l-islâm ve müfti’l-enâm olan mevlânâ Dürri-zâde Mustafa edâma’l-lâh-ı te’âlâ fezâ’ilehû işâret itmeleriyle işâretleri mûcebince ‘amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâsıt-ı C (Cemâziye’l-‘âhir) Sene 1180

74. sayfa 2. hüküm

Yayçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahâlîsi gelüb yerlûden nâ’ib olmak memnû’ iken kazâ-i mezbûrda sâkin Kışlağı Mehmed Efendi dimekle ‘arîf kimesne yerlûden olmağla kazâ-i mezbûrda nâ’ib olub icrâ-yı ahkâm-ı şer’iyye itmeyüb iki hasım bir da’vâ ile mahkemeye

vardıklarında nâhak olan kimesneden ahz-ı rüşvet ile ol-tarafa himâye ve ibtâl-ı hakka bâ'is ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğér-gün olduğun mukaddemâ inhâ ve mezbûr niyâbetden ref' ve fîmâ-ba'd niyâbet hizmetinde istihdâm olunmamak bâbında istid'â-yı merhâmet ve kânûn üzere 'amel olunmak için emr-i şerîfim sâdır olmuşiken mezbûr ehl-i 'örf tâ'ifesine istinâden memnû' olmayub hilâf-ı kânûn ve mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfime mugâyir yine kendüsü ve kâh oğulları nâ'ib olub ol-vechile hâlleri perîşân olduğun bildürüb mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince müceddeden hükm-i hümâyûnum ricâ ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda bin yüz yetmiş dokuz senesi evâsıt-ı rebî'u'l-âhirinde vech-i meşrûh üzere emr-i şerîfim virildiği mestûr ve mukayyed bulunmağın kânûn üzere 'amel olunmak için emr-i şerîfim yazılmışdır Fî evâsıt-ı C (Cemâziye'l-âhir) Sene 1180

74. sayfa 3. hüküm

Mostar kâdisına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Hasan nâm sipâhî gelüb berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi' Kabele(?) nâm karyesi toprağında defterlü re'âyâ ve defterlü re'âyâsı yerlerin zirâ'at iden hâriç re'âyânın hâsıl eyledikleri terekeleri 'öşrlerin evvelâ karyelerinde olan anbâra ba'dehû her hafta durur tereke satılır akreb bâzâra nakl itdirmek murâd eyledikde hilâf-ı kânûn ücret talep ve muhâlefet eylediklerin bildürüb kânûn üzere akreb bâzâra nakl itdirilüb hilâf-ı kânûn ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğle kânûn üzere 'amel oluna deyû emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâhir-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 1180

74. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine ve Yayçe kâdisına hüküm ki

Yayçe kazâsı ahâlîsi gelüb bunların üzerlerine edâsı lâzımgelen 'avâriz ve imdâd-ı hazariyye ve sâ'ir emr-i şerîfimle vâki' tekâlîflerin emr ve defter mücebince cem'ine me'mûr olanlara edâda kusûrları olmayub üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken kasaba-i mezbûre sâkinlerinden a'yânlık iddi'âsında olan Mehmed Beg dimekle ma'rûf kimesnenin yüz yetmiş sekiz senesinden berü tekâlîf tevzi'inden emr ve defterden ziyâde kendü nefsiyçün yüz gurus tevzi' defterine zam ve cebren tahsîl ve ziyâde gadr u te'addî eyledüğün bildürüb şer'ile görülüb mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ-emr-i münîf ve defterden ziyâde kendü nefsiyçün aldığı hakk-ı fukarâ tahsîl ve alıvirilüb ihkâk-ı hakk

olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 1180

75. sayfa 1. hüküm

Gradçaniçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûrde vâki' Gradçaniçe kal'ası neferâtı gelüb bunlar kal'a-i merkûmede 'uhdelerine lâzımgelen hizmetlerini edâ idüb kazâ-i mezbûre tâbi' Plofça nâm karye toprağında bi'l-fi'il zabt ve tasarruflarında tekâlîf îcâb ider kadîmî re'âyâ emlâk ve yerleri olmayub tekâlîf mutâlebesiyle te'addî ve rencîde olunmak îcâb itmez iken karye-i mezbûre ahâlîsi zuhûr ve üzerimizde vârid olan emr-i şerîfe ile vâki' tekâlîfden siz dahî bizimle ma'an hisse virin deyû hilâf-ı kânûn tekâlîf talebiyle te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildürüb karye-i mezbûre ahâlîsinin hilâf-ı kânûn ol-vechile tekâlîf talebiyle zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i C (Cemâziye'l-âhir) Sene 1180

75. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Klis kâdîsına hüküm ki

Hasan halîfe nâm kimesne gelüb Klis sancağında ve nâhiyesinde Sergonik (?) nâm karye ve gayrıden bin dört yüz otuz beş akçe gedik tîmâr ile Saraybosna'da İvranye kal'asında Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han câmi'-i şerîfi ferrâşlığına mutasarrıf Sadık halîfe fevt oldukda beş nefer oğulları kalub ancak gedik tîmâr ile ferrâşlık mezbûr Kebir oğlu Mehmed'e altmış bir senesinde tevcîh ve mîr-i mîrândan berât ve ba'dehû sene-i mezbûrede beş yüz guruş mukâbelesinde mezkûr Mehmed veled-i Sadık'ın dahî kasr-ı yedinden merkûm Hasan halîfeye tevcîh ve virilen mîr-i mîrân berâtı mücebince âsitâneden dahî tevcîh ve berât olunduktan sonra fâriğ-i mezbûr Mehmed'in karındaşları Mustafa ve Ahmed ve Lütfullah ve Abdullah zuhûr ve gedik tîmâr-ı mezbûrdan hisse talebiyle dîvân-ı Bosna'ya 'arz-ı hâl ve gedik tîmâr-ı mezbûr beş hisseye taksîm ve bir hissesi bunun olmak üzere dört hissesi Saraybosna kâdîsının i'lâmıyla müteveffâ-yı mezbûr Sadık halîfenin oğulları mezkûr ve yine [yine]²³⁷ sene-i mezbûrede mîr-i mîrândan tevcîh ve berât ve merkûm Hasan halîfe âsitâneye gelüb mukaddemâ yedine virilen mîr-i mîrân berâtı yetmiş iki şevvâlinde âsitâneden berât ve mezbûrûn hilâf-ı kânûn gadr murâd ider deyû huzûrda murâfa'a olmadıkça der-kenâr olunmamak üzere kaydına şerh virdirüb

²³⁷ Kâtip tarafından iki defa yazılmıştır.

lâkin Bosna defterhânesinde mezbûrünün hisseleri üzerlerinde olduğuna binâen defter kethüdâsı Mehmed i'lâmıyla ruk'âlarından yüz yetmiş beş senesi muharreminin yirmi sekizinci gününde vezîr-i a'zâm ve vekîl-i mutlak kavîyyü'l-himem Mehmed Paşa edâma'l-lâh-u te'âlâ iclâlehûya ve za'îf-i bi't-te'yid-i ikbâlehû ve iktidârehûnun Bosna vâilîği vaktinde kendüye ilhâken ibkâ ve tevcîh olunub berât virilmeğle mücebince târîh-i merkûmdan mezkûr Hasan halîfeye ilkâsıyçün bi'l-fi'il re'îsü'l-küttâbım Ömer dâme mecduhûnun i'lâmıyla işbu sene-i mübâreke gurre-i saferinde müceddeden tevcîh ve ibkâ ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olmağla tîmâr-ı mezbûru defter-i hâkânî ve berâtı mücebince zabt ve hidmet-i mukâbelesinde müstehakk olduğu mahsûl ve rûsûmun kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itmek murâd eyledikde dahl olunmak îcâb itmez iken ref' olunan mezbûrûn hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât zabtına mûmâna'at üzere oldukların bildürüb tîmâr-ı mezbûr defter-i hâkânî ve berâtı mücebince kendüye zabt ve hidmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu mahsûl ve rûsûm kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb merfû'-ı mezbûrları hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed ve dîvân-ı hümayûnum kaleminden kânûn su'âl olundukda gedik tîmâr-ı mezbûr ile Saraybosna'da İvranye kal'asında Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han câmi'-i şerîfi ferrâşlığı merkûm Hasan halîfeye müceddeden tevcîh ve ibkâ ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olmağla tîmâr-ı mezbûr defter-i hâkânî ve berâtı mücebince merkûma zabt ve hidmet-i mukâbelesinde müstehakk olduğu mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilmek defter-i hâkânî ve kânûna muvâfıkdır deyû tahrîr olunmağla defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i B (Receb) Sene 1180

75. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Saray kâdîsına hüküm ki

Ahmed zîde kadruhû gelüb bunun ber-vech-i meşrût mütevellîsi olduğu müteveffâ Gazi Hüsrev Beg vakfının câbisi medîne-i Saray sâkinlerinden İbrahim nâm kimesne vakf-ı mezkûr 'akârâtı olan bedestân ve hamâm ve mukâta'a-i zemîn müste'cirlerden birkaç seneden berü vakf için ber-müceb-i defter cem' ve tahsîl eylediği icâre-i vakfı kendi umûruna sarf ve istihlâk idüb gadr eylediğün bildürüb şer'ile görölüb mezbûrun zimmetinde zuhûr iden mâl-ı vakf bi't-tevliye kendüye alıvirilüb icrâ-yı hakk olunmak

bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer' ile görölmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i B (Receb) Sene 1180

76. sayfa 1. hüküm

Banaluka kazâsı nâ'ibine hüküm ki

Banaluka kasabası sâkinlerinden Ali Ağa dimekle ma'rûf kimesne gelüb kazâ-i mezbûre tâbi' Kobaş mukâta'ası karyelerinden Virkohye (?) karyesi toprağında vâki' ma'lûmetü'l-hudûd yerleri otuz beş sene mukaddem bu sâhib-i arz ma'rifetiyle alub sinîn-i mezbûreden berü müstakillen beher sene zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb bi-hasebi'l-kânûn müdâhale îcâb itmeyüb ve bu mukaddem on sene mürûr iden arâzî da'vâsının istimâ'ı memnû' iken karındaşı Hüseyin kethüdâ dimekle 'arîf kimesne zuhûr ve ol yerler için sinîn-i merkûmeden mukaddem fevt olan babamız Mehmed'in imiş nısfî bânâ intikâl itmeyle alub zabt iderim deyû hilâf-ı kânûn fuzûlî iddi'â ve murâfa'a-i şer' olduklarında ber-vech-i meşrûh hakk-ı müfevvezî olduğu şer'an zâhir ve iddi'âsı hilâf-ı kânûn olduğundan buna hükm ve mu'ârazadan men' birle kıbel-i şer'den hüccet ve i'lâm-ı şer'iyye ve mücebince Bosna vâlisi tarafından buyuruldu virilüb ve tekrar birkaç def'a murâfa'adan hüccet-i mezkûr bilâ-sene imzâ olmuşiken mezbûr Hüseyin memnû' olmayub mugâyir-i hüccet-i şer'iyye ve temessük ve hilâf-ı kânûn müdâhale ve zabtına mûmâna'at eyledükde ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyye ve senedât-ı sâ'iresi müceblerince 'amel olunub mezbûrun hilâf-ı kânûn mugâyir-i senedât-ı şer'iyye ol-vechile zâhir olan te'addîsi men' u def' ve yerleri kemâkân kendüye zabt ve zirâ'at itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i B (Receb) Sene 1180

76. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine [hüküm ki]²³⁸ Saray kâdîsına hüküm ki

Ahmed zîde kadruhû gelüb bunun ber-vech-i meşrût mütevellîsi olduğu müteveffâ Hüsrev Beg vakfî mülhakâtından ve vakfiyye-i ma'mûlün-bihâsında mukayyed Saraybosna'da vâki' bedestân ve hamâm ve çiftlik ve vakf-ı 'arsa gerek müste'cir ve mültezimleri Saraybosna sâkinlerinden Ali ve Hasan ve Hüseyin nâm kimesne zimmetlerinde birkaç seneden berü ber-müceb-i defter-i icâreme vakf-ı müctemi' olmağ vakf için taleb eyledükde mütegalibeye istinâden bî-vech-i şer'î edâda ta'allül vakf-ı şerîfe

²³⁸ Katip tarafından iki defa yazılmıştır.

gadr murâd eylediklerin bildürüb şer'ile görölüb müste'cir-i mezbûrûn zimmetlerinde zuhûr ve müctemi' olan icâre-i vakf için bi't-tevcîh alivirilüb icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır. Fî Evâ'il-i B (Receb) Sene 1180

76. sayfa 3. hüküm

Kladine kazâsı civârında vâki' mevlânâ Teşne kâdîsına hüküm ki

Kladine kazâsı ahâlîsi gelüb bunların kazâ-i mezbûrda nâ'ibleri olan Hasan nâm nâ'ib kadîmden kâdîlar ve nâ'ibler oturageldikleri mahkemede oturmayub devr bahânesiyle karye be karye gezüb fukarânın ehl ü 'ıyâlleriyle sâkin oldukları evleri üzerlerine konub müft ü meccânen yem ve yemek ve bal ve yağ ve sâ'ir me'kûlâtların aldığından gayrı içlerinden biri fevt oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibe olmayub cümle verese hâzır ve kibâr olub kısmet taleb itmezler iken cebren kısmet eylediğinden mâ'adâ mevâdd-ı sâ'ireden dahî hilâf-ı kânûn ziyâde akçelerin alub bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is olduğun bildürüb zulm ve te'addîsi üzerlerinden men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i B (Receb) Sene 1180

76. sayfa 4. hüküm

Yenibazar kâdîsına hüküm ki

Yenibazar kazâsı sükkânından Ebubekir nâm kimesne gelüb yine kazâ-i mezbûr sükkânından Ahmed Beşe ve karındaşları İbrahim ve Mustafa dimekle ma'rûf kimesneler kazâ-i mezbûrdan Kozniksar(?) ve Vazdamidol(?) nâm karyeler topraklarında vâki' tasarruflarında olan ma'lûmetü'l-hudûd yerlerin ve rızâları ve sâhib-i arz ma'rifetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz ve yedine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince dokuz seneden berü zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb dahl îcâb itmez iken mezbûrlar zuhûr ve şirrete sülûk ve biz ol yerleri sinîn-i mezbûreden mukaddem ferâğımıza nâdim olduk bir gün alub zabt ideriz deyû hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve te'addîden hâlî olmadıkların bildürüb mezbûrların hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i temessük ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' ve ol yerleri yedinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince kemâkân kendüye zabt ve zirâ'at itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledüğü ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i B (Receb) Sene 1180

77. sayfa 1. hüküm

Hersek sancağında vâki' Perlik nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Zu'amâdan Adem veled-i Salih zîde kadruhû gelüb Hersek sancağında vâki' Sokol nâhiyesinde Gorye-Sahsi (?) nâm karye ve gayrıden on dört bin iki yüz otuz yedi ber-vech-i tekmîl yirmi bin akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze'âmeti mülhakâtından müşterekiyle kayd ve berâtına dâhil Perlik nâhiyesine tâbi' Irvasiç(?) karyesinin tahtında yaylak-ı Kosodersoseviç ve Mahoman ve Yarlıdol (?) der-yed-i ahâlî-i karye-i ber-vech-i maktû' yüz yirmi akçe deyû defter-i hâkânîde mukayyed olub lâkin bu makûle defterde maktû' yazılan yaylakda zamânında koyun ve sâ'ir davarlarıyla yayılıb otundan ve suyundan intifâ' idenlerden tahammüllerine göre yaylak resimleri alınmak kânûn olduğuna binâ'en zikr olunan yaylağa zamânında koyun ve sâ'ir davarlarıyla çıkub yayılıb otundan ve suyundan intifâ' idenlerin tahammüllerine göre yaylak resimlerin bu müşterekiyle taleb ve ahz murâd eyledikde ba'zıları hilâf-ı kânûn edâda ta'allül ve ze'âmeti mahsûlüne gadr olduğun bildürüb sâlifü'z-zikr yaylağa zamanında koyun ve sâ'ir davarlarıyla çıkub yayılıb otundan ve suyundan intifâ' idenlerden tahammüllerine göre yaylak resimlerin alıvirilüb hilâf-ı kânûn ta'allül ve nizâ' itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Perlik nâhiyesine tâbi' sekiz nefer re'âyâ ve on üç baştina ve bir çiftlik ve yaylak-ı Kosodersoseviç ve Mahoman ve Yarlıdol (?) der-yed-i ahâlî-i karye-i ber-vech-i maktû' yüz yirmi akçe maktû' ile karye-i Irvasiç hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût ve mukâta'a yekûn ma'a-gayrîhû iki bin sekiz yüz elli beş akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde beş yüz on altı akçe yazı ile tahrîr ve yine nâhiyesinde Sevsîç(?) nâm karye ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb beş bin yüz doksan sekiz akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun iki bin beş yüz doksan sekiz akçesi merkûm Adem veled-i Salih ve bâkîsi müştereki kaydlarında olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i B (Receb) Sene 1180

77. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Akhisar kâdisına hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Ahmed veled-i Ali ve Zülfikar veledân-ı Ahmed ve Davud nâm sipâhîler gelüb Klis sancağında Ban nâhiyesinde Masirdol (?) nâm karye ve gayrıden dört bin akçe tîmâra merkûm Ahmed veled-i Ali ve yine karye-i Masirdol (?) el-mezbûre ve

gayrıden altı bin yirmi beş akçe tîmâra ber-vech-i iştirâk merkûmân Ali ve Zülfikar veledân-ı Ahmed ve yine karye-i Masirdol(?) el-mezbûre ve gayrıden üç bin yirmi beş akçe mezbûr Davud'un başka başka berâvât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları tîmârları mülhakâtından Akhisar kazâsı muzâfâtından İskovine nâhiyesine tâbi' kırk yedi baştina ve üç zemîn ve altmış dört nefer re'âyâ ile karye-i Avsatvik ve mezra'a-i Bolik ve Dilolçe (?) ve tahtında çiftlik-i Şeyh-i Hatîb der-karye-i Avsatvik ma'a-hisse-i çiftlik-i Ahmed bin Abdullah ve hisse-i Ramazan bin Salih ve baştina çingâne 'an-tahvîl-i Ferhad ve baştina Asar 'an-tahvîl-i Ali ve baştina Ramazan bin Timur resm-i flori altmış ve çiftlik-i sâ'ire yedi ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve mücerred ve gendüm ve mahlût ve nısf bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve polaçine ve tapu-yı zemîn yekûn [yekûn]²³⁹ ma'a-gayrîhû altı bin sekiz yüz elli altı akçe yazu [ile]²⁴⁰ defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Avsatvik ma'a-çiftlik-i Halil Alişâh kethüdâ bin Hüsam voyvoda ve çiftlik-i Divâne Mustafa ve zemîn-i Bali bin Aydın ve çiftlik-i Bali Hoca ve çiftlik-i Hüseyin kethüdâ ve zemîn-i Behram bin Hasan deyû yazu-yı mezkûresiyle tahrîr ve karye-i Masirdol(?) el-mezbûre ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb yirmi bin üç yüz otuz akçe ze'âmet bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun dört bin akçesi Ahmed veled-i Ali ve üç bin yirmi beş akçesi Davud'un tîmârları ve dört bin otuz beş akçesi dahî Ali ve Zülfikar veledân-ı Ahmed bâkîsi müşterekleri kaydlarında olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve sipâhî-i mezkûrlar tîmârları mülhakâtından karye-i Avsatvik ve mezra'a-i Bolik ve Dilolçe(?) el-mezbûrenin tahtında mukayyed çiftlik-i Şeyh-i Hatîb el-mezbûreye mutasarrıf olanlardan kânûn ve defter mücebince resm-i florileri taleb ve müşterekleriyle ahz u kabz murâd eylediklerinde çiftlik-i mezkûr mutasarrıfları kânûn ve defter mücebince resm-i florilerin tamâmen alvırilüb hilâf-ı kânûn ve defter noksân üzere virüb bu vechile tîmârları mahsûlüne gadr murâd eylediklerin bildürüb çiftlik-i mezkûre mutasarrıf olanlardan kânûn ve defter mücebince resm-i florilerin alvırilüb hilâf-ı kânûn ve defter noksân teklîfî ile bir ferdi ta'allül ve nizâ' itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i B (Receb) Sene 1180

78. sayfa 1. hüküm

Travnik kâdîsı ve Tırnova nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

²³⁹ Katip tarafından iki defa yazılmıştır.

²⁴⁰ Katip tarafından eksik yazılmıştır.

Bosna sancağında vâki‘ Travnik kazâsından Bosna vâlilerîyçün hazariyyeye bedel ‘âdet-i beled üzere rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca ve rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma gelince tertîb ve ta‘yîn olunan zehâyir yüz seksen senesine mahsûben hâlâ Bosna vâlisi düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü’l-‘âlem Köprülü-zâde Vezîrim el-Hâcc Ahmed Paşa tarafından mutâlebe olundukda kazâ-i mezbûr ahâlîleri edâda kusûr itmeyüb ancak Klis sancağında Tırnova nâhiyesi ahâlîleri nâhiye-i mezbûreden Bosna vâlilerîyçün ‘âdet-i beled üzere tertîb ve ta‘yîn kılınan rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca dört yüz elli guruş ve rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma gelince kezâlik ol-mikdâr guruş imdâd-ı hazariyyeyi edâdan imtinâ‘ itmeleriyle şurût-ı hazariyye mücebince lâzım gelenlerden tamâmen tahsîl ve tarafından kabzına me‘mûre edâ ve teslîm itdirilmek bâbında emr-i şerîfim sudûrunu vezîr-i müşâru’n-ileyh mektûbuyla istid‘â ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz hazariyye tertîbî defterlerine mürâca‘at olundukda Bosna sancağında vâki‘ Travnik kazâsından Bosna vâlilerîyçün hazariyyeye bedel ‘âdet-i beled üzere rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca iki yüz şinik gendüm ve iki yüz şinik şa‘îr ve iki yüz şinik ‘alef ve üç bin vukiyye lahm-ı ganem ve rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca kezâlik ol-mikdâr zehâyir tertîb kılındığı ve Klis sancağında vâki‘ Tırnova nâhiyesinden hazariyye bedeli zehâyir ta‘yîn olunmayub rûz-ı kâsımdan rûz-ı hızıra varınca dört yüz elli guruş rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca kezâlik ol-mikdâr guruş imdâd-ı hazariyye tertîb ve ta‘yîn olunduğu der-kenâr olunmağın hazariyye şurûtu mücebince ‘amel olunmak bâbında fermân-ı ‘âlî yazılmışdır Fî evâhir-i B (Receb) Sene 180

78. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Gaçka nâhiyesi nâ‘ibine hüküm ki

Zu‘amâdan kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân Adem veled-i Salih zîde kadruhû gelüb Hersek sancağında Sokol nâhiyesinde Gorye-Sahi (?) nâm karye ve gayriden on dört bin iki yüz otuz yedi ber-vech-i tekâmîl yirmi bin akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze‘âmeti mülhakâtından Gaçka nâhiyesine tâbi‘ on beş baştina ile bin dokuz yüz akçe yazusu olan Osoye karyesi müstakillen mûmâ-ileyh Adem veled-i Salih’in kayd ve berâtına dâhil olub âharın kat‘a ‘alâka ve medhâli olmayub bir vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken Çerņiçe nâhiyesinde nefsi Çerņiçe ve gayriden yirmi bin akçe ze‘âmet mutasarrıfı Cafer veled-i Ebubekir Paşa ze‘âmeti mülhakâtından Gaçka nâhiyesine tâbi‘ bin dokuz yüz akçe yazar Osoye karyesi zabta kanâ‘at itmeyüb mûmâ-ileyh Adem veled-i Salih’in ze‘âmeti mülhakâtından olub on beş baştina ile bin dokuz yüz akçe yazar karye-i Osoye el-mezbûre için benim ze‘âmeti mülhakâtındandır deyû hilâf-ı defter-i

hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve gadr murâd eyledüğün bildürüb Gaçka nâhiyesine tâbi‘ on beş baştina ile bin dokuz yüz akçe yazar karye-i Osoye el-mezbûreyi ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki‘ olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî mezkûr Cafer’i on beş baştina ile bin dokuz yüz akçe yazar karye-i Osoye el-mezbûre bir dürlü dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Gaçka nâhiyesine tâbi‘ on baştina ile karye-i Osoye ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût yekûn ma‘a-gayrîhû bin dokuz yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde Sokol nâhiyesinde Damovine (?) nâm karye ve ma‘a-gayrîhâ birikdirilüb beş bin dokuz yüz doksan dokuz akçe bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh Adem veled-i Salih kaydında ve yine Gaçka nâhiyesine tâbi‘ bin dokuz yüz akçe yazı ile karye-i Osoye defter-i icmâlde tahrîr ve nefsi-i Çerniçe ve ma‘a-gayrîhâ birikdirilüb yirmi bin akçe ze‘âmet bir icmâl oldahî tamâmen merkûm Cafer veled-i Ebubekir Paşa kaydında ve defter-i mufassalda tahrîr mahalli bulunmayub bu takdîrce tarafeynin karyeleri başka başka olub birbirlerinde ‘alâkaları olmamak iktizâ eyledüğün iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim bi’l-fi’il defter emîni el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû ‘arz itmeğın ‘arzı mûcebince ‘amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâ’il-i Ş (Şa’bân) Sene 1180

79. sayfa 1. hüküm

Sokol kazâsı ve Gaçka nâhiyesi nâ’iblerine hüküm ki

Zu‘amâdan kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân Adem veled-i Salih zîde kadruhû südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb Hersek sancağında Sokol nâhiyesinde Gorye-Sahî (?) nâm karye ve gayrıden on dört bin iki yüz otuz yedi ber-vech-i tekmîl yirmi bin akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğı ze‘âmeti mülhakâtından yine Sokol nâhiyesine tâbi‘ hâsıl-ı altı yüz elli akçe yazusu olan karye-i Damovine (?) ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ haymânegân tahtında baştina nisf dönüm der-yed-i Hasan ve Ali ve Hüseyin der-karye-i Vavik(?) bedel-i flori deyû yedi yüz yirmi dokuz akçe yazı ile defter-i hâkânîde mukayyed ve müstakillen kayd ve berâtına dâhil olub âhardan bir-vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken Çerniçe nâhiyesinde nefsi-i Çerniçe ve gayrıden yirmi bin akçe ze‘âmete mutasarrıf Cafer veled-i Ebubekir Paşa ze‘âmeti mülhakâtından kayd ve berâtına dâhil Gaçka nâhiyesine tâbi‘ yedi yüz akçe yazar Damovine Dirşid (?) karyesi zabta kanâ‘at itmeyüb ze‘âmeti mülhakâtından olan sâlifü’z-zikr karye ve haymânegân içün ze‘âmeti mülhakâtından

olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve gadr murâd eyledüğün bildürüb Sokol nâhiyesine tâbi‘ hâsıl-ı altı yüz elli akçe yazar karye-i Damovine (?) ve yedi yüz yirmi dokuz akçe yazar haymânegân el-mezbûre ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki‘ olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mezkûr Cafer veled-i Ebubekir Paşa’yı hilâf-ı defter-i hâkânî ol-vechile dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Sokol nâhiyesine tâbi‘ altı yüz elli akçe karye-i Damovine(?) karye-i mezbûrede zirâ‘at iden emlâklar ve sâ‘ir sâhib-i tîmâra ‘öşrün virirler kadîmî sarf yeri olmağın ma‘a ‘öşr-i ‘asel ve bâd-ı hevâ ve resm-i ‘arûs ve yine haymânegân tahtında Abdi Yahya ‘an-karye-i Damovine(?) yüz akçe ve beş ‘aded neferât-ı sâ‘ire ve baştına nısf dönüm der-yed-i Hasan ve Ali ve Hüseyin der-karye-i Vavik (?) bedel-i flori seksen üç yekûn ma‘a-gayrîhû yedi yüz yirmi dokuz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde ma‘a-gayrîhâ birikdirilüb beş bin dokuz yüz doksan dokuz akçe bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh Adem veled-i Salih kaydında ve Gaçka nâhiyesine tâbi‘ karye-i Damovine Dirşid(?) yedi yüz akçe yazı ile defter-i icmâlde tahrîr ve nefsi-i Çerñiçe ve gayrîhû ile birikdirilüb yirmi bin akçe ze‘âmet bir icmâl ve tamâmen Cafer veled-i Ebubekir Paşa kaydında olub mufassalda tahrîr mahalli bulunmayub bu takdîrce tarafeyn başka başka olub birbirlerinde ‘alâkaları olmamak iktizâ eyledüğün iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim bi’l-fi’il defter emîni el-Hâcc Mehmed Rakım dâme mecduhû ‘arz itmeğın ‘arzı mûcebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ’il-i Ş (Şa’bân) Sene 1180

79. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Travnik kâdîsına hüküm ki

Mehmed Said nâm kimesne ‘arz-ı hâl idüb Saraybosna sâkinelerinden hâminnesi Meryem bint-i el-Hâcc Mehmed nâm hâtûn yüz yetmiş altı senesinde müteveffiye oldukda verâsını mezbûrenin li-eb karındaşı ve bunun [babası]²⁴¹ Derviş Ali nâm kimesne ile Saray sâkinlerinden zevcî Körükçü oğlu Abdi dimekle ma‘rûf kimesneye intikâl itmeğle babası merkûm ber-mûceb-i defter-i kassâm hissesine isâbet iden ırsıyyesini vâzi‘ü’l-yed olan zevcî merkûm Abdi’den birkaç def‘a taleb eyledikde mezbûr Abdi Beg Saray a’yânı akrabâsından olmakdan nâşî anlara istinâden bir nesne virmeyüb almadan babası merkûm

²⁴¹ Kâtip tarafından eksik yazılmıştır.

Derviş Ali fevt olub anındahî verâsını buna münhasıra olmağla bu dahî hâminnesi müteveffîye-i mezbûreden bunun babası müteveffâ-yı mezbûra intikâl iden hisse-i ırsîyyesini merkûm Abdi'den taleb eyledikde bî-vech-i şer'î virmekde ta'allül ve muhâlefet ve gadr-ı küllî eyledüğün bildürüb ber-mûceb-i defter-i kassâm hâminnesi müteveffîye-i mezbûreden babası müteveffâ-yı merkûma intikâl iden hisse-i ırsîyyesi her ne ise vâzi'ü'l-yed olan merkûr Abdi'den tamâmen tahsîl ve kendüye alıvirilmek bâbında siz ki vezîr-i müşâr ve Travnik kâdîsı mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimsiz size hitâben emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden vech-i meşrûh üzere şer'ile görülmek için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâ'il-i Ş (Şa'bân) Sene 1180

80. sayfa 1. hüküm

Taşlıca kâdîsına hüküm ki

Kapucuoğullarından Mustafa veled-i Musa gelüb kazâ-i merkûmun ihtisâb ve ihzâriyyesi Kapucuoğullarına mahsûs ve yalnız dört bin akçe bir hisse olmak üzere mutasarrıf olan el-Hâcc İsmail veled-i Hüseyin bevvâb yedinde olan berâtın virüb ihtisâb ve ihzâriyyesinden hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yed itmeğle kasr-ı yedinden başkapucu başı Osman tarafından virilen memhûr tezkire mücebince bin yüz yetmiş altı senesi rebî'u'l-evvelinin altıncı gününden kendüye tevcîh olunub nişân-ı hümâyûnum tarafından berât-ı şerîfim virilmiş iken kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Cafer nâm kimesne bunun berâtı mücebince tarafına 'â'id olandan mezbûrun fuzûlî aldığı akçe alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve dîvân-ı hümâyûnda mahfûz nişân kapudanına mürâca'at olundukda kazâ-i merkûmun ihtisâb ve ihzâriyyesi ber-vech-i meşrûh târîh-i mezkûrde merkûm Mustafa veled-i Musa'ya tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın berâtı mucebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ş (Şa'bân) Sene 1180

80. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Yayçe kâdîsına hüküm ki

Nefs-i Saray'da vâki' müteveffâ Hüsrev Beg binâ eylediği 'imâret ve medrese ve hângâh ve türbesi evkâfının ber-vech-i meşrût berât-ı şerîfimle mütevellîsi olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed zîde kadruhû südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bosna sancağında Yayçe nâhiyesine tâbi' vakf-ı 'imâret-i müteveffâ Hüsrev Beg Ololuka (?) çiftliğiyle ma'rûf yerlerdir 'imâret-i mezbûreye vakf olan Grad mahallâtında vâki' olan yava ve kaçgun ve beytü'l-mâl-ı gâ'ib ve mâl-ı mefkûd ve resm-i cürm-i cinâyet ve gallât

ve sâ'ir bâd-ı hevâ tayyârât ve müteveccihân ve ta'allukan ve kâne mahsûlât-ı şer'iyye ve 'âmme-i 'â'idât-ı 'örfiyye sebebiyle amele'l-vücûh serbest memnû'u'l-kalem ve maktû 'u'l-kâdem Hüdâvendigâr-ı mûmâ-ileyhe temlik idüb mülknâme sadaka olunub mûmâ-ileyh nefis-i Saray'da binâ eylediği 'imâret ve medrese ve hângâh ve kendü türbesine vakf idüb bi'l-fi'il vakf üzere tasarruf olunmağın vech-i meşrûd üzere defter-i vakfa kayd olundu sınırı hudûdnâmede mestûrdur deyû defter-i 'atıkde mukayyed bulunmağın berkarâr-ı sâbık defter-i cedîde kayd olundu deyû yazıldığı mahalde karye-i Debuhalı (?) ve tahtında yirmi bir nefer Müslümân ve beş nefer Gebrân ve hâne beş fi doksan resm dört yüz elli ve hâsıl-ı gayr-ı ez-resm-i flori ve resm ve gendüm ve mahlût ve 'alef ve 'öşr-i bostân ve giyâh ve 'öşr-i kettân ve küvvâre ve bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs ve polaçine yekûn ma'a-gayrîhû bin yedi yüz altmış dokuz akçe yazu-i kurâ-i sâ'ire ile defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde der-çiftlik-i Ololuka evkâf-ı Hüsrev Beg karye-i Debuhalı (?) hâne beş fi doksan deyû tahrîr ve havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olduğu defter-i hâkânîde mukeyyed olmağla ber-mûceb-i defter-i hâkânî havâss-ı hümâyûnuma tahrîr olunan resm-i floriden mâ'adâ sâlifü'z-zikr Ololuka çiftliği ve bu hâne karye topraklarında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyelerin ve kettân zer' idenlerin hâsıl olan kettânlarından ve kadîmî otunbiçilür çayırların hâsıl olan otlaklarından ve müstakil sâ'iresi satılır bostânların dahî hâsıl olub bey' ve intifâ' eyledikleri mahsûllerinden şer'ile müteveccih olan 'öşrleriyle sâ'ir defter-i hâkânîde hâsıl yazılan rüsûmâtı kânûn ve defter mûcebince taraf-ı vâkıfdan taleb ve ahz u kabz murâd olundukda karye-i mezbûre ahâlîsinden ... oğlu Ömer ve Debbâğ Mehmed ve Yusuf Hoca nâm kimesneler âheri dahî ihlâl ve ifsâd ile edâda muhâlefet itmeleriyle hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuşiken mugâyir-i emr-i 'âlî mâddelerinden ısrâr ile iki seneden berü virme-yüb zimmetlerinde kaldığı bildürüb ber-mûceb-i defter-i hâkânî havâss-ı hümâyûnuma tahrîr olunan resm-i floriden mâ'adâ sâlifü'z-zikr Ololuka(?) çiftliği Debuhalı(?) karyesi topraklarında zirâ'at ve harâset idenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden kânûn üzere sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeleri ve kettân zer' idenlerin hâsıl olan kettânlarından ve kadîmî otunbiçilür çayırların hâsıl olan otlaklarından ve müstakil sâ'iresi satılır bostânların dahî hâsıl olub bey' ve intifâ' eyledikleri mahsûllerinden şer'ile müteveccih olan 'öşrleriyle sâ'ir defter-i hâkânîde hâsıl yazılan rüsûmâtı kânûn ve defter mûcebince taraf-ı vakfdan ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz defter-i evkâf ve icmâle mürâca'at

olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin defter-i hâkânî mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ş (Şa'bân) Sene 1180

81. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisi vezîre ve Mostar ve Bakiyye-i İmocka kâdîlarına hüküm ki

Eyâlet-i Bosna[da] vâki' Hersek sancağında Bakiyye-i İmocka kazâsı muzâfâtından Biyoska nâhiyesi re'âyâsı südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bunların nâhiyeleri mukaddemâ Mostar kazâsına muzâfe iken kazâ-i mezbûrdan ifrâz ve Bakiyye-i İmocka kazâsıyla müstakil bir kazâ-i i'tibâr olunmağla emr-i şerîfimle vârid olan hazariyyeden isâbet iden hisseleri dahî ifrâz ve mezkûr Bakiyye-i İmocka kazâsı hazariyyesine ilhâken İmocka kazâsı mahkemesinde ma'rifet-i şer' ve cümle ma'rifetleriyle tevzî' ve edâ itdirilmek üzere sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin sana hitâben emr-i şerîfim sudûrunu ricâ ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz hazariyye tertîbî defterlerine mürâca'at olundukda eyâlet-i Bosna'da Hersek sancağında vâki' Mostar kazâsından eyâlet mutasarrıfıçün rûz-ı hızırdan rûz-ı kâsıma varınca iki yüz elli guruş ve livâ mutasarrıfıçün beş yüz guruş ve Bakiyye-i İmocka kazâsından eyâlet mutasarrıfıçün yüz otuz üç guruş ve livâ mutasarrıfıçün iki yüz altmış yedi guruş imdâd-ı hazariyye vaz' ve tertîb olduğu ve mâru'z-zikr Biyoska nâhiyesi ahâlîleri hazariyyenin ibtidâ-i vaz' ve tertîbinde hisse-i hazariyyelerin kangı kazâ ahâlîsiyle edâ idegelmişler ise yine ol-kazâ ahâlîsiyle ma'an edâ eylemeleri şürût-ı hazariyyeden idügi dîvân-ı hümâyûnumdan ihrâç olunmağla sen ki vezîr-i müşâru'n-ileyhsin mahallinde ma'rifetin ve ma'rifet-i şer'ile kazâteyn-i mezbûrteynin sicillâtına ba'de'l-nazar ibtidâ-i hazariyyenin vaz' ve tertîbinde nâhiye-i mezbûre ahâlîleri hisse-i hazariyyelerin kangı kazâ ahâlîsiyle edâ idegelmişler ise yine ol-kazâ ahâlîsiyle ta'dîl ve tesviye şürûtuna ri'âyet olunarak edâ itdirilüb taraf-ı âhardan mugâyir-i kadîm te'addî ve rencide olunmamalarıçün dîvân-ı hümâyûnumdan emr-i şerîfim tahrîri bâbında iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim bi'l-fi'il baş defterdârım olan İbrahim Sarim dâme 'uluvvuhû 'ilâm itmeğın i'lâmı mücebince 'amel olunmak için fermân-ı 'âlîşân yazılmışdır Fî evâhir-i Ş (Şa'bân) Sene 180

81. sayfa 2. hüküm

Kostaniçe kâdîsına hüküm ki

Kostaniçe kazâsı muzâfâtından Nova kal'ası kurbunda Kaynak câmi'-i şerîfi vakfının mütevellîsi Ömer zîde kadruhû gelüb kal'a-i mezbûre kurbundan cârî nehr-i Santa

kayıkçılarından olub kazâ-i mezbûre tâbi' Nova ve Yalağı ve İstorglar (?) karyelerinde sâkin Mustafa ve Mehmed ve Hasan ve Ahmed ve Mahmud ve Hüseyin nâm kimesneler zimmetlerinde yüz yetmiş sekiz senesinden berü vakf ve tarla icâresinden müctemi' olan icâre hakkı taleb eyledikde ta'allül ve gadr murâd eylediklerin bildirüb şer'ile görölüb alivirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i N (Ramazân) Sene 180

81. sayfa 3. hüküm

Çerçiçe kâdısına hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyh Hüseyin zîde fazlıhûsun mektûb gönderüb kazâ-i mezbûrda sâkin e'imme ve hutebâ ve sâ'ir Müslümîn ve re'âyâyı bi-esrihim meclîs-i şer'e varub kazâ-i mezbûr mahkemesinde ebâ 'an-ceddin berât-ı 'âlîşân ile kâtib olan Abdurrahman nâm kimesne kendü hâlinde kitâbeti hizmetinde sadâkat ve istikâmet üzere edâ ve kimesneye 'ind ve himâyesi olmayub cümlesi hoşnud ve râzı iken ashâb-ı ağrâzdan ba'zı kimesneler hilâf-ı inhâ garz noksânına karîn icrâ kasdıyla kitâbeti mezbûru üzerinden ref' itdirmek sevdâsında olmalarıyla mezbûr kemâ fi'l-evvel kazâ-i mezbûr mahkemesinde hizmet-i kitâbetde istihdâm olunub ashâb-ı ağrâzdan olan mezkûrları bî-vech dahl ve ta'aruz itdirilmemek bâbında vâki' hâli hükmi-hümâyûnum virilmek ricâsına bi'l-iltimâs 'arz ve kitâbet-i mezbûr 'askerî berâtıyla mezbûr Abdurrahman'ın üzerinde olduğı 'askerî rûznâmçesinden ihrâç olunmağla berâtı mücebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 180

81. sayfa 4. hüküm

Göhlisar kâdısına hüküm ki

Göhlisar kazâsı ahâlîsi gelüb yerlûden nâ'ib olmak memnû' iken yine kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Rebi oğlu İbrahim nâm kimesne yerlûden olmağla hergelen kâdîlara nâ'ib olub viridiğı arz ve hüccet ve mevâdd-ı sâ'ireden kânûndan ziyâde akçelerin aldığından gayrı iki hâsım bir da'vâ ile mahkemeye vardıklarında nâhak olan taraftan ahz-ı rüşvet ve ol tarafa himâye ile ibtâl-i hakka bâ'is ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmaduğın bildürüb yerlûden olan mezbûr niyâbetden azl ve niyâbet hizmetinde istihdâm olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için emr-i şerîf yazılmıştır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 1180

82. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Hersek sancağında vâki' Kukan ve Bertyod(?) nâhiyeleri nâ'iblerine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Ahmed nâm sipâhî 'arz-ı hâl idüb Hersek sancağında Kukan nâhiyesinde Kırbak(?) nâm karye ve gayrıden bin beş yüz akçe berât-ı 'âlîşân mutasarrıf olduğu tîmârının baş kalemi olan yirmi bir baştina ve altı nefer re'âyâ ve bir tarla ve bir hisse çiftlik ile karye-i Kırbak(?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût ve bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs yekûn ma'a-gayrîhâ üç bin beş yüz akçe ve tîmârı mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûre tâbi' dört baştina ile karye-i Sıratna (?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût ve rüsûm-ı hurdevât ma'a bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs yekûn ma'a-gayrîhâ beş yüz otuz iki akçe ve Bertyod(?) nâhiyesine tâbi' on baştina ile karye-i Gorna-Bezovine ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve mahlût ve bâd-ı hevâ ve resm-i 'arûs yekûn ma'a-gayrîhâ bin yedi yüz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Bezlik (?) ve ve karye-i Branya (?) deyû yazu-yı mezkûreleriyle ve karye-i Gorna-Bezovine dahî dört yüz akçe yazu ile tahrîr ve birikdirilüb dört bin dört yüz otuz üç akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun üç bin akçesinden icmâl bozulmamak üzere bin beş yüz akçesi merkûm Ahmed'in tîmârı ve bâkîsi müştereki kaydında ve yine Kukan nâhiyesine tâbi' karye-i Aralık 'an mahallât-ı Avsalık (?) ve tahtında on baştina fi yüz altmış üç akçe ve maktû'ân altı yüz altmış akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' karye-i Sıratna (?) ve tahtında iki baştina fi yüz altmış üç ve maktû'ân iki yüz altmış akçe Kirçka nâhiyesine tâbi' Birmarine(?) ve tahtında altı baştina fi yüz altmış üç akçe ve maktû' iki yüz yirmi akçe ile anlar dahî havâss-ı hümâyûnumdan olmak üzere defter-i mufassal-ı eflâkânda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr olunduğu defter-i hâkânîde mukayyed olmağla havâss-ı hümâyûnum mutasarrıfı tarafından rüsûm-ı flori tahsîline me'mûr olanlar zikr olunan karyelerden defter-i hâkânîde havâss-ı hümâyûnuma tahrîr ve tahsîs kılınan kadîmî baştinaların maktû'ânını ber-mûceb-i defter-i hâkânî hâssı tarafından ahzu kabzına kanâ'at itmeyüb merkûm Ahmed'in müşterekiyle kaydına dâhil kurâ-i mezbûrenin hîn-i tahrîrden berü a'sâr ve rüsûmu müşterekiyle tîmârı tarafından alınagelen baştina arâzî-i sâ'iresinin a'sâr ve rüsûmuna hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben ahz ve gadr-ı küllî eylediklerin bildürüb sâlifü'z-zikr Kırbak(?) ve Sıratna (?) ve Gorna-Bezovine karyeleri havâss-ı hümâyûnuma tahrîr ve tahsîs kılınan kadîmî baştinalardan mâ'adâ kadîmden 'öşr ve resmi tîmârı tarafından alınagelen baştina ve arâzî-i sâ'iresiyle ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb hâss-ı hümâyûnum

mutasarrıfı tarafından havâss-ı hümâyûnuma tahrîr ve tahsîs olunan kadîmî baştinaların maktû‘ânından ziyâde ve tecâvüz ile kurâ-i mezbûrenin sâ‘ir baştına ve arâzîsinin a‘şâr ve rüsûmuna hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb ve fuzûlî aldıkları mahsûl ve rüsûm girü istirdâd olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmirende mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassal-ı eflâkâna mürâca‘at oldundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince ‘amel olunmak [içün]²⁴² emrim yazılmışdır Fî evâsıt-ı N (Ramazân) Sene 1180

82. sayfa 2. hüküm

Banaluka kâdîsına hüküm ki

Hüseyn Kethüdâ ibn-i Derviş nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûr muzâfâtından Teşne nâhiyesine tâbi‘ Teştan nâm karye toprağında vâki‘ Meregan baştinası dimekle meşhûr ma‘lûmetü’l-hudûd tarlaya tapu temessükü mücebince otuz seneden berü mutasarrıf ve beher sene zabt ve zirâ‘at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegeldiği yerlerinde âharın ‘alâkası olmayub ve bu makûle on sene mürûr iden toprak da‘vâsının istimâ‘ı memnû‘ iken Teşne nâhiyesi imâmı Abdullah bin Receb nâm kimesne zuhûr ve ol yerler sinîn-i merkûmeden mukaddem benim idi deyû hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve murâfa‘a-i şer‘ olunduklarında zikr olunan yerler bunun olduğu sâbit ve mezbûrun hilâf-ı kânûn mu‘ârazası men‘î ve arâzî-i mezkûrenin hudûd-ı muhtevî cânib-i şer‘den hüccet-i şer‘iyye virilmişken mezbûr yine müdâhale ve te‘addîden hâlî olmadığın bildürüb mezbûrun hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye zâhir olan müdâhale ve te‘addîsi men‘ u def‘ ve ol yerler ber-karâr-ı sâbık kendüye zabt ve zirâ‘at itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzere ‘amel olunmak içün yazılmışdır Fî evâhir-i N (Ramazân) Sene 180

83. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Travnik kâdîsına hüküm ki

Mustafa Beg dimekle ma‘rûf kimesne südde-i sa‘âdetime ‘arz-ı hâl idüb bunun babası çavuşlar kethüdâsı sâbık el-Hâcc Mehmed Ağa dimekle mevsûf kimesne kazâ-i mezbûr muzâfâtından Dirşid nâhiyesine tâbi‘ Kobaş mukâta‘ası nâm karye toprağında mutasarrıf olduğu Ferhadüce çiftliğı ta‘bîr olunur bir ‘aded çiftlik emlâkını hîbe-i sahîha-i

²⁴² Kâtip tarafından eksik yazılmıştır.

şer'iyeye ile bâ-hüccet-i şer'iyeye hibe ve ma'lûmetü'l-hudûd çiftliği arâzisini dahî rızâsı ve sâhib-i arz ma'rîfetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz ve yedine virilen sâhib-i arz temessükü mücebince on seneden mütecâviz beher sene zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idegelüb âharın 'alâkası yoğiken kazâ-i mezbûrdan Derbendoğullarından Bîrûnî-zâde Abdullah Ağa dimekle şehîr kimesne zuhûr ve ol çiftlik emlâkıyla arâzî-i merkûmeyi senden sonra baban merkûm bana hibe ve ferâğ eyledi deyû yüz yetmiş üç senesinde hilâf-ı şer' ve kânûn fuzûlî ve tagallüben zabt ve gadr-ı küllî eylediğün ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyeye ve sâhib-i arz temessükü mücebince çiftlik emlâkıyla arâzî-i merkûme ber-karâr-ı sâbık kendüye alıvirilüb zabt itdirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i N (Ramazân) Sene 180

83. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Kostaniçe kâdisına hüküm ki

Arife ve Naile nâm hâtûnlar südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bunların babaları İbrahim nâm kimesne yüz yetmiş beş senesinde fevt oldukda kazâ-i mezbûre tâbi' Kozariçe karyesi toprağında vâki' mutasarrıf olduğü ma'lûmetü'l-hudûd mülk çiftlik ve mülk bağçesi ırs-ı şer' ile bunlar ile yine karye-i mezbûreden karındaşları İbrahim nâm kimesneye intikâl itmişiken karındaşları mezbûr emlâk-ı mezbûrdan hissesine yine kazâ-i mezbûrdan cebâbireden Beşir ve Osman nâm kimesnelere bey' eyledikde mezbûrlar çiftlik ve bağçe-i mezkûrdan iştirâ eyledikleri hisselerini zabta kanâ'at itmeyüb bunların hisselerini dahî hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûlî ve tagallüben zabt idüb gadr eylediklerin bildürüb şer' ile görölüb babalarından intikâl idüb mezbûrların çiftlik ve bağçe-i mezbûrdan fuzûlî zabt eyledikleri hisseleri kendülere alıvirilüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer' ile görölmek için yazılmışdır Fî evâhir-i N (Ramazân) Sene 180

83. sayfa 3. hüküm

Saraybosna mollasına ve Bosna sancağında vâki' sâ'ir kazâların kuzât ve nüvvâbına hüküm ki

'Avâtîf-ı 'aliyye-i hüsvânemden Bosna eyâleti yüz seksen senesi şevvâlinin altıncı gününde sâbıkâ Özi Vâlisi Vezîrim Mehmed Paşa edâmal-lâh-ı te'âlâ iclâlehûya tevcîh ve ihsânım olub vezîr-i müşâru'n-ileyhin bulunduğü mahalden hareket ve makarr-ı

hükûmetine vürûd ve dühûlüne deĝin eyyâm-ı mütevâfire güzâr ideceĝi melhûz ve berîdâr olduĝundan müşâru'n-ileyhin vürûduna deĝin eyâlet-i mezbûreyi tarafından zabt u rabt ve 'â'idât olan ahz u kabz ve himâyet-i ahâlî ve fukarâ zımnında bir mütesellim nasbından lâzım ve lâbüd olub [] zîde mecduhû müşâru'n-ileyh varıncaya deĝin mütesellim nasb ve ta'yîn olunması bâbında emr-i şerîfim sudûru 'arz-ı hâl ile inhâ ve istid'â olunduĝu ecilden vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak fermânım olmaĝın imdi siz ki mûmâ-ileyhimsiz ber-minvâl-i muharrer eyâlet-i mezbûre mütesellimliği mûmâ-ileyhe zabt u rabt ve vezîr-i müşâru'n-ileyh tarafına 'â'id ve râci' olan ahz u kabz itdirüb mütesellimlik 'umûruna âheri dahl ve ta'aruz itdirilmemek için yazılmışdır Fî evâ'il-i Ş (Şa'bân) Sene 180

83. sayfa 4. hüküm

Hlivne kâdîsına hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin Rüşdü el-Hâcc Mehmed zide fezâ'ilehûsun südde-i sa'âdetime mektûb gönderüb kazâ-i mezbûrda sâkin 'ulemâ ve zu'amâ ve erbâb-ı tûmâr bâ-cemi'hum meclîs-i şer'e varub yerlûden nâ'ib olmak memnû' iken Hlivne sâkinlerinden kul kâtibi mühürdâr dimekle 'arîf Mehmed ve oĝlu Mustafa nâm kimesneler hergelen kâdîlara kâh nâ'ib ve kâh bilâ-berât mahkemede kâtib olub ve bir diĝeri 'arz ve hüccet ve mevâdd-ı sâ'ireden kânûndan ziyâde akçe aldıklarından mâ'adâ iki hâsım da'vâ ile mahkemeye vardıkda nâhak olan taraftan ahz-ı rüşvet ve ol tarafa himâye ile icrâ-yı hakk olunmayub ibtâl-i hakka bâ'is ve ehl-i 'örf tâ'ifesiyle müttefik ve fukarâ-yı hilâf-ı inhâ gamz ve bi-gayr-ı hakkın akçelerin almaĝa bâ'is ve ol-vechile zâhir olan zulm ve te'addîlerinin nihâyeti olmayub hâlleri diĝer-gûn olmaĝla mezkûrlar niyâbetden ref' olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek ricâsına vaz' hâlî bi'l-iltimâs 'arz eylediĝi ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i L (Şevvâl) Sene 180

83. sayfa 5. hüküm

Bosna vâlisine ve Kostaniçe kâdîsına hüküm ki

İbrahim kapudan dimekle ma'rûf kimesne gelüb bunun zevcesi Fatma nâm hâtûn müteveffiye oldukda kazâ-i mezbûre tâbi' Novi nâm karyede vâki' çiftlik emlâkıyla ma'lûmetü'l-hudûd mülk meyve eşcârı bunun ile mezbûreden mütevellid oĝlu İbrahim nâm kimesneye ba'de'l-intikâl oĝlu mezbûr dahî fevt oldukda emlâk-ı mezkûreden anın hissesi dahî ırs-ı şer'ile buna intikâl idüb âharın şer'an 'alâkası yoĝiken karye-i mezbûreden ecânibden İbrahim nâm kimesne zuhûr ve emlâk-ı mezkûreyi yüz yetmiş bir senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve fuzûlî ve tagallûben zabt ve bu da'vâ üzere iken mezbûr

fevt eyledikde emlak-ı mezkûreyi kazâ-i mezbûrdan oğlu Mehmed kapudan dimekle şehir kimesne babam yedinde buldum deyû bî-vech-i şer'î zabt idüb gadr-ı küllî eylediğin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfe mücebince şer'ile görülüb emlak-ı mezkûre hâlâ vâziü'l-yed olan mezbûrdan kendüye alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 180

84. sayfa 1. hüküm

Göhlisar kazâsı nâ'ibine hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Kluç nâhiyesine tâbi' Bey (?) nâm karye ahâlîleri gelüb bunlar civârlarında vâki' yine nâhiye-i mezbûre tâbi' Bravişka nâm karye toprağında vâki' ma'lûmetü'l-hudûd çayırlara sâhib-i arz temessükü mücebince mutasarrıf ve beher sene otun biçüb 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb dahl olunmak îcâb itmez iken yine nâhiye-i mezbûre Yaylak nâm karye ahâlîleri zuhûr ve şirrete sülûk ve ol çayırlar bizimdir deyû hilâf-ı kânûn bin yüz yetmiş sekiz senesinde fuzûlî zabt ve ziyâde gadr u te'addî eylediklerin bildürüb kânûn üzere 'amel olunub ahâlî-i mezkûrların fuzûlî zabt eyledikleri çayırları kendülere alıvirilüb hilâf-ı kânûn ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı L (Şevvâl) Sene 1180

84. sayfa 2. hüküm

İstar-ı Eflak kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahâlîleri gelüb yerlûden nâ'ib olmak memnû' iken kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Ahmed nâm kimesne yerlûden olmağla hergelen kâdîlara nâ'ib olub virdiği arz ve hüccet ve mevâdd-ı sâ'ireden kânûndan ziyâde akçe aldığından gayrı iki hâsım bir da'vâ ile mahkemeye vardıkda nâhak olan taraftan ahz-ı rüşvet ile ol tarafa himâyeye ve ibtâl-i hakka bâ'is ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğergûn olduğun bildürüb yerlûden olan mezbûr niyâbetden ref' ve niyâbet hizmetinde istihdâm olunmamak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmıştır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 180

84. sayfa 3. hüküm

İstar-ı Eflak kazâsı civârında vâki' Yenibazar kâdîsına hüküm ki

İstar-ı Eflak kazâsı ahâlîleri gelüb kazâ-i mezbûrede kâdîları olan Hasan nâm kâdî kazâ-i merkûmede olan kadîmî mahkemede oturmayub icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyeye itmediğinden gayrı ahâlînin içlerinden biri fevt oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibesi yoğiken cebren kısmet ve iktizâ iden hücec-i şer'iyeye ve mürâsele ve 'ıtîknâme ve imzâ ve resm-i 'akd-i nikâh ve sâ'ir mevâddan kânûndan ziyâde akçe talebiyle te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildürüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve kânûnı su'âl olundukda kâdîlar ve nâ'ibler kadîmî mahkemede oturub icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyeye idüb ahâlînin içlerinden biri fevt oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibeleri olmayub cümle verese hâzır ve kibâr olub kısmet talep itmezler iken cebren kısmet itmeyüb ve eğer veresesinde sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibesi olub beyne'l-verese kısmet lâzım geldikde deyni olan müteveffânın deyni edâ olundukdan sonra ...kassâm olunacak mâl-ı mevcûdundan binde on beş akçe resm-i kısmet ve beş akçe kassâmiyye ve iki buçuk kâtibiyye ve iki buçuk akçe ihzâriyye ve hüddâmiyye alub eytâmın nafaka ve vesâyet hüccetlerine başka harc itmeyüb ancak tahrîrlerinde kâtib-i kalemiyye nâmıyla hüccet-i vesâyetden bir gurus ve nafaka hüccetinden yarım gurus alub ziyâde bir akçe ve bir habbelerin almayub ve vücûh-ı hayrât için vasiyet olunan akçenin sülüs ve humsu bizimdir deyüb aldırılmayub ve resm-i 'akd-i nikâh eğer bikr ise kâdî için yirmi akçe ve hademe-i mahkeme için beş akçe ki cem'an yirmi beş olur er cânibinden alına ve 'ıtîknâmeden altmış altı akçe alınur ellisi kâdînın onu nâ'ibin altısı emîn ile kâtîbindir ve sicillâta sebt olunan mevâddan resm-i sicil sekiz akçe ve hüccet ve sâ'ir 'arzlardan kâdî için yirmi akçe ve hademe-i mahkeme için beş akçe ve imzâdan on iki akçe ve mürâseleden altı akçe alınmak kânûndur deyû tahrîr olunmağla kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i L (Şevvâl) Sene 180

84. sayfa 4. hüküm

İzvornik kâdîsına hüküm ki

İzvornik sâkinlerinden el-Hâcc Ahmed nâm kimesne gelüb bunun İzvornik kazâsına tâbi' Sirteluka nâm karye toprağında vâki' tale dimekle 'arîf arâzîsinin dimekle meşhûr ma'lûmetü'l-hudûd yerler yedi sekiz seneden mütecâviz bilâ-nizâ' zabt ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ eyleyüb müdâhale ve mâni' ve te'addî olunmak îcâb itmez iken İzvornik sâkinlerinden Çöl oğlu Osman nâm kimesne zuhûr ve üzerine musallat ve zabt ve tasarrufunda olan yerler benimdir yedinden alub zabt iderim deyû hilâf-ı kânûn müdâhale ve nizâ'dan hâlî olmamağla bundan akdem murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında mezbûr Osman'ın hilâf-ı kânûn ve bî-vech-i şer'î mu'ârazası men' ve ol yerler yedinde olan sâhib-i

arz temessükü mücebince bunun zabtıyçün kıbel-i şer‘den yedine hüccet-i şer‘iyye virilmişken merkûm Osman memnû‘ olmayub mücerred ta‘cîz ve rahnedâr itmek kasdıyla her gelen vâli ve hükkâma iştikâ ve da‘vâ-yı mezkûreye tasaddî ve hilâf-ı kânûn rahnedan hâlî olmaduğun bildürüb hüccet-i şer‘iyye ve sâhib-i arz temessükü mücebince ‘amel olunub ol yerler yedinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince kendüye zabt itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Za (Zi’l-ka‘de) Sene 1180

85. sayfa 1. hüküm

Eyâlet-i Bosna’da vâki‘ Yenibazar kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi‘ Rogabulan (?) nâm karye ahâlîleri ‘arz-ı hâl idüb karye-i mezbûre toprağında vâki‘ bunların kadîmü’l-eyyâmdan berü koyun ve sâ’ir davarları ra‘y olunub otundan ve suyundan intifâ‘ idgeldikleri mahsûs ve müstâkil mer‘â-yı kadîmelerine âhardan bir dürlü dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmeyüb ve bu makûle kadîmî mer‘â yerleri alunub ve satulmak ve tapu ile virilüb zirâ‘at olunmak hilâf-ı kânûn iken yine karye-i mezbûre sâkinlerinden Abbas ve Sinan nâm kimesneler zuhûr ve biz ol mer‘â yerlerini sâhib-i arzdan resm-i tapu ile aldık deyû hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve te‘addîden hâlî olmadıkların ve bu bâbda da‘vâlarına muvâfık fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüb mezkûrların hilâf-ı kânûn ve kadîm muğâyir-i fetvâ-yı şerîfe ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te‘addîleri men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâ’il-i Z (Zilhicce) Sene 1180

85. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Maçova-i Bâlâ ve Telçak nâhiyeleri nâ’iblerine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Beşar veled-i Derviş nâm sipâhî gelüb İzvornik sancağında Maçova-i Bâlâ nâhiyesinde Kolane (?) nâm karye ve gayrıden üç bin iki yüz yirmi dört akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârının baş kalemi olan sâlifü’z-zikr karye-i Kolanetezid(?) karye-i Gorna-Malodod (?) ve tîmârı mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûre tâbi‘ çiftlik-i Girmolak-İsfoaç(?) dimekle ma‘rûfdur ve Maçova-i Zir nâhiyesine tâbi‘ Masir (?) ve Sirona (?) ve Vahdin-Trakarlo (?) ve Telçak nâhiyesine tâbi‘ karye-i Okar(?) ve Aleloka (?) müşterekleriyle kayd ve berâtına dâhil olub âharın ‘alâkası olmayub bir-vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken yine Maçova-i Bâlâ nâhiyesine tâbi‘ karye-i Gorna-Malodod(?) ve karye-i Dolna-Malodod ve yine Maçova-i Zir nâhiyesinde karye-i Olhak(?) nâm-ı diğeri Miloviçe-Dirşid kadîm havâss-ı hümâyûnum mülhakâtı ber-

vech-i mâlikâne mutasarrıfları havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olan kurâ-i sâlifü'l-beyânı hâss-ı mezbûr tarafından zabta kanâ'at itmeyüb bunun müştereğiyle kaydına dâhil sâlifü'z-zıkr karyeler ve çiftlik ve manâstır için havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olan sâlifü'l-beyân karyeler mülhakâtından olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve mahsûl ve rüsûmu ahz u kabz idüb gadr eylediklerin bildürüb zıkr olunan karyeler ve çiftlik ve manâstır ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb hâss-ı mezbûr mutasarrıflarını müşterekleriyle kaydına dâhil sâlifü'z-zıkr karyeler ve çiftlik ve manâstıra bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Maçova-i Bâlâ Zir(?) karye-i Malodod(?) ve hâsıl-ı 'ani'l-'öşr ve'l-rüsûm bin yedi yüz elli akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' çiftlik-i Girmolak-İsfoaç (?) demekle ma'rûfdur der-tasarruf İskender Beg mîrlivâ-i sâbık hâlâ der-tasarruf Rabia hâtûn ve Hanife hâtûn hâsıl fî sene yüz akçe ve Maçova-i Zir nâhiyesine tâbi' manâstır ve Bron (?) ve Vadrinteziid(?) karye-i Olmil(?) ve hâsıl-ı 'ani'l-'öşr ve'l-rüsûm iki yüz akçe ve Telçak nâhiyesine tâbi' yirmi altı nefer re'âyâ ve dört baştına ile karye-i Okar(?) ve Aleloka(?) ve hâsılı tahtında resm-i çift ve bennâk ve ispenç ve gendüm ve cev yekûn ma'a-gayrîhû sekiz bin beş yüz akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Okar(?) ve Aleloka(?) el-mezbûrenin yazu-yı mezkûresinden bin yüz akçesi ifrâz ve zıkr olunan karye ve çiftlik ve manâstır ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb üç bin dört yüz elli akçe bir icmâl ve bin yedi yüz elli akçesi merkûm Beşar veled-i Derviş ve bâkîsi müştereği kaydlarında ve yine Maçova-i Bâlâ nâhiyesine tâbi' yirmi üç nefer re'âyâ ve üç baştına ile karye-i Gorna-Malodod(?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve cev yekûn ma'a-gayrîhû iki bin beş yüz yirmi dört akçe ve yine Maçova-i Bâlâ nâhiyesine tâbi' yirmi dokuz nefer re'âyâ ve iki baştına ile karye-i Dolna-Malodod(?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm ve cev yekûn ma'a-gayrîhû bin iki yüz elli beş akçe ve yine Maçova-i Zir nâhiyesine tâbi' yirmi sekiz nefer re'âyâ ve beş baştına ile karye-i Olhak(?) nâm-ı diğêr Miloviçe-Dirşid (?) kadîm ve hâsılı (86. sayfa) tahtında ispenç ve gendüm ve cev yekûn ma'a-gayrîhû iki bin iki yüz kırk iki akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle dahî başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde ve havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 180

86. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Zagorye nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Ali nâm sipâhî gelüb Hersek sancağında Zagorye nâhiyesinde Berik nâm karye ve gayrıden üç bin altı yüz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârı mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûre tâbi' karye-i Ravros(?) ve karye-i Osoye ve karye-i Evhalı(?) ve karye-i Miranik müşterekleriyle kayd ve berâtına dâhil olub âhardan bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken yine Zagorye nâhiyesinde Vorye-Esvine(?) nâm karye ve gayrıden üç bin dokuz yüz seksen akçe tîmâra iştirâken mutasarrıf Cafer ve Yahya veledân-ı İbrahim tîmârları karyelerini zabta kanâ'at itmeyüb kurâ-i sâlifü'l-beyân için tîmârları mülhakâtından olmak üzere hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt ve mahsûl ve rûsûmun ahz u kabz ve gadr murâd eylediklerin bildürüb kurâ-i sâlifü'l-beyân ber-mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle kendüye zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rûsûmâtı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb mezkûrân Cafer ve Yahya veledân-ı İbrahim'i âhardan bir ferdi hilâf-ı defter-i hâkânî kurâ-i sâlifü'l-beyâna bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Zagorye nâhiyesine tâbi' iki baştina ile karye-i Ravros(?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm yekûn ma'a-gayrîhû üç yüz seksen akçe ve yine nâhiye-i mezbûre tâbi' iki baştina ile karye-i Kıranik (?) ve hâsılı tahtında ispenç ve gendüm yekûn ma'a-gayrîhû dört yüz otuz iki akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka re'âyâ ile karye-i Evhalı(?) ve hâsılı tahtında resm-i çift ve gendüm yekûn ma'a-gayrîhû dört yüz doksan iki akçe ve yine nâhiye-i mezbûrede Berik nâm karye ve ma'a-gayrîhû altı bin iki yüz yirmi dört akçe yekûnundan üç bin akçesi ifrâz ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb üç bin altı yüz akçe bir icmâl ve tamâmen merkûm Ali'nin tîmârı yekûn-ı mezbûrun bâkîsi müştereki kaydında ve yine nâhiye-i mezbûrede Vorye-Esvine(?) nâm karye ve gayrıden üç bin dokuz yüz seksen akçe tîmâr ber-vech-i iştirâk mutasarrıf Cafer ve Yahya veledân-ı İbrahim'in berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 180

86. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Çaniçe kâdisına hüküm ki

Çaniçe kasabası sâkinelerinden Amine nâm hâtûn gelüb bunun babası ve vâlidesi bin yüz yetmiş yedi senesinde müte'âkiben fevt olduklarında kasaba-i mezbûrede

mutasarrıf oldukları mülk menzil ve sâ'ir emlâkları ve emvâl ve eşyâları ırs-ı şer'ile kasaba-i mezbûrede sâkin oğulları ve bunun li-ebeveyn karındaşı Osman Beg dimekle ma'rûf kimesneye ve buna ve diğerkarındaşları Fatma ve Aişe nâm hâtûnlara ba'de'l-intikâl ve kable't-taksîm merkûm Osman hevâsına tâbi' Fatma nâm hâtûn ile yek-dil ve cümlesini tagallüben ahz ve zabt ve istediğini kendü umûruna sarf ve istihlâk ve mezbûr Aişe dahî hisse-i ırsıyyesini almadan müteveffıye olmağla verâsını merkûm Osman ile buna ve kız karındaşları mezbûre Fatma'ya münhâsıra olmağla bu dahî babası ve vâlidesi müteveffâ-yı mezkûrlardan muntakıl merkûm Osman'ın ahz ve zabt eylediği emvâl ve eşyâ ve emlâkdan kız karındaşı müteveffıye-i mezkûrenin hisse-i ırsıyyesinde kendüsüne isâbet ideni talep eyledikde hilâf-ı şer'-i şerîf virmekde ta'allül ve ibtâl ve hakk ve gadr irâdesinde olduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan müte'addid fetâvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb fetâvâ-yı şerîfe müceblerince şer'ile görülüb 'ala mâ ferâzal-lâh-ı te'âlâ isâbet iden hissesi tahsîl ve alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görülmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i Za (Zi'l-ka'de) Sene 1180

87. sayfa 1. hüküm

Tuzla kâdısına hüküm ki

Tuzla kazâsında vâki' Tuzla kal'asının kapudanı olan Mir Ahmed ve li-eb er karındaşı Mir İslam zîde kadruhû gelüb bunların babaları Derviş Beg dimekle ma'rûf kimesne fevt oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ'ib ve gâ'ibesi olmayub cümle verese hâzır ve kibâr olub kısmet talep itmezler iken sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin müteveffâ-yı merkûmun terekesini kısmet idüb resm-i kısmet alırum deyû hilâf-ı kânûn tarafından te'addî olduğun ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virildüğün bildürüb hilâf-ı kânûn ol-vechile te'addî ve rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi'l-ka'de) Sene 1180

87. sayfa 2. hüküm

İmocka ve Hlivne ve Akhisar kâdîlarına hüküm ki

Kıdveti'l-emâcid ve'l-a'yân Ali ve Hüseyin zîde mecduhumâ gelüb havâss-ı hümâyûnumdan İmocka ve tevâbi'i mukâta'ası ber-vech-i mâlikâne berât-ı şerîfimle iştirâken 'uhdelerinde olmağla nefsi İmocka ve kazâsına tâbi' ve [] karyelerinin defterde mukayyed ra'ıyyet ve ra'ıyyeti oğullarından ekserî kadîmî karyelerin terk ve kalkub varub

taht-ı kazânızda vâki‘ kasabât ve kurâ‘ ve ‘askerî çiftliklerinde sâkin olmalarıyla bâkî kalan re‘âyâların dahî perâkende ve perîşân olmalarına bâ‘is ve mâl-ı mîrînin kesr ve noxsân terettübüne bâdî oldukların bildürüb ol-makûle defterlü re‘âyâları buldukları mahallerden kaldırılıb kadîmî karyelerine nakl ve iskân itdirilmek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi‘l-ka‘de) Sene 1180

87. sayfa 3. hüküm

İmocka ve Nevesine kâdîlarına hüküm ki

Ali ve Hüseyin zîde mecduhumâ gelüb havâss-ı hümayûnumdan ber-vech-i mâlikâne bâ-berât-ı ‘âlî mûmâ-ileyhümânın ‘uhdelerinde olan taht-ı kazânızda vâki‘ bakiyye-i İmocka ve tevâbî‘i mukâta‘ası karyeleri mefrûzu‘l-kalem ve maktû‘u‘l-kadem min-küllî‘l-vücûh serbest olmağla rûsûm-ı serbestiyyesine ve sâ‘ir bâd-ı hevâsına âhardan dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken ba‘zı a‘yân ve mütegalibe ve sâ‘ir ehl-i ‘örf tâ‘ifesi taraflarından fuzûlî müdâhale ve re‘âyâlarını ahz u habs teklîfiyle rencîde ve ol-vechile mukâta‘a-i merkûme mahsûlüne kesr-i küllî ve harâbına bâ‘is ve bâdî oldukların bildürüb men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi‘l-ka‘de) Sene 1180

87. sayfa 4. hüküm

İstar-ı Eflak kâdîsına hüküm ki

Bosna sancağında bostâniyân-ı hassa ocağına ta‘yîn ve tahsîs kılınan İstar-ı Eflak mukâta‘asının berât-ı şerîfimle kâtibi olan İbrahim bin Mehmed gelüb mukâta‘a-i mezbûrun bâ-berât-ı ‘âlîşân bilâ-ta‘yîn kâtibi olan Abdullah bin Mustafa bilâ-veled fevt oldukda mahlûlden ser-bostâniyân-ı hassa ‘arzı mücebince seksen senesi şevvâlinin yirmi dördüncü gününde bâ-mukâbele-i nân mezbûre tevcîh ve mâliye tarafından virilen berât-ı şerîfimle üzerinde iken kazâ-i mezbûr sükkânından Mehmed bin Ali nâm kimesne müteveffâ-yı mezkûr Abdullah’ın mahlûlden olmak üzere kazîyyinden bir takrîb aldığı ‘arz ile ‘askerî rûznâmçesinden berât itdirilüb kitâbeti umûruna müdâhale ve gadr sevdâsında olduğun bildürüb ol-bâbda istid‘â-yı inâyet ve bostâncıbaşı-i hassa nezâretinde olan mukâta‘a-i mezbûrenin hizmeti mahlûl oldukda mezbûr İbrahim bin Mehmed emekdârân-ı bostâniyân erbâb-ı istihkâkdan olmağla bir mikdâr ocakdan çerâğ olacak nân parası mukâbelesinde mezbûr İbrahim’e târîh-i mezkûrda tevcîh ve hâlâ mâliye berâtıyla üzerinde olduğu hazîne-i ‘âmiremde mahfûz baş mukâta‘a defterlerinde mestûr ve ecânibden

mezbûr Mehmed bin Ali ‘askerî tarafından ber takrîb berât itirdiği dahî ‘askerî rûznâmçesinden ihrâç olmağla bu misillü husûsât-ı bostâncıbâşı-i hassa inhâsına muhtâc-ı mevâddan olduğundan mâ‘adâ nezâretinde olan mukâta‘anın ‘askerîden berât olunması bâ‘is-i ihtilâl ve gadrı mûcib olmağla mezkûr İbrahim’in istid‘âsı üzere mezbûr Mehmed’in hilâf-ı inhâ ‘askerî rûznâmçesinden ber-takrîb itirdiği berât kaydı ref‘ ve terkîn ve te‘addîsi men‘ u def‘iyeçün emr-i ‘âlîşânım sudûru bâbında bi’l-fi‘il hassa bostâncıbâşı olan Halil dâme mecduhû i‘lâm itmeğın i‘lâmı mûcebince ‘askerî rûznâmçesinden berât kaydı ref‘ ve terkîn olunub i‘lâmı hâlî müş‘îr fermân-ı ‘âlîşânım yazılmışdır Fî evâsıt-ı Za (Zi’l-ka‘de) Sene 1180

88. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Travnik kâdîsına hüküm ki

Travnik kasabası mahallâtından Sepeli mahallesi sâkinlerinden Ahmed nâm kimesne gelüb yine kazâ-i mezbûre sükkânından ve mahalle-i mezbûre câmi‘inde imâm olan Molla Ali dimekle ma‘rûf kimesne kendü hâlinde olmayub vazîfesi olmayan nâsın umûruna karışub muzırru’n-nâs ve sâ‘î bi’l-fesâd ve ...fitne ‘âdet-i müstemirresi olduğundan mahalle-i mezbûre ahâlîsine gûnâ gûn cevır ve edâ ve ta‘cîz ve tekrîrden hâlî olmamağla bundan akdem defa‘âtle tenbîh oldukda bir dürlü memnû‘ ve mündefi‘ olmayub yine ızrâr kasdıyla ta‘cîz ve tekrîrden hâlî olmaduğın bildürüb mezbûr imâmeti umûrundan gayrı vazîfesi olmayan umûr-ı nâsa karışmayub kendü hâlinde olmak üzere tenbîh ve şer ve mazarratı men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın siz ki vezîr-i müşâr ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhimâsız mezbûr hizmet-i lâzimesi olan imâmlıktan gayrı vazîfesi olmayan mesâlih nâsına karışmamak için yazılmışdır Fî evâ‘il-i Z (Zilhicce) Sene 1180

88. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Saraybosna kâdîsına hüküm ki

Perin kal‘a kaleminde halîfe-i sâni olan Seyyid Ahmed zîde şerefehû gelüb bunun kazâ-i mezbûrda vâki‘ Prozor kal‘asında sâkin Tabak oğlu Salih nâm kimesnede bin yüz yetmiş beş senesinden berü altmış üç guruş alacağı olmağla mezbûr Salih meblağ-ı mezbûr mukâbelesinde buna bir kıt‘a berât verilmeğle ve dört seneden mütecâviz meblağ-ı mezbûru buna göndermeyüb hâlâ zimmetinde olmağla bu dahî merkûma vaz‘ eylediği berâtını virüb ol-mikdâr guruş hakkını taleb ve almak murâd eyledikde hilâf-ı şer‘-i şerîf mücerred ibtâl-i hakk sevdâsıyla gadır eylediğinde ve tarafına meblağ-ı mezbûrun ahz u

kabzına ve tarafına îsâle Halil nâm kimesneyi vekîl eylediğün bildürüb şer'ile görülüb merkûmun zimmetinde olan ol-mikdâr guruş vekîl-i merkûma alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 1180

88. sayfa 3. hüküm

Teşne kâdîsına hüküm ki

Sulehâdan Ahmed bin İbrahim zîde salâhuhû gelüb bu kazâ-i mezbûr muzâfâtından Mağlay nâhiyesinde vâki' merhûm ve mağfûrun-leh Sultan Mehmed Hân tâbe serâhünün evkâfî karyelerinden kazâ-i mezbûre tâbi' Revvilçe(?) nâm karyede vâki' câmi'i şerîfînde hâlâ berât-ı şerîfimle imâm ve hatîb olup 'uhdesine lâzım gelen hizmeti edâ idüb dahl olunmak îcâb itmez iken karye-i mezbûre zâbiti hilâf-ı kânûn rüsûm-ı ra'yyet ve ehl-i 'örf tâ'ifesi taraflarından dahî bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka mutâlebesiyle te'addî ve rencîdeden hâlî olmayub mağdûr olduğun bildürüb mezbûrlara hilâf-ı kânûn ol-vechile te'addî ve rencîde itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğün imdi e'imme ve hutebâ muktedâ-i nâs oldukları i'tibâriyla rüsûm-ı ra'yyet ve tekâlîf-i şâkkanın cümlesinden mu'âflardır bu bâbda kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 1180

88. sayfa 4. hüküm

Travnik kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından İbrilçe (?) nâhiyesine tâbi' İlaveşiçe(?) nâm karyede vâki' câmi'i şerîfin bi'l-fi'îl berât-ı şerîfimle imâm ve hatîbi olan sulehâdan Molla Hasan bin Mahmud zîde salâhuhû gelüb bu 'uhdesine lâzım gelen imâmet ve hitâbet hizmeti edâ idüb e'imme ve hutebâ muktedâ-yı nâs oldukları i'tibâriyla rüsûm-ı ra'yyet ve bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka mutâlebesiyle te'addî olunmak îcâb itmez iken karye-i mezbûre zâbiti tarafından hilâf-ı kânûn resm-i ra'yyet ve ehl-i 'örf tâ'ifesi taraflarından dahî bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka mutâlebesiyle te'addî ve rencîde olduğun bildürüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğün imdi e'imme ve hutebâ muktedâ-yı nâs oldukları i'tibâriyla rüsûm-ı ra'yyet ve bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka alınmaz cümlesinden mu'âflardır bu bâbda kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Z (Zilhicce) Sene 1180

89. sayfa 1. hüküm

Bosna sancağında vâki' Lasık nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Haydar veled-i Hasan nâm sipâhî gelüb Bosna sancağında ve Lasık nâhiyesinde Birçe nâm karye ve gayrıden iki bin dokuz yüz yetmiş beş akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârının baş kalemi olub müşterekleriyle kayd ve berâtına dâhil sâlifü'z-zikr Birçe karyesi toprağında a'şâr kadîmden tarlada demedden alınagelmeğle bu dahî müşterekleriyle karye-i mezbûre toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin hâsıl eyledikleri terekelerinden sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyeden kadîmden alınageldiği üzere tarlada demedden alub harman yerine getürdüb dökdürmek murâd eyledikde zirâ'atçileriyle mezkûr tîmâr terekelerimiz 'öşrlerini tarlada demedden virmeyüz ve harmana götürüb dökmeyüz ancak çeçden alursız deyû hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i kadîme ta'allül ve muhâlefet üzere oldukların bildirüb kânûn üzere terekeleri 'öşrleri tarlada demedden alıvirilüb harman yerine getirdülüb dökdürölmek bâbında hükmi hümayûnum ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Lasık (?) nâhiyesinde iki nefer re'âyâ ve beş 'aded baştina ve beş çiftlik ve üç 'aded zemîn ile karye-i Birçe ve hâsıl-ı resm-i çift ve bennâk ma'a resm-i dönüm ve ispenç ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhû üç bin akçe ve yine nâhiyesinde iki nefer re'âyâ ve bir baştina ile voynuğân-ı karye-i Birçe ve hâsıl-ı resm-i çift ve bennâk ve gendüm ve mahlût yekûn ma'a-gayrîhû iki yüz elli akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde üç bin sekiz yüz akçe yazu ile tahrîr ve üç bin akçesi ifrâz ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb beş bin dokuz yüz elli akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûrun iki bin dokuz yüz yetmiş beş akçesi merkûm Haydar veled-i Hasan'ın tîmârı bâkîsi müşterekleri kaydlarında olduğu mestûr ve mukayyed ve dîvân-ı hümayûnum kaleminden kânûnı su'âl olundukda ol-diyârda tereke 'öşrü kadîmden harman üzerinden çeçden alınagelmiş olmayub tarlada demedden alınagelmiş ise sâlifü'z-zikr karye toprağında zirâ'at idenlerin hâsıl eyledikleri terekeleri 'öşrleri kadîmîsi üzere tarlada demedden alıvirilüb ve harman yerine getürdüleb dökdürölmek için bu makûlelere kânûn üzere emr-i şerîf yazıla gelmişdir deyû tahrîr olunmağla defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı Z (Zilhicce) Sene 1180

89. sayfa 2. hüküm

Teşne kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Akça (?) Mağlay nâhiyesi ahâlîsi gelüb yine nâhiye-i mezbûre sükkânından İbrahim ve oğulları Mehmed ve İsmail ve Gühre oğlu Ahmed ve Celahık oğlu Abdullah nâm kimesneler kendü hallerinde olmayub şerîr ve gammaz olub dâimâ kâdî ve nâ'ib ve voyvoda ve mütesellim ve sâ'ir ehl-i 'örf tâ'ifesi yanlarına varub fukarâ-yı hilâf-ı vâki' mevâdd isnâdıyla gamz ve tecrîm ve bi-gayr-ı hakkın akçelerin alub ve aldırmağa bâ'is ve 'alâka ve medhâlleri olmaduğu il-mesâlihine ve bilâ-emr-i şerîf tekâlîfleri umûruna karışub bunun emsâli zulm ve te'addîlerinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğere-gün ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve bâdî oldukların bildürüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmıştır Fî evâsıt-ı Z (Zilhicce) Sene 180

89. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine Teşne kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Mağlay nâhiyesi sâkinlerinden el-Hâcc Abdullah nâm kimesne gelüb bunun babası Mustafa Kethüdâ demekle ma'rûf kimesne yine nâhiye-i mezkûre tâbî' Dohbin karyesi toprağında Movaç nâm mahalde vâki' ma'lûmetü'l-hudûd mülk arsaya mutasarrıf iken fevt olub ırs-ı şer'ile buna intikâl idüb bu ol-vakitde sagîr bulunmağla kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Bekir ve karındaşı Mehmed nâm kimesneler hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûlî zabt idüb gadr itmeleriyle bu dahî hâlâ irişüb balığ ve da'vâya kâdir oldukda babası müteveffâ-yı mezkûrdan muntakil mülk arsasını mezbûrlardan alub zabt murâd eyledikde bî-vech-i şer'î virmekde ta'allül ve gadr-ı küllî sevdâsında oldukların ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'ile görülüb babası müteveffâ-yı mezkûrdan muntakil mezbûrların fuzûlî zabt eyledikleri mülk arsası kendüye alıvirilüb ta'allül ve muhâlefet itdirilmeyüb icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'ile görülmek için yazılmıştır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 181

90. sayfa 1. hüküm

Srebreniçe kâdîsına hüküm ki

İzvornik sancağında vâki' Srebreniçe mukâta'ası mülhakâtından nefsi-i bâzâr-ı ma'den-i Srebreniçe ahâlîleri gelüb bunlar zikr olunan nefsi-i bâzâr-ı ma'den-i Srebreniçe toprağında zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinin kânûn üzere icâb iden a'sârını mukâta'a-i mezbûre zâbitlerine edâyâ râzılar iken mukâta'a-i mezbûrenin mâlikâne mutasarrıflarından Ali nâm kimesne sekizde bir 'öşr ile sâlâriyyelerin almağa kanâ'at

itmeyüb hizmetlerini tahmîn ile ta‘şîr ve ‘öşrlerinden ziyâde defterine kayd ve idhâl ve a‘şardan hâsıl olan zehâyir dahî re‘âyâ fukarâsı üzerlerine bıragub ba‘de’z-zamânın zuhûr ve narh-ı cârîsinden ziyâde bahâ takdîriyle akçesini tahsîl ve tekâlîfleri tevzî‘inden sayfiyye ve şitâ‘iyye defterlerine kendüsüne kahve bahâ olmak üzere yüz yirmişer guruş zam ve idhâl ve menzil akçesi nâmı ve vilâyet masrafı deyû ziyâde akçe tevzî‘ ve gadr eyledüğün bildürüb ol-vechile vâki‘ olan te‘addîsi men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istid‘â ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz defter-i icmâl ve mufassala mürâca‘at olundukda Srebreniçe nâhiyesinde cemâ‘at-i Müslümân re‘âyâ ve cemâ‘at-i Gebrân re‘âyâ ve mahallât-ı re‘âyâ ve baştına ile nefis-i bâzâr-ı ma‘den-i Srebreniçe ve hâsıl-ı ispenç re‘âyâ-yı kadîme ve ‘öşr-i gallât harâçgüzâr yekûn ma‘a-gayrihû beş yol on üç bin altı yüz elli sekiz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olduğu mestûr ve hazîne-i ‘âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine nazar olundukda hâshâ-yı Srebreniçe ve tevâbi‘ mukâta‘ası senevî dört bin dört yüz yirmi guruş mâl ile Ali ve Abdullah ve Ebubekir nâm kimsenelerin ber-vech-i mâlikâne iştirâk ‘uhdelerinde olduğu mukayyed ve dîvân-ı hümâyûnumdan kânûnı su‘âl olundukda defter-i hâkânîde mukayyed mâ‘ru‘z-zikr nefis-i bâzâr-ı ma‘den-i Srebreniçe toprağında zirâ‘at idenlerin hâsıl eyledikleri terekelerinden sekizde bir ‘öşr ile sâlâriyyelerin harman zamânında edâ eylediklerinden sonra zâbitleri terekeleri ‘öşrlerini cebren üzerlerine bırakmayub ve bahâsını almak teklîfi ve sâ‘ir bida‘ ve mezâlim ile fukarâya te‘addî itmemek üzere ma‘rifet-i şer‘ile tenbîh olunmak için bu makûlelere kânûn üzere emr-i şerîfim yazılagelmiştir deyû der-kenâr olunmağla kânûn üzere emr-i şerîfim tahrîr-i bâbında bi‘l-fi‘il baş defterdârım olan İbrahim Sarim dâme ‘uluvvuhû i‘lâm itmeğle i‘lâmı mücebince kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i Z (Zilhicce) Sene 1180

90. sayfa 2. hüküm

Bakiyye-i Kostaniçe kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi‘ Tırnavci nâm karye sâkinlerinden Mustafa ve Salih ve Ali veledân-ı Beşir nâm kimesneler gelüb karye-i mezbûre toprağında vâki‘ ma‘lûmetü’l-hudûd yerlere babaları Beşir nâm kimesne mutasarrıf iken fevt oldukda ol yerler bi-hasebi’l-kânûn meccânen bunlara intikâl idüb bunlar dahî ol yerleri beher sene zabt ve zirâ‘at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb âhardan dahl olunmak îcâb itmez iken yine karye-i mezbûreden Mahmud ve Ömer ve karındaşları Hüseyin ve Ahmed nâm kimesneler ol yerleri bin yüz yetmiş beş senesinde fuzûlî zabt idüb ve zirâ‘at itmeleriyle bundan

akdem terâfû‘-i şer‘ olduklarında ol yerler bunların babaları müteveffâ-yı mezbûrdan muntakil yerleri olduğu bi-garaz kimesnelerin şehâdetleriyle şer‘en sâbit ve bunlara hükm birle cânib-i şer‘den hüccet-i şer‘iyye ve i‘lâm-ı şer‘î virilmişiken mezkûrlar memnû‘ ve mündefi‘ olmayub hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i hüccet-i şer‘iyye yine ol-vechile fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt idüb gadr eylediklerin ve bu bâbda da‘vâlarına muvâfık fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer‘iyyeleri müceblerince ‘amel olunub babalarından muntakil yerleri fuzûlî zabt iden mezkûrlardan kendülere alıvirilüb zabt ve zirâ‘at itdirilmek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ‘il-i M (Muharrem) Sene 181

91. sayfa 1. hüküm

İzvornik kâdısına hüküm ki

İzvornik kazâsı mülhakâtından Badine nâhiyesine tâbi‘ Koranita nâm karyede vâki‘ Tronuşa manâstırının râhibleri olan Molo ve Glandriye ve İrsaniye ve Milantiye nâm râhibler gelüb bunlar karye-i mezbûre toprağında tasarruflarında olan ma‘lûmetü’l-hudûd tapulu ve temessüklü yerlerini beş seneden mütecâviz beher sene zabt ve zirâ‘at ve ‘öşr ve resmin sâhib-i arza edâ eyleyüb bi-hasebi’l-kânûn müdâhale olunmak îcâb itmez iken ashâb-ı ağrâzdan Ali ve Süleyman nâm kimesneler birbirleriyle yek-dil ve mücerred ta‘cîz kasdıyla musallat ve sizin tasarrufunuzda olan yerleri sizlere zabt itdirmeziz yedinizden alub biz zabt ideriz deyû hilâf-ı kânûn ta‘allül ve zâbtlarına mûmâna‘at eylediklerin ve taraf-ı şer‘den yedlerine hüccet-i şer‘iyye virildüğün bildirüb hüccet-i şer‘iyye ve sâhib-i arz temessükü müceblerince âmel olunub mezbûrların hilâf-ı kânûn ol-vechile zâhir olan müdâhale ve te‘addîleri men‘ u def‘ ve yedlerinde olan hüccet-i şer‘iyye ve sâhib-i arz temessükü müceblerince ol yerler kendülere zabt ve tasarruf itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ‘il-i M (Muharrem) Sene 1181

91. sayfa 2. hüküm

Morofça(?) kâdısına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi‘ Kobabaçe nâm karyede vâki‘ câmi‘-i şerîfin imâm ve hatîbi olan İbrahim efendi dimekle ma‘rûf kimesne gelüb bu ‘uhdesine lâzımgelen hizmeti edâ idüb karye-i mezbûre toprağında bi’l-fi‘il zabt ve tasarrufunda tekâlîf îcâb ider hâne-i ‘avârıza bağılu emlâk ve yerleri olmayub tekâlîf ve bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka talebiyle te‘addî olunmak iktizâ itmez iken karye-i mezbûre ahâlîsinden Osman ve İbrahim ve Fazlı

ve Hasan ve Hüseyin ve Mustafa ve sâ'irleri zuhûr ve kendü tekâlîfleri tahkikiyçün karyemize nâzil olan tekâlîf ve bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkkadan sen dahî hisse vir deyû hilâf-ı kânûn te'addî ve rencîde eyledikleri ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâm dan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb fetvâ-yı şerîfesi mücebince 'amel olunub mezbûrların hilâf-ı kânûn tekâlîf ve bilâ-emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka talebiyle olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin kânûn üzerine 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 1181

91. sayfa 3. hüküm

Travnik kâdîsına hüküm ki

Mustafa nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Travnik kazâsı muzâfâtından İzinçe nâhiyesine tâbi' Boşka nâm karye toprağında bunun bi'l-fi'il zabt ve tasarrufunda hâne-i 'avârıza bağlu tekâlîf alınmak îcâb ider emlâk ve yerleri olmayub tekâlîf talebiyle te'addî ve rencîde olunmak iktizâ itmez iken karye-i mezbûre ahâlîleri edâ ve emr-i şerîfe ile vârid olan tekâlîfden sen dahî bizimle ma'an hisse vir deyû hilâf-ı kânûn tekâlîf-i mutâlebe ve bundan akdem men'iyçün kîbel-i şer'den mürâsele ve vâli tarafından buyuruldu virilmişiken karye-i mezbûre ahâlîleri mücâb olmayub hilâf-ı kânûn tekâlîf mutâlebesiyle ta'cîz ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildürüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 1181

91. sayfa 4. hüküm

Bosna vâlisine ve Bosna mollasına hüküm ki

Kuzâtdan kıdvetü'l-kudât ve'l-hükkâm Mevlânâ-yı Ahmed zîde fazlıhû südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb yine kazâ-i mezbûrdan Hacı Mehmed nâm kimesne fevt oldukça verâseti ırs-ı şer'ile [ırs-ı şer'ile]²⁴³ kızı Kerime nâm hâtûn ile sâ'ir vereselerine intikâl eyledikde mezbûre Kerime bunun için benim babam müteveffâ-yı mezbûrun zimmetinde olan bin 'aded yaldız altınım ile ber-müceb-i defter-i kassâm terekesinden hissemeye isâbet iden üç bin yüz guruş ve zimem ve emlâk ve 'akârâtından hisse-i ırsıyyemi tahsîl eyle deyû tarafından tevkîl ve bu dahî bi'l-vekâle ol-mikdâr altın ve guruş ve emlâk ve 'akârâtından hissesin mahallerinden tahsîl ve ceste ceste umûrlarına tamâmen edâ ve teslîm ve zimmetinde bir nesnesi kalmayub şer'an bir-vechile müdâhale olunmak îcâb itmez iken

²⁴³ Kâtip tarafından iki defa yazılmıştır.

mezbûre zuhûr ve şirrete sâlike ve babam müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden diğer alacak hakkım var deyû iddi'â ve bundan akdem Bosna vâlisi ve serdârı kâdî huzûrlarında murâfa'a-i şer' olduklarında bunun zimmetinde bir akçe ve bir hisse alacağı kalmayub iddi'âsı lagv ve kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet birle cânib-i şer'den bunun yedine hüccet-i şer'iyye virilüb ve bu makûle bir def'a şer'ile görölüb kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet birle taraf-ı şer'den hüccet-i şer'iyye virilen da'vânın tekrâr istimâ'-ı memnû' iken mezbûre hevâsına tâbi' ba'zı kimesnelere istinâden bî-vech-i şer'î ol-vechile müdâhale ve te'addiden hâlî olmaduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmıdan fetvâ-yı şerife virildüğün bildürüb fetvâ-yı şerife ve hüccet-i şer'iyyesi mücebince 'amel olunub mezbûre kendüye hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyye ol-vechile müdâhale ve te'addî itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer'ile görölme emrim olmuştur Fî evâ'il-i S (Safer) Sene 1181

92. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine ve Memlehatayn kâdisına hüküm ki

Kazâ-i mezbûre tâbi' Oloviçe(?) nâm karye sükkânından Molla Hasan ve Mehmed ve Mustafa nâm kimesneler gelüb karye-i mezbûrede mülk 'arsaya ale'l-iştirâk mutasarrıf olan karye-i mezbûre sükkânından Mehmed ve Mustafa ve Ahmed nâm kimesnelerin 'arsalarında bunlar bin yüz yetmiş beş senesinde mülk eşcârlarını kendü nefisleriyçün fuzûlî gars idüb kal'î 'arsaya muzır olmamağla eşcârlarını kal' eylemek murâd eylediklerinde mezbûrlar mücerred arsamızda gars olunmağla mülkümüz olmuş olur deyû mümâna'at eylediklerin ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmıdan fetvâ-yı şerife virildiğın bildürüb mücebince şer'ile görölüb icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görölme için yazılmışdır Fî evâhir-i M (Muharrem) Sene 181

92. sayfa 2. hüküm

Klis sancağında vâki' Mevlânâ Akhisar kâdisına hüküm ki

Akhisar kazâsı ahâlisi 'arz-ı hâl idüb yerlûden nâ'ib olmak memnû' iken sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin kazâ-i mezbûrda nâ'ibin olan Hacı Mustafa oğlu Mustafa yerlûden olmağla iki hasım bir da'vâ ile mahkemeye vardıklarında nâhak olan taraftan ahz-ı rüşvet ile ol-tarafa himâye ve ol-vechile icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyye eylemeyüb ibtâl-i hakka bâ'is virdüğü 'arz ve hüccet ve mevâdd-ı sâ'ireden kânûndan ziyâde akçelerin alub ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri diğer-gün oldukların

bildürüb yerlûden olan mezkûr Mustafa niyâbetden ‘azl olunmak bâbında kânûn üzere emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ’il-i S (Safer) Sene 1181

92. sayfa 3. hüküm

Hâlâ Bosna kal’a muhâfazasında yeniçeri zâbitî olan [] zîde mecduhûya muhâfaza-i mezbûrede yeniçeri kâtibi ve haseki ve çorbacı teka’üdlere ve çavuşân-ı keşîdegân ve ağavât ve ‘alemdârân ve mütekâ’idîn ve başeskiler ihtiyârân ve emektârân ve bi’l-cümle odalu ve yamâkân neferâtı zîde kadruhûma hüküm ki

Dergâh-ı mu‘allâm yeniçeri ocağı mahzâr-ı ‘inâyet bârî ve şeref-i hüsn-i nazar-ı cihândârî ile müşerref olub kâ’ide-i kânûn ve rızâ-yı hümâyûnum üzere yol ve erkâna hizmet ile perverde ve neyl-i nân ve ni‘am-ı pâdişâhânemle serhaddât-ı İslâmiyye muhâfazaları hizmetlerinde âsûde olan bilâd-ı re’s-i sâdiku’l-cenânda olub Bosna kal’ası muhâfazasına me’mûr ‘askerî zümresi diyânet ve sâdakât ve kemâl-i inkıyâd ve itâ‘at ile cümleden mu‘teber ‘add olunub ve ekserîsi bosneviyyü’l-asl olub kendü dâr ü diyârlarında evlâd u ‘ıyâl ve emlâk ve emvâl ve kâr u kisibleriyle iştigâl üzere olduklarından mâ‘adâ mevâcibleri dahî bir taraftan tevatürü(?) ve ‘ahz ve tevsî‘-i ma‘aşlarıyla refâh-ı hâl üzere olduklarının hamd ve şükrü lâzıme-i zimmetleri iken bu esnâda muhâfaza-i mezbûrenin yüz yetmiş sekiz senesi gûzeşte mevâcibleri ocakdan sâlyâ necisi ma‘rîfetiyle sebeb-i tahrîr-i ahkâmî müceblerince havâle ve sâlyâne olunan mahallerden cem‘ ve tahsîl ve tekâmîl ve mashûben bi’s-selâm muhâfaza-i mezbûreye dâhil oldukda kânûn-ı kadîme dâb-ı müstedi‘-i serhâd üzere sergiye mübâşeret ve mevâcib-i mezbûre tevzî‘ine me’mûr turnacıbaşı İbrahim ve kâtib-i serhad-ı sâbık [] halîfe zîde mecduhûmâ ma‘rîfetleriyle ber-müceb-i senedât-ı ocak tevzî‘ ve ashâbına ber-müceb-i defter-i taksîm olunub bilâ-münâza‘a sergi hitâmında ber-vech-i dâb-ı serhad berâ-yı îlân endâhte tutub ve itmâm-ı hizmet ile yeniçeri zâbitî ve kâtib-i mûmâ-ileyhümâ emr-i me’mûrların tekâmîl ve ba‘dehû amâde ve yüklerini tahmîl ve semt-i âsitâne-i ‘aliyyeme imâle-i licâm eyledikleri hâlde ba‘zı gâfiller (?)(93. sayfa) bir ‘illet peydâ ve bilâ-müceb zâbit ve kâtib-i mûmâ-ileyhümâyı te’hîr ve fuzûlî kal’a-bend ve küfrân-ı ni‘am ile Bosna muhâfazasında olanlardan bu makûle keyfiyyetin sūdûrundan istiğrâb ve bu misillü harekât-ı nâ-hemvâre ihzâ‘ına cesâret iden şekâvet-pîşegâne ruhsat birle hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i rızâ-yı hümâyûnum hareket vuku‘undan her biriniz lâyıık-ı ‘itâb ve belki müstehakk-ı celâ-yı evtân ve eşedd-i ‘itâb olmuşsızdır lâkin bu def‘a bilâ-tevakkufin zâbit ve kâtib-i mûmâ-ileyhümâyı kal‘adan ihrâç ve ‘ırz ve vakâr ile âsitâne-i sa‘âdetime tesyîre dikkat ve bu

mâddeye mû'eddî olanlar her kimler ise ibreten li'l-gayr esâmîleriyle serhaddât-ı ba'ideye tard u teb'îd birle tanzîm-i serhad olunmak zımnında ism ve resimleriyle der-'aliyyeme tahrîr ve i'lâma mezîd-i ihtimâm-ı tâm eylemeniz şartıyla ehl-i 'ırz ve sâhib-i 'ıyâl olan emekdâr ve ihtiyârların etfâl ve 'ıyâllerine merhâmeten taksîrâtınızın mücâzâtı imhâl olunduğu ma'lûmunuz oldukda ana göre encâm-ı kârı fikr ve mülâhaza ve selâmet-i hayrınızı hâvî hareket-i kâmileye müsâra'at ve hilâfindan ziyâde ittikâ ve mübâ'adet eylemeniz fermânım olmağın [] ile irsâl olundu vüsûlunde ber-minvâl-i meşrûh şeref-südûr iden fermân-ı 'âlîşânım mücebinece 'amel ve şimdiye değin zâbit ve kâtib-i mûmâ-ileyhümâ kal'adan ihrâç ve sebîlleri tahliye olunmamış ise der-'akab kal'adan ihrâç ve emr-i 'âlîye imtisâlen der-'aliyyeme irsâl eyledikden sonra bu makûle hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i emr-i hümâyûnum hareket sudûrunu sebep her kimler ise ism ve resimleriyle tahrîr ve i'lâm ve tard u te'bîd ile serhâd-ı mezbûre keşîde-i silk-i hüsn-i nizâm ve irâhe-i kulub-ı inâm olunmasına her biriniz bezl-i makderet ve sa'y-ı nâ-mahsûr eyleyüb mûmâ-ileyhümânın ihrâçlarında te'hîrden ziyâde ihtirâz ve ictinâb eylesesiz deyû bi'l-fi'il dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ağası olan Hüseyin Ağa dâme 'uluvvuhû tarafından mühürlü mektûb virmegle vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak bâbında fermân-ı 'âlîşân yazılmışdır Fî evâ'il-i S (Safer) Sene 1181

93. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Blagay kazâsı nâ'ibine hüküm ki

Blagay kal'ası mustahfizlarından Hasan nâm mustahfiz gelüb Hersek sancağında Blagay nâhiyesinde Vibrabotik (?) nâm karye ve gayrıden dokuz yüz altmış gedik tîmârlarıyla Blagay kal'ası mü'ezzinliğine hâlâ berât-ı şerîfimle mutasarrıf olub tîmârı mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûre tâbî' mezra'a-i Bukorik der-kurb-i Subon der-yed-i Yakub dizdâr hüccet-i şer'iyye ile mutasarrıfdır hâliyâ der-yed-i Halil kethüdâ veled-i Yakub dizdâr Dirhak Hoca ma'a birâderân ve bâki mâ şerîken hâsıl altmış akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde karye-i Vibrabotik(?) el-mezbûre ve ma'a-gayrîhâ birikdirilüb dokuz yüz altmış akçe bir icmâl ve Blagay mü'ezzinliğine mahsûs bir gedik tîmâr ve gedik-i mezbûr hâlâ mezkûr Hasan'ın üzerinde olduğu defter-i hâkânîde mukayyed olmağla mezkûr Hasan mezra'a-i mezbûre toprağında zirâ'at ve harâset idenlerin üzerlerine edâsı lâzım gelen a'şâr ve rüsûmların taleb eyledikde mezbûrlar biz ancak defter-i hâkânîde yazıldığı minvâl üzere altmış akçe viririz ziyâde virmeyüz deyû hilâf-ı kânûn ta'allül ve ol-vechile tîmârı mahsûlünün küllî kesr ve noksân terettübüne bâ'is ve bâdî oldukların bildürüb mezra'a-i mezbûre toprağında zirâ'at ve

harâset idenlerin üzerlerine edâsı lâzım gelen a'şâr ve rüsûmları alıvirilüb defter-i hâkânîde yazılan altmış akçeyi virirüz ziyâde virmeyüz deyû hilâf-ı kânûn ta'allül ve nizâ' itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnum ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzere olub mestûr ve mukayyed ve dîvân-ı hümâyûnum kaleminden kânûnı su'âl olundukda tîmâr-ı mezbûr mülhakâtından olan mezra'a-i mezbûre toprağında zirâ'at idenlerin üzerlerine edâsı lâzım gelen a'şâr ve rüsûm alıvirilmek kânûna muvâfık olub defter-i hâkânîde yazılan altmış akçeyi viririz ziyâde virmeyüz deyû ta'allül ve nizâ' imdi hilâf-ı kânûndur deyû der-kenâr olunmağla defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1181

94. sayfa 1. hüküm

Bosna vâlisine Kobaş nâhiyesi nâ'ibine hüküm ki

Erbâb-ı tîmârdan Mustafa nâm sipâhî gelüb Bosna sancağında Kobaş nâhiyesinde yaylak-ı Bosik ve gayriden üç bin akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu tîmârının baş kalemi olub defter-i mufassalda çiftlik-i Süleyman Beg bin Ferhad Paşa ve icmâlde yaylak-ı Bosik(?) deyû üç bin yedi yüz akçe yazusundan üç bin akçesi bunun ve yedi yüz akçesi dahî müştereki Banaluka kal'ası mustahfizlarından diğeri Mustafa'nın kayd ve berâtına dâhil olmağla ber-müceb-i defter-i hâkânî müştereki mezbûr ile zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûmundan berâtı yazusuna göre hissesine düşeni ahz u kabz murâd eyledikde müştereki mustahfiz-ı mezbûr berâtı yazısına göre hissesine isâbet ideni ahz u kabzına kanâ'at itmeyüb sana fukarâ üç bin akçe virüb cemî' mahsûl ve rüsûmu ben ahz u kabz iderim deyû hilâf-ı defter-i hâkânî mu'âraza ve tîmârı mahsûlüne gadr murâd eyledüğün bildürüb çiftlik-i mezbûr ber-müceb-i defter-i hâkânî müştereki mezbûr ile kendüye zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rüsûmâtından berâtı yazusuna göre hissesine düşen kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüb müştereki merkûmu hilâf-ı defter-i hâkânî berâtı yazusundan ziyâdeye tecâvüz ile sana fukarâ üç bin akçe virüb cemî' mahsûl ve rüsûmu müstakillen ahz u kabz iderim deyû hilâf-ı defter-i hâkânî dahl ve ta'arruz ve nizâ' itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Kobaş nâhiyesine tâbi' çiftlik-i Süleyman Beg bin Ferhad Paşa 'an-tahvîl-i Gazanfer voyvoda ez-za'im yaylak-ı Bosik (?) ma'a zemîn-i Lubonik ve mezra'a-i Karaca ve zemîn-i Süle ve Gözniye ve Osid Brana (?) ve zemîn-i Selik ve Osbuna ve mezra'a-i Dinlofça(?) der-hudûd-ı Bosik (?) el-mezbûre der-tasarruf Süleyman Beg el-mezbûre hudûdu hüccet-i şer'iyyesinde mestûr ve

‘indâllâh ehl-i ma‘lûmdur ve hâsıl-ı ‘ani’l-galle ve resm-i çift ve resm-i yaylak ve bellût der-hudûd-ı çiftlik-i mezbûr ve gayrihû ma‘a haymâna çiftlik-i mezbûr deyû yedi yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yaylak-ı Bosik(?) deyû yazı-yı mezkûresiyle Banaluka kal‘ası mustafızanına mahsûs bir gedik tîmâr iken karye-i mezbûrenin hem gedik ve hem üç bin akçe eşkinci kılıç tîmâr olmağa tahammülü olduğu Bosna Beglerbegisi ‘arz itmeğin gedik tîmâr yedinde kalub üç bin akçe eşkincilik üzere Mehmed’e tevcîhiyçün bin elli yedi senesinden tevkîfi kalemiyle tashîh ve üç bin akçesi bir icmâl olmak üzere defter-i icmâl nâmında defter olunub ve tamâmen defter-i hâkânîde mestûr olduğu üzere berâtıyla Mustafa üzerinde ve yedi yüz akçe mustahfiz tîmârı dahî berâtıyla diğer Mustafa üzerinde olub bu takdîrce çiftlik-i mezbûrun a‘şâr ve rûsûmâtından mezbûrân berâtları yazılarına göre hisseleri zabt itmeleri iktizâ eyledüğün iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim bi’l-fi’il defter emînî olan Ebubekir dâme mecduhû ‘arz itmeğin ‘arzı mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1181

94. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Yenibazar kâdîsına hüküm ki

Yenibazar kazâsı sâkinelerinden Hanım nâm hâtûn gelüb Yenibazar kasabasında vâki‘ babasından ırsen muntakil mülk menzil ve mülk bağçesinden Yenibazar kasabası sâkinlerinden ammi-zâdesi Kurd oğlu dimekle meşhûr Ali nâm kimesne bin yüz yetmiş dokuz senesinde hilâf-ı şer‘-i şerîf fuzûlî zabt idüb gadr u te‘addî eyledüğün ve bu bâbda şeyhü’l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüb babasından muntakil mülk menzil ve mülk bağçesi alıvirilüb icrâ-yı şer‘ ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledüğü ecilden mahallinde şer‘ ile görölmek için yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1181

94. sayfa 3. hüküm

Bosna vâlisine ve Saraybosna kâdîsına hüküm ki

Eyâlet-i Bosna’nın defterî çavuşlarından İbrahim zîde kadruhû gelüb Bosna sancağında Saray nâhiyesinde Armok(?) nâm karye ve gayriden altı bin akçe tîmâr ile eyâlet-i Bosna’nın defterî çavuşluğu yetmiş sekiz senesi rebî‘u’l-evvelinin sekizinci günü târîhi ve berâtıyla mezkûr İbrahim’in üzerinde iken berâtı zâyî‘ itmeğle tîmâr-ı mezbûr ‘arz-ı hâlim ve re’îsü’l-küttâb Ömer dâme mecduhû i‘lâmiyla seksen senesi muharreminin beşinci gününde kendüye tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olmağla ber-müceb-i defter-i hâkânî zabt ve berâtı mücebince tahvîli târîhine düşen mahsûl ve rûsûmun kânûn

ve defter mûcebince ahz u kabz itmek murâd eyledikde dahl olunmak îcâb itmez iken ecânibden Saraybosna sâkinlerinden Mehmed nâm kimesne hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât zabtına ve berâtı mûcebince tahvîli târîhine düşen mahsûl ve rûsûmunun ahz u kabzına mûmâna‘at üzere olduğun bildürüb tîmâr-ı mezbûr karyeleri ber-mûceb-i defter-i hâkânî kendüye zabt ve berâtı mûcebince tahvîli târîhine düşen mahsûl ve rûsûmu kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb ecânibden olan mezkûr Mehmed’i hilâf-ı defter-i hâkânî zabtına ve berâtı mûcebince tahvîli târîhine düşen mahsûl ve rûsûmun ahz u kabzına bir dürlü mûmâna‘at itdirilmemek bâbında hüküm-i hümâyûn ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1181

95. sayfa 1. hüküm

Lubine kâdisına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından ve Prepol Belgradcık nâhiyesi ahâlîsi gelüb yerlûden nâ’ib olmak memnû‘ iken sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin nâhiye-i mezbûre sâkinlerinden Kurd oğlu Molla Ali dimekle ma‘rûf kimesne yerlûden olmağla tarafından nâhiye-i mezbûrede nâ’ib olub icrâ-yı ahkâm-ı şer‘iyye itmeyüb iki hâsım da‘vâ ile mahkemeye vardıklarında nâhak olan kimesneden ahz-ı rüşvet ile ol-tarafa himâye ve ibtâl-i hakka bâ’is ve bunun emsâli zulm ve te‘addîsinin nihâyeti olmayub ahvâlleri ‘inâyeti diğêr-gûn ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ’is ve bâdî olduğun bildürüb mezbûr niyâbetden ‘azl ve fîmâ-ba‘d niyâbet hidmetinde istihdâm olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 181

95. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Srebreniçe ve Sevin(?) ve Kuşlat ve Podmir nâhiyeleri nâ’iblerine hüküm ki

Kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân Ali ve Abdullah zîde kadruhûmâ gelüb İzvornik sancağında ber-vech-i mâlikâne iştirâken ‘uhdelerinde olan Srebreniçe ve tevâbi‘ mukâta‘ası mülhakâtından Podmir nâhiyesine tâbi‘ üç bin üç yüz doksan iki akçe yazusu olan Avcik (?) ve Srebreniçe nâhiyesinde iki bin dört yüz altı akçe yazar Sredne-Suha ve Sevi (?) nâhiyesinde dokuz yüz bir akçe yazar Bradnik ve iki bin dört yüz altmış sekiz akçe yazar Orniç ve Kuşlat nâhiyesinde bin yedi yüz yirmi üç akçe yazar Sredne-Zalazya ve üç

bin yüz otuz üç akçe yazar Rakovad ve bin yedi yüz yetmiş sekiz akçe yazar Miraviç ve dokuz yüz kırk dokuz akçe yazar Bosık (?) nâm kurâ arâzilerine dahl icâb itmez iken Podmir nâhiyesinden çiftlik-i Pir Mehmed el-kâtib ve gayrıden yirmi bin akçe ze'âmete mutasarrıf eyâlet-i Bosna'nın defter kâtiblerinden İbrahim veled-i Mustafa nâm za'îm ze'âmetine tahrîr ve tahsîs olunan Sevi(?) nâhiyesinde üç bin beş yüz akçe yazar Burma ve Kuşlat nâhiyesinde bin yüz akçe yazar ve Volaviçe karyeleri arâzîsiyle mâru'z-zikr Avcik (?) karyesi tahtında çiftlik-i Pir Mehmed el-kâtib Barbul ve Osik ve Makonik(?) yerleridir deyû kırk akçe ve zemîn-i Blavise(?) ve Herak ve Boasık(?) ve Kusah(?) ve Mahanlu(?) ve Mire (?) deyû yüz elli akçe ve Sredne-Suha (?) karyesi tahtında zemîn-i Hasan der-yed-i Veli ve Radvan der-yed-i Radkovad (?) yüz elli akçe ve Boriç karyesi tahtında çiftlik-i Abdi Maval(?) Ohvine(?) yerleridir deyû yüz on ve Sredne-Zalazya karyesi tahtında çiftlik-i Nali (?) el-kâtib Sadi bin Nami ve Osman ve Yahya ve Marko Mihato ve diğer Marko Rasol (?) ve Cenge(?) yerleridir deyû iki yüz ve Rakovaç karyesi tahtında çiftlik-i Musa Çelebi ez-za'îm der-karye-i Rakovaç deyû üç yüz elli akçe ve Bosık karyesi tahtında çiftlik-i Gazi Abdullah ve birâderi Mustafa ve Bayezid ve Bervan ve Abdi der-karye-i Bosık(?) deyû seksen akçe yazular ile mukayyed zemîn ve çiftlikleri zabta kanâ'at itmeyüb erbâb-ı hayırdan olmağla havâss-ı hümâyûnumdan olan kurâ-i sâlifü'l-beyân tahrîr ve tahsîs kılınan arâziye dahî hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve tagallüben zabt irâdesiyle mâl-ı mukâta'anın kesr ve noksân terettübüne bâ'is ve bâdî olduğun bildirüb kurâ-i merkûme havâss-ı hümâyûnuma tahrîr ve tahsîs olunan arâzîsiyle ber-mûceb-i defter-i hâkânî havâss-ı hümâyûnum tarafından zabt ve vâki' olan mahsûl ve rüsûm kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb za'îm-i mezbûru hilâf-ı defter-i hâkânî bir dürlü dahl ve ta'arruz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i 'âmiremde mahfûz rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Podmir nâhiyesine tâbi' on dokuz nefer re'âyâ ve on iki baştina ve hâsıl-ı ispenç ve gendüm ve cev yekûn ma'a-gayrîhâ üç bin üç yüz doksan iki akçe yazar karye-i Avcik(?) ve Srebreniçe nâhiyesine tâbi' neferât ve baştina ve hâsları tahtlarında resm-i çift ve bennâk ve cev ile iki bin dört yüz altı akçe yazar karye-i Sredne-Süha (?) ve Sevi(?) nâhiyesine tâbi' dokuz yüz akçe yazar karye-i Radnik iki bin dört yüz altmış sekiz akçe yazar ve karye-i Boriç ve Kuşlat nâhiyesine tâbi' bin yedi yüz yirmi üç akçe yazar karye-i Sredne-Zalazya ve üç bin yüz otuz üç akçe yazar karye-i Rakovaç ve bin yedi yüz yetmiş sekiz akçe yazar karye-i Vaviç(?) ve dokuz yüz kırk dokuz akçe yazar karye-i Bosık ve defter-i mufassalda muharrir kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde nefsi bazâr-ı ma'den-i Srebreniçe ve gayr ile birikdirilüb havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olmak üzere tahrîr-

i defter ve sâlifü'z-zikr Avcik(?) karyesi tahtında kırk akçe yazar çiftlik-i (96. sayfa) Pir Mehmed el-kâtib Barbul ve Osik ve Makonik(?) yerleridir ve yüz elli akçe yazar ve zemîn-i Blavise (?) ve Herak(?) ve Boasık (?) ve Kusah (?) ve Mahanlu (?) ve Mirahala (?) der-tasarruf Ahmed Çavuş ve karye-i Sredne-Suha tahtında yüz elli akçe yazar zemîn-i Hasan der-yed-i Veli ve Radvan der-yed-i Ravko hâlâ der tasarruf Musa der-karye-i Borba yirmi yıldan berü hâlî ez-ra'yyet ve..... olub nefsi Srebreniçede sâkin dergâh-i 'âlî çavuşlarından Ahmed Çavuş Bersiç çiftlik zirâ'at ve harâset idüb 'öşr ve sâlâriyye mukâbelesinde her yıl cizye cem'ine gelen kullarına ber-vech-i nakd üç yüz akçe virmeği kabûl idüb ber-mûceb-i hüccet-i kâdî ve tapunâme 'uhdesine kayd olundu ve karye-i Bursiç(?) tahtında yüz on akçe yazar çiftlik-i Abdi Maval (?) Ohvine(?) yerleridir ve karye-i Sredne-Zalazya tahtında iki yüz akçe yazar çiftlik-i Nali(?) el-kâtib Sadi bin Nami ve Osman ve Yahya ve Marko Mihato ve diğer Marko Rasol ve Cenge (?) yerleridir ve karye-i Rakovad(?) tahtında üç yüz elli akçe yazar çiftlikleri Musa Çelebi ez-za'im der-karye-i Rakovad (?) hâlâ der-tasarruf Salih ez-za'im Rakovad-Rakoy(?) ve Radvan..... Rasoy(?) ve Sulasik(?) ve Bukonik sahrâsi demekle ma'rûf yerlerdir ve yine beş yüz akçe yazar karye-i Duboniçe (?) zikr olunan karye ahâlîsi bi'l-küllîye...olunub nefsi Srebreniçede sâkin dergâh-ı 'âlî çavuşlarından Ahmed zirâ'at ve harâset idüb 'öşr ve sâlâriyye mukâbelesinde her yıl cizye cem'ine gelen kullarına ber-vech-i nakd beş yüz akçe virmeği kabûl idüb ber-mûceb-i hüccet-i kâdî ve tapunâme Bersiç çiftlik 'uhdesine kayd olundu ve karye-i Bosık(?) tahtında seksen akçe yazar çiftlik-i Gazi Abdullah ve birâderi Mustafa ve Bayezid ve Bervan ve Abdi der-karye-i Bosık(?) hüccet-i şer'iyye ile babalarından intikâl iden yerlerdir deyû sâlifü'z-zikr çiftlik ve zemînlerin ber-vech-i nakd yazu-yı mezkûreleri 'öşr ve sâlâriyye mukâbelesinde her yıl cizye cem'ine gelen kullara edâ olunmak üzere kurâ-i sâ'ire tahtlarında olan çiftlikler ve zemînler ile anlar dahî defter-i mufassalda tahrîr defter-i mufassalda²⁴⁴ tahrîr-i defter olunub ba'dehû zikr olunan çiftlik-i Pir Mehmed el-kâtib ve sâ'ir iki yüz elli üç 'aded çiftlikler bundan akdem..... aklâmından olub Bosna muhâfızı İlci İbrahim Paşa'nın Etr(?) sancağında vâki' Bile kasabasında binâ eylediği câmi'-i şerîf hidmesinin ve sayfasına ta'yîn olunub hidme tarafından zabt olunmakla câmi'-i mezkûr hidmesinin yedlerinde olan berâtları mûcebince intifâ' iden vazîfeleri beher sene çiftlikler mahsûlundan virilmek şartıyla zikr olunan çiftlikler ve zemînler yirmi bin akçe eşkinci ze'âmet olmak üzere bin yüz otuz sekiz senesinde tevkî'i kalemiyle tashîh ve defter-i icmâlde sebt olunub ba'dehû zikr olunan çiftlikler ve bağçehâ ve çayırhâ ve

²⁴⁴ Kâtip tarafından iki defa yazılmıştır.

zemînlerden tahrîr olunduğu üzere maktû‘ virürüz deyû imhâlî ta‘allül ve muhâlefet itmeyüb ‘aynî ‘öşrleri almak için bin yüz kırk senesinde gediksiz (?) tevkî‘î kalemiyle tashîh olunub ze‘âmete me‘mûr eyâlet-i Bosna’nın defterî kâtibliği ile İbrahim veled-i Mustafa üzerinde olduğu bu takdîrce mesbûkü’z-zikr kurânın havâss-ı hümâyûnum tarafına tahrîr ve tahsîs olunan arâzî başka ve tahsîslerinde(?) tahrîr olunub ber-vech-i muharrer ze‘âmet olunmak üzere tashîh olunan çiftliklerin ve zemînlerin dahî arâzîleri başka olub birbirlerinde ‘alâkaları olmamak iktizâ eylediğin bi’l-fi‘il defter emînî olan Ebubekir dâme mecduhû ‘arz itmeğin ‘arzı mücebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1181

96. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Gradçaniçe kâdisına hüküm ki

Gradçaniçe kasabası sükkânından Hacı Osman ve Ömer nâm kimesneler gelüb bunların yine kazâ-i mezbûre tâbi‘ Şebeniçe (?) nâm karyede vâki‘ yedlerinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince mutasarrîf oldukları yerlerinde âharın ‘alâkası yogiken yine karye-i mezbûr sükkânından Çoban Mehmed ve karındaşı Hasan ve Hüseyin ve Osman nâm kimesneler fuzûlî bin yüz yetmiş yedi senesinde zabt itmeleriyle husemâlar ile murâfa‘a-i şer‘ olduklarında bunlara hükm ve zabtlarıyçün hüccet-i şer‘iyye virilmegle mezbûrların fuzûlî zabt eyledikleri senelerin dahî noksân arâzîlerin taleb eylediklerinden virmekde ta‘allül üzere oldukların bildürüb şer‘ile görölüb noksân arâzîleri alıvirilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer‘ile görölme için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 181

97. sayfa 1. hüküm

Naşsete (?) kâdisına hüküm ki

Naşsete (?) kazâsına tâbi‘ Mağlay kal‘ası sâkinlerinden Mahmud nâm kimesne gelüb kal‘a-i mezbûre kapuda(nı) olan babası el-Hâcc Mahmud nâm kimesne işbu sene-i mübârekede düyûnu terekesinden ez-yed olduğu hâlde fevt olub tereke-i vaz‘-ı yed itmeyüb ve üzerine şer‘an bir nesne sâbit olmuş değil iken babası müteveffâ-yı merkûmun dâyinleri zuhûr ve baban müteveffâ-yı mezbûrun terekesi bize olan deynine vefâ itmemegle bâkî kalanı senden aluruz deyû hilâf-ı şer‘-i şerîf te‘addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildürüb şer‘ile görölüb mezbûrların hilâf-ı şer‘-i şerîf ol-vechile zâhir olan te‘addî ve tasallutları men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden

hilâf-ı şer‘-i şerîf ve bilâ-emr-i münîf vâki‘ olan te‘addîleri men‘ olunmak emrim olmuştur
Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1181

97. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine ve Memlehatayn kâdîsına hüküm ki

el-Hâcc Ahmed nâm kimesne ‘arz-ı hâl idüb İzvornik sancağında Memleha-i Bala nâhiyesine tâbi‘ Sulbe (?) karyesi tahtında çiftlik-i Ayas Çavuş ve Mustafa Radak(?) zirâ‘at idüb ‘öşr ve sâlâriyye mukâbelesinde ümenâya edâ ider hâsıl-ı fî sene üç yüz akçe yazı ile havâss-ı hümâyûnumdan olmak üzere defter-i hâkânîde mukayyed ve mezkûr el-Hâcc Ahmed zikr olunan çiftliğe mutasarrıf olmağla ber-mûceb-i defter-i hâkânî çiftlik-i mezbûr arâzisinde zirâ‘atiyle hâsıl eylediği terekesinden ‘öşr ile sâlâriyye mukâbelesinde maktû‘ını havâss-ı hümâyûnum tarafına edâya râzılık memlehatayn mukâta‘ası emînî Ahmed kapudan nâm kimesne almağa kanâ‘at itmeyüb hilâf-ı defter-i hâkânî ‘aynî ‘öşr mutâlebesiyle te‘addî ve rencîdeden hâlî olmaduğın bildürüb defter-i hâkânî mûcebince‘ ‘amel olunub mezkûrun hilâf-ı defter-i hâkânî ‘aynî ‘öşr mutâlebesiyle zâhir olan te‘addîsi men‘ u def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i ‘âmirende mahfûz defter-i mufassala mürâca‘at olundukda Memleha-i Bala nâhiyesine tâbi‘ Sulbe(?) karyesi tahtında çiftlik-i Ayas Çavuş Mustafa Radak(?) ve Oholovomasa (?) ve Malos(?) ve Movallok (?) ve Korlı(?) ve Kordon (?) ve Darlo (?) ve Vavradodin(?) ve İlvan (?) ve Mavan (?) ve Mira (?) yerlerdir hîn-i tahrîrde hüccet-i şer‘iyye ile tasarruflarında bulunmağın defter-i cedîde kayd olundu zirâ‘at idüb ‘öşr ve sâlâriyye mukâbelesinde ümenâya edâ ider hâsıl-ı fî sene üç yüz akçe yazı ile havâss-ı hümâyûnumdan olmak üzere tahrîr-i defter olduğın bi‘l-fi‘il defter emînî olan Ebubekir dâme mecduhû ‘arz itmeğın ‘arzı mûcebince ‘amel olunmak emrim olmuştur ‘amel dahî husûs-ı mezbûre tamâmen mukayyed olub göresiz mezkûr el-Hâcc Ahmed ber-mûceb-i defter-i hâkânî zikr olunan çiftlik arâzîsinden zirâ‘atleriyle hâsıl eylediği terekesinden ‘öşr ile sâlâriyye mukâbelesinde maktû‘ını havâss-ı hümâyûnum tarafına edâ eyledikden sonra mukâta‘a-i mezbûre emînî mezkûre bunu ‘aynî ‘öşr mutâlebesiyle te‘addî ve rencîde itdirmeyüb zâhir olan te‘addîsini men‘ u def‘ eyleyesiz min ba‘ad Fî evâsıt-ı S (Safer) Sene 1181

97. sayfa 3. hüküm

Klis sancağında vâki‘ Akhisar kâdîsına hüküm ki

Akhisar kazâsına tâbi‘ Gorna-Oyurca (?) karyesi kurbunda Vırladi (?) karyesi ahâlîsi gelüb karyeleri toprağında vâki‘ kadîmden koyun ve sâ‘ir davarları ra‘y olunub

otundan ve suyundan intifâ' idegeldikleri mahsûs ve müstâkil mer'â yerlerine âhardan dahl ve ta'arruz olunmak icâb itmez iken karye-i Gorna-Oyurca(?) sâkinlerinden Savko oğulları İlbe ve İstanko ve karındaşları oğlu Marko veled-i Dragık ve Körü veled-i İlbe nâm zimmîler birbirleriyle yek-dil ve yek-cihet ve ol mer'â yerlerinden Bırzve-Ilaviçe (?) ve Rağna-Dolna (?) demekle ma'rûf mahalleri ba'zen sonradan söküb zirâ'at ve ba'zen müceddeden binâ ihdâs ile hayvânâtlarının müzâyakalarına bâ'is ve her vechile zarar-ı 'öşriyyeleri olmağla mesfûrlar ile murâfa'a-i şer' olduklarında ol yerler karye-i mezbûre ahâlîsinin hayvânâtına mahsûs kadîmî mer'â yerlerinden olduğu şer'an sâbit (98. sayfa) ve mesfûrların bir dürlü 'alâkaları olmadığı zâhir oldukda mesfûrların te'addîleri men' u def' ve ol yerlerde kadîmîsi üzere karye-i mezbûre ahâlîsinin hayvânâtı ra'y itdirilmek üzere hükm birle cânib-i şer'den i'lâm ve hüccet-i şer'iyye ve vâli tarafından buyuruldu dahî virilmişiken mesfûrlar kâni' ve mündefi' olmayub peydâ eyledikleri müzevver hüccet ve temessük ile yine nizâ'dan hâlî olmadıkların ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık müte'addid fetâvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüb müceblerince 'amel olunub mesfûrların hilâf-ı şer' ve kânûn ve i'lâm ve hüccet-i şer'iyye ve buyuruldu ve kadîme mugâyir zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' ve ol yerlerde kadîmîsi üzere hayvânâtları ra'y itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer' ve kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâhir-i S (Safer) Sene 1181

98. sayfa 2. hüküm

Bosna vâlisine Yayçe kâdisına ve Dubrovnik ve Mağlay nâhiyeleri nâ'iblerine hüküm ki

Eyâlet-i Bosna'nın za'îm-i müteferrikalarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed veled-i müteferrika Mustafa zîde kadruhû gelüb Bosna sancağında Dubrovnik nâhiyesinde nefsi-i varoş-ı Dubrovnik ve gayrıden yirmi dokuz bin dört yüz akçe berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğun ze'âmetinin baş kalemi olub defter-i icmâlde iki bin yedi yüz akçe yazar sâlifü'z-zikr nefsi-i varoş-ı Dubrovnik ve mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûre tâbi' üç yüz elli akçe yazar karye-i Yaylacık ve üç yüz on akçe yazar karye-i Dobradol (?) ve altı yüz kırk akçe yazar ve karye-i Oluhak (?) ve bin sekiz yüz akçe yazar karye-i Arsiç (?) ma'a çiftlik-i Kasım bin İsmail ve Yayçe nâhiyesine tâbi' iki yüz akçe yazar mezra'a-i Vilska (?) ve yine Dubrovnik nâhiyesine tâbi' bin akçe yazar karye-i Sanroniçe (?) ve dört yüz akçe yazar karye-i Akhan (?) ve Mağlay nâhiyesine tâbi' yüz akçe yazar çiftlik-i Hüseyin bin İlyas ma'a gayrîhâ birikdirilüb on altı bin sekiz yüz akçe yekûnu ber-vech-i kabûl yirmi bin akçe bir icmâl ve tamâmen mûmâ-ileyh Mehmed veled-i müteferrika

Mustafa kaydında olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve nefsi-i varoş-ı Dubrovnik el-mezbûre ve icmâline dâhil kurâ ve mezra‘a ve çiftlik-i sâlifü’l-beyân hîn-i tahrîrden berü müstakillen ze‘âmeti tarafından zabt ve vâki‘ olan mahsûlât ve rûsûmâtı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz olunagelüb âhardan bir-vechile dahl ve ta‘arruz olunmak îcâb itmez iken ecânib ve ashâb-ı ağrâzdan olan kimesneler hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve ta‘arruzdan hâlî olmadıkların bildürüb nefsi-i varoş-ı Dubrovnik el-mezbûre ve icmâline dâhil kurâ ve mezra‘a ve çiftlik-i sâlifü’l-beyân ber-mûceb-i defter-i hâkânî müstakillen kendüye zabt ve vâki‘ olan mahsûlât ve rûsûmâtı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb hilâf-ı defter-i hâkânî ecânibden bir ferdi dahl ve ta‘arruz itdirilmeyüb men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i ‘âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâle mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzere olduğu mestûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâil-i Ra (Rebî‘u’l-evvel) Sene 1181

98. sayfa 3. hüküm

Klis sancağında Akhisar kâdîsına hüküm ki

Akhisar kazâsına tâbi‘ Dolna-Oyurca (?) nâm karye ahâlîsi gelüb karyeleri toprağında arâzî tasarruf idenlerden bilâ-veled mezkûr bir kimesne fevt olub tasarrufunda olan yerleri tapuya müstahakk oldukda ehl-i karyeden yere zarûreti olandan mâ‘adâ bî-garaz Müslümânların takdîr eyledikleri resm-i tapu ile almak kânûn iken sâhib-i arz olanlar mücerred tama‘-ı hâmlarından nâşî biz müşterek ile mülk meyve eşcârı intikâl iden vereseye bî-garaz Müslümânların takdîr eyledikleri resm-i tapu ile virmeziz tapuya müstehakk olan olan yerin bahâsının nısfı mikdârı akçe ile viririz deyû hilâf-ı kânûn müşterek ile mülk meyve eşcârı intikâl iden vereseye bî-garaz Müslümânların takdîr eyledikleri resm-i tapu ile virmekde mümâna‘at ve gadr murâd eylediklerin bildürüb ol-bâbda kânûn üzere hükm-i hümâyûnum ricâ ider ve kânûnı su‘âl olundukda arâzî tasarruf idenlerden bir kimesne fevt oldukda yerleri meccânen oğluna intikâl ider oğlu sagîr bulunur ise irişüb bâliğ ve tasarrufa kâdir oldukdan sonra on seneye değın babası yerlerin oğlu yoğise yerleri tapuya müstahakk olur hakk-ı tapu olan kızınıdır on seneye değın babası yerlerin bî-garaz Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile yoğise baba yerler karındaşındır on seneye değın bî-garaz Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile yoğise yurdu üzerinde sâkine olmak şartıyla baba yerler kız karındaşındır beş seneye değın bî-garaz Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile alur iken yurdu üzerinde sâkine değıldir deyû tapudan men‘ olunmaz ba‘dehû müteveffânın babasınıdır on seneye değın bî-garaz

Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile yoğise vâlidesinindir on seneye değın bî-garaz Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile yoğise dede mahdûmû olan (99. sayfa) oğlu oğlundur on seneye değın bî-garaz Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile yoğise müteveffânın yerleri üzerinde olan mülk meşrû‘ meyve eşcârı olub kime intikâl ider ise on seneye değın bî-garaz Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile yoğise müşterekindir beş seneye değın bî-garaz Müslimîn takdîr eyledikleri resm-i tapu ile alur müştereki yerlerin müşterekine izn-i sâhib-i arz ile ferâğat eyledikde ilvirdiği bahâ ile alur müşterekden sonra ehl-i karyenindir bir seneye değın ilvirdiği bahâ ile ehl-i karyeden yere zarûreti olanlara virilmek kânûn eylediği dîvân-ı hümâyûnum kaleminden der-kâr olunmağla kânûn üzere ‘amel olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır Fî evâ’il-Ra (Rebî‘u’l-evvel) Sene 181

99. sayfa 2. hüküm

Eyâlet-i Bosna’da Akhisar kazâsı civârında vâki‘ mevlânâ Pravadi kâdîsına hüküm ki

Akhisar kazâsı ahâlîsi ‘arz-ı hâl idüb kâdîlar ve nâ’ibler devre çıkmak memnû‘ iken bunların kâdîları kadîmî kâdîlar otura geldiği mahkemede oturmayub devr bahânesiyle karye be karye gezüb fukarânın ehl-i ‘yâlleriyle sâkin oldukları evleri üzerlerine konub müft ü meccânen yem ve yemek ve sâ’ir zahîreleri alub içlerinden biri fevt oldukda veresesinden sagîr ve sagîre ve gâ’ib ve gâ’ibesi olmayub cümle verese hâzır ve kibâr olub kısmet talep itmezler iken cebren kısmet idüb ve resm-i kısmet ziyâde olunmak için müteveffânın metrûkatın ziyâde bahâyâ tutub ve deyni olan müteveffânın deyni ihrâç olunmadın resm-i kısmet talep ve vücûh-ı hayrât için vasiyet olunan akçenin sülüs ve humsu bizimdir deyû alub ve resm-i ‘akd-i nikâh ve hücec-i şer’iyye ‘ıtknâme ve sâ’ir ‘arzlardan ve sicillâta sebt olunan kasabalardan kânûndan ziyâde akçelerin alub bunun emsâli zulm ve te‘addîsinin nihâyeti olmaduğundan ahvâlleri diğer-gûn olduğun bildürüb men‘ u def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere ‘amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ’il-Ra (Rebî‘u’l-evvel) Sene 1181

99. sayfa 3.hüküm

Eyâlet-i Bosna’da Akhisar kazâsı civârında vâki‘ Pravadi kâdîsına hüküm ki

Akhisar kazâsı ahâlîsi gelüb bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen evâmir-i şerîfimle vâki‘ tekâlîflerin emr ve defter mücebince cem‘ine me’ mûre edâda kusûrları yoğiken hâlâ kazâları kâdîsı tekâlîfleri tevzî‘inde hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i emr ve defter bilâ-emr-i

münîf kendü nefsiyçün fukarâ üzerlerine akçe tevzi' ve gadr eylediğinden ahvâlleri diğergün olduğun bildürüb hilâf-ı şer' ve mugâyir-i emr ve defter bilâ-emr-i şerîf ol-vechile zâhir olan gadr u te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer' ve kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmıştır Fî evâ'il-Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1181

99. sayfa 4. hüküm

Eyâlet-i Bosna'da vâki' Blagay kâdîsına hüküm ki

Blagay kazâsı sâkinelerinden Kamile nâm hâtûn gelüb bunun zevcî Mehmed nâm kimesne karındaşı Ahmed ile kazâ-i mezbûre tâbi' Barile karyesi toprağında 'ale'l-iştirâk ma'lûmetü'l-hudûd yerlere mutasarrıflar iken mezbûr Ahmed diyâr-ı âhara gidüb on seneden mütecâviz sıhhat haberi ve mektûbu gelmeyüb tasarrufunda olan yerleri kânûn üzere tapuya müstehakk oldukda mezbûr Mehmed dahî sâhib-i arzdan resm-i tapu ile alub cümlesin zabt ve tasarruf eyledikten sonra seksen bin akçe mukâbili ol yerlerin hakk-ı tasarrufun hüsn-i rızâsı ve sâhib-i arz ma'rîfetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz ve zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arz olanlara edâ idüb bir-vechile dahl ve ta'arruz olunmak îcâb itmez iken zevcî mezbûr Mehmed fevt olmağla müteveffâ-yı mezbûrun hemşîresi Zeyneb zuhûre ve şirrete sâlike ve kendüsünün zevcî Arslan ile yekdil ve yek-cihet ve karındaşımın fevtinden tapu ile bu yerleri ben alurum zirâ karındaşım bu yerleri mukaddemâ sana ferâğ eylemedi idi deyû karındaşı mezbûr hâl-i hayâtında ol yerleri buna ferâğ eylediği hinde mezbûre Zeyneb mevcûd iken mücerred ta'cîz kasdıyla hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve iki def'a murâfa'a olduklarında mezbûrenin iddi'âsı lağv ve husûs-ı mezbûr vech-i meşrûh üzere olduğu şer'an sâbit ve mezbûrenin müdâhalesi men' u def' ve ol yerler yedinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince buna zabt birle cânib-i şer'den yedine hüccet-i (100. sayfa) şer'iyeye ve vâli tarafından buyuruldu virilmişiken yine müdâhaleden hâlî olmaduğun ve bu bâbda fetâvâ-yı şerîfesi virüldüğün bildürüb fetâvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyeye ve buyuruldılar mücebince 'amel olunub ol yerler yedinde olan sâhib-i arz temessükü mücebince kemâkân kendüye zabt ve zirâ'at itdirilüb hilâf-ı kânûn mezbûreyi müdâhale itdirilmeyüb men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1181

100. sayfa 2. hüküm

İsne (?) -Göhlhisar kâdisına hüküm ki

İstanbul'da mercan çarşusunda sâkin sarrâf tâ'ifesinden Mardiros ve Agob ve Agonis nâm zimmîler gelüb bunların kazâ-i mezbûrda vâki' Petrovaç kal'ası kapudanı olan Kolin oğulları dimekle ma'rûf Hüseyin ve karındaşı Mehmed nâm kimesneler zimmetlerinde bin yüz yetmiş beş senesinden berü bâ-temessük ve hüccet-i şer'iyeye dokuz yüz altmış gurusu alacak hakları olmağla kable'l-edâ merkûm Hüseyin fevt olub terekesin ahz iden kal'a-i mezbûrda sâkin vereselerinden mâl-ı müteveffâdan merkûm Mehmed'den talep ve almak murâd eylediklerinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye ve temessük edâda ta'allül ve muhâlefet ve ibtâl-i hakk ve gadr-ı küllî sevdâsında oldukların ve taraflarından meblağ-ı mezbûr ahz u kabzına Hüseyin nâm kimesneyi vekîl eylediklerin bildürüb hüccet-i şer'iyeye mücebince şer'ile görölüb müteveffâ-yı merkûmun ve karındaşı mezbûrun zimmetinde olan hakları müteveffâ-yı mezbûrun terekesin ahz iden vereselerinden mâl-ı müteveffâdan ve merkûm Mehmed'den kendüleriçün vekîlleri merkûma alıvırilüb ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'ile görölmek için yazılmışdır Fî evâ'il-Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1181

100. sayfa 3. hüküm

Eyâlet-i Bosna'da vâki' mevlânâ Akhisar kâdisına hüküm ki

Akhisar kazâsı ahâlîsi gelüb yerlûden nâ'ib olmak memnû' iken senki mevlânâ-yı mûmâ-ileyhsin kazâ-i mezbûrda nâ'ibin olan Sarı oğlu dimekle ma'rûf Mustafa nâm kimesne yerlûden olmağla oğlu Fehmi Mustafa ile yek-dil ve yek-cihet ve iki hasım da'vâ ile mahkemeye vardıklarında nâhak olan taraftan ahz-ı rüşvet ile ol-tarafa himâyeye ve ibtâl-i hakka bâ'is ve hüccet ve mürâsele ve sâ'ir mevâddan kânûndan ziyâde akçelerin alub ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmadığından ahvâlleri diğergün olduğun bildürüb yerlûden olan mezbûr niyâbetden 'azl olunmak bâbında hükm-i hümâyûn ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için emr yazılmışdır Fî evâsıt-ı Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1181

100. sayfa 4. hüküm

Bosna kâdisına hüküm ki

İsmail nâm kimesne gelüb kazâ-i mezbûrda vâki' Osinik (?) çiftliği dimekle ma'rûf çiftlik arâzîsi mutasarrıfı Hayri-zâde dimekle ma'rûf Mehmed Said nâm kimesne hüsn-i

rızâsı ve sâhib-i arz ma'rûfetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahî tefevvüz ve zabt ve zirâ'at ve 'öşr ve resmin sâhib-i arza edâ idüb bi-hasebi'l-kânûn bir-vechile dahl olunmak îcâb itmez iken Himarı Ali Efendi demekle ma'rûf kimesnenin zevcesi zuhûr ve hîle ve tezvirâta sâlike olub çiftlik-i mezbûr arâzîsinin nısfı zevcîm müteveffâ-yı mezbûr Ali Efendi'den mülkiyet üzere bana intikâl eyledi ben zabt iderim deyû gıyâbında şâhid-zor ikâmetiyle peydâ eylediği müzevver hüccet ibrâzıyla hilâf-ı kânûn işbu sene-i mübâreke de fuzûlî zabt idüb gadr-ı küllî eylediğin bildürüb arâzî-i mezkûre gerü kendüye alıvirilüb zabt ve zirâ'at itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn üzere 'amel olunmak için yazılmışdır Fî evâ'il-i Ra (Rebî'u'l-evvel) Sene 1181

SONUÇ

Osmanlı Devleti, altı yüz yıldan fazla ömür süren bir devlet olarak kendisinden önce kurulan diğer devletlerin yönetim anlayışını ve devlet geleneğini uhdesinde harmanlayarak kendi sistemini oluşturmuştur. Bu sistemin yani yönetim anlayışının temelinde adalet vardır. Adalet olmadan reâyânın olmayacağı klasik İslam düşüncesinde ifade edilmiştir. Adaletin sağlanması iktidarı sağlamlaştırmak anlamına da geldiğinden toplum içerisinde yaşayan herkese şikâyet hakkı tanınmıştır. Osmanlı Devleti, adaletin sağlanması için çeşitli merciiere yetki vermiştir. Bu bağlamda, toplumun bu hakkı kullanabilmesi için sancak ve eyâlet divanlarına şikâyet dinleme ve çözme hakkı tanınmıştır. Bunların dışında Osmanlı Devleti'nin merkezde yasama, yürütme ve yargı işlemlerini tek elde yürüten Dîvân-ı Hümâyûn'da da şikâyetler dinleniyor ve çözüme kavuşturuluyordu. Gerek reâyâ gerekse de askerîler en yakınındaki adli bir merciiye başvurabileceği gibi doğrudan şikâyetini Dîvân-ı Hümâyûn'a iletebilirdi. Dîvân'da görüşülen şikâyet konuları ilk dönemlerde mühimme defterlerine, 1649 yılından itibaren ise şikâyet defterlerine kaydedilmiştir. Yaşanan bürokratikleşme ve şikâyetlerin artması sonucunda bölgelere göre tasnif sistemi getirilmiş ve ahkâm defterleri oluşturulmuştur. Bu defterlerden olan 3 Numaralı Bosna Ahkâm defterinde, birçok konuda halktan ve yönetici kesimden gelen şikâyetler bulunmaktadır. Şikâyet konularının yanında, şikâyet barındırmayan hükümlerde bulunmaktadır. Bu hükümlerde, atanan vali ve sancak beylerini, izin taleplerini ve emirleri görebilmekteyiz.

Çalışmanın giriş kısmında Bosna'nın jeopolitik konumu, Osmanlı öncesi ve Osmanlı dönemi tarihi incelenmiştir. Bu kapsamda, 18. yüzyıla kadar yaşanan gelişmelerle birlikte meydana gelen değişimler, Bosna'da güçlü yerel grupların varlığının bu yüzyılda etkilerini artırdığını ve çeşitli kesimler arasında ihtilafların yaşandığını göstermektedir. Askeri teşkilat başlığı içerisinde yer alan Yerli kullarının çeşitli şikâyet konuları içerisinde yer alması bu durumun varlığını göstermektedir.

Çalışmanın birinci bölümü içerisinde Bosna'da şikâyet mekânizması ve şikâyet konuları incelenmiştir. Şikâyetlerin içeriğinde, şikâyet iletim çeşitlerinden bizzat ve arzuhal sunmanın daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Bu yöntemler, şikâyetin çözümü açısından önemli rol oynuyordu. Bulunduğu yerde sorunu çözülemeyen veya doğrudan şikâyetini Dîvân'a iletmek isteyen kişiler, şikâyetlerinin çözümü için buldukları idari birimden İstanbul'a gelerek ya Dîvân'ın huzuruna çıkar ya da dilekçe sunardı. Gelemeyenler ise kesin ve net bir çözüm elde edemeyebilirdi. Dîvân'ın verdiği kararlar

kesindi, yerelde verilen kadı kararları bazen uygulanamayabiliyordu. Bu bakımdan Dîvân'da şikâyet çözdürmek, şikâyeti olan açısından çok önemliydi. Buradan, Osmanlı Devleti'nde şikâyet hakkının herkese eşit sunulmasına rağmen pratikte durumun böyle olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü herkes şikâyetini Dîvân'a iletemiyordu. Uzak eyâletlerden gelmenin zorluğu, toplumsal statü gibi bazı engeller bulunuyordu.

Çalışma içerisinde, şikâyet hakkını askerîlerin reâyâyâ nazaran daha fazla ve yine askerîleri şikâyet etmek suretiyle kullandıkları görülmüştür. Dîvân, askerîler açısından idari bir mahkeme olduğu için daha fazla şikâyet iletmeleri doğaldır. Ayrıca askerîlerin birbirlerini arazi ve alacak verecek konularında daha fazla şikâyet etmeleri maddi getirilerin önemini ve hizipler arası çekişmelerin de yaşandığını göstermektedir. Askerîlerin ardından reâyâ yine reâyâyâ şikâyet etmek suretiyle şikâyet hakkını kullanmıştır. Burada da ilk sırada arazi anlaşmazlıkları bulunmaktadır. Her iki grubun birbirini şikâyet ettiği durumda ise en fazla şikâyet ettikleri noktalar askerîler açısından vergi toplayamamak, reâyâ açısından ise kendilerine yapılan zulümdür. Askerilerin vergi toplayamaması öşür talebine karşı çıkılması noktasında toplanmaktadır. Reâyâ kanuna aykırı olarak "*kesim veririz, öşür vermeyiz*" gibi söylemlerle görevlilerin isteğine karşı çıkmıştır. Bu gibi şikâyetlerde ilgili defter serileri olan icmal, mufassal ve ruznamçe defterleri kontrol edilerek sorunların çözümüne çalışılmıştır. 1736-1739 Avusturya, Rusya ve Venedik savaşının getirdiği yükler Bosna'yı olumsuz etkilemiştir. Bu yüklerden biri olan ağır vergiler halkı oldukça yıpratmıştır. 18. yüzyılda mali ihtiyaçlar dolayısıyla ârızî vergiler devamlı hale gelmiştir. Bu bakımdan vergilerin toplanması sırasında ahaliye zulmedildiği ve görevlilerin alacağından daha fazlasını talep ettiği görülmüştür. Reâyâ bu vergilerden özellikle ağır vergi olarak adlandırılan tekâlîf-i şâkka altında ezilmiş ve buldukları köyleri terk etmek zorunda kalmıştır. Çalışma içerisinde, adaleti sağlayacak temel görevli olan kadıların ve naiblerin devre çıkarak ahaliye zulümleri birçok hükümdede görülmüştür. Yapılan şikâyetlerle kadılar men edilmiş, naibler görevden alınmıştır.

Belgelerin tamamı değerlendirildiğinde Bosna'da arazi ile ilgili şikâyetler ilk sıradadır. Arazi ile ilgili şikâyetlerin içeriğinde gasp edilmesi, vergisine el konulması, yani toprağa dışarıdan veya aile bireylerinden, ortağından yapılan müdahalelerin en çok şikâyete sebep olduğu görülmüştür. Arazinin vergisine el konulması ise neredeyse tamamen askerîler tarafından gerçekleştirilmiştir. 17. yüzyıldan itibaren Bosna'da timar sisteminin yerini çiftlik sisteminin alması, çiftlik sahiplerinin güçlerini artırması, devletin topraklar üzerinde otoritesinin zayıflamasına neden olmuştur. 18. yüzyılda toprakların aile

mülkü olarak intikali sağlanmış, bu durum arazilerin öneminin hem askerîler hem de reâyâ açısından daha da artmasına neden olmuş olmalıdır.

İncelenen belgelerde dikkat çeken bir durum da kadınlarla alakalıdır. Kadınların, erkeklere nazaran şikâyet hakkını daha az kullandığı kesindir. Dîvân'a kadınlar tarafından intikâl ettirilen şikâyetlerde, kadınlar kendilerine maddi olarak gelir sağlayan miras, mülk, emlak ve eşyalara yapılan müdahaleleri şikâyet etmişlerdir. Bu durum ekonomik ve sosyal alanda yer aldıklarını göstermektedir. Şikâyet hakkını da kullanmaları açısından Bosna gibi nispeten uzak bir eyâletten gelerek şikâyetlerini iletmeleri kendilerine verilen bir hakkı sonuna kadar kullanmaları açısından oldukça önemlidir.

Borçların vaktinde ödenmemesi de şikâyete neden olan konulardan biridir. Bu başlıkta zimmilerin de yer aldığı görülmüştür. Dîvân tarafından alacak-verecek ihtilafında mübaşir marifetiyle şikâyetin çözümüne çalışılmıştır.

İlmi ve hayri işlerin yapılmasının öncüsü olan vakıfların gelirine, malına, arazisine müdahalede bulunulmuştur. Vakfa gelir getiren arazileri tasarruf edenlerin zimmetinde toplanan bedelleri vermeyenler ile vakıf arazisinin kendi arazisi içerisinde yer aldığını iddia edenler ve öşrünü vermek istemeyenler çeşitli bahaneler öne sürerek vakıfları zarara uğratmışlardır. Bu kişilerin men edilmesine karar verilmiştir.

Hükümlerin genelinde maddi çıkar sağlama ve kendi konumunu güçlendirme çabasının etkin olduğu görülmektedir.

Bosna, serhad-ı islamiyede bulunan bir yer olduğundan eşkıyaların faaliyet gösterdiği bir yer olmuş, halkın can ve malına tecavüz ederek bölgede emniyet ve asayiş zayıflatmışlardır. Hükümlerde Karacadağ eşkıyaları ile Podgoriçeli Osman Paşa'nın yaptığı eşkıyalıklardan bölgenin zor durumda olduğu Dîvân'a iletilmiş ve Karacadağ eşkıyalarından bölgenin korunması için Süleyman Bey bölgenin muhafazasına tayin edilmiş ve gereken neyse yapılması istenmiştir.

Son söz olarak bu çalışmada, 18. yüzyıl Bosna'sından bir kesit sunulmuş, ilgili belgelerin çeşitli çalışmalarda kullanılabilmesi için transkripsiyonu yapılmıştır. Çalışmanın önemi bu kaynak serisi veya en azından bu defterin tamamı çalışıldığında daha da anlamlı hale gelecektir. Bu türden yapılacak çalışmalar, şikâyet mekanizmasının işleyişi, insanlar arası ilişkiler, devletin bu ilişkiler karşısındaki tutumu gibi konuları daha derinlenmesine öğrenmemiz açısından mühim katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Bâb-1 Asâfi Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Dizisi, Bosna Ahkâm Defterleri, 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi (2010)*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Numarası: 108, İstanbul.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi (2017)*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Numarası: 147, İstanbul.
- Bosna-Hersek İle İlgili Arşiv Belgeleri 1516-1919. (1992)*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın Numarası: 7. Ankara.
- Bosna-Hersek Vakfiyeleri*. Cilt 1. Vakıflar Genel Müdürlüğü. Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı, Yayın Numarası: 121. Ankara.
- 91, 164, MAD 540 ve 173 Numaralı Hersek, Bosna ve İsvornik Livâları İcmâl Tahrîr Defterleri (926-939 / 1520-1533) Dizin ve Tıpkıbasım. (2005). Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Defter-i Hâkânî Dizisi: X. Ankara.
- Adanır, F. (2011). Türkiye Tarihi 1603-1839 Geç Osmanlı İmparatorluğu. Cilt 3. Suraiya Faroqhi (Ed.), Fethi Aytuna (Çev.). *Balkanlar ve Anadolu'da Yarı Özerk Taşra Güçleri* içinde (195-228). İstanbul: Kitap.
- Adanır, F., Faroqhi, S. (2015). Osmanlı ve Balkanlar. (2. Baskı). Beril İdemen (Çev.). Levent Cantek ve Murat Bozluolcay (Ed.), *Bosna Hersek'te "Müslüman" Bir Ulusun Oluşumu: Bir Tarihyazımı Tartışması* içinde (307-350). İstanbul: İletişim.
- Ahışhalı, R. (1999). Osmanlı. Cilt 6. Güler Eren (Ed.), *Divan-ı Hümâyûn Teşkilâtı* içinde (24-33). Ankara: Yeni Türkiye.
- Ak, E. (2010). *Tanzimat'ın Bosna Hersek'te Uygulanması ve Neticeleri (1839-1875)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Akçay, E. (2018). *I Numaralı Bosna Ahkâm Defterinin Transkripsiyon ve İncelenmesi (S. 1-100)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.
- Akgündüz, A. (1990). *Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnameleri*. Cilt 1., İstanbul: Fey Vakfı.
- Aksan, V. (2011). Türkiye Tarihi 1603-1839 Geç Osmanlı İmparatorluğu. Cilt 3. Suraiya Faroqhi (Ed.), Fethi Aytuna (Çev.). *Savaş ve Barış* içinde (109-152). İstanbul: Kitap.
- Aksın, A., Maral, E. (2018). Rifat Özdemir'e Armağan Bilim İçin Bir Ömür, Rahmi Doğanay, Ahmet Çelik, Fatih Özçelik (Ed.), *III. Selim Döneminde Eşkıyalık Olayları ve Eşkıyalıkla Mücadele* içinde (183-198). İstanbul: Hiper.
- Akyılmaz, G. (2007). Osmanlı Miras Hukukunda Kadının Statüsü. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11, 1-2, 471-502.
- Albayrak, K. (2005). *Bogomilizm ve Bosna Kilisesi*. İstanbul: Emre.
- Alkan, M. (2013). Osmanlı Devleti'nde Akıncı Ocağı'nın Sonu. *Gazi Akademik Bakış*, 7, 13. 107-116.

- Altunç, N. (2019). *8 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Batman.
- Anhegger, R. (1942). Martoloslar Hakkında. Cilt VII-VIII. *Türkiyat Mecmuası*, 282-322.
- Arı, Y. İ. (2019). *I. Numaralı (H. 1155-1168/ M. 1742-1755) Bosna Ahkâm Defteri Değerlendirme ve Transkripsiyon*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Burdur.
- Arslan, C. (1997). Vakıf ve Vakıf Eserlerinin Restorasyonu. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 137-149.
- Asceric-Todd, I. (2018). *Bosna'da Dervişler ve İslam*. Dilara Yabul (Ed.), İstanbul: Ketebe.
- Babuna, A. (2000). *Geçmişten Günümüze Boşnaklar*. Hayati Torun (Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Baltalı, K. (1987). 1875 Hersek Ayaklanmasının Uluslararası Bir Nitelik Kazanması. Cilt 51. *Bulleten*, 199, 205-230.
- Başağaç (Recepaşic), S. B. (2015). *Bosna Hersek Tarihi 1463-1850*. Saffet Atalay (Çev.). Nusret Sancaklı (Ed.). İstanbul: Kastaş.
- Bayartan, M. (2008). Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 10, 157-175.
- Beksaç, E. (2017). Balkanlar El Kitabı. Cilt 1. (3. Baskı). Bilgehan A. Gökdağ ve Osman Karatay (Ed.), *Balkanlarda Tarih Öncesi ve Erken Uygarlıklar* içinde (47-62). Ankara: Akçağ.
- Beldiceanu, N. (1985). *XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devleti'nde Timar*. Mehmet Ali Kılıçbay (Çev.). Ankara: Teori.
- Bora, T. (1999). *Bosna-Hersek Yeni Dünya Düzeninin Av Sahası*. (2.Baskı). İstanbul: Birikim.
- Bosnavi, Ö. (1979). *Bosna Tarihi (Tarih-i Bosna Der Zaman-ı Hekimoğlu Ali Paşa)*. Kamil Su (Haz.). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Brummet, P. (2016). Türkiye Tarihi 1453-1603 Bir Dünya Gücü Olarak Osmanlı İmparatorluğu. Cilt 2. Suraiya Faroqhi ve Kate Fleet (Ed.). Bülent Üçpınar (Çev.). *Avrupa'da Osmanlı Genişlemesi (Yaklaşık 1453-1606)* içinde (77-112). İstanbul: Kitap.
- Castellan, G. (1995). *Balkanların Tarihi*. Ayşegül Yaraman Başbuğu (Çev.). İstanbul: Milliyet.
- Cezar, M. (2010). *Mufassal Osmanlı Tarihi*. Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Cin, H. (1979). *Eski ve Yeni Türk Hukukunda Tarım Arazilerinin Miras Yoluyla İntikali*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Cin, H. (1980). *Türk Hukukunda Mer'a, Yaylak ve Kışlaklar*. (2. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Cin, H. (1985). *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*. (2. Baskı). İstanbul: Boğaziçi.

- Cin, H. (1987). *Mîrî Arazi ve Bu Arazinin Özel Mülkiyete Dönüşümü*. (2. Baskı). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Çağatay, N. (1947). Osmanlı İmparatorluğunda Reâyâdan Alınan Vergi ve Resimler, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 5(5), 483-511.
- Çevik, Z., Yıkılmazpehlivan, E. (2018). Osmanlı Dönemi Bir Balkan Şehrinden Kesitler: XX. Yüzyıl Başında Bir İngiliz Subayının Saraybosna İzlenimleri. Cilt 21. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 449-467.
- Çizakça, M. (2016). Türkiye Tarihi 1453-1603 Bir Dünya Gücü Olarak Osmanlı İmparatorluğu. Cilt 2. Suraiya Faroqhi ve Kate Fleet (Ed.), Bülent Üçpınar (Çev.). *Osmanlı Devleti ve Ekonomik Hayat: Vergilendirme, Kamu Finansmanı ve Ticaret Kontrolleri* içinde (303-344). İstanbul: Kitap.
- Danişmend, İ. H. (1971a). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. Cilt 1. İstanbul: Türkiye.
- Danişmend, İ. H. (1971b). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. Cilt 4. İstanbul: Türkiye.
- David, G. (2015). Yeniçağda Osmanlı Dünyası Kanunî ve Çağı. Metin Kunt ve Christine Woodhead (Ed.), Sermet Yalçın (Çev.). *Osmanlı Avrupa'sında Yönetim* içinde (97-120). İstanbul: Alfa.
- David, G. (2016). Türkiye Tarihi 1453-1603 Bir Dünya Gücü Olarak Osmanlı İmparatorluğu. Cilt 2. Suraiya Faroqhi ve Kate Fleet (Ed.), Bülent Üçpınar (Çev.). *Osmanlı Orduları ve Savaş, 1453-1603* içinde (345-396). İstanbul: Kitap.
- Doğru, H. (2017). Balkanlar El Kitabı. Cilt 1. (3. Baskı). Bilgehan A. Gökdağ ve Osman Karatay (Ed.), *Balkanlarda Osmanlı Fetihleri (1453-1683)* içinde (297-316). Ankara: Akçağ.
- Emecen, F. M. (1992a). Bosna Hersek. *Balkanlar ve Bosna Tarihi Bakımından Kosova Savaşının (1389) Önemi* içinde (7-14). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Emecen, F. M. (1992b). *Baştina*. Cilt 5. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 135-136.
- Emecen, F. M. (1994). *Devre Çıkma*. Cilt 9. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 250-251.
- Emecen, F. M. (2005). Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Miri, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3(5), 107-139.
- Emecen, F. M. (2011a). Osmanlı Klasik Çağında Hanedan Devlet ve Toplum. Adem Koçal (Ed.), *Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Miri, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet* içinde (111-157). İstanbul: Timaş.
- Emecen, F. M. (2011b). *Osmanlı Klasik Çağı'nda Savaş*. İstanbul: Timaş.
- Emecen, F. M. (2011c). *Tekâlif*. Cilt 40. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 336-337.
- Ercan, Y. (1986). *Osmanlı İmparatorluğunda Bulgarlar ve Voynuklar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Erdoğan, A. (1992). *Bosna-Hersek*. İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı.
- Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, (1999). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. Cilt 3. Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 307 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini. Yücel Dağlı-Seyit Ali Kahraman-İbrahim Sezgin (Haz.). İstanbul: Yapı Kredi.

- Eyicil, A. (1995). Bosna-Hersek. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 36, 29-42.
- Faroqhi, S. (2000), Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları. Madeline C. Zılfı (Ed.), *18. Yüzyıl Anadolu Kırsalında Suç, Kadınlar ve Servet* içinde (8-26), İstanbul: Tarih Vakfı.
- Fleet, K. (2016). Türkiye Tarihi 1453-1603 Bir Dünya Gücü Olarak Osmanlı İmparatorluğu. Cilt 2. Suraiya Faroqhi ve Kate Fleet (Ed.), Bülent Üçpınar (Çev.). *Osmanlılar, 1451-1603: Siyasi Tarihe Bir Giriş* içinde (47-76). İstanbul: Kitap.
- Fodor, P. (2012). Türkiye Tarihi 1071-1453 Bizans'tan Türkiye'ye. Cilt 1. Kate Fleet (Ed.), Ali Özdamar (Çev.). *Osmanlılar ve Savaş, 1300-1453* içinde (243-273). İstanbul: Kitap.
- Göçek, F. M., Baer, M. D. (2000). Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları. Madeline C. Zılfı (Ed.), *18. Yüzyıl Galata Kadı Sicillerinde Osmanlı Kadınlarının Toplumsal Sınırları* içinde (47-62). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Gökçe, T. (2001). 1699-1700 Tarihli Bosna Hududnâmesi, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 16, 75-104.
- Gölen, Z. (2001). Tanzimât Döneminde Bosna Hersek'te Kilise İnşa ve Onarım Faaliyetleri. Cilt 65. *Belleten*, 242, 215-242.
- Gölen, Z. (2002). Türkler. Cilt 14. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (Ed.). *Yenileşme Çağında Boşnaklar* içinde (123-132). Ankara: Yeni Türkiye.
- Gölen, Z. (2010). *Tanzimat Döneminde Bosna-Hersek*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Gölen, Z. (2017). Balkanlar El Kitabı. Cilt 1. (3. Baskı). Bilgehan A. Gökdağ ve Osman Karatay (Ed.), *Osmanlı İdaresinde Bosna-Hersek* içinde (365-378). Ankara: Akçağ.
- Gültepe, N. (1999). Osmanlı. Cilt 6. Güler Eren (Ed.), *Osmanlılarda Bürokrasi: Merkezin Yönetimi* içinde (241-255). Ankara: Yeni Türkiye.
- Gümrükçüoğlu, S. O. (2012). Şikâyet Defterlerine Göre Osmanlı Teb'asının Şikâyetleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61, 1. 175-2016.
- Günay, H. M. (2012). *Vakıf*. Cilt 42. Ankara: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 475-479.
- Günay, R. (2013). Osmanlı Arşiv Kaynakları İçerisinde Ahkâm Defterleri: Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 17. 9-29.
- Gündüz, T. (2012). *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*. Tufan Gündüz (Ed.). Ankara: Grafiker.
- Güngör, Ö. (2010). Sosyal Bir Kurum Olarak Vakfı Doğuran Sebepler. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 4(7), 177-194.
- Güven, O. (2017). *İki Savaş Arasında Bosna Kaleleri (1669-1683)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Halaçoğlu, Y. (2002). Türkler. Cilt 9. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (Ed.). *Klâsik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı* içinde (795-838). Ankara: Yeni Türkiye.
- Hancıç, A. (1977). XVI. Yüzyılda Bosna'da Şehir Halkının Teşekkülü Hakkında. *Çevren Toplum, Bilim, Yazın ve Sanat Dergisi*, V, 15. 61-68.

- Imber, C. (2000). Modernleşmenin Eşiğinde Osmanlı Kadınları. Madeline C Zılfi (Ed.), *Kadınlar, Evlilik ve Mülkiyet: Yenişehirli Abdullah'ın Behcetü'l-Fetâvâ'sında Mehr içinde* (77-100). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Imber, C. (2016). Türkiye Tarihi 1453-1603 Bir Dünya Gücü Olarak Osmanlı İmparatorluğu. Cilt 2. Suraiya Faroqhi ve Kate Fleet (Ed.), Bülent Üçpınar (Çev.). Hükümet, İdare ve Hukuk içinde (261-302). İstanbul: Kitap.
- Işık, Z. (2018). Osmanlı İmparatorluğu'nda Kamusal Alanda Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kimliğiyle Kadın (1839-1900): Çorum Şer'iyeye Mahkemesi Örneği, *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 85, 25-56.
- İlgürel, M. (1995). *Eşkiya*. Cilt 11. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 466-469.
- İmamoviç, M. (2018). *Boşnakların Tarihi*, Hüseyin Gül ve Cenita Özgüner (Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı.
- İnalcık, H. (1953). 60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı. *Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğuna XV. Asırda Rumeli'de Hristiyan Sipahiler ve Menşeleri* içinde (207-248). İstanbul: Osman Yalçın Matbaası.
- İnalcık, H. (1988). Şikâyet Hakkı: Arz-ı Hal ve Arz-ı Mahzarlar, *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 7-8. 33-54.
- İnalcık, H. (2005). Türkler ve Balkanlar. *Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi*, 3, 20-44.
- İnbaşı, M. (2015). Prof. Dr. Abdülkadir Yuvalı Armağanı, Mustafa Öztürk ve Şakir Batmaz ve Erhan Yoska (Ed.), *Bosna Eyâleti ve İdarecileri (1750-1800)* içinde (801-816). Kayseri.
- İnbaşı, M. (2017). Balkanlar El Kitabı. Cilt 1. (3. Baskı). Bilgehan A. Gökdağ ve Osman Karatay (Ed.), *Balkanlarda Osmanlılar: Fetih ve İskân* içinde (283-296). Ankara: Akçağ.
- Jelavich, B. (2018). *Balkan Tarihi 18. ve 19. Yüzyıllar*. Cilt 1. (6. Baskı). İhsan Durdu ve Gülçin Tunalı ve Haşim Koç. (Çev.). İstanbul: Küre.
- Kara, A., Çelik, C. (2011). Kıbrısta Vakıf Yönetimi ve Denetimi Sorunu. *History Studies*, 3(3), 161-175.
- Karadağ, H., Şit, M. (2016). Osmanlı Devleti'nde Toprak Mülkiyetinin İktisadi Sistemler Açısından Değerlendirilmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 45-65.
- Karatay, O. (2017). Balkanlar El Kitabı. Bilgehan A. Gökdağ ve Osman Karatay (Ed.), *Avar Hakimiyeti ve Balkanların Slavlaşması* içinde (91-98). Ankara: Akçağ.
- Karçiç, F. (1994). *Bosna-Hersek İslâm Hukuk Tarihi*. Mehmet Erdoğan (Çev.). İstanbul: Balkan İlmî Araştırma Merkezi.
- Kayapınar, A. (2013). *Voynuk*. Cilt 43. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 126-127.
- Keser, B. (1999). Osmanlı Devleti'nde Martolos Teşkilatı. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12, 267-275.
- Kılıç, O. (2016). Balkan Tarihi. Cilt 1. Zafer Gölen ve Abidin Temizer (Ed.), *Rumeli Eyâleti'ne Bağlı Sancakların 18. Yüzyıldaki İdari Statüleri* içinde (111-124). Ankara: Gece Kitaplığı.

- Kiel, M. (2012). Türkiye Tarihi 1071-1453 Bizans'tan Türkiye'ye. Cilt 1. Kate Fleet (Ed.), Ali Özdamar (Çev.). *Balkanların Osmanlı İmparatorluğu'yla Bütünleşmesi 1353-1453 içinde* (181-233). İstanbul: Kitap.
- Kovacks, N. E. (2012). Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi Bildirileri. *17. Yüzyılda Divân-ı Hümayun'un Şikâyet Defterleri içinde* (273-286). İstanbul, Türkiye.
- Koyuncu, A. (2015). Türk Tarihçiliğinde Bir "Yalnız" İsim Bahaeddin Yediylıdız'a Armağan. Yunus Koç, Serhat Küçük (Ed.), *Devşirme Tarihine Bir Derkenar: Bosna'nın İslamlaşması ve Osmanlı Terminolojisinde Potur ve Potur Oğulları Terimlerinin Anlamları içinde* (213-259). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Körpe, Ö. (2011). Osmanlı Ordu Teşkilatı'nda Akıncı Ocağı'nın Yeri ve Çağdaş Türk Silahlı Kuvvetlerine Etkileri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 7, 13. 125-165.
- Kul, E. (2018). Bosna Eyâleti'nde Askerî ve Sosyal Alanda Yapılan Faaliyetler (1700-1715). Cilt 28. *Türkiyat Mecmuası*, 2, 111-136.
- Kütükoğlu, M. (1994). *Osmanlı Belgelerinin Dili*. İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür Sanat ve Vakfı.
- Moacanin, N. (2002). Türkler. Cilt 9. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (Ed.), Bayram Sinkaya (Çev.). *Osmanlı Bosnası içinde* (399-405). Ankara: Yeni Türkiye.
- Mumcu, A. (2007a). *Divan-ı Hümayun*. Ankara: Phoenix.
- Mumcu, A. (2007b). *Osmanlı Hukukunda Zulüm Kavramı*. (3. Baskı). Ankara: Phoenix.
- Nakiboğlu, A., Yasa Doğangün, B., Berkman, N. A., (2007). İktisat Tarihi'nde 'Bosna'da Toprak Meselesi'. *Politik Ekonomik Kuram*, 1(2), 53-65.
- Nurkiç, K. (2007). *Bosna-Hersek'in İslamlaşma Süreci (XV. ve XVI. YY)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Okiç, T. (1973). Balkanlarda Bogomilizm Hareketi ve Bunun Bir Araştırmacısı: Alexander Vasilyevic – Solovjev. *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, V, 1-4. 205-222.
- Oruç, H. (2005). 15. Yüzyılda Bosna Sancağı ve İdari Dağılımı. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 18, 252-275.
- Ortaylı, İ. (2008). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. (3. Basım). Ankara: Cedit Neşriyat.
- Öz, M. (2017). *Kanun-ı Kadimin Peşinde Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumcuları*. (7.basım). İstanbul: Dergâh.
- Özcan, A. (1989). *Akıncı*. Cilt 2. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 249-250.
- Özcan, A. (2013). *Yerli Kulu*. Cilt 43. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 484-485.
- Özey, R. (2017). Balkanlar El Kitabı. Cilt 1. (3. Baskı). Bilgehan A. Gökdağ ve Osman Karatay (Ed.), *Balkanların Coğrafi Yapısı içinde* (25-46). Ankara: Akçağ.
- Özgişi, T. (2014). Osmanlı Adalet Sisteminde Bireysel Başvuru Hakkı. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 52-66.
- Pakalın, M. Z. (1983a). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. Cilt 1. İstanbul: Meb.

- Pakalın, M. Z. (1983b). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. Cilt 3. İstanbul: Meb.
- Polat, S. (2012). XVII. Yüzyılda Kütahya ve Çevresinde Yöneten Yönetilen İlişkisi. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 62, 247-268.
- Sancaktar, C. (2015). Osmanlı Hakimiyeti Altında Boşnak Ulusunun Doğuşu. Cilt 10. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2, 23-44.
- Seyitdanlıoğlu, M. (1999). Osmanlı. Cilt 6. Güler Eren (Ed.), *Divan-ı Hümayûn'dan Meclisi Mebusana Osmanlı İmparatorluğu'nda Yasama* içinde (17-23). Ankara: Yeni Türkiye.
- Suçeska, A. (1980). Osmanlı İmparatorluğunda Bosna. *Prilozi za Orijenatalnu Filologiju (POF)*, 30, 431-447.
- Suçeska, A. (1982). Bosna Eyâleti'nde Tekâlif-i Şakka. (Tayyib Gökbilgin Hatıra Sayısı). *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 12, 755-762.
- Suçeska, A. (1985). Malikane (Osmanlı İmparatorluğu'nda Mîrî Toprakların Yaşam Boyu Tasarruf Hakkı). M. Özyüksel (Çev.). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 41, 1-4, 273-282.
- Suçeska, A. (2016). Osmanlı Devleti'nde Bosnalı Müslümanların Durumu. Murat Hanilçe (Çev.). *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1, 343-376.
- Şahin, İ. (1992). Bosna Hersek. *Osmanlı Döneminde Sarayova (Saraybosna)'nın Kuruluşu ve Yükselişi (1455-1561)* içinde (21-30). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Şahin, İ., Şahin, C. (2014). Avusturya'nın Bosna-Hersek'i İşgalinden Sonra Anadolu'ya Yapılan Boşnak Göçleri: Eskişehir Lütfiye Köyü Örneği. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 42, 131-154.
- Şimşir, N. (2015). Ahkâm Defterleri'nin Tarihi Kıymeti ve 107 No'lu Anadolu Ahkâm Defteri'ndeki İzmir ile İlgili Hükümler. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 357-390.
- Tabakoğlu, A. (2007). *Resim*. Cilt 34. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. 582-584.
- Taşar, M., Metin, B., Ünaltay, A. (1996). *Bosna-Hersek ve Postmodern Ortaçağa Giriş*. İstanbul: Birleşik.
- Taşkın, Ü. (2013). Rüsûm-ı Örfiye. *Tarih Okulu Dergisi*, 14, 55-73.
- Todorova, M. (2006). *Balkanları Tahayyül Etmek*. Dilek Şendil (Çev.). İstanbul: İletişim.
- Tok, Ö. (2017). Osmanlı Dönemi Balkan Şehirleri. Cilt 3. (2. Baskı). Zafer Gölen ve Abidin Temizer (Ed.), *Osmanlı'da Nezir Uygulamalarına Bir Örnek: 1812 Yılında Bosna-Hersek'te Kluç Kalesi ve Civarındaki Ahalinin Nezre Bağlanması* içinde (1483-1503). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Toprak, S. (2005). *16. Yüzyılda Balkanlarda İslamlaşma*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuğluca, M. (2012). Bir Balkan Şehri Olarak Üsküp'te Şikâyet Hakkının Kullanımı ve Şikâyet Mekanizması (1649-1675). *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 2, 107-128.
- Tuğluca, M. (2016). *Osmanlı Devlet-Toplum İlişkisinde Şikâyet Mekanizması ve İşleyiş Biçimi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Turhan, F. S. (2013). *Eski Düzen Adına Osmanlı Bosna'sında İsyân (1826-1836)*. İstanbul: Küre.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1988). *Osmanlı Tarihi*, Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ünal, M. A. (2006), *Selçuklulardan Bugüne Tarih El Kitabı*, Ahmet Nezihî Turan (Ed.). Ankara: Grafiker.
- Ünal, M. A. (2013), *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Yararcan, T. (1992). Bosna Hersek. *Osmanlı Hakimiyeti Döneminde Bosna Hersek'te İsyânlar ve Sebepleri* içinde (31-38). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Yardımcı, M. E. (2006). *15. ve 16. Yüzyılda Bir Osmanlı Livası Bosna*. İstanbul: Kitap.
- Yardımcı, M. E. (2006). 1489, 1530, 1542 YıllarıTahrir Sonuçlarına Göre Bosna'da Zirai Üretim ve Vergiler. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 56, 163-184.
- Yılmazçelik, İ., İkinci R. (2018). Osmanlı Dönemi Balkanlar'da Kültürel ve Sosyal Hayat. Zafer Gölen ve Abidin Temizer (Ed.), *Cevdet Paşa'ya Göre Balkanlar'da Sosyal Hayat Üzerine Bazı Tespitler* içinde (215-264). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Yüksel, A. (2017). Osmanlı Dönemi Balkan Şehirleri. Cilt 3. Zafer Gölen ve Abidin Temizer (Ed.), *Tuzla Sancağı Hakkında Bazı Bilgiler (1700-1878)* içinde (1319-1342). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Yüksel, H. (2002). Türkler. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (Ed.), *Türk Toplumunda Vakıf Aile İlişkisi* içinde (461-469). Ankara: Yeni Türkiye.
- Zinkeisen, J. W. (2011a). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. Cilt 1. Erhan Afyoncu (Ed.), İstanbul: Yeditepe.
- Zinkeisen, J. W. (2011b). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. Cilt 2. Erhan Afyoncu (Ed.), İstanbul: Yeditepe.

EKLER

Ek 1. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, Deferin Özellikleri, s. 1.

Ek 2. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, Kapak.

Ek 3. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 4-5.

Ek 4. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 6-7.

Ek 5. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 8-9.

Ek 6. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 10-11.

Ek 7. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 12-13.

Ek 8. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 14-15.

Ek 9. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 16-17.

Ek 10. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 18-19.

Ek 11. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 20-21.

Ek 12. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 22-23.

Ek 13. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 24-25.

Ek 14. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 26-27.

Ek 15. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 28-29.

Ek 16. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 30-31.

Ek 17. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 32-33.

Ek 18. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 34-35.

Ek 19. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 36-37.

Ek 20. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 38-39.

Ek 21. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 40-41.

Ek 22. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 42-43.

Ek 23. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 44-45.

Ek 24. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 46-47.

Ek 25. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 48-49.

Ek 26. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 50-51.

Ek 27. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 52-53.

Ek 28. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 54-55.

Ek 29. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 56-57.

Ek 30. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 58-59.

Ek 31. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 60-61.

Ek 32. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 62-63.

Ek 33. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 64-65.

Ek 34. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 66-67.

Ek 35. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 68-69.

Ek 36. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 70-71.

Ek 37. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 72-73.

Ek 38. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 74-75.

Ek 39. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 76-77.

Ek 40. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 78-79.

Ek 41. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 80-81.

Ek 42. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 82-83.

Ek 43. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 84-85.

Ek 44. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 86-87.

Ek 45. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 88-89.

Ek 46. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 90-91.

Ek 47. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 92-93.

Ek 48. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 94-95.

Ek 49. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 96-97.

Ek 50. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 98-99.

Ek 51. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 100.

Ek 1.3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, Deferin Özellikleri, s. 1.

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI MIKROFILM VE DİJİTAL ARŞİVLEME ÜNİTESİ

BDA-17FR01

.../.../200..

KOD A.DVNS.AHK.BN.d	DEFTER NUMARASI 3	ORJİNAL NU.
Bab-ı Asafi Divan-ı Hümayun Sicilleri Bosna Ahkam Defterleri Bosna		
BASLANGIÇ TARİHİ 1178.Ş.29	BİTİŞ TARİHİ 1192.C.29	
MALZEMENİN FİZİKİ DURUMU		Ebadı
☒ Ciltli ☐ Ciltsiz ☒ Ebrulu ☐ Ebrusuz		44x16
NUMARALAMA USULÜ		TOPLAM SAYFA SAYISI
☐ Varak ☐ Sayfa		404
NUMARALI BOŞ SAYFALAR : 2, 3, 403, 404	BOŞ SAYFALAR	
NUMARASIZ BOŞ SAYFALAR:		
MÜKERRER SAYFA NUMARALARI		
EKLER		
ACIKLAMALAR :		

Çekimin Yapıldığı Kamera:..... Operatör:.....

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI MIKROFILM VE DİJİTAL ARŞİVLEME ÜNİTESİ

Ek 2. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, Kapak.

BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI © (BOA)

A.İDVNS.AHK.BN.d.00003

باسمه سبحان و تعالی

هذه قيود احكام لشكايك اياك بوسنة في زمنا
صدد صدور الورد حضرت مصفي باشا لستر الله
ما يشاء وفي ايام حضرت رئيس الكفاي الحاج
محمد فذري نال ما يتناه الواقع في اواخر
شعبان المعظم سنة ثمان وسبعين
و اية الله

بسم الله الرحمن الرحيم
بوسنة في سنة ثمان وسبعين
صدد صدور الورد حضرت مصفي باشا لستر الله
ما يشاء وفي ايام حضرت رئيس الكفاي الحاج
محمد فذري نال ما يتناه الواقع في اواخر
شعبان المعظم سنة ثمان وسبعين
و اية الله

بسم الله الرحمن الرحيم
بوسنة في سنة ثمان وسبعين
صدد صدور الورد حضرت مصفي باشا لستر الله
ما يشاء وفي ايام حضرت رئيس الكفاي الحاج
محمد فذري نال ما يتناه الواقع في اواخر
شعبان المعظم سنة ثمان وسبعين
و اية الله

بسم الله الرحمن الرحيم
بوسنة في سنة ثمان وسبعين
صدد صدور الورد حضرت مصفي باشا لستر الله
ما يشاء وفي ايام حضرت رئيس الكفاي الحاج
محمد فذري نال ما يتناه الواقع في اواخر
شعبان المعظم سنة ثمان وسبعين
و اية الله

بسم الله الرحمن الرحيم
بوسنة في سنة ثمان وسبعين
صدد صدور الورد حضرت مصفي باشا لستر الله
ما يشاء وفي ايام حضرت رئيس الكفاي الحاج
محمد فذري نال ما يتناه الواقع في اواخر
شعبان المعظم سنة ثمان وسبعين
و اية الله

Ek 4. 3 Numaralı Bosna Ahkâm Defteri, s. 6-7.

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIVI DAİRE BAŞKANLIĞI © (BOA)

A.İDVNS.AHK.BN.d.00003

19

20

18

9

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including marginalia and a large signature block at the bottom of page 19.

وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

صديقك في حجة من مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

كذلك في حجة من مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

كذلك في حجة من مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

صديقك في حجة من مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

كذلك في حجة من مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

كذلك في حجة من مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة
وكانت تلكه نزلت في حجة من مكة
فقد علمت اني قد كنت في مكة
ولقد علمت اني قد كنت في مكة

بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی

بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی...

بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی...

بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی...

بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی... بوسنة ولسلی ولسلی ولسلی...

بسم الله الرحمن الرحيم
 مدبران کرامت الیہ صلی اللہ علیہ وسلم
 تبارک و تعالیٰ
 و...

بسم الله الرحمن الرحيم
 مدبران کرامت الیہ صلی اللہ علیہ وسلم
 تبارک و تعالیٰ
 و...

بسم الله الرحمن الرحيم
 مدبران کرامت الیہ صلی اللہ علیہ وسلم
 تبارک و تعالیٰ
 و...

بسم الله الرحمن الرحيم
 مدبران کرامت الیہ صلی اللہ علیہ وسلم
 تبارک و تعالیٰ
 و...

بسم الله الرحمن الرحيم
 مدبران کرامت الیہ صلی اللہ علیہ وسلم
 تبارک و تعالیٰ
 و...

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIVI DAİRE BAŞKANLIĞI © (BOA)

34

بقسمت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

قلم

قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

قلم

قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

قلم

قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

36

قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

قلم

قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

قلم

قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

قلم

قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...
قضاوت عدل و قضاوت قلمی قلم ...

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIVI DAİRE BAŞKANLIĞI© (BOA)

Handwritten text in Ottoman Turkish script, consisting of two pages (40 and 41). The text is dense and includes various administrative and legal entries. The right page has a large circular stamp at the top right. The left page has a large circular stamp at the bottom left. The text is written in a cursive hand typical of the 18th century Ottoman Empire.

A. {DVNS.AHK.BN.d.00003

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI © (BOA)

Handwritten Ottoman Turkish text on two pages of a manuscript. The pages are numbered 42 and 43. The text is dense and written in a cursive style. There are several marginal notes and corrections. The content appears to be a legal or administrative document. The right page (42) has a large heading at the top right that reads "LİSTESİNDEN" and "LİSTESİNDEN". The left page (43) has a heading at the top left that reads "LİSTESİNDEN". The text is written in Ottoman Turkish and is a list of names and titles, likely of officials or members of a court. The text is written in a cursive style and is densely packed. There are several marginal notes and corrections. The content appears to be a legal or administrative document. The right page (42) has a large heading at the top right that reads "LİSTESİNDEN" and "LİSTESİNDEN". The left page (43) has a heading at the top left that reads "LİSTESİNDEN". The text is written in Ottoman Turkish and is a list of names and titles, likely of officials or members of a court. The text is written in a cursive style and is densely packed. There are several marginal notes and corrections. The content appears to be a legal or administrative document.

دسته فکریه و سایر کتب...
نویسنده فکریه...
کتابخانه...
مجلس...

۱۲۳
۵

درست و اصلاح...
نویسنده...
کتابخانه...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...

۱۲۳
۵

دسته فکریه و سایر کتب...
نویسنده فکریه...
کتابخانه...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...

عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...
عمر زنده...
سرویس...
وزارت...
مجلس...

بوسنة ویکانه در وقت زمانه که
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

بوسنة ویکانه در وقت زمانه که
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

بوسنة ویکانه در وقت زمانه که
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

بوسنة ویکانه در وقت زمانه که
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

بوسنة ویکانه در وقت زمانه که
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

بوسنة ویکانه در وقت زمانه که
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

بوسنة ویکانه در وقت زمانه که
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که
در وقت زمانه که تغییر نموده است
بوسنة ویکانه که در وقت زمانه
تغیر نموده است بوسنة ویکانه که

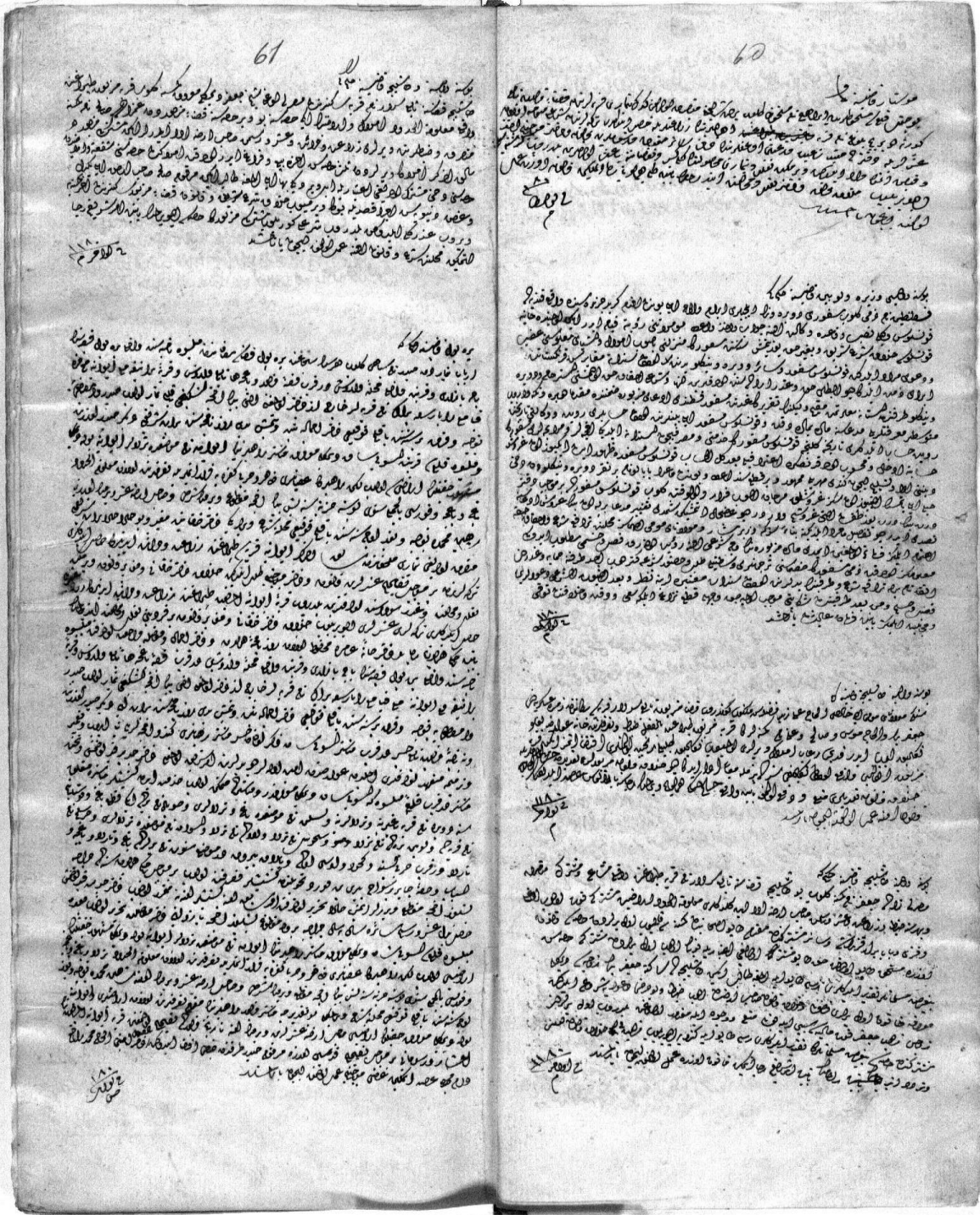
BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIVİ DAİRE BAŞKANLIĞI © (BOA)

الحمد لله رب العالمين... (Arabic text on page 53, starting with a Basmala and discussing administrative matters.)

بسم الله الرحمن الرحيم... (Arabic text on page 53, continuing the administrative discussion.)

الحمد لله رب العالمين... (Arabic text on page 52, starting with a Basmala and discussing administrative matters.)

بسم الله الرحمن الرحيم... (Arabic text on page 52, continuing the administrative discussion.)

A. {DVNS.AHK.BN.d.00003

دوسره وچیندی کجا
ایکده دوزن لا دوزن خوراجی بیخیزد...

بوسنه کیمه دوزن سوزن کجا
دوسره دوزن کیمه دوزن سوزن کجا...

بوسنه کیمه دوزن سوزن کجا
دوسره دوزن کیمه دوزن سوزن کجا...

بوسنه کیمه دوزن سوزن کجا
دوسره دوزن کیمه دوزن سوزن کجا...

بوسنه کیمه دوزن سوزن کجا
دوسره دوزن کیمه دوزن سوزن کجا...

بوسنه کیمه دوزن سوزن کجا
دوسره دوزن کیمه دوزن سوزن کجا...

70

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...

71

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...

70

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا...

77

76

Handwritten text on page 77, starting with 'بسم الله الرحمن الرحيم' and containing several lines of dense script.

Handwritten text on page 76, starting with 'بسم الله الرحمن الرحيم' and containing several lines of dense script.

Handwritten text on the lower part of page 77, continuing the narrative or legal text.

Handwritten text on the lower part of page 76, continuing the narrative or legal text.

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIVI DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

سرحدی ہندوستان کے
ازدین سے سرحدی علاقوں پر...
تقسیم ہونے کے بعد...
سابقہ زمانہ کے...

لایو

ازدین سے سرحدی علاقوں پر...
تقسیم ہونے کے بعد...
سابقہ زمانہ کے...

لایو

سابقہ زمانہ کے...
تقسیم ہونے کے بعد...
ازدین سے سرحدی علاقوں پر...

لایو

کدرت و کرم و دلجوئی کماله
قصه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است

بزرگ دانسته و بلوغ یافته
فکر و اندیشه است که در این
روزگار مجلس است و این مجلس
است کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است

کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است

کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است

کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است
کلمه ای که در این روزگار
مجلس است و این مجلس است

97

بسم الله الرحمن الرحيم
 في سنة ١٢٦٧
 في شهر ربيع الثاني
 في يوم الاثنين
 في الساعة السادسة
 في مدينة سراييفو
 في بلاد البوسنة والهرسك
 في عهد السلطان
 في عهد الوالي
 في عهد القاضی
 في عهد المفتی
 في عهد الخدیو
 في عهد...

بسم الله الرحمن الرحيم
 في سنة ١٢٦٧
 في شهر ربيع الثاني
 في يوم الاثنين
 في الساعة السادسة
 في مدينة سراييفو
 في بلاد البوسنة والهرسك
 في عهد السلطان
 في عهد الوالي
 في عهد القاضی
 في عهد المفتی
 في عهد الخدیو
 في عهد...

96

بسم الله الرحمن الرحيم
 في سنة ١٢٦٧
 في شهر ربيع الثاني
 في يوم الاثنين
 في الساعة السادسة
 في مدينة سراييفو
 في بلاد البوسنة والهرسك
 في عهد السلطان
 في عهد الوالي
 في عهد القاضی
 في عهد المفتی
 في عهد الخدیو
 في عهد...

بسم الله الرحمن الرحيم
 في سنة ١٢٦٧
 في شهر ربيع الثاني
 في يوم الاثنين
 في الساعة السادسة
 في مدينة سراييفو
 في بلاد البوسنة والهرسك
 في عهد السلطان
 في عهد الوالي
 في عهد القاضی
 في عهد المفتی
 في عهد الخدیو
 في عهد...

DİZİN

... oğlu Ömer.....	277
..... dizdârı Hasan.....	260

‘adet-i beled.....	273
‘âdet-i beled.....	177, 209, 225, 226
‘alef	273
‘alemdârân.....	299
‘ani’l-galle	166, 167, 197, 205, 302
‘arz-ı hâl.....	27, 34, 43, 130, 134, 135, 137, 138, 139, 156, 169, 171, 176, 180, 188, 191, 192, 194, 195, 210, 216, 219, 221, 226, 227, 232, 233, 236, 238, 242, 243, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 255, 259, 263, 267, 274, 275, 276, 278, 280, 281, 282, 283, 286, 297, 298, 307, 310
‘itknâme.....	146, 216, 310
‘öşr-i ‘asel.....	275
‘öşr-i giyâh	197
‘öşr-i hubûbât	236
‘ulemâ.....	199, 261, 263, 283
‘ulemâdan Mustafa.....	148
‘ulûfe	136

a‘şâr.....	137, 140, 148, 149, 152, 181, 206, 207, 221, 229, 241, 250, 280, 293, 300, 302
a‘yân	8, 29, 30, 52, 155, 173, 191, 208, 211, 222, 265, 290
Abbas.....	94, 119, 208, 286
Abdi.....	304, 305
Abdi Beg	257, 275
Abdi Paşa.....	10, 143
Abdi Yahya	275
Abdulfettah veled-i Cafer.....	27, 156

Abdullah.....	10, 18, 20, 33, 34, 74, 77, 78, 80, 82, 83, 89, 91, 99, 100, 101, 102, 110, 117, 121, 122, 123, 126, 135, 141, 149, 154, 158, 161, 169, 170, 172, 173, 176, 189, 200, 203, 215, 224, 233, 267, 295, 303, 321
---------------	--

Abdullah Paşa.....	10, 170, 236
Abdullah veled-i Ömer.....	77, 158, 159
Abdurrahman.....	34, 43, 75, 116, 151, 162, 279
Abdulfettah.....	18, 77, 79, 107, 157, 162
Abdulfettah veledân-ı Mehmed.....	252
Abdulfettah veled-i Cafer.....	157, 158
Abdüllatif	74, 148
Ada kal‘a.....	263
Adem veled-i Salih.....	115, 271, 273, 275
ağa.....	125, 191, 263, 299
Ağrıboz.....	11, 225, 226
ahâlî-i divân ve ricâl-i Bosna.....	10, 170, 236
Ahkâm defterleri	iii, 24
Ahmed	10, 11, 12, 18, 20, 30, 34, 37, 43, 63, 64, 69, 70, 75, 78, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 89, 91, 95, 96, 98, 101, 104, 105, 106, 108, 111, 113, 114, 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 127, 128, 131, 134, 151, 172, 173, 176, 179, 180, 181, 182, 188, 190, 192, 199, 204, 216, 222, 232, 242, 246, 247, 249, 251, 254, 259, 262, 267, 268, 269, 279, 280, 284, 291, 295, 298, 311

Ahmed Beşe	114, 270
Ahmed bin Mustafa.....	182
Ahmed Çavuş.....	305
Ahmed Çelebi mahallesi	188
Ahmed Efendi	83, 213
Ahmed ibni Mustafa.....	131
Ahmed sipâhî	250
Ahmed veled-i Ali.....	271
Ahmed veled-i Cafer	105, 244
Ahmed veled-i Durmuş	83, 174, 175

Ahmed veled-i Osman.....	244
Aişe 79, 80, 82, 120, 163, 168, 174, 190, 256, 289	
Akbeg-zâde Salih Ağa.....	163
Akça (?) Mağlay.....	294
Akça nâhiyesi.....	230
Akhan.....	308
Akhisar88, 90, 92, 93, 97, 98, 99, 100, 110, 114, 120, 124, 127, 128, 129, 190, 194, 201, 202, 216, 220, 221, 224, 228, 271, 272, 289, 298, 307, 309, 310, 312	
Akhisar kal'ası mustahfızânından Yusuf.....	228
Akhisar kal'ası mustahfızânından Yusuf bin Mustafa.....	260
Akhisar kal'ası mustahfızlığına mîr-i mîrân berâtrıyla mutasarrıf Mustafa bin Abdullah .	260
Akıncı.....	15, 16, 17, 317, 322, 406
akıncıyân.....	166, 167, 264
akıncıyân İsparoslu(?).....	264
akreb bâzâr.....	266
Alade(?).....	241
Alaybegi28, 29, 43, 56, 81, 85, 86, 157, 170, 179, 184	
Alaybegi Mustafa Ağa.....	179
Alaybegi Mustafa Beg.....	184
alef.....	183, 277
Aleloka(?).....	286, 287
Alemdar Osman.....	132
Ali5, 8, 10, 23, 27, 43, 71, 72, 75, 77, 78, 80, 81, 82, 85, 89, 90, 91, 93, 95, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 113, 114, 120, 121, 123, 126, 129, 131, 139, 142, 151, 156, 157, 159, 161, 162, 165, 167, 169, 173, 180, 185, 192, 195, 197, 200, 203, 206, 211, 212, 224, 227, 229, 230, 251, 269, 274, 288, 289, 290, 294, 295, 296, 303, 318, 319, 320, 322	
Ali Ağa.....	197
Ali Beg.....	151
Ali Beg ibn-i Mahmud voyvoda.....	230
Ali veledân-ı Beşir.....	123, 295
Ali veled-i Cafer.....	81, 102, 169, 170, 236

Ali veled-i Mehmed.....	77, 159
Ali veled-i Osman.....	170
Altun oğlu Hacı İbrahim.....	179
Alulahik (?).....	167
Amine.....	55, 120, 288
Anadolu kal'ası.....	211
Anadolu nâhiyesi.....	211
Anadolu muhâsebesi.....	193
Aralık(?)10, 11, 12, 22, 40, 43, 44, 48, 49, 50, 52, 61, 62, 88, 89, 112, 113, 114, 115, 280	
araziv, 1, 9, 19, 32, 33, 41, 42, 43, 45, 49, 51, 52, 54, 67, 75, 103, 104, 128, 314, 315	
Arife.....	118, 282
Armok(?).....	302
Arsiç (?).....	308
Arslan.....	311
ashâb-ı ağrâz.....	34, 158, 163, 187, 279, 296, 309
âsitâne.....	163, 169, 226, 236, 238, 246, 249, 299
âsiyâb.....	138, 156, 159, 164, 193, 220, 241
Asiye.....	96, 216
askerîiii, v, 2, 7, 8, 15, 17, 19, 21, 23, 27, 31, 32, 33, 34, 35, 42, 45, 47, 48, 52, 53, 56, 101, 103, 110, 121, 137, 138, 147, 192, 193, 233, 239, 259, 279, 290, 299, 315, 322	
Asubi Sak manâstır râhibleri.....	104, 240, 241
avarız.....	33, 47, 72, 103, 124
Avârız-ı Divâniyye.....	54
Avcik(?).....	303
Avlonya ve Delvine sancakları mutasarrıfı İsmail Paşa.....	11, 93, 202
Avsatvik(?).....	272
Ayas.....	146

B

Babalo [Dubrovnikli].....	238
bâc.....	140, 187, 204, 214, 217, 240
bâc-ı bâzâr-ı kasaba-i Prepol.....	140, 234
bâc-ı bâzâr-ı panâyır-ı (?) Klis.....	205
Badan(?).....	258
Baderlod(?).....	168

bâd-ı hevâ156, 160, 164, 175, 183, 203, 210, 214, 217, 224, 249, 253, 254, 264, 272, 275, 277, 280	Bazarik(?)..... 248
Badine..... 296	Beglerbegi 157
Bahore 227	Behlül169, 236
bakiyye-i İmocka..... 290	Behram 222
Bakiyye-i İmocka 70, 71, 138, 278	Bekir.....105, 123, 198, 207, 294
Balcık 216	Belgrad.....8, 91, 98, 197, 221
Balkanlarıiii, 1, 3, 6, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 324	Belgrad kal'ası 197
Ban 2, 271	Belgradcık92, 201, 223, 303
Banaluka22, 24, 69, 73, 76, 79, 107, 113, 117, 125, 135, 147, 149, 153, 164, 227, 251, 269, 281, 301	Belik 206
Banaluka kal'ası 302	bellût.....146, 302
Banaluka kal'ası mustahfizlarından Mustafa... 301	Belopole69, 134
Banaluka kal'ası sükkânından Ebubekir el-Hâcc Hüseyin 251	Benik oğlu 253
Banaluka kapudanı İsa Mehmed Beg 251	bennâk 152, 154, 166, 168, 171, 181, 189, 210, 264, 272, 287, 293, 304
Banaluka kasabası 269	berât 43, 61, 131, 138, 142, 143, 146, 147, 149, 152, 154, 158, 159, 160, 161, 162, 165, 166, 167, 169, 171, 174, 175, 178, 180, 181, 182, 187, 188, 192, 197, 204, 206, 208, 209, 211, 213, 222, 227, 228, 229, 231, 232, 234, 236, 237, 240, 243, 247, 248, 249, 252, 257, 259, 260, 264, 266, 267, 271, 273, 274, 276, 279, 280, 283, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 300, 301, 302, 308
Banaluka kasabası sâkinlerinden Ali Ağa 269	Berber Salih.....68, 132
Banaluka sükkânından Hüseyin bin Ali 251	Berdik(?) 206
Banovik 243, 244	Beriç 264
Barbul(?)..... 304	Berik..... 288
Barile 311	Bersiç çiftlik 305
Basako(?)..... 244	Bersil (?) sahrâsı.....187, 230
Bastah..... 249, 250	Bervan304, 305
Baş defterdâr İbrahim Sarim 278	Beşar veled-i Derviş.....120, 286
Başeskiler 125, 299	Beşir 118, 123, 282, 295
Başkapucubaşı Osman..... 276	bevâb 276
Bašo? [isim]..... 193	Bey 284
baştına17, 19, 20, 53, 83, 117, 135, 138, 140, 152, 156, 160, 164, 166, 167, 174, 179, 181, 187, 203, 205, 208, 210, 211, 224, 230, 235, 244, 248, 249, 252, 254, 258, 264, 271, 272, 273, 274, 280, 287, 288, 293, 295, 304	Beyga İlave (?) 205
Bavedraik(?) 248	Bezlik 280
Bayezid..... 304, 305	Bırzve-İlaviçe(?) 308
Bayra(?)..... 193	bî-garaz-ı Müslimînden el-Hâcc Mehmed ve El- Hâcc Hüseyin ve Hüseyin Beg ve Hasan Hoca ve İbrahim Hoca..... 186
Bayram Ağa..... 192	

Bihke	21, 24, 89, 192, 197	152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160,
Bile kasabası.....	305	161, 162, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 170,
Birçe	18, 109, 258, 293	171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180,
Birçe hâssı mukâta‘ası.....	258	181, 182, 183, 184, 187, 188, 189, 190, 191,
Birçe karyesi.....	293	192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 201, 202,
Birçe mukâta‘ası.....	255	203, 204, 206, 208, 209, 210, 213, 214, 215,
Birlese (?)	157, 158	216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 225,
Birmarine(?)	280	226, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 236,
Birvenik.....	257	238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246,
Biyomanil(?).....	162	247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 256,
Biyoska.....	65, 116, 278	257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 266,
Blagay5, 93, 99, 125, 128, 197, 202, 206, 224,		267, 268, 269, 271, 273, 275, 276, 278, 280,
300, 311		281, 282, 283, 286, 288, 290, 291, 293, 294,
Blagay kal‘ası.....	300	297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 306,
Blagay kal‘ası mustahfızlarından Hasan	300	307, 308, 310, 311, 312, 314, 315, 317, 318,
Blat	223	319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327,
Blavise(?)	182, 304	328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336,
Blay	175, 197, 206	337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345,
Boasık (?)	304, 305	346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354,
Bobofça	111, 263, 264	355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363,
Bodi-Kebir(?)	211	364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372,
Bogomilizm	12, 13, 317, 322	373, 374, 375, 376, 377, 378, 406
Bogotaş.....	221	Bosna Beglerbegi
Boraç	87, 187, 188, 197, 207	218, 302
Borba	305	Bosna hazînesi.....
Borçe cemâ‘ati.....	63, 242	241
Boriç.....	264, 304	Bosna kâdîsı Şeyh Mustafa
Borirsic	187	242
Boron.....	217	Bosna kazâsı sâkinlerinden Osman ve Salih
Bosnaiii, v, vii, viii, xiii, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,		27,
10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21,		130
24, 25, 26, 36, 37, 38, 39, 40, 58, 62, 63, 65,		Bosna muhâfızı İlci İbrahim Paşa
66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77,		305
78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89,		Bosna sâkinlerinden el-Hâcc Hasan
90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101,		265
102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110,		Bosna vâlisi Köprülü-zâde vezîr el-Hâcc Ahmed
111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119,		Paşa.....
120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128,		245
129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 138, 139,		Bosna vâlisi müteveffâ el-Hâcc Mehmed Paşa'nın
143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151,		zevcesi Hâce Zeyneb
		194
		Bosna vâlisi Vezîr Ali Paşa
		170
		Bosna vâlisi Vezîr Mehmed Paşa.....
		185, 237
		Bosna'nın defterî kâtiblerinden Derviş ve Tahir
		nâm za‘îmler
		149, 153
		Bosna'nın kadîmî Ocak-zâdelerinden Ali Paşa-
		zâde Hasan
		157
		Bosnalı Boşnak Hacı Ali
		246

Bosnalı Dizdâr Mustafa	246
Bosonik(?)	263
bostân	183, 277
Bostâncıbaşı Halil.....	253, 291
Bostâniyân ocağı	253
Bostâniyân-ı hassa.....	253, 290
Boşka.....	124, 297
Boşko[zimmî].....	62, 78, 160
Bovi	93, 204
Bovi (?).....	205
Böğürdelen	70, 109, 137, 257
Bradnik	303
Brak(?).....	93, 204
Brakevineli(?) Hoca oğlu Derviş Ali.....	242
Bran(?).....	234, 240, 241
Brana(?).....	263, 301
Branya(?).....	280
Brasine.....	77, 159
Braska.....	263
Bratika	234, 240, 241
Bravişka.....	119, 284
Braya	146
Brod.....	104, 234, 235, 242
Brokus(?).....	185
Brollod(?)	208
Bron(?)	287
Brosak.....	189
Brusna.....	74, 75, 138, 148, 150, 197, 235
Budin	7
Bukonik sahrâsı	305
Bukosiç(?)	206
Bukoviç	230
Bukoviçe.....	185, 229
Bukovine	220
Burma.....	304
Bursiç	189, 305
Busva(?)	249
Byona (?).....	159

C

câbi.....	268
Cafer11, 22, 60, 81, 86, 103, 106, 115, 116, 120, 156, 162, 170, 185, 197, 206, 237, 239, 244, 247, 252, 273, 274, 276, 288	
Cafer Ağa	185
Cafer Beg bin Murad Beg	156
Cafer Beg çiftliği.....	162
Cafer Beg ve el-Hâcc Musa ve Salih ve Ali	239
Cafer Kethüdâ	197, 198
Cafer Kethüdâ-i ‘Azebân	207
Cafer veled-i Ebubekir Paşa.....	248, 274, 275
Cây-ı ‘Armus Pınarı ma‘a- Daloçsiç (?).....	156
Celahik oğlu Abdullah	294
celebkeşân	214, 215, 217
cev	152, 160, 179, 258, 287, 304
Cevlak oğlu Yasef [Yahûdi].....	213
cizye	17, 18, 182, 230, 305
Cortiye Gilavice(?).....	185
cürm-i cinâyet.....	52, 253

Ç

Çaniçe82, 84, 94, 107, 120, 173, 177, 208, 250, 288	
Çaniçe kasabası	288
Çanin (?) kal‘ası	204
Çariniçe	204
Çavuş.....	40, 153, 191
çâvuşân-ı keşidegân.....	299
çavuşlar kethüdâsı el-Hâcc Mehmed Ağa.....	281
çeç	18, 122
Çelebi Bazarı	84
çeribaşı	17
Çerniçe	116, 247, 273, 274, 279
Çetine kal‘ası.....	194
çiftlik17, 56, 75, 82, 85, 86, 94, 97, 98, 104, 116, 117, 118, 127, 128, 138, 143, 146, 151, 154, 157, 166, 167, 174, 179, 181, 182, 184, 187, 189, 196, 197, 204, 211, 220, 223, 235, 240,	

262, 269, 271, 280, 281, 282, 283, 286, 293, 312	
çiftlik za'îmi Ali Ağa	197
çiftlik-i Abdi Maval (?)	305
çiftlik-i Abdi Maval(?)	304
çiftlik-i Ahmed bin Abdullah	272
çiftlik-i Ali bin İnehan	197
çiftlik-i Alişâh kethüdâ	228
çiftlik-i Alişar Kethüdâ	260
çiftlik-i Ayas Çavuş	307
çiftlik-i Bali Hoca	272
çiftlik-i Behram	222
çiftlik-i Cafer	189, 198, 207
çiftlik-i Divâne Mustafa	272
çiftlik-i Dursun	198
çiftlik-i Ferhad	189
çiftlik-i Foça	219
çiftlik-i Gazi Abdullah	304, 305
çiftlik-i Hacı Mehmed	198
çiftlik-i Halil Alişâh kethüdâ bin Hüsam voyvoda	272
çiftlik-i Hüseyin bin İlyas	308
çiftlik-i Hüseyin kethüdâ	272
çiftlik-i İskender	181
çiftlik-i İskender der-yed-i Ahmed Hoca	182
çiftlik-i Kaban Mehmed	222
çiftlik-i Kara Umur	167
çiftlik-i Kasım bin İsmail	308
çiftlik-i Mahmud voyvoda	229
çiftlik-i Mehmed	181, 198
çiftlik-i Mehmed Ağa	198, 207
çiftlik-i Mehmed bin Yusuf	206
çiftlik-i Mehmed Bosna	198
çiftlik-i Mehmed veled-i Ahmed Hoca	181, 182
çiftlik-i Memi ve Eyge (?)	204, 205
çiftlik-i Murad	198
çiftlik-i Murat Ağa	206
çiftlik-i Musa Çelebi ez-za'îm der-karye-i Rakovaç	304
çiftlik-i Mustafa Ağa	197

çiftlik-i Nali (?) el-kâtib Sadi bin Nami	304
çiftlik-i Nali(?) el-kâtib Sadi bin Nami	305
çiftlik-i Hacı Memi bin Hüseyin bin Erva (?) .	206
çiftlik-i Ololuka evkâf-ı Hüsrev Beg	277
çiftlik-i Osman	198
çiftlik-i Ömer Beg	207
çiftlik-i Pir Mehmed el-kâtib	181, 304, 305
çiftlik-i Ramazan	198
çiftlik-i Ramazan bin Emirşâh	206
çiftlik-i Samakoyalı der-vâdî-i Koçolovdi	212
çiftlik-i Süleyman Beg bin Ferhad Paşa	301
çiftlik-i Şeyh-i Hatîb	272
çiftlik-i şîr-merd	247
çiftlik-i Veli halife	181, 182
çingâne	272
Çoban Hasan mahallesi	110, 261
Çoban Mehmed	306
çorbacı	68, 125, 133, 299

D

Dahî Abdülkerim	255
Dalamuç	197
Damovine(?)	115, 274, 275
Danyal [Yahûdi]	189
Darlo (?)	307
dârü'l-harb	231
Davud	114, 271
Debbağ Mehmed	277
Debuhalı(?)	182, 277
Defter emînî	141, 154, 158, 189, 203, 215
Defter emînî el-Hâcc Mehmed Rakım	218, 230, 233, 236, 241, 245, 253, 254, 258, 265, 274, 275
Defter emînî Abdullah	206, 207
Defter emînî Ebubekir	302, 306, 307
Defterdâr	157
Defterhâne-i 'âmire	39, 43, 135, 139, 140, 145, 147, 152, 153, 155, 156, 158, 160, 165, 166, 168, 170, 171, 172, 175, 179, 180, 181, 183, 186, 188, 189, 198, 203, 205, 206, 208, 210,

211, 212, 214, 217, 219, 223, 224, 228, 229, 230, 231, 233, 235, 237, 240, 243, 244, 248, 250, 252, 254, 258, 261, 264, 268, 271, 272, 274, 275, 277, 281, 287, 288, 293, 295, 301, 303, 304, 307, 309	Dirvariska (?) 174
Defter-i 'atık 183	Dîvâniii, v, xiii, 17, 23, 38, 39, 40, 55, 56, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 314, 317
Defter-i icmâl 139, 147, 165, 175, 179, 207, 223, 235, 244, 248, 250, 254, 271, 272, 281, 301, 302	Dîvân-ı Bosna 10, 169, 236, 258, 260, 267
Defter-i kassâm 242, 275, 297	Dîvân-ı Bosna müteferrikalarından İsmail 257, 258
Defter-i mufassa 138, 140, 152, 154, 156, 160, 164, 166, 168, 171, 174, 179, 181, 187, 189, 198, 203, 205, 207, 208, 209, 211, 212, 222, 224, 230, 235, 241, 244, 248, 249, 250, 252, 254, 258, 264, 271, 272, 274, 275, 280, 287, 288, 293, 295, 300, 301, 304	Dîvân-ı Hümâyûniii, v, xiii, 23, 38, 39, 58, 314, 317
derbend 19, 164	Dîvânî 26
Derbend kal'ası kapudanı Hasan Beg 191	Dizdar 28
Derbend kalesi 22	Dizdâr Murad 151
Derbendoğullarından Bîrûnî-zâde Abdullah Ağa 282	Dizdâr Salih 201
dergâh-ı 'âlî çavuşlarından Ahmed 305	Doboy kal'ası 185, 229, 242, 243
dergâh-ı mu'allâm kapucu başlıklarından Mir Affan 226	Doboy kal'ası kapudanı Cafer 185, 229
Dergâh-ı 'âlî çavuşlarından Ahmed Çavuş 305	Doboy kalesi 22, 60
Derit (?) Mehmed 151	Dobra 241
Derlamik (?) 264	Dobradol (?) 308
Derviş Ali 104, 241, 276	Dobrif (?) Mustafa ve oğlu Osman 250
Derviş Beg 136, 219, 221, 261, 289	Dobrocik 258
Derviş İbrahim 213	Dobroluka 204
Derviş Mir Abdullah 229	Dobro-Osoye 206
Derviş Mustafa 264	Dodokoviçe 159
Derviş Salih 100, 227	Dohbin (?) 294
Deterte (?) 142	Dolna 72, 128, 138, 143, 151, 152, 153, 158, 170, 178, 181, 208, 234, 243, 286
devre çıkma 48, 128, 145, 164, 216	Dolna-Arasude (?) 33
Devrekani 26, 68	Dolna-Brusna 138, 235
Dilolçe 272	Dolna-Kettan (?) 209, 210
Din-i Mübin nâhiyesi 170	Dolna-Malodod (?) 287
Dirşid 100, 115, 229, 257, 274, 281, 286	Dolna-Osoye 208
Dirşik 204	Dolna-Oyurca (?) 309
	Dolna-Troşna 138
	Dolna-Vihke 170
	Doloşiç 181
	Dolor (?) 154, 229
	Domna 77, 156, 162
	Dosniç (?) 146
	Doynovik (?) 146
	dönüm 166, 182, 274, 293
	Dramsik (?) 158

Drenovaç (?).....	154
Dubne(?).....	179, 184
Duboniçe	305
Dubrovide(?)	153
Dubrovnik...50, 103, 105, 127, 166, 238, 245, 308	
Dubrovnik kapudanlarından Antoni	105, 245
Dugna	70, 71, 137, 138
Duhak(?).....	234
Duhna	86, 184
Duracık (?).....	165
Duştiçe.....	208

E

ebnâ-i sebîl	154, 201, 263
Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han câmi'-i şerîfi	267
Ebubekir10, 16, 73, 74, 75, 80, 106, 107, 111, 114, 115, 153, 166, 168, 170, 236, 247, 262, 295	
ecânib	32, 34, 158, 187, 211, 309
ecânibden İbrahim	283
ecânibden Balyos el-Hâcc Mehmed	227
ecânibden Mehmed bin Ali	291
ecânibden Ömer.....	243
ecânibden Zeynel Abidin.....	34, 233
Eflak	5, 16, 19, 253, 406
eflâkân	20, 213, 280
eflâkân-ı Oloviç	213
ehl-i 'örf38, 52, 72, 76, 78, 88, 90, 95, 110, 143, 155, 190, 195, 200, 213, 247, 260, 266, 283, 290, 292, 294	
el-Hâcc Abdi	141
el-Hâcc Abdullah.....	192, 294
el-Hâcc Ahmed...12, 222, 225, 226, 273, 285, 307	
el-Hâcc Ali	75, 151, 174
el-Hâcc Ali Ağa.....	75, 151
el-Hâcc Halil	202
el-Hâcc Hasan Çavuş.....	191
el-Hâcc Haydar.....	181
el-Hâcc Mahmud.....	306
el-Hâcc Mehmed	165, 185, 190, 236

el-Hâcc Mehmed bi'l-Bosna	227
el-Hâcc Mehmed Paşa.....	165
el-Hâcc Mehmed Paşa-zâde İsmail	231
el-Hâcc Mustafa	186, 256
el-Hâcc Ömer	185, 229
el-Hâcc Salih mahallesi.....	251
Elvan bin Ziyak (?) Mustafa.....	138
Elvaniyye	141
Elviye alaybegleri.....	203, 236
emekdârân-ı bostâniyân.....	290
emektârân	299
Emine	67, 130
Emr(?)	197
Erhar (?)	204
Ertiylekura(?)	252
Eserhe Cisri (?).....	151
es-Seyyid Hasan	224
eşcâr-ı müsmire	193
Etr(?)	305
Evhali(?).....	288
evkâf-ı İslambol	199
eyâlet-i Bosna146, 153, 169, 171, 202, 222, 225, 236, 244, 259, 263, 278, 302, 306	
eyâlet-i Bosna'nın defter kâtiblerinden İbrahim veled-i Mustafa	304
Eyâlet-i Bosna'nın defterî çavuşlarından İbrahim	302
Eyâlet-i Bosna'nın müteferrikalarından Ali veled- i Osman.....	236
eyâlet-i Bosna'nın tîmâr defterdârı Travnik kazâsında sâkin Mehmed efendi	183

F

Fatih Sultan Mehmed	15, 23
Fatma55, 92, 99, 118, 120, 190, 200, 226, 251, 283, 289	
Fazlı.....	124, 143, 162, 251, 296
Fehmi Mustafa	312
Fenatre Blos [yer adı].....	245

ferâğ151, 197, 220, 223, 252, 262, 265, 270, 282,
311, 313
Ferhad. 18, 58, 74, 76, 89, 110, 149, 153, 192, 261
Ferhad Beg câmi'i 192
Ferhad Beg câmi'i imâmı Mustafa 149
Ferhadüce çiftliği..... 281
Feride..... 91, 196
ferrâş..... 45, 267
fetâvâ-yı şerîfe..... 156, 289, 311
fetvâ-yı şerîfe39, 131, 133, 134, 142, 150, 159,
164, 166, 172, 176, 188, 193, 196, 201, 214,
216, 227, 228, 231, 262, 269, 282, 284, 286,
289, 296, 298
fevt130, 131, 134, 141, 145, 163, 164, 172, 173,
176, 179, 184, 190, 192, 196, 197, 200, 216,
220, 221, 227, 239, 246, 249, 251, 256, 261,
262, 265, 267, 269, 270, 276, 282, 283, 285,
288, 289, 290, 294, 295, 297, 306, 309, 310,
311, 312
Feyzullah Ağa-zâde Ömer Beg 232
Firar Ali 160, 196
floriyiciyân 135
Foça14, 63, 71, 76, 77, 79, 138, 145, 155, 158,
159, 162, 163, 242
Foça ma'a Aloğ 163
Foça-i Dolna 158
Foçalı Molla Ahmed..... 246
Fosa 264
Frengistan 238

G

Gâ'ib. 146, 164, 183, 216, 270, 276, 285, 289, 310
Gabela..... 21
Gaçka.....72, 106, 115, 143, 247, 273, 274
gallât..... 183, 212, 276, 295
ganem 273
Gazanferiye(?) 251
Gazi Halil Bey 58, 67, 131
Gazi Hüsrev Beg 176, 185, 199
Gazi Hüsrev Beg vakfı 268

Gazi Hüsrev Bey6, 11, 58, 83, 86, 91, 113
Gazi Mehmed30, 84, 96, 110, 177, 218
Gebrân153, 186, 197, 277, 295
gelüb27, 61, 63, 131, 132, 133, 134, 135, 136,
137, 138, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147,
148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 158,
159, 161, 162, 163, 164, 165, 167, 168, 169,
172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180,
181, 183, 184, 187, 189, 190, 192, 193, 195,
196, 197, 200, 201, 202, 204, 206, 208, 209,
210, 213, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222,
223, 227, 228, 229, 231, 232, 234, 236, 237,
238, 239, 240, 241, 242, 245, 246, 247, 250,
251, 252, 253, 255, 257, 258, 260, 262, 265,
266, 267, 268, 269, 270, 271, 273, 276, 278,
279, 281, 283, 284, 285, 286, 288, 289, 290,
291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 300, 301,
302, 303, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312
Genco İbrahim Odabaşı..... 137
gendüm52, 138, 140, 152, 154, 160, 166, 168,
171, 179, 181, 183, 186, 189, 199, 208, 210,
230, 235, 244, 249, 250, 252, 258, 264, 271,
272, 273, 274, 277, 280, 287, 288, 293, 304
Gerebek(?) kal'ası 164
Girit238, 406
Girmolak-İsfoaç(?) 286
Girüz kal'ası 148
giyâh.....166, 183, 197, 277
Gladoş-ı Kebîr kal'ası 195
Gladoş-ı Kebîr kal'ası mûstâhfızlarından
Ramazan ve Mehmed..... 195
Gladoş-ı kebîr kasabası 193
Glamaç kal'ası..... 201
Glamoç92, 200, 201, 216
Glasiniçe kal'ası 196
Gorin-Leşte(?) 153
Gorna.....98, 151, 178, 202
Gorna-Bezovine(?) 280
Gorna-Dobriçpole(?) 237
Gorna-İsmoluk (?) 151

Gorna-Malodod (?).....	286
Gorna-Oğulcak	248, 249
Gorna-Olofça.....	221
Gorna-Oyurca(?)	307, 308
Gorna-Ralonine (?).....	179
Gorna-Zlavetine (?).....	222
Gorye-Lubne (?).....	145
Gorye-Lurke (?).....	145
Gorye-Sahî(?).....	273, 274
Gorye-Sahsi(?).....	271
Gorye-Usturboyle(?)	253
Göhlhisar	117, 118, 129, 279, 284
Görgün (?)	151
Gözniye(?).....	301
Grab.....	185
Gracova	96, 214, 217
Grad.....	276
Gradçaniçe22, 69, 108, 112, 127, 136, 255, 267, 306	
Gradçaniçe kal'ası	255, 267
Gradçaniçeli Ahmed Ağa	136
Gradçaniçeli el-Hâcc Mustafa	173
Gradino.....	64, 76, 77, 155
Gradiška	21
Gradniçe	147
Grobaviçe	33, 169
Groviç-Vladiş(?).....	264
Gühre oğlu Ahmed	294
Gümülcine.....	26, 101, 232

H

Hâcegân-ı divân-ı hümâyûnumdan Süleyman Penah.....	259
Hacı Abdi	108, 253
Hacı Ali oğlu Monla Ahmed	78, 161
Hacı Hasan	220
Hacı Hüseyin	223
Hacı İbrahim.....	253
Hacı Mahmud.....	78, 161
Hacı Mehmed	109, 148, 199, 297

Hacı Mustafa Efendi.....	131
Hacı Mustafa oğlu Mustafa	298
Hacı Osman	306
Hacı Salih	253
Hacı Süleyman oğlu Ahmed	68, 133
hâkim.....	39, 150
halîfe.....	131, 181, 299
halîfe-i sâni.....	291
Halil58, 67, 73, 88, 99, 109, 121, 131, 147, 226, 251, 292	
Halil bin İbrahim.....	190
Halil kethüdâ veled-i Yakub dizdâr Dirhak Hoca	300
Halil Paşa oğlu Mehmed Ağa.....	109, 256
Hamiyet.....	82, 173
Hamza oğlu Mustafa	253
Hamza veled-i İbrahim.....	139, 140, 235
Hanım.....	302
Hanife.....	287
Hanya	50, 103, 238
Hasanvii, 16, 27, 57, 61, 62, 67, 68, 69, 72, 78, 84, 88, 89, 94, 95, 97, 98, 99, 101, 104, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 119, 122, 124, 125, 127, 130, 131, 134, 135, 137, 142, 157, 162, 178, 182, 186, 190, 191, 197, 201, 209, 212, 214, 216, 217, 219, 221, 228, 231, 232, 242, 252, 256, 261, 262, 265, 266, 267, 269, 270, 274, 279, 285, 297, 304, 306, 320, 322, 324	
Hasan 'Âlemdar	137
Hasan bin Ali.....	197
[Hasan] bin Ali.....	212
Hasan bin Mustafa.....	182
Hasan halîfe.....	267
Hasan veled-i el-Hâcc İsmail	212
haseki	125, 141, 299
hatîb.....	18, 48, 57, 122, 124, 153, 171, 292
hâtûn130, 163, 168, 173, 174, 179, 184, 190, 194, 196, 200, 226, 227, 239, 251, 261, 275, 283, 287, 288, 297, 302, 311	
Havaleci Ahmed Ağa	136

havâss46, 135, 139, 175, 187, 206, 211, 213, 229, 277, 280, 286, 289, 290, 295, 304, 307	263, 266, 267, 269, 270, 271, 272, 281, 284, 285, 286, 289, 292, 293, 296, 297, 299, 300, 309, 311, 313
havâss mukâta'ası..... 232	Hilne oğlu Rimi Petre [zimmî].....82, 173
havâss-ı hümâyûn..... 135, 187, 213	Himar[yer-mevki] 224
Havva binti el-Hâcc Ali..... 174	Himarı Ali Efendi..... 313
Haydar18, 27, 71, 76, 77, 85, 102, 104, 122, 140, 156, 158, 234, 240	Himarı el-Hâcc Mehmed..... 241
Haydar Beg..... 261	Himarı oğlu Seyyid Mehmed 241
Haydar İlyas 146	Himarı-zâde Ali Efendi 173
Haydar veled-i Hasan 293	Hisarcık kal'ası..... 180
Haydar veled-i Mustafa102, 104, 235, 240, 241	Hisarcık kal'ası mustahfizlarından Ali Veli Musa 180
haymânegân..... 157, 274	Hlivne108, 110, 118, 120, 156, 253, 260, 283, 289
hazariye12, 30, 33, 52, 54, 65, 72, 84, 96, 99, 115, 116, 177, 209, 218, 225, 226, 273, 278	Hlivne kal'ası 254
Herak(?)..... 304, 305	Hlivne kal'ası mustahfizânından Salih..... 253
Hersek1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 12, 14, 18, 20, 24, 58, 63, 65, 78, 99, 102, 106, 107, 114, 117, 138, 139, 143, 145, 156, 158, 159, 162, 163, 180, 192, 208, 225, 226, 234, 240, 242, 247, 248, 249, 252, 263, 271, 273, 274, 278, 280, 288, 300, 317, 318, 319, 320, 321,322, 323, 324	Hristiyan.....6, 13, 14, 17, 35, 321
Hersek mukâta'ası 193	Hrokovine (?)243, 244
hınta..... 168, 212, 244, 248	hubûbât..... 148
Hırseliç 241	Hulusi (?) Mustafa efendi..... 190
Hırsova 249	Husan 206
Hızır Ağa fârisân-ı kal'a-i Vira-Boraç..... 207	hüccec-i şer'iyye146, 216, 285, 310
Hızır Beg Kanber..... 146	hüccet39, 55, 56, 60, 70, 72, 74, 75, 83, 118, 127, 136, 137, 142, 148, 149, 150, 151, 152, 166, 168, 172, 176, 178, 185, 190, 192, 194, 196, 201, 214, 216, 223, 228, 229, 234, 253, 257, 261, 265, 269, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 296, 298, 300, 301, 305,306, 307, 308, 311, 312, 313
hilâf-ı defter-i hâkânî34, 135, 139, 140, 144, 147, 152, 153, 156, 158, 160, 165, 166, 167, 170, 172, 175, 179, 180, 181, 187, 198, 204, 206, 208, 211, 214, 217, 222, 229, 232, 233, 235, 237, 240, 243, 244, 247, 248, 252, 254, 258, 260, 264, 268, 274, 275, 277, 280, 287, 288, 301, 303, 304, 307, 309	Hüdâvendigâr183, 277
hilâf-ı inhâ43, 163, 171, 231, 249, 262, 279, 283, 291	Hüdâverdi..... 206
hilâf-ı kânûn52, 61, 130, 133, 137, 142, 143, 145, 147, 149, 151, 152, 155, 161, 162, 164, 169, 175, 181, 183, 190, 192, 194, 195, 197, 203, 209, 210, 213, 224, 233, 237, 239, 250, 251,	Hüdaverdi veled-i Mustafa..... 252
	hüddâmiyye..... 285
	hükkâm..... 194
	Hüseyini, 18, 21, 22, 28, 32, 43, 70, 71, 74, 81, 88, 95, 98, 104, 105, 107, 112, 113, 116, 117, 120, 121, 123, 127, 129, 135, 137, 141, 143, 148, 171, 190, 211, 212, 223, 242, 244, 262, 269, 274, 279, 289, 290, 295, 297, 306, 321
	Hüseyin 'Alemdar 137

Hüseyin Ağa.....	32, 70, 137, 300
Hüseyin bin Abdullah.....	135
Hüseyin bin Ahmed.....	190
Hüseyin haseki	141
Hüseyin kethüdâ.....	269
Hüseyin kethüdâ ibn-i Derviş.....	281
Hüseyin veled-i Murtaza	252
Hüsrev Beg.....	182, 186, 229, 276
Hüsrev Beg vakfı.....	269

I

I. Abdülhamid.....	26
III. Mustafa.....	26
İlaveşiçe.....	122, 292
İrs-i şer'ile54, 134, 174, 179, 184, 192, 196, 256, 261, 282, 283, 289, 294, 297	
İrvasiç.....	114, 271

İ

İbrahim17, 28, 33, 43, 56, 61, 65, 66, 68, 71, 73, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92, 93, 94, 95, 96, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 117, 118, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 133, 143, 146, 147, 153, 162, 166, 169, 171, 174, 178, 181, 184, 199, 200, 229, 242, 243, 247, 250, 251, 252, 259, 262, 263, 268, 270, 282, 294, 295, 296, 319	
İbrahim bin Mehmed	290
İbrahim Kapudan.....	283
İbrahim Kethüdâ.....	198, 199, 207
İbrahim veledân-ı Mehmed	263
İbrahim veledân-ı Salih	189
İbrahim veled-i Ali	71, 139
İbrahim veled-i Mehmed	146
İbrahim veled-i Mustafa	214, 217, 218, 306
İbrahim'velin üvey babası Mektubi Hasan Efendi	231
İbrilçe	292
icâre	176, 268, 270, 279

icâre-i mu'accele ve mü'eccele	176
icmâl39, 52, 138, 140, 143, 145, 146, 152, 153, 154, 156, 158, 160, 164, 165, 166, 168, 175, 179, 180, 181, 186, 189, 198, 203, 205, 206, 208, 210, 211, 212, 214, 217, 222, 224, 229, 234, 240, 243, 248, 250, 252, 254, 258, 264, 272, 274, 275, 280, 287, 288, 293, 295, 300, 301, 304, 308	
İcvace	265
İdris	57, 74, 149
İhlevne37, 72, 83, 92, 95, 96, 97, 143, 174, 200, 201, 213, 216, 219, 221	
ihtisâb-ı ihzâriyye.....	214, 217
ihtiyârân	299
ihzâr.....	146, 169, 190, 226, 236, 245, 260
İlbasan	110, 259
İlvan (?).....	307
İlya [Yahûdi]	134
imam42, 48, 50, 87, 110, 121, 122, 124, 153, 171, 188, 292	
imâm Molla Ali	291
imâm Ömer halife	259
imâm ve hatîb İbrahim efendi	296
imâm ve hatîb sulehâdan Molla Hasan bin Mahmud.....	292
İmaresil.....	202
İmaretçi oğlu Başo İbrahim.....	200
imdâd-ı hazariyye143, 178, 209, 218, 266, 273, 278	
İmocka65, 70, 71, 116, 120, 121, 137, 138, 278, 289, 290	
İptiçar	222
İsa	12, 22, 34, 94, 102, 107, 209, 233
İsa veled-i Hasan	210
İsferine	260
İsferolohaç (?)	252
İshak bin Yahya.....	73, 147
İşhar (?)	178
iskele	154
İskele câmi'i.....	162

İskender Beg.....	287
İskenderiyye	263
İsko	100, 228
İskovine	272
İslambol.....	209, 245
İslambol yazuhâne nâzırı kıdvetü'l-emâcid ve'l- a'yân el-Hâcc Mustafa	209
İslanine	146
İslatine	182, 187, 251
İslete (?).....	157
İsmail11, 22, 55, 57, 63, 69, 70, 72, 77, 82, 86, 92, 93, 95, 101, 104, 109, 112, 116, 122, 129, 134, 143, 156, 173, 183, 195, 202, 206, 231, 294, 312	
İsmail Beg	231, 242
İsmail Muhyiddin	206
İsmail Paşa.....	11, 12, 92, 156
İsmail Şâh.....	173
İsne (?) -Göhlhisar.....	312
İsparboslu(?).....	264
İsparoslu(?).....	17, 264
İsparoşa(?)	224
İspataka(?)	207
ispenç17, 138, 140, 152, 160, 179, 208, 212, 235, 244, 248, 249, 252, 258, 271, 274, 280, 287, 288, 293, 295, 304	
İspireçe	146
İstar-ı Eflak.71, 108, 119, 121, 141, 284, 285, 290	
İstepancovine (?)	166
İstolaç ma'a Gabele	70, 71, 137, 138
İstorglar	279
İstrane	84, 178
İsvan	241
İvan.....	43, 75, 151
İvaniyye.....	104, 234, 240, 241
İvaniyye-Pole.....	240
İvlaşko (?).....	147
İvranye kal'ası	267
İzeniçe	159
İzeniçe kasabası.....	159

İzinçe	297
İzmiyan.....	94, 210
İzve.....	181
İzvornik6, 24, 73, 81, 84, 85, 88, 100, 105, 111, 119, 123, 146, 147, 152, 170, 178, 181, 191, 208, 222, 227, 243, 249, 257, 262, 285, 286, 294, 296, 303, 307, 317	
İzvornik kal'ası dizdârı Ömer.....	170
İzvornik sâkinlerinden Çöl oğlu Osman.....	285
İzvornik sancağı mutasarrıfı Gazi Mehmed Paşa	259
İzvornik sancağı Alaybegisi Ömer	171
İzvornikli Ali Beg	255, 258
İzvornikli Kahraman	249
İzvornik sancağı mutasarrıfı emîrû'l-ümerâ-il- kirâm Petrenli İbrahim Paşa.....	208

J

Jajçe.....	192
------------	-----

K

kâ'im-makâm-ı mütevellî Mehmed Ağa	176
kâ'im-makâm-ı mütevellî İmaretçi oğlu İbrahim	176
Kabele	61, 266
Kadarnik (?)	166
Kâdî Ömer.....	185
Kâdî Ahmed	216
Kâdî Mevlânâ İbrahim el-ferisi	184
Kâdî Müslîm-zâde Mehmed Said.....	257
kâdî 28, 33, 38, 40, 47, 48, 61, 119, 120, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 204, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223,	

229, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 256, 257, 258, 260, 261, 262, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 275, 276, 278, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 302, 303, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312	Karakaya Rabarsıç(?) 141
Kâdî-zâde Ahmed Efendi 173	Karakör..... 185
kadîm137, 142, 149, 152, 163, 181, 185, 198, 204, 211, 214, 228, 257, 278, 286	Karamoloye..... 249
Kahraman 86, 106, 183, 319	Karlılı 11, 225, 226
kal'a kapudanı Cafer 230	Karlofça..... 7
kal'a-i Bihke 198	Kartine (?) 139, 234
kal'a-i Blay-ı Blagay 198, 206	karye-i Beriç..... 264
kal'a-i Dirniş 214, 217	karye-i Blagay 202, 224
kal'a kapudanı Mehmed 255	karye-i Dakoş(?)..... 202
kal'a-i Vira-Boraç (?) 197, 207	karye-i Debuhalı (?) 277
kal'a-i Luk 143	karye-i Kolsura (?) 156
kale5, 19, 22, 28, 44, 81, 86, 90, 91, 93, 107, 108, 110, 112, 161	karye-i mezbûre za'îmi Ahmed 210
Kalibe-Mirasoviçe (?)..... 244	karye-i Orvaç..... 211
Kalil..... 248	karye-i Sokolova 211
Kamengrad89, 90, 91, 93, 99, 191, 192, 193, 195, 196, 204, 223, 224	karye-i Surujah nâm-ı diğeri Avsîd-Dirşid 257, 258
Kamile 128, 311	karye-i Umaşka 186, 230
Kandiye 50, 103, 238	karye-i Yaniç..... 211
Kandiyeli Mihaloki Atrani 245	kasaba-i Leşte..... 153
Kanuni Sultan Süleyman 16, 23	kassam..... 48, 136
kapu kethüdâsı Mir Affan..... 222	kassâmiyye 285
kapu resmi 17	Kastamonu 26, 68, 133
kapucubaşı iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mir Affan 225	kâtib..... 279, 283, 285, 299
Kapucuoğullarından Mustafa veled-i Musa..... 276	kâtibi Abdullah bin Mustafa..... 290
kapudan22, 83, 108, 118, 127, 129, 175, 206, 245, 307	kâtibi İbrahim bin Mehmed..... 290
kapudan Eyüb..... 201	kâtibiyye..... 157, 285
Karabaşoğulları 196	Kato oğlu Molla Mustafa 223
Karacadağ 'usatı 203	Katre [zimmî] 62, 78, 160
Karakaya..... 141, 234, 240, 241	kayıkçı..... 162
	Kaynak câmi'-i şerîfi vakfı mütevellîsi Ömer . 278
	Kaymakçıoğulları Ali 228
	Kaynak câmi'-i şerîfi..... 278
	Kebir oğlu Mehmed 113, 267
	Kemal ve Barude [Yahûdiler] 191
	kendisinin çözüme kavuşturması..... 39
	Kerime..... 124, 297
	Kethüdâ 75, 150, 151, 197, 226
	Kethüdâ Yusuf 150
	kettân 182, 205, 220, 277
	Kezban 100, 227

Kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed	210	Kolanetezid(?)	286
Kıdvetü'l-emâsil vel-akrân Mir İsmail	232	Kolaşın	263
kıl'â	29	Kolen oğlu Mehmed kapudan	175
kıl'â kapudanları.....	203	Kolok (?) Ahmed [mezra'ası].....	204
kıl'a-i Avanic(?).....	227	Kolsura (?).....	156
Kılıç Ali zevcesi korusu	227	Koluavte(?).....	192
Kıranik (?).....	288	Komarofça.....	153
Kırbak.....	280	Konikote (?)	162
Kırçova cemâ'ati	159	Kopriz.....	194, 224
kıste'l-yevm.....	177, 209, 218, 225, 226	Koranita(?)	296
Kışlağı Mehmed Efendi 79, 84, 164, 176, 177, 265		Kordon (?).....	307
Kırçka.....	280	Korkska (?).....	154
Kitre kal'ası	206	Korlı(?).....	307
Klabuk	263	Kortekoşka (?).....	160
Kladine	81, 88, 114, 169, 190, 236, 270	Kostaniçe7, 78, 90, 91, 92, 116, 117, 118, 123, 162, 193, 196, 200, 204, 241, 278, 282, 283, 295	
Klados kal'ası.....	195	Kostantin [zimmî]	238
Klados kal'ası mûstâhfızlarından Süleyman ve İsmail	195	Kosudol(?).....	156
Kladuş kal'ası.....	224	Kotor	93, 203, 204
Klis7, 21, 65, 74, 84, 85, 94, 95, 96, 101, 113, 124, 127, 128, 140, 148, 157, 174, 177, 180, 194, 197, 202, 204, 206, 208, 210, 214, 217, 218, 231, 253, 260, 267, 271, 273, 298, 307, 309		Kozanlık	97, 219
Klisli Mehmed Efendi	173	Kozarca kal'ası.....	193
Kluç	5, 119, 180, 263, 284, 323	Kozariçe	196, 282
Knez	19	Kozluk çiftliği	262
Kobabaçe.....	124, 296	Kozniksar	270
Kobaş 20, 60, 69, 86, 101, 125, 135, 153, 185, 301		Köprü ve Kiraz Ağacı	152
Kobaş mukâta'ası	185, 210, 229, 269, 281	Köprülüzade Vezir Ahmet Paşa	65, 99
Kobaş mukâta'ası ümenâsından Ali	229	Köprülü-zâde Vezîr el-Hâcc Ahmed Paşa11, 12, 222, 225, 226, 273	
Kobaş mukatası	20	Körte.....	140
Kobriz (?)	210	Körükçü oğlu Abdi.....	55, 115, 275
Kocadere.....	69, 134	Köstendil	86, 183
Koça	246	Köstendil sancağı mutasarrıfı Ferhad Beg-zâde İsmail	261
Koçoğlu Hasan	161	Kralon(?)	165, 167, 242
Kol(?)	251	Krupe.....	21
Kolane (?).....	286	Kukan	117, 252, 280
		Kul kâtibi mühürdâr Mehmed ve oğlu Mustafa	283
		kûl ve câriye müjdeganeleri	155

Kurd Mehmed Beg	136
Kurd oğlu dimekle meşhûr Ali	302
Kurd oğlu Molla	303
Kuru Ömer.....	196
Kusa (?)	179
Kusah (?)	304, 305
Kuşlat	126, 303
kuvvet-i mâliye.....	43, 171, 176, 239
Kuyumcu Bahşayış Mahallesi	190
kuzât	177, 191, 202, 208, 222, 225, 226, 282
Kuzâtıdan kıdvetu'l-kudât ve'l-hükkâm Mevlânâ-yı Ahmed.....	297
kuzâtıdan şeyh-zâde Dahî Abdülkerim Efendi	255
küçük evkâf	132, 193
Küçük Kâtib Mahallesi.....	256
Kürkçü oğlu Kâdî Ali efendi	173

L

Laçın.....	68, 133
lagator.....	17
Lasık	122, 154, 293
Lasiç	185
Latif	99, 224
Lefçe.....	251
Lete (?)	156
Lolohan(?)	254
Lomad(?)	264
Lubin	103, 107, 238, 250
Lubine.....	126, 204, 303
Lubine-Preda(?).....	241
Luhim(?).....	146
Lukoniç (?)	204
Lukovaç(?)	247
Lulaye(?)	204
Luşıçe	143
Lütfullah Beg.....	136, 261

M

ma'den.....	19, 123, 304
-------------	--------------

ma'lûmu'l-esâmî 32, 162, 164, 174, 185, 194, 224	
Maçova-i Bâlâ	119, 137, 286
Maçova-i Zir.....	286
Mağlay	294
Mağlay21, 58, 74, 75, 122, 123, 127, 148, 150, 292, 294, 306, 308	
Mağlay kal'ası kapudanı Mahmud	148
Mağlay kal'ası sâkinlerinden Mahmud	306
Mağlay kal'ası dizdârı Abdülkadir	150
mahallât-ı Avsalık(?).....	280
mahalle-i Bağladık	230
mahalle-i Bağlavenik.....	186
mahalle-i Sam(?)	186
mahalle-i Sihmid(?).....	230
mahalle-i Viralofça.....	199
mahalle-i Virstak.....	230
mahalle-i Vrsak	187
mahall-i Orasiç	197
mahall-i Ros(?).....	198
mahall-i Rospa (?)	207
mahallinde24, 59, 60, 67, 68, 70, 78, 87, 88, 101, 103, 106, 107, 124, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 148, 149, 150, 151, 152, 156, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 172, 173, 174, 177, 178, 180, 184, 188, 189, 191, 192, 195, 196, 200, 201, 214, 216, 218, 219, 220,221, 222, 223, 227, 228, 229, 238, 240, 242, 246, 249, 250, 251, 252, 255, 256, 259, 261, 262, 267, 269, 270, 278, 279, 282, 284, 289, 292, 294, 298, 302, 306, 308, 311, 312, 315	
Mahanlu (?)	304, 305
mahlût138, 140, 154, 171, 183, 186, 199, 208, 230, 235, 248, 271, 272, 274, 277, 280, 293	
Mahmud 22, 95, 96, 116, 122, 123, 127, 137, 148, 213, 279, 295	
Mahmud Bölükbaşı	137
Mahmud veledân-ı Osman	214, 215, 217, 218
Mahoman(?)	271
mahsûl 34, 40, 132, 139, 140, 144, 146, 158, 166, 167, 170, 179, 181, 189, 198, 203, 208,	

222, 224, 228, 229, 233, 237, 243, 247, 248, 249, 252, 254, 257, 260, 268, 274, 275, 280, 287, 288, 301, 302, 304	130, 132, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 146, 148, 151, 162, 164, 167, 169, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 181, 183, 185, 188, 190, 192, 193, 194, 195, 197, 200, 201, 206, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 220, 226, 227, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 241, 242, 245, 247, 248, 249, 251, 252, 254, 255, 263, 269, 279, 294, 298, 302, 303, 311, 312
mahsûl-i haymâna..... 254	Mehmed Ağa.....83, 109, 199, 256
Mahzar..... 29	Mehmed Avni..... 231
Makonik(?)..... 304, 305	Mehmed Beg.....256, 261, 266
maktû52, 93, 94, 145, 156, 172, 182, 183, 187, 206, 210, 213, 230, 240, 252, 271, 280, 290, 306, 307	Mehmed Beşe.....220, 255
Maldır (?)..... 156	Mehmed bin Ali 290
mâl-ı mefkûd 183, 276	Mehmed bin Nasuh 254
Malik(?)..... 200	Mehmed kapudan206, 284
mâlikâne137, 175, 206, 211, 213, 229, 255, 287, 289, 290, 294, 303	Mehmed Kethüdâ75, 151
Malkobeg..... 62, 160	Mehmed Paşa 10, 11, 110, 118, 136, 194, 268
Malos(?) 307	Mehmed Said 275
manâstır 287	Mehmed Şehri 226
Marfok (?) 230	Mehmed veledş..... 197
Marine (?)..... 143	Mehmed veled-i Ahmed ebnâ-i Yakub 193
Marko Mihato(?) 304	Mehmed veled-i Hamza71, 139, 140, 144, 234, 235
Marko Rasol (?)..... 304	Mehmed veled-i müteferrika Mustafa 308
Marlok(?)..... 202	Mehmed veled-i Osman 227
Martolos 19, 207, 321	Mehmed veled-i Ömer 249
Marye (?)..... 140	Mehmed veled-i Sadık113, 267
Masenik(?)..... 210	Mekasık (?)..... 143
Masir (?) 286	Mekayir(?)..... 185
Masirdol(?)..... 271	mektûb gönderüb157, 170, 182, 184, 199, 214, 224, 239, 256, 259, 261, 279, 283
Mavan (?) 307	Mektubi Hasan Efendi..... 232
Mavohan(?) 252	Melek Ahmed Paşa 259
meclîs-i şer' 185, 199, 224, 245, 261, 279, 283	Memleha-i Bala..... 307
Mecuriç(?) 251	Memlehatayn 73, 74, 75, 124, 127, 145, 147, 149, 150, 151, 152, 298, 307
mefrûzu'l-kalem ve maktû'u'l-kadem..... 213	memnû'u'l-kalem ve maktû 'u'l-kâdem 277
Megavişta (?)..... 146	Memûteyn (?)..... 132
Mehir 62, 96, 216	mera..... 76, 94, 107, 119, 127, 153, 286, 308
Mehmed4, 5, 10, 11, 16, 18, 22, 28, 29, 33, 43, 55, 58, 62, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129,	Meregan baştinası..... 281

Merusih (?)	143	mezra'a-i Umaşka(?)	211
Meryem bint-i el-Hâcc Mehmed	275	mezra'a-i Umaşka-Silsine(?)	211
Mevlânâ Seyyid Yahya	138	mezra'a-i Vehlik(?)	207
mevlânâ-yı mûmâ-ileyh el-Hâcc Mehmed Emin	256	mezra'a-i Vehlik Osi Bobof(?)	207
mevlânâ-yı mûmâ-ileyh Hâlis el-Hâcc Ali	239	mezra'a-i Vilska	308
mevlânâ-yı mûmâ-ileyh Mehmed Emin	261	mezra'a-i Virajnik(?)	197, 198
mevlânâ-yı mûmâ-ileyh Rüşdü el-Hâcc Mehmed	283	mezra'a-i Vuhik Orusi Olof(?)	197
mezra'a-i Bolik	272	Mısırlıoğlu Şeyh Cafer	103, 239
mezra'a-i Bolota	244	Mihalo (?)	182
mezra'a-i Bradsıç(?)	204, 205	Miharnik (?)	178, 181, 243
mezra'a-i Brakular Bruse(?)	197	Mileseva	104, 234, 240
mezra'a-i Bukorik(?)	300	Mileşeva kal'ası	240, 241
mezra'a-i Cevkeri (?)	204, 205	Miliç	221
mezra'a-i Derbuse(?)	207	Miloviçe-Dirşid(?)	287
mezra'a-i Dinlofça(?)	301	Milveyamin karyesi	247
mezra'a-i Doboşka(?)	197, 207	Minar veled-i Verabilo[zimmî]	88, 190
mezra'a-i Görlüye (?)	145	Mir Derviş	136
mezra'a-i Irniç	204	Mir İslam	120, 289
mezra'a-i Irniç ve Silkebole	204	Mir Lütfullah	136
mezra'a-i İstoncanik Sevkos(?)	204	Mira (?)	307
mezra'a-i Kalibe-Mirasoviçe(?)	243, 244	Mirahala (?)	305
mezra'a-i Karaca	301	mîrâlây-ı Vira-Boraç kal'ası	207
mezra'a-i Luhin(?)	197	Miranik(?)	288
mezra'a-i Luka(?)	166	Miras54, 55, 70, 79, 82, 85, 86, 88, 89, 91, 104, 105, 107, 109, 110, 115, 118, 120, 123, 124, 126, 127, 317, 318	
mezra'a-i Mergar(?)	198, 199, 207	Miraviç	304
mezra'a-i Mergarsil(?)	197	Mire(?)	304
mezra'a-i Nersik(?)	204	mîr-i mîrân10, 52, 136, 143, 155, 177, 208, 209, 213, 218, 254, 259, 267	
mezra'a-i Nevesine	229	Mîr-i mîrândan el-Hâcc Mehmed	255
mezra'a-i Olvah-Silsine(?)	207	mîrlivâ	52, 139, 155, 198, 213, 287
mezra'a-i Orasye(?)	197	mîrlivâ-i Klis hâssı	199, 206
mezra'a-i Ovaska (?)	204, 205	Mişva(?)	180
mezra'a-i Rasiç(?)	197	Molla	42, 97, 98, 105, 121, 122, 124, 126, 221
mezra'a-i Raviska (?)	204, 205	Molla Bekir	105, 246
mezra'a-i Salpo (?)	197	Molla Hasan	298
mezra'a-i Salpo ve Sas(?)	198	Molla Mustafa	256
mezra'a-i Sihova-Silsine nâm-ı diğeri Mradcik	207	Molla Rıdvan	220
mezra'a-i Sukuta(?)	207	molla Salih	201
mezra'a-i Tırbogorye	204, 205		

Molla Salih	220	Musa Çelebi ez-za'îm.....	304
Molla Süleyman	256	Musa ve Yasef [Yahûdiler]	134
Molla Yahya.....	105, 246	Musik (?).....	154
Molo ve Glandriye ve İrsaniye ve Milantiye [râhibler]	296	Mustafa 17, 18, 51, 56, 57, 63, 64, 67, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 90, 91, 95, 96, 97, 98, 100, 102, 104, 105, 107, 109, 110, 111, 114, 116, 117, 118, 121, 123, 124, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 134, 135, 138, 141, 143, 147, 149, 154, 156, 159, 162, 172, 173, 176, 177, 179, 181, 184, 185, 190, 193, 194, 197, 200, 206, 209, 212, 214, 217, 219, 222, 223, 228, 229, 244, 255, 262, 267, 270, 279, 295, 297, 298, 301, 304, 305, 321	
Monla	78, 161	Mustafa Ağa.....	219
Mora.....	24, 26, 95, 211	Mustafa Beg	172, 173, 256, 281
Morakova(?).....	149	Mustafa bin Abdullah [yeniçeri]	228
Moratika(?).....	152	Mustafa bin İbrahim.....	147
Morofça	123, 296	Mustafa bin Mehmed	206
Mostar65, 78, 98, 102, 106, 112, 116, 160, 223, 237, 249, 266, 278		Mustafa bin Veli halife.....	182
Movaç(?)	294	Mustafa Fehmi	224
Movallok (?).....	307	Mustafa Kethüdâ.....	294
mu'allim-i sibyan	165	Mustafa [nâ'ib].....	234
mufassal20, 40, 52, 101, 137, 150, 182, 186, 258, 280		Mustafa Radak(?).....	307
mufassal-ı eflâkân.....	281	Mustafa veled-i Durali	222
Muharremxiii, 10, 16, 18, 27, 28, 34, 42, 43, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 62, 64, 65, 67, 76, 77, 78, 80, 101, 102, 103, 104, 123, 124, 130, 156, 158, 159, 160, 161, 167, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 251, 296, 297, 298		Mustafa veled-i İbrahim Paşa.....	181
muhassıl.....	95, 211	Mustafa veled-i Mehmed	212
Muhiddin el-cümdi	146	Mustafa veled-i Musa.....	276
Muhsin-zâde Mehmed Paşa.....	10, 169	Mustafa veled-i Osman veled-i İsmail Paşa ...	156, 158
mukâta'a emîni.....	50, 109, 127	Mustafa oğlu Ahmed.....	220
mukâta'a18, 137, 141, 149, 165, 171, 175, 185, 193, 213, 215, 230, 235, 252, 253, 258, 268, 271, 290, 294, 307		mustahfizân	197, 206
muktedâ-i nâs	48, 292	mutasarrıf Mustafa veled-i İbrahim Paşa	181
Murad3, 4, 17, 75, 82, 95, 106, 156, 173, 192, 197, 213, 223, 247		mutasarrıf el-Hâcc İsmail veled-i Hüseyin.....	276
Murad Beg.....	173	mutasarrıf Hayri-zâde Mehmed Said.....	312
murâfa'a43, 63, 137, 140, 142, 149, 150, 151, 152, 166, 170, 171, 172, 176, 178, 185, 190, 192, 195, 201, 205, 212, 213, 220, 223, 227, 228, 230, 236, 242, 249, 255, 256, 260, 267, 269, 281, 285, 298, 306, 308, 311		mutasarrıf İbrahim Paşa-zâde Mustafa Beg	219
Musa.....	305	mutasarrıf mîr-i mûmâ-ileyh Mir İsmail	232
		mü'ezzin.....	188
		mübâşir.....	39, 40, 57, 59, 74, 110

mücerred 161, 168, 170, 171, 172, 176, 184, 210,
226, 236, 264, 272, 286, 291, 296, 298, 309,
311
Müderris kıdvetü'l-ulemâi'l-muhakkîkin Mevlânâ
Seyyid Yahya 137
müft ü meccânen 145, 148, 165, 216, 270, 310
mühimme iii, 23, 27
Mühürdar Mehmed 185
mültezim 50, 198
mürâsele 146, 285, 297, 312
mürtezika 199, 200, 229, 232
müteferrika 128, 182
mütegallibe 135, 159, 255, 290
mütegallibeden Koniçeli Hacı Mehmed 256
mütegallibeden Mehmed 172
mütekâ'idîn 299
mütesellim 12, 30, 52, 93, 98, 118, 155, 202, 213,
222, 283, 294
müteveffâ el-Hâcc Mehmed Paşa 232
müteveffâ-yı sâni Abdülkerim 256
mütevellî 63, 132, 176, 184, 188, 220, 229, 242,
256, 259, 265
mütevellî Mehmed bin el-Hâcc Yusuf 220
mütevellî Ahmed Efendi 176
mütevellî el-Hâcc Ömer 229
mütevellî Mehmed Efendi 176
mütevellî kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed. 276

N

Nâ'ib [Naib] 1, 28, 48, 83, 95, 102, 112, 117, 118,
119, 125, 126, 129, 176, 185, 200, 213, 234,
247, 260, 265, 270, 279, 283, 284, 294, 298,
303, 312, 315
nâ'ib Sarı oğlu dimekle ma'rûf Mustafa 312
nâdim 55, 136, 216, 223, 262, 270
nâhiye-i Dragor(?) 215
Naile 118, 282
Namyâ 204
Nasliç 146, 152
Nasşete(?) 127, 306

nâzır 199
Neçiçe (?) 140
Nefise 56, 85, 86, 179, 184
nefs-i bâzâr-ı ma'den-i Srebreniçe 294
nefs-i İmocka 289
nefs-i Saray 171, 183, 186, 230, 277
nefs-i varoş-ı Dubrovnik 308
nehr-i Rodaşeniç kaynağı 185
nehr-i Santa 278
nehr-i Sava 101, 231
nehr-i Sehvin(?) 252
nehr-i Usurca (?) 185
nehr-i Valoboraç(?) 197
nehr-i Vesele 220
nehr-i Vira-Boraç 198, 207
nehr-i Vrba 231
Neromçe (?) 78, 161
Nevesine 8, 37, 78, 83, 91, 95, 96, 121, 143, 156,
157, 161, 175, 197, 204, 213, 216, 229, 247,
290
Nevesine mezra'ası 229, 230
Nevesine nâm-ı diğeri Karakör 230
nişân kapudanı 276
nişân-ı hümâyûnum 276
Nova 116, 203, 263, 278
Nova kal'ası 278
Novasılı 185
Novi 9, 14, 162, 196, 283
Novi kal'ası 162
Novi Pazar 9, 14
nüvvâb 191

O

Obiçe 174
ocaklık 10, 93, 100, 169, 206, 207, 227
odalı 125, 299
Oğulcak 249, 252
Oholovomasa (?) 307
Ohvine(?) 304
Okar(?) 286, 287

Okrugle Trebrin(?)	154
Olhak(?).....	286
Olmil(?)	287
Ololuka(?).....	182, 276, 277
Oloska Buve (?).....	204, 205
Oloviç.....	95, 213
Oloviçe	298
Oluhak(?).....	308
Omişe(?) kal'ası	246
Onogoşna (?)	263
Orahoviçe	7, 34, 233
Orniç.....	303
Oruç Pehlivan Mahallesi	163
Orvaç.....	210, 211
Orvaç-Silsine (?).....	210, 211
Osad.....	98, 221
Osaniç.....	34, 158
Osbuna.....	301
Osid Brana(?)	301
Osik	153, 304
Osinik (?) çiftliği	312
Osirnik.....	187, 188
Osman17, 27, 55, 66, 67, 73, 77, 81, 84, 88, 89, 90, 94, 96, 97, 100, 102, 105, 107, 109, 110, 111, 118, 119, 120, 124, 127, 130, 136, 146, 148, 156, 169, 178, 192, 195, 200, 208, 220, 236, 260, 264, 282, 296, 304, 305, 306, 318, 319, 320, 321, 322	
Osman Beg	289
Osman bin Hasan.....	190
Osman bin Hüseyin	206
Osman veled-i İsmail veled-i Ali Paşa	157
Osman veled-i Mahmud	234, 235
Osoye.....	115, 206, 208, 273, 288
Ostoliçe.....	22, 97, 112, 265
Ostoliçe kapudanı İsmail Beg.....	265
Ostoliçe kasabası	265
Ostoliçe sâkinlerinden Hüseyin ve İbrahim ve Salih	265
Ostoye (?)	230

Ostroga boğazı	263
Ostrolıçe	219
Ostroviçe-i 'atik	175
Ostroviçe-i 'atik kal'ası.....	161
Ostroviçe-i 'atik kal'ası kapudanı Mehmed	175
Ostroviçe-i Atik kalesi	22
Ostrovişçe.....	193
otlak 52, 72, 77, 93, 142, 153, 156, 164, 197, 202, 205, 206, 225, 249	
Ozarik.....	223

Ö

Ömer8, 20, 25, 28, 34, 43, 62, 64, 69, 73, 77, 78, 79, 81, 87, 93, 97, 100, 101, 104, 106, 109, 110, 123, 127, 134, 137, 146, 158, 162, 164, 170, 185, 206, 207, 215, 219, 228, 231, 232, 243, 251, 257, 259, 295, 306	
Ömer 'Âlemdar	137
Ömer Beg	232
Ömer Çeribaşı	146
Ömer Reis	162
Ömer veled-i İbrahim.....	73, 146
Ömer veled-i Osman	109, 257
Öşür [Öşür]18, 20, 22, 32, 34, 45, 46, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 85, 86, 93, 94, 95, 97, 101, 104, 106, 116, 117, 119, 122, 123, 125, 127, 130, 137, 139, 140, 141, 142, 145, 148, 149, 151, 152, 155, 159, 162, 166, 169, 175, 181, 182, 192, 193, 194, 195, 197, 202, 205, 206, 210, 211, 219, 221, 223, 224, 229, 233, 239, 240, 247, 250, 251, 252, 254, 257, 262, 265, 269, 270, 275, 277, 280, 281, 282, 284, 285, 287, 293, 294, 295, 296, 305, 307, 311, 313	

P

Palanka-i Karaorman.....	157
Paşa İmâmı Ali.....	142
Paşa Yiğit Bey.....	4

Payak	196
Pehlivan Oruç mahallesi	168
Penco (?).....	141
perâkende ve perîşân.....	146, 200, 211, 247, 255, 260, 270, 290, 294, 303
Perin kal'a	291
Perlik	114, 271
Perviz.....	251
Petrenli İbrahim Paşa.....	65, 94
Petrona-polye.....	214, 217
Petrovaç kal'ası	312
Petrovaç kalesi.....	22
Petrovaç kal'ası kapudanı Kolin oğulları dimekle ma'rûf Hüseyin	312
Pir Hüseyin	215
Pir Mehmed Paşa.....	262
Pir nâhiyesi	263
Pir nâhiyesi eşkıyâsı Podgoriçeli Osman Paşa	263
Pirayığ(?).....	140
Plofça.....	112, 267
Poçitel kal'ası	237
Poçitel kal'ası mustahfızlarından İbrahim	237
Podgoriçe.....	66, 111, 263
Podmir	126, 181, 303
polaçine	203, 210, 224, 254, 264, 272, 277
Pomitoce-Dirşid (?)	257, 258
Por veled-i Melin[zimmî]	88, 190
Prasin	203
Pravadi.....	107, 128, 251, 310
Prebnik (?).....	146
Prepol ...	71, 85, 102, 104, 139, 180, 234, 240, 303
Prepol Belgradcık	303
Prepol kasabası	235, 240
primkür	17
Prizrin	55, 70, 136
Prizrin Sancağı mutasarrıfı Yenibazar'da sâkin İsmail	136
Prozor kal'ası.....	291
Prut	1, 8

R

Rabarska(?)	234, 241
Rabia	287
Rabuliyye (?).....	143
Radkovad (?)	304
Radnik(?).....	304
Radosavin(?)	264
Radovin(?).....	181
Radvan(?)	304, 305
Radvlad(?).....	182
Rağna-Dolna (?).....	308
râhib	241, 296
Rahova(?)	221
Rakobe (?)	178
Rakovaç(?)	257, 304
Rakovad(?).....	304, 305
Rakovine(?).....	243, 244
Rama	174
Ramazan bin Salih.....	272
Ramazan bin Timur.....	272
Ranko oğlu İbrahim.....	93, 204
Rasna (?)	235
Rasonyaç(?).....	156
Raviska(?)	206
Ravko(?).....	305
Ravros(?).....	288
Re'isü'l-Küttâb.....	130
re'isü'l-küttâb Ömer.....	193, 195, 237, 268, 302
reâyâiii, v, 14, 22, 27, 31, 33, 34, 35, 41, 45, 47, 48, 51, 52, 53, 56, 57, 58, 61, 65, 72, 73, 76, 83, 95, 97, 101, 103, 112, 120, 314, 315, 319	
Rebi oğlu İbrahim[naib]	279
Recebxi, 10, 11, 12, 16, 22, 40, 43, 44, 49, 52, 62, 89, 113, 114, 115, 117, 166, 191, 192, 222, 268, 269, 270, 271, 272, 273	
Reisü'l-küttâp Ragıb Efendi.....	24
resm22, 37, 46, 48, 49, 52, 69, 70, 79, 83, 94, 96, 114, 119, 120, 128, 130, 135, 140, 141, 142, 146, 152, 154, 155, 156, 160, 164, 166, 167,	

169, 171, 175, 181, 183, 186, 189, 200, 202,
205, 207, 209, 210, 212, 216, 221, 224, 230,
239, 241, 244, 248, 249, 253, 254, 255, 264,
272, 275, 276, 280, 285, 286, 287, 288, 289,
292, 293, 302, 304, 309, 310, 311

resm-i 'akd-i nikâh 285, 310

resm-i 'arûs52, 155, 156, 160, 175, 203, 210,
224, 249, 253, 254, 264, 272, 275, 277, 280

resm-i 'avn-ı nikâh 146, 216

resm-i bostân 212

resm-i cürm-i cinâyet..... 155, 183, 276

resm-i çift154, 167, 168, 189, 210, 244, 248, 249,
264, 272, 287, 288, 293, 304

resm-i flori46, 52, 69, 94, 135, 175, 183, 186,
202, 210, 230, 254, 272, 277

resm-i kısmet22, 37, 79, 96, 114, 119, 120, 128,
146, 216, 285, 289, 310

resm-i otlak..... 203, 205, 254

resm-i tapu130, 141, 156, 160, 209, 221, 239,
249, 255, 286, 309

Resne 203

Revyilçe..... 292

Riç 160

rikâb-ı hümâyûnum 226

rikâb-ı kâmyâbım 27, 156, 194

Rogabulan(?) 119, 286

Rogbol(?)..... 251

ruk'â 110, 268

Rumeli6, 17, 19, 23, 24, 40, 66, 137, 138, 150,
199, 259, 321

Rumeli Beylerbeyliği 6

Rûmeli eyâleti..... 263

Rûmeli kâzaskeri a'lemü'l-'ulemâi'l-
mütebahhirîn Mevlânâ Osman 138

Rurye 257

rûznâmçe39, 43, 137, 138, 139, 140, 144, 147,
152, 153, 155, 156, 158, 160, 165, 166, 168,
170, 171, 175, 179, 180, 181, 188, 189, 198,
203, 205, 208, 210, 212, 214, 217, 219, 223,
224, 228, 231, 233, 235, 237, 240, 243, 244,

248, 250, 252, 254, 258, 261, 264, 268, 271,
272, 274, 275, 281, 287, 288, 293, 301, 303,
304, 309

rûsûm20, 52, 139, 140, 147, 154, 155, 156, 181,
199, 213, 221, 223, 231, 235, 247, 250, 252,
258, 268, 280, 287, 290, 292, 301, 304

rûsûm-ı eflâkân..... 229

rûsûm-ı flori 280

rûsûm-ı haymâna 230

rûsûm-ı ra'iyet.....233, 292

rüşvet20, 48, 56, 83, 91, 95, 101, 102, 112, 117,
119, 125, 126, 129, 176, 213, 234, 266, 279,
283, 284, 298, 303, 312

S

sâbık Bosna kâdisı Torun Mehmed 242

sâbıkâ Bosna çavuşlar kethüdâsı Boso el-Hâcc
İbrahim..... 231

sâbıkâ Bosna vâlisi Vezîrim Ali Paşa.10, 170, 236

sâbıkâ Özi Vâlisi Vezîrim Mehmed Paşa 282

Sabit efendi..... 131

Sadık halife..... 267

sadr-ı esbak Ali Paşa10, 170, 236

sagîr ve sagîre...146, 164, 216, 270, 285, 289, 310

sâhib-i arz130, 141, 151, 169, 185, 193, 194, 197,
220, 223, 224, 240, 262, 265, 269, 270, 282,
284, 286, 296, 306, 309, 311, 313

Sahik(?) 264

Sahvil(?) 241

Sak (?) Çavuş çiftliği.....153, 154

Sakaleli oğlu Süleyman..... 227

salariyye83, 86, 93, 101, 123

Salih17, 18, 63, 67, 71, 73, 79, 80, 81, 84, 87, 92,
93, 97, 99, 100, 103, 106, 108, 111, 112, 114,
115, 121, 122, 123, 130, 138, 145, 149, 162,
163, 168, 169, 178, 187, 188, 202, 224, 239,
249, 251, 253, 256, 262, 263, 295, 305

Salih Paşa 256

Salih veled-i Ali202, 224, 225

Salih veled-i İbrahim.....87, 187, 188

Salih veled-i Osman	169	Seyyid Ahmed.....	291
Salur (?).....	139	Sim	173, 183
Sana	2, 78, 93, 162, 204, 262	Simo veled-i Voda[zimmî].....	88, 190
sancak-ı şerif	173	Sinan. 16, 28, 43, 81, 105, 110, 119, 171, 246, 286	
Sane(?).....	241	Sinan Beg câmi'-i şerifi.....	259
Saniç-Silsine(?)	180	sipâhî61, 134, 140, 142, 143, 145, 146, 149, 155,	
Saniye.....	75, 151	158, 159, 162, 166, 168, 174, 178, 181, 187,	
Sanroniçe.....	308	188, 202, 204, 208, 224, 234, 240, 243, 246,	
Sapna(?).....	181, 243, 257	247, 248, 249, 258, 266, 272, 280, 286, 288,	
Saray 6, 20, 37, 63, 67, 69, 79, 80, 81, 82, 83, 85,		293, 301	
87, 98, 100, 101, 102, 104, 105, 107, 109, 110,		Siratna(?).....	280
112, 113, 118, 121, 126, 130, 131, 132, 134,		Sirona	286
135, 162, 163, 165, 167, 168, 169, 171, 172,		Sirteluka(?).....	285
173, 176, 179, 182, 184, 185, 188, 199, 222,		Sirya (?).....	161
227, 228, 229, 232, 233, 242, 246, 255, 256,		Sivşe	185
261, 264, 265, 267, 268, 269, 275, 276, 282,		Slagya(?)	202
291, 302, 303		Sobal(?)	241
Sarduye(?)	168	Sokol 72, 98, 106, 115, 138, 143, 145, 159, 222,	
Sarıd(?).....	185	223, 248, 249, 252, 271, 273, 274	
Sarlıçe(?)	227	Sokullu Osman Ağa	136
sarrâf tâ'ifesinden Mardiros ve Agob ve		Sorin kal'ası	136
Agonis[zimmî].....	312	Srebreniçe.....	6, 123, 221, 250, 294, 303
Saru	262	Srebrenik	146
Savko oğulları İlbe ve İstanko ve karındaşları		Sredne-Süha (?).....	303, 304
oğlu Marko veled-i Dragık ve Körü veled-i İlbe		Sredne-Zalazya(?)	303
[zimmî].....	308	Stofça	246
Sekü Avridye(?)	164	subâşı.....	52, 155, 247, 260
Selim.....	29, 62, 73, 76, 99, 144, 154, 224, 317	Subon(?).....	300
sened.....	34, 197, 223, 233, 238, 257, 262	Sulasik(?)	305
Sepeli mahallesi.....	291	Sulbe(?)	307
Serdar	103, 239	Sulbi oğulları Kurd Mehmed Beg	261
serdâr	52, 155, 163, 260	Sulbiye kızı Azize	261
Sergonik(?).....	267	sulehâ	18, 192, 199, 261, 263
serhaddât-ı İslâmiyye	299	Sulehâdan Ahmed bin İbrahim.....	292
Serlik (?).....	145	Sulehâdan eş-Şeyh Ahmed bin el-Hâcc Abdullah	
Serviye(?)	215	192
Sevd(?)	208, 264	Sulehâdan Şeyh Süleyman	165
Sevi(?)	303	Sultân Bayezid-i Veli Hân.....	232
Sevka (?).....	161	Sultan Mehmed Hân.....	292
Sevsic	271	Sultan Selim Han.....	62, 144

Suma[zimmî].....	98, 221
Sumlive (?).....	210, 211
Sumusa'a Nasık (?).....	135
Sune (?).....	149
Surujah nâm-ı diğeri Avsid-Dirşid (?).....	258
Süleyman10, 18, 34, 66, 68, 71, 74, 76, 77, 80, 82, 89, 90, 93, 99, 100, 102, 109, 110, 123, 133, 138, 148, 156, 170, 172, 173, 192, 224, 233, 249, 255, 296, 320, 406	
Süleyman Beg.....	301
Süleyman Paşa.....	10, 170, 236
Süleyman veledân-ı Haydar.....	155
Süleyman veled-i Mustafa.....	157, 158
Sülümavelik ahâlîsi.....	263
Sünne.....	74, 149
süvâriyân-ı yesâr.....	211

Ş

Şaban.....	iii, iv, xiii, 26, 44, 111, 162
Şahin Mehmed.....	240
Şanto oğlu Ömer.....	160
Şebençe.....	306
Şevtice suyu.....	179, 184
Şevval oğlu el-Hâcc Mehmed.....	156, 159
Şevval oğlu el-Hâcc Mehmed Ağa.....	156
şeyhü'l-islâm131, 133, 134, 156, 159, 161, 164, 172, 174, 176, 184, 195, 196, 197, 201, 214, 216, 227, 228, 256, 265, 289, 297, 298, 302	
Şeyhü'l-islâm ve müfti'l-enâm Dürri-zâde Mevlânâ Mustafa.....	242, 265
Şeyh-zâde el-Hâcc Abdülkerim Efendi172, 173, 256	
şikâyeti, v, 22, 23, 24, 37, 38, 39, 55, 56, 57, 61, 62, 63, 314, 315	
Şinik.....	214, 215, 217, 273
Şümke.....	63, 242

T

ta'allül61, 131, 133, 135, 141, 142, 145, 148, 149, 160, 161, 162, 165, 172, 173, 174, 175, 178, 180, 182, 183, 184, 189, 190, 191, 192, 196, 206, 214, 223, 226, 227, 233, 237, 239, 240, 246, 250, 255, 259, 266, 269, 271, 272, 276, 277, 279, 284, 289, 293, 294, 296, 300, 306, 312	
Tabak oğlu Salih.....	291
Tahmend(?).....	204
tahvîl-i Ali.....	272
tahvîl-i Ferhad.....	272
Tama (?).....	142
Tapu resmi.....	63, 128
tapu-yı zemîn....	175, 203, 210, 224, 254, 264, 272
tarla-i Kral-İrholi (?).....	209
Tarna (?).....	142
Taşlıca.....	103, 107, 115, 238, 239, 252, 276
Taşlıcada sâkine Cafer Beg zevcesi.....	239
Taşlıcalı Ahmed Efendi.....	246
Taşlıcalı Mehmed.....	29, 30, 84, 96, 177, 218
tayyârât.....	277
te'addi34, 52, 61, 133, 135, 142, 143, 150, 152, 155, 156, 165, 172, 176, 177, 190, 191, 195, 201, 203, 204, 211, 216, 228, 233, 251, 256, 261, 266, 267, 278, 284, 285, 289, 292, 295, 296, 297, 298, 302, 306, 307	
Tecavüz.....	68
Tehlik (?).....	146
tekâlif33, 47, 54, 143, 154, 178, 190, 239, 266, 267, 292, 296, 297, 315, 319, 323	
tekâlif-i şâkka.....	143, 190, 292, 296, 315
Telçak.....	119, 286
Telçak kal'ası.....	244
temessük39, 132, 134, 135, 141, 151, 173, 176, 192, 197, 220, 226, 238, 245, 250, 263, 269, 270, 308, 312	
Terak (?).....	141
Terkine Bremala(?).....	202

Teşne	62, 72, 76, 86, 89, 94, 102, 105, 111, 114, 117, 122, 123, 144, 154, 184, 185, 192, 204, 209, 210, 229, 234, 246, 263, 264, 270, 281, 292, 293, 294
Teşne nâhiyesi imâmı Abdullah bin Receb 281
Teştan 281
Tevaidol(?) 262
Tırnavci 123, 295
Tırnova 12, 77, 115, 158, 272, 273
Tırnovalı Hüseyin oğlu Miras Yedi Hacı Feyzullah 253
tîmâr	10, 40, 139, 140, 142, 145, 146, 170, 171, 183, 197, 212, 214, 217, 219, 224, 227, 228, 234, 236, 240, 243, 244, 249, 250, 253, 260, 267, 283, 288, 293, 300, 302
Timurtaş Paşa 3, 17
Tinooğlu (?) Mehmed 132
Topçuoğulları 92, 201
Toz Veli Hüseyin Bey 32, 70
Travgad 214, 215, 217
Travnik	6, 24, 67, 68, 69, 74, 77, 82, 86, 101, 108, 115, 117, 121, 122, 124, 131, 134, 149, 159, 173, 183, 201, 232, 255, 272, 273, 275, 276, 281, 291, 292, 297
Trebin 66, 72, 93, 146, 203, 263
Trebin kal'ası 203
Trebin muhâfızı mîr-i mîrân-ı emîrû'l-ümerâ-il-kirâm İbrahim Paşa-zâde Süleyman 204
Tronuşa manâstırı 296
Turnacıbaşı İbrahim 299
Tuzla 22, 120, 289, 324
Tuzla kal'asının kapudanı Mir Ahmed 289
Tvrtko 2, 3

U

Udobine 159
Uğrake Koca (?) kaynağı 185
Ulusunca(?) 70, 137
Umaşka(?) 185, 229
Umaşka-Silsine(?) mezra'ası 210

Uskovine(?) 224
Uskupye 202, 203
Uskupyeli Mehmed Paşa 226
Ustruz (?) 152
Ustumorta (?) 16, 167

Ü

Ümmühan 75, 151
Ümmühani 256
Üsküp 4, 38, 323
Üsküplü İbrahim 86, 179, 184
Üveys veledân-ı İbrahim 264

V

vâ'iz 148
Vadrintezyd(?) 287
Vahdin-Trakarlo(?) 286
vakıf	20, 22, 28, 33, 39, 40, 42, 58, 59, 60, 67, 74, 81, 83, 86, 91, 101, 113, 116, 122, 132
Vâli	10, 21, 39, 43, 132, 143, 144, 145, 147, 150, 165, 166, 170, 171, 185, 187, 190, 193, 194, 197, 201, 213, 227, 236, 238, 242, 245, 249, 259, 260, 269, 273, 278, 286, 297, 298, 308, 311
vâris 261
varoş	108, 141, 164, 197, 206, 222, 234, 240, 253, 256
varoş-ı Sokol 222
Vaviç(?) 304
Vavik(?) 274
Vavradodin(?) 307
Vazdamidol(?) 270
Vecşara(?) 228
Velivii	32, 69, 70, 85, 91, 98, 134, 137, 180, 181, 197, 207, 219, 221, 304, 305
Venedik 5, 6, 15, 19, 105, 201, 245
Vergi	72, 73, 77, 78, 83, 84, 86, 87, 93, 95, 97, 102, 104, 106, 114, 115, 122, 125, 127, 319
Verye (?) 143

Vesele-İstraze(?).....	220
Vetibe-Reb(?).....	243
Vezir Mehmed Paşa.....	11
Vırladı(?).....	127, 307
Vibrabotik(?).....	300
Vikaska(?).....	202
Vineralka(?).....	181
Virçendon(?).....	164
Virde-Laşva(?).....	76, 155
VirkoHYe(?).....	269
Visoadil(?).....	208
Visoka.....	165, 167
Viyograd.....	208
Vkoşka.....	194
Vorye-Esvine(?).....	288
Vovfik(?).....	209
voynuġân.....	18, 167, 192
voynuġân-ı Hersek.....	18, 193, 252, 253
voynuġân-ı karye-i Birçe.....	293
Voynuk.....	15, 17, 18, 321
voyvoda.....	52, 89, 155, 191, 247, 260, 294, 301
Vratar.....	264

Y

Yacu Mustafa Beşe.....	257
Yadara(?).....	249
Yahûdi.....	189, 213
Yahya.....	304
Yahya Paşa.....	58, 60, 67, 68, 81, 132, 171
Yahya veledân-ı İbrahim.....	288
Yakub dizdâr.....	300
Yakuboġulları.....	196
Yalaġı(?).....	279
yamâkân.....	299
Yarlıdol(?).....	271
Yasef.....	69, 88, 95, 134, 189
yava ve kaçgun.....	183, 276
Yayçe5, 6, 72, 76, 79, 82, 83, 86, 93, 109, 110, 112, 116, 127, 142, 155, 164, 174, 175, 182, 192, 204, 207, 259, 265, 266, 276, 308	

Yayçe kazâsı nâ'ibi mevlânâ Süleyman.....	259
Yaylacık.....	308
yaylak41, 52, 106, 114, 119, 156, 160, 197, 203, 204, 206, 241, 249, 271, 284, 301, 318	
yaylak-ı Boriç.....	264
yaylak-ı Boriç ve Lomad (?).....	264
yaylak-ı Bosik(?).....	301
yaylak-ı Bosna Lulaye(?).....	205
yaylak-ı Bukovaç.....	249
yaylak-ı Kosodersoseviç.....	271
yaylak-ı Ostroluka.....	204
yaylak-ı Tırbaviçe.....	204, 205
Yeġen Mehmed Paşa.....	10, 170, 236
yemîn ü yesâr.....	231
Yeni Varoş.....	141
Yenibazar70, 82, 110, 111, 114, 119, 126, 136, 173, 261, 262, 270, 284, 286, 302	
Yenibazar ahâlisinden Vilahbike oġlu el-Hâcc İbrahim.....	261
Yenibazar kazâsı sükkânından Ebubekir.....	270
Yenibazarı müteveffâ Mehmed Paşa ibn-i Ferhad Beg.....	261
yeniçeri.....	79, 88, 125, 162, 163, 228, 260, 299
yeniçeri zâbitî.....	299
Yerli kulları.....	20
yerlü ağavâtı.....	29, 203
yerlü topçubaşı Mehmed Hüseyin.....	212
Yorgaki veled-i Mihaloki [zimmî].....	245
Yusuf 64, 75, 76, 77, 80, 97, 100, 102, 110, 146, 155, 159, 167, 214, 220, 228, 234, 235, 251, , 260, 261	
Yusuf Hoca.....	277

Z

za'im61, 137, 147, 148, 166, 181, 194, 210, 244, 251, 301, 304, 308	
za'im Toz Veli Hüseyin Beg.....	137
zâbitân.....	171, 191, 263
Zadre.....	214, 215, 217
Zagorna(?).....	106, 160, 248

Zagorye.....	120, 288	Zeyneb.....	131, 134, 226, 311
Zakire	90, 91, 193, 196	zimmî	160, 190, 221, 238, 245
Zarenib	265	Zic kal'ası.....	197
Zavireş.....	106, 248	zirâ'at ve harâset.....	145, 159, 161, 162, 172, 175, 182, 207, 220, 233, 239, 240, 250, 277, 293, 300, 305
ze'âmet.....	16, 32, 41, 45, 46, 137, 140, 146, 152, 154, 157, 166, 168, 169, 179, 180, 182, 194, 203, 211, 214, 217, 222, 224, 231, 234, 235, 236, 248, 253, 258, 264, 272, 273, 275, 305	zu'amâ.....	170, 214, 215, 217, 236, 283
ze'âmet subaşı Ömer Beg	231	Zu'amâdan Adem veled-i Salih.....	271
Zeliha.....	110, 261	Zu'amâdan Ebubekir.....	147, 149, 152, 165, 167
zemîn-i Bali bin Aydın.....	272	Zu'amâdan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Adem veled-i Salih.....	273, 274
zemîn-i Behram bin Hasan	272	Zu'amâdan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrahim veled-i Mustafa	217
zemîn-i Blavise (?)	305	Zu'amâdan Selim ve Mustafa ve Süleyman veladân-ı Haydar.....	154
zemîn-i Durası (?).....	253, 254	Zulfenariye	251
zemîn-i Hasan.....	305	Züleyha.....	88, 99, 190, 226
zemîn-i Lubonik(?).....	301	Zülfikar veledân-ı Ahmed	271
zemîn-i Selik	301		
zemîn-i Süle.....	301		

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Ahmet KELEŞ

Doğum Yeri ve Yılı: Kırıkkale/Keskin-1993

Yabancı Dili: İngilizce

E-posta: ogr.a.keles71@ahievran.edu.tr

ahmetkeles71@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lisans: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, 2011-2015.

Yüksek Lisans: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD. 2017-2020.

Yayımlar:

Keleş, A. (2020). 1765-1768 Yılları Arası Kadınların Şikâyet Hakkını Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme (3 Numaralı Bosna Ahkâm Defterine Göre). *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(6):423-443.

Keleş, A. (2018). *77/2 Kayseri Şer'iyeye Siciline Göre Girit Seferi*. Uluslararası Türk Kültürü ve Medeniyeti Kongresi. Balıkesir.

Keleş, A. (2013). 3 Numaralı Mühimme Defterine Göre Osmanlı Devleti'nde Tüfenk. Elif Aşçı, Onur Gezer, Mehmet Sargın, Fatih Demir (Ed.). *Gelecek Geçmişini Tartışıyor Ulusal Tarih Öğrenci Sempozyumu Bildirileri* içinde 414-430. Süleyman Demirel Üniversitesi: Isparta.

Keleş, A. (2014). *1595 Eflak Seferi ve Akıncı Ocağı'nın Sonu*. Maziden Atıya Türk Dünyası Tarih Öğrencileri III. Ulusal Sempozyumu. Osmangazi Üniversitesi. Eskişehir.

Keleş, A. (2014). *Dönmelik Üzerine Bir Değerlendirme: Sabetay Sevi Örneği*. I. Türk Dünyası Genç Sosyal Bilimciler Kongresi Tebliği. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı. İstanbul.

Keleş, A. (2015). *Halifeliğin Alâmetleri*. Kırıkkale Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı-Türk Tarihi Sempozyumu Bildirisi. Kırıkkale.

Keleş, A. (2015). *Teşrifatçıbaşı Ahmet Ağa'ya Göre II. Viyana Kuşatması*. Tarih Çınarının Gölgesinde Genç Müverrihler Ulusal Tarih Sempozyumu. Ordu Üniversitesi. Ordu.

Keleş, A. (2019). *5 Numaralı Mühimme Defterine Göre Osmanlı Devleti'nde Şikâyet ve Şikâyet Hakkının Kullanımı*. 8. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi. Malatya.

Keleş, A. (2015). *158-159 Numaralı Mühimme Defterleri Katalogu*. Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. Araştırma Projesi (Lisans Bitirme Tezi). Kırşehir.

